THE BOOK WAS DRENCHED

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

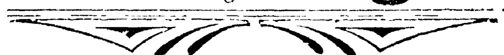
శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే

ఉత్తరభాగే ఏకాదశస్సర్గః మహాభారతకథారంభః

ఆదిపర్వకథానువర్ణనం.

పూరువంశాదివర్ణనకథాప్రారంభః

త్వాకల్పలి హా చ మసిలం కృష్ణస్య కల్యాణమృతం
శ్రీమద్వేంకటనగభూమిపవర సూక్ష్మాంతరాత్మా ముహుః
పూర్వోదన్వయవిస్తరంచ సతతం తద్వంశ్యరాజ్ఞాం పురః
గీతం స్వానుకీర్తిచతాంగ స్యానయం గోపాలకృష్ణాంకితం 1

శ్రుత్వా పూరువంశ వర్ణనకథాం నాథాత్ వానసునో
తస్యాజ్ఞాం సరిపూర్ణవస్య బుధో గోపాలకృష్ణాభిధః
శ్రీమద్భాగవతాదికమాఖ్య లలితాఖ్యా నానుసారంకృతాం
దివ్యాం తాం సుపద కథాం ముహురితహ్యాత్సాక్షైతి స్వాదరం 2

పూర్వో కౌసల్యాయాం పత్న్యాం జనమేజయః జనమేజయ స్యానంతా
యాం ప్రచిన్వాన్ ప్రచిన్వతో స్వాన్యాం ప్రవిరోధః తస్య నమస్యుః
నమస్యు ర్భ్వాచారు చారో స్సుద్యుః తస్య బహుగవః బహుగవస్య శర్యా
తిః శర్యాతే ర్వరాంగ్యాయుహం యాతిః తస్య భానుమత్యాం సార్వ
తిః తస్య సార్వభౌమః సార్వభౌమాత్ వినామాస తంబుం సేతః ఋచే
పుకక్షే పుష్టితే పుష్కృతే పుజతే పుసన్నతే పుఘర్మ సత్యవ్రతే పునసే పు
నామానోదశపుత్రా ఘృతాచ్యామప్సరస్త్రియాం జజ్ఞిరే 3

భద్రా శూద్రా మద్రా శలదా మలదా శలా జలా విప్రా వరదా
సురసా అమోఘా చపలా స్త్రీరత్నకూటా చేతి త్రయోదశపుత్ర్యశ్చ
ప్రభాకరస్య రాజ్ఞః పత్న్యా జజ్ఞిరే. 4

భద్రాయాం ప్రభాకరస్య సోమాభిధ స్తనయోజని 5

ఋతేపోః జనయత్సేనా పరనామ్న స్సుశ్రవా యాంరంతి సారస్వత
స్సమభూత్. 6

తస్యా వాచీనా పరనామధేయస్య మర్యాదాయాం సుమతి ధ్రువ అప్ర
తిరథా హ్వయా స్త్రయః పుత్రా బభూవుః. 7

అప్రతిరథస్య కణ్వః కణ్వస్య మేధాతిథిః మేధాతిథేః ప్రస్కణ్వాద్యా
ద్విజాతయ ఉదభూవన్. 8

సుమతేః ఖర్వ్యాంగ్యాం మహాభౌమః తస్య సుయజ్ఞా యామయుతాపి
అయుతాపినః కామాయామక్రోధనః తస్య కరంభాయాం దేవాతిథిః
దేవాతిథే ర్మర్యాదాయా మంహః తస్యసుదేవా యామృక్షః ఋక్ష
స్య జ్వాలాయాం మతినారః తస్య సరస్వత్యాం తంసుః తంసోః
కాళింగ్యాం రైభ్యః రైభ్య స్యరథంతర్యాం దుష్యంత శుష్కంత
ప్రవీరానఘాఖ్యాశ్చ త్వార స్తనయా స్సమభూవన్. 9

దుష్యంతస్తు మహీపతిః పృతనయా సార్థం మహాత్వాటవీ
మాఖేటార్థ ముపేత్య తత్రచ బహూన్నిఘ్నన్ మృగాన్ సంచరన్
మాలిన్యా స్సరిత స్తటస్థ మమలం కణ్వాశ్రమం పావనం
దృష్ట్వైకో ముని మీక్షితుం బహిరవస్థాప్యైవ సేనాం యయౌ 10

ప్రవిశ్య శూన్య ముటజం। పశ్యన్ కించన భూపతిః
ఆక్రుశ్య తోఽత్రవనతీ త్యథైకానిరగా ద్వధూః 11

నిరీక్ష్య తాం దేవసుతాసరూపా। మనంగవశ్య త్వముపేత్య భూపః
పప్రచ్ఛ కా త్వం చరసీతి కస్మై। ప్రయోజనాయేతి తతోఽవదత్సా 12

విశ్వామిత్రతపఃప్రభావచకితై స్సంప్రేషితా నిర్జరైః
ప్రాప్తా తం పరిలోభ్య నైజవపుషా భుక్త్వా తతో మేనకా
గర్భం తేన సమాహితం ధృతవతీ కాలే హిమాద్రే స్తటే
త్యక్త్వా గాత్త్రిదివం రరక్షు రథ తం గర్భం శకుంతా ముదా 13

సాహం తత్రవనేస్థితా థ మునినా కణ్వేన దృష్టాదరాత్
పుత్రీత్వేన వృతా తదాశ్రమపదం ప్రాప్తా స్థితా తద్వశే
మామాహుర్హి శకుంతలా మితియశ్శో రక్షక శకుంతావనే
కించిత్తిష్ఠ నృపోత్తమాహరణమిదం గృహ్ణీష్వనః ప్రీతిదం 14

శ్రుత్వా తద్వచనం నృపో మునివరేణాజ్ఞాత వృత్తిర్మతే
తస్యా స్తుష్ట మనా వివాహవిధినా గాంధర్వనామ్నాచ తాం
సంప్రాప్య ప్రణయా న్నిధాయ విపులం వీర్యంచ తస్యాం పునః
తాం త్యక్త్వా స్వపురం జగామ తనయం సాసూతకాలే తతః 15

ఆగత్య కణ్వోపి తపో వనాంతాద్విజ్ఞాతపుత్రీచరితః ప్రహృష్టః
విజ్ఞాయ దుష్యంత ముదారవీర్యం ప్రీతింతు తస్యా మకరో న్మహాత్మా 16

విధాయ పుత్రీ తనయస్య నానావిధాః క్రియాః కణ్వమునిః ప్రహృష్టః
సుతేన సార్ధం సముదీర్ణ భాసాం శకుంతలాం భర్తృపురీం నినాయ 17

శకుంతలా సా సముపేత్య భర్తుస్సమీప మాదాయ సుతం శుభాంగం
సంస్కారయామాస వనేతు వృత్తానుశేష మేవక్షితిపాలవీరం 18

నృపే శతస్సంశయితాత్మవృత్తౌ పత్నీం గ్రహీతుం ససుతాం నభస్తః
వాణ్యుద్గతా భూప మువాచ సత్యం శకుంతలా యా వచనం నృపేతి 19

దుష్యంతోథ నభోగిరా విమలయా జగ్రాహ పత్నీం సుతం
నామ్నా తం భరతం వదంతి భువనే శ్రీవాసుదేవాంశజం
చక్రం దక్షిణహస్తసంస్థిత మభూ త్తస్యాబ్జరేఖాపదే
సమ్రాడాస్త మహాన్ పితర్యుపరతే సర్వాధిరాజ్యం గతః 20

రాజ్యం ప్రాప్య మహాభిషేకవిధినా గంగాతటే సప్రభు
ర్వాహానాంతు శతద్వయేన భగవానీజేసపంచాశతా
కాళింద్యాశ్చ తటే ష్టసప్తతిహయై రేమేద్యై హరిం శ్రీధరం
రాజ్ఞో దీర్ఘతమాముని స్సుభవ త్సూజ్యః పురో ధావరః 21

విజిత్య సర్వాం భరతో ధరిత్రీం చక్రేధిరాజ్యం నిహతారివర్గః
కామైరశేషై ర్విషయాన శేషాన్ సంతోషయ త్తోషితదేవరాజః 22

విదర్భనృపపుత్రీషు తస్య పత్నీషు జజ్ఞిరే
తనయాస్త్రీన్ పితా నానురూపాన్నేనెహీం మపతిః 23

భర్తు స్త్యాగభయాద్భీతా।వ్యభిచారవిశంకినః
పత్న్యస్తి స్రోऽపి తనయాన్।జఘ్ను స్సంత్యక్తసౌహృదాః 24

ఏవం వితథపుత్రస్స।భరతో మరుతోऽయజత్
మరుత్స్తోమేన తే ప్రీతా।భరద్వాజం దదు స్సుతం 25

మరు ద్భి స్తేన దత్తేన।పుత్ర్యభూ ద్భరతః ప్రభుః
వితథ శ్చేతి నామాసీ।త్తస్య లోకేషు విశ్రుతం 26

వితథస్యాభవ త్పుత్రోऽ।మన్యుర్నామ మహాయశాః
బృహత్క్షత్త్రాదయః పంచ।తనయా స్తస్య జజ్ఞిరే 27
బృహత్క్షత్త్రో జయశ్చైవ।మహావీర్యాభిధో నరః
గర్గ ఇత్యేవ పంచైతే।విశ్రుతా జగతీతలే 28
నరస్య సంకృతి ర్జజ్ఞే।సాంకృతే స్తనయౌ ప్రభో
కురుశ్చ రంతిదేవశ్చ।త్యాఖ్యాతౌ భువి భూపతే 29

రంతిదేవచరితం.

రంతిదేవస్య చరితం।యశస్కర ముదాహృతం
యః కష్టే దుర్భరే ప్రేష్టం।దేవం నవిజహౌ హరిం 30

స సదామాధవస్యాంఘ్రి।ద్వంద్వసేవాపరాయణః
తదన్యవిషయాన్ త్యక్త్వా।తపస్యేవమతిం దధౌ 31

యదృచ్ఛోపనతార్థేన।కుర్వన్ దేహవిధారణం
సకుటీచోऽర్చయామాస।హరిమేవ పరం ధనం 32

కదాచి త్తస్యనియమా।వసానే భోక్తు మిచ్ఛతః
అన్నం కల్పిత మాజహ్రు।రాగంతుకజనాః ప్రియం 33

దత్త్వా తిథిభ్యో నిర్దుఃఖో।రంతిదేవ స్తథాదరాత్
అపిబత్ జల మత్యల్పం।అన్నాహారవివర్జితః 34

అష్టచత్వారింశదహా।న్యనాహారః కృశో భృశం
క్షు త్తృట్పీడితసర్వాంగో।రంతిదేవ స్తతః ప్రభుః 35
ఘృతపాయససంయావ।తోయం భోక్తుం ప్రచక్రమే
బుభుక్షుత స్తస్య కాలే।బ్రాహ్మణోऽతిథి రాగతః 36

ధారయన్ సర్వగతం శ్రీశం దదౌ తస్మై ముదా నృపః
విభజ్య దత్త మన్నం స భుక్త్వాగాత్ బ్రాహ్మణోతిథిః 37

శిష్టాన్నం నృపతిర్భోక్తుముపాక్రమ తతర్షితః
అథాగతాయ శూద్రాయాతిథయేన్నం విభజ్యతత్ ॥ అదిశత్సోపిత
ద్భుక్త్వా యాత స్తుష్టో నిజాలయం 38

అథ శ్వపతిరాగత్య సగణోన్న మయాచత
దత్త్వా తస్మైచ శిష్టాన్నం హరిం మత్వా నమోతనోత్ 39

జలమాత్రం తత శ్శిష్టం పాస్యత స్తస్య భూపతేః
పుల్కసః కశ్చి దాగత్య తృషా యాచత జీవనం 40

దత్త్వా తదపి రాజర్షిః పుల్కసాయ హరిం స్మరన్
పిపాసయా పీడితోపి నజహా భగవ త్స్మృతిం 41

తపోభి స్తోషితై ర్దేవై ర్దర్శితా స్సర్వసంపదః
తృణవ న్మన్యతే రంతిదేవో హరిపరాయణః 42

భగవచ్చరణధ్యానవిధూతాఖిలకల్మషః
త్యక్త్వా గుణమయీం మాయాం ప్రాయాద్ధామ పరం నృపః 43

వితథస్య సుతస్తుర్యో గర్గాభ్యో య ఉదాహృతః
శిని స్తస్య సుతోజజ్ఞే తస్మా ద్గార్గ్యో భవత్సుతః 44

గార్గ్యా ద్బ్రహ్మకులం లోకే ప్రథితం గుణవత్తరం
గర్గభ్రాతు ర్మహావీర్యాత్ సుతో భూ ద్దురితక్షయః 45

త్రయ్యారుణిః కలిశ్చైవ పుష్కరారుణి రేవచ
దురితక్షయపుత్రాస్తే త్రయో బ్రాహ్మణ్య మాస్థితాః 46

గ॥ వితథపుత్రాత్ బృహత్క్షత్రాత్ సుహోత్రః సుహోత్రపుత్రో హస్తీ
స ఏవ హస్తినాపుర నిర్మమే॥ 47

హాస్తినః అజమీఢ ద్విమీఢ పురుమీఢాఖ్యా స్త్రయ స్సుతా స్సమ
భవన్. 48

అజమీఢస్య కస్యాంచి త్పత్న్యాం ప్రియమేధాదయో ద్విజవర్యా
ఉదభవన్ అన్యస్యాం బృహదిషుః తస్య బృహద్ధనుః బృహద్ధనోర్బృ

హాత్కాయః తస్యబృహద్రధః బృహద్రధస్య విశదః తస్య ఫేనజిత్ ఫేనజితో రుచిరాశ్వ దృఢహనుః కాశ్యవత్యనామానః చత్వార స్తనయాః. 49

రుచిరాశ్వస్యప్రాజ్ఞః ప్రాజ్ఞస్య పృధుసేనః తస్య పారః పారస్యనీలః నీలస్య పుత్రశత ముదభూత్. 50

నీలస్యైవ శుకపుత్ర్యాం కృతినామ్న్యాం బ్రహ్మదత్తాభిధ స్తనయ స్సమజని తస్య సరస్వత్యాఖ్యాయాం పత్న్యాం విష్వక్సేన స్సమభూత్. 51

జైగిషవ్య మునేరుపదేశేన బ్రహ్మదత్తో యోగశాస్త్రం సమతనోత్ విష్వక్సేనస్య ఉదక్సేనః తస్యభల్లాదః ఇత్యేతేఅజమీఢ సుతస్య బృహదిషోర్వంశ్యాః 52

అజమీఢస్యైవ నళిన్యాఖ్యాయా మన్యస్యాం పత్న్యాం నీలాంభిధ స్తనయఃఉదజని నీలస్య శాంతిః శాంతే స్సుశాంతిః తస్య పురుజ్ఞః పురుజ్ఞస్యార్కః అర్కస్య భర్మ్యాశ్వః భర్మ్యాశ్వస్య ముద్గలయవీనరబృహదిషు కాంపిల్య సృంజయనామానః పంచపుత్రాః ప్రజజ్ఞిరే 53

పంచానాం నీవృతాం రక్షాంకర్తు మేతే మమాత్మజాః
అలమిత్యుదితాః పిత్రాపంచాలా ఇతి తే శ్రుతాః 54

తత్రముద్గలా ద్దివోదాసాఖ్యఃపుమాన్ అహల్యాభిధాకన్యా చోదభూతాం అహల్యాం గౌతమః పరిణీయ శతానందమజీజనత్. 55

శతానందా ద్ధనుర్వేదవిశారద స్సత్యధృతినామ తనయ స్సమజని సత్యధృతే శ్శరద్వాన్. 56

యత్సో స్యోర్వశీదర్శనా త్క్షుభితః రేతశ్శర స్తంబే పపాత తతోయం శరద్వ దభిధాన మవాప. 57

తస్మాదేవ రేతసో యుగళ ముదభూత్ 58

తత్ర యదృచ్ఛయా మృగవ్య మాచరన్ శంతనుర్మహీపతి స్తన్మిధునం దృష్ట్వా కృపయాపుష్యత్. 59

తత్ర పుమాన్ కృపాభిధః కన్యాతు కృపీసంజ్ఞా సాచ ద్రోణాచార్య పత్నీ విదితా 60

ముద్గలపుత్రాత్ దివోదాసాత్ మిత్రాయుః మిత్రాయోః చ్యవనసుదా
ససహాదేవ సోమకనామాన శ్చత్వార స్తనయాః. 61

సోమకోపాఖ్యానం.

సోమకస్య జంతుప్రముఖాః పృషదకనిష్ఠాశ్శతం పుత్రా స్సము దభూవన్ 62

పత్నీశతసమాయుక్త స్సోమక స్తాసు కంచన
అలబ్ధ్వా తనయం దుఃఖా ద్వ్యాకులాత్మాచిరం హ్యభూత్ 63

చిరస్యాపి తద్ధకస్యాం|పత్న్యాం తస్య తనూజనిః
జంతుర్నామ ససర్వాసాం|జననీనాం ప్రియోభవత్ 64

పిపీలికావిదష్టస్స్ఫిగ్దేశే జంతుః కదాచన
అరోదీద్విస్వనం ఘోరం|తం దృష్ట్వా మాతరోపిచ 65

దుఃఖితా స్సముచుక్రుశు|స్తం శ్రుత్వా సదసి స్థితః
రాజా హాహా ధ్వనిమ్మిశ్ర్యా|శుద్ధాంత మవిశ త్స్వయం 66

రుదంతం దుఃఖితం జంతుం|సమాశ్వాసయ దాతురః
ఏకపుత్రత్వదుఃఖాచ్చ|ఏవం మేనే నపత్యతాం 67

అథ ర్త్విక్తంతు సంప్రేక్ష్య|సుతదుఃఖేషుణాతురం
ఉవాచ దుఃఖశమనం|కుర్వన్ తస్య మహామతిః 68

జంతునాయజ రాజేంద్ర|ప్రీతా స్తేన సురేశ్వరాః
దాస్యంతి తనయాన్ సర్వా|స్వత్నీషు తవసాదరం 69

శ్రుత్వా గురువచో రాజా|దుఃఖా త్ప్రతిం సముద్వహన్
ఆకృష్టం మాతృభజనంతుం|విశస్య జ్వాలితేనతే 70

గురుణాహావయామాస । పుత్రలాంభకృతోత్సవః
అథాఘ్రాయ వపాగంధం|జంతో స్సర్వాహి మాతరః॥ గర్భిణ్యస్సమ
యేప్రాప్తే|శతంపుత్రానజనన్ 71

జంతు స్తేషు పునర్జాతః ప్రథమ స్తనయ స్తథా
ప్రహృష్ట స్సోమకో దృష్ట్వా|పుత్రాల్లేభేఽపరం సుఖం 72

యాజనా త్తస్య సగురు|స్సోమకస్యమహీపతేః
జగామ నరకం ఘోరం|సోమకోపి దివం గతః 73

నరకస్థం గురుం శ్రుత్వా।సోమకో యమసన్నిధిం
గత స్వస్య గురోశ్చాపి।వాస మేకత్ర వాంఛతి 74

ఆజ్ఞయా ధర్మరాజస్య।గురుణా తేన సోమకః
సముష్యనరకే కంచి।త్కాలం తస్మా ద్దివం పునః 75

తేన సాకం యయా స్త్రీశో।బుభుజే పుణ్యసంచయం 76

పృషతవృత్తాంతం

యస్తు పుత్రోశతే తస్యా।కనిష్ఠః పృషతాభిధః
తస్యేదంచరితం రాజన్।వక్ష్యామి శృణు సాదరం 77

గంగాద్వారే నివసతో।భరద్వాజమునేస్సఖా
పృషతస్యాభవ ద్రాజా।తస్యచ ద్రుపద స్సుతః 78

ఘృతాచీ దర్శనాత్ స్కన్నా।ద్భరద్వాజస్య వీర్యతః
ద్రోణే సంస్థాపితాత్ ద్రోణ।స్సమభూ ద్ద్విజపుంగవః 79

ద్రుపదోపి భరద్వాజ।స్యాశ్రమే నివసన్ పితుః
సఖ్యుః ద్రోణే సహితః।క్రీడన్ విద్యాంసమగ్రహీత్ 80

ద్రోణోపి భార్గవా ద్రామాత్।సాంగోపాంగాం ధనుశ్రుతిం
గృహీత్వా నిత్యదాసఖ్యం।ద్రుపదే నైచ్ఛదాత్మనః 81

పితర్యతీతే ద్రుపదో।రాజాసీ త్తేనగర్వితః
ఆరాజ్ఞ స్తస్య మిత్రత్వం।నైచ్ఛ ద్రోణస్యతద్ధితం 82

ద్రోణ స్తతః ప్రతిహతా।భిప్రాయోహా స్తినా పురం
గతోభీష్మేణ దత్తానాం।పాండవానా మభూద్గురుః 83

సమాప్తాధ్యయనై ర్ద్రోణో।విజ్ఞప్తో గురుదక్షిణాం
పాండవై రాహితం రాజ్యం।ద్రుపదస్యాస్తుదక్షిణా 84

తతో విజిత్యసమరే।ద్రుపదః పాండవై ర్నృపః
ద్రోణాయ దక్షిణాత్వేన।దత్తోభూ త్ససుహృద్గణః 85

తం దృష్ట్వా ద్రుపదం ద్రోణః పునరాహ సఖామమ
భవేతి సచకృచ్ఛ్రేణ సఖ్యం చక్రే తథా స్త్వితి 86

ద్రోణిశ్చ ద్రుపదః ప్రీత్యా।కృతసఖ్యాయథాగతం
గతౌ తదాదిద్రుపదో।వ్యసనం మహ దాప్తవాన్ 87

ద్రోణహంతార మన్విచ్ఛన్।తనయం ద్రుపదో నృపః
వ్యచరత్ మునివాటీషు।యాజకాన్వేష ణేరతః 88

యాజోపయాజాఖ్యమునీ।దృష్ట్వాప్రార్థయదాత్మనః
ద్రోణహంతు స్తనూజస్య।సంభవం చిరకాంక్షితం 89

ఉపయాజసహాయేన।యాజేన మునినా తతః
ద్రుపదార్థే హుతా ద్వహ్నేః।కుమార స్సమజాయత 90

సఖడ్గ స్సశరో ధన్వీ।కిరీటీ స కుమారకః
తత్రైవరథమారుహ్య।ప్రయయౌ నగరీం శుభాం 91

తం మత్వా ద్రోణహంతారం।తుష్టః పాంచాలనాయకః
కన్యాచ తత ఉద్భూతా।పావకా ద్దేవరూపిణీ 92

ధృష్టత్వాత్ ద్యుమ్నపూర్ణత్వాత్।ధృష్టద్యుమ్నాభిధాం మునిః
యాజోకరోత్కుమారస్య।కృష్ణాఖ్యాంచ కుమారికాం 93

ద్రోణాదేనపితుస్సఖ్యుః।ధృష్టద్యుమ్న స్సమగ్రహీత్
అస్త్రవిద్యాం స్వయం ప్రీత్యా।దత్తా మాజ్ఞావశః పితుః 94

ధృష్టద్యుమ్నస్య తనయో। ధృష్టకేతురుదాహృతః
ఏతే ముద్గలవంశ్యాస్తై।పంచాలా ఇతి విశ్రుతాః 95

ద్రుపదస్యాపర స్సూనుః।పుత్రై వాద్భుతసంభవః
శిఖండినామ తస్యేదం।చరితం కథయామ్యహం 96

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే

ఉత్తరభాగే ఏకాదశస్సర్గః భారతవృత్తాంతవర్ణనే

ఆదిపర్వకథాయాం పూరుప్రముఖరాజవంశవర్ణనం

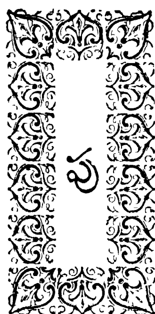
శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవేమహాకావ్యే

ఉత్తరభాగేఏకాదశస్సర్గః

శిఖండిజన్మకథనం

పురాతు భీష్మ స్స్వ సహోదరాయ
విచిత్రవీర్యాయ జఘన్యజాయ
స్వయంవరే రాజవరాన్ విజిత్య
కాశీశపుత్రీ రహరత్సురూపాః 1

అంబాహ్వయా తాసు బభూవచాద్యా
తథా ద్వితీయా భవ దంబికాఖ్యా
అంబాలికాఖ్యా హ్యభవ త్తృతీయా
నిన్యే పురీ మాశు సతా రథేన 2

విజ్ఞాప్య మాత్రేథ స సత్యవత్యై|భీష్మో వివాహం విధిపూర్వమాసాం
భ్రాత్రాచ సాకంచ కమే విధాతుం|నైచ్ఛ త్తదంబా న్యపరా తదాసీం 3

వవ్రే పురాసాల్వపతీ రహస్తాం|త మేవసా భర్తృపదం తతాన
తత స్సమావేద్య మనోరథసాంబా|భీష్మాయ తేనా నుమతా జగామ 4

ద్విజాతిగుప్తా నుగతాచ ధాత్ర్యా|సాల్వం సమసాద్య పునశ్చ తస్మిన్
న్యవేదయ ద్భావమహా హాన్సోపి|సాల్వ స్స్మయన్ రాజసుతాంస్వకామాం 5

భీష్మేణ నిర్జిత్య పురంతు నీతాం
త్వామన్యపూర్వాంచ కమేన చాహం
భద్రే యథేష్టం ప్రతి యాహి భీష్మం
భీష్మంచ వాన్యంభజ భర్తృబుద్ధ్యా 6

పునఃపునః ప్రార్థనయాపి తస్యా। స్సాల్వో నచార్ద్రో విజహౌ సతీం తాం
తతో రుదంతీ పరిగర్హమాణా। భీష్మంచ సాల్వం పితరం చ రుష్టా 7
విచింత్య భీష్మం నిజదుఃఖమూలం। తం జేతుకామా మునివాస మేత్య
తస్యాం రజన్యాం కృతతన్నివాసా। తేభ్య స్స్వవృత్తం నిఖిలం జగాద 8
శాఖావత్యప్రముఖమునయః ప్రోచురార్తా మథాంబాం
శ్రుత్వా తస్యా శ్చరిత మసకృత్ శోకరక్తేక్షణాయాః
భద్రే నాహర్షం తవ ఖలు తపః కష్టసేవ్యం మునీంద్రైః
భూయ స్సాల్వం పితరమథవా యాహి నైత త్త్వవేతి 9
మిథో మునీంద్రేషు వదత్సు నానా
విధం తదాంబాఘుర్ న్తైజపానాః
రాజర్షి రాగా దథ హోత్రవాహః
మాతామహోస్యాః మునిసేవనార్థీ 10
పాద్యార్ఘ్యముఖ్యాహరణాత్పూజితస్య
తపస్విభి స్తత్ర సుఖోపవిష్టః
శ్రుత్వా కథాం తాం దుహితు స్సుతాయాః
దదర్శ తాం తత్ర కృపాసాంద్రిః 11
తత్రాంక మారోప్య నుదన్ శుచం తాం
కన్యా మువాచ స్మని ముత్థదుఃఖః
భద్రే తవాహం జనకో జనన్యాః
హితం తవేదం శృణు దుఃఖశాంత్యై 12
రామం మునీంద్రం భజ భార్గవేంద్రం
జిత్వా స భీష్మం యుధి తావకీనాం
ఛింద్యాచ్ఛుచం మా పితురేహి గేహం
నాన్యోద్య రామాత్ శరణం తవాస్తి 13
సఖాహి రామో మమ। సుభ్రు తస్మాత్। సంతర్ప్య మాం తద్ధురి తిష్ఠ భక్త్యా
మహేంద్రశైలేంద్ర మధిష్ఠితస్స। తస్య త్యపావృత్తగుణప్రవాహః 14
ఇతి కథయతి తత్ర హోత్రవాహనే భార్గవరామానుచరః కశ్చనా
కృతవ్రణనామా సమాగతః ప్రత్యుద్గతై ర్మహర్షిభి స్తేనచ రాజ
ర్షిణాభ్యర్చిత స్సుఖ మాసీన స్సర్వాః కథాశ్శుశ్రావ 15

అకృతవ్రణమాహాధ।కథాం తే హోత్రివాహనః
రామ స్సఖా మే భగవాన్।కృవా వసతి భార్గవః 16

రామ స్సఖాతే సతతం భవంతం।సంకీర్తయత్యేవ సతుశ్వ్వెవ
గంతాత్రి తం ద్రక్ష్యసి బంధుభూత।మిత్యాహ రామానుచర స్తత స్తాం 17

అథాకృతవ్రణేన తత్రిత్యామంబాం దుఃఖపీడితాం
పశ్యతాకేయ మితి పృష్టో హోత్రివాహనః ప్రాహ 18

ఇయంతు మమదౌహిత్రీ।కాశీరాజసుతా విభో
జ్యేష్ఠా స్వయంవరే భీష్మ।నిర్జితా సాల్వకామినీ 19

ఉద్వాహసమయే భ్రాత్రు।నిర్జభావ విదా తతః
ఉత్సృష్టా సాల్వ మాగత్య త్యక్తా తేనచ సాగ్రిహం 20

చిరోపక్ల ప్తతద్భావ।నిరోధా ద్దుఃఖపీడితా
భీష్మమేవ స్వదుఃఖస్య।మూలం మత్వా త్రి శోచతి 21

మమైషా దుహితుః పుత్రీ।దుఃఖతాత్రి తపోవనే
నివస త్యగతానందా।పితరంచ నవాంఛతి 22

తద న్వంబయాపి సత్యమేతై తదహం నపితర ముపవ్రజామి రామశ్చ భ
గవానత్ర యద్విధాస్యతి తన్మయానుష్ఠేయ మిత్యుక్త స్తామువాచాకృ
తవ్రణః 23

సాల్వో రాజా కిం త్వయాలంఛనీయో
భీష్మోవా కిం సంయుగే వారణీయః
కార్యద్వంద్వే మత్ర రామేణ కింవా
కార్యం సుభ్రుబ్రూహి సర్వం వశేస్య 24

అథాంబా పునరాహేదం। రామస్యానుచరం మునిం
కింక ర్తవ్య విమూఢాత్మా। తేనో క్తే కార్యసంకటే 25

భీష్మేణాహం పితుర్గేహా। న్నీతా సాల్వానురాగిణీ
సోపి వేత్తి నమే భావం। సాల్వే కింవాత్ర చింత్యతాం 26

భీష్మో వాదండ్య ఏవాత్ర। సాల్వో వా మత్పరాఙ్ముఖః
యదత్ర ధర్మ్యం భగవన్। తత్త్వమేవదిధేహి మే 27

అంబా మథాబ్రవీద్రామా । నుచరో ధార్మికాగ్రణీః
భీష్మాపనయనాదేవ । త్యక్తా సాల్వేన భామినీ 28

తేనైవ సంశయోరాజ్ఞ । స్సాల్వస్యాసీ త్వదాశ్రయే
తద్భీష్మస్యైవక ర్తవ్యః । ప్రతికార స్త్వయా శుభే 29

రామానుచరవాక్యేన । తుష్టాంబా ప్రాహ తాపసం
భీష్మఎవ రణేవధ్య । ఇత్యహం నిశ్చితాహృది 30

ఇతి సంవదతో స్తయో ర్నిశా । వ్యతియాతాథ జటావిదీపితః
సహశిష్యగణోభ్యయా ద్ధనుః । పరశూద్ద్విప్రకర స్త మాశ్రమం 31

అథ భార్గవరామ మాగతం । సమునిర్వీక్ష్య సహోత్రవాహనః
ముదితః ప్రతి పూజ్యచార్హణై । ర్మధురం ప్రాహ సుఖాసనస్థితం 32

దౌహిత్రీయం రామకాశీంద్రపుత్రీ । కించిద్వక్తుం వాంఛతి త్వత్సమీపే
శ్రోతవ్యం త త్తత్వమేవాశ్రయోస్యాః । స్వామిన్ భీమామాపదం ప్రాప్తవత్యాః
రామేణానుమతాథాంబాం । వక్తుం స్వం భావ మాహతం
శిరసాస్పృష్ట తత్పాదా । తేనాప్యాశ్వాసితా ముహుః 34

శ్రుత్వా భీష్మాపనయనం । సాల్వత్యాగంచ భార్గవః
తాముచాచ విధేయార్థం । నిశ్చిత్యాత్మని తత్వతః 35
సందిశామ్యాపగే యాయ । సహిశ్రోష్యతి మద్వచః
నోచే న్నిహన్మి సాల్వోవా । పతిత్వే తవ యుజ్యతాం 36

రామ స్తతోంబా వచనే నహంతుం । భీష్మం వినిశ్చిత్య సహర్షిసంఘః
సాంబః కురుక్షేత్ర మియాయరుష్టా । భీష్మాయ దూతం కిలసం దిదేశ 37
భీష్మో నిశమ్య విషయాంత మథాగతంతం
రామం ముదాభి గతవాన్ సజనో వితేనే
పూజాంత తస్సపరిగృహ్యాచతా మవోచత్
భీష్మం స్వపాదసరసీరుహ సన్నిధిస్థం 38
కేనాశయే నపురమాహృతవాన్ సరేంద్ర
కాశీంద్ర రాజదుహితౄః పితరం ప్రతార్య
భావేన కేనవిజహా పునరేవచైకాం
బ్రూహీత్యథాహ భృగుజం కురువర్ధనోపి 39

భ్రాతే విచిత్రవీర్యాయ । కాశీశత నయామయా
హృతా స్స్వయంవరస్థానాత్ । విజిత్యత రసాన్నృపాన్ 40

తాస్వాద్యాంతు పురాసాల్వో । కాంక్షతేతిత తత్సుతం
సాపిత ద్బద్ధచిత్తేతి । శ్రుత్వాతా మత్యజాంపునః 41

పుంసాహి కులజాతేన । వధూరన్యప్రమథినసి
నగ్రాహ్యా ధర్మకామేన । త్యాహురార్యా భవాదృశః 42

తదనురామః కన్యాపక్షపాతీ భీష్మమిదముపవాచ 43

అజానతాపి భవతా । హృతాయ త్వదియం వధూః
సాల్వేనాపి పరిత్యక్తా తద్గృహాణ మదాజ్ఞయా 44
శిష్యోమమ భవాన్ భీష్మ । యత్త త్కురుమయోదితం
హాస్మినో చేత్సహామాత్య । మద్యైవ కులదూషకం 45

తదను బహువచో భిస్సామపూర్వైః ప్రజాబ్జ
ప్రణత శిరసి భీష్మే గౌరవా ద్భార్గవే దః
కుపిత దహన దీప్త వ్యాప్త వక్త్రోద్యదర్చి
గజ మివ హరి రాసీత్ హంతు ముద్యుక్తచిత్తః 46

తత్తద్బ్రువాణం కటిభాగవేదం । శిష్యం హంతుం విహితోద్యమం తం
భీష్మస్సమాస్థాయ రథం సితాశ్వం । వాయూ సచ్ఛన్న ముదారసూతం 47

ధనుః పరిగృహ్యాద్రి సమానసారం । వర్మావృతో వందిభిరీడ్య నః
శ్వేతాతపత్రం చలదస్తముక్తా । రణత్కిరీటో నిరగాత్ పురాత్స్వాత్ 48

గంగాతతః పుత్రవధోద్యమం తం । ప్రసాదయామాస శుచాముసుందరం
తదాజ్ఞయైవాత్మజమప్యధాయం । రణాన్నివృత్తో న చరోష దీప్తః 49

అథాపగేయేన రథాధిరోహణే । నియుజ్యమానో భృగువంశవర్ధనః
ధర్మాత్మకం వేదహయాన్వితం రథం । సమారురోహానిలసూతమద్భుతం 50

గాయత్ర్యయభిఖ్యే నచకంచుకేన । గుప్తః కురుక్షేత్ర ముపేత్య భీష్మం
శరైరవారీద త్కృతవర్ణోస్య । సభాతదాసి మభవన్నియంతా 51

తీవ్ర బాణపాతాన్ భృగుజస్య దృష్ట్వా నిగృహ్య వాహాన వరుహ్య యుగ్యాత్
అభ్యాగతస్తస్య నదీతనూజః రణేధృతాత్మేద ముపవాచవీరః 52

గురుర్మమత్వం భగవన్‌తతో మే।యుయుత్సతః ప్రార్థయమంగళాని
మయాసమో వాప్యధికోపియుద్ధం।కుర్యాంత్వయా ధర్మపథోద్యతేన 53

రామోథభీష్మమవదత్ నజయంతవాహం
కాంక్షే భవద్విజయ కర్మణి యద్ధృతాత్మా
త్వంచాజిమద్య నకరోషితతశ్శపేయం
న్యూనాధికైరపి నృపైస్సమరోహిధర్మ్యః 54

ఆకర్ణ్యాథగిరం ముదాభృగుపతేః ప్రాధ్మాతశంఖోరథం
స్వారూఢః కురువర్ధనః శితశరైస్తేనార్దితస్సాగ్రహం
భల్లేనానతపర్వణాస్య ధనుషస్సాగ్రత్రుట్యకోటింతతః
నైకైర్మర్మసుసాయకైర్దృఢమనారామంజఘానోజ్జ్వలైః 55

అన్యచ్చాథధనుః ప్రగృహ్యభగవాన్ భీష్మం శితైస్సాయకై
స్తేనావ్యాహతవిగ్రహశ్శరశతైర్మోహంగతోభూత్తతః
కారుణ్యాకులచేతనః కురువరః నిందన్స్వమేవాహవాత్
సంవృత్తో రవిరప్యథాస్తమగమత్ కుర్వన్‌తమిస్రంఘనం 56

భూయః ప్రాతరపేతమోహకలుషే రామేరణాయాస్థితే
భీష్మేప్యాహవ సమ్ముఖశ్శరగణై రభ్యర్దయామాసతం
రామశ్చాపి శతంసహస్రమభిత శ్చిక్షేపతీక్ష్ణాన్‌శరాన్
సర్వానేవరురోధతాన్ ప్రతిశరైర్వ్యోమ్న్యేవ భీష్మోద్భుతం 57

భిన్నేష్వాత్మశరేషు రామవిశిఖైర్భీష్మోస్త్రమత్యుజ్వలం
వాయవ్యం ప్రముమోచతత్ భృగుపతిః ప్రత్యావధీద్గుహ్యకాత్
ఆగ్నేయేపిచ వారుణేననిహతే సర్వాస్త్రవిక్షేపణం
చక్రే కౌరవవర్ధనో భృగుపతిస్తచ్చాపిమోఘంరుషా 58

రామేణాథ శరేణదివ్యమహసా వ్యావిద్ధవక్షా భృశం
భీష్మోమోహ మిత్రోకృతప్రణముఖైర్ద్రష్టశ్చతస్యానుగైః
లబ్ధాత్మాచపునః ప్రచోదితహయో రామాభిముఖ్యంగతః
భిన్నేషుర్ముహురాహవేప్రతిశరై రామేణరుష్టాత్మనా 59

పశ్యంత్యామఖిలం తదాజిచరితం కాశీశపుత్ర్యాంతదా
రామాయవ్యసృజచ్ఛరం కురువరో నామ్నాసుభద్రంరుషా

విద్ధోమర్మణితేన గాఢమపత ద్రామోరథాన్మూర్ఛితః
హాహాకారసమాకులం జగదభూదభ్యద్రవన్ సైనికాః 60

భీష్మేణాథ జలార్ద్రపాణికమలస్పృష్టాంగ యష్టిఃపునః
త్యక్త్వామోహముపాగతో రణముఖం శీతోపచారైఃకృతైః
ఆశ్వస్తోరథమాస్థితః భృగుపతి స్తంసవ్యపార్శ్వేరుషా
విధ్వా వాహవరాన్ జఘాన విశిఖాన్ సంప్రేరయన్నుజ్జ్వలాన్ 61

శీఘ్రాస్త్రైచ తతోముని ప్రణిహితే తేనైవరుద్ధేంబరే
భీష్మేణోష్ణకరేప్యదర్శనమితే రుద్ధప్రచారేనిలే
అన్యోన్యాశుగ ఘర్షణోత్థ దహనజ్వాలాశ్వరా స్తేఖిలాః
భస్మాసన్ పునరప్యథాసృజదహో రామశ్శరానుజ్జ్వలాన్ 62

భీష్మ స్తానపి సాయకై శ్శితముఖై శ్ఛిచ్ఛేద ధీరో బలీ
సంధ్యా తావదుపాగతా భృగుపతిశ్చాజేర్నివృత్త స్తతః
అన్యేద్యుః పునరాగతో రణ లం రామోత్యముంచచ్ఛరాన్
తానప్యచ్ఛినదప్రమత్తమనసా భీష్మో ధృతాత్మాజయే 63

శక్తించాప్యథ జామదగ్న్యవిహితాం ఛిత్వా త్రిధా కౌరవః
శక్తీర్ద్వాదశతత్పరప్రచలితా భూయశ్చ తావ చ్ఛరైః
భిత్వాచాపి పునశ్చశ క్తినిచయం తచ్చోదితం చర్మణా
ఖడ్గేనాథ నివార్య తస్య తురగానభ్యార్దయ త్సాయకైః 64

రుష్టో భార్గవనందనోథ విశిఖై ర్దివ్యాస్త్రముక్తై శ్శితైః
భీష్మం తస్యహయాన్ రథంచ రథినం వివ్యాధ సంఛాదయన్
భీష్మోత్సృష్టశరవ్రజాహతతనౌ రామేచవాంతాసృజి
శాంతే యుద్ధమభూన్నివృత్త మగమత్సూర్యో స్తమద్రిం తతః 65

ప్రాతః స్వస్థహృదా పునఃప్రహరతా రామేణ సూతే హతే
భ్రాంతాత్మా కురునందన శ్శుచమితో బాణాన్ క్షిపన్నప్యరం
విద్ధో గాఢమురస్యపారమహసా బాణేన భూమౌ రథాత్
ముగ్ధః ప్రాప తద్వైక్ష్య తద్భృగుపతిః హృష్టోనద త్సానుగః 66

యుద్ధోద్వీక్షణ కౌతుకాగతకురుశ్రేష్ఠై స్తదార్తై ర్భృశం
దృష్టో విప్రవరైః పరీత్యపరితః సంరక్షితశ్చాష్టభిః

భీష్మ స్తద్భుజసంధృతో దివిపృషత్సిక్తశ్చ వారాం ముహుః
స్వసాత్మా ప్రసువం దదర్శ సరితం గంగాం రథస్థాయినీం 67

మాత్రాబద్ధహాయ స్తదీయచరణౌ భక్త్యాగృహీత్వాపున
శ్చారూఢో రథమాత్మవాన్ అథతయా దత్తాభ్యనుజ్ఞో ముదా
త్యక్త్వా తాం స్వయమేవ వాహితహయో యుధ్యన్ రుషా వైరిణా
బాణం కంచిదుపాసృజ ద్భగవతే రామాయ మర్మచ్ఛిదం 68

విద్ధ స్తేన భృగూత్తమోధృఢతరం త్యక్త్వా ధను ర్మోహితో
జానుభ్యాం పతితఃక్షితౌ పునరపిస్వస్థో రుషాదీపితః
బాణం కంచిదుపాదదే ధృతధను ర్హంతుం కురూణాంవరం
తత్రాగత్య మహర్షయః కరుణయా రామం తతో వారయన్ 69

సూర్యే స్తంసముపాగతే నిశితతశ్శయ్యాంగతే కౌరవే
జయ్యో భార్గవనందనః కథమితివ్యాఘూర్ణచిత్తే భృశం
సుప్తే దక్షిణపార్శ్వతో ద్విజవరాః ప్రాత స్తఏవాగతాః
స్వప్నే తస్యముదాభయం సముదిశన్ జేతా రణే భార్గవం 70

దత్తం విప్రవరై స్తదైన స మహాతేజః కురూణాంవరః
ప్రస్వాపాస్త్రమవాప్య తేషు చ గతేషూపస్వపాత్తస్మృతిః
స్మృత్వా తద్విజభాషితం రథ మధిష్ఠాయాహవే వారయత్
వృష్టిం బాణమయీం భృగూత్తమకృతాం నిశ్చిత్యచాస్త్రోన్నతిం 71

రామోథప్రతిబద్ధబాణనికర శ్శక్త్యా పధీజ్జత్రుణి
క్షోణీశం సతతో రుషాశుగవరేణాహత్య ఘాత్యే ద్విజం
తేనోత్కృష్యబలేన సాయకవరేణోరశ్శరం విక్షతః
ముగ్ధో భూమితలేనిపత్యచ పునః సంజ్ఞామవాప ద్రుషా 72
శక్త్యా వక్షసి గాఢయాథరిపుణా విక్షిప్తయా భార్గవః
క్షుబ్ధాత్మా సుహృదాకృతప్రణపదేనాశ్వాసితోనేకధా
అస్త్రం బ్రాహ్మమవాసృజ త్తదథ సంవీక్ష్యాపగేయో రుషా
బ్రాహ్మేణైవరురోధతద్ద్వయమహో ప్రాస్పర్ధతాకాశగం 73
కింకర్తవ్యవిమూఢచేతసి తతో రామే కురూణాంవరః
ప్రస్వాపాస్త్రవిమోచనోద్యతకరో రుద్ధో దివిష్ఠై స్తదా

తైరేవ ద్విజపుంగవై రపి విధేః పుత్రేణ తద్గౌరవాత్
తత్సంక్షిప్య పునస్సమక్షిపదహో బ్రహ్మాస్త్రమేవోజ్జ్వలం 74

దృష్ట్వాతత్ భృగునందనో స్త్రమభితోవాదీత్ జితోస్మీతితం
సం ప్రాప్తో జమదగ్నిరస్యచపితారామం తదాశ్వాసయత్
భీష్మశ్చాజిగతో ద్విజేంద్రవచసా యుద్ధాన్ని వృత్తోగురుం
మత్వాతం ముదితేన తేన గురుణా సంశ్లాఘిత స్సాదరం 75

తామంబాం ప్రతిభార్గవః కురుపతేః వీరం తతో వేదయన్
స్వాశక్త్వం విజయేచ తస్యకథయన్ భీష్మాశ్రయేచోదయత్
కన్యాసారుషితా తదాశ్రయకృతే త్యక్తాశయాస్వేన తం
ధామ్నా నిశ్చితమానసాశ్రమమగాత్తప్తుం తప స్తద్వధే 76

రామేస్తైర్మునిభి ర్మహేంద్ర మచలంప్రాప్తే కురూణాంవర
స్సంప్రాప్తో నగరీం తదాజిచరితం మాత్రే నివేద్యాదృతః
కింవా సాపితనోతి కృత్యమఖిలంచారైస్తుతత్ప్రత్యహం
బుధ్యన్ దైన్యమవాప చాప్రతిహతాంతస్యాస్తపోనుష్ఠితం 77

కన్యాసా యమునాతటే నిరశనావాయ్వంబుపర్ణాశనా
చాబ్దాన్ ద్వాదశ రోషరూషితమనా శ్చక్రే తపో భీషణం
తీర్థస్నానకృతే తతః క్షితిమితాసర్వోదకేష్వాప్లుతా
గంగా మప్యగమత్తదాహ నృపతేః కన్యాంచ సా భీష్మసూః 78

క్లేశోయం తవదేవికస్యచ కృతే తద్బ్రూహిసత్యేనమే
భీష్మం నాశయితుం చరామి భువనే సర్వేషు తీర్థేష్వితి
ప్రత్యుక్తాథ తయా నదీ సమశపత్ యద్యేవమంబే వ్రత
స్థిత్యాం త్యక్ష్యసిచేత్తనుంభవ సరిద్వత్సేషు దేశేష్వితి 79

శాపం తంతు నిశమ్య కౌశ్యతనయాతీర్థాం స్తతో నిర్గతా
వత్సాఖ్యాన్ సముపేయుషీ జనపదాన్ తత్తీర్థసేవాపరా
దేహార్ధేన నదీబభూవ తపసో ధామ్నా పరార్ధేన సా
కన్యాత్వేన కృతోద్భవా పునరుపావృత్తావిధాతుం తపః 80
వృద్ధైర్విప్రవరైస్తదాతు తపసస్సా వారితాప్యాగ్రహాత్
కృత్వా నిశ్చయమేవ భీష్మహననే కుర్వంత్యుదగ్రవ్రతం

పుంస్త్వప్రాప్తిమియేష తా మథ భవో దేవ్యా ప్రసన్నోవదత్
వధ్యస్స్యా త్కురునందనో౽స్యజననే పుంసా త్వయాప్యాహవే 81

ఇత్యుక్త్వా గిరిశే గతే నృపసుతా దీప్తేనలే విగ్రహం
త్యక్త్వా భూ ద్ద్రుపదస్య భూమిపమణేః పుత్రీ సురూపోజ్జ్వలా
రాజా సో౽ప్యసుతః పురా పశుపతిం వవ్రే నిహంతుం సుతం
భీష్మం ఘోరతపః ప్రసన్నమదిశత్ రుద్రో౽ప్యపత్యం తదా 82

పత్నీ తస్య తతో గతేకతిపయే కాలే భవద్గర్భిణీ
తస్యాదృష్టవశాత్ నృపస్య సుషువే కన్యాం భవానుగ్రహాత్
రాజా సో౽పిసుతో మమాత్మజ స్త్వయమితి ప్రఖ్యాపయ త్యాఖిలాన్
చక్రే వైదికసంస్కృతీః పురుషవత్ జాతక్రియాద్యా ముదా 83

రుద్రో యద్ద్రుపదం నృపం సమవద ద్ధ్యాత్వా పురా తే సుతా
పుంస్త్వం ప్రాప్యరణేహనిష్యతి తతః కాలాంతరే కౌరవం
ఇత్యేత త్కురునందనేన విదితం భీష్మేణ వృత్తం పురా
చారై ర్నారదభాషితేపచ సుతా సాభూత్ శిఖండ్యాహ్వయా 84

శిష్యత్వం సముపేత్యలంభితధను ర్వేదా శిఖండీ తతో
ద్రోణస్యాఖిలశిల్పకర్మనిపుణా పిత్రోరతానీన్ముదం
దృష్ట్వా యౌవనసమ్ముఖీం నిజసుతాం చింతాకులః పార్థివో
విశ్వాసాత్ శివభాషితే సకరుణో పత్న్యార్పితాత్మా ముహుః 85

రాజాథ ద్రుపదో విచార్య కులజైః పుత్రీం దశార్ణేశితుః
పత్నీత్వేన హిరణ్యవర్మనృపతేః పుత్రస్య చక్రే ముదా
కన్యా యౌవనమాశ్రితా పతి మథో శ్రుత్వా స్త్రియం వ్రీడితా
ధాత్రీప్రేష్య నివేదనా చ్చ నృపతిశ్చుక్రోథ దాశార్ణకః 86

పాంచాలేన హిరణ్యవర్మణి నృపే యుద్ధోద్యతే రోషితే
దూతావేదితతత్కథో ద్రుపదరాట్ చింతాకులాత్మా తతః
పత్న్యాలోచ్యచ మంత్రిభి స్స్వనగరం గుప్తం విధాయాత్మవాన్
దాశార్ణేన వయస్యతామనుభవేగిత్యార్చయ ద్దేవతాం 87

ఆత్మార్థేః భృశమాకులౌతు పితరౌ దృష్ట్వా శిఖండిన్యపి
ప్రాణోద్వాసననిశ్చితా వన మగాత్ నిర్మానుషం దారుణం

స్థూణాకర్ణసమాహ్వయేన భవనం యక్షేణ సంపాలితం
తత్రావిశ్య నిరస్తభుక్తి రబలా దేహం తతో శోషయతౌ 88

యక్షో వీక్ష్య శిఖండినీమథ కృపావిష్టః కుబేరానుగః
పృష్ట్వా తాం కిమిదం కిమర్థమితి తాం శ్రుత్వా తదుక్తాం కథాం
తస్యై పుంస్త్వమదాన్నిజం కతిపయాదేహానువర్త్యాదరాత్
స్త్రీభావం స్వయమేత్య సాథ పురుషో భూత్వా పురీమావిశత్ 89

దృష్ట్వా తం పురుషాకృతిం ద్రుపదరాట్ పుత్రీం ధృతాత్మా ముదా
దాశార్ణశ్చ నిశమ్య దూతవచసా పాంచాలసందేశకం
తద్యాథార్థ్యమపేక్షితుం కృతమనాః కాంపిల్యమప్రేషయ
న్నారీస్తాశ్చ శిఖండినం నృపతయే ప్రాచన్ పుమాం సంతతః 90

దాశార్ణోపి శిఖండినం ముదితహృత్ శ్రుత్వా పుమాంసం వరం
కాంపిల్యంపురమేత్య వీక్ష్యచ బహుప్రాదాద్ధనం హర్షితః
ఏవం ప్రాప్య సపుంస్త్వమీశ్వరకృపాలబ్ధం గృహిణ్యాఖిలాన్
భోగానన్వభవన్ముదా ద్రుపదరాట్సూనుః శిఖండీనృపః 91

కస్మిన్శ్చిత్సమయే తతో ధనపతిః భూలోకయాత్రాపరః
స్థూణాకర్ణగృహం ప్రవిశ్య రుచిరాలంకార సంశోభితం
తత్రావీక్ష్య తమాగ్రహేణ విదధే దండం మహాంతం తతః
యక్షస్తేనకృతం భియా వినిహ్నుయం స్త్రీపుంస్త్వయోః ప్రావదన్ 92

స్థూణోయం కృపయాశిఖండినినిజం పాంచాలరాజాత్మజే
దత్వాపుంస్త్వమవాపపూర్వవిహితం స్త్రీత్వం తదీయంముదా
తేనత్వంకిలనోపసర్పతివిభో వ్రీడనతస్మిన్ యథా
న్యాయ్యందండముపాదిశేత్యథరుషాయక్షుంసచాహ్వాపయత్ 93

ఆహూతస్సవధూవపుర్ధనపతే స్తస్థావుపోలజ్జితః
శప్తస్తేనరుషేదమేవనియతం స్త్రీత్వం తవస్యాదితి
పుంస్త్వం తస్యశిఖండినశ్చనియతం యక్షాస్తతస్తంవిభుం
శాపస్యాంతచికీర్షయా కులహృదోదీనాముహుః ప్రార్థయన్ 94

భృత్యప్రార్థనయాప్రసన్నహృదయః యక్షేశ్వరోప్యబ్రవీత్
స్థూణోయంలభతాం శిఖండినిహతే పుంస్త్వంస్వకీయంత్వితి

ఏవం ప్రాపసయావదాయుషమనావృత్తం శిఖండీనృపః
పుంభావంముముదే తదేతదఖిలం గీతం మహాభారతే 95

అజమీఢభ్రాతుర్ద్విమీఢస్యకృతిమాన్ తస్యసత్యధృతిః
సత్యధృతేర్దృఢనేమిః తస్యసుపార్శ్వకృత్ సుపార్శ్వకృతస్సుమతిః
తస్యసన్నతిమాన్ సన్నతిమతఃకృతిః కృతేరుగ్రాయుధః తస్యక్షేమ్యః
క్షేమ్యస్యసుధీరః తస్యరిపుంజయః రిపుంజయాత్ బహురథః
ఏతేద్విమీఢవంశ్యాః పురుమీఢస్త్వప్రజోభవత్ 96

అజమీఢస్యైవధూమినాఖ్యాయాం పత్న్యామృక్షాభిధస్తనయోజని 97

ఋక్షస్యసంవరణోనామ తనయస్సమజాయత।తస్యేదంచరితముపవర్ణ్యతే

సంవరణచరితం

రాజ్యంసంవరణేవితన్వతిమహానాసీత్ ప్రజానాంక్షయః
క్షుత్తృడ్వ్యాధిభిరర్దితాభువిజనాస్సర్వేప్యనావృష్టితః
పాంచాల్యోనృపతి స్తదారణముఖేజిగ్యే దశాక్షౌహిణీ
సైన్యైస్సంవరణంసనాగతురగం తద్రాష్ట్రమప్యావిశత్ 99.

భీతస్సంవరణ స్స్వయై। ర్భార్యాభిస్తైర్నరపుంగవైః
సాకంపలాయిత స్సింధో।ర్నికుంజేవాసమాతనోత్ 100

పరివత్సరసాహస్రం।తత్రైవన్యవసన్నృపః
తంద్రష్టుమాగత స్తత్ర। వసిష్ఠోబ్రహ్మణస్సుతః 101

ప్రణిపాతపరిప్రశ్న। ప్రసన్నమనసంమునిం
పౌరోహిత్యాయచకమే। రాజాసంవరణస్తదా 102

సర్వక్షత్రియసామ్రాజ్యే। ఋష్యషించత్తంతతోమునిః
అథసర్వైః పరిజనైః। పురమాప నిజంనృపః 103

జిత్వాశత్రుగణాన్ సర్వాన్। రాజాసంవరణఃపునః
సింహాసనమధిష్ఠాయ। బహుయజ్వాబభూవహ 104

తస్మిన్ కాలేతుదుహితా। సావిత్ర్యవరజారవేః
ఏవృధేయావనారంభ। పేశలాంగమనోహరా 105

ఆరాధిత స్తదారాజ్ఞా। రవిస్సంవరణేనవై
తస్మైతాంచకమేదాతుం।తపోభిః ప్రీతిముద్వహన్ 106

కదాచి ద్వనమావిష్టే। మృగయార్థే నరేశ్వరే
హయ స్తస్య తృషాక్రాంతో। మమార గిరిమూర్ధని 107

పద్భ్యామేవ చరన్ పశ్చాత్। రాజా సంవరణాభిధః
కన్యాం కాంచనశైలాగ్రే। దదర్శాద్భుతరూపిణీం 108

దృష్ట్వా తాం మన్మథావిష్టే। పతితే రాజ్ఞి మూర్ఛితే
సా తస్యాంతికమాగత్య। దదౌ తస్యేక్షణం ముదా 1(9

పృష్టా రాజ్ఞాథ సా కన్యా। కాసికస్యేతి సాదరం
తపతీం నామ సావిత్రీం। సుతా మాత్మాన మబ్రవీత్ 110

తతో వీక్ష్యాత్మసారూప్యం। విముగ్ధేన రసత్తమే
స్వయంచ తస్మిన్ బద్ధాత్మా। త మువాచ నరాధిపం 111

పితృమత్యహమద్యాస్మి। యాచస్వ పితరం మమ
ఇత్యుక్త్వా పునరంతర్ధిం। గతాసీ త్తపతీ తతః 112

మూర్ఛితో నృపతి ర్భూయో। మంత్రిణాశ్వాసితో ముహుః
స్వస్థాంగో రవిమారాధ్య। తా మువాహ యథావిధి 113

తయాసహ తతో రాజా। విహరన్ గహనే వనే
బుభుజే సకలాన్ భోగాన్। దుర్లభాన్ మర్త్యవిష్టపే 114

తస్యామసూత తనయం। కురుంనామ మహాగుణం
తస్యైవనామ్నా దేశోపి। ప్రసిద్ధిం సముపాగతః 115

కురుక్షేత్ర మిహాముత్ర। సర్వభోగైకసాధనం
స్నానదానజపధ్యానైః। పుణ్యదం పాపనాశనం 116

కురోః పరీక్షి త్సుధనుః। జహ్ను ర్నిషధఏవచ
చత్వార స్తనయా స్తేషు। పరీక్షిదసుతో భవత్ 117

సుహోత్ర స్సుధను స్సూనుః। చ్యవన స్తత్సుతః కృతీ
తదాత్మజ స్తదీయోభూ। త్తనయో వసునామకః 118

రాజా సోయం తపసి మహతి ప్రాప్య నిష్ఠామరణ్యే
శస్త్రం త్యక్త్వా వసతి మతహోత్కర్షితాంగో వ్రతాద్యైః

ధర్మో రాజ్ఞో జనపదపరిపాలనం ముఖ్యభూత
శ్చైత్యాద్యాభి స్తపసి విరతిం గీర్భి రింద్ర శ్చకార 119
ఇంద్రానుగ్రహదత్త మాశుగ మసాదివ్యం విమానం నృప
శ్చేదిస్వామ్య మవాప్యతన్నియమనాత్ త్యక్త్వా తపోనుశ్చరం
మాలాం కాంచనలబ్ధవాన్ కమలినీం తామింద్రమాలాభిధాం
యష్టించాపిచ దుష్టశిక్షణకృతే శిష్టేష్ట దానాయచ 120
ఆజ్ఞాం ప్రాప్య తత స్సురేశ్వరకృతామారుహ్యానాకేచరం
యానం కామగమం సచేదివిషయే రాజా భవద్ధార్మికః
పంచాసన్ తనయామహాబలయశోవీర్యా వసోరస్యవై
నానారాజ్యపదేషు తా న్నరపతిః ప్రీత్యాభ్యషించ త్పృథక్ 121
ఆద్యో బృహద్రథ స్తేషు। మగధానాం పతిః పరే
ప్రత్యగ్రహః కుశాంబుశ్చ మావేల్లో యదురేవచ 122
తమాకాశగ వైమాన। స్థాయినం నరపుంగవం
మునయ స్సురవర్యాశ్చ। న్యషేవంత దినేదినే 123
నామ్నా శుక్తిమతీం నదీమథకదాచి త్తస్య పూరంతికే
గచ్ఛంతంతు రురోధకామవివశః కోలాహలాభ్యోగిరిః
తద్దృష్ట్వా వసురేషనిర్గమకృతే సద్యా స్తతాడాంఘ్రిణా
శైలం తద్వివరాదథో పునరసౌ నిష్క్రాంతరూపానదీ 124
తస్యాంతస్యగిరే స్తదాన్వయుగళం సంగేన జాతం విభో
దృష్ట్వా తన్మిథునం వసుః ప్రముదిత శ్చక్రేపుమాంసం నిజం
సేనాధీశమథో వధూంచ గృహిణీం జగ్రాహ రూపాధికాం
నామాస్యాగిరికేతి విశ్రుత మభూత్ జాతా యతోవైగిరేః 125
పత్న్యాప్రార్థితసంగమో వసునృపః ప్రీత్యర్తుకాలే దినే
తస్మిన్నేన వనం జగామ పితృభి ర్హన్తుం నియుక్తో మృగాన్
తత్రావేక్ష్య వసంతసౌభగ మసౌ పత్నీం స్మరన్ మన్మథా
విష్టో శోకపలాశిమూల మభజద్గంధేన సంమోహితః 126

రేత స్తత్ర వసు ర్నిజం ప్రశిథిలం సంగృహ్యావృక్షచ్ఛదే
నావేష్ట్య ర్తవకాలమప్యనుగుణం పత్న్యాశ్చ తన్మంత్రితం
రేతశ్శ్యేనముఖేనగేహమనయత్ శ్యేనః పరో వీక్ష్యతత్
దుద్రావామిషశంకయాథ సమభూ ద్యుద్ధంతదర్థే తయోః 127
తుండాతుండిరణే తయోస్సమపత ద్రేతశ్చ తద్యామునే
తీర్థే మత్స్యవధూ స్తదగ్రసదపావృత్తం విధేశ్శాపతః
యామత్స్యత్వమగా త్సుపర్వగణికా తత్రాద్రికాసంజ్ఞికా
దాశాస్తాంచ బబంధురండజవధూం జాలై స్తదా జీవినః 128
తస్యాః కుక్షే రథచ దశమే మాసిదాశామనుష్య
స్త్రీపుంయుగ్మం బహిరుపగతం వీక్ష్య విస్మేరచిత్తాః
దృష్ట్వా తచ్చోపరిచరవసు ర్దాశదత్తం క్షితీశః
మత్స్యాఖ్యానం పురుష మకరో త్తత్ర సో భూన్మహీశః 129
కన్యామత్స్యసగంధినీతు వసునా దాశాయ దత్తా ముదా
పుత్రీయంభవతా త్తవేతిసచతాం జగ్రాహ రాజ్ఞో గిరా
సేయం సత్యవతీ పరాశరవృతా మత్సీచ సాధీవరైః
కృత్వా త్యక్తతనుస్స్వరూపమభజ ద్దివ్యం ద్యులోకాశ్రితా 130
రాజ్యం కుర్వతి ధర్మ్య ముజ్జ్వలగుణే తస్మిన్ నృపే కౌరవే
గీర్వాణామునయశ్చ భిన్నమనస స్తత్త్వార్థజిజ్ఞాసవః
యష్టవ్యం పశునామఖేష్వథయవై రిత్యత్ర తం ధార్మికం
మాధ్యస్థ్యేన సమాశ్రితా స్సచనృపః పప్రచ్ఛ పక్షౌ తయోః 131
యష్టవ్యం పశునేతిపక్షమమరై శ్శ్రుత్యుక్తమార్షం తథా
ధాన్యైరిత్యమరో క్తపక్షమృతమిత్యూచే వసుః పాక్షికః
క్రుద్ధాధర్మపరాయణామునిగణా స్తత్పక్షపాతాశ్రియా
చ్ఛేపు స్తం విదితాగమాశయ తిరస్కారేణ వైమానగం 132
రాజన్ వేదగిరాంవిరుద్ధ మధునామన్యా మహత్త్వాద్వచః
యద్యేవంహిభవాన్ విమానశిఖరాత్ పాతాళలోకేపతేః

అస్మద్వ్యాణ్యపి తాదృశీయదివయం యాస్యామహేధ్వోజగత్
పశ్యంతీష్వఖిలప్రజాస్వితి తతో రాజా తథైవాపతత్ 133
బృహద్రథా ద్వసుసుతాత్।కుశాగ్రోభూ న్మహీపతిః
ఋషభ స్తస్యతనయ। స్తస్మాజ్జజ్ఞే హితస్సుతః 134
హితస్యపుష్పవా౯ సూనుః।జహ్నుర్నామ తదాత్మజః
బృహద్రథస్య పత్న్యన్యా।ప్రాసూత శకలద్వయం 135
తదుత్సృష్టం బహిర్మాత్రా।సందధేదయయా జరా
జరాసంధాహ్వాయ స్తస్మాత్సూనో।బార్హద్రధో భవత్ 136
జరాసంధాత్మజో నామ్నా।సహదేవ స్తదాత్మజః
సోమాపిశ్చాపరస్సూనుః।ధార్మికో భూత్ శ్రుతశ్రవాః 137
య స్తృతీయః కురోస్సూను'ర్జహ్నుస్సురథం సుతం
అసూత తస్యతనయో।విదూర థసమాహ్వయః 138
సార్వభౌమ స్తతో జజ్ఞే।జయత్సేన స్తదాత్మజః
త త్సూనో రాధికో నామ।ద్యుమా౯ త త్తనయో జని 139
ద్యుమతః కోధన స్సూనుః।తస్యదేవాతిథిస్సుతః
ఋక్షో నామతతో జజ్ఞే।భీమసేన స్తదాత్మజః 140
ప్రతీపాఖ్య స్తతో జజ్ఞే।తస్యపుత్రా స్త్రియస్స్మృతాః
దేవాపి శ్శంతనుశ్చేతి।బాహ్లీకఇతి తే శ్రుతాః 141

శంతనుచరితం.

దేవాపీరాజ్యముత్సృజ్య।త ప్తుం వనముపాగమత్
శంతనూరాజ్యమాసాద్య।రరక్ష సకలాః ప్రజాః 142
తస్మి౯ పాలయతి ప్రజానరవరేనావృష్టిరాసీన్మహా
త్యబ్దా౯ ద్వాదశతన్నిమి త్తమధసంపృష్టాన్నృపేణ ద్విజాః
జ్యేష్ఠే జీవతి రాజ్యనిర్వహణమిత్యూచు స్తత శ్శంతను
ర్దేనాప్యానయనాయ తద్వనమగా ద్దాస్యంశ్చతస్మై పదం 143

తద్వృత్తాంతవిదైవపూర్వ మటవీం ప్రాప్తేన తన్మంత్రిణా
దేవాపి ర్వినివారితశ్రుతిపథః పాషండితామాశ్రితః
వేదానుక్తవిరుద్ధవాదమతనో త్తేనాస్య రాజ్యాగమా
యోగ్యత్వేన వవర్ష శంతనుపదే దేవస్సుభిక్షావహః 144

బాహ్లీకాత్మజనిస్సోమ।దత్త స్తస్యత్రయస్సుతాః
భూరిర్భూరిశ్రవాశ్చైవ।శలశ్చేతి భువిశ్రుతాః 145

గంగాయాం శంతనోరాసీ।ద్భీష్మోనామ మహామతిః।
శంతనో ర్దాశకన్యాయాం।సత్యవత్యాం సుతద్వయం
విచిత్రవీర్యోవంశస్య।కర్తా చిత్రాంగదానుజః 146
శంతనో శ్చరితం రాజ్ఞో।మహాభారతవిశ్రుతం
యత్కరస్పర్శతోజీర్ణో।యువాభూచ్ఛాంతి మప్యగాత్ 147

ఇక్ష్వాకో నృపతిర్మహాభిష ఇతిఖ్యాతోశ్వమేధై ర్మఖై
స్సాహస్రైణచ రాజసూయసవనై రీజేశతే నాచ్యుతం
తేన స్వర్గముపారురోహ తదను ప్రాప్తఃకదాచి త్పదం
బ్రాహ్మందేవముపాసతే సురవరారాజర్షయశ్చాపరే 148

తత్రాగాచ్చ మహాభిషో నరపతి ర్గంగాచ తం సేవితుం
వాస స్తత్ర విధూత మైక్ష్య మరుతా వాగాననా నిర్జరాః
రాజర్షి స్తు మహాభిష శ్చపలధీ ర్గంగామపశ్య త్తదా
రుష్ట స్తం ద్రుహిణశ్చ శాపమనుజోభూత్వా పునర్యాస్యసి 149

ఇత్యాకర్ణ్య మహాభిషో నరపతి శ్శాపం విధే ర్దుస్తరం
తత్రిత్యం పితరం ప్రతీపనృపతిం మర్త్యేష్వవాంఛ త్స్వయం
గంగాసాపి నృపం తమేవ మనసా ధ్యాయం త్యుదారశ్రియం
గచ్ఛంతీ పథి కశ్మలాకులమతిర్దేవా న్వసూన్నైక్షత 150

అష్టౌ తే వసవ స్సమేతలలనాః క్షోణీవిహారేచ్ఛవ
స్తత్పూర్వం కనకాద్రిపార్శ్వవిలసత్ప్రాపు ర్మునేరాశ్రమం

యోభూదాపవసంజ్ఞికశ్చవరుణాజ్జాతో వసిష్ఠాహ్వయః
వేధేగాం సురభేస్సుతా మనుపమాం యాం హేమధేనుం పునః 151
తత్రైకస్య వసోర్గృహిణ్యుపగతాంగాం నందినీసంజ్ఞికాం
తాముద్వీక్ష్య సులక్షణాం ప్రముదితాపత్యేముదా దర్శయత్
ద్యౌరప్యాహ గుణాన్ అగణ్యవిభవాన్ గోర్వారుణే ర్యోగినః
యత్క్షీరానుభవా ద్దశాపి శరదాం జీవేత్సహస్రాణినా 152
శ్రుత్వా తద్గృహిణీవసోః ప్రముదితాతాం నేతు మైచ్ఛత్సఖీం
యానామ్నా జితవత్యుశీనరసమాఖ్యస్యాత్మజాభూపతేః
పత్న్యాః కామచికీర్షయాథవసునా యుక్తేన నాభ్రాతృభిః
తీవ్రం తస్యమునే రపేక్ష్యచ తపోమాహాత్మ్య ద్ధృతాదుఃఖితా 153
ప్రాప్తోథాశ్రమమాపవస్సురభిజాం నోద్వీక్ష్య దుఃఖాకులః
జ్ఞాత్వా తాంవసుభి ర్హృతాం సమశపత్తానష్టచాప్యాగ్రహాత్
జన్మస్యాదితి నృష్వథైత్య వసవ స్తస్యోపకంఠం మునేః
స్వాగఃక్షాంతికృతే కృతాంజలిపుటాదీనామునిం ప్రార్థయన్ 154
తేషాం ప్రార్థనయాపవః కరుణయా తానాహ సంశాంతరుట్
సప్తానాం నృభవేబ్దతో భవపరీమోక్షో భవేద్యోష్టమః
ద్యౌ దీర్ఘాయు రనంతశాస్త్రనిపుణ స్త్యక్తాంగనాసంగమో
ధర్మాత్మాచ భవేదితీవ వసవో నిశ్చక్రము స్త ద్వనాత్ 155
మధ్యేమార్గ మవేక్ష్య తాన్ సురనదీశాపక్షతౌజోబలాన్
పృష్ట్వా తస్యనిమిత్తముక్తమఖిలం శ్రుత్వాచ శాపం మునేః
మాతానోభవమర్త్యజన్మని ముదేత్యుక్తోరరీకృత్య తత్
కోవాఖ్యాస్తు పితా మనుష్యజగతీత్యూచే వసూనాదరాత్ 156
రాజా శంతనునామకస్తు జనకోస్మాకం ప్రతీపాత్మజః
స్యాదిత్యుక్తమథోపృథుప్రభృతిభి శ్రుత్వా తథేత్యాహసా
జాతాన్న స్సలిలే క్షిపామ్యితి తతస్సంప్రార్థితా స్తైర్నదీ
తచ్చాంగీకృతవత్యథోవసువరాగంగాప్యయు స్స్వేచ్ఛయా 157

అయః క్రియాపదమ్.

కాలే తత్ర జపన్నువాస సుబహూనబ్దాన్ప్రతీపో నృపో
గంగాద్వారగత స్తదా సురనదీ ధృత్వాంగనాయా వపుః
ప్రాప్తా దక్షిణమంక మస్య నృపతేః పృష్టా చ కిం తే ప్రియం
తేనేత్యాహ పతిం భవంత మతులం మత్వా గతాహం త్వితి 158

తామాహ క్షితిపో నదీ మకలుషో దేవ్యన్యనార్యాశ్రియః
నింద్యా స్సాధుజనస్య కించ భవతీ ప్రాప్తా చ మే దక్షిణం
ఉత్సంగం దుహితృస్నుషాశ్రియ మతో గచ్ఛేత్యథో వాచ సా
యద్యేవం తనయ స్తవాంచిత గుణో భర్తా మమ స్యాదితి 159

తిరోహితాయా మథ దేవనద్యాం । ప్రతీప రాజా సుతజన్మకామః
తపస్సదారో విదధే తదాస్యా । వివేశ గర్భం స మహాభిషోపి 160

స శంతనుర్నామ యువా య దాసీత్ । పితా తదా తం వ్యనియుంక్త ధీమాన్
యా త్వాం రహ స్స్త్రీ రత యేక మేత । న తాం త్యజేథాః శివదా హి సేతి 161

పిత్రాభిషిక్త స్స తు నైజరాజ్యే । మృగవ్యశీల స్సతతం కదాచిత్
వనం గతో నైకమృగై ర్వ్యకీర్ణం చచార గంగామను దేవసేవ్యాం 162

దృష్ట్వా తత్ర వధూం రమామివ పరాం హృష్టో నృప శ్శంతనుః
సా చోద్వీక్ష్య తమాప్య మోదమగమ త్తస్యాంతికం భూపతేః
భార్యా దేవి భవేతి మే నృపతినా పృష్టా తథే త్యాహ సా
తామాసాద్య రహస్వరం స్స బహూన్వర్షాన్ ప్రతీపాత్మజః 163

యత్కుర్యా మహమప్రియం ప్రియమపి ప్రష్టుం న శక్యం త్వయా
త్వాం త్యక్ష్యామి తదేతి శంతను రథాంగీకృత్య తచ్ఛాసనం
భుంజానో ఖిలభోగజాత మసకృత్ త స్యామసూతాత్మజాన్
జాతానే వచ సప్త సాంబుని నిజే చిక్షేప కుక్ష్యుద్గతాన్ 164

తత్పశ్యన్నపి విప్రియం నరపతి స్తత్యాగభీతో న తాం
కించిత్ప్రాహ తతోష్టమే తు తనయే జాతే భృశం దుఃఖితః

పుత్రేష్వ ష్టమువాచతాం నహి సుతోఽవధ్యోయమాహాలాయకం
కాసిత్వం కిమిదం చకర్థకలుషం త్విత్యాహసాపి ప్రభుం 165
గంగాహం వసుభి ర్వసిష్ఠముని నాశప్తైః పురాప్రార్థితా
మాతృత్వేన మనుష్యజన్మనిపతిం త్వా మాశ్రితా రూపిణీ
సప్తైతే వసవోమయాతు నిహతా ముక్తాభిశాపావిభో
నోహన్మ్య కమిమం శిశుంతవకృతే పాహ్యేనమృద్ధాయుషం 166
ఇత్యుక్త్వాంతరధాత్సురేంద్రి తటనీపుత్రంగృహీత్వైవతం
రాజాశంతను రప్యవాపనగరం శోకాకులాత్మాముహుః
లోకానందకరై ర్గుణై రనుపమై స్తుల్యోదిశాపాలకైః
రక్షన్ రాజ్య మువాసహస్తి సపురే ధర్మార్థసేవాపరః 167
షట్త్రింశ చ్ఛరదోవిసర్జితవధూభోగ స్తతశ్శంతనుః
గంగాతీర వనంప్రవిశ్య మృగయాశీలః కదాచిన్మృగం
హత్వాకంచ నదృష్టవాన్ సురనదీ మంభోల్పదకాం చింతయన్
హేతుం తస్య దదర్శ తత్రవిచర న్నత్యద్భుతం బాలకం 168
దివ్యాస్త్రప్రహితైశ్శరై రనుపమై స్తేనార్భకేనైష్కృతాం
సంరుద్ధాంబుధురీం సవిస్మయమగాత్తస్యాసదృక్కర్మణా
దృష్టంచాపిపురార్భకంతముదితం స్వంపుత్రఇత్యస్మరత్
సోప్యంతర్ధిమవాప తత్పితరం సంమోహయన్ శంతనుం 169
కించిచ్చాథ విచింత్య శంతనునృపస్తం శంకమానస్సుతం
గంగా మాహమమాత్మజం తమధునాసందర్శ యేత్యాదరాత్
గంగాచాపిధృతాంగనా వపురథా దాయాత్మజం దక్షిణే
పాణౌ శంతనుసన్నిధిం ప్రతిగతా ప్రీతేదమూచే నృపం 170
యంపుత్రం త్వమజీజనోమయివిభో సోయం కుమారోష్టమః
గేహం ప్రాపయవర్ధితం నృపమయదాయేమమత్యుజ్వలం
సాంగోపాంగరహస్యకల్ప సహితాన్ వేదాన్వశిష్ఠా న్మునేః
ప్రాప్తోయం ధనురాగమం చ సకలం రామాదృషేరగ్రహీత్ 171

ఇత్యుక్త స్సరితాన్నృప స్సహసుతః తుష్టః పురీమాగతః
రక్షన్ రాష్ట్రమయాపయ త్సశరదాం చత్వారి ధర్మార్థధీః
కస్మింశ్చిత్సమయే తదాస యమునాతీరేమృగవ్యాం చరన్
ఆఘ్రాయో త్తమగంధమద్భుత తరంతద్ధేతు మాలోకత 172
తత్తీరే పరితశ్చర న్నరపతి ర్దృష్ట్వా చ కాంచి ద్వధూం
దాశానామ మరీ సదృ క్తనులతాం కాసీతిపప్రచ్ఛతాం
సాధోచేన్నృపతిం పితుః ప్రియకృతే నౌవాహనార్థం గతా
దాశేయీతి నిరీక్ష్యతా మధవరారోహాం నవాంఛ ప్రభుః 173
ప్రాప్త స్తత్పితురంతికం నరపతి ర్వాద్రేవధూం తాంముదా
దాశస్సోప్యవదన్నృపం యదిమయాతుభ్యం ప్రదేయాసుతా
హృద్యం కంచనరందదాసి యదితే దాస్యామి రాజన్ వధూం
ఇత్యాహాథనృపోపితం యదివరో దేయః ప్రదద్యామితి 174
యోస్యా ముద్భవితా సుతోనృపపదే స్థాప్య స్తవానంతరే
యద్యేవం ప్రతిశామితే నృపసుతా మిత్యాహ దాశ స్తతః
నేచ్ఛన్ తం వరమంగజేనమథితస్స్పష్టుం తథాప్యావృత
స్తామేవాత్మ నిచింతయన్ నిజపురం దధ్యౌసదాశంతనుః 175
శోచంతం పితరం కదాచిదుపయన్ దేవవ్రతః ప్రాహకిం
శోచస్యేవ మహర్నిశం కిముపితర్వ్యాధి శ్చవాన్యస్త్వితి
రాజాథాహసతం త్వమేవ తనయ స్త్వేకో నచాన్యః కథం
యోదుర్వీర్యవత స్తవాపదికులం స్యాదిత్యహం దుఃఖితః 176
తామాకర్ణ్యగిరం పితుర్నృపసుతః పప్రచ్ఛతత్కారణం
వృద్ధామాత్య మువాచ శంతను మనోభావం ససర్వంతతః
దాశస్యాంతిక మాగతః పితృకృతే దేవవ్రత స్తత్సుతాం
వవ్రేతం ప్రతిపూజ్య సోపి పరిష న్మధ్యేవదద్ధీవరః 177
నాథః పౌరవసంతతేః ఖలుభవానర్హోసి వైవాహిక
స్సంబంధ శ్శుభవాద్భృశై రనుపమోస్మాకం మహాకీర్తికృత్

రాజానం పితరం తథ్రోపరిచరో స్త్రాషీద్వసున్నైకధా
యోగ్యస్యత్యవతీం విఘ్రోఘమితిచా ప్ప్యాచేత్వదీయాం సుతాం 178

నవ్రేచాప్యసితోముని ర్మమసుతామేనాం పురైవంస్థితే
కించి ద్వచ్మిమనోగతం కిలభవాన్ వీరోహ్యాధృష్యః పరైః
త్వత్సాపత్న్య మవేక్ష్యదాతుమనలం పిత్రేతవేమాం వధూ
మిత్యాకర్ణ్య సచాహతం నరపతిస్యాదిత్య ముష్యాస్సుతః 179

శ్రుత్వోవాచ పునర్నృపాత్మజ వచోదాశ స్తమేవం ప్రభో
సత్యంతేవచనం తథాపి తనయో భీర స్తిరాజ్యేమమ
ఇత్యుక్త స్సచకారరాజసదసిప్రీతః ప్రతిజ్ఞాం పునః
త్యక్ష్యామ్యేవపితుః ప్రియాయగృహిణీసంగం యత స్తేభయం 180

దాస్యామీత్యథధీవరేతు వదతివ్యోమ్ని స్థితానిర్జరా
ముంచంతః కుసుమానిభీష్మఇతితం ప్రాహుః ప్రసిద్ధాభిధం
తామారోప్యతంశోరథంముదితహృద్భీష్మః పురీంప్రాప్తవాన్
పిత్రేసంప్రదదౌ సచాపి విధివత్తేప్మోదువాహప్రభుః 181

తస్యామసూతకిల శంతను రాత్మజౌద్వౌ
చిత్రాంగదాఖ్య మపరంచ విచిత్రవీర్యం
తద్బాల్య ఎవదివమీయుషి శంతనౌత
త్సూనుం ప్రజావనవిధౌ నిదధేథ భీష్మః 182

సతు చిత్రాంగదో వీర్యోన్మత్తః కంచనవీరం సదృశమ మన్యమానః
కదాచి చ్చిత్రాంగదాఖ్యేన గంధర్వ వరేణ త్రీణివర్షాణి
సమరం విధాయతే నవినిహతో బభూవ 183

తత శ్శోకాకులోభీష్మ। స్తస్య కృత్వోర్ధ్వ దైహికం
విచిత్రవీర్య మనుజం।బాలమేవా భ్యషేచయత్ 184

యువాయ దాసీ త్సుతదాస్యకతుల
ముద్వాహమిచ్ఛన్ మృగయం శ్చకన్యాః
కాశ్యక్షితీశ స్యకులాను రూపాః
శుశ్రావపుత్రీరనురూప రూపాః 185

స్వయంవర మథాకర్ణ్య।భీష్మస్తాసాం ససైనికః
గత్వావారాణసీమాశు।హృతవాన్ తాః స్వయంవరే 186

రాజ్ఞో విజిత్యాభిగతాన్।శౌర్యధైర్యబలాధికాన్
ఏకఏవజయీభీష్మ।స్సకన్యః పుర మాయయౌ 187

క్రుద్ధం వారణవాహనేనబలినా భీష్మోనుగం భూపతిం
సాల్వం సంయతి సాయకైశ్శితముఖైర్నిర్జిత్య తత్యాజచ
ఆగత్యాథపురం విసృజ్యతు వధూమంబాం పరాపేక్షిణీం
కన్యేద్వే ముదితోనుజాయసదదావం బాలికామంబికాం 188

ఉద్వాహ్య కన్యేథ విచిత్రవీర్య।స్తాభ్యాం విజహ్రేకిల సప్తవర్షాన్
యక్ష్మాభిపన్నః కృతభోప జోపి।తారుణ్యఏవాంతక లోకమాగాత్ 189

అథ సత్యవతీ తుసస్నుషా।సహ భీష్మేణ చిరం శుచాకులా
నిజవంశ విపత్తిమాగతాం।సమవేక్ష్యేద మువాచకౌరవం 190

త్వమేవ నాథో హ్యధునా।కులస్యాస్య మహామతే
యతో నపత్యోనుజని।ర్మృత స్తేయోగతి ర్మమ 191

త్వమద్య శాసనాధీనో।మమరాజ్య మధిష్ఠితః
పత్న్యో రనుజసేః ప్రీత్యా।జనయాపత్య ముత్తమం 192

ఇతీవ బహుధా భీష్మ।స్సత్యవత్యాను యాచితః
స్మరన్ పురాకృతాం సంధాం నైచ్ఛత్త న్మాతృచోదితం 193

తతో నుజ్ఞాప్య గాంగేయం।కృష్ణద్వైపాయనం సుతం
అచింత యత్సత్యవతీ।స్మృత్వా తద్వచనం తథా 194

చింతిత స్సతదామాత్రా।కృష్ణః ప్రాదురభూ న్మునిః
జజ్ఞేయః కన్యకాభావే సద్యఏవ పరాశరాత్ 195

పురా సత్యవతీం పిత్రా।నియుక్తాంప్లవవాహనే
ప్రవరే యమునానద్యా।శ్చతీమేవై పరాశరః 196

తార్యమాణ స్తయాకామీ।నావ్యేవస్థితయా మునిః
హిమేనావృత్య జగతీం।రేమే తచ్ఛాపభీతయా 197

మత్స్యగంధం తదంగస్థం।అపాస్య కృపయా తదా
ఆమోదమదదద్దివ్యం।తస్యై సత్యవచా మునిః 198

తేజసా తస్యసంభూత।స్సద్యఏవ మహానృషిః
స వేదవ్యసనాద్వ్యాసః।కాష్ణ్యా త్కృష్ణఇతిశ్రుతః 199

గంతుమిచ్ఛ న్సపిత్రే।వాదదా మాత్రేవరం ముదా
కృచ్ఛ్రేషు స్మరమాం మాతః।స్తదా యాస్యామి దర్శనం 200

తతః పరాశర స్తస్యై।దత్వా కన్యాత్వ మక్షతం
సపుత్రో యమునాం తీర్త్వా।గతవా నాశ్రమం మునిః 201

సమాతుశ్చింతితా ద్వేద।వ్యాసః ప్రాదురభూ త్తదా
ఆలింగితః పూజితశ్చ।మాత్రేదమవద న్ముదా 202

కిమర్థం మహామాద్యత్వ।స్మృతో దేవిత్వయాధునా
తత్ప్రయోజనమాచక్ష్వ।కరిష్యేహం నసంశయః 203

తత స్సత్యవతీవ్యాస।ముపావాసనసంస్థితం
పురోధసా మంత్రిభిశ్చ।పూజితం పృష్టకౌశలం 204

పుత్రో మమయవీయాం స్తే।హ్యానపత్యో దివం గతః
అరాజకశ్చవిషయః।క్షిప్రమేవ హి నశ్యతి 205

భీష్మోయం శతనోర్జ్యేష్ఠ।స్సుతస్సంత్య క్తసంసృతిః
తస్మా దద్యతవాధీనా।కురుసంతానసంస్థితిః 206

శాసనాన్మమవై భ్రాతుః।పత్న్యోరుత్పాద్యసంతతిం
సంస్థాపయకురోర్వంశ।మేతదర్థం స్మృతో మయా 207

అకర్ణ్య తాం గిరం మాతుః।ముదితః పునరాహ తాం
మన్నియు క్తవ్రతస్యాను।ష్ఠానాత్ సంశుద్ధయో స్తయోః 208

ఆవత్సరా త్ప్రదాస్యామి।సంతతిం కులవర్ధనీం
తతః పునస్సత్యవత్యా।సద్యోగర్భోపప త్తయే 209

అరాజకస్యరాష్ట్రస్య।పరైరుచ్ఛి త్తిభీతితః
ప్రార్థితః పునరాచేతాం।కృష్ణద్వైపాయనో మునిః 210

యద్యద్యైవమయాదేయో।భ్రాతుః పుత్రి స్తతో మమ
వపుర్వేషంచ మేదేవ్యో।సహే యేతామితీరయ 211

ఇత్యుదీర్య గతేవ్యాసే।సత్యవత్యా నియోగతః
అంబికాలంకృతాశయ్యా।మధ్యతిష్ఠ దహేంగతా 212

అథాగతో యథాకాలం।వ్యాస శ్శయ్యామధిష్ఠితః
తదా తత్తేజసాధూతా।నిమిమీలాంబకాక్షిణీ 213

సతస్యాం వీర్యమాధాయ।మాతుః ప్రియచికీర్షయా
యయౌసః పునరాగత్య।ప్రణనామచతాం ముదా 214

ఆశాస్యతం సత్యవతీ।ప్రాహేదం ప్రణయాన్వితా
కీదృగుద్భవితాసూనుః।స్నుషాయాం పుత్రతద్వద 215

అథాహ మాతరంవ్యాస।స్సుశ్లోస్యాగుణవత్తరః
దీర్ఘాయురస్యపుత్రాణాం।శతంస్యా ద్బలవత్తరం 216

కింతు జాత్యంధఏవస్యా।న్మాతురక్షినిమీలనాత్
మత్సంగసమయే మాతర్మామనుజ్ఞాతు మర్హసి 217

తతస్సత్యవతీరాజ్యా।నర్హమాంధ్యాద్విచార్యతం
అపత్యమన్యత్ జనయే।త్యువాచ మునిసత్తమం 218

తథేత్యుక్త్వా గతే వ్యాసే।వియుజ్యాం బాలికాం సతీ
సస్మార పుత్రమాయాత స్సోపిమాతుః ప్రియంకరః 219

అంబాలికాయాశ్శయన।మధ్యతిష్ఠత్తతోమునిః
తత్తేజో వీక్ష్య వైవర్ణ్య।మగమ త్సాభయాన్వితా 220

యయౌసు ర్వీర్యమాధాయ।సతస్యా మాహ మాతరం
పాండుర స్యాభకీస్సూనుః।యద్వివర్ణా మదీక్షణాత్ 221

కావేథ సుషువా తే తే।రాజపత్న్యౌ సుతద్వయం
అంబాయాం స్తనయోంధోభూత్।పాండురం బాలికాసుతః 222

తత స్సత్యవతీ వ్యాస।మూచేదేహ్యాపరంసుతం
తథేతి తస్మి న్వదతి।న్యయుం జ్యాంబాంపునర్వధూం 223

తత్తేజో వీక్ష్య దుర్ధర్షం।భీతా దాసీంన్య మంత్రయత్
ప్రసాద నైర్నిర్జై రంబా।సాపి శయ్యా గృహం గతా 224

ఆగత స్సపునర్వ్యాస। స్తయారహసి సంగతః
ఆధ త్తగర్భ ముదరే।తస్యా స్తద్భోగ నిర్వృతః 225

ధర్మో మాండవ్యశాపేన।గర్భం తమవిశత్స్వయం
కథాం తాం తు ప్రవక్ష్యామి।శృణు రాజన్ సమాహితః 226

చోరా రాజధనం కదాచి దనుగైః హృత్వాను యాతాభయా
స్తేషా మాశ్రమమావిశన్ సహధనా మాండవ్య నామ్నోమునేః
తత్రన్యస్య ధనం మునేరవిదితం లీనాబభూవు ర్భటా
స్తత్రాగత్య ధనంచ వీక్ష్య నృపతేః తాం శ్చాప్య మార్గంతహా 227

పృష్ట్వా తత్ర మునిం జపం తమనుగా రాజ్ఞాం చచోరాగమం
తస్మిన్ కించననోక్త వత్యథ మునౌతాన్ మార్గమాణాముహుః
లీనాన్ తత్రమవిమ్లుచాన్ నృపధనం చావేక్ష్యశంకాన్వితా
స్తస్మింశ్చాపి మునౌనిబధ్య సమునీన్ చోరాన్ నృపాయావదన్ 228
వధ్యా ఇత్యనుశాసతిక్షితిపతౌ చోరా మునిశ్చైతితే
తానారోప్య మునించ శూల మగమన్ రాజాంతికం సార్ధకాః
సర్వేతేతు మృతామునిస్తు నిరాహారోపి శూలస్థితః
ప్రాణాన్ నాత్యజదానినాయచమునీన్ సర్వాన్ తపస్యాపరాన్ 229
తే మాండవ్యముపాగతాని శివయోభూతాశ్చ దృష్ట్వామునిం
శూలాగ్రే నిహితం నిరాగసమథో పప్రచ్ఛురేనః కిము
ఇత్యాహాథమునిః కిమప్యపకృతం రాజ్ఞోమయానేతితే
తద్రాజ్ఞే వినివేద్యతే నచమునింశూలాత్తంతోమోచయన్ 230

తన్నిష్కృష్టు మథాశకోన్నృపవర శ్ఛేదమూలేతతః
మాండవ్యోంతరుపాత్తశూలశకలో లోకాన్ జిగాయవ్రతైః
తన్నామప్రథితం తదాగిభువనే తేనాణిమాండవ్య ఇ
త్యాసీద్ధర్మగృహంప్రవిశ్యసతతో దృష్ట్వావ్య నిందచ్చుతం 231

కిం పాపం కృతమిత్యవేక్ష్యహి మయాశూలాధి రోపోమహాన్
దండస్త్వే పరికల్పితో మమతపోవీర్యంచ పశ్యాంతిక

ఇత్యుక్తస్త మువాచ బాలవయసిస్యూతాః పతంగ్యస్త్వయె
షీకాభిఃప్రసభం ద్విజోత్తమ ముదాపృచ్ఛేతదే తత్ఫలం 232

ఇత్యాకర్ణ్యగిరం యమస్య మునిరప్యూచే పునః స్తంక్రుధా
యద్దండో ల్పతరాగసోమనుమహాన్ దేవత్వయామేకృతః
మానుష్యం సముపేత్య శూద్రజననే జాయస్వతేనాగసా
బాలానా మఘమాచతుర్దశ సమం నస్యా స్మదాజ్ఞా వశాత్ 233

ఇతిశప్తః పితృపతి।ర్మాండవ్యమునినా క్రుధా
ఆవిశ్య దాసీజఠరం।జజ్ఞే విదురసంజ్ఞికః 234

చక్రే నామాంబికా సూనోః।ధృతరాష్ట్ర ఇతిశ్రుతం
అంబాలికాయా స్తనయం।పాండుమా చక్షతేబుధాః 235

జాతేషు తేషు త్రిషుబాలకేషు।సుభిక్షమాసీ ద్భువికౌరవాణాం
సర్వాః ప్రజాధర్మరతాబభూవుః।శాస్త్రంచ సర్వం ప్రథితం బభూవ 236

భీష్మేణతౌ ప్రీతియుజాకుమారౌ।సంపాలితౌ వైదికసంస్క్రియాభిః
విశుద్ధదేహా శ్రుతిమంగయుక్తా।మన్యాశ్చవిద్యాః క్రమశోలభేతాం 237

పాండుర్ధనుః కర్షణచుంచురాసీ।ద్బలాధికోభూ త్తనయోంబికాయాః
జ్ఞానేన విత్తో విదురో బభూవ।త్రయశ్చతే వృద్ధిమవాపురేవం 238

జ్యేష్ఠస్య చాంధ్యాద్విదురస్య దాసీ।తనూజనిత్వేన చ పాండురాసీత్
రాజా కురూణా మనురూపశీలో।దేవవ్రతస్యానుమతే తదానీం 339

తారుణ్యకాలే ధృతరాష్ట్రపాండ్వో ర్విచార్య భీష్మో విదురేణ సాకం
గాంధారరాజ్ఞస్సుబలస్య కన్యాం।కులానురూపామశృణోత్సురూపాం240

ఆరాధ్య యాశంకర మాత్మజానాం।శతోపలబ్ధ్యై వరమాచకాంక్షే
తామంబికాయా స్తనయానురూపాం।మత్వా దిశత్తజ్జనకాయ దూతం241

భీష్మస్య సందేశమథో నిశమ్య।దూతోదితం తం సుబలో నృపాలః
ఆంధ్యేపితస్యార్యగుణాన్ సమీక్ష్య।దాతుంసుతామైచ్ఛదుపాత్తమోదః242

ఆకర్ణ్య గాంధార్యపి తత్ప్రహృష్టా।స్వయం సమాచ్ఛాద్య చవీక్ష్యణేస్వే
పటేనభర్తు స్సదృశత్వ కామా।పిత్రోర్మతంచానుససార హృష్టా 243

అథాభ్యయౌ కౌరవరాజధానీం।స్వసారమాదాయ వివాహవేషైః
విభూషితాంగీం సుబలస్య సూనుః।ప్రహృష్టచిత్తశ్శకుని స్ససైన్యః 244

వ్యవహ ద్ధృతరాష్ట్రస్తాం।దత్తాం శకునినా ముదా
భీష్మస్యానుమతే హర్షం।జనయన్ కురుభూభుజాం 245

పాండుః స్వయంవరే కుంతీం।పృథాంశూరతనూభవాం
ప్రదత్తాం కుంతిభోజేన।వ్యవహత్ ప్రీతిపూర్వకం 246

తతో మద్రప్రభోః పాండు।శ్శల్యస్య భగినీమపి
వృతాం భీష్మేణ వసుభి।ర్బహుభిర్వ్యవహన్ముదా 247

తాభ్యాం సమేతః పత్నీభ్యాం।పాండుశ్చండప్రశాసనః
భోగాననుభవన్ ప్రీత్యా।పాలయామాస మేదినీం 248

విదురస్యచ పత్న్యాసీ।త్కన్యా దేవకభూపతేః
దాసగర్భజని స్తస్యాం।సుషువే గుణినస్సుతాన్ 249

పాండు ర్విజిత్య పృథివీం।సర్వాం స్వాధీనభూపతిః
కరానాదాయ తద్దత్తాన్।రేజే శక్ర ఇవాపరః 250

తతః పాండ్వాహృతైః పూర్ణైః।వసుభిః క్లృప్తదక్షిణః
ఈజే శ్వమేధై ర్బహుభిః।ధృతరాష్ట్రో ముదాన్వితః 251

ఉషిత్వా నగరే పాండు।శ్చిరం రాష్ట్రావనే రతః
పత్నీసమేతో మృగయా।చపలో విపినం యయౌ 252

పురప్రాసాదపర్యంకాన్।విహాయాపి మహీపతేః
తస్యాసీ త్ప్రీతిరధికా।వనే సర్వగుణాన్వితే 253

తత్రాపి వసత స్తస్య।ప్రజాః వననివాసినః
నానోపహారానాజహ్రు।స్సర్వేంద్రియ ముదావహాన్ 254

పాండుశ్చరన్ విపినసీమ్ని మృగవ్యలోలః
కంచిన్మృగం సురతకర్మరతం పరీక్ష్య
వివ్యాధ పంచవిశిఖై స్సచదుఃఖిత స్త
మూచే మనుష్యవచసా పరిగర్హమాణః 255

రాజన్ కిం దమనామకో మునిరహంనిత్యం తపోలోలుపః
కామోత్తప్తమనా నిజేనవపుషా హ్రీంశో విధాతుం రతిం
మృగ్యాం మైథునమాచరం మృగతనుః తన్మామిదానీం త్వయా
నిర్మంతుం వినిహత్య కింఫలమహో లబ్ధంవిమూఢాత్మనా 256

అజ్ఞానా ద్యదహం హతో నరపతే తద్బ్రహ్మహత్యా న తే
కింతు త్వం చమృతిం గమిష్యసి రతా ద్దేతాదృశా నేహాసి
శప్త్వైవం మృగరూపధృత్ మునివరస్సద్యో జహౌజీవితం
పాండు దుఃఖవిమోహితశ్చ విపినం త్యక్త్వోటజం ప్రాప్తవాన్ 267

తం చోద్దిశ్య విలప్య తాపసవరంకామేచ దోషా న్బహూన్
దృష్ట్వా త్యక్తసమస్త భోగవిషయః ప్రస్థాప్య భృత్యాన్ స్వకాన్
పాండు ర్హాస్తినపట్టణంసహధనాన్ ఏకో యియాసు ర్వనం
పత్నీప్రార్థనయా స్తహైవ నిరగాత్తాభ్యాం తపోనిశ్చయః 2:8

శ్రుత్వా భృత్యముఖేన పాండునృపతేః త్యక్తశ్రియః కాననే
ప్రవ్రజ్యాం ధృతరాష్ట్ర బీష్మవిదురా శ్శోకాకులా స్సప్రజాః
పాండుశ్చాపి విలంఘ్య దూరసరణిం ప్రాప్తోహిమాద్రిం తతః
తంచో ల్లంఘ్య సగంధమాదనగిరా చక్రే నివాసం మునిః 258

ఉషిత్వా తత్ర సుచిరం।తపోనుష్ఠాన నిష్ఠితః
ఇంద్రద్యుమ్న సరో హంస।కూటాఖ్య మచలం తతః 260

అతీత్య శతశృంగాద్రిం।ప్రాప్య సిద్ధేంద్ర సేవితం
దయాళు స్సర్వభూతానాం।న్యవస త్తపసి స్థిరః 261

తత్రత్యానాం మహర్షీణాం।భ్రాతృపుత్రాదివ త్ప్రియః
కాలేనమహతా పాండుః।బ్రహ్మర్షిరివ రాజతే 262

తత్రత్యా మునయః కదాచిదగమన్ దర్శేహాని బ్రహ్మణో
లోకం దేవమవేక్షితుం తమపి తైఃపాండుస్సహప్రస్థితః
లంఘిత్వా తముపర్యుప ర్యగవరంపశ్యంశ్చ దేవా న్బహూన్
రమ్యాన్ దేవవిహారభూమిమపి తం ప్రాహు ర్మునీంద్రా స్తదా 263

రాజ౯ గంతుమిత స్త్వయానసుశకందైవైక సేవ్యో హ్యయం
దేశో మర్త్యసుదుర్గమో౽త్రవిహగో ప్యత్యేతి నాన్యే కిము
పత్న్యై తత్ర గిరౌకథం శ్రమమిమం కష్టంత రేతా మతో
గచ్ఛాధః పునరేత్యపూర్వముటజం ధర్మం యథావచ్చర 264

తచ్ఛ్రుత్వా నృపతి ర్మహర్షి వచనం స్వస్యా ప్రజత్వా దపి
స్వర్గద్వార నిరోధమాత్మని వినిశ్చిత్యా బ్రవీత్తా౯ పునః
దైవంమానుషమార్షమప్యృణమతిక్రాంతస్య పిత్ర్యాదృణా
న్ముక్తిర్మేను కథం భవేద్వదత తత్ దారేష్వపత్యో ద్భవాత్ 265

ఊచుః పాండుమథర్షయో నృపవరం దారేషు తే సంతతి
ర్దృష్టా వంశవివర్ధనీతి తదిదం నిర్వర్తయేః కర్మణా
పాండు శ్చాథ మునే ర్మృగాకృతియుజ శ్శాపాదశక్య స్త్రియో
దారేష్వా కులమానస స్సమవద త్కుంతీ మిదం నిర్జనే 266

దేవ్యా హురనపత్యస్య।నస్యా త్త్రిదివ సంస్థితిః
మమాపి శాపేన మునేః।వినష్టా యువయో రతిః 267

తదపత్యాయ బహుధా।చింతయ న్నలభేసుఖం
అన్యస్మాదపి పుంస స్త్వం।జనయా పత్యముత్తమం 268

శారదండాయనీ నామ।పురా వీరసతీ సతీ
ఆదిష్టా గురుణా పత్యా। విప్రే ణాన్యేన సంగతా 269

దుర్జయా ద్యా౯సుతా౯ లేభే।తస్మాదేవేతి మేశ్రుతం
తథా త్వంచ మమాజ్ఞాతా।జనయా పత్యముత్తమాత్ 270

ఇత్యాదిష్టా తుసాభర్త్రే।కుంతీ పతిపరాయణా
నైచ్ఛ త్సంగమ మన్యేన।పుంసాపత్య ప్రియాపిసా 271

ఆపత్స్వ ప్యన్యపురుష సంగస్సాధ్వ్యా వినిందితః
అత్రోచే వ్యుషితా శ్వస్య కథాం కుంతీ పురాతనీం 272

రాజా భూద్వ్యుషితా శ్వనామగుణవా౯ పూరోః కులీనస్సతీ
భద్రాఖ్యా గృహిణీ బభూవసు తను స్త స్యానురూపాపురా
కామాన స్వహమాదరా దనుభవ౯ పత్న్యాతయా యౌవనే
యక్ష్మ వ్యాధినిపీడితో దివమగా త్సంతానహీనస్సరాట్ 273

దృష్ట్వా మృతం తం పతిమాకులాత్మా। భద్రాశు శోకానుగతిం విధిత్సుః
తదాత మాలింగ్య శవం బిలప్తా। వాగాహ దుఃఖాకులితాంగయష్టిం॥274

ఉత్తిష్ఠ భద్రే గృహమేహితుభ్యం। వరందదాని ప్రథితం త్రిలోక్యాం
అపత్యమాయుష్మదహం భవత్యా।ముత్పాదయిష్యే త్యజశోకమేతం 275

మయా సహత్వం శయనే చతుర్దశీం। తథాష్టమీంవా కురుసన్నివేశనం
ఇతీరితా తేన తదైవసాతనోత్। సుతాంశ్చ సప్తాజనయద్గుణాన్వితాన్ 276

తథాత్వమపి రాజేంద్ర। మయ్యపత్య మభీప్సితం
జనయ స్వాన్యపురుషం। మనసాపి నచింతయే 277

నిశమ్య కుంతీవచనం। పాండుర్వ్యాకులమానసః
అపత్యకాముకః కుంతీం। పునరాహ పురాణవిత్ 278

యచ్ఛక్రే వ్యుషితాశ్వనామ నృపతిస్సత్యం తదేతచ్ఛమే
ధర్మ్యం భాతి యదాపదిప్రభవితాపత్యం స్త్రియోప్యన్యతః
అత్రేదం కథయామ్యుదంత మబలాః పూర్వం యువత్యస్సదా
స్వేచ్ఛాతో వ్యభిచారమేవ విదధుః ధర్మస్స ఏవాభవత్ 279

తత్రోద్దాలక నామకర్షితనయోభూత్ శ్వేతకేతుర్మునిః
విప్రః కశ్చన తత్పితుస్తుజననీం కామాకులో యాచత
క్రుద్ధం తత్ర నిరీక్ష్య పుత్రమవదీదుద్దాలకో ధర్మవిత్
నాధర్మో యమనావృతాహివనితా గావో యథాపుత్రక 280

నక్షామ్యన్ తమధర్మమేవ మునిరాట్ మత్వేదమూచేక్రుధా
మర్యాదా త్వధునాదికా భువిమయా క్లృప్తా నలంఘ్యానరైః
పుంస్యేకేన లభేత సంగమబలా నారీవిహాయేతరాన్
యోల్లంఘే త్పతిమేన సాహిమహతా యుజ్యేత సానైష్యషిణే 281

యాచాపత్యకృతే వధూరతి చరేత్పత్యుర్నియోగం చసా
య శ్చోల్లంఘతి కామినీం పతిపరాంత స్యాప్యఘంస్యాన్మహత్
మర్యాదేతి నిరూపితా మునివరేణాతోనిమిత్తాత్పురా
సాదా సస్యనియోగత స్తనిజనిం ప్రాపాన్యతస్తత్ప్రియా 282

అస్మాకం ప్రసువోచ కౌరవమహావంశాభివృద్ధ్యై మునేః
వ్యాసాద్భీష్మనియోగతో జనయతామస్మానితీవశ్రుతం

తత్వంచాపి మమాజ్ఞయా ఖిలపతో పత్యాయ లబ్ధ్వా సుతం
విప్రేంద్రా ద్గతి ముత్తమాం ప్రదిశ మేనోచే ద్గమిష్యామ్యథః 283

ఇత్యాకర్ణ్య వచః పత్యుః। కుంతీ భర్తృపరాయణా
అంగీకృత్యైవతం ప్రాహ। పతిం వ్యాకులచేతసం 284

బాల్యేహం భవనేపితుర్నియమితా తిథ్యర్చనే తాపసం
విప్రాగ్ర్యం వివిధోపచారముదితం కృత్వాచ దుర్వాససం
దత్తం తేన మనుం సమస్తపిబుధాహ్వానానుకూలం ప్రభో
ప్రాప్తా సోపి తథేతి మాంహతనయోత్పత్తి ర్భవేద్దైచ్ఛికీ 285

తత్రాపత్యకృతే దేవం। కమద్యావాహయామ్యహం
ఆజ్ఞాం ప్రతీక్షాం తవమా। మాజ్ఞాపయ యథామతి 286

పాండునా ధనియుక్తా సా। ధర్మస్యావాహనే పృథా
జజాప మునినా దత్తం। మనుంపుత్రప్రదం ముదా 287

గాంధార్యా విధృతే గర్భే। వ్యతిక్రాంతేచ వత్సరే
కుంత్యా ధర్మ స్సమాహూత। స్తస్యాం గర్భమధాత్ ముదా 288

నవసు మాస్సు గతేషు తతః పృథా। సుతమసూత కులద్యుతికారిణం
వికృతివత్సర శుక్రసితచ్ఛదే। శశినిపూర్ణకళే విధువాసరే 289

ఉశుని దేవపతే శ్చహరా గృహే। కవికుజార్కే బుధస్థితి భాసురే
గవి ఘటే చ గురౌకటకేశనౌ।తమసి లగ్నగతే భిజితా యుతే 290

పుత్రజన్మకృతమోద ముద్భటం।పాండురుత్ప్రకటయన్ వనాంతరే
రక్షణాయ తనయస్య దేవతాః।ప్రార్థయద్విహితపాణి బంధనః 291

తస్య నామవిదధేఽశరీరిణీ।వాగ్యుధిష్ఠిర ఇతీరితంభువి
శౌర్య ధైర్య ముఖసద్గుణా న్వితో।వృద్ధిమాపసతు సత్యతత్పరః 292

బలవత్సుతజన్మనే తతః।పునరప్యాహితశాసనా పృథా
కురుభూపతినా జుహావ తం।పవమానంభువనే బలాధికం 293

పృథయా సుతజన్మనే క్షిగః।శ్వసనః ప్రీతియుజా ప్రసాదితః।
సుషువే తనయం వృకోదరం బలినంతజ్జఠరా న్మహాతనుం॥ 294

యదహన్యుదభూ ద్వృకోదర స్తదహన్యేవ సుతం సుయోధనం
సుషువే ధృతరాష్ట్రసుందరీ సహజాశ్చాస్య విజజ్ఞిరే పృధక్॥ 295

దుర్యోధనస్య జనన మత్యద్భుత మితీరితం
తద్వదామి శృణుశ్రీమన్। మహాభారతకీర్తితం॥ 296

గాంధారీ కిల వత్సరేణ విధృతం గర్భం జఘానాశ్మనా
కుంతీపుత్ర ముపేతమంగళగుణం నిశమ్యాఽకులా।
జజ్ఞే మాంసమయీ తతస్సు కఠినాష్ఠీలా మునీంద్ర స్తతః
వ్యాస స్తత్రగతః కిమేతదితితాంప ప్రచ్ఛ సాప్యాఽహతం॥ 297

రుద్రారాధన లబ్ధపుత్రిక శతోత్పత్తే ర్మమేదృక్కధం
జాతం తోకమితీవవిస్మితమనా బ్రహ్మ న్నహం దుఃఖితా
కుంతీ బాలరవిప్రభంతు సుషువే పుత్రంత్వితీవ శ్రుతం
కోయం భాగ్యవిపర్యయోమమ కధంవ్యర్థాచ వాక్ఛూలినః 298

తామాహకృష్ణోమునిరేవమేతత్
శతం భవిష్యంతి తవాఽత్మజాతాః
పేశీమిమాం సించ జలైస్సుశీతై
ర్మృద్వ్యా స్తతోగర్భశతం త్వముష్యాః 299

జనిష్యతి త్వాం ఘృతపూర్ణకుంభ। శతే శతం తత్క్రిమశోనిధేహి
ద్వివర్షకాలేన పునశ్చ తత్వ। ముద్ఘాట్యపుత్రాన్ శతమీక్షితాస్తే 300

ఇత్యుక్త్వా మునిపుంగవే పునరుపావృత్తే వాంమైరంబుభిః
సించంతీ సుబలాత్మజా ధృతమనాః పేశీంనిదధ్యావితీ
కన్యైకా కధముద్భవేచ్ఛ తసుతానంతర్యతోఽస్యాః కధం
పేశ్యా గర్భశతం బహిశ్చ నిరగా దేకాపి కన్యా పృధక్ 301

నిక్షిప్య తచ్ఛతం కుండ। శతే ఘృతనిపూరితే
కాలే నోద్ఘాటయామాస। గాంధారీ పుత్రకామినీ 302

కుండా దేకా త్తదను పృధుకో రాసభాఽరావభీమో
జజ్ఞే తస్మోదభవదవనా దుర్నిమిత్తం సుభీమం।
భీతోరాజా తదనువిదురం భీష్మమాహూయ విప్రా।
న్నూచే కోయం మమతనుజనే రుద్భవే మహ్యప్రచారః॥ 303

అధోచు ర్విమృశంత స్తే। రాజానం భీతచేతసం।
జహ్యేన మేకం తనయం। యతోఽదృష్టం జగద్భయం॥ 304

తథా బహుభిరుక్తోపి। పుత్రప్రేమాకులోనృపః
నాత్యజత్తం సుతంసోభూ। ద్దుర్యోధనసమాహ్వయః॥ 305

మాసమాత్రే తతః పూర్ణే। క్రమేణ తనయాశ్శతం।
బభూవు రేకా కన్యాచ। వ్యాసానుగ్రహశక్తితః 306

గాంధార్యా ధార్యమాణే తు। గర్భే కామాకులాత్మనః।
ధృతరాష్ట్రస్య వైశ్యాయాం। యుయుత్సు రుదభూత్సుతః॥ 307

దుశ్శలాఖ్యా హిసాకన్యా। దౌహిత్రాద్గతిమిచ్ఛతా।
జయద్రథాయ విధినా। పిత్రా దత్తాఽభవత్ప్రియా॥ 308

ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రాణాం। నామాని శ్రుణు భూపతే॥ 309

దుర్యోధనః। యుయుత్సుః। దుశ్శాసనః। దుస్సహః। దుశ్శలః। జలసంధః సమః। సహః। విందః। అనువిందః॥ 10॥ దుర్ధర్షః। దుష్ప్రధర్షణః। దుర్మర్షణః। దుర్ముఖః। దుష్కర్ణః। కర్ణః। వివింశతిః। వికర్ణః। శలః। సత్వః॥ 20॥ సులోచనః। చిత్రః। ఉపచిత్రః। చిత్రాక్షః। చారుచిత్రః। శరాసనః। దుర్మదః। దుర్విగాహః। వివిత్సుః। వికటాననః॥ 30॥ ఊర్ణనాభః। సురాభః। నందః। ఉపనందః। చిత్రబాణః। చిత్రవర్మా। సువర్మా। దుర్విమోచనః। అయోబాహుః। మహాబాహుః॥ 40॥ చిత్రాంగః। చిత్రకుండలః।భీమః।వేగః।బలాక।బలవర్ధనః।ఉగ్రాయుధః।సుషేణః।కుండధారః। మహోదరః॥ 50॥ చిత్రాయుధః। నిషంగీ। పాశీ। బృందారకః। దృఢవర్మా। దృఢనేత్రః। సోమకీర్తిః। అనూదరః। దృఢసంధః। జరాసంధః। 60॥ సత్యసంధః। సదస్సువాక్। ఉగ్రశ్రవాః। ఉగ్రసేనః। సేనానీః।దుష్పరాజయః। అపరాజితః। కుండశాయీ। విశాలాక్షః। దురాధరః॥ 70॥ దృఢహస్తః। సుహస్తః। వాతవేగః। సువర్చాః। ఆదిత్యకేతుః। బహ్వాశీ। నాగదత్తః। అగ్రయాయీ। కవచీ। క్రథనః॥ 80 ॥కుండః। కుండధారః। ఉగ్రః। భీమరథః। వీరబాహుః। అలోలుపః। అభయః। రౌద్రకర్మా। దృఢరథాశ్రయః। అనాధృష్యః॥ 90॥ కుండభేదీ। విరావీ

చిత్రకుండలః। ప్రమథః। ప్రమాథీ। దీర్ఘరోమా। దీర్ఘబాహుః।
మహాబాహుః। వ్యూఢోరుః। కనకధ్వజః। కుండాశీ। విరజః॥ ౧౦౨ 310

నామాన్యేతాన్యనుజ్యేష్ఠం। కీర్తితాని మహర్షిణా।
ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రాణాం। వీర్యధైర్యధృతాత్మనాం॥ 311

ఏషు జాతేషు గాంధార్యాః। వర్ధమానేషు। సూనుషు
యుధిష్ఠిరశ్చ భీమశ్చ। వర్ధతే విపినాంతరే॥ 312

అథోత్తమంగుణైస్సర్వైః పాండురిచ్ఛన్ సుతంపరం।
శక్రం త్రిదశరాజానం। విదర్శనమమన్యత॥ 313

ఆలోచ్యాథ మహర్షిభిర్నరవరో దత్వాచ కుంత్యైవ్రతం।
ప్రీత్యా శారదికం స్వయంచతప ఆతిష్ఠ ద్ధరిత్రీం పదా।
ఏకేనాభి నిపీడ్య తత్ర మహతా కాలేనతుష్టో హరిః।
దాస్యామ్యాత్మజ మాత్మసన్నిభ మితిప్రోచ్య ప్రయాతోదివం॥ 314

తద్భర్త్రాతు నివేదితం ప్రణయతః కుంతీ నిశమ్యాదరాత్।
పుత్రార్థే హరి మాజుహావ సచతాం గత్వా తదీయోదరాత్।
కాలే పుత్రమబీజనద్విజయ నామ్న్యబ్దే రవౌ కీటగే
మాస్యూర్జేఽప్యసితచ్ఛదేశ దశమీ తిథ్యాం విధోర్వాసరే 315

ప్రాతశ్చోత్తర ఫల్గునీ జుషిధనుర్లగ్నే సశుక్రధ్వజే।
మేషస్థే సురపూజితే వృషగతే రాహౌతులాయాంబుధే।
కన్యాయాం కుజచంద్రసౌరిషు తదాదృశ్యోదితా భారతీ
ధన్యోయం పృథుక స్సురేంద్ర సదృశో లోకోత్తర స్సద్గుణైః॥ 316

పుత్రోయం తవ కుంతి సోమక కురూన్ మద్రాన్ తథాన్యాన్ బహూన్
దేశాన్ స్వస్యవశే విధాయసమరే వీరశ్రియం వక్ష్యతి।
అస్త్రం పాశుపతంచ లప్స్యతి శివాదస్యాన్యదప్యద్భుతం।
నిత్యం సర్వజనై శ్చరిత్రమతులం జేగీయతే భీక్ష్ణశః॥ 317

ఇత్యుక్త్వా విరరామగీరథదివో వృష్టిశ్చ పౌష్పీచ్యుతా।
భేర్యోదుందుభయశ్చనేదురధికం గంధర్వ వర్యాజగుః
స్సర్వేశ్యాన నృతుః ప్రదక్షిణ శిఖో వహ్నిః ప్రసన్నా దిశః
వాయుస్స్పర్శ సుఖోనిమిత్త మితర ద్భద్రావహంచోదభవాత్ 318

అత్రిః కశ్యప గౌతమ క్రతుభరద్వాజా వసిష్ఠాంగిరో
విశ్వామిత్ర పులస్త్య దక్ష పులహాః వ్యాసో మరీచి ర్భృగుః
సంప్రాప్తా శ్శతశృంగశైల శిఖరం పార్థాయభద్రాశిష
శ్చక్రు స్సర్వమనోహర స్సవవృధే నామ్నార్జునః పాండవః 319

పునశ్చ పత్యా తనయోప లబ్ధ్యై। కుంతీనియుక్తా నచ తచ్చకార
మాద్రీతతః పుత్రమపేక్షమాణా। భర్తారమేవం ప్రణయాజ్జగాద 320

గాంధార్యా కిల లబ్ధమాత్మజశతం కుంత్యాచ పుత్రత్రయం
మహ్యంచాదిశపుత్రిముజ్జ్వలగుణాం కుంతీం తత శ్చోదయ
ఇత్యాకర్ణ్య గిరం నృపః ప్రముదితః కుంతీం వివిక్తే బ్రవీత్
మాద్రీచ త్వదనుగ్రహేణ లభతాం పుత్రం మమ ప్రీతిదం 321

కుంత్యా స్తత్ప్రమతం నిరీక్ష్య నృపతిః మాద్రీమవోచ న్ముదా
దేవం చింతయ మానసేక మపితే పత్యం తత స్సంభవేత్
ఆలోచ్యాథ సమస్మర త్సురవరౌ మాద్ర్యశ్వినౌ రూపిణౌ
తావాగత్యతయా సమేత్యతనయౌ పుత్పాదయామాసతుః 322

ఆకాశవాణ్యా ధనిశమ్యమాద్రీ
తయోర్గుణాఢ్య త్వమధా త్ప్రహర్షం
తతో మునీంద్రా శ్శతశృంగశైల
నివాసినో నామవితేనురేషాం 323

జ్యేష్ఠం యుధిష్ఠిర మనంతరమేవ భీమసేనం
తథార్జున మనంతర మాహురార్యాః
మాద్రీసుతౌ చ నకులం సహదేవ మేతే
పంచక్రమా ద్వవృధిరేగుణిన స్సురూపాః 324

తైస్సాకం విపినే వసన్ నరపతిః కాలేకదా చిన్ముదా
దృష్ట్వా కానన సంపదం సురభిజాం హృష్టశ్చరన్ కాననే
మాద్ర్యాచానుగతో విముగ్ధహృదయః కామాభి తప్తోబలా
త్తాంజగ్రాహ రహేరతాయ ఏమతిర్వి స్మృత్య శాపంచతం 325

నివార్యమాణో బహుధాపి పాండు
ర్మాద్ర్యాస్యమాగమ్య విముక్తభీతిః

మమార సద్యస్తముదీక్ష్య మాద్రీ
పతిం సమాలింగ్యరురోద భూయః 326

ఆకర్ణ్యతం దుఃఖరవం విభీతా। కుంతీ సపుత్రాచయమా వుపాగుః
శిశూ నవస్థాప్య చ కుత్రచిత్సా। కుంత్యేవయాతా పతిసన్నిధానం 327

పతిం తతోవీక్ష్య మృతం రుదంత్యౌ। కుంతీచ మాద్రీవ్యధితాపభూతాం
తతః కుమారాశ్చసమేత్య తత్ర। దీనావినాథాః కరుణం విలేపుః 328

ఆశ్వాసయన్ తత్ర మహర్షయస్తాన్
శోకాకులాన్ లోకగతిం విబోధ్య
నివార్యకుంతి మనుగంతు ముత్కాం
మాద్ర్యన్వగాత్పాండునృపం తదానీం 329

చితాస్థ మాలింగ్య వపుః ప్రియస్య।
త్యక్త్వా సురాసీత్సహసైవమాద్రీ
తత స్సమాలోచ్య మిథోమునీంద్రాః
ప్రగృహ్యతాన్ హస్తిపురం ప్రయాతాః 330

తేద్వార మాసాద్య గజేంద్ర పుర్యా
న్యవేదయ న్నాగమనం నృపాయ
ఆకర్ణ్య తత్సాధ్వస భక్తియుక్తా
భీష్మాదయః ప్రీతియుజోభ్య గచ్ఛన్ 331

పాద్యార్ఘ్య ముఖ్యార్హణ సత్కృతాస్తే
సదస్యుపా విశ్యవినీత ఖేదాః
తానాహవృద్ధో మునిరీక్షు మాణా
నాభాష్య భీష్మం విదురం తథాన్యాన్ 332

సంత్యజ్యరాజ్యం నగరే చ వాసం। వనేరతోయః కులవర్ధనోవః
పాండు స్స్మృతోభూత్ శతశృంగశైల। స్థిత స్తపోపిత సమస్తదోషః 333

తస్యాయ మగ్ర్య స్తనయోగుణాఢ్యః
యుధిష్ఠిరోనామ యమేనదత్తః
భీమాహ్వయోయం పవమాన దత్తః
తథార్జునం జిష్ణురదాత్ తృతీయం 334

కుంతీతనూజా బలవీర్యధైర్య। శౌర్యాదికల్యాణయుజస్త్రయోమీ
మాద్ర్యాస్తనూజౌ బలినావిమౌచ।స్వర్వైద్యదత్తౌసుతనూ సురూపౌ 335

మాద్రీతు పాండో ర్విరహాతురాతమనువ్రజంతీవిససర్జదేహం
తయోశ్శరీరే పరిపశ్యతైతే। కుర్వంతు చ ప్రేతపితృక్రియాశ్చ 336

ఇత్యుదీర్య్యముని ష్వంతర్ధాన ముపయాతేషు
ధృతరాష్ట్రేణ పాండుసంస్కారాయాదిష్టో
విదుర స్సపరిజన స్తస్య సపత్నీ కస్య
యథావిధ్యౌర్ధ్వదైహిక మకార్షీత్ 337

తదా శోకాకులా సత్యవతీ వ్యాసేనకృత హితోపదేశా భవిష్య కుల
క్షయదర్శనా సహిష్ణు స్తప స్తప్తు కామాసస్నుషావనమగాహత 338

తత్ర చ తాభ్యాం సాకంపరేణ తపసా పరమం పురుష మారాధ్యో
త్తమాం గతిమవాప 339

పాండవాశ్చ తదన్వధి గతవైదికసంస్కారాః ధార్తరాష్ట్రై స్సాకం
క్రీడం తోవ్యచరన్ 340

క్రీడాసు సర్వాసు చ భీమసేనం బలోత్తరం వీక్ష్య సధార్తరాష్ట్రః
దుర్యోధన స్తం సహజై స్సమేతం విజేతు వామో మృగయ న్నుపాయం

అథ కదాచి ద్వనవిహార వ్యాజేన భీమంహంతుమనా పాండుతనయై
స్సాకం దుర్యోధనోవనమా జగామ 342

గంగాతీరే విపినభువితైః పాండవైః భ్రాతృభిస్స్వైః క్రీడాలోల శ్శ్రమ
ముపగత స్తత్ర తీరేనిషణ్ణాః భుంజానస్తైః ప్రగుణితరసాన్ ప్రేష్టభక్ష్యాన్
తదానీం భీమాయాదా దుపగతవిషం భక్ష్యమేకం సమూఢః 343

జగ్ధ్వాతం మృతమివశ యానంవిసంజ్ఞం భీమమాలోక్యప్రహృష్టమనా
దుర్యోధన స్తంలతాపాశై ర్నిబధ్య గంగాజలే నిపాత్య కించిదప్యవిక్రృ
త శ్శిష్టైరనుజై స్సాకం నగరమవిశత్ 344

యుధిష్ఠిరోపి భీమమపశ్యన్ విపినాంతరే సభ్రాతృకః కించిదపి తత్ర
దుర్యోధనే పాప మశంకమానః పురస్తాదేవ భీమో నగరముపయాత
ఇతిమన్వానోగృహమాగతో మాతరమువాచే 345

సర్వేవయుంవనవిహారపరాస్సలీలం । ప్రాప్తా స్సజహ్నుతనయాతటమంబర
మ్యం తత్ర శ్రమాకుల హృదశ్శయితాశ్చ కించిత్ ।భీమస్తు కుత్రగతవాన్
సహిదృశ్యతేమే 346

అంబా త్రాగతవాన్ పూర్వ। మితిమన్యే వృకోదరః
ఆగతో నాగతో వాత్ర। మాతః బ్రూహి కుతోగతః 347

ఇతి యుధిష్ఠిర వచనం నిశమ్య కుంతీపుత్రం వినష్టమేవ మన్వానా
విదురమాహూయేద ముంవాచ 348

క్రీడా పరాగతాః పుత్రా। స్సర్వేమే పునరాగతాః
భీమస్త్వే కోప్య నాయాతః। కి మాలోచయ సేనఘ 349

జన్మాది ద్వేష భరితో। భీమే దుర్యోధనోఽబలః
అన్యేషు చచ్ఛ న్నవైర। శోపధీత్తు వృకోదరం 350

విదురోథ పృథామూచే। నహికల్యాణి భీస్తవ
దీర్ఘాయుషస్సే తనయా। స్సవేవాశు విసంజ్ఞ్యతి 351

సత్యం దుర్యోధనో వైరీ। సతతం తవసూనుషు
అథాపి కించి న్నవదేః। శిష్టేషు భయశంకయా 352

ఇతి శ్రుత్వా కృతాశ్వాసా। ప్యన్వహం శోక కర్శితా
సుతై స్స్వకైః గృహేవాత్సీత్। భీతా దుర్యోధనం ప్రతి 353

భీమోపి కూలా త్సవివేద్యునద్యా। నిపాతితోధః ప్రవిశన్ విసంజ్ఞః
అపీడయ న్నాగకుమార వర్గాన్ । తత్రోదశన్తం భుజగాస్సురుష్టాః 354

విషేణ తేషామభవ త్పురా త్తం। భీమేస నష్టంకిల కాలకూటం
కించి చ్ఛపీడాం నవితే నిరేస్య। వపుష్యహీంద్రా విహితప్రయత్నాః 355

విబుధ్యసవిషే హృతే నృపవరాత్మజో బంధనాత్
వికృత్య భుజగోత్తమాన్ అధమ మర్ద్దదోర్దండతః
నిశమ్య తదిదం స్మయ స్నధచ వాసుకి స్సర్పరాట్
అపశ్య దురువిక్రమం విజిత దందశూకోత్తమం 356

దాహా త్తృషార్తం తమవేక్ష్యభీమం। నాగాధి పోతుల్య బలం ప్రహృష్టః
అపాయ యత్తం రసమష్టకుండ। నిపూరితం నాగససహస్రవీర్యం 357

పీత్వాతత్తు వృకోదర స్సుశయనేసుప్తః ప్రబుద్ధోష్టమే
ఘస్రేభ్యక్త తనుస్సు చందనసుమస్రక్ శుద్ధవస్త్రాంచితః
భుక్త్వాన్నం పరమం చ దత్తమహిభిః స్తస్యా శిషాసత్కృతః
తానా మంత్ర్య పురీముపేత్య జననీం మూర్ధ్నా ప్రణమ్యాథృతః 358

జ్యేష్ఠం ప్రణమ్య పరిరభ్య జఘన్య జాతాన్
పృష్టశ్చ సర్వమవద ద్ధృతరాష్ట్రసూనోః
దుష్టాం ప్రవృత్తి మహిలోక గతించ తత్ర
నాగేంద్ర సత్కృతిమపి ప్రణయేన భీమః 359

అథ భీష్మేణ ధార్తరాష్ట్రాః పాండవాశ్చ కృపాచార్యసన్నిధౌ
విద్యాభ్యాసాయ నియుక్తా స్సాంగోపాంగం ధనురాగమ మధిజగుః 360

ద్రోణస్య సూను ర్ద్వివిధాస్త్ర మశ్వ|
త్థామా సమగ్రాహాయ దర్భకాంస్తాన్
తంనావిదన్ ద్రోణసుతం కుమారా
స్సశిక్షయామాస తథాపి విద్యాం 361

ద్రోణో యదా హస్తిపురం ప్రవిష్టః| కృపస్య గేహే న్యవసద్రహోగః
వీటా విహారాయ తదా కుమారా|వినర్యయు ర్నాగపురాద్బహిస్తే362

విక్రీడతాం తత్ర పపాతవీటా| హ్యానూదకేంధౌ నృపదారకాణాం
ఉద్ధర్తుకామా వివిధై శ్చయత్నై| రశక్నువంతో దదృశుర్గ్మధ స్తే 363

తదంతి కస్తం పతితం కృశాంగం| దృష్ట్వాపరీతా ద్విజపుంగవం తే
అధ్యక్షిపత్తాన్ సతతః కృతాస్త్రా| యూయాయం కిముద్ధర్తు మిమాం నశక్తాః
అహంతు పశ్య త్సుభవ త్సువీటా|మిమాంచ ముద్రాం సమముద్ధరేయం
క్షణాది షీకాభిరుపాహి యేత|యద్యోదనం మేద్యభవ ద్భిరిష్టం 365

ఇత్యుక్త్వాం గుళిముద్రికాం ద్విజవరః కూపే నిపాత్యాజలే
ముష్టిస్థా నభిమంత్ర్యమంత్రనిపుణో దీర్ఘాన్ శరాన్ వీటయా
సంయోజ్యైక శరంతు తే నచపరం తే నైవచాన్యం క్రమాత్
ఇత్యుద్ధృత్య చ వీటికా మిషుమపి ప్రత్యక్షిప న్ముద్రికాం 366

ముద్రాంచ బాణేన సముద్ధృతాం తాం| నిరీక్ష్య పార్థాః తదపారవీర్యే
విస్మేరచిత్తా స్తమథప్రణమ్య| తస్యాగమం జన్మముదాభ్యపృచ్ఛన్ 367

విప్రోథ బాలా నవదీత్। నవ్యోవచ్మి కుమారకాః
యథాకృతి వయోరూపం। భీష్మాయా ఖ్యాత మామితి 368

తతః కుమార వచసా। ద్రోణం విజ్ఞాయతం ద్విజం
తేషాం గురుం తమేవేచ్ఛన్। అనయత్తం కురూద్వహః 369

త మర్ఘ్యాపాద్య ప్రముఖై। రుపచారైః ప్రతోష్యసః
పప్రచ్ఛాగమనే హేతుం। ద్రోణో వ్యాచే నిజాం కథాం 370

అహమగ్నివేశ్యమునిసన్నిధౌ పురా। ధను రాగ మాధ్యయన నిష్ఠితోవసం
ద్రుపదోపి తత్రగతవాన్ ఉదారధీ। స్నిహితా వుభౌజగృహతుః ధనుశ్రుతిం

స సఖామ మాసమయి తుష్టమానసః। ద్రుపదో వద న్మదభిషేకతఃపరం
త్వ దధీనమస్తు మమరాజ్య మృద్ధిమత్। ధన ధాన్యమస్యదపిచేతి హేసఖే

పూర్ణే చాధ్యయనే తతః పితృసమాదేశేన పుత్రాశయా
పత్నీం ప్రాప్య కృపీం సుతం తదుద రేశ్వత్థామ సంజ్ఞం ప్రియం
వేభే ఇతి శేషః

గోక్షీరం పిబత స్సవీక్ష్య ధనినః పుత్రా నరో దీదభృశం
లబ్ధాకాచన గౌర్మయాతు నశుచిః దేశేఖిలే చిన్వతా 373

దత్తం పిష్టరసం నిపీయస శిశుః హాస్యేనబాలై ర్ముదా
క్షీరం పీతమితీవ ముగ్ధహృదయో నృత్యంశ్చ హాసాస్పదం
తం పశ్యన్ భృశ మాకులోహమధనః దారిద్ర్య ముద్ఘోషతాం
వాగ్భిస్తు న్నమనా స్సదారతనయః పాంచాల రాజ్ఞః పురీం 374

ప్రాప్త స్తత్రపదస్థితం సవయసం దృష్ట్వా ప్రహర్షాన్వితః
రాజన్ పశ్య సతీర్థ్యమేవ సుహృదం ద్రోణాఖ్య మిత్యబ్రువం
రాజ్యాంధీ కృతలోచన స్సతుమయా సఖ్యం నికృష్టం విదన్
మిథ్యేత్యాహ పురోక్త వాగపితతో దుఃఖాదహం నిర్గతః 375

అన్వేషమాణో గుణినస్తు శిష్యాన్। కురూన్ ఉపావృత్య తతః పురీం తే
ప్రాప్త స్సదార స్తనయేనసాకం। కామంచ సంవర్ధయితుం త్వదీయం 376

భీష్మ స్తత స్తం ప్రతిపూజ్య తస్మిన్। విశ్రాంతి మా స్తేధన మప్యథారం
సమర్ప్య తస్మై పరిబర్హయుక్తం। శిష్యాంశ్చ పౌత్రానది శత్రుహృష్టం

పాండో స్తనూజా అపి ధార్తరాష్ట్రా స్తథైవ నానావిషయక్షితీశాః
కర్ణశ్చ తస్మాజ్జగృహుః ప్రతీతాం। ధనుశ్శ్రుతిం సాంగరహస్యయోగాం

తత్రాధికో భూద్విజయో ఽస్త్రతంత్రే। సూతాత్మజ స్తత్రకృతాభ్యసూయః
సపక్షతాం ప్రాప్య సుయోధనస్య। చక్రే వమానంతు పృథాత్మజేషు 379

ద్రోణస్య పూర్ణేక్షణ పాత్రభూతః। శిష్యేషు సర్వేష్వధికో ఽర్జునో భూత్
అస్త్రప్రయోగాదిసమస్తకృత్యే। మేవేతమార్గ్యో సదృశం జగత్యాం 380

జ్ఞాతుం చ తస్యాగమ కౌశలత్వం। కమండలుం తస్య కరే ప్రదాయ
ద్రోణ స్సుతస్యాపి చ కుంభమధ్య్యా। స్సంప్రేషయా మాస తతః కదాచిత్

కుంభం సమాదాయ గురో స్తనూజే। గతే న్యకార్యా యచ తేనదిష్టః
పార్థో ఘటం వారుణ మంత్రపూర్ణః। కృత్వాన్యకృత్యంచ సమం సమాగాత్

సూదః కదాచి ద్గురుణాథ దిష్టః। దీపేజ్జ్వలత్యే వది దేశభక్తం
పార్థాయ తత్ర ప్రశశామ దీపః। స్సమీరణె నాదతి భక్తమస్మిన్ 383

ఆస్వాద్యబహి స్త న్నజగామ కించి। న్మత్వా తదభ్యాసకృతం కిరీటీ
ధ్వాంతేపి లక్ష్యానుగుణం సబాణం। చకర్ష చాపం పరిశీలితాస్త్రః

తత స్సమాలింగ్య ముదాప్రశస్య। ద్రోణో ఽర్జునసం వాదధద్విషేషు
అశిక్షయత్ ఖడ్గగదాదియుద్ధే। సంకీర్ణయుద్ధేచ చకార విజ్ఞం 385

నిషాదరాజస్య సుతో హిరణ్యా। ధను స్సమాఖ్యస్య గురుం తమేవ
తదైకలవ్యో ఽస్త్రమవాప్తుకామః। జగామ నస్వీకృతవాన్ తమార్యః

జాత్యాస్వయాత్యక్త ముదీక్ష్య తేన। నైషాదిరంఘ్య్రోః ప్రణతశ్చ భక్త్యా
ద్రోణస్య భూయో గతవానరణ్యం। ద్రోణాకృతిం మృన్మయమేవకృత్వా

ఆచార్యవృత్తిం విదధచ్చతస్మిన్। అభ్యాసమస్త్రే విదధే క్రమేణ
ఆదాన సంధాన విమోక్షముఖ్యా। కృత్యేశరాణాం నిపుణో బభూవ 388

ద్రోణాజ్ఞావశతః కదాచి దధతే శాలామృగవ్యార్థినః
జగ్ముః స్యందనసంస్థితావనభువం కశ్చి చ్ఛ్వతానన్వగాత్
తత్ర శ్వానుగత స్తదా విహరతాం తేషాం వనేష్వాచరన్
గూఢః ప్రాప్య నిషాదరాజతనయం తత్స్థాభషన్ తద్ధురి 389

అస్త్రాభ్యాసనతత్పర స్సభషంశ్శో వక్రేశునస్సాయకాన్
సప్తైవాక్షిపదాగత స్సపురతో భూయశ్చ తేషాం ద్రుతం
తం వీక్ష్యాగతవిస్మయా నృపసుతా స్తన్మార్గమాణావనం
దృష్ట్వా స్వయం త మమోఘమాశుగవరాన్ పృచ్ఛంతి నామాదికం 390

తం విజ్ఞాయ సుతం హిరణ్యధనుషః ద్రోణస్య శిష్యంచ తే
ప్రాహు స్తద్గురవే రహస్యథగురుం పప్రచ్ఛ భక్త్యార్జునః
త్వత్తోన్యోస్త్రవిదుత్తమో భువి నహీత్యుక్తం త్వయావై పురా
కోయం ఛాత్రవర స్తవాధికతమో మత్తోపి లోకాదపి 391

ద్రోణశ్చ పార్థేన సహే పయాతో।వనంతమస్యంత మవేక్ష్య బాణాన్
దదర్శ నైషాదిమథోత్థితస్స। శిష్యోహ మిత్యంఘ్రియుగే ననామ 392

శిష్యోయది త్వం మమదక్షిణాంతు। దేహీతి తేనోక్తమథోనిశమ్య
నైషాదిరాచేకిమితి ప్రదేయ। మంగుష్ఠమస్యాహ సదక్షిణార్థం 393

ససత్యశీలో గురువృత్తినిష్ఠ। శ్ఛిత్వాస్వమంగుష్ఠమదా ద్గురుభ్యః
తతశ్శరోత్కర్షణశైఘ్ర్యమస్య।బభూవ మందం త ముదీక్ష్య పార్థః 394

తుష్టోభవ ద్ద్రోణవచశ్చ సత్యం। పార్థాధికోన్యో నహి చేతి లోకే
దుర్యోధనశ్చాథ వృకోదరోపి। గదాయుదభ్యాసపరౌ నితాంతం 395

యమౌతు ఖడ్గప్రధనే యుధిష్ఠిరః। రథప్రవేకోభవదర్జునోఖిలే
సమర్థతాం ప్రాప మహారథోత్తమః। గురో స్తనూజశ్చరహస్య విత్తమః

భీమే బలాఢ్యే విజయే స్త్రవిజ్ఞే। వైరం వితేను ర్ధృతరాష్ట్రపుత్రాః
ద్రోణోథ తేషాం పరిశిక్షితానాం। కర్తవ్యవిజ్ఞానవిబుద్ధికామః 397

భాసం సమారోప్యమహీరుహాగ్రే। వినిర్మితం శిల్పిభి రప్రతీతం
ప్రదాయ లక్ష్యంతుకుమారకాణాం। యుధిష్ఠిరం పూర్వమువాచ వీరం

లక్ష్యేత్రభాసే కురు బాణమోక్షం। మమాజ్ఞయాం పశ్యసి కించిదేనం
పశ్యామిచేత్యాహగురుం నరేంద్రః।సతం పునఃప్రాహ తమేవ వామాం

భ్రాతౄనిమం వా నగ మీక్షసేకి। మిత్యాహ పశ్యా మ్యఖిలానితీవ
తతో గురు స్తం పరిగర్హమాణః। లక్ష్యోపవృత్త్యాక్షమథేతరాంశ్చ 400

తద్దైవసంశోధ్యచ తేష్వశక్తే। ష్వాహార్జునం లక్ష్యవిభేదనాయ
పార్థ స్తదా లక్ష్యనివిష్టచక్షు। స్తస్మి న్నపశ్యత్యపరం యదాహి॥ 401

ద్రోణానుశిష్ట స్తుతదాసభాస। శిరోవిచిచ్ఛేద సితక్షురేణ।
తదా నిరీక్ష్యార్జునకౌశలంతు। మేనే గురు స్తం ద్రుపదం విభగ్నం॥ 402

ద్రోణే గంగామథపరిగతే స్నాతుమంతేవసద్భి
స్సాకం తీర్థే ప్రవిశతి మహాన్ తత్ర నక్రోస్యజంఘాం
జగ్రాహాథావదదపి గురుశ్శక్తిమాన్ తద్విమోక్షే
శిష్యాన్ స్వీయాన్ మకరముఖముత్పాట్యమాం మోచయంతు॥ 403

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం గురో రనుపదం బీభత్సురవ్యాహతైః
బాణైః పంచభి రంబుమగ్నమవధీద్గ్రాహంసజంఘాం గురోః
త్యక్త్వా సుద్విముమోచ తేన విజయం మత్వాఖిలేభ్యోధికం
శిష్యేభ్యః ప్రముమోదయ స్తదపరే తూష్ణీత్వమాపేదిరే॥ 404

తుష్ట స్తేన కిరీటినే గురువరః తత్వోగ్ర తేజోన్వితం
దివ్యం బ్రహ్మశిరోస్త్రమాహమనుజేష్వేత న్నముంచేరితి
యశ్చామానుషశత్రు రభ్యుపగత స్తత్రైవ ముంచే రిమం
దగ్ధాలోక మథాల్పతేజసి తథేత్యుక్త్వా స తత్ ప్రాగ్రహీత్॥ 405

ద్రోణోదర్శయితుం తతో నృపతయే నైపుణ్య మస్త్రాగమే
శిష్యాణాం కృప భీష్మ కృష్ణ విదురా ద్యాభ్యంతికే హర్షితః
రంగంచాపి మహద్విధాయ సుదినే కృత్వా బలిం మంచకాన్
సంస్థాప్య క్షితిపస్య చాపి నిలయం సాంతః పురస్యాకరోత్॥ 406

యుక్తేహన్యనుగైః కృపేణచయుతే భీష్మేణరంగం నృపే
ప్రాప్తే తన్మహిషీ పృథాచ వనితా స్సర్వాశ్చ తత్రాగతాః
బ్రహ్మక్షత్ర విశో జఘన్య జగణా స్సస్త్రీకుమారా స్తతః
మంచానా రురుహు శ్శుభానిచ తదా వాద్యాన్య హన్యంత వై॥ 407

క్షుబ్ధాంభోధి సమస్వనే జనసద స్యారూఢమంచేగురుః
ద్రోణశ్శుక్ల పటోపవీత యుగళ శ్శుక్లాంగ రాగాంచితః
పుత్రేణాపి సమం వివేశముదితో రంగం తతో బ్రాహ్మణాః
పుణ్యాహంధ్వని భిర్వినాదితదిశః స్వాన్యాసనాన్యాస్థితాః॥ 408

ప్రవిశ్యాథ రంగం ముదాధార్తరాష్ట్రాః
పృథాయాం స్సుతాశ్చ క్షితీశాజ్ఞయాతే
ధనుష్పాణయోస్త్రాణ్యుపాదర్శయన్
స్వాన్యథాన్యాశ్చవిద్యాః మిథస్పర్ధమానాః॥ 409

గదాయుద్ధతంత్రే తతో భీమసేనః
నృపాలాగ్ర్యసూనుః క్రుధాసంగతౌతౌ
అతుల్యాం ప్రవృత్తిం మిథోదర్శయంతౌ
ద్విధైవవ్యధాతాం మనః ప్రేక్షకాణాం॥ 410

శ్రావితోథ విదురేణ భూపతి। స్తాంప్రవృత్తి మసకృత్పృథాపిచ
ధార్తరాష్ట్రజననీం న్యవేదయత్। తత్రఘోష ఉదభూద్యథాంబుధేః
అశ్వత్థామ్నా వారితౌతౌసరిక్ష్య। ద్రోణోవాద్యం సన్నివార్యే దమూచే
యోమే పుత్రాత్ ప్రీతిద స్సర్వవిద్యా। విత్తశ్చాక్రిదృశ్యతా మర్జునోపి

అర్జునో గురు గిరాధనుర్ధరః। ప్రత్యదృశ్యత తటి ద్ఘనోయథా
రంగమధ్యగముదీక్ష్యతం పునః। వాద్యజాల మనద త్సశంఖకం 413

కోలాహాలం తం తునిశమ్యమూల। మముష్య కిం వేతివిశంక మానం
రంగావ తీర్ణోవిజయోధునేపి। నిమిత్తమూచే విదురోనృపాలం 414

ముమోహ తస్మా దథపాండుపుత్రాత్। వైచిత్రవీర్యో ముదితేచ రంగే
శాంతౌరవే దర్శ యద స్త్రతంత్రే। ధనంజయః కౌశలమాత్తసారం 415

ఆగ్నేయేన ధనంజయోగ్ని మసృజత్ ప్రాచేతసేనోదకం
వాయవ్యేన చ వాయుమంబుదగణాన్ పార్జన్యతో భౌమతః
భూమించా విశదాద్రి దాప్యగమగాదంతర్థి మంతర్థితః
హ్రస్వః ప్రాంశురభూ త్క్షణేన రథగోభూస్థశ్చ తత్రేక్షితః 416

భ్రమతశ్చ కిటేరథాజునః। ప్రముఖేలోహమయస్య సాయకాన్
విముమోచ సకృత్యపంచకైః। గురుచిత్తం పరితోషయన్ధియా 417

గోర్విషాణముకులేన ఖేచస। ప్రాక్షిపచ్ఛతమథైక వింశతిం
సాయకాన్ అథ గదాసికౌశలం। దర్శయాం కిలబభూవ ఫాల్గునః 418

స్తువత్స్వోర్జున ముత్థితో రవో। జనబృందస్య యదాంతరబ్దివత్
అనుపర్వతదా బహిర్జనో। నిఖిలోద్వారమపా వృణోన్నదన్ 419

శాంతే క్రమేణ విజయస్తుతి జన్యఘోషే
కర్ణో౽సహో విజయసంస్తవ నిస్వనస్య
బిభ్రచ్ఛవర్మ తరణి ద్యుతి వైరిశీలః
పార్థే సదాంతరముదీక్ష్య వివేశరంగం॥ 420

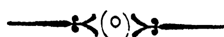
ఇతి శ్రీ శోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే ఉత్తరభాగే
ఏకాదశస్సర్గః భారతవృత్తాంతవర్ణనే ఆదిపర్వ
కథాయాం పాండవచరితానువర్ణనం.

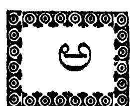

శ్రీమతే రామానుజాయనమః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే.

ఉత్తరభాగే ద్వాదశస్సర్గే ధర్మసూనోః యౌవరాజ్యప్రాప్తి జతుగృహదాహాది ద్రుపదపురీ ప్రాప్తికథనం.

థ వేంకటరంగభూపతిః।పునరాహేతి ముదం వహన్ పరాం
రిపుతా విజయే కిమాదికా।కిము కర్ణస్య చ వర్మసంభవః॥

అథ భారతవర్ణనక్రమాత్।కథయామాస కథాం బుధోత్తమః
అనుభావ్య ముదా నృపోత్తమం।భగవద్భక్తివిజృంభితాంతరం॥ 2

పితృవేశ్మని సంస్థితా పురా।నృపదుర్వాససి మంత్రముత్తమం
ఉపదిశ్య గతే పరీక్షితుం।రవిమాహూతవతీ పృథా ముదా॥ 3

య దువాచ మునిస్సతాం పురా।మనునానేన సమాహ్వయిష్యసి
అమరం యమనుగ్రహేణ తే।భవితా తస్య సుతోత్తమస్త్వితి॥ 4

పృథయాథ సపద్యుపాగతో రవిరాహ్వానకృతేన సంగతః
పితృబంధుభయాన్నివారితోప్యదధద్గర్భమథోదరే తయా॥ 5

అథ నమ్రముఖీం విలజ్జయా।రవిరూచే నహి దేవి తే భయం
మదనుగ్రహతశ్చ సంభవేన్నహి కన్యాత్వనివృత్తిరిత్యుత॥ 6

అథ సూనురుదారదర్శనస్సహవర్మాసహకుండలో జని
రవిరప్యగమద్దివం ముదా।సమగాద్దైన్యశుచౌ పృథాపి చ॥ 7

అథ బంధుభయేన తం శిశుం నిజమంకోరుపగూహనేచ్ఛయా
పృథయా సలిలే నిపాతితం సపుపోషాధిరథస్తుసూతజః॥ 8

సుతభావముపేత్య తచ్ఛిశౌ సతు రాధాపతిరాహ్వయం వ్యధాత్
వసుషేణఇతీవ యత్తతో వసునాజాయతకుండలాదినా॥ 9

సముపాస్తరవే రభీష్టితో వసుషేణ స్సయదా తదా దదత్
నిఖిలం వసువిప్రియాచిత స్సురరాడ్విప్రతను స్తదాగతః॥ 10

సహజం కవచం కిరీటనః హితకామ స్సమయాచదాదృతః
విహితాంజవిరాదిశ స్మ్మదా వసుషేణః కవచం నిసర్గజం॥ 11

సురరాడథ తుష్టమానసే వసుషేణాయచ శక్తిముజ్వలాం
అదిశ త్సతుతేన కర్మణాప్రథితః కర్ణసమాఖ్యయా భువి॥ 12

స ధనుశ్శ్రుతిమప్యధీతవాన్ గురు మాంగిరస మేత్య నిష్ఠితః
యమధర్మవృకోదరార్జునా నతిశేతుం యతతేస్మ నిత్యశః॥ 13

శిశుభావకృతాం కిరీటినా వసుదేవస్యసుతేన మిత్రితాం
అనుచింత్య బలం వృకోదరే విజయేచాపిచ లాఘవం పరం॥ 14

మతిమప్యతులాం యుధిష్ఠిరేవినయం మద్రిసుతాతనూజయోః
అనురాగమమీషులోకినాం సభృశం తప్యతివీక్ష్య సూతజః॥ 15

శతసూనుయుతే సుయోధనే సహశయ్యాసనభోజనాదిషు
సఖిభావముపేత్య పాండవాన్సహిస్సై రవధీరయత్యహో॥ 16

స కదాచిదపేక్ష్యతంగురుం ద్రుహిణాస్త్రాధ్యయనాయ సూతజః
ద్విజతావిరహేణ యోగ్యతాతవానాస్తీతి నివారిత స్తతః॥ 17

అథ భార్గవరామసన్నిధింగతవాన్ సప్రణిపత్య సాంజలిః
ద్రుహిణాస్త్రమయాచ దాహతం కులగోత్రాదివదేతి భార్గవః॥ 18

భృగువంశసముద్భవ ప్రాహ మిత్యుపగూర్యృషిగణంచ సూతజః
బహుభి ర్భృగువంశనందనం వరివస్యాభిరతోషయ చ్ఛనైః॥ 19

అథ తత్సవిధే సశిష్యతా ముపయాతోఽస్త్రమశేషమర్జితః
సురదానవరక్షసామపిప్రియతామాప మునే రనుగ్రహాత్॥ 20

స మహేంద్రగిరే రధిత్యకామధితిష్ఠ న్భృగునందనాశ్రితాం
విచచార కదాచిదంబుధే రసహాయోఽసి కర స్తటక్షితౌ॥ 21

వినిహత్య సహేమనైచికీం తటభూవాసితపస్విన స్తదా
గతవా నవధానవర్జితో మునిమత్రామయదాశ్రమాంతరం॥ 22

అశప త్తముపా త్తరోషవార్ మునిరజ్ఞానకృతేన యాచితః
హతవానసి గాం ప్రమాదతో మమయ త్తస్యఫలంతు నిర్విశ॥ 23

తవచాపి శిరఃప్రమాద్యతఃయుధి శత్రుర్వినిపాతయిష్యపి
అపియేనచ నిత్యవైరితా తవతేన ప్రధనేతు యుధ్యతః॥ 24

రథచక్రమశక్యమర్దనం।భువిమగ్నంచభవే త్తదాతవ
రిపురేత్య శిరః ఫలం ముదా।వినికృంతత్వపరాధశీలినః॥ 25

ఇతి శాపవిషణ్ణమానసో మునివర్యం బహుధా యయాచసః
నతుశాంతిమగా త్తథార్థితోప్యృషిరాగాద్భృగుజంచసూతజః॥ 26

ప్రణయేన దమేనవీర్యతో భృగుజః కర్ణకృతే ముదన్వితః
దుహిణాస్త్రముపాదిశద్యథావిధిసాంగం సర్వహస్యసంగ్రహం॥ 27

స కదాచిదథాశ్రమాంతికా దుపనాసేనకృశోభృగూద్వహః
విచరన్ సహసూతజన్మనా।శిరఆధాయ తదంకసం స్తరే॥ 28

స్వపతిస్మతదాక్రిమిర్మహా।రుధిరాశోష్ఠపదో భయంకరః
వనసూకరసన్నిభో దశత్ భృశమంకం కిల సూతజన్మనః॥ 29

స తథాపరిపీడితోపిసన్ననిహంతుం తమలర్కసంజ్ఞకం
గురుసు ప్తివినాశసాధ్వసాదశకత్తే ప్రు మథాపి సూతజః॥ 30

రుధిరాణునిపాతనా త్తతః ప్రతిబుద్ధో గురు రస్యకిన్విదం
ఇతికర్ణమపృచ్ఛదాహతత్।క్రిమిపీడావిహితం భయాతురః॥ 31

సచ దృష్టిపథంగతః క్రిమిః భృగువర్యస్యతతాపతద్వ్యసుః
తదసృజ్యనిరీక్షిత స్తదా దదృశేకశ్చ నరాక్షసోదివి॥ 32

సతు తం ప్రణిపత్య భార్గవం పరిపృష్టశ్చ కులం సనామకం
సమువాచ పురాకృతే యుగే హ్యసురోహం కిల దంశనామకః॥ 33

భృగుయోగినతీప్రధర్షణా దభిశ ప్తః క్రిమితా ముపాగతః
అవదత్సచ శాపమోక్షణం।తవసం దర్శనసీమకోపితః॥ 34

అసురేథయథాగతం గతే భృగుజః కర్ణమువాచ రోషితః
నహిదుఃఖమిదం ద్విజః క్షమేత్।కిముజాతి స్తవ సత్యముచ్యతాం॥ 35

అథ భార్గవశాపభీతితః ప్రణిపత్యాహసతం ప్రసాదయన్
అహమస్మిహి సూతవంశజో।నుమనామాపిచ కర్ణఇత్యుత॥ 36

అహమస్త్రవిబోధనేచ్ఛయా।కులమాచ్ఛాద్య భవంత మాశ్రితః
అపరాధమిమం క్షమస్వమేతనయస్యేవ పదానువర్తినః॥ 37

యదిభార్గవగోత్రజోహమి త్యహముక్తం తదిదం సిశమ్యతాం
గురురేవ పితేతి కథ్యతే।గురుభావశ్చ మమత్వయి స్థితః॥ 38

ఇతి కర్ణవచోనిశమ్య తత్ ప్రహసన్ రోషయుతశ్చ భార్గవః
అనృతం యదుదీరితం త్వయా నతతస్సంగరసీమని స్థితే॥ 39

త్వయి తత్ ప్రతిభాతు వేధసో వరమస్త్రంజహి సన్నిధిం మమ
ప్రధనేచ భవేన్నతే సమస్త్వితి కర్ణం సమువాచ శాపవత్॥ 40

విమనాఇవ సూతజో భవన్నథ దుర్యోధనమేత్యహర్షితః
వినిబోధ్య నిజాం కృతాస్త్రతాం సహతేనైవ జగామ సంమదం॥ 41

అథ రాజపురస్స్వయంవరే శిశుపాలాదిమరాజమండలే
ధృతరాష్ట్రతనూజమత్యయా త్కిల కన్యానుగతా సఖీజనైః॥ 42

అసహాస్సనివార్య లంఘనం నృపపుత్రీమవమాన్య బాహుజాన్
గురుభీష్మమతేన వీర్యవాన్ రథమారోప్య బలా జ్జహారతాం॥ 43

అనుయాయ సఖాయమాదరా దథకర్ణోపి రథీధనుర్ధరః
విధమన్మహిపాన్ రణోద్యతాన్ విశిఖైస్సజ్యరుపాతనోన్మదం॥ 44

అఖిలేషు నృపేషు సూతజే।రితబాణాహతిభిన్నమూర్తిషు
గతవత్సుయథాగతం ముదాసవధూః ప్రాప పురీం సుయోధనః॥ 45

సముదీక్ష్య జరాసుత స్తదా।యుధి కర్ణం సముపాత్త పౌరుషం
సమరాయ సమాహ్వాయత్క్రుధా।సచతే నాశు సమాగతో యుధి॥

అభివృష్టశరా మిథో రణే।వినిభగ్నాసివరా మహీం గతౌ
భుజదండవరై రయుధ్యతాం।విజయె నిశ్చితమానసా ధృతౌ। 47

అథ భగ్నశరీరసంధికః ముదిత స్తస్యబలేన విస్మితః
సమపాస్యచ తేన వైరితాం।సఖభావం విదధే జరాసుతః॥ 48

అథ తేన సమర్పితాం పురీమథితస్థౌ కిలనామమాలినీం
ధృతరాష్ట్రసుతేనచార్పితాంఅపి చంపాపురమంగనీవృతాం॥ 49

విజయేపిచ నిత్యవైరితా మతనోద్ధర్మవృకోదరా యమహా
మనుతేనహి వీర్యదుర్మద శ్శతమాశ్రిత్య సుయోధనాదిమం॥ 50

సచ పూర్వభవప్రవృత్తితో।బహువైరం విదధే కిరీటిని
తదిం కథయామి భూపతే।చరితం పద్మపురాణవర్ణితం॥ 51

ద్రుహిణస్తు పురా పురారిణా।దళితే పంచమమస్తకే నితే
భువిఫాలగతం నిదాఘజం సలిలం ప్రాక్షిప దుద్ధిత స్తతః॥ 52

శరచాపలసత్కరః పుమా।న్మకుటీకశ్చ సహస్రకంచుకః
కిమహం కరవాణిచేత్యసా।వవదత్తం ప్రణత శ్చతుర్ముఖం॥ 53

నియుయోజ నిహన్యతామయం।గిరిశశ్శత్రురితీవ తం విధిః
అథ తేన సహస్రవర్మణానుగతో ధావదురుక్రమాశ్రమం॥ 54

ప్రణతో న్యపతద్ధరేః పదో ర్బదరీదివ్యవనే మహేశ్వరః
పరిపాలయ మాం రిపో రతో।విధిసృష్టాదితిఘోష ముచ్చరన్॥ 55

త ముదీక్ష్య నరం తదాత్మభూ।రథ హుంకార విమోహితం వ్యధాత్
కిము తే కరవాణికామమి త్యవద చ్చాపి భవం భయాతురం॥ 56

విధిమస్తకభేదనాదిదం।కరలగ్నం తు కపాలపాత్రకం
పరిమోచయ భిక్షయా మమే త్యవదన్మాధవ మిందుశేఖరః॥ 57

అథ తత్ర విచింత్య దక్షిణం భుజమాదత్త హరిః కపాలకే
అభినద్గిరిశోపి శూలత స్త మసృగ్ఘేమనిభం తతో క్షరత్॥ 58

క్షరతాకిల రక్తపూరతో నిభృతే దివ్యశర త్సహస్రకం
విధిశీర్షకపాలపాత్రకే।నిమమాథాంగుళినా స్రిమీశ్వరః॥ 59

అథ రక్తజలాత్సబుద్బుదా దుదతిష్ఠత్పురుషోభయంకరః
తముదీక్ష్యచకోయమీదృశ స్త్వితిరుద్రంసమునాచమాధవః॥ 60

మమలోచనపాతవైభవా త్తవబాహ్వాస్రజలప్రభావతః
విధిమధిమస్తకతేజసాప్యయం నిరగాదత్ర విభో నరోద్భుతః 61

అథ కింక్రియతాం తవ త్వయే త్యవదత్ప్రాంజలి రీశ్వరం నరః
ఇమ మద్యసహస్రకంచుకం జహివీరం త్వితి శంభురాహతం 62

గిరిశోథ నరం కపాలతః క్షితిమారోప్య తిరోధిమాశ్రితః
కిమిదం త్వితి విస్మితే హరా వుదతిష్ఠచ్చ నరో ధృతాయుధః 63

అథహుంకృతిమోహితం హరేః సపదాహత్య నరో వ్యబోధయత్
రుషితావథతౌ పరస్పరం యుయుధాతే విజయే ధృతాశయా 64

అమరద్విశరత్సహస్రకం హరిబాణరుధిరాంబుజన్మనా
విధిఘర్మజనే ర్నియుధ్యతః కవచం త్వేక మభూ న్నిపాతితం 65

అథ విష్ణు రజాంతికం గతః నిహత ప్రాహసహస్రకంచుకం
సచ తం ప్రణిపత్య జీవతా దధునా జన్మని మేతనూజనిః 66

ఇతి దుఃఖయుతో వ్యజిజ్ఞప ద్ధరిరుక్త్వా కృపయా తథేతితత్
పునరంతికమాగత స్తయో స్సమరాత్తౌ న్యనివారయ త్ప్రభుః 67

తదనుగ్రహరాట్ సురేశ్వరా హరి రాహూయ సమాదిశ ద్విభుః
పరిపాలయతం నరావిమా నియతం ద్వాపరసంధిసీమకం 68

జగతీభరనాశహేతవే వతరిష్యామి తదా యదోః కులే
అముకావపి తత్ర మానుషౌ సముపేతాం కృతవైరబంధనౌ 69

మిహిరత్వమిమంతు ఘర్మజం జనయే త్తత్ర పృథోదరే సుతం
సతు కర్ణసమాహ్వయో భవే దపి కానీనతయాచ విశ్రుతః 70

పురుహూతభవాంశ్చతద్యుగే జనయెద్రక్తజమేనమాత్మజం
అపి పాండుమహీపతేః పృథాం గృహిణీం ప్రాప్య నిజౌజసాం నిధిం 71

గ్రహరాడథ తద్వచో హరేః ప్రతిశుశ్రావ వృషైవ మాహతం
భగవన్ రఘువంశజన్మనా భవతామే నిహతో యత స్సతః 72

తదహం విబిభేమి తే పున ర్భవితా పుత్రవధ స్త్వితి ప్రభో
ఇతి తం ప్రవదంత మచ్యుతః పురుహూతం ప్రణయాదువాచహ 73

అహమప్యవతీర్య తద్యుగే ర్జునసంజ్ఞస్య సుత స్య తే రణే
రథసారథితా ముపాగతో నిహనిష్యామి భువో భరాయితాన్ 74

ఇదమాదిభి రుక్తిభి ర్హరేః పురుహూతః ప్రణిధాయ మానసం
హరిమాహతథేత్యథాచ్యుతోఽంతరధాత్తౌచ దివంగతా ప్రభా 75

ఇతి వృత్తమభూత్పురాతనం తతఏవాద్యసహస్రకంచుకః।
ఉదభూత్కిలకర్ణసంజ్ఞయార్జునసంజ్ఞశ్చ నర స్సముద్బభౌ 76

ఇతి పూర్వనిమిత్తతోఽర్జునే సహజాపారవిరోధదుర్భరః
స్తవఽశ్చ కిరీటికీర్తిజాత్ కుపితో రంగమవాప సూతజః 77

సహజం కవచం దధద్ధను శ్శరపాణిః కృపమేవచార్యకం
ప్రణిపత్యచ కించిదాదరాత్ నిషసాదప్రముఖే మహీభృతాం 78

విదధేవిజయో యదాశుగై రసినావాప్యఖిలంతదా తనోత్
ధృతరాష్ట్రతనూజమానసంమదయ న్నస్త్రబలం ప్రముంచయన్ 79

గురుభీష్మకృపాయతోఽర్జునో రవిజో యత్ర చ తత్ర తేశతం
కృతపక్షభిదాస్సమాసతే జనతాప్యాస్త తథా విభేదతః 80

నవిశేష ఉదీక్షిత స్తయో స్సమతాభాతి హి సర్వకర్మణి
పరిరభ్య సుయోధన స్తతః ముదితః కర్ణమువాచ మూఢధీః 81

కురురాజ్యమిదం యథాత్వహం పరిభుఙ్క్ష్వేతి సచాహతం పునః
సఖితానియతా త్వయాస్తు మె సమరం ద్వంద్వ మిహాఽర్జునేనచ 82

ఇతికర్ణవచో నిశమ్య తత్ తమధిక్షేపమమన్యతాత్మన:
విజయ స్తమవోచ దత్రవైత్వమనాహూత ఉపేత్య జల్పసి 83

ఇద మర్జునసర్వతుల్యతాం గమితం రంగతలం కిమత్ర తే
విశిఖైః కథయాద్యకిం గిరేత్యవద త్ఫల్గునమర్యమాత్మజ: 84

అథ గుర్వనుమత్యుపాహితో విజయ స్తేన రణాయ సంగతః
రవిజోఽపిసుహృద్భి రర్చిత స్సమరాయార్జున మభ్యుపాగతః 85

వియదావృత మంబుదై స్తదార్జున సౌఖ్యార్థిసురేంద్ర చోదితైః
మిహిరోఽపిచ తాన్ వ్యనాశయత్ సుతసామర్థ్యనిరూపణేచ్ఛయా 86

ముదిరావృతమర్జునం తదా రవిజం చాతపసంస్థితం జనాః
దదృశు స్త్వథ తన్నిశమ్య సాపరిముగ్ధా స పృథాశుచాకులా 87

అథ చందనలేప నాదిభి రుపచారై ర్విహితై స్సఖీజనైః
పునరేవచ చేతనాంగతా విదురాజ్ఞావశగైః పృథాభవత్ 88

ధృతవర్మధనుశ్శరౌ తదా సముదీక్ష్యాహకృపోఽర్జునార్కజౌ
అయమస్తిహి పాండుజఃపృథాతనయ స్త్వంచవదాత్మజోఽయయోః 89

నహి సత్కులసంభవో నృప స్తను తేజ్ఞాతకులేన సంయుగం
ఇతి తద్వచనేన లజ్జితో వినతాస్యోభవ దర్కనందనః 90

ధృతరాష్ట్రసుత స్తదా రుషా కృపమాహ త్రివిధాహి పార్థివాః
కులజాబలినశ్చ సైన్యపా ఇతిశాస్త్రేషుహి నిశ్చయ శ్శ్రుతః 91

యది తేత్రినృపత్వసంశయో హ్యభిషేక్ష్యామ్యధునాంగసంజ్ఞితే
విషయె భవతాం ప్రపశ్యతా మయమప్యాత్మ సమోస్తు భూమిపః 92

అథ తత్క్షణఏవసూతజ శ్శుభతీర్థై రభిషిక్తమ స్తకః
సితచామరవీజితో బభౌ।గురుశుక్రాంతరగేందుసన్నిభః 93

అథ కర్ణసుయోధనౌ ముదాపరిరభ్యాహతు రేవ మస్తునౌ
సఖితానియతేత్యథాగతోఽతిరథ స్తత్ర సఘర్మవేపథుః 94

పితరం త ముదీక్ష్య సూతజః ప్రణనామోజ్ఝితకార్ముకోఽగ్రతః
పరిరభ్యతు మూర్ధ్ని తం ముదా।తనయేత్యాహ శతాంగసారథిః 95

తదుదీక్ష్య వృకోదర స్తదా తమునిశ్చిత్యతు సూతవంశజం
ప్రహస న్నిదమాహనత్వయా విజయో యోత్స్యతి సూతసంగరే 96

తవకృత్యమరే ప్రతోదసం గ్రహణం సూతకులానుసారిహి
వధిమర్హసి నోరణేపృథాతనయేనాద్యయతోఽన బాహుజః 97

ప్రభుతాపదమంగనీవృతా మనలం త్వం శునకో యథా హవిః
ఇతి భీమగిరాతిరోషితో గగనస్థం రవిమైక్షతార్కజః 98

అథ సోదరపద్మషండతస్సహ సోత్థాయసుయోధనద్విపః
ఇతిభీమ మువాచకోపితః।నహివక్తవ్య మిదం త్వయాధునా 99

ప్రభవః ఖలు దుర్వివేచనః।స్సరితాం విక్రమిణాంచ పాండవ
సలిలాదపివహ్నిరుత్థితో।బడబోయేనజగిద్వితన్యతే 100

కులిశంచ దధీచయోగినో స్థిజమార్యోపిచ నో ఘటోద్భవః
శరదండజనిః కృపశ్చద్రోవిదితంజన్మ మయూ కిముచ్యతే 101

సహకుండలవర్మసంభవః కిమయంనార్హతి రాజ్యసంపదం
కిముజన్మని చింతితే స్వయఃభవతాం దర్పవినాశకోహ్యయం 102

ఇతి జల్పతి తత్తదున్మదే నృపపుత్రే స్తముపాగతో రవిః
జనతాపిచ సాధుసాధ్వితి ధ్వనినాశా నిఖిలా స్సమావృణోత్ 103

అథ కర్ణకరావలంబనా ద్భవనం ప్రాప సుయోధనోముదా
కృపభీష్మముఖాశ్చ పాండవా నిలయాన్ స్వాన్ వివిశు ర్జనోఖిలః ॥

సుత మంగపతిం నిరీక్ష్య తం హృది గూఢప్రమదా పృథా తదా
అపి పాండవభీస్సుయోధనం।విజయాశాకర్ణబలావలంబినం 105

అథ కౌరవపాండునందనాన్ గురుసత్కారసముత్సుకాశయాన్
ఇద మాహ గురుర్ఘటోద్భవ స్సకలాస్త్రాగమతత్వశిక్షితాన్ 106

ద్రుపదం పరిగృహ్యబాహుజం।యుధిపాంచాలపతిం పరాక్రమైః
సముపానయతాంతికంతు మే।సుతమేతద్ధి భవేత్సుదక్షిణా 107

అథ పాండవకౌరవా స్తథే త్యురరీకృత్యతదార్యభాషితం
సహితా గురుణాయయూరథా నధిరుహ్య ద్రుపదస్యపత్తనం 108

ద్రుపదోపి నిశమ్య కౌరవా గమనం చారముఖేన కోపితః
నగరాద్బహిరేవ నిర్యయా।రథమారుహ్య ససైన్యయూథపః 109

ధృతరాష్ట్రసుతా స్త్వహంతయా పురతః ప్రాపు రరేః పురీం తదా
బహిరేవ పురస్యపాండవా స్సమతిష్ఠన్ కిల నాతిదూరతః 110

ధృతరాష్ట్రతనూజవిక్రమా నవలోక్యైవ యుయుత్సవైరిణా
మతమప్యభవ ద్గురో రిదంనహిశక్తా ఇతి తత్రకౌరవాః 111

ద్రుపదోఽథ నిరీక్ష్య కౌరవీం।పృతనామార్దయదాశుగై శ్శితైః
తమనేకముఖైక మాశుగం।సమమన్యంతభయేన కౌరవాః 112

విశిఖాన్ ద్రుపదస్య కౌరవాః।సహమానాస్వబలేన తచ్చమూం
విధమంతిశరై రజిహ్మగై స్సచ తా నప్యధునోద్యధాశుగః 113

నిహతా ద్రుపదస్యసాయకై ర్వినదంతశ్చ పలాయనోన్ముఖాః
ధృతరాష్ట్రసుతా స్సమాహ్వయ న్విజయాదీ న్బహిరేవసంస్థితాన్

అథ పాండుసుతా ధనుర్ధరా గురుమామంత్ర్య రథాధిరోహిణః
మకరాఇవ భీమమంబుధిం ద్రుపదానీకినికాం జగాహిరే 115

వినివార్య రణాద్యుధిష్ఠిరం।సహదేవం నకులంచ ఫల్గునః
వినియుజ్యతు చక్రరక్షణే ధురిసైన్యస్య వృకోదరం న్యధాత్ 116

స పదాతిరుదారవిక్రమో మరుతస్సూనురివాంతకో పరః
గదయా నిమమంథ కుంజరా న్రథవాహానపి సైనికాగ్రణీః 117

ద్రుపదోరథమాస్థిత స్తదా।విజయం వీక్ష్య సృజంత మాశుగా న్
గదయా విదహంత మాహవే।రుషితోభూ చ్చ వృకోదరానలం 118

సహి తావథతౌ రుషాన్వితా।వపి పాంచాలపతిశ్చ ఫల్గునః
శరపాతనిరంతరం।వియత్ వ్యతనిష్టాం పిహితార్కమండలం 119

ద్రుపదస్య సఖాయమాగతం।విజయ స్సత్యజితం తదా నృపం
దశభిః కిల మర్మభేదిభి ర్విశిఖై రుగ్రముఖై రపావృణోత్ 120

అపి తత్సమయే హతోపి సః।ద్రుపదస్యేషు శతేన ఫల్గునః
వినికృత్యచ సత్యజి ద్ధనుర్ద్రుపదం చైప సమభ్యయా ద్రుషా 121

అథ సత్యజిదస్య దుత్తమం।ధనురాదాయ రుషాభి విజ్వలన్
సహసూతరథాశ్వమాశ్వధీ ద్విజయం సోప్యతిరోషమాగతః . 122

హయసూతధనూరథధ్వజా వహనీ త్సత్యజితోర్జున శ్శరైః
ముహురస్యధనూంషి ఖండయన్।వ్యనద త్సత్యజిదాహవే తతః 123

విముఖో భవదర్జున స్తతో ద్రుపదో వర్షదజిహ్మగా న్బహూన్
విజయస్తు నికృత్య కార్ముకం। ద్రుపదస్యధ్వజమప్యపాతయత్ 124

వినిపాత్య హయాంశ్చ సారథిం రథమాప్లుత్య కృపాణపాణికః
వినద న్మృగరాడివాగ్రహీత్ ద్రుపదం తార్క్ష్యసుతో యథాహిపం॥

వినివార్య తతో౽ర్జున స్స్వకా న్ద్రుపదం తం గురవే సమార్పయత్
సచ వీక్ష్య విలజ్జితం గురు ద్రుపదం ప్రాహ కృతార్థతాం గతః॥

మృదితంతు మయా పురం చతే విషయశ్చాపి సఖాహి మే భవాన్
నభయం కురు జీవనే నృపక్షమిణోఽవిప్రవాసానయం సదా 127

అపి బాల్యకృతో మయాత్వయా సహవాసః ప్రియతావివర్ధనః
పునరేవచ సఖ్యకాముకోఽభవతా సార్థ ముదారవిక్రమ 128

విజితే విషయె మయాద్య తేఽప్రదదామ్యర్థమనుగ్రహా దహం
యది మన్యసి సఖ్యమిత్యథఽద్రుపదశ్చాపి తధేత్యువాచ తం 129

గంగారోధసి సంస్థితా మధివసన్ ద్రోణేనదత్తాం పురీం
మాకందీం ద్రుపదో థ దీనహృదయః కాంపిల్యమప్యావసత్

పాంచాలానపి దక్షిణాన్ బహుజనాన్ చర్మణ్వతీసీమకాన్
ద్రోణాన్మాధనశక్తమిచ్ఛతి సుతంబ్రహ్మౌజసా మాశ్రియం 130

ఏవం ద్రుపదరాజానంఽపరాభూయ మహారణే
అహిఛత్రపురం పార్థఃఽద్రోణాయ ప్రత్యపాదయత్ 131

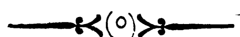
ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే భారతకథాయాం
ద్వాదశస్సర్గః.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః

శ్రీశోభనాద్రివైభవమహాకావ్యే

ఉత్తరభాగే త్రయోదశస్సర్గే ధర్మసూనోః యౌవరాజ్యప్రాప్తి జతుగృహదాహాది ద్రుపదపురీ ప్రాప్తికథనం.

వత్సరేధ నిభృతే యుధిష్ఠిరం।యౌవరాజ్యపదపాలనే ముదా
అభ్యషించ దురుకీర్తిమంబికా।సూనురంచితగుణైఘసాగరం

ధైర్యశౌర్యబలమార్దవాదిభిః।తోషయన్ జనపదాన్ యుధిష్ఠిరః
పాండుభూపతియశోప్యపావృణో।న్నిర్జయన్ రిపుగణాన్ సహానుజః 2

ద్రోణభీష్మకృపసమ్మత స్సదా।రంజయన్ గుణగణైః ప్రజానిజాః
ఆతతాన జగతీం యశోభరై।శ్చంద్రమాఇవ కరైశ్శరన్నిశాం 3

అర్జున స్త్వసిశరాసనాహవే।మారుతిస్తు నిపుణో గదాహవే
ప్రాచ్య పశ్చిమ కుబేర దక్షిణా।శాధిపక్షితిపతీన్ విజగ్యతుః 4

అర్జితేన వసునాన్వపాలయత్।భ్రాతృభి ర్యుధిజయేన విద్విషాం
స్వానురాగరసరంజితాః ప్రజాః।పుత్రకానివ పితాయుధిష్ఠిరః 5

సక్రమేణ ధృతరాష్ట్రభూపతి।ర్దిక్షు విశ్రుత యశ స్ససర్వతః
పాండవేషు కృతవైరబంధనః।పుత్రకాననుససార మోఘధీః 6

ద్రోణ భీష్మ కృప భీతిత స్స్వకం।భావమాత్మసి నిగూహ్యమంత్రిణా
స్వోచితేన కణికేనమంత్రయన్।మంత్రితార్థసమయంనిరీక్షతే 7

తత్ర కర్ణ శకునీచభూప దు।శ్శాసన స్సచ సుయోధనోఽధమః
ఐకమత్య సహితాహ్యమంత్రయన్।దహ్యతామితి పృథాసహాత్మజా 8

నిశ్చయంత్వితివిధాయభూపతిం।తాతమాహ విజనే సుయోధనః
కింనబుధ్యసి పురేప్రజాగిరః।పాండవ స్తవయుతా మమాప్రియాః 9

ఆంధ్యతఃపితరలంభి స త్వయా।రాజ్యమృద్ధి మదుపేతమంగళం
పాండురేవ హిపురాహ్యభూన్నృప।స్తత్సుతోఽద్య ¦ నృపతిర్భవేద్యది

తత్క్రమేణ చ తదీయవంశజాః నూనమేవ నృపతిత్వమాప్నుయుః
తద్వయం సహసుతాః పదాదితః భ్రంశమేవనియతం లభామహే 11

యేన రాజ్యపదవీ మిమాం వయం ప్రాప్నువామ తదితం విచింత్యతాం
ఇత్యపత్యవచసా విలుప్తధీః పుత్రమాహ ధృతరాష్ట్రభూపతిః 12

చింత్యతే హి సతతం మయా త్విదం శక్యతే నచ జనాహితం యతః
యద్యుపాయ మనుకూల మీక్షితా। తే నయామి సుపథా సుయోధన 13

తాతమాహ ముదిత స్సుయోధనః।కర్ణసౌబలమతే స్థిత స్తతః
వారణావత మితఃపురంభలా।ద్వ్యాపయంతుపిత రద్యపాండవాః 14

భూయఏవధృతరాష్ట్రభూపతిః।పుత్రమాహ తు నిశమ్య తద్వచః
పాండుసూను రనురంజితప్రజ।శ్శక్యతేకథమితో వివాసనే 15

ద్రోణ భీష్మ విదురాః కృపోగురు।ర్మన్వతే చనహిసాధ్విదం కృతం
హన్యురేవహి జనాః పురాలయాః।పాండవాహిత విధానకోపితాః 16

తన్నిశమ్య పితృవాక్యమంజసా।స్థాపయ న్నిజమం సుయోధనః
సంజజల్ప పునరంబికాసుతం।సానుజ శ్శకునికర్ణసమ్మతే 17

మధ్యవర్తి కిల భీష్మమానసం।ద్రోణసూను రపి మాముపాశ్రితః
పుత్రపక్ష మనువర్తతే గురుః।భాగినేయమత మాశ్రయేత్కృపః 18

కిం కరోతివిదురో సహాయవాన్!పాండవేష్వపి నిగూఢ సౌహృదః
తద్యథామతివిచింత్యపాండవాన్।వారణావతపురం వివాసయ 19

ఇత్యపత్యవచనానుసారిణా।తేన సంసదికృతా న్నియోగతః
తన్మతానుగుణమానసాజనా।వారణావతపురీమశంసిషుః 20

యత్ర తారకమనుం జపన్ సదా।చింతయన్ తదధి దైవతం ముహుః
శంభురద్రిసుతయా విరాజతే।గాంగవారి పరిపూత మస్తకః 21

బిందుమాధవ సమాహ్వయో హరి।ర్భాతియత్ర గిరిశార్చిత స్సదా
అంతిమేతు సమయే యదోకసాం।రామనామజటినోప దిశ్యతే 22

వారణావతపు రీశ్వ రోత్సవ।ప్రాభవం కథయతాం తదాముహుః
త న్నిరీక్షణ కృతేతు పాండవా।స్సాభిలాష హృదయా ఇవా బభుః 23

తత్స్వభావ మభిలక్ష్య భూపతిఃస్తాన్న్యయుఙ్క్త గమనాయ తత్రసః
తత్ర శంకితమనా యుధిష్ఠిరఃకించిదాహానచతం గురుత్వతః 24

ద్రోణ భీష్మ కృపబోధితం నతత్। జ్ఞాతమాస విదురేణ కేవలం
భూయఏవ సపితృవ్యశాసనాత్సాను జోగమనమన్వమోదత 25

తం ప్రయాణ సుముఖం సహానుజంవీక్ష్య దుఃఖితహృదః పురాలయాః
దుష్టభావ కృతమైక్ష్య భూపతేః స్తాన్నినిందురపచక్షుషం ముహుః 26

బాలఏవ నృపతి జఠరన్నయం। యోవివాసయతి పాండవాన్ వృథా
పాండునాహి పరిపాలితా వయం। పుత్రిమస్యతు కథం త్యజామహి 27

పాండు రుత్తమగుణః పృథుశ్రివా స్తస్య సూసురతిశేతతం గుణైః
తత్రి పశ్యతికిమూఢకం నృపఃయంవిహాస యతిపట్టణాదితః 28

దుష్టపుత్రి సచివోచితాధ్వనా। యాతిమూఢ మతిరేషభూపతిః
నైవ బుధ్యతిహితం స్వకంచనఃకిం వికాస యతిపాండునందనాన్ 29

కిం నవారయతి భీష్మ ఎవవా। ధార్మికస్తు విదురోథవాగురూం
తై నఃమంత్రి యతిహీంద్రశక్రియా వారయేయురితి ధార్మికాయతః30

యం ప్రదేశముపయాంతి పాండవా। స్తత్రియామ వయమస్య కాతరా
తాన్ విహాయతు కిమత్రి నస్థితిఃమాఘ్యమీయుషిన్నపే సహాత్మజే 31

దుష్టసూసు సహవాస దోషతః। శ్చక్షుషాసహవిలోపితాస్యధీః
యోనపశ్యతి సుమర్యశస్స్వకం। పాండునందన వివాస నోద్భవం 32

ఎవ మాదివిలపత్యపి ప్రియే। పౌరజానపదమర్త్యసంచయె
ద్రోణ భీష్మ కృపముఖ్యబాంధవా। నాహదీ నహృదయో యుధిష్ఠిరః

రాజశాసన వశోహ మార్యకా। వారణావతపురీం సహానుజః
యామితత్రితు విహృత్య వైపునః। హాస్తినంపుర ముపైమిసత్వరం 34

తైరథాహిత శుభాశిషో ముహుః। పాండవా నగరతో వినిర్యయుః
తేన తుష్టహృదయ స్సుయోధనః। ప్రాహచాత్మ సచివం పురోచనం 35

త్వం ప్రియోసి మమ సర్వదా సుహృత్। వచ్మితేన తదిదం ప్రియంకురు
పాండవా నృపతినా సమాతరో। వారణావతపురీం ప్రయాపితాః 36

తత్పురైవ పురమేత్య తత్సఖే।తత్ర కించ నవిధేహిమందిరం
సజ్జ తైలశణసర్జిభిః కృతం।లాక్షయాచవ సయాపి చాక్షితం 37

పూరుపాంతభువి నిర్మితేద్భుతే।తత్ర వాసయ గృహేతు పాండవాన్
తే యథాహి నవిదంతితద్గృహా।సీదృశానితి తథో పపాదయ 38

తత్ర యానశయనా సనాదికాన్।స్థాపయప్రియకరాన్ యథాయథం
త్వం చతత్రనివసన్ చిరంసఖే।తాన్ విధేహి ముదితాంత రాత్మనః 39

తేషు మాతృసహితేషు తత్ర।విశ్వాస నిశ్చల మన స్సుపంచసు
సుప్తవత్సు నిశివహ్నిముత్సృజన్।ద్వారితస్య భవనస్య నిష్క్రమ 40

దాహతస్వ భవనస్యపాండవా।స్తేపి దాహ మగమ న్నితిప్రథా
స్యాత్తతశ్చనవిగర్హ్యతాపినః।సిధ్యతామపిచిరేప్సితంఫలం 41

ఏవ మంధజనినా పురోచన।శ్చోదిత స్సపదినిర్గతః పురాత్
రాసభోద్వహనశీఘ్రగామినా।స్యందనేన గతవాన్ త్వరాన్వితః 42

పాండవా అపి సమాతర స్తదా।ద్రోణ భీష్మ విదురాన్ కృప నృపః
సంప్రణమ్య కృతమంగళాశిషః।శీఘ్రమా రురుహురే వచం కురూన్ 43

తం ప్రయాంత మనుగమ్య సాదరాః।పౌరజానపదినోజనాః పునః
దుఃఖితానివవృతు స్తదారహస్యే పమాహ విదురో ఖిలార్థవిత్ 44

అలోహం నిశితం శస్త్రం।శరీరపరికర్తనం
యోవేత్తినచతం ఘ్నంతి।ప్రతిఘాతవిదం ద్విషః
కక్షఘ్న శ్శిశిర ఘ్నశ్చ।మహాకక్షే బిలౌకసః
నదహేదితి చాత్మానం।యోరక్షతి సజీవతి
నాచక్షుర్వేత్తి పంథానం।నాచక్షు ర్విందతే దిశః
నాధృతిర్భూతి మాప్నోతి।బుధ్యస్వైనం ప్రబోధితః
అనాప్తై ర్దత్తమా దత్తే।నర శ్శస్త్రమలోహజం
శ్వావిచ్ఛరణ మాసాద్య।ప్రముచ్యేత హుతాశనాత్
వరన్ మార్గాన్ విజానాతి।నక్షత్రై ర్విందతేదిశః
ఆత్మనా చాత్మనః పంచపీడయ న్నానుపీడ్యతే

శస్త్రమగ్ని మయవస్తునిర్మితం।కర్తుమైత్ నిశితమంగమార్తికృత్
యో విబుధ్యతి తత త్స్వరూపతో।ఘ్నంతితం నరిపవో హతాస్స్వయం 45

పార్శ్వగస్తు వినిహంతి వహ్నినా।ఛద్మని ప్రవిదితే బిలౌకసః
నిర్దహేన్న హి పురాప్యతేఖిలం।శేముషీప్రకృతియుగేన శత్రుభిః 46

స్వీకరోతి యది శస్త్రమగ్నితః।ముచ్యతే హ్యుభయమార్గయుగ్బిలాత్
నిర్గతైస్తు పురుషైస్సుసాహసా।లంబనేన భగనైర్దిగీక్ష్యతాం
కార్యమేవ సుహృదాబిలం।మనశ్చేంద్రియాణి వినిపీడ్య గమ్యతాం 47

సంనిశమ్య విదురోక్త మిత్యభూత్।జ్ఞాతమిత్య వదదంతకాత్మజః
తాన్ విసృజ్య విదురో గృహాన్ యయౌ।వారణావతపురీం చ తేయయుః 48

వారణావతపురాలయై స్తతో।భ్యుద్గతా నృపసుతా విభూషితం
వీక్ష్య తత్పురమనేకచిత్రితం।మోదమాపు రుపహార సత్కృతాః 49

నిర్మితం జతుగృహం పురోచనో।వేదయన్నృపసుతేభ్య ఉజ్జ్వలం
తత్ర తే వివిశురాత్తవాస్తుకే।భృత్యవర్గ సహితా స్సమాతరః 50

వీక్ష్య తద్గృహవరం యుధిష్ఠిరో।భీమమాహ గృహమేతదీక్ష్యతాం
సజ్జతైల శణనిర్మితం వసా।లిప్తమగ్నిమయమాహితం ధియా 51

దగ్ధుమేవ చ హి నః పురోచనః।నిర్మమే గృహ మిదం నృపాజ్ఞయా
జ్ఞాతవాంస్తు విదురః ప్రియో హి నః।ఛద్మ శత్రు విహితం వివేకవాన్ 52

ధర్మసూను మథ చాహ మారుతిః।యద్యగార మిదమగ్నినిర్మితం
స్థాన మన్య దుపయామ శీఘ్రమి।త్యాహ తం పునరజాత శాత్రవః 53

అప్రమాద మిహ చైవ వాసినో।వంచయామ సహసా పురోచనం
ధావతో పి భయతో బలా ద్దహేత్।నిర్ఘృణః ఖలు స ధర్మదూషకః 54

వీక్ష్య తాంశ్చ మృగయావిహారిభిః।వర్త్మ సర్వ మటవీషు మారుతే
భౌమమధ్యకరవామసంవృతం।ఛిద్రమగ్ని భయశాంతిదం మహత్ 55

ఇత్యుదీర్య మరుత స్సుతో గృహే।తత్ర చైవ నివసన్ యుధిష్ఠిరః
సంచరంశ్చ మృగయాం వనే ధ్వనః।పశ్యతిస్మ వివిధాన్ సహానుజః 56

తత్ర కోపి విదుర ప్రియస్సఖా గత్య తస్య ఖనకో గిరోర్పయన్
నిర్మమే బిల మగారమధ్యతః।సంవృతం పృథుకవాటసంయుతం 57

తే వనే హాని విహృత్య పాండవా।గర్తమేవ వివిశు ర్నిశాముఖే
తత్రచైవ సచివ్రా వసన్ స।విశ్వాసినో నృపసుతాస్తు బుధ్యతి 58

కృష్ణపక్షగచతుర్దశీతిథా।యత్ర వేశ్మని సవహ్నిముత్సృజేత్
ఇత్యవోచి ఖనకేన యద్వచ।స్తత్స్మరంతి కురువంశనందనాః 59

దానదంభమవలభ్య తద్దినే।విప్రభోజనమథాచరత్పృథా
నిశ్యుపేత్య వనితాఃపృథాజ్ఞయా।మృష్టభక్త ముపభుజ్య నిర్గతాః 60

పంచపుత్రసహితా నిషాదజా।తత్ర కాచనవధూ రుపాగతా
ప్రాశ్యచోదనమశేత తద్గృహే।వారుణీమపి నిపీయ మోహితా 61

వీక్ష్య మారుతిరపేత శేముషీం।సాత్మజాం నిశి జనేచ నిద్రితే
ద్వారి యత్ర సచివ స్స్వపత్యదో।దీపయ ద్విచలితేచ మారుతే 62

సర్వతోగ్ని మతిసృజ్య పాండవా।శ్ఛిద్ర మేవవివిశు స్త్వథా తతం
తేన దగ్ధమభవ న్నికేతనం।జాతుషం సహ పురోచనం తదా 63

పాండవాస్త్వపి బిలాధ్వనాతతో।నిర్గతా వనభువం ప్రపేదిరే
తత్ర శీఘ్రగమనాక్షమాన్మరు।త్సూనురుద్వహతి తాన్ సమాతరః 64

స్కంధదేశమధిరోప్య మాతరం।చాంకగావపి యమౌ విధాయసః
పాణిపీడితపృథాతనూజనిః।పక్షిరాజఇవ ఖే యయౌ ద్రుతం 65

జాహ్నవీతటముపాగతేషు తే।ష్వాగసో విదురచోదితః పుమాన్
తానతారయదథాపగాం శుభాం।నావమాశుపరిగృహ్య శీఘ్రగాం 66

తం విసృజ్య పురుషం జయాశిషా।స్తత్కృతా స్సముపలభ్య హర్షితాః
ఋక్షసూచితపథ స్సమాతరః।కాననం గహనమాపురార్తిదం 67

నిద్రయాపిచ తృషాచ పీడితా।గంతుమక్షమతరా స్సమాతరః
మందమేవ గతవాన్ వృకోదరః।రమ్యమైక్షతవటం వనాంతరే 68

న్యస్యమూలభువితస్య తాన్ తదా।న్వీష్య సారసరవేణ శంబరం
మారుతి స్స్వయముపేత్య తత్పపా।వాప్లుతశ్చవిజహార పథిశ్రమం 69

క్రోశదూరమపి శీఘ్రమాయయౌ।మాతరం ప్రతితృషార్దితాం పునః
ఉత్తరీయపరిబద్ధజీవనా।స్తాన్ శుశోచచ నిరీక్ష్యనిద్రితాన్ 70

పాండవేషుతు బిలా ద్వినిర్గతే।ష్వూషసి ప్రతివిబుధ్య నాగరాః
దగ్ధమైక్ష్య జతుగేహ మృద్ధిమత్।పంచపాశ్చ దదృశు శ్శవాకృతీః 71

పాండునందన మృతిః వినిశ్చితా।శ్రావితాథ ధృతరాష్ట్రభూపతేః
సోపిదుఃఖితమనా ఇవాకరో।దౌర్ధ్వదైహికముపేత బాంధవః 72

నిద్రితానథపథిశ్రమాతురా।న్పాలయ న్వటతరో రథస్వయం
మారుతి స్తువిలలాపతద్వపు।స్సానుమార్య మపిచింతయ న్ముహుః 73

తత్రతేషు శయితేషు జాగ్రతో।మారుతే శ్చసముపస్థితాగ్రతః
తద్వనాలయ హిడింబరాక్షసా।దేశత స్తదనుజాతదాహ్వయా 74

మర్త్యమాంసపరిలోభినా నరా।మోదసూచితతదాగమేన సా
తద్వధాయ సహజేన శాసితా।శీఘ్రమాప మరుదాత్మజాంతికం 75

తం నిరీక్ష్య మదనాభవిగ్రహం।విస్మృతాగ్రజనిశాసనా ముహుః
పీడితా స్మరశరై స్తదాసురీ మానుషం వపురుపాదదేద్భుతం 76

సింహసంహననరూపిణా థ సా।రంతుమైచ్ఛ దనిలస్యసూనునా
తత్క్షణా దుపగత స్సరాక్షస।స్తామకుప్యదభివీక్ష్య మానుషీం 77

హంతు మిచ్ఛతి నిజార్థఘాతనాత్।రాక్షసే థ భగినీం వృకోదరః
వాక్ఛరైః భృశమభద్స్యయ త్తత।స్సోపి మారుతి సుభిద్రుతో రుషా 78

ఉద్ధృతం భుజమముష్య మారుతి।ర్బాహునాథ పరిగృహ్య రోషితః
తంచ కష్ణహారిణం యథాహరి।ర్దూరమస్తధనురాతతం ముదా 79

తౌమిథః పరివికృష్టవిగ్రహౌ।శాఖిన స్సుమహతో బభంజతుః
తద్రవేణతు విబుధ్యపాండవా।స్తాంచ తంచ దదృశు స్సహోదరం 80

శ్రావితాశ్చ సమరం హిడంబయా।రాక్షసస్య మరుదాత్మజస్యచ
స్వాగతిప్రముఖము క్తవా ర్తయా।భ్రాతరోభ్యుపగతా రణస్థలం 81

తాన్ నిరీక్ష్య సవృకోదరస్తుత చ్ఛాసనేనచ రుషం పరాం వహన్
బాహుయుగ్మని గృహీతవిగ్రహం।తం పిపీడ బలవ న్మమారసః 82

తద్వనస్య విరచయ్య భావుకం।నిర్గతాస్సహహిడంబయా తతః
అన్యదేవవివిశు ర్వనం మహత్।పాండవా విగతశోకసాధ్వసాః 83

ప్రార్థితోథచ హిడింబయా పృథా।కంతుసూనుగను శేన కామినా
అన్వమోదతతదీహితం తత।స్సంగత స్సను తయా యథావిధి 84

సా పృథానియమనా దహస్సుసం।గమ్య తేన గిరిశృంగభూమిషు
కాననేషుచ విహృత్య సా యమా।సితవత్యథస హైవాదరాంతికం 85

సాత్వసూతతనయం వృకోదరాత్।భీమవిగ్రహ ముదారలోచనం
సద్యఏవపవృథే ఘటోత్కచాఖ్యానమాప జననీ సమర్పితం 86

యత్పురాహ దయితాం వృకోదరః।సంగమ స్త్వయి తనూజజన్మతః
త్యాజ్యఇత్యథ విబుధ్య తత్తదా।రాక్షసం న్యసృజ దేవకాముకీం 87

సోపి రాక్షసవపు ఘటోత్కచః।ప్రాప్తకాల ముపయామివోంతికం
ఇత్యుదీర్యచ వినమ్రమస్తకో।హ్యుత్తరాం దిశ మవాప తత్క్షణం 88

సహ్యాసృజ్య తమరుత్వతార్జున।ప్రాణనాయసమమే మహారథః
కర్ణశక్తివినిబర్హణార్థినే।త్యాహురథ్వని గతాశ్చతే పునః 89

తే జటాజినధరా స్సమాతరో।బిభ్రతో మునిసపుణ్యనా ద్వనం
ప్రాప్యనైకమృగశోభితం వ్యతి।క్రమ్యచైన విషయా ననేకశః 90

కాననే క్వచిదుదీక్ష్య పాండవాః।వ్యాసయోగివమథో పితామహం
సంప్రణమ్యతు తదీయశాసనా।దేకచక్రపురమాగతా స్తతః 91

తత్రవాస ముపయర్య యుధిష్ఠిర।స్సానుజః క్వచనవిప్రవేశ్మని
కాంక్షతేస్మ పునరాగతిం మునే స్తద్గరైవ పిహితాత్మలక్షణః 92

పంచతేపి కిలభైక్షచాంణో హస్సుమాతృసవిధే న్యవేదయన్
సాపి తద్వ్యభజదంశతః క్రమా దర్థమత్తిమరుత స్సుతో యథా 93

ఏకదాహని వృకోదరోగృహే మాతృశాసనవశానువాసహ
ధర్మఫల్గునయమాస్తునిర్గతా భైక్షమన్న ముపలబ్ధు మాలయాత్ 94

తత్ర తస్యనగరసీమసంస్థితః।రాక్షసోబకసమాహ్వయో ముహుః
పీడయన్ నగరవాసినీః ప్రజా।తత్ప్రదత్తబలిమత్తిసర్వదా 95

తత్పురస్యనృపతి ర్దినే దినే।చైకమేకమదిశ ద్గృహాధిపం
రక్షసేన్న మభివేద్య మాదరాత్।శాలివాహమపి సైరిభావితి 96

యోన్నమర్పయతి తంచ భక్షయే।దిత్యశాత్తదధిపః పురాలయాత్
యత్రవేశ్మనివసంతి పాండవా।స్తద్గృహాధిపతివార ఆగతః 97

అంతరాలయగత స్తదాగ్రజాఃపుత్రదారసహితో రురోదహ
తత్ర భీమమవదత్పృథావసం।మందిరేత్ర చిరమాదిసూనుభిః 98

కింకరోమ్యుపకృతిప్రతిక్రియా।మిత్యముష్య గృహిణోద్యశోచతః
ఆహమాతర మథో వృకోదరః।జ్ఞాయతాం ప్రియమముష్యకిన్త్వితి 99

సాప్రవిశ్య ముదితాంతరాలయం।శోకకారణ మపృచ్ఛ దగ్రిజం
రక్షసేబలికృతే శుచం స్వకా।మాహ సోపి సుతదారసంయుతః 100

తం పృథాహ నహిభీర్ద్విజాగ్ర్యతే।పంచ మే కిలసుతా స్తవాలయే
సంతి తేషు సుతమేక మర్పయే।రాక్షసా దనకృతేధునా హని 101

మత్సుతోహి బలవాన్నిశాచరాత్।శక్యతే నహిస తేనహింసితుం
కార్యమేవహి మయా భవాదృశాం।శక్తయాద్విజశరీరరక్షణం 102

ఇత్యుదీర్య ధరణీసురం పృథా।తత్ర కర్మణి శశాస మారుతిం
తత్తథేతి హృషితో వృకోదరః।ప్రాహ మాతర మనిందితాశయాం 103

పాండవా స్తదను భైక్షమన్నమా।దాయ గేహ మవిశ న్యథాగతం
తస్యచాకృతి ముదీక్ష్య మారుతే।రాహ మాతరమథో యుధిష్ఠిరః 104

కిం చికీర్షతి వృకోదరోధునా త్వన్నిదేశవశగ స్స్వయాచవా
ఇత్యథాహ పురవిప్రరక్షణం।కర్తుమిచ్ఛతి మదాజ్ఞయేతి సా 105

రక్షసస్సబలవీర్యవైభవా।త్తత్తునేచ్ఛతి వృకోదరేహితం
భీమవీర్యబలవీక్షణాత్తు।వి శ్వాసనిశ్చలమనాః పృథా త్వభూత్ 106

ప్రాతరన్నమథ మారుతి స్సమా।దాయమాతు రుపలభ్య శాసనం
యత్ర సోస్తి పురుషాదకో యయౌ ఆజుహావ చతమాఖ్యయా ద్రుతం107

రాక్షస స్సభయదాకృతి స్సమా గత్యమారుతిమదం తమోదనం
వీక్ష్య రుష్టహృదయోభ్యగా ద్ద్రుతం।భుంక్త ఏవ సతు నిర్భయోబలే108

పంచశాఖయుగళేన పృష్ఠత స్తస్యపృష్ఠమవధీ త్త్రిశోసురః
భుంక్త ఏవ స తథా పృథా సుర।స్తం జఘాన తరుణా రుషాన్వితః 109

సర్వమేవ శనకైః ప్రభుజ్య తత్ వారిచాపి విపిబియ మారుతిః
సంగరాయ సముపస్థితో౽గ్రహీత్ తంతు వృక్షముధసవ్యపాణినా 110

వృక్షయుద్ధమభవ త్తత స్తయోః। తత్ర వీక్ష్య సమయం నిశాచరః
మారుతిం భుజయుగేన సో౽గ్రహీత్। సో౽పి తంచ విచకర్ష పాంసుషు 11

క్షీయమాణబలమైక్ష్య రాక్షసం। మారుతి స్త్వధనిపాత్య భూతలే
జానునాస్యవినిపీడ్య పృష్ఠతః। పాణినాతుజగృహేశిరోధరాం 112

వామపాణిని గృహీతకట్యథో నిష్పీడచ శిరోధిమాసురీం
మారుతిర్మృతిమవాప రాక్షసో। భైరవారవవినాదితాంతరః 113

ఆగతానథ మరుత్సుతస్సఖీన్। తస్య వీక్ష్య పరియాచితా భయాన్
మర్త్యనాశమధునాదివర్జ్యతా। మిత్యశా త్తదితి తే తథాబ్రువన్ 114

ద్వారితం మృతమపాస్యరాక్షసం। మారుతిర్భవనమాయయౌ పునః
నాగరా అపి నిరీక్ష్య పాతితం। తుష్టువుః ప్రముదితా వృకోదరం 115

అధ్వగాదథ కదాచిదాగతా। దగ్రజా త్కథయత శ్శుభాః కథాః
ద్రౌపదీపరిణయం స్వయంవరే। సన్నిశమ్య ముదితో యుధిష్ఠిరః 116

ద్రౌపదీ ద్రుపదరాజకన్యకా। వహ్నికుండజనిర స్తిరూపిణీ
సోదరేణ సమమి త్యుదాహృతే। తేన తద్ధృది వికారఉద్బభౌ 117

తస్యభావ మనుబుధ్య సేంగితా। దాహధర్మతనయం పృథా తదా
ఏతదేత్య నగరం చిరంహ్యభూ। దన్యదేవనగరం భజిష్యథ 118

గమ్యతాం ద్రుపదరాజపట్టణం। సశ్రుతోహి ధనవానుదారధీః
ఏవమ స్త్వితి తతో యుధిష్ఠిరం। ప్రాహ సోదరయుతః తతో ముదా

ఆగతోథ స పరాశరాత్మజః। తైః కృతాంజలభి రర్చితో ముదా
క్షేమవాదసమనంతరం ముని। స్తానువాచ కదయన్ కథా శ్శుభాః 120

కుత్రచైవహి తపోవనే మునేః। కన్యకాసముపగూఢయౌవనా
భర్తృలాభ మభిలష్య శంకరం। ప్రీతికృ త్తపఉపాచర త్పురా 121

తోషితస్తు తపసా హర స్తయా। ప్రార్థితః పతి ముపేక్ష్య కన్యయా
పంచ సాధ్విపతయ స్తవేస్యు। రిత్యాహ సైక మవృణోత్పతిం పునః

పంచవార మహామథితా స్త్వయా।దేహినాథమితి తేన త త్తథా
అన్యజన్మనితు సంభవేదితి।ప్రాహ తాం పునరగాత్మజాపతిః 123

సా తతో ద్రుపదరాజకన్యకా।జాయతామరవధూసరూపిణీ
సాభవేద్ధి భవతాం సధర్మిణీ।తేన తన్నగరవాసమాప్నుత 124

ఇత్యుదీర్య తపసే గతే మునౌ।పాండవా ముదితమానసా భృశం
ప్రస్థితా ద్రుపదరాజపట్టణం।ప్రాప్తుమేవ పదవీ ముదఙ్ముఖాః 125

ఏకచక్రపురనిర్గతాదినా।దేకత స్సురనదీతటస్థితం
పుణ్యతీర్థ మగమ న్హరాలయం।పాండవా విగతసాధ్వసాః పథి 126

తత్ర కశ్చన సురేంద్రగాయకో।గారపర్ణ ఇతి విశ్రుతో బలీ
క్రీడతిస్మ వనితాభి రంబుని।ప్రీణయ న్ప్రియవధూ ర్దివానిశం 127

తా న్నిరీక్ష్య సతు తీర్థ మాగతా।నుల్ముకజ్వలనదీపితాధ్వనః
సం నిరుధ్య రుషితై ః ప్రధర్షిత। స్తై ర్ముమోచ విశిఖా న్శితాననా న్

ఉల్ముకంతు విజయ స్తతో రుషా।భ్రామయ న్శరగణాంశ్చమోఘయ న్
పావకాస్త్రముద ముంచ దుజ్వలం।సో దహద్రథ మముష్య సర్వతః 129

తం పతంత మథ దగ్ధవాహనా।దగ్రహీత్సతు కచేషు ఫల్గునః
భ్రాతృసన్నిధి ముపానయ త్తదా।తత్సతీశరణమంతకాత్మజం 130

ప్రాప తత్ర సదయాళు రర్జునః।జీవితాదభయమాహ తత్పతేః
తేన తుష్టహృదయ స్స్వమాయయా।స్వీయయాత్వథ యుయోజ ఫల్గునం

పావకాస్త్రమథ తత్ప్రతిక్రియా।కామినార్పితముపేత్య గాయకః
అత్యజ న్నిజమగారవర్ణ ఇ।త్యాహ్వాయం విజయసూచకం స్వయం 132

యాహ్యదాయి మనునా సుధాంశకే।తేనచైవ వసవేచ తేనతాం
చాక్షుషీ మితి సురేంద్రగాయకః।ప్రాప సార్జునమథా ప్రశితాతతః 133

ద త్తవానథ హయా న్మనోజవా న్।తస్యపంచశత ముత్తమాన్వయా న్
అగ్రజానుజయుతస్య గాయకః।ప్రస్థిత స్వనిలయం ప్రహర్షితః 134

తత్రనైకచరితానువర్ణన।ప్రస్తుతైరథ వసిష్ఠయోగినః
సంనిశమ్య మహిమాన మద్భుతం।స్వానురూప మఖిలార్థవేదినం 135

పృచ్ఛతిస్మ విజయః పురోధసం।సోప్యువాచ విజయం కుశీలవః
కించిదస్తికిల పుణ్యతీర్థము త్కోచకాఖ్యమిహ కాననే శుభే 136

దేవలస్య సహజో మునిర్మహా౯।ధౌమ్యనామ విదిత స్తపోనిధిః
తం యదీచ్ఛత పురోహితం వరం।సంవృణీత నిఖిలార్థవేదినం 137

తన్నిశమ్య ముదితా నృపాత్మజా।స్సన్నివేశ్య తురగాంస్తు తద్వశే
ప్రస్థితా స్సరథదీతటాదతో త్కోచకం సమగమ౯ త్వరాన్వితాః 138
తత్ర ధౌమ్యమభివీక్ష్య తాపసం।వవ్రిరె నృపసుతాః పురోధసం
తేన వన్యఫలమూలపూజితాః।తత్పదప్రణతమస్తకా ముహుః 139

తా౯ విబుధ్య తపసా మునిస్తదా।రాష్ట్రపాలనధురంధరా౯ ముదా
తత్పురోహితతయాత్మనోప౯ణం।సోన్వమన్యదఖిలార్థపారగః 140
తం నత్వాథ మునిం నరేంద్రతనయా।ద్రష్టుం త్వరాతస్తత
స్తీర్థాచ్చైవవినిర్గతా ద్రుపదరాట్పుత్రీవివాహోత్సవం
శ్రుత్వా విప్రగణాత్ ప్రసర్పకజనాత్ తద్వైభవం నిస్తులం
హృష్టాస్తైస్సహసంగతాః కతిపయైర్ఘస్రైర్వ్యతీత్యాయనం 141
పాంచాలానథ దక్షిణా౯ ద్రుపదరాట్సంపాలితానాగతాః
రాజ్ఞస్తస్య పురీం ప్రవిశ్య లలితాం ప్రచ్ఛన్నరూపాః క్వచిత్
వాసంప్రాప్యచ కుంభకారనిలయే భైక్షంచరంత స్సదా
నజ్ఞానాస్యవస౯ నరైః పురవరే తత్రైవ మాత్రాసహ 142

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే ఉత్తరభాగే పాండవ
చరితానువర్ణనే ఆదిపర్వకథాసంగ్రహే ధర్మసూనోః
యౌవరాజ్యప్రాప్తి జతుగృహదాహాది
దృపదపురీ ప్రాప్తికథనం
త్రయోదశస్సర్గః

*

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీ శో భ నా ద్రి శ వై భ వే మ హా కా వ్యే

ఉత్తరభాగే చతుర్దశస్సర్గః

పాం చాలరాజా సచ యజ్ఞసేన
స్తాం ద్రౌపదీం పాండునృపాత్మజాయ
కిరీటినేదాతు మనాస్వభావం
నిగూహతిస్మేతరరాజకోపాత్

స్వయంవరంచాపి నిరూప్య తస్యాందృఢం ధనుః పంచశరైశ్చ సాకం
యంత్రంచ నైహాయస మేతదేతై ర్వేద్ధాశరై ర్య స్ససుతాం మదీయాం

భార్యాముపేయాదితి సర్వదేశేష్వఘోషయ చ్చారగణైఃప్రహృష్టః
తత స్సమాజగ్ముర నేకభూపావిప్రాశ్చతద్దర్శనకౌతుకేన 3

దుర్యోధన స్సానుజనిశ్చ కర్ణఃసాల్వో జరాసంధనృపశ్చ చైద్యః
కృష్ణశ్చ రామ స్సహ సాత్యకిశ్చతథాన్యభూపా వివిశుః పురీం తాం

రంగంతు సర్వేకుణయోగ్యమిద్ధంవిధాయ తత్రానయదక్షిరమ్యే
భూపా నశేషా నథ యజ్ఞసేనఃసంస్థాపయామాసచ యంత్రమగ్రే 5

సర్వేషు తేష్వద్భుతనిర్మితేషుముదా నిషణ్ణేషు వరాసనేషు
పాండో స్తనూజాలపి విప్రముఖ్యాస్సహేపసేదుః పిహితాత్మచిహ్నాః 6

పురోహితోథ ద్రుపదస్యరాజ్ఞఃవహ్నిం పరిస్తీర్య కుశై స్సమూహైః
ఆజ్యేన హుత్వా విధివ ద్ద్విజాగ్ర్యై రవాచయ త్స్వస్తి సమర్పితార్థైః

నివార్య వాద్యాని నదంతి భేరీ। ముఖ్యాని నిశ్శబ్దమకారి రంగే
భట్టై ర్నరేంద్రస్య తత స్సధృష్ట। ద్యుమ్నాభిధానో ద్రుపదస్య సూనుః

స్వసారమాదాయ సఖీసమేతాం। ముదాధిరూఢాం చతురంతయానం
రంగం ప్రవిశ్యేద మువాచ రాజ్ఞః। కృష్ణాస్పృహావివశాన్ గభీరం 9

ఇదం ధనుః పంచశరాశ్చ యంత్రం। లక్ష్యం తదేతద్విహితం నరేంద్రాః
ఛిద్రేస్య యంత్రస్య శరానిమాన్వై। యో వాహ్యర్పయే త్తం వృణుయాత్స్వసా మే

ఆకర్ణ్య తద్వీర్యమదేన భూపా। మమైవ కృష్ణేత్యభిభాషమాణాః
సంస్పర్ధమానాశ్చ మిథ స్సమస్తా। త్యక్త్వాసనాం స్తస్థురుపేత్య యంత్రం

తదాంతరిక్షే పురుహూతవహ్ని। యమాస్రపాచీశమరుత్కుబేరాః
ఈశానసిద్ధాసురయక్షరక్షో। గంధర్వవిద్యాధరకిన్నరేంద్రాః 12

చక్రు స్సమాజం మహితం మహాంతం। నిరీక్షితుం తత్ర పతిర్యదూనాం
తాన్ పంచపాండో స్తనయాన్ విబుధ్య। సందర్శయామాస హలాయుధాయ

అథాంగవంగాంధ్రకళింగపాండ్య। విదేహపౌండ్రాదివిదేశనాథాః
దుర్యోధనాద్యాశ్చ నృపా ధను స్తత్। కర్తుం సహజ్యం మనసాప్యశక్తాః 14

కర్ణ స్తదోత్థాయ ధను స్సహజ్యం। విధాయ బాణాంశ్చ ముమోచ వీరః
ఛిన్నే చ యంత్రే పతితే ధరాయాం। సూతోయమిత్యాహ ఉరపారవీర్యం

న సూతవంశ్యోర్హతి మాం వివోఢు। మిత్యాహ కృష్ణాథ రుషాపరీతః
తత్యాజ చాపం రవిమీక్షమాణ। స్తతోభ్యుపేతో దమఘోషసూనుః 16

తస్మిన్ జరాసంధనృపే చ శల్యే। ధను స్తదుద్ధర్తు మథాక్షమేషు
తత్స్పర్శమాత్రేణ మహీనివిష్టజానుష్వథాన్యే చ నివృత్తకామాః 17

అథోదతిష్ఠ ద్ద్విజసంఘమధ్యాత్। పార్థోర్జున స్తం సముదీక్ష్య విప్రాః
ఊచు ర్మిథః కేచన దుర్బలోయం। వటుః కథం శక్ష్యతి వీరకార్యే 18

హర్షాచ్చ దర్పాదథ చాపలాద్వా। సంప్రస్థితోయం వినివార్యతాం నః
న చే ద్భవిష్య త్యుపహాస్యతా నః। నరేంద్రగోష్ఠీష్వమునార్భకేణ 19

అన్యేప్యవోచ న్నతు హాస్యతా నః। ధను స్సముద్ధర్తు మయం తు శక్తః
విప్రో బలీయాన్నిజతేజసా స్యాత్। కిమస్య కార్యం వపుషో బలేన 20

క్షత్రం విజిగ్యే ఖిలు జామదగ్న్యో|రామః పపౌ సాగరమప్యగస్త్యః
తథైవ చాయం వటురుగ్రతేజా|వినామయే దేవధను ర్దృఢజ్యం 21

ఏవం వదత్సు ద్విజపుంగవేషు|మిథో విరుద్ధం విజయో ధనుస్తత్
ఆకర్ణ్య మాయమ్య దశార్ధబాణై|ర్న్యపాతయ చ్ఛిద్రపథైవ యంత్రం
అథాస్య కంఠే స్రజముత్క్షిపంతీ|కృష్ణాకరస్థాం ముదమాప భూయః
తత్రోదతిష్ఠ న్నినదస్య భాయాం|విప్రో బలీయానితి రాజసంఘాత్
అథోత్థితే రంగతలాత్సమాజే|కృష్ణాచ పాండోస్సుత మన్వగచ్ఛత్
తత్రోదభూత్ క్షత్రియపుంగవానాం|ద్రౌపద్యలాభేన మహానమర్షః
తత్రోచిరే క్షత్రియపుంగవా స్తే| విగర్హమాణా ద్రుపదం రుషార్తాః
కిమేష భూపానవమాన్య సర్వాన్|శక్నోతి విప్రాయ సుతాం ప్రదాతుం
విప్రోయమల్పద్రవిణో వయంతు సర్వేబలిష్ఠా స్తదముం నిరుంధ్య
నిహత్య పాంచాలపతిం ససూనుం భోక్ష్యామహేమామిహ యాజ్ఞసేనీం
అథాహ వౌన్ముఖ్యపరాన్నృపాం స్తాన్
నిరీక్ష్య పాంచాలపతి ర్భయార్తః
విప్రానగచ్ఛచ్ఛరణం ససూను
స్తేచాభయం తస్యదదుః ప్రహృష్టాః 27

తాన్ వీక్ష్య యుద్ధాయ సముద్యతాస్త్రాన్
విప్రాశ్చ దర్భాజినపాత్రహస్తాః
రుషాపరీతా ధృతవేణుదండా
వినిర్యయు ర్వేదవిదో హ్యనేకే 28

ప్రహస్య తాన్ వీక్ష్య నివార్య సర్వాన్
విప్రాన్ స్వపక్ష్యాన్ ధృతచాపబాణః
రణాయ పార్థో నిరగా త్తృతీయ
స్తమన్వగచ్ఛన్ యమధర్మభీమాః 29

జిఘాంసవ స్తేచ నృపా బలాఢ్యా|స్సమభ్యగచ్ఛన్ విధృతాస్త్రశస్త్రాః
తాన్ వీక్ష్య భీమో రుషితోఽగమేక|ముత్పాట్య నిష్పత్రమథా తతాన

స్థితం సవృక్షం విజయోపకంఠే| నిరీక్ష్య భీమం విజయంచ కృష్ణః
సందర్శయామాస బలాయ తేషా ముదీర్యచిహ్నాని తథేతరేషాం 3

యేచోత్సవో ద్వీక్షణకౌతుకేన।సమాగతా స్తత్ర నృపాశ్చ విప్రాః
సర్వేచ తే కృష్ణబలాదయశ్చ।నిరీక్షమాణా స్సమరం వ్యతిష్ఠన్ 32

తతః ప్రవృత్తే ద్విజబాహుజానాం। రణేద్భుతే పశ్యతి చామరౌఘే
భీమేన శల్యో విజయేన కర్ణ స్సమీయాయతు జల్పితఘోరవాదా 33

తతోర్జున స్యాస్త్రబలేన కర్ణః।సువిస్మిత స్తద్వినిహత్య చాస్త్రం
ఇత్యాహ క స్త్వం మఘవా హరిర్వా।రామోపివా సర్వనరేంద్రమృత్యుః

నమాంతు శక్తోహి రణే విజేతుం
అన్యోర్జునాత్పాండుసుతా త్తథేంద్రాత్
తత స్తమూచే సచ నాహమస్మి
రామశ్చనేంద్రో హరిరగ్రజోహం 35

బ్రాహ్మోత్తమేంద్రై పరిసిష్ఠితోహం।మ స్త్రోగురో శ్శాసనతో భవంతం
స్థితోస్మిజేతుం త్వితితత్రకర్ణ। స్తేజ స్తదుద్వీక్ష్య రణాన్నివృత్తః 36

శల్యశ్చ భీమశ్చ మిథోగజేంద్రా।వివాహ్వాయంతౌ వివిధైస్తు మార్గైః
అయుధ్యతాం తత్ర వృకోదరస్తు।దోర్భ్యాం సముత్క్షిప్త మపాతయ త్తం

తతో నృపా స్తేపరివార్యభీమం।సహార్జునం ప్రోచు రితిప్రహర్షాత్
ద్విజావిమౌ కౌ కుతఆగతౌ వా।విజ్ఞాయతాం శ్లాఘ్యబలప్రభావౌ 38

జేతాహి కోన్యోయుధి కర్ణమేనం।రామార్జునద్రోణకృపాచ్యుతేభ్యః
శల్యంచ వైనం బలభీమసేన।దుర్యోధనాన్యోద్యరణో నివర్త్యః 39

అథాచ్యుతస్తౌ కురురాజపుత్రౌ।విశంకమాన స్సమరాత్సు భీమాత్
న్యవర్తయత్తౌచ మహీంపతీంశ్చ।సంసాంత్వయన్ తేచ గృహానవాపుః 40

బ్రహ్మప్రధానీకృతమద్యరంగ।మితిబ్రువంతో యయురగ్రజా స్తే
భీమార్జునౌ ధర్మయమాశ్చరంగాత్ ।కృష్ణానుయాతా నిరగుః ప్రహృష్టాః

సుతేషు నాయత్సుపృథాతదాసీం।కాలేచ భైక్ష్యే సతి ధార్తరాష్ట్రైః
ఛద్మప్రధానైర్స్మృతిమాత్మజానాం।విచింతయంతీవసతిస్మభీతా 42

మేఘావృతే తత్ర దినే పరాహ్ణే।యుధిష్ఠిరో భార్గవకర్మశాలాం
సహానుజో వాప్యసతశ్చ మాతే।భిక్షాహృతేయంత్వితిసోభ్యవాదీత్

సర్వే చ యూయం సమతాముపేత్య। ప్రాశ్నీత భిక్షామితి సాప్యుదీర్య
కృష్ణానిరీక్ష్యాకులమానసాభూత్। స్వవ్యాహృతే దోష మవేక్షమాణా

తాం వ్యాకులాత్మాన ముదీక్ష్య ధర్మ। సుత స్సతీమర్జునమాబభాషే
త్వయేయమద్ధా కిల నిర్జితాభూత్। తదస్తు పత్నీ తవ యాజ్ఞసేనీ 45

పార్థోఽగ్రజం ప్రాహ తత స్తవార్య। పత్నీయమస్తు ద్రుపదస్య సూనుః
న చేత్తు భీమో హ మథో తతశ్చ। యమావితీయం మమ నిశ్చితా ధీః 46

శ్రుత్వార్జునోక్తం త్వథ ధర్మసూనుః। సర్వాన్నిరీక్ష్య ద్రుపదాత్మజాయాం
బద్ధాదరాన్ సంస్మృతకృష్ణవాక్యాం। తాం నాహ చ స్వేషు విభేదభీత్యా 47

మాతా హి పూజ్యా ఖలు నోఽఖిలానాం। యదాహ సా తేన పథైవ యామః
ప్రాశ్నీత సామ్యాదితి యత్తదుక్తం। తత స్త్వియం నో గృహిణీ సమానా 48

తదాగతో భార్గవకర్మశాలాం। కృష్ణస్సరామస్సుహృదీక్షణార్థీ
ధర్మాత్మజం వీక్ష్య నత స్తదంఘ్ర్యోః। పితృష్వసారం చ ననామ పశ్చాత్

పృష్టశ్శివం కౌరవనందనేన। కృష్ణ స్సమాశ్వాస్య చ దుఃఖితాం స్తాన్
స్థిత్వా క్షణం తత్ర పున స్స్వవాసం। ద్రుతం యయౌ శత్రువిబోధభీత్యా

పాంచాలరాజస్య సుతశ్చ ధృష్టద్యుమ్నః పృథాయా స్తనయాన్ విబోద్ధుం
లీనో వస ద్భార్గవకర్మకుట్యాం। అజ్ఞాతరూపః పురుషా న్నివేశ్య 51

భైక్షే హృతే సాయమథాత్మజాతైః। కుంత్యానుశిష్టా ద్రుపదస్య సూనుః
తతోఽర్ధమాదిశ్య వృకోదరాయ। శేషం తు శిష్టైస్స్వయమాశ తుష్టా 52

మాద్రీసుతేనావరజేన పశ్చాత్। పర్ణైర్నిబద్ధే శయనే నరేంద్రాః
నిధాయ శీర్షాణ్యభిదక్షిణాశాం। సమస్వపన్ వర్ణితపూర్వవృత్తాః 53

కుంతీ తు తేషాం పురతోఽధిశిశ్యే। కృష్ణా తు తత్పాదతలే నివిష్టా
యుద్ధాపదానాన్యభిభాషమాణా। స్సంశేరతే తత్ర కురుప్రవీరాః 54

ఛన్నో నిశమ్య ద్రుపదస్య సూనుః। వృత్తం చ తేషాం కథితం చ పిత్రే
న్యవేదయత్సోఽపి విషాదమాపత్। తన్నామగోత్రాద్యనభిజ్ఞతాయాః 55

తత్తేజసా తత్కథితేన ధృష్టద్యుమ్నోక్తితః క్షత్రియపుంగవాం స్తాన్
విబుధ్య తేషాం తు విశేషవిత్సు। స్సంప్రాపయామాస పురోహితం స్వం 56

అథాంతికం ప్రాప్య పృథాసుతానాం।ప్రయుజ్య చాశీర్ద్విజపుంగవస్సః
అభ్యర్చిత స్తేన నృపస్య వాచా।పప్రచ్ఛ తన్నామకులంచ హృష్టః 57

దాస్యామి పుత్రీ మహమర్జునాయే।త్యయంతు పాంచాలపతేర్హి భావః
తదద్య కేనాత్మజనిర్జితేతి।విచింతయ త్యేవసదీనచిత్తః 58

తత్రాహపాంచాలపురోహితం తం।సచాహ రాజా కిమయంవిచారః
పాంచాలరాజస్యతు శుల్కబద్ధః।క్రీతాద్యశుల్కేన హి యాజ్ఞసేనీ 59

నామ్నాచ గాత్రేణచ నః కిమస్యా।ధర్మేణ లబ్ధా ఖలు రాజమధ్యే
యశ్చాపి కామోస్య హృదిస్థితస్స।సంపత్స్యతే శీఘ్రమితీవ వాచ్యం

తత్రాపరేణ ద్రుపదస్య పుంసా।హూతాః పృథాయా స్తనయా స్సకృష్ణాః
వరాన్నభుక్త్యై ప్రహితాంస్తు తేన।రథానుపారుహ్య యయుః పురాంతః

కృష్ణాచ కుంత్యాసహితైకయానా।మారుహ్య తానన్వసర న్నతాంగీ
తేచావిశన్ రాజగృహం విదీప్రం।అంతఃపురం ప్రాప పృథా సకృష్ణా

విప్రస్య వాచా ద్రుపద స్స తేషాం।పృథాసుతానా ముదితాంతరాత్మా
సువర్ణముక్తామణిగోవృషేంద్రాన్।ధను శ్శరాసీన్ వివిధాయుధాని

భూషాశ్చ నానావిధరత్నరమ్యా।రథాంశ్చ నాగాన్ తురగాంశ్చజాత్యాన్
అజావికం రాంకవ మప్యనేకం।శయ్యాసనాన్యప్యుపధీ చకార 64

తేచార్చితా రాజవరేణ తత్ర।పాండో స్తనూజాః పరమాసనాని
అధిష్ఠితాః కాంచనభాజనస్థం।మృష్టం ముదాన్నం బభుజు స్సరస్యం 65

తత స్తదగ్ర్యం వివిధంతు వస్తు।నిరీక్షమాణాః కురుపుంగవా స్తే
సాంగ్రామికే వస్తుని దత్తనేత్రాః।వినిశ్చితా రాజసుతా ఇతీవ 66

అథోపవిష్టాన్ రుచిరాసనేషు।పార్థానవోచ ద్ద్రుపదో నరేంద్రః
కింబ్రాహ్మణాః క్షత్రియవైశ్యశూద్రా।యూయం కిమిచ్ఛామి వివేక్తుమద్య

కృష్ణా నిరీక్షార్థముదారరూపాః।ప్రచ్ఛన్నరూపాః కిము నిర్జరేంద్రాః
సందిగ్ధచేతా హ్యహమస్మి యుష్మా।స్వాఖ్యేయమాఖ్యాచ కులం తతోవః

పాంచాలరా నమథాహ ధర్మ।సూను ర్విభో మావిమనాస్మభూ స్త్వం
సత్యే వయం పాండునరేంద్రపుత్రాః।జ్యాయానహం మే సహజావిమౌతు

భీమార్జునౌ సంసది తే సుతాభ్యాం।వినిర్జితా మద్రసుతాతనూజౌ
ఇమౌ యమౌ తథ్యమిదం నరేంద్ర।మనోరథ స్తే ఫలితోహి రాజన్

తత స్తదాకర్ణనజం ప్రహర్షం।నిగృహ్య యత్నేన పునశ్చ రాజా
యుధిష్ఠిరం ప్రాహ శుభే ముహూర్తేఽర్జునస్సుతాం మే వివహేదితీవ

తతశ్చధర్మో ద్రుపదం సమూచే।మమాపి కార్యః ఖలు దారబంధః
పాంచాలరాజాథతమాహ కృష్ణాం।త్వమేవహినిర్విశ దారబంధాత్ 72

సర్వే వయం త్వత్తనయాకరాబ్జం।గృహ్ణామహేఽగ్నేః పురతో యథార్హం
ఇత్యుక్తమాకర్ణ్య యుధిష్ఠిరేణ।చింతాం తతో గాద్ద్రుపదో నరేంద్రః 73

ఏకాకథంస్యాదపి నైకపత్నీ।విరుద్ధమేత త్ఖలు వేదవాచాం
ధర్మజ్ఞ కింతేమతి రీదృగాసీ దిత్యాహ కుంతీతనయం నరేంద్రః 74

ధర్మ స్తమాహ ధవయంతుధర్మ।మార్గం నవిద్మః ఖలుకింతుపూర్వైః
యథాగతం తత్ర చ రామమార్గే।నచానృతం వక్తు మదీయజిహ్వా

అధర్మలగ్నం నచమేమనశ్చ।మాతా మమేదం కిలయుక్త మాహ
జహీహి సందేహ మిహ క్షితీశ।త న్నస్సమానా గృహిణీసుతా తే 76

యదృచ్ఛయా తత్ర ముని స్సమేతః।ద్వైపాయన స్తైః కృతవందనాదిః
ఉపావిశత్స్వ స్తృత పీఠరత్నే।తమాహపాంచాలపతి స్సుతార్థం 77

ఏకాబహూనాం గృహిణీ కథం స్యా।దిత్యుక్తమాకర్ణ్య ముని స్సరాజ్ఞా
మిథోవిరుద్ధే త్రితయస్య యస్య యద్యన్మతం బ్రూతతది త్యువాచ 78

కనిష్ఠపత్నీం కథ మగ్రజన్మా గృహ్ణాతి పత్నీ మితియాజ్ఞసేనః
నవక్త్యధర్మం మమవాగ మేయం।ధర్మోస్త్వితి ప్రాహ యుధిష్ఠిరశ్చ

సప్తర్షిపత్నీ జటిలాభిధానా।సాగౌతమీ సద్భిరుదీర్యతేహి
తథైవ వార్క్షీ యువతిశ్చలేభే।ప్రచేతసోనా మదశైకభార్యా 80

మాతా గురూణాం పరమో గురుర్హ।తదే తయాప్యుక్త మిదంనిరీక్ష్య
కృష్ణా సమత్వే నతు భోక్ష్య ధేతి।తదేవ ధర్మ స్త్వితిమే విభాతి 81

ఇత్య భ్యవోచ త్తనయోంతకస్య।కుంతీ తతశ్చాహ యదాహ ధర్మః
సత్యంతదేత న్నచవక్త్యసత్యం।మమాపి వాజ్నా స్త్వనృతా మునీంద్ర

నిశమ్యత త్తద్ధృదయం మునీంద్రః। పాంచాలరాజస్య కరం గృహీత్వా
రహస్యుపావిశ్య మన స్తదీయం। తదా సమాధాతు మిదం జగాద 83
ఏతేహి పాండో స్తనయా నరేంద్ర। క్రుద్ధేన, రుద్రేణ మనుష్యయోనిం
సంప్రాపితాః పూర్వతరే సురేంద్రాః। భారా పనోదాయ భువోవతీర్ణాః
లక్ష్మీరియంతే దుహితాచ వహ్నేః। కృశోద్భవా పాండవధర్మపత్నీ
మునేర్హికన్యే యమభూత్పురావై। వవ్రే గిరీశం తపసాధవార్ధం 85
తేనాపిచోక్తం ముదితేన జన్మా। న్యన్యత్ర తే పంచధవా భవేయుః
అత స్తవేయంతనయా స్తుపత్నీ। కుంతీసుతానా మిహనా స్త్యధర్మః
ఇత్యాదిభి ర్వ్యాసవచోభి రగ్ర్యై। ర్వినష్ట సందేహ ఖరో నరేంద్రః
దాతుంసుతాంపాండుతనూజనిభ్యః। స్సమైచ్ఛదాత్మోన్నతిమప్యుపైచ్ఛత్
శుభే ముహూర్తేహని పుష్యతారా। యుక్తే తతః పాండుసుతా స్స్వవేషాః
ధౌమ్యం పురోధాయ శుచే స్సమక్షం। క్రమేణ కృష్ణాకరమగ్రహీషుః
కృష్ణాచ సా పాండవహ స్తసక్తా। కరావిరేజేధిక మాయతాక్షీ
యథా నిశా శారదపార్వణేందు। కరాభిమర్శేన విశోభితోడుః 89
ధౌమ్యః పురోధా అథ మంగళార్థం। విధాయ తత్రాంకురవాపకర్మ
పాండోసుతానాంకరకంకణాని। బబంధ హ స్తేషు సువర్ణసూత్రైః 90
తత స్సమక్షం ద్రుపద స్తనూజాం। నిధాయ తేషాం కరబద్ధసూత్రాం
ప్రక్షాళ్య పత్నీకరవర్జితేన। తన్మంత్రపూతేన జలేన తేషాం 91
పాదా న్ముదా తత్కరసారసేషు। పుత్ర్యాః కరాబ్జం సహిరణ్యవారి
నిధాయ దివ్యం మధుపర్కదాన। ముఖం క్రియాశేషమథాతతాన 92
మాంగళ్యసూత్రంచ నిబధ్యకంఠే। తస్యాశ్శరచ్చంద్రనిభాననాయాః
ఆచ్ఛాద్యతాం మంత్రపయెనయోక్త్రం। బధ్వాచమధ్యేథనరేంద్రపుత్రాః
పాణిం గృహీత్వా ద్రుపదాత్మజాయాః। సమీపతోగ్నే రుపవిశ్య సమ్యక్
ప్రధానహేమంచ విధాయలాజ। హేమం ముదాశ్మాక్రమణేన సాకం
ప్రదక్షిణం త్రిః జ్వలనస్యకృత్వా। విముచ్య యోక్త్రంచ తతో స్తగేర్కే
ప్రవేశహేమంచ విధాయపశ్చా। దరుంధతీదర్శనమావితేనుః 95
స్థాల్యాం సుపక్వం హరయేనివేద్య। ససర్పిరన్నంచ రుసంజ్ఞితంచ
హుత్వా జ్వలద్వహ్నిశిఖాంతరాళే। సమాపయామాసు రశేషతంత్రం
పాంచాలరాజోథ ముదా వరేభ్యో। దదౌ రథానాం శతముజ్జ్వలానాం
శతం హయానాంచ శతంగజానాం। దాసీశతం సాంశుకయానభూషం

నానావిధాన్యంశుకభూషణాని। ప్రత్యేకమేవోత్తమపారిబర్హం
తేచాదదుః తత్ శ్వశురస్య రాజ్ఞః ప్రీత్యర్థముత్త్యైలబిలర్థియుక్తాః॥ 98

విప్రోత్తమాశీర్వచనైర్నిశార్ద్రి। దివ్యాక్షతారోపణపూర్వకైస్తే
నీరాజనంచాప్యుపలభ్య తేభ్యః ప్రణేమురాలంబ్య కరంగృహిణ్యాః॥ 99

కృష్ణాథ కుంత్యై విహితప్రణామా।
తదాశిషాం పాత్రమభూత్సమృద్ధం
పౌరాశ్చ తం వీక్ష్య వివాహదివ్య।
మహం ప్రహృష్టా స్సహ బాలవృద్ధాః॥ 100

కృష్ణోథ తేభ్యో విహితోత్సవేభ్య। స్సంప్రేషయామాస సుపారిబర్హం
రథద్విపాశ్వాంశుకభూషణాది। నానావిధం ప్రీతియుత స్సఖిభ్యః॥ 101

సంగృహ్య తచ్చాఖిలవస్తుపాండు। సుతాః ప్రియార్థం వసుదేవసూనోః
పత్న్యాసహేందీవరపత్రనేత్రా। తత్రైవ వాసం విదధుర్నగర్యాం॥ 102

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే ఉత్తరభాగే పాండవ
చరితానువర్ణనే ఆదిపర్వకధాసంగ్రహే ధర్మసూనోః
యౌవరాజ్యప్రాప్తి జతు గృహదాహాది
దృపదపురీ ప్రాప్తికథనం
చతుర్దశస్సర్గః.

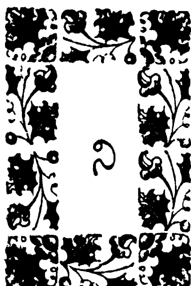

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే

ఉత్తరభాగే పంచదశస్సర్గః.

ర్వృత్తే మహితమహే స్వయంవరాఖ్యే
తే సర్వే నరపతయస్సుయోధనాద్యాః
ఆకర్ణ్య ద్రుపదసుతాం జితాం పృథాయాః
పుత్రైస్స్వాన్యపమనసః పురాణిజగ్ముః॥ 1

స ప్రాజ్ఞాదృగుపగతే సుతే సకర్ణే।
సోదర్యైస్సహ ముదితశ్చ యాజ్ఞసేనిం
మత్వా త్మప్రథమతనూభువై వనీతాం
నానాతాం ప్రీతి ధనమాదదేశ రమ్యం॥ 2

క్షత్తా తద్వ్యమతి విజృంభితం నిరీక్ష్య
ప్రాహేదం రహసి ముదాంబికాతనూజం।
ఊఢాసీ ద్ద్రుపదసుతా పృథాతనూజై
ర్జీవద్భి ర్నియతివశాత్ విపద్వ్యతీతైః॥ 3

ఊఢా హి ద్రుపదసుతా హి పాండుపుత్రైః
ప్రచ్ఛన్నాకృతిభి రుపేత్య రంగమధ్యం
సంఛిన్నైర్జనవిశిఖై శ్చమత్స్యయంత్రే
ప్రీతేన క్షితిపతినా సమర్పితాద్భిః॥ 4

ప్రాజ్ఞా దృక్తదను నిగూహ్య దుష్టభావం
క్షత్తారం ముదితమనా ఇవాభ్యధాదీత్

తుల్యామేతనుజనిభిహి్ః పాండుపుత్రాః
ప్రీణాన్యకుత కుశలాన్ని శమ్యతాన్వై॥ 5

సంబంధీ మమసదృశోవా యజ్ఞసేనః
యః కృష్ణామదిశదపేక్ష్యపాండవానాం
ఏవంతే నియతముదంచతా త్సుబుద్ధిస్స్వి
త్యుక్త్వానృపమగమన్ని వాసమార్యః॥ 6

ఇత్యుక్తం విదురసమీపతో నృపేణ
శ్రుత్వా తద్వచనమతీవభీతచిత్తః
రాధేయే నచసహిత స్సుయోధనో ద్రాక్
సంప్రాప్తః పితురుపకంఠమేవమూచే॥ 7

కింవేయం విమతిరతీవతే నరేంద్ర
ప్రీణీషే రిపువిజయే యదేవమద్య
తేతీర్ణా విపద మహేయథా నహింస్యు
శ్చాన్మాః తద్ధితమధునాహి చింత్యమద్య॥ 8

ఇత్యుక్తే తనుజనినా నృపస్తమూచే
భావ్యాయం మనసి మమే దృగేవనిత్యం
నోవింద్యా ద్విదుర ఇతీవతంనిగూహ్య
ప్రాప్తంతే యదనుగుణం చరామి తద్వై॥ 9

ప్రీతోథ క్షితిపసుతః పృథాసుతానాం
తచ్చార్యం ద్రుపదసహాయతా బలంచ
ఆలోచ్యా పథివిహితై రనేకమార్గైః
భేత్తుం తాః దుపదమియేషతాం చకృష్ణాం॥ 10

కర్ణేనా ప్యథనురుషా భ్యదాయితేవా
కృష్ణావా ద్రుపద నృపశ్చవా నభేద్యాః
తచ్ఛీఘ్రం సహపృతనాశ్చ తత్రగత్వా
హత్వాతం దుపదమిహా నయామ పార్థాః॥ 11

తచ్ఛ్రుత్వా మనసి హితం తదీక్షమాణః
భీష్మాగ్రే గిరస విదురై స్సృప స్సదస్యైః

ఆహూయాపి చ సచివాన్ హితానురక్తాన్
తైస్సాకం రహసి చకారమంత్రమగ్ర్యం॥ 12

భీష్మస్స్వం హృదయ మువాచ తత్ర పాండోః
పుత్రాస్తే తనుజ నయశ్చమే సమానాః
తత్తేషాం మనుతు నరోచతేవిరోధో
రాజ్యార్థం తదను భజంతు తేపి రాజన్॥ 13

యన్నస్యా న్నృపతిపదం పృథాసుతానాం
పుత్రాణాం తవచకథం భవేత్తదేవ
తద్న్యాయం సదృశ తయా విభజ్యరాజ్యం
హృష్టాస్థః కలహ ముపేక్ష్య మిత్రబుధ్యా॥ 14

ద్రోణశ్చ ప్యథమ తమాహ భీష్మగీతం
కణ్వాస్త ద్విగతభయోని నిందభూయః
శ్రుత్వాపి ప్రియ మవదద్య దుక్తమాఖ్యాం
మేనేతద్ధిత తమమాత్మ నోపిభూపః॥ 15

ఆనేతుం నృపవచనా త్పృథాతనూజాన్
శ్రుత్వాగా ద్ద్రుపదపురీం సహేపహారః
సందృష్టో ద్రుపదనృపేణ సాదరేణ
ప్రావోచ త్కుశలగిరం నదీజ గుర్వోః॥ 16

అభ్యర్ణే మధు మథనస్య నందసూనోః
ప్రాహేదం ద్రుపదనృపం మహామతిస్సః
సంబంధా త్తవసదృశా దుపాత్తమోదః
భ్రాతృవ్యాన్ సహసుతయా తవాద్యరాజన్॥ 17

సంద్రిష్టుంత్వరితమ నాస్సమాహినోన్నాం
భీష్మాంగీరస సుమతేం బికాతనూజః
సంప్రేష్యా స్తదిహమయా సహైవపాండోః
పుత్రాస్తేదుహితృయుతా మతేచ్ఛ్యతస్య॥ 18

ఆదిష్టాస్తదను పృథాసుతాస్సకృష్ణాః।
పాంచాలక్షితి పతినాస వాసుదేవాః

సంతుష్టాః పురమగమన్ నగేంద్రసాహ్వం
కృత్వా తాననుగతవాన్ కృతార్థయత్నః॥ 19

కౌంతేయస్సహ సహజోభిదమ్యపౌరైః
ఆశీర్భిర్ద్వివాతజయాః పురంప్రవిష్టః
భీష్మాంగీరస కృపసన్నిధౌ పితృవ్యం
ప్రీణంసీత్సహ సహజో వధూసమేతః॥ 20

రాజ్యార్థం తదనుముదాంబికా సుతేన
ప్రత్తం ద్రాక్ కృపగురు భీష్మ సమ్మతేన
సంప్రాప్తో నృపతి నిదేశత స్తదేంద్ర
ప్రస్థాఖ్యే మహితపదేవ సత్సపార్థః॥ 21

గోవిందే నిజనగరం గతేథ పార్థాః
ధర్మే సంప్రణిహిత మానసా స్సదైవ
ద్రౌపద్యా సహ ముదితా విసృష్టభేదాః
రాజ్యస్థాః గుణనిధయః ప్రజా ররక్షుః॥ 22

ఆయాత స్త్వథ విధి సూనురా త్తవీణో
గాయన్ శ్రీహరి గుణవైభవా పదానం
సం దృష్టో ముదిత హృదా యుధిష్ఠిరేణ
స్వాసీ నోపచితి మవాప్య తేన క్లప్తాం॥ 23

కృష్ణాయా మపి విహితానతౌ గతాయాం
ప్రాహే దంరహసి పృథాతనూజసీం స్తాన్
ద్రౌపద్యా మిహ భవతాం యథా నభేద
శ్చైకస్యాంత మపి విధాన మాచరంతు॥ 24

ఇత్యుక్తై ర్విధితనయేన తద్ధితం తే మన్వానాః
స్సపది సముక్షమస్య చక్రుః
సంధాంనో ద్రుపదభువా సహేషితానాం
యః పశ్యే త్సతువిపినే మిథః ప్రవాసీ॥ 25

అబ్దానాం చతురధికాష్టసంఖ్యయా తాం
నిష్కృష్టాం నృపతిసుతై ర్నిశమ్య సంధాం

కార్తార్థ్యా న్నిజయతనస్య నారదో౽గాత్స్వవా
సం హారిపద గైరుపాస్య మానః॥ 26

ఐకాగారిక హృతగోధనః కదాచిత్
భూదేవ స్తదను రురావ పాండుపుత్రాన్
తచ్ఛ్రుత్వా ద్విజలపితం జవేన మాభై
రిత్యుక్త్వాతమగమ దర్జునో నిశాంతం॥ 27

ద్రౌపద్యాసహాతు యుధిష్ఠిర స్సమాస్తే
యత్ర స్త్వాయుధ నికర స్తదా కిరీటీ
ఆపృచ్ఛ్యాగ్రజ మనువిశ్య తత్ర ధన్వాదాయాగా
త్సశరమథాశు యత్ర చోరాః॥ 28

హత్వాతాన్ జ్వలితముఖై శ్శరైః
కిరీటీ ప్రాపయ్యప్రియ మథ గోధనం ద్విజంతం
సంధా తిక్రమణజ దోష శాంతికా
మోనుజ్ఞాప్తో వన మగమ ద్యుధిష్ఠిరేణ॥ 29

సంపస్య న్నివిపిన గత స్సపుణ్యతీర్థా
న్యాయాత స్సుర సరితో ముఖం క్రమేణ
తత్ర త్రై ర్మునిభిరతీవచోద్యమానః
తత్రాస్త ప్రణిహిత మానసః కిరీటీ॥ 30

త త్తీర్థే నృపతిసుతః కదాచి దిద్ధే
స్నాత్వర్షీన్ త్రిదశ పితౄంశ్చ తర్పయిత్వా
హేమార్థం త్వరితమథో త్తితీర్షురం తశ్చా
కృష్టః ఫణిసుతయా కయాంచిదాశు॥ 31

సా త్వైరావత కులజస్య కన్యకా
సీత్ కౌరవ్యాభి దఫణి న స్తదంబువాసా
తం దృష్ట్వా స్మరవపుషం ముదా
హ్యులూపీ నామ్నీసా నిజగృహ మాసినాయ పార్థం॥ 32

కంద. పాణశుగవ శయా తయా కిరీటీ
రత్యర్థం ముహు రభిబోధిత స్మరాభః

నైజస్యవ్రత చరితస్య లోపభీత్యా
నైచ్ఛత్తాం తదనుచనిబన్బంధపాతం॥ 33

క్రందత్యా శ్శరణముపేత్య నాగపుత్ర్యాః
రత్యర్థం తదను తదిష్టసాధనం చ
మన్వానో నృపతిసుత సధర్మ మగ్ర్యం
తత్రాత్యాం ఫణినిలయె తయా సహాస్త॥ 34

సాభుక్త్వా సురతసుఖం యథేష్టమేషా
పార్థేన ప్రియవపుషా తదాత్మపాయాం
ఆసీమోద యతిరవౌ ముఖం ద్యునద్యాః
భీభత్సుం పునరపి ధామ నైజమాగాత్॥ 35

సర్వత్రాంబుని విహితాభయస్త యాసీ
ద్యాదోభి ర్నృపతనయ స్వధామనైజం
ప్రాప్తస్త చ్చరిత ముదీర్య తాపసానాం
సాకం తైర్హిన్మవద గేంద్రమాశుయాతః॥ 36

తత్రత్యాన్సతు భృగుతుంగముఖ్య
నానాతీర్థాగ్ర్యాన్ నృపతిసుతః క్రమేణపశ్యన్
ప్రాగాశాం ప్రతిగతవాన్ మహాసరి
ద్భిస్సందీప్తాం ధనమది శద్బహు ద్విజేభ్యః॥ 37

అత్యేత్యక్షితిపసుతః కళింగ వంగా నంగా
ఖ్యానపివిషయాన్ మహేంద్రశైలం
సం దృష్ట్వా మణిపుర మాజగామ పశ్చాత్
యత్రేశోనివసతి చిత్రవాహనాఖ్యః॥ 38

తత్పుత్రీం పథినగరే తదాచరంతీం
దృష్ట్వా త్తస్స్మరవివశఃపితు స్తుతస్యాః
అభ్యర్ణం సముపగతః పృథాతనూజః
పత్నీం తామథచకమేసచాహభూపః॥ 39

మ ద్వంశ్యానరపతయ శ్శివప్రసాదాత్
ఎ కైకం సుతమలభం తవంశకారం

పుత్రీయం త్వజనిమమాత్మజ స్తదస్యాః
సంక్లృప్త స్తనయ తయా జనిష్యమాణః॥ 40

తత్కర్తుం సఫలమిదం త్వయాశ్రితంచేత్
దత్త్వాస్యాం మమ తనయాం నరేంద్ర తుభ్యం
ఇత్యుక్తే నరపతినా తథే త్యుదీర్య
శ్వేతాశ్వో వ్యవహదమూం నృపేణదత్తాం॥ 41

పార్థ స్త త్పురినివసన్ త్రయం సమానాం
ప్రాసూతాత్మజ మథ బభ్రువాహనాఖ్యం
ఆమంత్ర్య క్షితిప మథో జగామ తీర్థాన్యానంతుం
మునిసహితః ప్రశాంతచిత్తః॥ 42

సంత్యక్తం మునిభి రభూత్తు పంచకం
య త్తీర్థానాం తదపి నిషేవితుం కిరీటీ
తై రుద్ధోప్యగమ దుదీక్ష్యతా న్తీర్థా
న్యామోదం పరమమవా పరమ్యభావాత్॥ 43

సౌభద్రే ప్రథమ ముపేత్య తత్ర తీర్థే స్నాతం
తం మకరవరోంతరంబుచారీ
జగ్రాహ ద్రుతతరమంఘ్రిమంబుమధ్యా
దుత్తీర్ణ స్తటమథతం సచానుకర్షన్॥ 44

ఉత్కృష్ట స్సతు మకర స్తదైవ నారీభూత్వా
వైలలిత వపు ర్నృపేణపృష్టా
కావాత్వం కిమిద మభూ ద్వపు స్తవేతి
ప్రావాదీ త్స్వకృతమఘం నికర్షహేతుం॥ 45

వర్గాఖ్యా సురగణికాహ మస్మి రాజన్
సంయుక్తా చతసృభి రేకదా సఖీభిః
విప్రాగ్ర్యం దదృశిమ లోకపాల గేహే తే
జోభి ర్ధుతతమసం దిశాసు సర్వాః॥ 46

ఏకాహం మదనలతాచ సౌరభేయీ
రూపాఖ్యా తదనుచ బుద్బుదా సమీచీ

పంచేమావయ మధత స్తపోంతరాయం
కుర్వంత్య స్తదభిముఖం కృత ప్రియత్వాః॥ 47

విప్రేణాప్యథ సురుపా వయంచ సర్వేశస్తావై మకరవపు ర్భజంత్వితీవ
తైనైవప్రణయవ శాత్ప్రసాది తేనప్రోక్తంనఃస్వకృతజ శాపముక్తిరేపా॥

ఉత్క్రిష్టా సలిల గతా స్తవః ప్రతీరం
యశ్శాపా త్సపదివిముక్తి మాప్స్యథేతి
నిష్క్రాంతా స్తదను నిరీక్ష్యమార్గమధ్యే
దేవర్షిం స్వవిహిత మూచిమోపరాధం॥ 49

అస్మాభిః ప్రణ తపదోముని స్ససర్వం
దోషం నః కరుణిత మానసో నిశమ్య
తీర్థేషు ప్రకటిత వైభవే ష్వమూషు
ప్రావోచన్నివసతయా వదస్యసీమా ॥*॥ ఇతికరణం॥ 50

శాపాంతే జలచరదేహతో విమోక్షుం
పాండో స్తేతనయవరస్య పాదసంగాత్
దేవర్షి స్ససమవద న్నిశమ్య సర్వా
స్తద్వాక్యం వయమిహ సన్నిధా నమాప్తాః॥ 51

ఏకాహం తవపద సంగముక్తశాపా
సఖ్యోమె కృతనిలయా చతుర్ష్వమూషు
తీర్థేషు క్షితిప విమోచయా శుచైతాః
శాపా త్త్వం సురమునిరాహ యత్తథైవ॥ 52

త చ్ఛ్రుత్వా హరితనయః కృపార్ద్రచిత్తః
పౌలోమాదిక ముపసృత్య పుణ్యతీర్థం
తత్రత్యా మకరతనూ స్సుపర్వవేశ్యా
శ్శాపాత్తా స్వప దుపగావ్య మోచయత్సః ॥ 53

ద్రష్టుంతాం పునరపి చైత్రవాహనీం త
త్సం ప్రాప్తో మణిపుర మర్జున స్తతోగాత్
గోకర్ణం తదనుచ పశ్చిమాబ్ధితీరే
తీర్థాని ప్రకటిత వైభవా న్యుపాగాత్ ॥ 54

ప్రాప్తోథ క్షితిపసుతః క్రమాత్ప్రభాసం
స్నాత్వాత శ్రవణ స మాగతేన
తత్ర సంయుక్త స్తదనుచ దేవకీసుతేన
ప్రాప్నోచ త్సుఖమపి దుఃఖ మాత్మనాప్తం॥ 55

కౌంతేయ స్సఖసహితో విహృత్య తీర్థే
క్రీడిత్వాచిర మథ తేన సాకమాప్త్వా
వాసార్థం రుచిరతటంతు రైవతాద్రిం
భుక్త్వాన్నం యదుపతి భృత్యనీ తమిద్ధం॥ 56
పర్యంకే మృదుశయనే కథా స్సుపుణ్యాః
సంజల్పన్ సహ సుహృదా తత శ్శయానః
సంసుప్తః పునరపి వందిభిః ప్రబుద్ధః। ద్వారావ త్యభిగమనే మతించకార॥

కౌంతే యాగమ నకృతే హ్యాలంకృతా సా
ద్వారావత్యపి గృహకేషు గంధపుష్పైః
తామిద్ధాం సహ సుహృ దర్జున స్సమాగాత్
ప్రత్యుద్య ద్ద్విజకృత మంగళా నువాదః ॥ 58

తత్రస్థో విజయో ముదా కతిపయం కాలం యశోదాసుత
ప్రఖ్యై బంధుభిరర్చితశ్చ భగినీం దృష్ట్వా సుభద్రాం హరేః
కామ్యాద్రిక్త మనాహరే రనుమతే హృత్వా వివాహేత్సవే
దేవో ద్వీక్షణ నిర్గతా మపిహితా కారశ్చ జిత్వా రిపూన్ ॥ 59

దత్తా మద్భిరథప్రియాం కురువరః ప్రీతా ముదోదూహ్యతాం
కాలం వత్సరమర్చితో యదుపతే స్థిత్వా గృహేసాదరం
గత్వా పుష్కరపుణ్యదేశ మథ సంవృత్తవతః ప్రాప్తవా
నింద్రప్రస్థ మదీక్ష్య ధర్మతనయం భక్త్యానతా మాగ్రజం ॥ 60
పాంచాలీం ప్రణయేనతాం కలహితాం కృష్ణాం సమాశ్వాసయన్
గోపీవేష విభూషితా మథసతాం నిన్యేసుభద్రాం పురీం
సాశ్వశ్రూ మభివీక్ష్య సన్నతవపుః పాంచాలపుత్రీ మపి
ప్రత్యుత్థాయ సహాశిషాకృత శుభప్రశ్నా సతాభ్యాం ముదా ॥ 61
ఇంద్రప్రస్థ ముపాగతం పునరపి శ్రుత్వార్జునం మాధవః
రామాద్యై స్సహబంధుభి స్సమగమత్తం వీక్షితుం తత్పురం

పౌరై ర్మంగళపాణిభిః ప్రముదితః ప్రత్యు ద్గతో దూరతః
దివ్య ద్రాజగృహం ప్రవిశ్యసగణః పాండో ర్దదర్శాత్మజాన్॥ 62

రాజ్ఞాసాదర మర్చితో యదుపతిః సంమాన్యబంధూన్ యథా
యోగ్యం యాతకమాదిదేశ ముదిత స్స్వస్రేస్యానేకం ధనం
హైమానాంచ చతుర్యుజాం దశశతం దివ్యం రథానాం తథా
శ్వేతాశ్వీ రపిమాధురీ రయుత గాలక్షంచ బాహ్లీహయాన్॥ 63

మత్తేభేంద్ర సహస్ర మప్యురుధనం ముక్తా సువర్ణాంశుక
ప్రఖ్యం వస్తు హలాయుధేన సహితో దత్వా చదా సీర్వరాః
సర్వేష్వ ప్యభిపూజితేషు కురుభి ర్యాతేషుబంధూత్తమే
ష్వేక స్తత్ర హరి ర్నివాస మతనో త్పార్థేన సంప్రార్థితః॥ 64

తత స్సుభద్రా విజయా దసూత తాభిమన్యునామా నముదార వీర్యం
తేజోనిధిం లక్షణ లక్షితాంగం యథా దితిః కశ్యపత స్సురేంద్రం॥ 65

యత స్స్వధీ ర్మన్యు యుత శ్చతే నాభిమన్యునామా భవ దార్జునిస్సః
ధనుశ్శ్రుతిం సాంగరహస్యకల్పాం పితు స్స్వధీ త్యాతిబలో బభాసె॥ 66

సా యాజ్ఞసేనీ పతిపంచకేనానిక్షిప్త గర్భాన్ సుషువే తనూజాన్
పంచాపి సంచాలిత శైలకల్పాన్ మహాబ లౌదార్య నిధీన్ సురూపాన్॥

యాధిష్ఠిరేయః ప్రతివింధ్యనామా భీమస్య పుత్ర స్సుతసోమసంజ్ఞః
కార్ష్ణిశ్చ పుత్ర శ్శ్రుతకర్మసంజ్ఞః శ్రుత శ్శతానీక పదేనసూనుః॥ 68

సనాకులి ర్వహ్ని భయుక్తవారే ప్రాసూతసూనుం సహదేవతశ్చ
మహాబలాఢ్యం శ్రుతసేన సంజ్ఞం సర్వే పితౄణామనురూప రూపాః॥ 69

తే జాతకర్మాది ముఖాగమోక్తసంస్కారశుద్ధీకృత దివ్యగాత్రాః
ధౌమ్యే న సాంగాఖిల వేదశాఖాహ్యధీత్య చేరు ర్నిగమవ్రతాని॥ 70

ఏకైక సంవత్సర తారతమ్యాః పరస్పరం తే ధనురాగమంచ
అధీత్య సాంగం విజయాద్రిపూణాం భయంకరావీర్య యుతావిరేజుః॥ 71

యుధిష్ఠిరాత్పౌరవతీచ పత్నీ లేభేసుతం దేవకనామవిత్తం
కాశ్యాంసుత సర్వగతి శ్చభీమాత్ కరేణుమత్యాం నకుల శ్చపుత్రం॥ 72

ప్రసూతవీరం నిరమిత్ర సంజ్ఞం
లేభేసుహేత్రం విజయాద్రికన్యా
మాద్రీతనూజా త్సహదేవ సంజ్ఞాత్
పార్థా దులూప్యాం తనయ స్త్విరావాన్ ॥ 73

తతః కదాచి ద్వసుదేవసూనుయు తోఽర్జున స్స్నేహిజనై స్సమేతః
విహార కామో యమునాప్రతీరం జగామ నానా తరు దీప్యమానం॥ 74

విహృత్య తౌ తత్ర వనేజలేచ స్త్రీభి స్సమేతౌ వివిధం నరేంద్రౌ
నిషీదతుః కుత్రచి దుజ్జ్వలాభే దేశేముదా పుష్పితసాలరమ్యే॥ 75

తత్రాగ్రజః కశ్చనచీరవాసా।జటాధరః పద్మదళోపమాక్షః
పుమానుపేత్యార్జున వాసుదేవౌ।భిక్షా మయాచ ద్బహుళౌదనార్థీ॥

కి మిష్టమన్నం తవచేతితాభ్యా ముక్తః పుమానాహసతౌప్రసన్నౌ
నైవాన్నభిక్షా మమపావ కోఽహం యదన్నమిష్టం మమ తద్వదామి॥ 77

పురానృపః శ్వేతకి నామయజ్వా నిరంతరానుష్ఠిత సర్వయజ్ఞః
ఋత్విగ్వరాన్ ధూమనిరుద్ధనేత్రాన్ పునః పునః చోదయతే ధ్వరాయ

సత్రం విధాతుం శతవర్షకాలం సంకల్ప్య రాజ్ఞా పునరర్థిన తాస్తే
కదాచిదార్త్విజ్యకృతే న శేకుః తదీహితుం ధూమవిలుప్తనేత్రాః॥ 79

స శ్వేతకిస్తాన్ ప్రణిపాతనమ్రః పునః పునః ప్రార్థయతే ద్విజేంద్రాన్
తథాపి నాంగీకృత మేవతై స్తదథాహరుష్టోన్నృపతి భర్త్సశంతాన్॥ 80

త్యక్తో భవ ద్భిర్యదహం తదన్యాన్ ప్రాప్యర్త్విజః సత్రవిధిం కరిష్యే
రుష్టాశ్చ తే తేన తత స్తమాహుః ఋత్విగ్భవేత్తే నృపరుద్ర ఏవ॥ 81

తత్క్షేపవాక్యే ననృప స్సురుష్టః కైలాసశైలం సముపేత్య రుద్రం
ఆరాధయామాసచిరం తపోభిః తదా తదా కల్పితవన్యభోజీ॥ 82

తత్రోగ్రచర్యానిరతే నిరంద్రే ప్రసన్నచిత్తోఽక్షిప దంశివోఽగాత్
ప్రణమ్యతం శ్వేతకిరాహభక్త్యా స్వయంతుమాం యాజయ శంకరేతి॥83

తత శ్శివో ద్వాదశవర్షకాల మాజ్యేన సంతర్ప్య కృపీటయోనిం
లబ్ధాస మత్తో యదభీష్టమస్తీ త్యాహ కరోత్సోపి తథైవరాజా॥ 84

పూర్ణే తతో ద్వాదశవర్షకాలే। తం ప్రార్థయంతం నృపమాహ రుద్రః
మమాంశభూతో భువిభూపతే దు। ర్వాసా మునిర్యాజయితా భవంతం॥
సంపాద్య సంభారగణం నరేంద్రే। రుద్రస్య వాచైవ పునశ్చ యాతే
రుద్రాంతికం సోఽపి నిజాంశభూత। మాహూయ దుర్వాససమేవమాహ॥
రాజాహ్వయం శ్వేతకిరేనమద్య। నియోగతః కారయ సత్రదీక్షాం
తథేతి చోక్తే మునినాథ రాజ్ఞా। స్సత్రం స మారభ్యత పూరితం చ॥ 87
నిరంత రాజ్యాహవిభిఃరుగ్రై స్తతో వికార స్సమభూత్ మమాపి
సంక్షీణ తేజా స్సవిధే స్సమీపే। సంప్రార్థయం స్వాం ప్రకృతిం తతోఽహం॥
స చాహ మాం ద్వాదశహాయనాని। ధారాఘృతై స్తేజనితో వికారః
తదద్య దగ్ధ్వా భవ ఖాండవాఖ్యం। వనం మహాసత్వ నివాస భూతం॥ 89
యద్వై పురా దైవతశాసనేన భస్మీకృతం తే రుధిరాశవాసం
దగ్ధ్వా పున స్తత్ప్రకృతిం సమీయాః। తత్రత్యమేదోభిరుపేత తృప్తిః॥ 90
ఇతీరితే తేన జవేన చాహం। దగ్ధుం వనం ఖాండవ మాగతోఽహి
యద్రక్షితం తక్షక పన్నగస్య। సఖ్యు ర్నిరాసేన పురందరేణ॥ 91
శిఖాభిరాతత్య తదా వ్రజంత। ముదీక్ష్య మాం శామయితుం ప్రవృత్తాః
నివాసిన స్తత్ర నిజైః ప్రయత్నై। రహంచ దగ్ధుం విదధే ప్రయత్నం॥ 92
దంతీంద్రహ స్తక్షురదంబుపూరైః। బహ్వాస్య నాగోత్తమశీర్ష వార్భిః
సంశాంతరూపః ముహురేవమాసం వ్యర్థప్రయత్నః కిల సప్తవారం॥ 93
భూయ స్సమీపం గతవాన్ విరించే। ర్నియోగ త స్తస్య మునీ పురాణౌ
జ్ఞాత్వా భవంతౌ ధరణీ భరస్య। నిర్వాసనార్థే విహితావతారౌ॥ 94
నారాయణం చైవ నరం చ లోక। నాథౌ భవంతౌ శరణం వృణేఽహం।
దాహేఽధునా ఖాండవకాననస్య। సాహాయ్య కృత్యే హరి రక్షితస్య॥ 95
శ్రుత్వా వచో వహ్ని సమీరితం త। త్సంశృణ్వతో నందతనూభవస్య।
పార్థః ప్రతిశ్రుత్య తథేతి వహ్నిం। ప్రోవాచ భూయ స్సకలాస్త్రవేత్తా॥ 96
మమాహవే వేగ సహం రథం చ వాహాంశ్చ శుభ్రాన్ పవమాన వేగాన్
శరాన్ ధనుశ్చాపి చ దేహి వహ్నే సహాయతాం తే విదధే తతోఽహం॥ 97
తతోఽగ్నివాచా వరుణోఽర్జునాయ కపిధ్వజం స్యందన మద్భుతాభం
గంధర్వవంశ్యై స్తురగై స్సితాభై ర్యుక్తం మహారత్న సువర్ణజుష్టం॥ 98

అక్షయ్యతూణీచ ధనుర్దృఢజ్యం గాండీవ సంజ్ఞం విశిఖాంశ్చదివ్యాన్
దదాత తస్తత్ర సవాసుదేవ్యా ధిష్ఠాయ పార్థోముద మాపభూయః॥99
య ద్బ్రహ్మణా నిర్మిత మాసపూర్వం।తత్కార్ముకం పాణితలే గృహీత్వా
యుయోజ మౌర్వ్యాధృత వారవాణః।పార్థః పురస్కృత్య కృపీటయోనిం॥
అథాను శిష్టోద్విజ యాచ్యుతాభ్యాం।దగ్ధుం వనం ఖాండవ మాశ్రయాశః
దుద్రావ దీప్తార్చి రుపేత్య బాఢం।యుగాంతకాలానల దీప్తజిహ్వః॥101
పార్శ్వద్వయే తస్య వనస్య కృష్ణా। ర్జునౌ సమాస్థాయ రథౌ సచాపౌ
నివారయంతౌ పరిచేరతుస్తౌ విఘాత। కాం స్తస్యమహావనస్థాన్॥ 102
వహ్ని స్సకృష్ణార్జున పక్షవీర్యాత్।వనం దదాహ ద్విగుణం ప్రవృద్ధః
తస్యాస్పృశద్వ్యోమ శిఖా సధూమా మాస విస్ఫులింగా దహతో వనస్య॥103
దేవై ర్విభీతై రథమేఘవాహః సంశ్రావిత స్తత్కపితో రథస్థః
నానాకృతిః ఖాండవరక్షణార్థ సంచోదయా మాస ఘనా ననేకాన్॥ 104
అథాక్షమాత్రా స్సలిలస్యధారా ఘనై ర్విముక్తా హరివాహనున్నైః
అశోషయత్ శ్వేతహయః స ఏవ। కించి న్నతాభి శ్శమితో హుతాశః॥
తత్రాహి రాజోన హితక్షకాఖ్యః। యయౌ కురుక్షేత్ర మముష్యపుత్రః
త దాశ్వసేనోన శశాకదగ్ధా ద్వనా ద్వినిర్గంతు మ నానిరుద్ధః 106
శిరః ప్రపూర్వం వినిగీర్యమాతా తమశ్వసేనం నిరగా ద్వనాంతాత్
బిభేద తస్యా స్సహసైవశీర్షం పార్థ స్సురేంద్రే కిలవీక్షమాణే॥ 107
సురేంద్రమాయా పరిమోహితే తదా।పృథాసుతే ముచ్యతసోశ్వసేనకః
విమోచితం వీక్ష్యసతం సురోషితః। చకార భీమం కదనంమరుత్వతా॥108
ఇంద్ర స్స్వమస్త్రం ధనుషిప్రయోజ్య।సంఛాదయా మాసవిభు చ్ఛరౌఘైః
మేఘా స్సవి ద్యుత్స్తనితా వితత్య।నభో విచేరుః క్షర దంబుధారాః॥109
వాయ్వస్త్ర నిర్ధాపిత మేఘబృందే।నభస్యపావృత్త రజ స్తమిస్రే
జ్వాలాభిరాతత్యదివం కృశాను।ర్ననర్త భుక్తాఖిల సత్వ సంఘః॥ 110
కృష్ణార్జునాభ్యాం త ముదీక్ష్య
వహ్నిం సంరక్షితం పక్షిపతి గరుత్మాన్
వ్యోమ్న్యాపతత్పక్షనఖై ర్నిహంతుం
తుండేన చై వాచ్యుత పాండుపుత్రౌ॥ 111
గంధర్వ విద్యాధర యక్ష సిద్ధ ముఖా స్తదావ్యోమ చరా శ్చరుష్టాః
సముద్య తానేకవి ధాయుధో ద్యత్కరా స్సము త్పేతు రథీంద్ర సూనుం।

పార్థస్స గాండీవధరశ్చ వాసుదేవశ్చ చక్రీ నిరురోధ సర్వాన్
వియత్స్థితాన్ క్షిప్త పరాయుధాంస్తాన్ భగ్నాశ్చ తే తావుపస ద్యసర్వే॥
శక్ర స్త్వైరావత మాధిరూఢః।చిక్షేప వజ్రం హరిపార్థసూన్వోః
సర్వేచ దేవా జగృహు ర్నిజాని రుషా త దాస్త్రాణి యమాదయ స్తే॥114
కృష్ణోర్జున శ్చైవ తదాశరౌఘై।రపారవేగై ర్విధృతాయుధాంస్తాన్
నిజఘ్నతుస్తే విముఖా నివృత్తా।రణే వ్యతిష్ఠచ్ఛతమన్యు రేకః॥ 115
తతోశ్మవర్షం సురరాజ ముక్తం।నివార్య బాణై ర్విజయః పునశ్చ
సపాదపం మందర శైలశృంగం।చిచ్ఛేద ముక్తం హరిణైవ పార్థః॥ 116
కృష్ణాయుధోత్కృత్తశిరః కరోరు।భుజేషు జంతు ష్వభిలేషు భూమౌ
పతత్సు వహ్ని జ్వలిత స్తదానీం।మేదోవసార్ద్రః పరమం తతర్ప॥117
ఆకాశవాణ్యాథ పురందరోత్ర।నా స్త్యద్యమిత్రం తవ తక్షకాఖ్యః
ఏతౌ చ దేవౌ జగతా మధీశౌ।నారాయణ శ్చైవ నరోవతీర్ణౌ॥ 118
భారాపనోదాయ భువో జగత్యా।మిత్యుక్త మాకర్ణ్య తతో నివృత్తః
దివం ససైన్యః పరిముక్తరోషః।జ్ఞాత్వా గిరం తా మమృత మాశుభీతః॥ 119
గతే సురేంద్రే సహిరణ్యరేతా।దదాహ సర్వం విపినం యథేచ్ఛం
మయో సుర స్తత్ర వినిర్గతో భూత్।దత్తాభయ శ్చైవ ధనంజయేన॥120
దినాని పంచైవ దశాపి వహ్ని। స్తత్ఖాండవం పుష్టవపుః ప్రదహ్య
ప్రణమ్య కృష్ణం ప్రణత స్తదంఘ్ర్యో।రాలింగ్య పార్థంచ జగామ ధామ॥
తదావతీర్ణ స్త్రిదివా త్సురేంద్ర స్సంచోదయా మాస వరాయ కృష్ణౌ
అస్త్రాణి సర్వాణ్యవృణో త్కిరీటీ।ప్రీతించ నిత్యాం విజయేన కృష్ణః॥122
ప్రసాదకాలే వృషభధ్వజస్య సర్వాస్త్రలాభం విజయస్య దత్వా
శక్ర స్తతః ప్రీతియుతో చ్యుతాయ ప్రీతించ నిత్యామదిశ త్సుతేన॥ 123
గతే చ తస్మిన్ త్రిదివం।యదూనాం పతిః కృతార్థో ముదిత స్సపార్థః
మయేనసాకం యమునాతటిన్యాః రమ్యాగమాఢ్యే నిషసాద కూలే॥124

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే
పాండవచరితాను వర్ణనే ఆదిపర్వ
కథానువర్ణనం పంచదశ స్సర్గః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

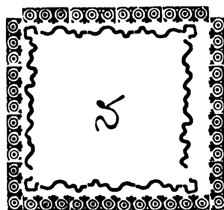
శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే.

ఉత్తరభాగే షష్టదశస్సర్గః.

అథసభాపర్వకథానువర్ణనప్రారంభః

మశ్శుభాద్రి ప్రభవే యశస్వినే
నృసింహరూపాయ జగ ద్విధాయినే
యదంఘ్రి పద్మస్మృతి వైభవేననః
ప్రబంధనిర్మాణ మిదం సమాప్యతే ॥ 1

విమోచితో వహ్ని భయా త్తదానీం।మయః కృతజ్ఞో హరిసన్నిధానే
ఉవాచ పార్థం ముదితోధకిం తే।కుర్యామభీష్టం వదత ద్యథేతి॥ 2
భగవా నథ భక్తవత్సలో।మయమాలోచ్యతు శిల్పిసత్తమం
నరలోక సభాతిశాయినీ।క్రియతామిత్యవదత్సభాద్భుతా॥ 3
ఇత్యాదిశ్యమయం హరిః శుభదినేభ్యర్చ్యాగ్రజా నర్జునై
రిన్ద్రప్రస్థపురం ప్రవిశ్య తటినీతీరా త్సపార్థ స్తతః।
రాజ్ఞేతచ్ఛునివేద్యదానవమనోభీష్టం మతేతస్యత
న్నిర్మాణానుగుణాం భువం సమతలామాలోకత శ్రీపతిః॥ 4
దశకిష్కు సహస్ర సమ్మితాం।భువమాలోక్య సభానురూపిణీం
సుదినే శుభతారకే సభా।కరణోపక్రమణం హ్యకారయత్॥ 5
తత్ర ప్రీతియుత స్సముష్య సుచిరంకాలం తతో మాధవః
సంద్రష్టుం పితరం ప్రభో రనుమతే కుంతీం ప్రణమ్యాదృతః
దృష్ట్వాస్వాం భగినీం తయాశ్రుగళయా చాలింగితః ప్రీతితః
తా మాఘ్రాయ శిర స్యథో మునివరం ధౌమ్యం ప్రణమ్యప్రభుః 6

ధత్త్వాశ్శీఘ్రద్రుపదాత్మజాం నతపదామాశ్వాస్య పాండోస్సుతా
నామంత్ర్యాగ్రజపుంగవానపి తదా యాత్రార్థ అభీష్టైర్ద్విజైః
అభ్యర్చ్య స్వయమాప్లుతశ్శుచితనుర్దేవాంశ్చ నత్వా త్వరన్
దివ్యైర్గంధసుమై రలంకృతతనూ రేజేతులశ్రీయుతః ॥ 7
రథం సుపర్ణధ్వజముద్యతాస్త్రం। సుగ్రీవశైబ్యాశ్వయుజంచ రౌక్మం
యయౌ సమారుహ్య పురీం యదూనాం। పతిర్నతార్తిక్షుపణాత్తదీక్షః॥
యుధిష్ఠిరోఽప్యస్య తదాతు దారుకం। రశ్మీన్ హయానాంస్వయమాదదానః
చక్రే ముదం సఖ్యురథార్జునస్తామపీజయచ్చామరతో ముకుందం॥ 9
భీమోయమాభ్యాం సహపృష్ఠతస్తా మన్వవ్రజద్బంధుగణైస్సమేతః
శౌరిర్వ్యరేజేనుగతస్సపార్థైః। యథాసురేంద్రో జగతామధీశః ॥ 10
యోజనార్థమథమాథవ్యోగత। స్తాన్యవర్త యదుపేయుషోర్హణాం
ధర్మభీమచరణప్రణామకృత్। సస్వజేచ విజయం ముదా యుతః ॥ 11
మాద్రీసుతాభ్యా మభివాదితశ్చ। సుహృద్వియోగాకులితం నరేంద్రం
శనైస్సమాశ్వాస్య పురీం జగామ। నిరీక్ష్యమాణ స్సఖిభి స్సుదూరం॥ 12
పునః ప్రవిష్టానథ పాండుపుత్రాన్। పురం మయశ్శిల్పివరోనుమాన్య
గతస్సభాం బిందుసరః ప్రతీర। స్థితాం సురమ్యాం వృషపర్వనామ్నః॥ 13
తత్రాస్తియద్దివ్య ముదారచిత్రం। గదాచగుర్వీ విమలశ్చశంఖః
సంగృహ్య భూయో గతవాన్ కురూణాం। పురం సభా నిర్మితిమాతతాన॥
ప్రదిశ్య భీమాయ గదాముదారాం। కిరీటినే శంఖమదాత్సశిల్పీ
యం దేవదత్తాభిధమాహురార్యా। యస్యారవేణాంబుధిరప్యచాలీత్ ॥ 15
సభాం వినిర్మాయ సువర్ణరత్న। ముక్తావిచిత్రప్రతిమాభిరమ్యాం
త్రిలోకచిత్రాస్పదముజ్వలాభాం।అగ్న్యర్క-సోమాదిసభా సదృక్షాం॥ 16
ఊఢామధః కింకరనామరక్షో। భిరష్టసాహస్రమితైర్బలాఢ్యైః
విరాజితాం కృత్రిమపుష్కరిణ్యా। నివేదయామాస యుధిష్ఠిరాయ॥ 17
తాం నిరీక్ష్య నృపతి స్సభాస్థలీం।సాజ్యదుగ్ధ మధుమిశ్రితౌదనం
దివ్యమూలఫలభక్ష్యసంమితం।భోజనం ద్విజగణాయ దత్తవాన్॥ 18
గోధనాంశుకవిభూషణైర్ధనై।స్సంప్రతర్ప్యచ జనాన్ ద్విజాదికాన్
సంవిధాయగృహవాస్తుపూజనం।తాం వివేశ సహసోదరో ముదా॥ 19

తస్యాం సభాయాం రమమాణమింద్రమివామరావత్యధిపం నరేంద్రం
మహర్షయో రాజవరాశ్చ సర్వే సేవంత నిత్యం విబుధాఇవేంద్రం॥

అసితః। దేవలః। సత్యః। సర్పమాలీ। మహాశిరాః। అర్వావసుః। సుమిత్రః। మైత్రేయః। శునకః। బలిః। బకః। దాల్భ్యః। స్థూలశిరాః। కృష్ణద్వైపాయనః। శుకః। సుమంతుః। జైమినిః। పైలః। తిత్తిరిః। యాజ్ఞవల్క్యః। సపుత్రోరోమహర్షణః। అప్సుహోమ్యః। ధౌమ్యః। అణిమాండవ్యః। కౌశికః। దామోష్ణీషః। త్రైబలిః। పర్ణాదః। వరజానుకః। మౌంజాయనః। వాయుభక్షః। పారాశర్యః। సారికః। బలీవాకః। సినీవాకః। సత్యపాలః। కృతశ్రమః। జాతుకర్ణః। శిఖావాన్। ఆలంబః। పారిజాతకః। పర్వతః। మార్కండేయః। పవిత్రపాణిః। సావర్ణః। భాలుకిః। గాలవః। జంఘాబంధుః। రైభ్యః। కోపవేగః। భృగుః। హరిబభ్రుః। కౌండిన్యః। బభ్రుమాలీ। సనాతనః। కాక్షీవాన్। ఔశిజః। నాచికేతః। గౌతమః। పైంగః। వరాహః। శునకః। శాండిల్యః। కుక్కురః। వేణుజంఘః। కాలాపఃకఠః॥

ఇత్యేతేమునయస్స్యేచ వేదవేదాంగపారగాః
సభాయాం తత్ర కౌంతేయమన్వాసతముదానిశం॥ 21

◆ రాజానః ◆

ముంజకేతుః। వివర్ధనః। సంగ్రామజిత్। దుర్ముఖః। ఉగ్రసేనః। కక్షసేనః। క్షేమకః। కమఠః। కంపనః। మద్రకాధిపతిఃకుంతిః। కిరాతరాజాపుళిందః। అంగవంగపుండ్రకపాండ్యోఢ్రాంధ్రదేశాధిపతయః। సుమిత్రః। శైబ్యః। యవనాధిపతిస్సుమనాః। చాణూరః। దేవరాతః। భోజః। భీమరథః। కళింగాధిపశ్శ్రుతాయుధః। మగధాధిపతిర్జయసేనః। సుకర్మా। చేకితానః। పురుః। కేతుమాన్। వసుదానః। విదేహాధిపః। కృతక్షణః। సుధర్మా। అనిరుద్ధః। శ్రుతాయుః। అనూపాధిపతిర్దుర్ధర్షః। క్రమజిత్। సుదర్శనః। శిశుపాలః। కరూషాధిపః। వృష్ణికుమారాః। ఆహుకః। విపృథుః। గదః। సారణః। అక్రూరః కృతవర్మా। సత్యకః। భీష్మకః। ఆకృతిః ద్యుమత్సేనః కేకయః। యజ్ఞసేనః। కేతుమాన్ వసుమాన్। కృతాస్త్రః। ఇత్యేతేస్యేచరాజానః స్తముపాసతనిత్యదా॥

సతైస్సమేతో మునివర్యరాజ।వర్తైస్సభాయాం కురువంశవీరః
గంధర్వగీతామలకీర్తిరాస్తే। యథాబ్జయోని స్త్రిదశైస్స్వధామ్ని॥
ఆగత స్తత్ర దేవర్షి।ర్లోకవృత్తాంతకోవిదః
పృష్ట్వాచ కుశలం భూపం। తేనసంపూజితో ముదా॥ 23
విశ్రాంత మథతం రాజా।విలోక్యాసనమాస్థితం
ఇదమాహ ప్రహృష్టాత్మా।ధర్మసూను ర్నృపాంతరే॥ 24
మునే త్వయానుచరితా।లోకాస్సర్వేద్భుతాలయాః
సభాశ్చ దృష్టాలోకేషు।నానావైచిత్ర్యసంయుతాః॥ 25
ఇతోధికాసమావాపి।త్వయాదృష్టాస్తికిం సభా
జిజ్ఞాసమానాయ మునే।మహ్యంతద్బ్రూహి వత్సల॥ 26
నిశమ్య వాచం కురునందనస్య। దేవర్షిరూచే మధురం ప్రహృష్టః
రాజన్ మయానశ్రుతదృష్టపూర్వా।సభేదృశీమానుషలోకమధ్యే॥ 27
యమప్రచేతోమఘవత్కుబేర।స్వయంభువాంవచ్మిసభాస్సురూపాః
యద్దివ్యకాయాదృశమానయుక్తా।వసంతి యేతాసు సదానుదేవం॥ 28
ఇత్యుక్త్వా నారదో భూపం।కథయామాసతత్వతః
ఇంద్రాదిలోకపాలానాం।సభావైభవమద్భుతం॥ 29
సభాయాం కీర్తితం జిష్ణో।ర్హరిశ్చంద్రం మహీపతిం
వసంతంపితరంపాండుం।శ్రుత్వాపితృపతేరపి॥ 30
ప్రోవాచనారదం రాజా। కేన పుణ్యేన భూపతిః
హరిశ్చంద్రస్సభాస్థల్యాం।వసతి క్రతుభుక్పతేః॥ 31
పాండుశ్చ పితృలోకస్థః। పితామహనిరీక్షితః
కిం త్వయా కింవచః ప్రాహ।తత్ శ్రోతు మహ ముత్సహే॥ 32
నారదో ధర్మరాజస్య।గిరమాకర్ణ్య తం పునః
ప్రోవాచ మహిమానం తం।హరిశ్చంద్రస్యభూపతేః॥ 33
సంమ్రాట్సర్వమహీక్షితాం సబలవా నాస్థాయ చైకం రథం
జిత్వాస ప్తసశైలసాగరవనాన్ ద్వీపాన్ ధనై రాజభిః
దత్తైర్నైకవిధై ర్ద్విజాగ్ర్యమహితంశ్రీరాజసూయాధ్వరం
కృత్వా తద్విభవేన శక్రసదసి స్థాయీసదా రాజతే॥ 34

పాండుశ్చాపి పితా తవేదమవదత్ త్వాం భ్రాతృభి ర్జిష్ణుభి
ర్జిత్వా రాజగణాన్ ఉపాహర మఖం శ్రీరాజసూయంముదా
రాజానేన మఖేన చైవ హి హరిశ్చంద్రో మరుత్వత్సభా
మధ్యాస్తేహమపి త్వయా క్రతుకృతా శక్రస్యధామాప్నుయాం॥ 35

ఇత్యూచివాన్ తవపితా। తస్యసంకల్పపూర్తయే
యతస్వపృథివీశానే। త్యుక్త్వాసగతవాన్ మునిః॥ 36

అథ నారదవచనశ్రవణసంకల్పితరాజసూయాధ్వరో యుధిష్ఠిరస్స్వయ
మాత్మన్యభిమాన్యమానో భ్రాతృభి రప్యనుమతస్త్రైకాలికజ్ఞాననిధినా
కృష్ణేన సాకమాలోచయితుమనా స్తత్సన్నిధిం ప్రతిదూతమప్రేషయత్॥

విలంబ్య శాసనంసఖ్యుర్దూతావేదితమచ్యుతః
ఇంద్రప్రస్థం జగామాశు।క్షిప్రవాహరథాశ్రితః॥ 38

ప్రత్యుద్గమ్య సఖాయ మిద్ధయశసం రాజాచ్యుతం సానుజః
పాద్యార్ఘ్యాసనమ్ముఖ్యసర్వవివిధై రభ్యర్చ్య దివ్యార్హణైః
దేవర్షేరనుసృత్య వాచ ముదితం శ్రీరాజసూయాధ్వరే
సంకల్పం సమవోచదత్రచ మతం జిజ్ఞాసురాసీద్ధరేః॥ 39

అథ యుధిష్ఠిర మాహ జనార్దనః।క్రతురయం సుమహాన్ హిమహాజనైః
అపితుసర్వనృపాల జయేనవై।భవతి సాధ్య ఇతి ప్రతిభాతి మే॥ 40

యేచావశేషితాః పూర్వం।జామదగ్న్యేన బాహుజాః
తత్కులీనా నృపావీరా। బలవంతోద్య సంతిహి॥ 41

తేషు రాజా జరాసంధో। బలవానద్య మాగధః
అన్యే పౌండ్రక చైద్యాద్యా। స్సంతివీరా బలోత్కటాః॥ 42

తా న్నజిత్వా కథంరాజన్। రాజసూయః క్రతూత్తమః
ఆహ్రియేత జరాసంధ। వధే యత్నం కురుప్రభో॥ 43

ఇత్యుక్త్వా సపునస్తేన। ధర్మరాజేన మాధవః
జరాసంధో ద్భవం వీర్యం। బ్రూహీ త్యుక్తోవద త్ప్రభుః॥ 44

రాజాసీద్ధి బృహద్రథో మగధరాట్ కాశీశ పుత్ర్యౌ యమే
రూపిణ్యౌ సవివాహ్య భోగచపలః తాభ్యాం సహైవానిశం
పశ్యన్ వంశకరం చిరం చ నతయోః సంతాన మత్యాకులః
నానావైదిక పుత్రలాభ శరణానుష్ఠాన సక్తోపిసన్॥ 45

శ్రుత్వా గౌతమవంశజస్య తనయం కాంక్షీవతో మాగధః
గత్వా భారత చండకౌశిక సమాఖ్యానం ద్రుమూలస్థితం
పత్నీభ్యాం సహితోపయన్ మునివరం రత్నై రుదారం ముదా
తుష్టేనాథవరాయ తేన వినత స్సంచోదితః ప్రాహతం ॥ 46

రాజ్యం త్యక్త్వా వనేవస్తుం। యాతోహం మునిపుంగవ
కింమేపత్య విహీనస్య। వరేణవ్యాకులాత్మనః ॥ 47

శ్రుత్వా గిరం మాగధస్య। సమునిశ్చండకౌశికః
భావంచ తస్య విజ్ఞాయ। ద్రుమమూలే ధ్యానమాస్థితః ॥ 48

తదా॥ ఉత్సంగేపతితం రసాలఫలముద్దిశ్యానిమిత్తం మునిః దత్వా రాజవరాయతిం స్వనగరీ మప్రేషయ ద్ధార్మికః। రాజా సోపి పురీం ప్రవిశ్య గృహిణీభ్యామేకకంతత్ఫలం। ప్రాదాత్ తేద్వివిధం విధాయముదితే తద్భక్షయామాసతుః ॥ 49

గర్భిణ్యావధతే మునేః కరుణయాకాలే సువాతాం వపుః
ఖండైచైకదృగంఘ్రిదోఃకరముఖాంగోపేయుషీసాత్మనీ
తేదృష్ట్వా షకతే విభీతహృదయే శృంగాటకేంతఃపురాత్
ధాత్రీభ్యాం బహిరుద్గమయ్య సశుచా వాస్తాం తదారాక్షసీ। 50

కాచిన్మానుషమాంసభోజనపరానామ్నా జరాహర్షితా
దృష్ట్వా తేవిధిచోదితాసుఖభరంకర్తుంముదాయోజయత్
తత్ఖండద్వయమేళనేన రుచిరాభోభూచ్ఛిశుస్తంజరా
దృష్ట్వా విస్మితమానసా శిశుమథోద్ధర్తుం నశక్తాసఖే ॥ 51

కృత్వా ముష్టిమథాననే విరుదతశ్శ్రుత్వాశిశో ర్నిఃస్వనం
శుద్ధాంతాత్ గృహిణీజనేననృపతిర్నిర్గత్య యాతోబహిః
సాతస్యాపహృతిం వినిందితతరాం మత్వాత్మనస్తత్పదే
వర్తంత్యాః నరరూపధృత్సహశిశూ రాజానమభ్యుద్గతా ॥ 52

రాజన్ తేగృహిణీద్వయేన జనితఃధాత్రీవిసృష్టఃపురా
మధ్యేసూను రయం మయాకరుణయా దత్తోద్య తేరక్షితః
నిత్యంవేశ్మని పూజితా తవజరానామ్న్యస్మిరాక్షస్యహం
కర్తుంపుత్ర మభీచ్ఛత స్తవముదం ఖండద్వయం సంతధే ॥ 53

భార్యాత్తే తనయోబభూవ మిళితేఖండద్వయే భూపతే
మత్వాప్రజాహిగృహేగృహేచ గృహిణాంసర్వార్థసిద్ధిప్రదా
ఇత్యుక్త్వాం తరధాత్ నృపశ్చ తనయం ప్రాపయ్య గేహాంతరం
చక్రే పుత్రమహోత్సవేనచ జరాసంధాభిధానం ముదా ॥ 54

తతః కతిపయే కాలే। నివృత్తే చండకౌశికః
బృహద్రథపురీం ప్రాప్య। తమాహ ప్రతిపూజితః॥ 55

పుత్ర స్తే జరయా సుయోజితతనుఃవీర్యోత్తరో ధామత
సర్వాన్ క్షత్రియపుంగవానతిగతో శ్రీశౌర్యధైర్యాదిభిః
నైతేనాస్తిసమోబలేన భువనే సాక్షాత్కరిష్యత్యుమా
నాథం భక్తపరాయణంచ తపసేత్యుక్త్వాముని ర్నిర్గతః॥ 56

స బృహద్రథభూపతి స్సుతం। బలినం రాజ్యపదేభిషిచ్యతం
సహజానిరుపాగతో వనం। తపసా లోకమగా త్పరాయణం॥ 57

పితర్యుపరతే రాజా। జరాసంధో మహాబలః
డింభకేనచ హంసేన। మంత్రిభ్యాం సహమంత్రయన్ ॥ 58

కంసేనచైవ జామాత్రా। సహితో లోకహింసకః
మధురాంచనిరుధ్యాస్తే। గిరివ్రజపురే శుభే॥ 59

మయాచ సంగతో రాజన్ బహుశస్సమరాయసః
కాలముద్వీక్షమాణేన। త్యక్తశ్చైవభియాపురా॥ 60

హతౌహి మంత్రిణౌ తౌ ద్వౌ। కంసశ్చ సగణో హతః
కాలం ప్రాప్తమహం మన్యే। జరాసంధవధేధునా॥ 61

భీమార్జునావద్యమయాసహమా। సంప్రేషయాశీర్బలవృద్ధవీర్యా
హత్వా గమిష్యామి జరాతనూజం। శ్రద్ధత్స్వవాక్యం మమపాండుపుత్ర॥ 62

హత్వాచైవ జరాసంధం। జిత్వాచ సకలాదిశః
భ్రాతృభి ర్వీర్యవిక్షిప్తై। రాజసూయమథాహర॥ 63

ఇత్యుక్త్వా హరి రంతకస్యతనయం భీమార్జునాభ్యాంయుతః
నానానీవృదతిక్రమేణ నగరీం బార్హద్రథస్యాప్తవాన్
భీమేనాజిముఖే గదావిరచితే తం మారయిత్వారథే
తస్యారోప్యచ తౌ సరత్ననికరః ప్రాయా త్పునఃపాండవం॥ 64

ఆరుహ్య స్వయమప్యుపేత మహీరాట్ శత్రుంతదాతత్పురా
దింద్రప్రస్థముపేత్య తం వినిహతం భీమేన రాజ్ఞేవదత్
శ్రుత్వా తన్మముదేధికం నరపతిః కృష్ణః ప్రభావార్జితం
తత్రాగత్య జరాసుతస్యతనయో రత్నాని రాజ్ఞేర్పయత్। 65

అధానుమాన్యకౌంతేయం।కృష్ణోగాద్ద్వారకాం పురీం
హరితాం విజయే భ్రాతౄన్।రాజాప్యాదిశదుత్సుకాన్॥ 66

చత్వారస్తేర్జునోభీమో।యమౌచ సహసైనికాః
చతస్రో హరితోభ్యేత్య।తత్రత్యానజయన్నృపాన్॥ 67

గాండీవధన్వా విజయస్తదానీం।రథం సమాస్థాయ మనోజవాశ్వం
ఉదఙ్ముఖోగచ్ఛదుదారవీర్యః।జిగాయ తస్యాం క్షితిపాననేకాన్॥ 68

కుళిందకాలకూటాంశ్చ।జిత్వా నతానంశ్చ నీవృతః
సుమండలేన వీరేణ।జితేన స్నేహమీయుషా॥ 69

శాకలం ద్వీపమాసాద్య।ప్రతివింధ్యం తదీశ్వరం
విజిత్య సప్తద్వీపాంశ్చ।సేశ్వరాన్ సహితశ్చతైః॥ 70

ప్రాగ్జ్యోతిషం పురం ప్రాప్య।భగదత్తం నరేశ్వరం
విజిత్యోలూకనగరం।ప్రవిష్టః పృతనాయుతః॥ 71

బృహంతంచ తదీశానం।వశేకృత్వా మహాబలం
తేనైవ సహితో గత్వా।సేనాబిందుంచ భూపతిం॥ 72

అపరోప్య నిజాద్రాజ్యాత్।మోదాపురమథాగతః
వామదేవం సుదామానం।సంకులంచ పురీస్తతః॥ 73

ప్రవిశ్య తత్తదధిపాన్।విజిత్య యశసాంనిధిః
దేశాన్ పంచగణాఖ్యానా।నగమత్తగవాహనః॥ 74

దేవప్రస్థం తతః ప్రాప్య।పౌరవంచ తదీశ్వరం
జిత్వా మహారథాన్ తస్య సైన్యాన్ సేనాసమన్వితాన్ 75

ఉత్సవాఖ్యాన్ గణాన్ సప్త।హిమాలయనివాసినః
జిత్వా కాశ్మీరరాజానం।లోహితంవ్యజయన్నృపం॥ 76

తతస్త్రిగర్తాన్ దార్వాంశ్చ।జిత్వా కోకనదాన్ నృపాన్
అభిసారం పురీం రమ్యాం।జిగాయ కురునందనః॥ 77

అథోరగపురేశానం। రోచమాణం నరాధిపం
చిత్రాయుధం సింహపుర్యా।నాథంచ వ్యజయ ద్రణే॥ 78
సహ్యంచ ప్రాప్య బాహ్లీకాన్।దరదాంశ్చతతోర్జునః
కాంభోజలోహాపరమ।కాంభోజా నృషికానపి॥ 79
ప్రమమాథహయాన్ తత్ర।శుకోదరసమద్యుతీన్
ఋషీకేషుగృహీత్వాష్టౌ।హిమాలయమధాజయత్॥ 80
శ్వేతంచాతీత్య శైలేంద్రం।దేశం కింపురుషాలయం
హాటకంగుహ్యకావాసంగత్వా తానజయ న్నృపాన్॥ 81
మానసంచ సరఃప్రాప్యగంధర్వాణాంచ నీవృతః
జిత్వా మండూకనామ్నోశ్వాన్ తిత్తిర్యాభాన్ తతోగ్రహీత్॥ 82
హరివర్షమనుప్రాప్య తత్రత్యై స్సఖ్యమర్థితః
తైః ప్రదత్తాని దివ్యాని। మాల్యాద్యాభరణానిచ॥ 83
కరత్వేన సమాదాయ నివృత్తఃపునరధ్వని
ఇంద్రప్రస్థం పురం ప్రాప్యరాజ్ఞేతత్సర్వమార్పయత్॥ 84

అథభీమకృతవిజయః.

వృకోదరశ్చాపి దిశం ప్రపన్నః।ప్రాచీం మహత్యానుగతశ్చచమ్వా
వివర్ధయన్ శోకభయేన్నృపాణాం।జిగాయ నైకాన్నృపతీన్ బలాఢ్యాన్॥
పంచాలదేశాన్ ప్రథమం ప్రపన్న।స్తాన్ సాంత్వయిత్వా వివిధై రుపాయైః
తతోవిదేహానపి గండకాంశ్చ।దేశాన్ దశార్ణ్న సజయ ద్బలీసః॥ 2
దేశార్ణదేశాధిపతి స్సుధర్మా।నిరాయుధో మారుతినాయుయోధ
తద్దాస్యవీక్ష్యాద్భుతకారివీర్యం।సేనాపతిం తం విదధే ప్రహృష్టః॥ 3
తతోశ్వమేధేశ్వరమేత్య భీమో।విజిత్య వీర్యేణతు రోచమానం
పుళిందపుర్యాం సుకుమారభూపం।జిత్వాసుమిత్రంచ వశేచకార॥ 4
సంగమ్య పశ్చాత్ శిశుపాలనామ్నా।చేదీశ్వరేణ ప్రతినందితశ్చ
నిశాశ్చ కాశ్చిన్నగరే తదీయే। పృష్యార్థిత స్సఖ్యముదారవీర్యః॥ 5
కుమారదేశాధిపతిం నరేంద్రం। సశ్రేణిమంతంచ విజిత్యసైన్యైః
బృహద్బలం కోసలదేశనాథం। తత స్త్వయోధ్యాధిపతిం ప్రయాతః॥ 6

బృహద్బలం తం విజిగాయ దీర్ఘౝ। యజ్ఞాతతః పాండుసుతో బలాఢ్యః
దేశానవాప్తోత్తరకోసలాఖ్యాౝ। మల్లాధిపం తత్ర జిగాయ వీరం ॥ 7
హిమాద్రిపార్శ్వం సముపేత్య తత్ర। దేశాననేకాౝ సవిజిత్య భీమః
భల్లాటమభ్యేత్యచ శుక్తిమంతం। గిరిం విజిగ్యే బలినాం నిధానం ॥ 8
కాశీపతించాపి సుబాహుసంజ్ఞం। సుపార్శ్వనాథం క్రథమేవ జిత్వా
మత్స్యాంశ్చదేశాౝ మలదాంశ్చ జిత్వా। గిరీంద్రమాగాన్మదధారసంజ్ఞం॥
జిత్వా థదేశానపిసోమధేయాౝ। వత్సాంశ్చ భర్గాధిపతిం నిషాదం
నృపాననేకాన్మణిమన్ముఖాంశ్చ। మహీధరంప్రాప్యచ భోగవంతం ॥ 10
జిత్వా తత శ్శర్మకవర్మకాఖ్యాౝ। దేశాౝ విదేహాధిపతించ వీరం
శకాఖ్యదేశానపి బర్బరాంశ్చ। జిగాయ వీర్యేణ కురుప్రవీరః ॥ 11
అథేంద్రశైలాంతిచరాౝ కిరాతాౝ। విజిత్య సప్తానుగతో బలేన
సింహాౝ ప్రసింహానతిలంఘ్య దేశాౝ। సమాగతో మాగధదేశమిద్ధం॥12
దండాభిధం భూపతిమేత్య దండ। ధారంచ జిత్వా కురువంశవీరః
గిరివ్రజం ప్రాప్య పురం చజారా। సంధింకరేస్థాపయదాత్మశక్త్యా ॥ 13
తత స్సకర్ణంచ విజిత్యయుద్ధే। మోదాగిరీశంచ నిహత్యభూపం
పుండ్రాధిపంచైవ విజిత్యవాసు। దేవం తతో వంగనృపం జగామ ॥ 14
సముద్రసేనంచ విజిత్య చంద్ర। సేనాభిధానం కిలతామ్రలిప్తం
జిత్వా బలాత్కర్వటదేశనాథం। సుహ్మాధిపంచైవ జిగాయ భూపం ॥ 15
సముద్రవేలానిలయాననేకాౝ। విజిత్య భూపానపి భీమసేనః
ఆదాయ తేభ్యో వసునైకరూపం। న్యవేదయ ద్ధర్మసుతాయ భక్త్యా ॥16

• అథసహదేవ కృతవిజయః •

సహదేవోపి భ్రాతృశాసన మవలంబ్య ససైన్యోదక్షిణాందిశంప్రతిష్ఠత॥
సప్రథమం శూరసేన విషయాౝ విజిత్య మత్స్యరాజ మప్యజయత్॥
అథాధ రాజాధిపతిం।దంతవక్త్రిం విజిత్యచ
సుకుమారం సుమిత్రించ।నృపా వ్యజయ దాత్మవాౝ॥ 19
తదన్వపరమత్స్యాౝ పట చ్చరా నపి విషయాౝ విజిత్య గోశృంగ
మచలం ప్రాప్తః శ్రేణిమంతం చ నృపతి మభిభూయ నవరాష్ట్రాభి
ధం సీవృగం జిత్వా కుంతిభోజం నరాధిప ముపాసరత్॥ 20

తేన చ ప్రణయపూర్వం సంగత స్సహదేవ శ్చర్మణ్వతీకూలస్థితేన జంభ
కాత్మజేన కేన చి న్నృపతినాచిరం విరచిత సంగ్రామ స్తం చ కరప్ర
దం విధాయ తతోపి దక్షిణాందిశ ముపయా తస్సేనకానపర సేవకాం
శ్చవిషయాన్ విజిత్య నర్మదా మభిగతో విందానువిందా భిధా వవం
తీనాథౌ జిత్వా తాభ్యాం ప్రదత్తం నానావసుసముపాదాయభోజక
టం పురముపాయయా॥ 21

తత్ర చ భీష్మకేన నృపతినా దినద్వయం కృత సంయుగ స్తం వశే
విధాయ ప్రాక్కోసలాన్ విషయాన్ ప్రవిష్టః వేణ్యాతీరనాథం కం
చన రాజానం విజిత్య కాంతారకాన్ నాటకేయాంశ్చ హేరంబకా నపి
దేశానభిభూయ మారుధం ।ముంజగ్రామంచ గ్రామద్వయం విజిత్యనా
చీనాన్ అర్వుకాన్ శూరాన ప్యాటవికాన్ దేశా నజయత్॥ 22

వాత్సాధిపం చ కౌరవ్యో। వశేకృత్వా తతో బలీ
పుళిందాశ్చ విజిత్యాజౌ। పాండ్రరాజేన సంగతః॥ 23

తె నైకదివసంక్లుప్తసంగ్రామః కురునందనః
కిష్కింధా మాససాదాశు।గుహాం ప్లవగ సేవితాం॥ 24

తత్ర చ మైంద ద్వివిదాభ్యాం వానరవీరాభ్యాం సప్తదినానివి హిత
సమరస్స బలపరాక్రమ తుష్టాభ్యాం తాభ్యాం సంశ్లాఘిత స్తత్ప్రది
ష్టం నానావిధ రత్న జాత ముపాదాయ మాహిష్మతీం పురీ ముపా
యయా॥ 25

తత్రేద మద్భుతం చరితం పురావృత్త ముపవర్ణ్యతే॥ 26

నీలాఖ్యస్య నృపస్య రూపలలితా మాహిష్మతీపూః పతేః
పుత్రీ కాచన యజ్వనోను దివసం శుశ్రూష మాణానలం
కాలే కుత్రచిద ప్రథం వ్యజనతోదో ధూయమానంచతం
దృష్ట్వా చారుపుటోష్ఠ రంధ్రమరుతా దధ్మౌ పితృప్రీతిదా॥ 27

దృష్ట్వా తత్ర సురూపిణీం నృపసుతాం సందీప్తకామజ్వరోవహ్ని
ర్విప్రతను స్తయాను దివసం రేమెమనః కాంతయా
రాజావీక్ష్య తతంకదాచి దనలం విప్రాకృతిం శిక్షితుం
చక్రే బుద్ధిమథో భవిభుస్సగవాన్ చుక్రోధ జజ్వాలచ॥ 28

భీత స్తత్రనృపో ధనంజయ కృతాద్దాహా ద్ధరాయాం నత
స్తస్మై హవ్యభుజేగ్ర జాకృతియుజే ప్రీత్యా దదౌ తాం సుతాం
వహ్నిశ్చ క్షితిపే ప్రసన్నహృదయో దత్త్వా భయ శ్చత్రుతః
స్త్రీణాం స్వైరవిహార మప్యనుమతం చక్రే పురే తత్రసః॥ 29
యేత్రరిపవః పుర్యాం ప్రవిశంతి రణార్థినః
తాన్దహత్య నలః ప్రీత్యానీలే రాజని నిత్యదా॥ 30

యదాతు సహదేవో మాహిష్మతీం పురీం ప్రవిష్ట స్తదైవ స్వ సైన్యం దహనజ్వాలా సంతప్తం నిశ్చేష్టం వీక్షమాణ స్స్వయమపి తాదృశీమ వస్థా మనుభవన్ తత్సర్వం విభావసు విహితం విదిత్వా విరచిత శౌచ స్తంచ ప్రణతో యథామతి తుష్టావ॥ 31

నమో నమో హవ్య భుజేనలాయ ముఖాయ సర్వత్రిదివేశ్వరాణాం
శ్రుతి స్మృతి ప్రోదిత సర్వకర్మాసిర్వాగ్ర కాయామృతపుణ్యమూర్తయే॥
ఇత్యాదిస్తుతి సంప్రణీతో భగవాన్ వహ్ని
స్సహదేవ నీలయో స్సఖ్యం వ్యరచయత్॥ 33

అథ సహదేవో నీల విరచితాం సపర్యాం ప్రతిగృహ్య త్రైపురంచ రాజానం పౌరవేశ్వరం కౌశికాచార్య మాకృ త్యభిఖ్యం సురాష్ట్రరాజం చ న్యజయత్। 34

సురాష్ట్రదేశే నివసన్ సహదేవః ప్రతాపవాన్
దూతం భోజకటస్థాయ రుక్మిణే ప్రాహిణోద్ద్రుతం॥ 35
సచదూతో భోజకటం నగరం ప్రవిష్ట స్సహదేవ
శాసనం రుక్మిణే సపిత్రే న్యవేదయత్॥ 36
సాక్షా దింద్రసఖో రాజా భీష్మక స్ససుతో హరేః
సంబంధేన తదాదేశం శిరసా వాహ హర్షితః॥ 37

తదను సహదేవో రుక్మిణా సపిత్రా సంగత స్సముచితశ్చ యథార్హం తన్నివేదితం సకలవిధం రత్నజాతం ప్రతిగృహ్యాతస్మా న్నిగతశ్శూర్పారకం తాలాకటం చ విషయద్వయం జిగాయ॥ 38

దండకానథసంప్రాప్య సాగర ద్వీపవాసినః
మ్లేచ్ఛాది క్షుద్రనృపతీ నజయ త్తేజసాం నిధిః॥ 39
కోలం గిరి మతిత్వాథ తామ్రాఖ్యం ద్వీపమాశ్రితః
రామకాదిస్థితం భూపం తిమింగిల సమాహ్వయం॥ 40

విజిత్య కేరకాఖ్యాన్।పురుషాన్ త ద్వనస్థితాన్
అభిభూయపురీం ప్రాప్త।స్సంజయంతీ సమాహ్వయాం॥ 41
పాషండాఖ్యంచ నిర్జిత్య।విషయం కరహాటకం
దూత్తై రేవత త శ్శ్చైళాన్।ద్రావిడాన్ కేరళా నపి॥ 42
కళింగాంశ్చ వినిర్జిత్య।యవనానాం పురంమహత్
అటవ్యభిఖ్య మాసీదత్।జగృహేచ కరం తతః॥ 43
అథాం బుధేః కచ్ఛముపగత స్సహదేవో విభీషణాయ
రాక్షసేంద్రాయ లంకానివాసినే దూత మప్రేషయత్॥ 44
రాక్షసేంద్ర స్తదీయాజ్ఞాం।వహన్ మూర్ధ్నా ప్రసన్నధీః
విచింత్య కాలస్య గతిం।రత్నా న్యప్రేషయ న్ముదా॥ 45
అన్యాంశ్చ సాగరానూప।నిలయాన్ క్షత్రియాన్ బహూన్
జిత్వా నివృత్తో నగరీం।స్వసైన్య స్సోపహారకః॥ 46
భ్రాతరం ప్రావృత త్సర్వం।నివేద్య కృతశాసనః
హరే రనుగ్రహా త్సర్వం।సిద్ధమిత్యవదన్ముదా॥ 47

అథ నకుల కృత విజయః

నకులో౽పి కులో త్తంసః।భ్రాతు రాజ్ఞా మనుస్మరన్
ప్రతీచీం దిశమాతిష్ఠ।దింద్రప్రస్థాద్వినిర్గతః॥ 48
సరథై స్తురగై నాగై।ర్యోధై శ్చైవ మహీంతదా
కంపయన్ సంపదా శక్తే।ర్గర్విత శ్శర్వసన్నిభః॥ 49
రోహితకాఖ్యం విపినం।ధనధాన్య సమాచితం
మహాసేనప్రియం సైన్యై।ర్వివేశ ప్రథమం త్వరన్॥ 50
తత శ్చ శూరై ర్మత్తమయూరై ర్విరచిత సంగరస్తాం మరుభూమి
మతీత్య బహుధాన్యకం శైరీషకం మహేత్థంచ విషయాన్ వశే
విధాయ తత్రత్య మాక్రోశనామానం రాజానం విజిత్య తత్రా౽పి ప్రతీ
చీం దిశం ప్రపన్నో దశార్ణాన్ శిబీ న్త్రిగర్తాన్ అంబష్ఠాన్ మాళవాన్
పంచకర్పటాన్ మధ్యమకేయాన్ వాటధానానపి దేశాన్ జిత్వా పున
ర్వినివృత్తః పుష్కరారణ్యవాసినో గణానుత్సవ సంజ్ఞికానప్యజయత్॥51
తత స్సింధు సరస్వతీతీర నివాసిన శూద్రానాభీరగణా న్మత్స్యాశినో
విజిత్య పంచనదమమ రపర్వత ముత్తరజ్యోతిషం దివ్యకటంచ నగరాణ్య
భ్యజయత్॥ 52

రామఠాన్ హారహూణాఖ్యాన్ ప్రతీచీ నృపతీన్ బహూన్
వశీకృత్వా కురూత్తంసో।ద్వారకాం ప్రాహిణోన్నరం॥ 53
అథాజ్ఞావలంబిని వాసుదేవే సంప్రేషితోపహారే
సహదేవో మద్రాన్ విషయాన్ ప్రవిష్ట శ్శాకలం
పురం ప్రాప్తో మాతులేన శల్యేన సమాజగామ॥ 54

తేన చ మానిత స్సమర్పితోపహార స్సాగర కుక్షిస్థితాన్ మ్లేచ్ఛప ర్పర బర్బర కిరాత యవన శకప్రముఖాన్ అఖిలానపి జనాన్ బలోత్తరానభి భూయ తైరుపనీత నానావసుగణ స్తత్సర్వం ప్రతిగృహ్య పున ర్నివవృతే॥ 55

య దర్జితం దిగ్విజయే నకులాయ నృపోత్తమైః
దశసహస్ర కరభై రూఢం తత్ కృత్స్నతోఖిలం॥ 56
ఇంద్రప్రస్థం పునః ప్రాప్తో నకులః కులవర్ధనః
దృష్ట్వా యుధిష్ఠిరం భక్త్యా త త్సర్వం వ్యనివేదయత్॥ 57

అథ రాజసూయాధ్వరారంభః

ఏవం విజిత్య హరితోనుజేషు సమాగతే షూద్యత రాజసూయః
యుధిష్ఠిర శ్శౌరి ముదీక్ష్యసద్య స్సమాగతం మోద ముపాజగామ॥ 58
అనుజ్ఞయాథానుజ కేశవానాం।ద్వైపాయనం ధౌమ్య మపి ప్రణమ్య
విజ్ఞాప్య యజ్ఞాను విధానకామం।సంభార సంపాదన మాదిదేశ॥ 59
అథాశ్వినే యోగిప్రజ శాసనేన।దూతాన్ నృపేభ్య స్త్వరయాద్వితీయః
సంప్రాహిణోదావసథాంశ్చ తేషాం।రమ్యాన్ వితేనే బహుశ న్నివేశాన్॥
తతోల్పకాలేన ధరాసురేంద్రా స్సమస్తశాస్త్రాంబుధి తత్వవిజ్ఞాః
రాజాజ్ఞయా సాత్మజదారభృత్యా స్తత్రాయయు ర్యజ్ఞ నిరీక్షణోత్కాః॥
తతోనుశిష్టో నకులోగ్రజేన హృష్టః ప్రవిష్టో నగరం కురూణాం
ప్రణమ్య భీష్మాదిమ పూజ్యబంధూన్ ఆకారయత్తాన్ మఖవీక్షణాయ॥
తే ప్రీతచిత్తా మనుజర్షభస్య సమృద్ధి ముద్వీక్ష్య యుధిష్ఠిరస్య
ఆదృత్యతం తేన సహైవశక్రప్రస్థం సమాజ గ్మురుపేత భృత్యాః॥ 63
రాజాంబికేయ స్ససుతశ్చ భీష్మః।ద్రోణ స్ససూను ర్విదురో మహాత్మా
గాంధార రాజాసుబల స్సపుత్రః కర్ణశ్చ శల్యోపిచ బాహ్లికోపి॥ 64
జయద్రథ స్సింధుపతిశ్చ సాల్వః।ప్రాగ్జ్యోతి షేంద్రో భగదత్త సంజ్ఞః
భూరిశ్రవా శ్చైవస సోమదత్తః।నృపా స్తథాన్యే ప్రథితా జగత్యాం

బృహద్బలః పౌండ్రిక వాసుదేవః
కళింగవంగాధిపతీచ భూపౌ
నద్యద్రి సింధూపచరాశ్చ భూపాః
మ్లేచ్ఛాదయోన్యేచ నృపాః ప్రియాతాః॥ 66

రామ స్సకార్ష్ణిర్గద సాంబముఖ్యా
యదూత్తమా స్సంచిత సూపహారాః
ద్రష్టుం సమాజ గ్మురతీ వహృష్టాః
క్రతూత్తమం సంభృత సర్వకార్యం॥ 67

తై రాజభిః క్లృప్త నవీనవస్త్ర।విభూషసైరా వసథా నిరేజుః
అధిష్ఠితానీ వసురేంద్రపుత్రై।ర్విమానరత్నా న్యుడుభి ర్యథాఖం॥ 68
పితామహాంతంచ పితృవర్యం।ప్రణమ్యరాజా గురుమేవహర్షం
జగామ బంధూ నఖిలాం శ్చవీక్ష్య।మేనే కృతప్రాయ మివాధ్వరంతం॥

తతో యజ్ఞీయకార్యేషు న్యయుజ్త కురునందనః
దుశ్శాసనముఖాన్ బంధూన్క్లృప్త సంభార సంచయః॥ 70

తదిత్థం॥
దుర్యోధనం రాజ గణోపనీ తోపహార సంగ్రహాకరం న్యయుజ్త
కృతాకృతార్థానునిరూపణేషు ద్రోణంచ భీష్మంచ సమాదిదేశ॥71
దుశ్శాసనంచా న్నదానే।ద్రౌణిం విప్రోత్తమార్చనే
సంజయం రాజపూజాయాం।కృపంచ ర్త్విక్సనుచర్చనే॥ 72

అథాను జ్ఞాప్యతాన్ బంధూన్ దీక్షితః పాండునందనః
ద్వైపాయనప్రదేశేనచకార ర్త్విగ్వృతిం ముదా॥ 73
అధ్వర్యు ర్యాజ్ఞవల్క్యోభూత్ ధౌమ్యః పైలశ్చ హోత్రికం
చక్రితుశ్చతథోద్గాతా సుసామా సామగోభవత్ ॥ 74

ద్వైపాయన స్స్వయంబ్రహ్మా బభూవమునిసత్తమః
నన్యూనం నాధికం కించి త్తత్ర సర్వ మనుష్ఠితం॥ 75

మంత్రైశ్శిక్షాస్వరోపాత్తైరాహూతా యసురపుంగవాః
హవీంషిప్రియతాస్తత్రదముస్తేమునయోనవై॥ 76

దేవాశ్చ మనుజా సర్వే।గతా స్తృప్తింమహాధ్వరే
హవిర్భిరన్నపానైశ్చ।ముదారాజానమీడిరే॥ 77

అథాభిషేచనీయేహని సర్వేష్వర్హణీయే ష్వగ్రిజ బాహుజే ష్వంతర్వేది మధ్యమధ్యాసీనేషు నారదేచ దేవర్షి సత్తమే సమనుసంహిత భగవద్గుణగణే సబహుమానం రాజా నమవే క్షమాణేతిష్టతి పరావర ధర్మ కుశలో భీష్మ రాజ్ఞామర్హణాయ యుధిష్ఠిర మాదిదేశ॥ 78

తేనచధర్మజ్ఞేన యుధిష్ఠిరేణ భవన్నిదేశైనైవా గ్ర్యార్హణముపనీషురితివిజ్ఞప్తో భీష్మో వాసుదేవ మేవ ప్రథమమర్హణీయమవోచత్॥

తదను భీష్మానుజ్ఞాత స్సహదేవః కృష్ణాయ
వృష్ణినందనాయ తదర్హణం ముపజహార॥ 80

తిష్ఠ త్సువిద్యార్థ వయఃకులాద్యైః
వృద్ధేషు భూపేషు గుణోత్తరేషు
సమర్చ్యమానం తముదీక్ష్య కృష్ణం
చుక్రోధ చైద్యః కుమతి స్తదాసీం॥ 81

తత్ర ప్రజల్పత్య సురానుయాయిన్యధోక్షజే చైద్యపతౌ సపార్థః
విగర్హితం చాత్మని కత్థమానే సంసాంత్వయామాస సమీపమాప్తః॥ 82

కృష్ణేన వక్తవ్య మిదం మహాత్మ న్యక్రోధనే సత్యనిధౌ సమర్చ్య
అంగీకృతో వృద్ధతమై ర్యదీయాధునా సమర్చా భవతోపి రాజన॥ 83

తదా శాంతనవః కోపదీపితౌష్ఠ శ్శిశుపాల మాశ్వాసయంతం యుధిష్ఠిరం నివార్య భగవతో వాసుదేవస్య మహిమానం ప్రకటీచకార॥ 84

తత స్సహదేవో భీష్మానుజ్ఞాతో రాజమండలమధ్యముపగతో భగవత స్సమర్హణ మాదదానః యేతుభగవదర్హణ మననుజానంతి తేషాం మూర్ధ్నిపదమిదం విధాస్యామీత్యుక్త్వాపదముద్దధార॥ 85

పతితేథప్రసూనానాం। వర్షే సురకరార్పితే
శీర్షేతు సహదేవస్య। సర్వేవిస్మయ మాయయుః॥ 86

నారదోపి ప్రహర్షేణ। ప్రాశంస ద్యదుపుంగవం
తదర్చామేవ సర్వార్థ్యాం। కథయ న్నివసంసది॥ 87

తత స్సహదేవ శ్శిశుపాలేతరాః సర్వా నపిరాజ్ఞోనుమాన్యస బహుమానాదరం కృష్ణమానర్చ॥ 88

తదను శిశుపాలోనుస్మృ తాసురజన్మాభగవ తోర్హణ మసహ
మాన స్తానుయాయినః కాంశ్చన నృపతీ నుత్సాహ్య యజ్ఞోపరోధా
యప్రారభత॥ 89

యుధిష్ఠి రోపి యజ్ఞో పరోన్ముఖం రుష్టంరాజమండలము ద్వీక్ష్య
భీతి ముపేతో భీష్మేణ కృష్ణప్రభావ విదాసంశమితభయో బభూవ॥90

తత శ్చేదిరాజస్య నిందాపూర్వకం కృష్ణమేవ తత్కృతాపదానకథన
పూర్వకం శ్లాఘమానం శాంతనవం బహుధావినినింద॥ 91

త చ్ఛ్రుత్వా ప్యస్తమితక్రోధే భీష్మే కిమప్యనుచ్చరత్యతిమాత్రం
సంక్రుద్ధోభీమః దంతాన్ విదశన్ శిశుపాలం నిహంతు ముత్పతిత స్త
ద్వరబలవిదా భీష్మేణ నివారిత స్తమపా స్తకోపో బభూవ॥ 92

అథాహ మారుతిం భీష్మ శ్శిశుపాలేతు శృణ్వితి
స జన్మరీతిం మరణం కృష్ణాదేవ వినిశ్చితం॥ 93

ఏతం జాయమాన మేవ త్రిణేత్రం చతుర్భుజం రాసభవ న్నదంత
ముద్వీక్ష్య పితరా వభిభ్యతాం॥ 94

తద్వైరూ త్పన్నా ఛత్రోరి మంపాహి శిశుమిత్య సరీరిణ్యావాణ్యా
నివేదితరుగ్ధం నిశమ్యకోవాస్య మృత్యురితి మాతాపప్రచ్ఛ॥ 95

తతః॥ * యస్యో త్సంగేస్థితస్యాస్య।భుజయుగ్మం పతిష్యతి
యం పశ్యతోస్య నయనం।తృతీయం మగ్నతాం గతం॥ 96

స ఏవ మృత్యురస్యేతి।వాగువాచా శరీరిణీ
అథానీ యాఖిలనృపాన్।పరీక్షాముకరో త్ప్రసూః॥ 97

కృష్ణో త్సంగే యదాతిష్ఠత్।సోయం భుజయుగంతదా
పతితం చక్షురధికం మగ్నంచాభూ దథాహసా॥ 98

భీతా పితృష్వసాకృష్ణం।పాహి పుత్ర మితిప్రభో
అపరాధశతంత్వస్య।క్షమ ఇ త్యచ్యుతో బ్రవీత్॥ 99

తదిమం కృష్ణఏవాద్య।మారయిష్యతి దుర్మదం
పశ్యతాం రాజవీరాణాం। పశ్యకించి ద్వృకోదర॥ 100

ఇతి శాంతన వోదిత మాకర్ణ్యశిశుపాల స్సురుష్టోరోషయంశ్చ
సధ్వా న్నృపతీన్ తత్ర ద్విగర్హ్యాం వచన మువాచ॥ 101

త న్నిశమ్య కురుశ్రేష్ఠ విగర్హాఢ్యం వచనం పునః
ఉవాచ చేదిరాజానం అన్యాంశ్చ నృపతీన్ బహూన్॥ 102

కిం మె విగర్హణా ద్వోద్య కేశవేతిష్ఠతి ప్రభా
యోహివ స్సమరశ్లాఘీ ససమాహ్వాయతాం హరిం॥ 103

తత స్త ద్వచనమసహమాన శ్శిశుపాలోఝుడి
త్యుత్పతితః కృష్ణం సమరాయా హ్వాయత॥ 104

తస్యదుర్మద ముద్వీక్ష్య।జన్మసిద్ధమధోక్షజః
ఆగాంసి తేన రచితా।న్యుజ్జగా రాజసన్నిధౌ. 105

ప్రాగ్జ్యోతిష పురీయాత్రా।వస రేద్వారకాపురః
దాహాదికం తేనకృత।మాగశ్శతముదైరయత్॥ 106

తథాపి క్షామ్యతాఘానిప్రార్థితే న పితృ ష్వసుః
అక్షామ్యమిదమిత్యాహ భగవాన్ భక్తవత్సలః॥ 107

త న్నిశమ్యో వచై ద్యేంద్రిస్వాగః ప్రక్షేపకం వచః
త త్త ద్బహుజ జల్పైశ్చైఃగర్హితోపి నరాధిపైః॥ 108

తత స్సస్మార భగవాన్ సుదర్శన మరిందమం
సంఛిన్న మ స్తకస్తేన చైద్య స్తస్మిన్ లయంగతః॥ 109

యుధిష్ఠి రోనుజై శ్చైద్యదేహం సంస్కృత్యశాస్త్రతః
అభ్యషించ త్సుతం తస్యచేదిరా జ్యేచ్యుతాజ్ఞయా॥ 110

భగవాన్ రాజసూయం తం సమాప్య విఘ్నబాధితం
చక్రేవభృథ సంస్నాతం ధర్మసూనుం యథావిధి॥ 111

అథ తేనార్చితా భూపా స్స ర్వేనుజ్ఞాప్య పాండవం
రాష్ట్రాణిస్వా న్యుపాజగ్ముః।కథయం త స్తమచ్ఛ్రియం॥ 112

తదా ధర్మరా జానుశిష్టో దృష్టద్యుమ్నో విరాటరాజ మనుజగామ॥
అర్జునో ద్రుపదం భీష్మం।ధృతరాష్ట్రంచ మారుతిః
సహదే వోన్వగాద్ద్రోణం నకుల స్సుబలంనృపం॥ 114

సుభద్రా ద్రౌపదీ పుత్రా నృపానన్యా ననుద్రుతాః
ప్రశంసంతో హరిం పార్థం స్వానిరాష్ట్రాణితే విశన్॥ 115

ఇంద్రప్రస్థం పునస్తేషు।ప్రవిష్టే ష్వర్జునాదిషు
భగవాన్ తమనుజ్ఞాప్య।యయౌ ద్వారవతీం పురీం॥ 116

ద్వైపాయన స్సశిష్యోథ।నిర్వర్తిత మహాక్రతుః
ఆప్రష్టుం ధర్మతనయం।యాతుకామ స్సభాంగతః॥ 117

త మఘార్ఘ్యాసన పాద్యాద్యై।రభ్యర్చ్య కురునందనః
పప్రచ్ఛ నారదోక్తానా।ముత్పాతానాం ఫలం కిము॥ 118

అథ నిధ్యాయయోగీంద్రో।వద దుత్పాదజం ఫలం
ఇతో త్రయోదశాబ్దానా।మంతేత్వా మధికృత్యవై॥ 119

దుర్యోధనస్య దుర్మత్యా।సర్వపార్థివ సంక్షయః
భవిష్యతి భవాన్నైతత్।కృతే సంతాప మాప్నుయాత్॥ 120

ఉత్పాతమేకం చైద్య స్య।శిరశ్ఛే దోద్భవోత్తమే
కించాన్యచ్ఛృణు పాంతేత్వం।స్వప్నం ద్రక్ష్యసిదారుణం॥ 121

స్వప్నే శివం వృషారూఢం ద్రష్టాయామ్యా దిశాముఖం
య ద్భావిత ద్భవిత్యేవ।నాన్యథా చవిశాం పతే॥ 122

ఇత్యేవం నివేద్య ధర్మరాజ మాపృచ్ఛ్య ద్వైపాయనే భగవతి మహర్షివర్యే కైలాసమచల ముపగతే త ద్వచనచింతాపరీత మనా యుధిష్ఠిర స్స్వహేతుకం నిఖిలనరపతిసంక్షయ ముదీక్షమాణః పరిహ త్సయ న్నాత్మానం ప్రాణత్యాగవినిశ్చితమనాః ధనంజయేన పునః స్థాపితధైర్య స్తదేవమహర్షివచన మనుచింతయ న్నువాస॥ 123

యాతే ష్వఖిలభూపేషు ధృతరాష్ట్రాత్మజో బలీ
తత్రైవన్యవస త్కంచి త్కాలం శకునినాసహ॥ 124

కదాచి త్తత్ర దివ్యాయాం సభాయాం ధర్మనందనః
సానుజోమంత్రిభి ర్భృత్యై రుపా స్తేధిష్ఠితాసనః॥ 125

తదా దుర్యోధన శ్శకునినాసహాస త్సభారామణీయకం ద్రష్టుమనా స్త స్యాంసర్వత స్సంచరన్ జలేస్థలవిభ్రమం స్థలేచజలవిభ్రమ మకరోత్॥ 126

త దాపహసితః క్రుద్ధో భీమాద్యై ర్నమితాననః
వ్రీడితో హాస్తినగరం।గతో హృచ్ఛల్య ముద్వహన్॥ 127

ద్రోగ్ధుస్స్వభావతః పార్ధేష్వ వధూతస్య సంసది
సమృద్ధే దర్శనాత్తేషాంవవృధేం తజ్జ్వరోమహాన్ 128

అధ స సుబలసూను ర్ధార్తరాష్ట్రస్యచిత్త
జ్వర మపగత తేజోవీక్ష్యప ప్రచ్ఛహేతుం
విజయ బలసమృద్ధాం సంపదం ధర్మసూనో
ర్నిజహృదయవికారప్రత్యయం నోప్యువాచ॥ 129

నిఖిల మపి చ భూమిం సర్జితాం వీక్ష్యపార్థైః
సకలనృపతివంశ్యాన్ వీక్ష్యతే షాంచవశ్యాన్
స్వముపగతసహాయం ధార్తరాష్ట్ర స్సదుఃఖాత్
అసునిగమనమైచ్ఛ త్పావకో ద్బంధనాద్యైః॥ 130

శకుని రధసఖాయం దుఃఖితం ప్రాణహాని
త్వరితమనసమైత్యప్రాహసం సాంత్వయన్ తం
కిమిద ముదిత మద్యఝాత్రితేజో విరుద్ధం
యుధిజయతు భవాన్ తాన్ పాండవాన్ చండవీర్యాన్॥ 131

తవచ బహుసహాయా స్సంతిహి భ్రాతృవీరా
గురురపి సహపుత్రో గౌతమోహం తధాన్యే
రణభువిసహిత స్త్వాం వీరవర్యై రమిత్రాన్
జహినిగదిత కీర్తిర్ముంచ సంతాపమేతం॥ 132

ద్యూతప్రియః ఖలు స పాండుతనూభవోగ్ర్యః
ద్యూతం న వేత్తితు సఖే తదహం త్రిలోక్యాం
ద్యూతేతుల స్సదసితం పణబంధనేన జిత్వాది
శామితవత స్యపరాం సమృద్ధిం॥ 133

ఆకర్ణ్య తద్వచో ధార్తరాష్ట్రస్సుష్ఠోనివేదితుం
పిత్రే తత్ప్రేరయామాస తమేవస్వయమక్షమః॥ 134

అధ శకుని వచోభిర్దీనమాశ్వాసహీనం
హరిణవపుషమాత్మాపత్యముద్వీక్ష్యరాజా
రహసి శకునిధుర్యాహూయతం సాంత్వపూర్వం
హృదయ వికృతిహేతుం బ్రూహిచేత్యాహదీనః॥ 135

సతుపితురనుమత్యా ధార్తరాష్ట్రో దురాత్మా
వ్యసన ముపగతం స్వం పాండవ శ్రీసమృద్ధేః
అకథయ దభిలాషా తత్రచైవాత్మనాథో
శకుని రవదదేవం కౌరవం గౌరవేణ॥ 136

యామ్యు ద్వీక్ష్యహిసం పదం తవ విభోపుత్రస్య జాతో జ్వరః
చేతస్యద్య సమాహిత్రియేయ మతులాం తాం పాండవానామహం
త్వ త్వతాప్రియ తమకుదేవనపరం తత్రానభిజ్ఞం స్వయం
జిత్వాధర్మసుతం జఘాననృపతే లబ్ధా తవాజ్ఞాయది॥ 137
ఇత్యుక్తపతిగాంధారే ధృతరాష్ట్రే సుయోధనః
తదేవప్రేరయామాస యదుక్తం తేన దేవనం॥ 138
చోద్యమానః తనూజేన సౌబలేనాప్యభీక్ష్ణశః
ప్రజ్ఞాచక్షుఃదం సూను మువాచో దర్కచింతయా॥ 139
విదురోహి మయాకార్య సంకటేషు నిరూపితః
మంత్రితేన సహాలోచ్య బ్రవీష్యే త్రియ దుత్తరం॥ 140
♦ అథ దుర్యోధనఃఖిన్నమనా రాజానమిద మువాచ ♦
విదురః పాండుపుత్రాణాం పక్ష్యోహ్యాత న్నమృష్యతి
నివర్తయిష్యతిత్వాంచ తతోమే మరణం ధ్రువం॥ 141
ఇత్యుక్తం సుతవచనం నిశమ్యధృతరాష్ట్రః కర్తవ్యసమ్మోహహృదయః పుత్రాశ్వాసనకామః సభానిర్మాణాయ కృతాభ్యనుజ్ఞరహాసి విదురేత త్కార్యసంకటమాలోచయితుం తస్మైదూతం ప్రాహిణోత్॥ ఆహూతశ్చ విదురోరాజసన్నిధిమాగతః ప్రణమ్యరాజానం తేనావేదిత దూతప్రస్తావః కలహాద్వారముపస్థితం మన్యమానస్త న్నాభ్యనందత్॥
నివారితే నాపిపునః పునస్సేనరాజ్ఞా కర్తవ్య
తయైవసశ్చితం ద్యూతం విజ్ఞాయ విదురః ప్రావదదేవం॥ 144
మిథ స్తవతనూజానాం భిదానస్యా ద్యథావిభో
తథా ప్రవర్తతాం ద్యూతం యదిశ్రేయో న్వవేక్ష్యసి॥ 145
ఏవ ముక్తవంతం విదుర మువాచ ధృతరాష్ట్రః॥ 146
భీష్మ ద్రోణ కృపైః త్వయాపిచమయా క్షత్త స్సము ద్వీక్షితే
నాధర్మస్సదసీహదేవనకృతే మాభూత్ త్వమ ద్వైవతత్

ఇంద్రప్రస్థ ముపేత్య ధర్మతనయం సభ్రాతృదారానుగం
పృష్ట్వానామయమానయస్వనగరీమేతాం మమాజ్ఞాగిరా॥ 147
శ్రుత్వా బాధవిమోహితం తనయవిభ్రాంత్యాసురీహాశ్రియం
బుధ్వాతం సుబలాత్మజం కపటనం విజ్ఞాప్య భీష్మాయతత్
మంత్రేస్వస్యచ నిష్ఫలే విధిబలం సంచింత్యదీనోవరంప్రా
యా దాశుగవాజినం రథమధిష్ఠాయ క్షితీశాజ్ఞయా॥ 148

ప్రవిశ్యఖాండవప్రస్థం । దృష్ట్వాధర్మతనూభవం
రాజ్ఞోవచన సర్వస్వం । పృష్ట్వానామయ మబ్రవీత్ ॥ 149

రాజన్ కాంచననిర్మితాతవసభా తుల్యాసభా హాస్తినే
రాజ్ఞాతాం సముదీక్షితుం నరపతే రాజ్ఞాపనా త్వానుజః
ద్రౌపద్యాచ సహాపయా హిభవితా తత్రాక్షలీలామహా
త్యస్థాతా శకుని ర్వివింశతిముఖాః క్లృప్తాశ్చ తత్రాపరే 150
శ్రుత్వేత్థం విదురస్య వాచమనిదం పూర్వేణదైన్యేనతా
ముక్తాం ద్యూతవిధించ నిందితతమం స ద్విభీచార్యాత్మనా
తత్రప్రోద్భటకైతవానధికృతాన్ జ్ఞాత్వాశకున్యాదిమాన్
రాజాజ్ఞానుమతిలంఘితుం నచ శశాకాహ్వానదుష్టోద్విషాం॥ 151
బాహ్లీకోపనతం రథం తదనుశోధిష్ఠాయ సభ్రాతృకో
ద్రౌపద్యాసహ హాస్తినం పురవరం గత్వా గృహం భూపతేః
భీష్మద్రోణముఖాన్ ప్రణమ్యచ గురూన్ రాజా నమస్యాదరాత్
భ్రాతృవ్యాంశ్చాపి నిరీక్ష్య రాజమహిషీం ద్రష్టుం గతోంతఃపురం॥ 152
దృష్ట్వా తత్ర వధూగణేన సహితం గాంధారపుత్రీం నృపః
కృత్వాచప్రణతిం సదార సహజశ్చా శాసిణో భావుకం
కృత్వా దైవికమాహ్నికం ప్రణయతః క్లృప్తం సుమృష్టోదనం
భుక్త్వాతామనయ న్నిశాంసుశయనే శృణ్వాశ్చ గీతీర్వరాః॥ 153

అథ నిశివిగతాయాం పాండవాః క్లృప్త సంధ్యాపిధి మపినియతం స్వాం
సంవిధాయాశుహృష్టాః। ఉపయయురభిగమ్యైః ద్రోణభీష్మాదిభిస్తాం నృప
తిసమితిమిద్ధాము స్తమద్రిం యథాకాలః॥ 154

భీష్మద్రోణకృపేషు తత్ర నృపతౌ చాగ్వేషుచ స్వాసనా
న్యారూఢేషు యుధిష్ఠిరం సమవదత్ గాంధారరాజాత్మజః

సర్వేత్వాం వయముత్సుకానరపతే ద్రష్టుంతదత్రైస్త్వయాదీవ్యామ
స్సమయం కురుష్వతదనుప్రోవాచధర్మాత్మజః॥ 155

ద్యూతం నిందిత మిత్యుశంతిమునయో రాజన్ నికృత్యాలయం
చాహూతోఽపి తథాహమధ్యసమితౌ శక్తోన చోల్లంఘితుం
త త్కోవా ప్రతిదేవితా మమపణః కశ్చాత్రక్లృప్తోవదే
త్యాహ్వానం తరమేవ ధర్మతనయం హ్యాహృష్టస్స దుర్యోధనః॥ 156

రాజ న్నేష మదర్థమేవ శకునిఃకర్తాత్వయా దేవనం
సర్వం మేవసుతత్రహేమరజతంచాన్యత్ప్రదద్యాం పణం
ఇత్యుక్త్వా విరతేనృపస్యతనయే ధర్మాత్మజోఽర్థాన్వ్యధాత్
తాన్ జగ్రాహపురాణకైతవపథా గాంధార రాజాత్మజః॥ 157

తతోరుపాకైతవచాపలేన।యుధిష్ఠిరోనిష్క సహస్రరుక్మం
దిదేవకృత్వాపణమాజహార।ధర్మాశ్రిత స్తచ్ఛకుని స్తదాక్షైః 158

అథాష్టభిశ్శ్వేతహయైరుపోఢం।రథంచ నైకా వివిధాశ్చదాసీః
ఉక్ష్ణశ్చనాగాన్ వివిధాంశ్చకృత్వా।పణం క్రమేణాశుగణానువాప॥ 159

తదాశకుని ర్నికృతిమాశ్రిత స్తత్సర్వంజితమి త్యువాచ॥ 160

యుధిష్ఠిర స్తదనుపురా చిత్రరథేన గంధర్వేణార్జునాయ దత్తా
నశ్వానన్యాంశ్చ రథశకటాదీన్ నానారత్నపరిపూర్ణా న్నిధిగణాంశ్చప
ణం విధాయదిదేవతదపి సర్వం నికృత్త్యైవ శకునివిజిగాయ॥ 161

తతో విదురేణ నికృతిదేవననిరీక్షణరుష్టేన దేవననివర్తనాశయా
పాండవమహిమాప్రకాశకతయాచఫణితం హితవచనమసహమానో దు
ర్యోధన స్తం బహుధా వినినింద॥ 162

విదురేథకాల దైవబల ముపచింత్యతూష్ణీం భూతే శకునినా పున
ర్దేవనపణకృతే సంచోదితో ధర్మరాజః అయుతప్రయుతాది పరాంత
సంఖ్యాతం సర్వం చ ధనం పణతయా నిక్షిప్యదిదేవ।తదపి శకుని
ర్నికృత్త్యైవ జిగాయ॥ 163

పురం జనపదాన్ భూమిం సదేవబ్రహ్మణాలయాం
పణం చకారకౌంతేయఃజితం తచ్ఛతతోఽనుజాన్॥ 164

నకులం సహదేవంచ భీమం ఫల్గునమేవచ
క్రమేణదేవనస్యార్థే పాండవో విదధేపణం॥ 165

జితేచ తస్మిన్ సుబలస్యసూనునా।యుధిష్ఠిరస్స్వం పణమాతతానచ
తదాహ పాంచాలసుతాం తవప్రియాం।పణంవిధేహీతి దురధ్వసంశ్రితః

అథరుష్టో యుధిష్ఠిరో విజయాశయా ద్రౌపదీమేవపణతయావస్థా
ప్యాక్షానపాతయత్॥ 167

తదా॥ ధిగితిధిగితివాచసద్భిరుక్తాస్సభాసా
జలనిధిరివపర్వ ణ్యుద్భటంక్షోభమాప
నిఖిలనృపతివీరాశ్శోకమాపుర్దురంతం
కిమిదమభవదిత్యాఘూర్ణ్యనిర్భిన్నచిత్తాః॥ 168

సస్వేదవేపథుతనూషుచ భీష్మభారద్వాజాది
మేషువిదురేపిచమూర్ఛితాభే
హృష్టేచరాజనికిమాసచేత్యాకార
గుప్తిరహితే విహితప్రలాపే॥ 169

గాంధారరాజతనయో వికృతిప్రధానో
జగ్రాహతానపి యుధిష్ఠిరపాతితాక్షాన్
దుశ్శాసనప్రభృతి భిన్నహతత్రికర్ణాన్
హృష్టోజహా సపరిశోచతిసాధువర్గే॥ 170

ద్రౌపద్యానయనే తత స్ససమితౌ క్షత్తర్యుపామంత్రితే
రాజ్ఞోజ్యేష్ఠతనూభవేన సమదం రోషేణ తన్నిందతి
సూతం కించన త త్సదేశమనయ త్సప్రాతికామ్యాహ్వయం
సోప్యాచే ద్రుపదాత్మజా ముపగతో దుర్యోధన స్యాజ్ఞయా॥ 171

అయి భగవతి రాజ్ఞా ధర్మపుత్రేణ
భద్రే కితవ బలజితేన త్వం పణత్వేనక్లృప్తా
అజయు దనుచితజ్ఞో ధార్తరాష్ట్రోగ్రజస్త్వాం
భజ భవన మిదానీం కర్మణే కౌరవాణాం॥ 172

ఆకర్ణ్య తద్వాక్య మువాచసాతం కింకైతవం నాన్యద ముష్యకించిత్
కోవాపి కుర్యా ద్గృహిణీం పణత్వే ధర్మం వినా నన్నితి నోవదత్తాం
సర్వం సువర్ణం రజతం దిపాశ్వ రథాదికం నస్స్వవనీచరాజ్ఞా

కృతాః పణత్వే సహ జాస్త ధాత్రా త్వంచాక్ష లీలా బల నిర్జితేన॥
తతః॥ పురాపణత్వే విహితాహ
మేవ వా కిముస్వయం వేత్యుప గమ్య పార్థివం
గిరా మమా పృచ్ఛ్య తత్రో నయ
స్వమాంత దింగిత జ్ఞ స్త్వితి సాతమూచే 175

తత స్సభాయ మధ సూతజేన సమీరితం పాండుసుతో గృహిణ్యాః
నిశమ్య కించి న్నత దుత్త రోక్తిం ఊచేధ హృష్టస్తు సధార్తరాష్ట్రః॥

ఇహాగతా ప్రశ్నమిమం విదధ్యాత్। పాంచాలపుత్రీ పతిమస్యచోక్తిం
తదుత్తరాదార మిహానయస్వే త్యువాచ ద్యూతంవ్యధిత స్సభాయః॥

ప్రాప్తో నివాసం ద్రుపదాత్మజాయా స్సభాసదస్త్వామధునాహ్వాయంతి
ఇత్యాహసాధాహ పురోక్తమేవ నివేద్యతేషాం యదుశం సితేపి॥ 178

పరిబూహితద్యామి విచిత్యపశ్చాత్ ఇత్యేత్యతా నాహవచోథతత్సః
తూష్ణీంస్థితాస్తేతు నిశమ్యసభ్యా స్తదాహపార్థోన్య ముదీక్ష్యదూతం॥

త్వమద్యపుష్పిణ్యా పిచైకవస్త్రా।సభాముపేహిశ్వశురంతికస్థా
ఇతిప్రవిశ్యాశుగృహం సతస్యా।న్యవేదయత్తద్వచన నృపస్య॥ 180

త దార్జునాదీన్నృతపాశబద్ధాన్।విలోక్యదీనాన్ధృతరాష్ట్రసూను:
సూతం తమూచేపునరే వహృష్టో।సమానయేహ ద్రుపదస్యపుత్రీం॥181

ప్రత్యక్షమస్యా వచనంతదేత ద్బ్రవీతు పార్థ స్సదసీతిసోపి
భీతశ్చ తస్యాః పునర బ్రవీత్తాన్ సభ్యాన్ కిమేవం కధనీయ మస్యాః॥

ఇత్యేవం స్వాను శాసనేపి సభ్యాను జ్ఞామా కాంక్షమాణం ప్రాతికామి నమ వలోక్యాతి రుష్టో దుర్యోధనో దుశ్శాసనం భ్రాతర మిద మువాచ॥ 183

దుశ్శాసనైష చకితః కిల భీమసేనాత్
తస్మా త్త్వమేవ సద ఆనయ యాజ్ఞసేనీం
సా సమ్ముఖేద్య సకల క్షితిపాలకానాం
దాసీత్వ మేతు పణితా మమపాండవేన॥ 184

ఇతి భ్రాతుర్వచన మాకర్ణ్య దుశ్శాసనః పరిహృష్టో
రుష్టశ్చ ద్రౌపద్యా నిలయం ప్రవిశ్య తా మిద మువాచ॥ 185

ఎహ్యేవా పాంచాల సుతే సద స్త్వం దురోదరే వైపణికాసిభర్త్రా
గర్వోపి సర్వా విననాశ పాండో స్తనూజనీనాం భవ దాశ్రయోత్థః॥

తదను ద్రౌపదీచ దుశ్శాసన వచనం నిశమ్యాతి చకితా
వివర్ణ వదనా బాష్పావిల నయనా శ్వశ్రూ నిలయం ముద్రావ॥

తావద్దుశ్శాసనో దుష్ట స్తా। మనుద్రుత్య మూఢధీః
కరేణ కేశానాకృష్య। విచకర్ష బలా ద్భువి॥ 188

దుశ్శాసన స్సచవిరోదసదీనవక్త్రాం।
తాం భర్సయన్ సదఉపానయ దార్యనింద్యః
చుక్రోశ కృష్ణ మపి జిష్ణు ముదారవీర్యా
త్రాణాయ సా బహుశనింద తమేవ మూచే॥ 189

సభ్యాః కివేమె విదితాఖిలార్థాః। భీష్మ స్తథాప్యాంగిరసః కృపశ్చ
ఉదాసతే యామవలోక్య ధర్మ। పుత్రస్యపత్నీ మిహ సీయమానాం॥ 190

ఇత్యాదిభి స్తద్వచనై స్సభాయాం
పాండోస్సుతేషు జ్వలితేషు రోషాత్
నీతాహి దాసీత్యహసత్సశబ్దం
కర్ణాదయ స్తచ్చ ముదా శశంసుః॥ 191
భీష్మ స్తదా ప్రశ్న మపేక్ష్య తస్యాః
ప్రాహేదమార్యే ఖలు ధర్మసౌక్ష్మ్యం
దుర్జ్ఞేయ మస్యాః మణితుం పరస్వం
శక్తో నపత్నీకిల భర్తృవశ్యా। 192
జితశ్చ పూర్వం సుబలాత్మజేన। పణేస్వయం ధర్మసుతోత్రకించిత్
వేత్తుం నశక్యో మ్యహమర్థతత్వం। తదుత్తరం తేన వదామి కింవా॥

తదను భీమసేనో యాజ్ఞసేన్యాస్సకరుణం విలాపంప్రలాపంచదుశ్శాసనా
దీనా మాకర్ణయన్ ఆపతితక్రోధః పరమార్తః ప్రోవాచేదం వచనం॥

కాశ్యాదిక్షితి పైర్యదర్పితమభూద్ద్రవ్యం సువర్ణాదికం
తత్సర్వం విజితం పణేవయమపి క్షాంతం తదేతన్మయా
నాహార్యం ఖలు కేతవేద్రుపదజారుట్తత్రిమేజాయతే
దగ్ధాహంసహదేవధర్మజభుజౌదాసీయతాం పావకః॥ 195

తమేవం రోషితం భీమం న్యవారీత్ఫల్గున స్తదా
ఆహూతేన పరై ర్రాజ్ఞాబోధయన్ ద్యూత మాహితం॥ 196

ఆసీనేషు తతో జోషం। పాండవేష్వధరాననం
దుఃఖితాం ద్రౌపదీం దృష్ట్వా। వికర్ణో ధృతరాష్ట్రజః॥ 197

❀ ద్రౌపదీప్రశ్నమాక్షిప్యసభ్యానాహోద్ధరన్ భుజం ❀
యదపృచ్ఛద్యాజ్ఞసేనీతత్ప్రత్యుక్తం నకించన
అన్యాయ్యః కౌరవై స్స్వైర్వః కృతో స్యాః పరికర్షణాత్॥ 198

చత్వారి వ్యసనాని వైక్షితిభృతామక్షాశ్చపానం మృగం
సక్తిః స్త్రీష్వసుఖేతదత్రలులితో ధర్మాచ్చ్యుతస్స్యాన్నృపః
రాజాక్ష వ్యసనోయ మద్యకితవై రాహూయ శాఠ్యాజ్జితః
పూర్వం సౌబలమోహితస్తు గృహిణీం నిక్షిప్తవాన్ కైతవే॥ 199

తదయం ద్రుపదాత్మజా శుభా।పణితా నేతి మతిర్మమేదృశీ
అనయశ్చనవః కులక్షయం।తనుతే ధర్మపరై ర్విగర్హితః॥ 200

తదనుసభ్యేషు సర్వేషు హృష్టేషు వికర్ణం స్తువత్సు శకునింవినింద
త్సు చకర్ణో వికర్ణవచనశ్రవణరుష్టస్తం బహుధాపి నిందన్నిదము
వాచ॥ 201

కించిన్నోచురిమేముహుర్ద్రుపదజా పృష్టాశ్చ సభ్యాస్తతో
మన్యేహం విజితాంపణేనతు భవాన్ బాల్యేన జానాసికిం
సాధ్వ్యేకంపతిమాశ్రితే యమనుగాపుంసోబహూన్ బంధకీ
విఖ్యాతా తదిదంక్షమం హిసదసస్సం ప్రాప్తిరస్యాః కిము॥ 202

ఇత్యాదిదుస్సహవచో బ్రువతానుశిష్టో
దుశ్శాసనో రవిసుతేన పటాపహారే
తేషా మథోసదసి తే స్వయముత్తరీయా
ణ్యాముచ్య పాండుతనయావ్యథితా వినమ్రాః॥ 203

దుశ్శాసనే వసనమాక్షిపతి ప్రహృష్టే
స్వీయం తదా ద్రుపదజా వసుదేవసూనుం
దధ్యౌ శరణ్య మవగమ్య వసిష్ఠవాక్యాత్
త్రాణం మహాపది హరిం ధృతధైర్యసారా॥ 204

సద్వారకాయామవరోధగేహే, స్థిత స్తదానీం హరి రంబుజాక్షః
తదీయఘోరాక్రోశరవంనిశమ్య తస్యా మపారాంకరుణాం చకార॥ 205

ఆక్షిప్యమాణే వసనే థతస్యా దుశ్శాసనేన త్వరితేనతూర్ణం
తద్రూపమన్య ద్బహువస్త్రజాతం ఆవిర్బభూవాచ్యుతవీక్షణేన॥ 206

తత్పాతివ్రత్యశక్తి ప్రముదితసభికశ్లాఘితాయాంచ తస్యాం
భీమః క్రోధోజ్జ్వలోష్ఠః కరయుగ మసకృత్ పీడయన్ క్లిష్టసంధః
దుష్టస్యాస్యాజిరంగే హృదయవిదళనాదాశుపాస్యామిరక్తం
నోచేన్న స్యాద్గతి ర్మేపితృభి రధిగతా పూర్వకైరిత్యువాచ॥ 207

తదా వృథాయత్నవిగర్హ్యమాణో
దుశ్శాసన స్సాదుభి రంశుకానాం
రాశిం నిరీక్ష్య ద్రుపదస్యపుత్ర్యాహ్రీత
స్సభాయాం వినతాననోభూత్॥ 208

ఆక్రోశపూర్వం పరినింద్యమానే సభ్యై స్తదానీం ధృతరాష్ట్రభూపే
ఉత్క్షిప్యబాహూ విదురో నివార్య తానేవ మూచేసభికాన్ మహాత్మా॥

యత్పృష్ట మత్ర ద్రుపదస్యపుత్ర్యాయారోరవీతీవ భృశం హ్యనాథా
సభ్యేషు కేనాపిచ దత్తమస్యసదుత్తరం తత్ప్రసృతోహ్యధర్మః॥ 210

ఆర్తేనపుంసాసమితింగతే పృష్టస్తుశక్తోనవివక్తియోర్థం
తేనానృత్వారం ఫలమాప్యతే తత్ ప్రోక్తం వికరేన యథా స్వబుద్ధి॥

భవద్భి రప్యత్ర సభాధిరూఢైః ప్రశ్నోయమస్యాః ప్రతిబోధనీయః
నహ్యంజసానేన కులం కురూణాం।నశ్యేద ధర్మేణ సదఃకృతేన॥ 212

ఇత్యాదివిదురవచనమాకర్ణ్య నకించిద్బ్రువతి సభాజనే దుశ్శాసనః
కర్ణేన ద్రౌపద్యావికర్షణేనియుక్తస్తాం సదసి విచకర్ష॥ 213

తదైవం దుశ్శాసనేన బలాద్వికృష్టాపరిభూతా ద్రౌపదీ సభ్యానుద్దిశ్య
కృతప్రణామా బహుధావిలలాప॥ 214

అహో న్వధర్మోయముపేక్ష్య మాణాయాహంసభాస్థైరపి ధర్మవిజ్ఞైః
స్నుషాచ పాండోర్వసుదేవసూనో ర్భక్తాసదః ప్రాప్య మహీపతీనాం॥

దుశ్శాసనోఽయం కురువంశనీచః క్లిశ్నాతి మామాగసమేవ ధర్మ్యాం
కింబ్రూతదాసీం కిమువా మదాసీం సభ్యాశ్చరిష్యామి తథాయథోక్తం

భీష్మ స్తతః ప్రాహ శుభే భవత్యాః
ప్రశ్నోయముక్తోహి మయా పురైవ
ధర్మస్యగాత్సూక్ష్మ్య దహమత్రనజ్ఞ
ద్రోణో నచాన్యేచ విదోవిదంతి॥ 217

యుధిష్ఠిర స్త్వేషగిరో భవత్యావిబుధ్యతీతిప్రతిభాతిదేవి
తూష్ణీం తతస్థాయిని సభ్యవర్గే దుర్యోధనో గర్వితమేవ మూచే॥ 218

ప్రశ్న స్త్వయం తిష్ఠతు యాజ్ఞసేన్యాః
భీమోఽర్జునో వాయమజౌచవాస్యాః
యుధిష్ఠిరం బ్రూయురనీశమత్ర
ముచ్యేత దాస్యాత్ ద్రుపదస్యపుత్రీ॥ 219

సభ్యా స్తచో ధర్మసుతస్య జిష్ణోః భీమస్య మాద్రీసుతయో ర్ముఖాని
నిరీక్షమాణా ధృతరాష్ట్రజోక్తేః ప్రత్యుత్తరాకర్ణనద త్తకర్ణాః॥ 220

కేచి త్ప్రశంసంతి సుయోధనంతు కేచిచ్ఛదీనా స్సముదీక్ష్య పాండోః
సుతాంశ్చ తాం తద్గృహిణీం రుదంతీంఆర్తా వినేదుస్స్రుత బాష్పనేత్రాః॥

భీమం తతో బాహుబలప్రకాశం
కుర్వంత ముద్రిక్తవిలోలనేత్రం
న్యవారయుర్ భీష్మముఖాః ప్రవృద్ధా
కర్ణో ధ పాంచాలసుతాం బభాషే॥ 222

ద్రౌపద్యయితవేమేవై।జితాః కురుభి రీశ్వరాః
విహాయ పాండవాన్ తత్వం।భజకౌరవదాసతాం॥ 223

ఇత్యాదికర్ణవచనాహిత రోషహేతి
భీమాగ్నిరగ్రజ మువాచ నరేంద్రదాసః
సత్యం త్వయా ద్య విహితాః పణతః
కురూణాం న బ్రూయురేవ మనయానపణోక్షపాతే॥ 224

దుర్యోధన స్తదను ధర్మ మువాచ హృష్టః
కర్ణానవేక్షణసముత్థమహాప్రహాసః

భీమార్జునౌ చ యమళౌ తవ శాసనస్థా
కింబ్రూహి భూపనజితా ద్రుపదస్య పుత్రీ॥ 225

ఇత్యున్నయ స్స సముదీక్ష్య నరేంద్రపుత్రీ
ముత్క్షిప్య నైజవసనం మదమోహితాత్మా
మధ్యే సభం నిజమధర్షయదూరుమేత
ద్దృష్ట్వా భృశం త మవదత్॥ 226

యద్యాహవేస్యగదయానభిం ద్యామూరుముగ్భటం
నస్యాన్మే పితృసాలోక్యం తదేతద్ద్రిక్ష్యథా చిరాత్॥ 227
ఇతి వదతి వృకోదరే క్రుధార్తే
విదురవచః ప్రసృతం నిబద్ధధర్మం
భయమిదముత్థోభవే త్కురూణాం
తదిహ సుతాం ద్రుపదస్య ముంచ తేతి॥ 228
పునరపి ధృతరాష్ట్రజ స్సమూచే ద్రుపదసుతా పరిముచ్యతే మయాద్య
యది చ యమావిజయశ్చ భీమసేనః నృపతి మనీశముదా హరేయురేనం॥

తతోర్జునః ప్రాహ రాజా। యదిపూర్వం జితః పణే
నస్యాత్ ఈశః పణేముష్యాః। జితోయం ప్రథ వేత్కుము॥ 230

తదాంబికే యస్యగృహే సుఘోరో గోమాయు రుచ్చై రరువత్ఖరాశ్చ
భీష్మాదయ స్తచ్చ నిశమ్య భీతాః। స్వస్తీత్యవోచన్ పరిబుద్ధతత్వాః॥ 231
గాంధారపుత్రీ విదరశ్చభీతౌ నిశమ్య తం ప్రాహతు రాంబికేయం
స చాత్తశంకః స్వకులస్యనాశేన్యవారయ త్పుత్ర మసత్ప్రలాపాత్॥ 232
తాం సాంత్వయిత్వా బహుశో నరేంద్రః
పాంచాలపుత్రీ మహినోద్వరాయ
దాసత్వముక్తిం విజితస్య భర్తు
ర్యుధిష్ఠిరస్యాస్తు మమేతిసోచే॥ 233
తతో ద్వితీయాయ వరాయ పృష్టా
రాజ్ఞా పునస్సా శ్వశురం తమాహ
భీమార్జునౌ చాపి యమౌ నదాసౌ
ధను ర్ధరాంశ్చాపి వృణే స్వతంత్రాన్॥ 234

తథేతిచోక్త్వా నృపతిస్స్నుషాం తాం పునస్తృతీయం వరమాబభాషే
సా తన్నచైచ్ఛన్నృపతి స్త్రియాస్తువరద్వయం ధర్మ్యతమం బ్రువంతీ।
రాజన్నిమేమత్పతయోద్య కష్టాత్తీర్ణాహి పుణ్యేన నిజేన భూయః
భద్రాణి పశ్యంత్వితి బాధకర్ణో రుషా హసన్ తత్రగిరంజజల్ప। 236

మహాబలాః పాండుసుతాః కృతాస్త్రాః కష్టాద్విముక్తాహి వధూప్రసాదాత్
తూష్ణీంభవత్స్వద్య కురూత్తమేషు। తద్వస్సదస్యా విదితంహి వీర్యం।

వచస్తదాకర్ణ్య భృశం రుషార్తఃస్రివ ద్వితిగ్మాంశుపరీతనేత్రః
వధోద్యమం తత్ర తదైవ భీమః చక్రే రిపూణామనుజైశ్చ సాకం।

నివార్య తం భీమమజాతశత్రుః కృతప్రణామో ధృతరాష్ట్రమేత్య
కిం కార్యమస్మాక మితిబ్రువాణో వ్యతిష్ఠత ద్రోణపురస్సరాగ్రే। 239

అజాతశత్రో తవభద్రమస్తు మయానుశిష్టస్సహజైస్సదారః
ధనైస్సహాభ్యేత్య పురం ప్రశాధి, రాజ్యం పునశ్చేతి తమాహ రాజా।

తతః ప్రణమ్య క్షితిపం సదారం।భీష్మాదిబంధూనపి పాండుసూనుః
స్వస్త్యర్పితస్సైస్సగణస్తదింద్రప్రస్థం సమభ్యేత్య ముమోద శాసన్।

దుర్యోధనస్తత్తువిబుధ్యభూయో దుఃఖాకుల స్సౌబలశాసనస్థః
పితుస్సమీపం పునరేత్య కర్ణదుశ్శాసనాభ్యామపి చోద్యమానః।।242

తమాహమే బాహుబలేన రాజన్।సమాగతాశ్శ్రీఃభవతా రిపూణాం
వినాశితాస్సై పునరేవ తేపి।ప్రస్థాపితాః దత్తసమస్తరత్నాః।। 243

తేహ్యద్యనో విప్రకృతాః పురస్తాత్।క్రుద్ధాహానిష్యంతి రణాయయాతాః
తతఃపునర్దేవ నమస్తు రాజన్।తత్రవ్యవస్థేయ ముదాహ్రియేత। 244

తేవావయం వా యది నిర్జితాస్స్యుః।తేద్వాదశాబ్దాన్ వనవాసినస్స్యుః
అజ్ఞాతచారాస్తతఏకవర్షం।జ్ఞాతాభవేయుర్యదితత్ర భూయః 245

వానోవనే ద్వాదశవత్సరేషు భవేత్తదాహ్వాన మజాతశత్రోః
విధేహిరాజన్ యదిజీవతో నో నిరీక్షసేనో యది నో మృతిస్స్యాత్।246

తథేతి రాజా పరిముష్టబుద్ధిః।నివార్యమాణోపి ముహుస్సదస్యైః
ద్రోణేన భీష్మేణ కృపేణచాన్యైః।ఆకారయామాస పృథాతనూజం।।247

పునశ్చ తాం దేవ వసంప్రవృత్తిం।నిశమ్య గాంధారసుతాహభూపం
మాద్యూదమ స్త్వద్య పునః కులస్య।ఉదయస్య హేతు ర్విభుధైశ్చనింద్యః॥
నివారితేనాపిచ ధర్మపత్న్యా।రాజ్ఞా సుతప్రేమవశీకృతేన
ఆకారితో భ్రాతృయుత స్తదైవ।పాండోస్సుతః ప్రాప పురం కురూణాం॥

మహాజనారూఢవరాసనాయాం।తత స్సభాయాం పునరేవ పార్థః
ఉపావిశం తాం శకునిః ప్రతిజ్ఞా।మబోధయ త్సోపి తథే త్యువాచ॥250

పునః ప్రవృత్తే కులనాశకారి। ద్యూతప్రపాతే శకునిర్నికృత్యా
సర్వం ధనం పాండుసుత స్యహృత్వా మేనేకృతార్థంస్వమపేతబుద్ధిః॥ 251

పార్థ స్తత శ్శత్రుజితోపి ధీరః వనప్రవాసే విహితాం ప్రతిజ్ఞాం
అనుస్మరన్ వల్కలమాదదానో।జనంచ తై ర్భ్రాతృభి రుద్యతోభూత్॥

దుశ్శాసనశ్రావితదుష్టవాక్యః భీమ స్సదస్యాహ రుషా పరీతః
యద్యస్య వక్షోన భినద్మి సంఖ్యే। గతిః పితౄణాం నభవేత్ పునశ్చ॥

దుర్యోధనం హన్మ్యహమేవ కర్ణం
ధనంజయోయం సహదేవహస్తే
మృతిం ప్రపద్యేత్ శకునిః ప్రతిజ్ఞాం
తన్వంత్విమాం దేవగణాః కృతార్థాం॥ 254

ఇతి వదతి వృకోదరేతి రుష్టేశపథ మకుర్వత తేర్జునాశ్వినేయాః
రవిసుతసుబలాత్మజా ద్యరీణాం వధ ముపలక్ష్య రణే నరేంద్రసంఘే॥

అథ నృపతిముపేత్య చాంబికేయం
వనగమనాయ ధృతాః పృథాతనూజాః
ప్రణతి మకుర్వత భీష్మముఖ్యవృద్ధాః
గురుమపి సాత్మజ మంగిరః కులీనం॥ 256

ఆపృష్ట్వా వనవాసాయ భీష్మాద్యాస్తే సభాసదః
పాండవై ర్జోషమాసీనా హ్రీతా శ్చింతిత మంగళాః॥ 257

తదను విదురవాక్యా త్తద్వశేస్థాపయిత్వా
ప్రసువముదితదుఃఖాం ధర్మసూనుర్మహాత్మా
సహసహజనిజాయో ద్రోణభీష్మౌ ప్రణమ్య
ప్రతిగతపురవాంఛో నిర్గతో రాజగేహాత్। 258

పుత్రాన్ వీక్ష్య పృథాపురః ప్రవసతః కృష్ణాంచ దుఃఖాకులా
తత్ర ద్బహ్వాతులం శుశోచ విదురస్తాం సాంత్వయిత్వా
శనైః! కిం చిత్తానుసృత్య గేహ మగమ త్తత్సర్వమాకర్ణ్యతా
వధ్వోరాజగృహే చిరం ప్రరురుదు ర్దుఃఖేన మూఢా భృశం। 259

రాజాచానయమాత్మజై ర్విరచితం ధ్యాయన్ విగర్హ్యం తదా
భీతాత్మా విదురం స్వకంనిలయనం ప్రాపయ్యపప్రచ్ఛతం
శ్రోతుం పాండవచేష్టితం వనగతౌ సోప్యాహ తస్యోద్భటాం
భీతిం సంజనయన్ స్వపుత్రవిషయే తద్వీర్యసంశ్లాఘనాత్। 260

రాజన్ ధర్మసుతోంశుకేన వదనంప్రావృత్య యాతిప్రభుః
పశ్యన్ బాహుయుగం ప్రయాతి మరుతస్సూను స్తథా ఫల్గునః
అన్వేతి క్షితిపం వపంశ్చ శికతాః మాద్ర్యాశ్చ పుత్రోవర
స్త్వాలింపన్ ముఖమేతి యాతి నకులః పాంసూపలిప్తాకృతిః॥ 261

ద్రౌపద్యప్యనుయాతి ధర్మతనయం కేశై ర్నిగూఢాననా
ధౌమ్యశ్చానుగతః పఠన్ మునివరో యామ్యాని రౌద్రాణిచ
సామాన్యధ్వనిపాణినాధృతకుశో నాశం కురూణాంరణే
పుత్రైః పాండునృపస్య సూచయతి తే దోషాదిదం వైకృతం॥ 262

క్షత్తుర్వాక్యం తదాకర్ణ్య। రాజాతం పునరబ్రవీత్
కిమర్థ మేవం గచ్ఛంతి। పాండవా స్తద్వదాధునా। 263

తమాహ విదురోధీమాన్। రాజానం భీతమానసం
బోధయన్ పాండుపుత్రాణాం। తత్తదాకారజం ఫలం॥ 264

రాజన్ తే తనయై ర్దురధ్వనిరతైః వ్యాజేన విభ్రంశితః
రాజ్యా ద్ధర్మసుతో ఘృణీతు నయనే నోన్మీలయ త్యంజసా
నాశః క్రోధితవీక్షణేన జగతో మాభూదితిప్రోర్ణుతే
తేనైవా ననమంశుకేన నృపతి ర్ధర్మో యథా మూర్తిమాన్ ॥265

బాహ్వో ర్మేసదృశో బలేన భువనే కశ్చిచ్చనాస్తీహి
త్యేవం సం కథయన్ స్వబాహుయుగళం భీమోపి పశ్యన్ గతః
బాణాన్ శత్రుతనూషు చైవ సికతాసంపాతతుల్యాం రణే
క్షేప్తాస్మీతి విబోధయన్ హరిసుతః క్రుద్ధోనుయాత్యగ్రజం॥ 266

కశ్చి న్మేముఖ మీక్షితానచ నర స్త్వత్యానసంపాణినా
లింపన్ గచ్ఛతి మద్రరాజతనయానూను స్తథైవా పరః
ముహ్యేర్ల్ల మమరూపవైంత్యులలనా నాద్యేతి పాంసూత్కరై
రాలింప్యాంగ ముపైతి తత్రి నకులో ధర్మస్య సూనుం వనే॥ 267

పాంచాలీ రుదతీ చ ముక్త కబరా పుష్పిణ్యా వాదీదిదం
పుర్యామత్రి హతాత్మజా హతధవాః నార్యోశ్రుపూర్ణాననాః
ప్రాప్తేబ్దేతు చతుర్దశే కృతజలాం జన్యో భవే యుర్ధ్రువం
మైరేవం వ్యసనం గతాహ మనిదం పూర్వం మహ త్తత్కృతే॥268

ధౌమ్యశ్చాప్య చిరం కురోః కుల మిదం నశ్యేత్ తదాసామనీ
యామ్యం రౌద్రి మపి ప్రగాంతి గురవ స్త్విత్యే తదా సూచయన్
అన్వేతిక్షితి పంతదాపురవరే ప్రాదుర్బభూవా శుభం
యేనా శంకిత పూర్యకైః కురుకులె నాశో రణే దారుణః॥ 269

ఇత్యాది వదతి విదురే నారద స్తత్రాగత్యైవ మువాచ॥ 270

వదంతి కౌరవా స్సర్వే।శీఘ్రం దుర్యోధనాగసా
శక్యాచ భీ మార్జునయోర్ధర్మేణచ పృథా భువః 271

తదను దుర్యోధనశ్రుత నారదవాక్యః కర్ణశకునిభ్యా
మన్వితస్స్వకం రాజ్యం ద్రోణా యన్యవేదయత్॥ 272

సచ తమిదమవాదీత్॥

త్వ ద్దుర్మంత్రణకేతవేన విజితాః పాండో స్సుతాధార్మికాః
ప్రా ప్తేబ్దేతుచతుర్దశే పునరిదం ప్రాప్తాః పురం సంయుగే
హంతారో భవతో ధ్రువం సచ బలీ సృష్టో నధాయాత్మనో
ధృష్టద్యుమ్న సమాహ్వాయే స్తదధునా రాజ్యశ్రియం భోక్ష్యధ॥273
ఇతి ద్రోణవచ శ్రుత్వా।ధృతరాష్ట్రోమహీపతిః
చింతామవాపమహతీం।స్మరన్ పుత్రకృతానయం॥ 274

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవె మహాకావ్యే
పాండవచరితాను వర్ణనే సభాపర్వ
కథానువర్ణనం షష్ఠదశ స్సర్గః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవమహాకావ్యే

ఉత్తరభాగేసప్తదశస్సర్గః.

అథారణ్యపర్వవృత్తాంతః

పాండవా అపి పురా ద్వైనిర్గతాః
కృష్ణయా సహ పురోధసాసమం
అన్వయుః పురజనా స్సయోషితః
స్తావియోమ … శ్చచాకులాః॥ 1

తేషు కాంశ్చ ననివర్త్య భూ… …మభి స్స్వసమ దుఃఖభాగినః
అస్తమేతి మిహిరే సురాప… … పురధి రూఢచం కురాః॥ 2

తతః ప్రమాణాఖ్య వటే నివాసం।చ కూరిజన్యాం సలిలం నిపీయ
ప్రభాతకాలేతు వనం ప్రసన్నే।యియాసవః కైశ్చి దనుప్రయాతాః॥ 3

తదా నివర్తనే తేషాం।ధర్మరాజో మహామతిః
వ్యాజహార గిరో బహ్వీః।ననివృత్తా స్తదాపి తే॥ 4

అథ తత్పోషణ దరిద్ర్య।రాహిత్యా త్పాండునందనః।
తాన్ విహాతు మశక్త్యాచ।మహాంతం శోకమే యివాన్॥ 5

తదా శౌనకసంజ్ఞేన విప్రేణ వివిధం నృపః
బోధి తో ధ్యాత్మ సంవేత్త్రా।తపసా సిద్ధిర స్త్వితి॥ 6

అథోపదిష్టం ధౌమ్యేన।సూర్య స్యాష్టోత్తరం శతం
నామ్నాంజజాప నియతో।ధర్మసూను రకల్మషః॥ 7

తతః ప్రసన్నేన దివాకరేణ పాత్రం మహా త్తామ్రమయం ప్రదత్తం
పక్వం యదత్రాన్న మక్షయమేతి యాజ్ఞసే న్యేతి చోక్త్వాం తరధాద్రవి స్తం॥8

ప్రణమ్య ధౌమ్యం తదనుజ్ఞితో దత్త్వా నపాత్రం ద్రుపదాత్మజాయై
దినేదినే తత్రతు పక్వ మన్నం ద్విజావశేషం స్వయము ప్యుపాస్తే॥ 9

తతః కామ్యకమాసేదు ర్ధౌమ్యేనసహ పురోహితాః
అమాత్యాశ్చ విప్రైస్తే పాండవాః విహితాశిషః॥ 10

తదా ధృతరాష్ట్రః పాండవాన్ కామ్యకవనం ప్రవిష్టాన్
విజ్ఞాయ భృశం పరితప్తచేతా విదుర మిద మవదత్॥ 11

మహామతేత్వం ధిషణేన తుల్య స్సమ స్స్వభావః కురుపాండవేషు
యదత్రపథ్యం మమదుఃఖితస్య తద్బ్రూహి తేనైవ పథాద్ర్యయామి॥ 12

ఇత్యాంబికేయ వచనం విదురో నిశమ్య తం ప్రాహ పథ్యమిదమ
త్రపరత్రహ్యస్టః। రాజన్ సనూను రుపవాహ్యతు పాండుపుత్రాన్ తైస్త్రై
కరాజ్య ముపయామి హితం తదేతత్॥ 13

నిగృహ్య దుర్యోధన మాధిరాజ్యే [illegible] స్సుతం స్థాపయ సర్వ
మిత్రం। న తే వ్యథా స్యాన్న [illegible] చేతః సత్యం బ్రవీమ్యే తదహం
హితాయ॥ 14

తదేత న్నిశమ్య ధృతరాష్ట్రో మహీపతిః పుత్రస్నేహపరీతమనా విదుర
మబ్రవీత్॥ 15

కస్త్యజే దాత్మనోమూర్తిం। పుత్ర మన్యార్థలంపటః
తత్త్యజేయం కథం పుత్రం। పాండవానాం హితేచ్ఛయా॥ 16

త్వాం తుల్య మనుబుధ్యాహం పాండవేషు కురుష్వపి
అపృచ్ఛం హితమన్యేషు। పక్షపాతీ వదృశ్యసే॥ 17

త త్వయార్థో న మేకశ్చిత్। తిష్ఠవా గచ్ఛవాన్యతః
ఇత్యేవం ధృతరాష్ట్రేణ। విదుర స్సనిరాకృతః॥ 18

వాసం తత్రాసహన్ క్షేమాన్। విహాయ గజసాహ్వయం
కామ్యకం వనమాసీదత్। పాండవాయత్ర తస్థిరే॥ 19

దూరా న్నిరీక్ష్య విదుర। మాగచ్ఛంతం యుధిష్ఠిరః
శశంకే పునరాయాంతం। దేవనాహ్వాన కారణాత్॥ 20

విదురః పాండవాన్ దృష్ట్వా। తై ర్యథా యథమర్చితః
శశంస రాజ్ఞ శ్చరితం। సర్వమాత్మ నియత్కృతం॥ 21

శ్రుత్వా తత్రివర్గ నీతి|ముత్తమాం పాండుసూనవే
బోధయామాస నీతిజ్ఞ|స్తస్య శ్రేయః ప్రదాం భృశం॥ 22

విదురే ధిక్కృతే రాజా|ధృతరాష్ట్రే గతే వనం
తతాప తద్వియోగేన|భృశ మాకులచేతనః॥ 23

ప్రేషితో ధృతరాష్ట్రేణ|సంజయో విదురాంతికం
తమానినాయ నగరం|పునః పాండవసంమతే॥ 24

త మాగతం సాంత్వయిత్వా|ధృతరాష్ట్రో యథాయథం
స్వాస్థ్యమాపత దుద్వీక్ష్య|రుష్టో దుర్యోధనో భృశం॥ 25

భ్రాత్రా దుశ్శాసనే నాథ|సంమంత్ర్య నృపనందనః
సౌబలే నచ కర్ణేన|నిశ్చికాయేద మైక్యతః॥ 26

గతోయం విదురోభూయ|స్సమానీతః కుబుద్ధినా
రాజ్ఞా పాండవపక్షార్థీ|మదర్థ పరిరోధకః॥ 27

పున ర్విదురమంత్రేణ|పిత్రా యది కుబుద్ధినా
ఆనీతాః పాండుతనయా|స్తతోమే మరణం ధ్రువం॥ 28

త ద్వయం కామ్యకం గత్వా|నాయుధా స్సపరి చ్ఛదాః
హత్వా పాండుసుతాన్ యుద్ధే|జయం ప్రాప్య మనిర్వృతాః॥ 29

ఇతి నిశ్చిత్య దుష్టాత్మా|ధృతరాష్ట్ర సుత స్తదా
కర్ణ సౌబల సంయుక్తః|ప్రతస్థే కామ్యకం వనం॥ 30

కృష్ణద్వైపాయనో వ్యాసః|జ్ఞాత్వా తద్దివ్య చక్షుషా
ఆగతో హస్తినపురం తాన్ నివార్యయియాసతః॥ 31

ధృతరాష్ట్ర ముపాగమ్య|రహసి ప్రతిపూజితః
పుత్రం దుర్యోధనం|దుష్టం శిక్షయేత్యాహ సాదరం॥ 3[illegible]

నశృణోతి వచ స్సాను|క్రమమూఢో దురధ్వగః
త్వమస్మై శ్రావయహితం|త్వితి రాజాత మబ్రవీత్॥ 33

వ్యాసః పున నృపం ప్రాహ|మైత్రేయో మునిసత్తమః
అధునై వాగతో రాజన్|హితం వక్ష్యతివః ప్రియం॥ 34

ఇత్యుక్త్వాంతర్హితే వ్యాసే|మైత్రేయోపి సమాగతః
కామ్యకాదేవ విపినాత్|దృష్ట్వా పాండుసుతాన్ మునిః॥ 35

ప్రీణతే నార్చితో రాజ్ఞా।పృష్టశ్చ కుశలం మునిః
ఇదమాహ సభామధ్యే।భీష్మద్రోణాది సన్నిధౌ॥ 36

తీర్థయాత్రా వశోగచ్ఛన్ కురు జాంగలమాశ్రితః
కామ్యకే విపినే వశ్యం పాండవాన్ కృష్ణయా సహ॥ 37

అశ్రౌషం తత్ర పుత్రాణా మనయం తవ భూపతే
వంచితా యేన కౌంతేయా।హృత రాజ్యా వివాసితాః॥ 38

తత్తే కల్యాణమన్విచ్ఛన్ పుత్రాణా మాగతోఽధునా
నైతజ్జీవతి వృద్ధేత్వ య్యుపపన్నం కురూత్తమ॥ 39

ఇత్యుక్త్వా నృపతిం ధీమాన్।దుర్యోధన ముపస్థితం
ఉవాచ శ్లక్ష్ణయావాచా।సాంత్వయన్ మునిసత్తమః॥ 40

వైరం నోచిత మేవ పాండుతనయై స్సాభ్రాత్ర మాలంబ్యతాం
యెజఘ్నుర్హిబకం హిడింబ మసురం కిమ్మీర రక్షోపిచ
యేనా హన్యత సంయుగే యుతగజప్రఖ్యో జరాయాస్సుతం
కోవాత స్వరణాగ్రతస్థితి మియాత్ ప్రాణావనేచ్ఛుర్నరః॥ 41

మైత్రేయస్య వచోనిశమ్య కుమతిః కించి ద్విధాయస్మితం
హస్తేనాభి జఘాన సక్థి చరణే నోల్లిఖ్య భూమిం తదా
తూష్ణీంభావ ముపాగతో నత ముఖః పుత్రోంబికాజన్మనః
దృష్ట్వా త త్కుపితో ముని స్తమశపత్ స్పృష్టోదక స్తత్క్షణే॥ 42

యస్త్వం మాం హితవాదినం తవసదా నాదృత్య తిష్ఠస్యతః
త్వద్దుర్మంత్రణ తోచిరా త్ప్రభవితా యుద్ధం కులోచ్ఛేదకం
భీమ స్తత్రతవోరుమేత మమతే భింద్యాత్ గదాఘాతనై
సర్వే పాండవకౌరవా ననుగతా నఙ్క్ష్యంతి చమూభృతః॥ 43

నిశమ్య శాపం మునినాతిసృష్టం।ప్రసాదయా మాసతమాంబికేయః
సచాహ భూపం యదిపాండవేషు।శాంత స్తనూజ స్తవనైష శాపః॥ 44

అథాంబికేయేన మునిస్సపృష్టః।కిమ్మీరహత్యాం ప్రతివిస్మితేన
వచోన శుశ్రూషతి మే సుతేతే।తతో నవత్స్యామ్యహమేవసర్వం॥ 45

క్షత్తా ప్రవక్తా నిఖిలం తదే తదిత్యూచివా న్నాశ్రమమేయివాన్ స్వం
దుర్యోధన స్త్వస్య వధంనిశమ్య।యాతోబహిర్భీతమనా స్సదస్తః॥

తతో నరేంద్రో విదురం జగాద। కథం ను కిమ్మీరమహన్ స భీమః
వదేతి సోప్యాహ మరుత్తనూజ। రక్షస్సమావేశమతుల్యపూర్వం॥ 47

రాజన్ కామ్యకమాశ్రితేషు విపినం పాండో స్సుతేష్వేకదా
రాత్రౌ కశ్చ నరాక్షసోతి బలవాన్ కిమ్మీరనామాగతః
బాహుభ్యాం తురగోధవర్త్మనినదన్ తేషాం తము ద్వీక్ష్యసా
కృష్ణాభీతి ముపేత్య ముగ్ధహృదయా సమ్మీలితాక్షీ భృశం॥ 48

మాయా తేన కృతా తదాతిమహతీ భీమాభవ న్నాశితా
ధౌమ్యేనాశు తత స్తమాహ ధృతిమాన్ ధర్మాత్మజో భీషణం
కస్త్వం కే న గతోత్రి చేతి స భృశం క్రుద్ధోబ్రవీద్భూపతిం
భ్రాతాహం బకరక్షసోత్ర వసతిః కిమ్మీరమాహుర్హి మాం॥ 49

సోహం మానుషమాంసభక్షణపరో దిష్ట్యా మయా వీక్షితా
యూయం వ స్సమరే విజిత్య ముదిత స్సంభక్షయిష్యే భృశం
ఇత్యాకర్ణ్య వచ స్తమాహ నృపతిః పాండో స్సుతోహం
వనే వస్తుం త్వత్ర సమాగతో హృతధనో భీమాదిభి ర్భ్రాతృభిః।

కిమ్మీరోపి నిశమ్య తస్య వచనం హృష్టో బభాషే విభుం
దిష్ట్యా మేక్షిపథం గతో రిపురయం భీమోనుజ స్తే బలీ
యో మే భ్రాతరమా జఘాన హి బకం మిత్రం హిడింబాసురం
తం హత్వా మిష త స్తవాద్య రుధిరం పాస్యామ్యభీష్టం చిరాత్॥

ఇత్యుక్త్వాభిముఖం ప్రయాంత మసురం ధర్మాత్మజో భర్త్సయత్
గాండీవం ధనురాచకర్ష విజయ స్సజ్యం విధాయ ద్రుతం
భీమ స్తం వినివార్య రోషవివశ స్తూర్ణ్మాల్యవృక్షం దశ
వ్యామం రాక్షస మభ్యధావదగమం తన్మూర్ధ్ని చాపాతయత్। 52

రక్షస్తేన హతం న చాప్య వికృతం చిక్షేప దీప్తోల్ముకం
సవ్యేనైవ పదాక్షిప న్నృపసుత స్త న్మృత్యుదండోపమం
పశ్చాత్తౌ తరుభి శ్శిలాభి రభయా వన్యోన్య మాయోధనం
చక్రాతే బలివాసవా వివపురా సంప్రార్థయంతౌ జయం। 53

శ్రాంతం తం సముదీక్ష్య మారుతసుతో దోర్భ్యాం పరిగృహ్యానా
క్షిప్త్వా తస్యకటిం నిపీడ్య చరణౌ నోద్వృత్య దోర్భ్యాం శిరః

భ్రామయ్యార్య్య సుముత్ససర్జ ధరణౌ త ద్వీక్ష్యతం భ్రాతర
స్సంహృష్టాః ప్రశశం సురధ్వని మయాదృష్టోమృతోరాక్షసః॥ 54

ఇత్యుదీరిత మాకర్ణ్య।కిమ్మీరస్య వధం నృపః
భీతఃపుత్రవశస్స్వాస్థ్యం।నోపలేభే విమూఢధీః॥ 55

తతః॥త్రిష్ఠ త్సకామ్యకవనే కురుపుంగవేషు
పాంచాలరాజతనయప్రముఖాన రేంద్రాః
శౌరిశ్చ వీక్షితు ముపా యయురార్త్తి మాప్త
శ్రుత్వావిదత్త్రిమతులామనయా దుపేతాం॥ 56

తత్రాభివాద్యనృపతిం భగవా నవోచత్
దుర్యోధనంస సహజా శకునించ కర్ణం
హత్వారణే తదనుగా నపి చాధునాభి
షించామికౌరవపదేతుభవంతమీశం॥ 57

ఏవ మతిమాత్ర మాపణితరుషం భగవంతమాలోక్య ధనంజయస్తం
బహుధా సమాశ్వాసయత్॥ 58

తత్రాసీనం కమలనయనం మాధవం ద్రౌపదీసా
క్రుద్ధావా దీదితి కలుషితా ప్రేమతోనమస్కర్ తశ్చ
స్వామిన్ న్ప్రష్టా భవసి భగవన్ సర్వలోకస్య సాక్షాత్
పాతాహంతే త్యపిమునివరా దేవలాద్యా వదంతి॥ 59

సర్వం చేదం జగదుపగతం త్వ త్పదాంభోజయుగ్మం
బ్రహ్మేశాద్యా అపి సురవరా స్త్వ ద్విసృష్టాః
లీవేయంతే మనుజవపుష స్వీకృతి ర్లోకరక్షా
హేతుస్త్వాం ప్రణయవివశా దేవవిజ్ఞాపయామి॥ 60

సాహం పుత్రీ ద్రుపదనృపతేః పాండవానాం ద్వితీయా
పుష్పిణ్యేకాం శుకపరివృతాత్వ త్సఖీకృష్ణరాజ్ఞాం
క్రష్టుం యోగ్యా నఖిలుసమితిం ధార్త్తరాష్ట్రై ర్దురీహైః
దాసీం కర్తుం మధుమథురవ్యా మామభీషుహీర్ దృష్టాః॥ 61

ఏతే దుర్విషహాః పర్థై రణముఖే పాండో స్సుతామాం తదా
దృష్ట్వా జోషముపాగతాః కిమభవద్వీర్యం తదేషాం శ్రుతం

శ్రిత్వేశాన్ ప్రథితాన్ బలేన రిపుభిస్త్వా కృష్టకేశా కథం
జీవామిత్వయిచాపి జీవతివిభో జాతాచ సఖ్యేకుతే॥ 62

త న్మేచేతోదహతినియతం ప్రాహసద్యత్ర కర్ణః
దృష్ట్వా మధ్యే సదసిరజసాభిప్లుతాం మాంగురూణాం
భర్తారోమే నచ నచ పితా భ్రాతరశ్చైవపుత్రాః
నైవాసిత్వం యదహమతులం క్లేశితాధార్తరాష్ట్రైః॥ 63

సంబంధా త్సఖ్యభావా దపి చ విభుతయా గౌరవా చ్చాప్యహంతే
రక్ష్యానాథ త్వమసి శరణం దుర్గతానామమోఘం
ఇ త్యార్తా సాధురినరభృతాం స్నాపయం త్యశ్రుపూరై
స్తథాకృష్ణాకుచయుగ మభూదావిలాత్మా చ భూయః॥ 64

తామాహ శౌరి స్సుభగేన శోకం
కురుష్వయే వైరిపవ్రా భవత్యాః
శోచంతు తేషాం వనితా యథాత్వం
ధనంజయస్తానచిరా న్నిహంతా॥ 65

ఏతే న్నభశ్శీర్యతు శీతశైలః।శుష్యే త్సముద్ర శ్శకలీ భవేత్ క్ష్మా
నమే వచోఽమోఘ మిదం భవేత్తే।కల్యాణి శోకంత్యజ యాజ్ఞసేని॥

ఆకర్ణ్య వాక్యం మధుసూదనస్య।భీభత్సు మాలోకత సాచికృష్ణా
విజ్ఞాయతస్యా హృదయం సచోచే యథాహ శౌరి స్తవత త్తథేతి॥

తత స్స్వసారం సమువాచ
ధృష్టద్యు మ్నోహ మాంగిర మేవహన్మి
భీష్మం శిఖండీ విజయు స్తుకర్ణం
దుర్యోధనం హంతు వృకోదరోపి॥ 68

తతో హరి ర్ధర్మతనూజమూచే
యద్ద్వారకాయా మవస త్తదానీం
ద్యూతం యదాతే శకునేశ్చ వృత్తం
నైవం భవాన్ కృచ్ఛ్ర మపారమీయాత్॥ 69

నాహూతోపి కురూత్తమై రుపగతో దోషాన్ బహూన్ దర్శయన్
ద్యూతేహం వినివారయే యమసత స్సేవ్యా త్తతో దుర్జనైః

సాల్వం హంతు మహం తదాతు గతవానా నర్తదేశం విభో
తేనేదం వికృతం ప్రియాంత నతులం ద్యూతేన జాతం త్వయా॥ 70

హత్వా సాల్వ ముపేత్య చైవ నగరీం శ్రుత్వాచవః కశ్మలం
ద్రష్టుం తూర్ణ ముపాగతోస్మి నృపతే త్వామ ద్యశోకాకులః
కిన్నుస్యా త్సుకృతం మయాద్యసమయేకర్తాస్మి సాహ్యం తవే
త్యుక్త్వాతం మధుసూదనః పురమగా త్సమ్మానితః పాండవైః॥ 71

స్వసారమాదాయసుతేన సాకం హరౌ ప్రయాతే ద్రుపదాత్మజోపి
స్వసుస్సుతైస్సార్ధం నగరం ప్రయాతఃభూపా స్తథాన్యేచ పురోభిజగ్ముః॥
తదను ధర్మరాజస్సాను జాయిన కాంశ్చనద్విజాతిసంఘాన్ క్రమేణహా
స్తినపురం ప్రతిస న్నినర్త్యసమధయాం సౌధ స్సానుజోద్వైతవనం ప్రా
విశత్॥ 73

తత్రవస న్నరపతి ర్యతిభిర్మునిముఖ్యా నభ్యర్చయన్ మునివరానతి
థిం స్తథాన్యాన్।ధౌమ్యేనకారిత విధిశ్చ పురోహితేన రాష్ట్రప్రవాస
జనితాం శుచముజ్జహౌతాం॥ 74

తత్రాగతం సమభిగమ్య మృకండసూనం
రాజా మహర్షి మభివాదన పూజనాద్యైః
ఆనర్చసోపి సముదీక్ష్య ముని ర్విపన్నాన్
తాన్ సాంత్వయ న్నిద ముమవాచ విచింత్యరామం॥ 75

రాజన్ మాకురుశోకమత్ర విపినేవాసేన వర్షాన్ బహూన్
రామో దాశరథిశ్చ పూర్వమనస త్సౌమిత్రిణా భార్యయా
సాకం శాసనతః పితుస్స్వనగరీం హిత్వావనే దారుణే
రాజానశ్చతథాపరే బహువిధాన్ క్లేశానవాపుః పురా॥ 76

త్వం చైవం విపినర్త్యవాస మనుజై స్సాకం చపత్న్యైతయా
జిత్వా జౌ ధృతరాష్ట్రజాన్ సహ సుహృద్వర్గా స్తథాన్యాన్ రిపూన్
రాజ్యం ప్రాప్స్యసిహాస్తినే పురవరే పిత్ర్యం ప్రజారంజయన్
ఇత్యేవం సముదీర్యతాపసవరః ప్రాయా ద్దిశాముత్తరాం॥ 77

తస్మిన్ గతే మునివరేత ముమవాచ భూపం
దాల్భ్యో బకో బహువిధం ద్విజపుంగవానాం

సిద్ధం ప్రమాణ ముఖతో మహిమానమిద్ధం
అన్వేత దగ్రజవరాః ప్రశశంసురార్యాః॥ 78

తతః కదాచి ద్దివసేతు సాయంప్రార్ధేషు దుఃఖాకులితేషు తేషు
ఉపోపవిష్టేషు కథావద త్సుకృష్ణావద ద్ధర్మసుతంశుచార్తా॥ 79

నవై మహారాజసుయోధనస్యఘృణాధునాస్మా స్వపికించ నాస్తి
కింత్వాయసంతస్య మనోయతస్త్వా మశ్రావయ ద్ధర్మపరం సురూక్షం॥80

వనం ప్రయాంతం ధృతవల్కలంత్వాం నిరీక్ష్య సర్వే ముముచుర్హి
బాష్పంకించి చ్చత దుష్టచతుష్టయస్య నైవాసత ద్బాష్ప ముదా
రబుద్ధే॥ 81

య శ్చాసనం రత్నమయం పురాత్వ మధిష్ఠతస్త్వా మధునానరేంద్ర
నిరీక్ష్య సీదామి కుశాసనస్థంత్యక్త్వం నరేంద్రై ర్విపినేచరం తం॥82

లిప్తం యదంగంత వచం దనేన
దివ్యేన తత్పంకిలమద్యదృష్ట్వా
శోచామి రాజ న్నజినావృతం తే
వన్యాద నాప్యాయిత మాత్తకార్శ్యం॥ 83

యదుక్మపాత్రై ర్ద్విజపుంగవేభ్యో
దత్తం పురాన్నం భవతాసుమృష్టం
తంత్వా మిహాస్థం కృతజీవనార్థం
వన్యైః ఫలాద్యై సముదీక్ష్య ఖిన్నా॥ 84

రాజ న్నిమాం వీక్ష్య జఘన్యజాంస్తే క్లేశానర్హా క్లేశమిమం ప్ర
యాతాం మాంచాపి కిన్నా స్త్వధునాపి మన్యు విచింత్యపీడాం విహి
తాం సపత్నైః॥ 85

క్షమాంచ తేజశ్చవిభజ్యరాజా నేవేతకాలే సముదీక్ష్య కార్యం
అతో న్యథా సీదతి సర్వభూతై స్తిరస్కృతిం చానుభవే న్నరేంద్రః॥

తత స్తవర్థేతి ముపాచకృష్ణా ప్రహ్లాద వైరోచని సంప్రవాదం
కాలానుసారేణతు యత్ర తేజః క్షమాచసేవ్యే ఉదితే నృపాణాం॥ 87

రాజ న్నిదానీం ధృతరాష్ట్రపుత్రె స్వభ్రాతృకే ద్రోహిణి తుక్షమేత్తం
తత్తేషు తేజ స్సముదీరయత్వం వృత్రే యథా జిష్ణు రుదారవీర్యః॥

తామాకర్ణ్యగిరం నరేంద్రతనయః ప్రోవాచకృష్ణాం పునః
క్రోధ శ్శత్రు రుదీరితో హిబలవాన్ తూంత్రైవతం శామయేత్
భీష్మ ద్రోణ కృపా హారిశ్చవిదురః తూంతిం ప్రశంసం త్యహో
తేనాహాశమమేవ యామి రిపుభి స్సంపీడి తోఽపిప్రియే॥ 89

కించాయం శమకాల ఏవ సమయః ప్రాప్తోయతో దారుణః
నాశాయైవ సహానుజస్య విధినా దుర్యోధనస్యాధునా
ఇత్యేత త్సముదీక్ష్య శాంతమసకృత్ దుష్టేషు తేషుప్రియే
సిద్ధ్యై త్సర్వఫలం క్షమాగుణవతాం ఇత్యాహురా ర్యాజనాః॥ 90

ఏవం తయో బహువిధ మవలంబ్యక్షమారుషౌ
మిథ స్సంవదతోర్భీమ స్త మువాచ రుషాజ్వలన్॥ 91

కిం త్వమేవం క్షమాం రాజన్ అవలంబసి దుర్బలః
నహిదృశః కులేస్మాకం జాతశ్చ నజనిష్యతి॥ 92

విద స్నహ్యాత్మనోఽవీర్య మస్మాకం చ మహామతే
కిమర్దం క్షమసేధా ర్తరాష్ట్రే నస్మ త్కృతాగసః॥ 93

తవ ప్రమాదేన నరేంద్రరాజ్యం హృతం సపత్నైః ఇహభుజ్యతేనః
యథాశ్వ శేన ద్విరదేంద్రభక్ష్యం।తత్రాస్తి కింతేనసుగద్యరాజన్॥ 94
ధర్మోవలంబ్యో యదిరాజధర్మం రాజ న్నుపాధత్స్వపురుర్థ హేతుం
నియుంక్ష్వ నస్త్వ ద్వశగాన్ రిపూణాం।వధేమహారాజ శుశిక్షితాస్త్రాన్
ఇత్యాది వాగ్వ్రజ సపీడితాత్మా।భీమస్య రాజా పునరూచివాన్ తం
కిమేవ మస్థాన రుషాత్య దైవం।శుభాశుభప్రాప్తి నిమిత్తమస్తి॥ 96
దేవోపనీతం మమసాబలేన।ద్యూతం ప్రవృత్తం నతుకామకారాత్
సత్యం మయాత్రచ సంగృహీతం।తన్నఃపదం శత్రుభిరాత్త మాసీత్॥

నవై సులభ్యో విజయశ్చసంఖ్యే।దైవావలంబం పరిహాయవత్స
సుమంత్రితే కర్మణసిద్ధిమాహు।ర్నయానయజ్ఞా స్సమయోపక్లప్తే॥ 98

నరోషమేవాను విధాయమాద్య।విగర్హితుం యుక్తమిదం శృణుత్వం
దుర్యోధనాద్యా ధృతరాష్ట్రపుత్రా।మహాబలా రంజితరాష్ట్రమర్త్యాః॥
ద్రోణశ్చ భీష్మణః కుపకర్ణముఖ్యా।స్తానేవ సంశ్రిత్య వసంతి వీరాః
భూపా స్తథాన్యే బహవశ్చయేనః।పురారయస్తేచ సమాశ్రితాస్తాన్॥

భీష్మాది మాంస్తానవిజిత్యయుద్ధే దుర్యోధనోస్మాభిరువోఢసైన్యః
వధ్యః కథంచాహమిదం సదైవ విచింతయన్ నైమిశ మంచనిద్రాం॥

తదాగతో మునిర్వ్యాసో ధర్మపుత్రేణ సత్కృతః
ఇదమాహ కృపాసింధుస్తం దీనమనసం నృపం॥ 102

భీష్మాదిభ్యో భయంయత్తేనశ్యేత్తచ్ఛ్రుణుమద్వచః
రాజ్యంప్రాప్స్యసిభూయస్త్వమచిరాత్ హస్తినేపురే॥ 103

ఇత్యుక్త్వా రహసిప్రీతః ప్రోవాచ మునిసత్తమః
విద్యాం ప్రతిస్మృతిం నామ శత్రుసంక్షయకారిణీం॥ 104

ఉవాచచ పునర్భూపమర్జునోయం మహామతిః
ఆరాధ్యతుభవం శక్రవరుణాదీంశ్చ తాపసః॥ 105

తదనుగ్రహలబ్ధాస్త్రో హనిష్యతిరిపూన్ మృతే
చిరాశ్రిత మిమంవా సంత్యక్త్వా న్యత్పరిగృహ్యతాం॥ 106
ఇత్యుక్త్వాంతర్హితే వ్యాసే పరిహృష్టో ధర్మనందనః
ద్వైతారణ్యం విహాయాశు కామ్యకం పునరాయయౌ॥ 107

తిష్ఠన్ తత్రవనే మహర్షినివహైర్నారాధ్యమానః పాండవః
ప్రీవ్రోచ త్వ్వచి దర్జునం మునివచః స్మృత్వా వధార్థీ ద్విషాం
ఆరాధ్యేంద్రహరాదిమాన్ సుతపసా వ్యాసాజ్ఞ యాజ్ఞాయాస్త్రా
ణిత్తై దత్తాన్యాప్య రణే జయారినివహాన్ సంకేశితా మైర్వయం॥

ఇత్యుక్త్వా ధర్మరాజస్తం విద్యాం శాత్రవశాతనీం
పారాశర్యోపదిష్టాం తాం ప్రతిస్మృతి ముపాదిశత్॥ 109

విద్యాం ప్రాప్యతతోర్జునో రిపువధాకాంక్షీరుషాభిజ్వలన్
గాండీవాంచిత పాణిరగ్రజవరైరాశాశిషో భావుకం
ద్రౌపద్యావిరహం సహిష్ణుమనసా స్వాలింగిత స్సాదరం
నత్వా ధౌమ్య మగాద్ధిమాచలపథా పశ్యన్ శుభా న్స్వవృతః॥ 110
హిత్వా కామ్యక మర్జునో ద్రుతగతి శ్శీతాద్రి మేకాహ్నతో
గత్వా తద్వసతీన్ మహర్షినివహాన్ సంసేవ్య శైలాంత్తతః
గత్వోల్లంఘ్యచ గంధమాదనగిరిం ప్రాప్యేంద్రకీలాచలం
కంచిత్తత్ర నరం దదర్శ ఖగిరాసాలస్య మూలేస్థితం॥ 111

పుంసా తేన ధనంజయోద్య జటనాపృష్టో భవత్కోఽధవాః
ఆయాతోఽత్ర ధను శ్శరాసిలసితోనా త్రాయుధానాం గతిః
శాంతానామయమూలయోత్ర నరణ స్సన్నిత్యేతి ధ్ధను
స్త్వత్యుక్త్వా తమచాలయ న్నకిమపి ప్రీతః పునశ్చావదీత్॥ 112

శక్రోఽహం వరదోఽహమస్మి రిపుహా సంప్రార్థ యేష్టంవరం
తుష్టోఽధపరిణతః కృతాంజలిపుటో వానీ త్కిరీటీహరిం
త త్స్వోస్త్రం పరిలబ్ధు మత్రగతవా నిత్యబ్రవీత్తం హరిః
దృష్ట్వా యత్రిహరం తదాహ మపితే దాస్యా మ్యభీష్టం వరం॥ 113

ఇత్యుక్త్వాం తహి తే శక్రో విజయో జయమర్థయన్
తప శ్శోగ్రేణ తత్రాద్రౌ తోషయామాస శంకరం॥ 114

త త్తపః పీడితై ర్దేవై ర్మహషిభిశ్చ భయాకులైః
ప్రసాదితో హరస్తేషాందత్వాభయ మువాచచ॥ 115

నహ్యోభయం పార్థ తపోభి రుగ్రైః
పదం నవోవాంఛతి పాండవ్యోయం
యదస్య హార్దం తదహం ప్రతద్యాం
స్వస్థా భవంతః ప్రతియాంతు సర్వే॥ 116

యాతేషు తేషు గిరిశ స్తప సార్జునస్య
తుష్టః కిరాత వపుషా తపనీయ భాసా
కోదండపాణ సమలంకృత పాణిరాగాత్
దేవ్యా స్వతుల్యవపు షానుగతో గణైస్స్వైః॥ 117

తత్రైవ సమయే మూక,నామాదనుసు తోర్జునం
వరాహరూప ధృగ్ధంతు మభ్యాగా త్తపసిస్థితం॥ 118

దృష్ట్వాతం విసహంతు మిచ్ఛతి శరైః పార్థేకిరాతాంగ ధృత్
శర్వో వారయ దర్జునోపి తమనా దృత్యైవతం ప్రాహరత్
భూతే శోపిచ తత్ర బాణ మనల ప్రఖ్యం తతోపాతయత్
తాభ్యాం విద్ధతను ర్మమారసి కిటీ రక్షోవపు ర్ద్యోతయన్॥ 119

దృష్ట్వా జిష్ణు రథాగ్రత శ్శితి గళం కైరాతరూపావృతం
ప్రావాదీ దితికోత్రకానన భువి స్త్రీయు క్చరస్యేష మే

లక్ష్యం ప్రాక్ కిటరాశుగేన భవతా విద్ధఃకిమ స్మాదహం
హంతా త్వా మిహాధర్మమార్గవిధురం జీవ న్న మేయాస్యసి॥ 120

తమాహ గిరిశో స్మాకమియం భూమి స్సదాలయః
త్వమత్ర వసతిం కృత్వా।గత భీరసి నిర్జనే॥ 121

అథార్జున స్తమాహేదం।గాండీవం ధను రుత్తమం
కృత్వా సహాయ మత్రాహం।నివసామి గతజ్వరః॥ 122

అయం వరాహో మమలక్ష్యభూతో
విద్ధో మృతో భూదిషునాధునామాం
హంతుం గతో రాక్షసరూప ధారీ
త్వయాత్రవిద్ధం కిముత ద్వదారే॥ 123

తతః కిరాత స్తమువాచ జిష్ణుం।మమాయ మగ్రే కిలలక్ష్య భూతః
మమాశుగేనైవ హతోమృతోభూ న్నైవ స్వదోషం కలయేః పరస్మిన్
ఇత్యుక్త్వా ప్రాహరత్ క్రుద్ధః కిరాతః పార్థ మాశుగైః
కృతప్రతికృతం చక్రే పార్థోప్యాహిత విగ్రహః॥ 125

గాండీవప్రహితం తదా శరమయం వర్షం కిరాతోగ్రహీత్
కించి న్న వ్యథితో తత స్తమతులస్థామాన మాలోచయన్
క్షీణే బాణగణే చ కించి దుపయన్ భీతిం ధనుష్కోటతః
తం ప్రాకృష్య సమీపదేశ మహనత్ ముష్టిప్రహారై రుపా। 126

విద్ధ స్తస్య ధనుష్కోట్యా।కిరాతో ధనుర గ్రహీత్
త తోర్జున శ్శితం ఖడ్గం।తస్య మూర్ధన్య పాతయత్॥ 127

ఛిన్నే ఫాల నిపాతి తేప్యాసి వరే వృక్షే శిలాభి స్తయో రాసీ
ద్యుద్ధమ భూత పూర్వమథతౌ సంశ్లిష్ట ముష్టీరణం
చక్రాతే బలివాసవా వివతదా ముష్టిప్రహారై ర్ముహుః భిన్నాంగో
విముమోహ పాండుతనయ శ్శర్వస్య గర్వం త్యజన్॥ 128

సంజ్ఞాం పునః ప్రాప్య సపాంశుసూనుః
భవం సమానర్చ సుమై ర్ధరణ్యాం
దృష్ట్వాచ మాల్యాని కిరాతశీర్షే
మేనే తమీశం గిరిజాధినాథం॥ 192

తతోంఘ్రిపద్మ ప్రణతం భవనా పతి ర్నిరీక్ష్యేద మువాచపార్థం
త్వ ద్వీర్య సందర్శన కౌతుకేన మయేదమారబ్ధ మపారవీర్య॥ 130
ప్రీతోఽస్మి వీర్యేణ తవార్జునాహ
మృషిః పురాణోఽహిభవాన్ భవేగ్ర్య
అస్త్రం ప్రదాస్యామి రణేరివీరా
యతో విజేష్య స్యమరై రవధ్యాన్॥ 131

ఇత్యుక్త్వా భగవాన్ హరో నిజ వపుస్సం దర్శయిత్వా పృథా
పుత్రాయప్రణతేన తేన వినుత స్సుష్టోగృహీతం పురా
గాండీవం ధనురక్షయాంచ శరధీ దత్వాపునః ప్రార్థనా
దస్త్రం పాశుపతం ప్రదాయగతవాన్ దేవ్యాసహ స్వాలయన్॥ 132

తతః కుబేర వరుణ యమాః।అపి ధనంజయం దర్శ
యిత్వా నిజంరూపం।అస్త్రాణిస్వా న్యుపాదిశన్॥ 133

ఇంద్ర స్సమాగ త్యతనోనేంద్ర మూచేభిగంతాహి రథోయదా
త్వాం।తదోప దేక్ష్యామ్యహమ స్త్రవిద్యా మిత్యభ్యుదీర్య ప్రియయా
సహేన్ద్రైః॥ 134

అథ కదాచి దుపాగత మాస్థితోఽరథ ముదగ్రమధిష్ఠితమాతలిం
సమభియాయ పురందరపట్టణం।సితహ యోస్త్ర పరిగ్రహకౌతికీ॥ 135

దృష్ట్వాతం ముదిత స్సుతం సురపతిసంస్థాప్య నైజాసనే
మత్వాతేనచ భావికృత్య మతులం భూభార నిర్వ్యాహనే
ద త్వాస్త్రాణి వరాణి మర్త్యవిషయేఽదృష్టానితస్మైముదా
గాంధర్వం చ సచిత్రసేనముఖతః ప్రాగ్రాహయత్తేనవై॥ 136

తదా కదాచి త్సభాయా మూర్వశీం నృత్యంతీం సాదరమవలోకితవతి
ధనంజయే తస్య తస్యా మాశయం జ్ఞాతవతా పురందరేణ సంచోది
తేన చిత్రసేనేన ప్రేషితా మూర్వశీం సాభిలాష ముపగతాం రతిము
పేక్షమాణ ముద్వీక్ష్య పాండుతనయ స్తస్యాం మాతృభావం మన్య
మానః ప్రణమ్య తత్ప్రార్థితం నానుమేనే॥ 137

సాచ విఫలాశయా రోషవశముపగతా పాండుతనయం షండో భవ
వ్య సీత్యశపత్॥ 138

శ్రుత్వాతస్యాం గతాయా మితి కురుతనయ శ్చిత్రసేనాయసర్వం
సంశ్రావ్యేంద్రేణ తేనాధిగత నిజమనోదార్ఢ్యభావేన నీతః
ఆశ్వాస్యాభ్యర్ణదేశం రహసి నిగదితశ్లాఘితస్తాతభూయాత్
శాపస్తేకార్యకారీత్యభవదుపగతస్తోష మజ్ఞాతవాసే॥ 139

నివసతి సురలోకే పాండవే స్త్రాణి శక్రా
దుపగతవతి విద్యాం చిత్రసేనాచ్చ శాంతేః
ఋషి రగమ దమర్త్యస్వామినం ద్రష్టుకామః
విచరతు దివసేస్వ ర్విష్టపం రోమశాఖ్యః॥ 140

శక్రార్ధాసనసంస్థితం నృపసుతం తం వీక్ష్యతస్మిన్ మునౌ
కోయం మర్త్యవపు ర్విభాతి కిమిదం చేతీవశం కాన్వితే
శక్రః ప్రాహతమేష పాండుతనయః పూర్వానతారేనరః
మత్తోస్త్రాణ్యధిగంతు మత్ర గతవాన్ శత్రుక్షయార్థీ మునే॥ 141

యోభూమ్యాం వసుదేవస ద్మనిజగద్భారాయ మాణాన్
నృపవ్యాజాన్ హంతు మవాతర ద్రుధిరపాన్ తస్యైష పార్థస్సఖా
త త్సాహాయ్య ముపేయుషోస్య సమరే కార్యంమహచ్ఛర్మదం
కర్తవ్యం జగత స్త్వతోత్రనభవాన్ కుర్యా న్నృశంకాం మునే॥ 142

భ్రాతరోస్య విపినేతు కామ్యకే।సంతిధర్మతనయాదిమామునే
తా నుదీక్ష్య కుశలం కిరీటినో।బ్రూహివాసమిహ చాస్త్రలంభనం॥143

రోమశోథ విజయేనచార్చితః ప్రాప్య దేవపతిశాసనం మునిః
కామ్యకంవన ముపేత్య తత్ర తం ధర్మరాజమనుజై స్సహైక్షత॥144

సర్వం తదేతత్తు నిశమ్య కృష్ణద్వైపాయనా దర్జునచేష్టితం సః
రాజా కురూణాం వ్యథితాంతరాత్మా।సమక్షమాతప్యత సంజయస్య॥

ప్రాప్తే సురేంద్రభవనం విజయేత్ర హేతు
ర్విశ్లేషదుఃఖ మురుతస్య తదాసహాంతః
భీమాదయోరు రుదురస్రవిదిగ్ధనేత్రాః
కృష్ణాచ తత్రనృపతిం సముహవాచభీమః॥ 146

ధర్మోపగూఢసరప్రహృతే రిపూణాం
అజ్ఞానతః పరిహృతం భవ తాధిరాజ్యం
సర్వేవయంచ నిహతాయ దువాచరూక్షం
దుర్యోధన స్సదసి పార్థరాజపుత్రీం॥ 147

ఇత్యాది శోకవచనై ర్మరుదాత్మజస్య
ధర్మాత్మజే లులితచేతసిశోకదీనే
ఆయాదృషి స్సపదివై బృహదశ్వనామాతం
వీక్ష్యసాదరమపూజయ దర్ఘ్యముఖ్యైః॥ 148

ఉపవిశతి మునీంద్రే స్వాసనంధర్మరాజః
కృపణమవదదాప్తం చాత్మనానేనదుఃఖం
అథ నళనృపకష్టం బోధయన్ తాపసేంద్ర
విలులితమనసం తం మందమాశ్వాసయత్సః॥ 149

బృహదశ్వేమునివరే ప్రతియాతే స్వమాశ్రమం
నారదః పాండుతనయా నాజగామ నిరీక్షితుం॥ 150

త మర్ఘ్యాసనపాద్యాద్యై రుపచారై నరాధిపః
అభ్యర్చ్య పుణ్యతీర్థానాం। అపృచ్ఛ ద్వైభవం ముదా॥ 151

సమునిః ధర్మరాజస్య। ప్రశ్నేన ప్రీతమానసః
ఉవాచ పుణ్యతీర్థానాం।మహిమాన మకల్మషం॥ 152

భీష్మాయ యత్పురోవాచ। పులస్త్యః తీర్థవైభవం
శ్రుత్వాత త్తీర్థసేవాయాః మాత్మ్యం ప్రాప్తవాన్ నృపః॥ 153

నారదే చ గతే ధౌమ్యాద ప్యాకర్ణ్యమహీపతిః
చతుర్దిక్తీర్థవిభవం।యాత్రాయా మాతనో న్మతిం॥ 154

త దాగతో రోమశోపి।ముని ర్దేవపతే గృహాత్
ప్రాహార్జునం కుశలినం।లబ్ధాస్త్రంచ మరుత్వతః॥ 155

అర్జున క్షేమవృత్తాంత।శ్రవణా న్ముదితో భృశం
త త్వరేతీర్థయాత్రాయాం।రోమశే నాపి చోదితః॥ 156

వ్యాసాదయోమునివరా। స్తత్రాగత్య మహీభృతే
ఉపాదిశన్ వ్రతం తీర్థయాత్రాయాం శుద్ధిదం హృదః॥ 157

అధ త్రైర భ్యనుజ్ఞాతః।విసృజ్య పురమగ్రజాన్ 158
స్వస్థై రనుగతో విప్రై రోమశేన యుతో నృపః॥
ధౌమ్యేన సాకం తీర్థానిద్రష్టుం ప్రియా త్సహానుజః॥

ప్రస్థాయ కామ్యకా త్తస్మా ద్విపినా త్పాండునందనః
పంథానం నారదాదిష్టం ప్రపేదే సాగ్రజానుజః॥ 159

నైమిశారణ్య ముఖ్యేషు।తీర్థవర్యేషు భూమిపః
కృత్వాభిషేకం విధినా తర్పయత్ పితృదేవతాః॥ 160

క్రమేణ నారదోక్తాని।తీర్థాని కురునందనః
సేవమానః ప్రభాసాఖ్యం।తీర్థం ప్రాపసహానుగః॥ 161

తత్ర కంచి ద్వసన్ కాలం।ధర్మరాజో మహ త్తపః
చచార పరమాత్మానం ప్రీణయన్ దుష్కరంపరైః॥ 162

త దుదంత ముపశ్రుత్య।కృష్ణరామాచ సాత్యకిః
అన్యేచ వృష్ణయో ద్రష్టుం।పాండవానా యయు ర్ముదా। 163

ఆశ్వాస్య వాసుదేవ స్తం తప్యం తం పాండునందనం
దుర్యోధనస్య నిధనం।ప్రతి శుశ్రావ సంగరే॥ 164

యాతేషు కృష్ణాదిమవృష్ణివీరేష్వభ్యుత్థితః
పాండుసుతః ప్రహృష్టః
తీర్థాత్ ప్రభాసా దగమ త్పయోష్ణీం
చక్రేఽభిషేకం విధినాచ తస్యాం॥ 165

తత స్తీర్థాన్యనేకాని।సేవమానః కురూద్వహః
గంధమాదన మాసీద ద్గిరిం సురనిషేవితం॥ 166

తదోదభూ న్మహావాత శ్చండపాంసు ప్రవర్షణం
మహాత్యాసారవృష్టిశ్చ సాశ్మపాతా వ్యజృంభత। 167

త న్మహావాతవిక్షిప్తసాగరాంభ స్తరంగకైః
వారిభి ర్జలదో ద్భిన్నైః పూర్ణాభూమి ర్నదృశ్యతే॥ 168

తస్మి న్వర్షేమహాఘోరే।వృక్షమూలేతు కుత్రచిత్
ధన్వీ వృకోదర స్తస్థా।కృష్ణయా సహితో బలీ॥ 169

అన్యేచ తత్ర దృష్ట్వాఽభూత్ తాంమూలా న్యాశ్రిత్యతస్థిరే
శాంతేపరిహితే వర్షేఽవాపునరేవ ప్రతస్థిరే॥ 170
గంతుం పద్భ్యాం తదాకృష్ణామశక్తాం వీక్ష్యదుఃఖితాం
వ్యాకులే ధర్మతనయేభీమ స్సస్మారనందనం॥ 171
స్మృతో ఘటోత్కచః పిత్రాసపద్యేవ సమాగతః
ససహాయ శ్చచంతేషాంజహార బలినాం వరః॥ 172
ఘటోత్కచేన కృష్ణాయా మూఢాయామంసయో స్తతః
అన్యేచరాక్షసా ధర్మరాజా ద్యానూహురధ్వని॥ 173
రోమశస్తు తపోయోగాత్ సిద్ధానామగమత్పథా
సర్వేతెరాక్షసైరూఢాబదర్యాశ్రమ మాయయుః॥ 174
తత్ర నారాయణం దేవం దృష్ట్వా నరసఖం విభుం
మహర్షీ శ్చాపి తత్రత్యాంప్రాపుస్తోమం కురూద్వహాః॥ 175
పశ్యం త స్తత్ర దేవానాం క్రీడాస్థానా న్యనేకశః
రేమిరే కృష్ణయాసాకం షడ్రాత్రిం సహితా ద్విజైః॥ 176
తదారాత సముత్క్షిప్తం సహస్రదళపంకజం
కృష్ణానిరీక్ష్య భీమం తదాహర్తుం సమచోదయత్॥ 177
ఆహృతేచ తతఃపద్మే తస్మిన్ భీమేన పార్షతీ
ఈదృశాని బహూన్యబ్జాన్యాహరేతి తమాదిశత్॥ 178
అథా దేశేన కృష్ణాయా యశోగంధో వినిస్సృతః
పథాతేనైవ దుద్రావభీమోధృత శరాసనః॥ 179
గంధమాదనశైలస్య పంథానం ప్రతిపద్యసః
త్రాసయన్ సింహశార్దూలకుంజరాన్ ద్రుతమవ్రజత్॥ 180
ఆయాంతం తమభిజ్ఞాయ హనుమాన్ భ్రాతృవత్సలః
స్వర్గద్వారంతు తత్రత్యంరుధ్వాశేత మహావపుః॥ 181
తం దృష్ట్వా రుద్ధవర్త్మానంప్రబోధయిషురుల్బణం
ననాదసంప్రబుద్ధోథస్మయ న్నిద మువాచతం॥ 182
కస్త్వం సరుక్ ప్రసుప్తోహంకింత్వయా ప్రతిబోధితః
పంథా స్త్రివిష్టపస్యాయంనివర్తస్వ యథాగతం॥ 183

తతః ప్రాహ హనూమంతం।భీమసేన స్సగర్వితం
పాండవో భీమసేనోహం।కౌంతేయోవాయునందనః॥ 184

కస్త్వం కపి తనుర్వీర।రుద్ధ్వాధ్వానం తుతిష్ఠసి
అథాహ హనుమాన్ భీమంస్స్మయ న్నంత ర్ముదాన్వితః॥ 185

అహంతు వానరోమార్గం।నదాస్యామ్యధునాపథా
గతశ్చేద్వైశసం తేస్యాత్।సాధుగచ్ఛ యథాగతం॥ 186

వైశసంవాస్తుమెమావా। మార్గం దేహీత్యథాహసః
ఉల్లంఘ్యాశక్త ముత్థానే।గచ్ఛేతికపిరాహతం॥ 187

నలంఘ్యః పరమాత్మాతే।దేహస్థోవిదుషామయా
నో చెల్లంఘే యముదధిం।హనుమాన్ వేత్యథాహసః॥ 188

పృష్టోథ హనుమాన్ కోయమితి తేన వృకోదరః
మహిమానంవదన్ తస్యవర్త్మాయాచ త్సగర్వితం॥ 189

దర్పం తస్యస్మయన్ వీక్ష్య హనుమాన్ భీమమూచివాన్
పుచ్ఛము త్సార్యవీరేంద్ర।గచ్ఛోత్థానా క్షమస్యమే। 190

దోర్భ్యాం పుచ్ఛం ప్రగృహ్యాథకపే భీమోనచాశకత్
ఉత్సారయితుమాతిష్ఠత్।పార్శ్వేతస్య విలజ్జితః॥ 191

తత స్తంప్రేక్ష్యహనుమాన్।ప్రాంజలిం ప్రణతం స్థితం
పృచ్ఛంతం మృదులంకస్త్వా।మిత్యాహాత్మాహ్వయాదికం॥ 192

రామావతారవృత్తాంత ముక్త్వా తేనాభియాచితః
సముద్రలంఘనేరూప మాత్మనోదర్శయ త్కపిః॥ 193

సౌగంధికవనాధ్వానమాఖ్యాయాథ హనూమతి
అంతర్ధానం గతే భీమః।పథాతే నాగమద్ద్రితం॥ 194

గత్వా బహుళమధ్వానం।పశ్యన్ తత్పర్వతశ్రియం
కస్యాం చిదైక్షతాబ్జిన్యాం। సౌగంధికవనం మహత్॥ 195

తాన్యాహర్తు మనాభీమరక్షోభి ర్వనరక్షిభిః
రుద్ధః క్రోధవశాభిఖ్యై ర్హత్వానా నజయ ద్రిపే॥ 196

తై రథశ్రేవిశోదంతః కుబేర స్త్వన్వమన్యత
భీమో విగాహ్య తత్తీర్థం।విజహార యథాసుఖం॥ 197

తదా సముత్థితం చండవాయుం వీక్ష్యం యుధిష్ఠిరః
మన్వానో యుద్ధమాసన్నం।భీమం పప్రచ్ఛపార్షతీం॥ 198

శ్రుత్వా తస్యా గిరాభీమం।సౌగంధికసుమాహృతౌ
గతం యుధిష్ఠిర స్తస్య పంథానం ప్రత్యపద్యత॥ 199

ఘటోత్కచాద్యైరక్షోభి రూఢ స్సబ్రాహ్మణానుజః
సపురోధాయయౌ రాజా।గంధమాదన వర్త్మనా॥ 200

సౌగంధికసరః ప్రాప్య।విహారం తంతదంజని
దదర్శ భీమంసమరే।రాక్షసా న్నిహతా నపి॥ 201

తత్రైవ విపినే కంచిత్కాలం సుఖముపేయివాన్
పున బదరికారణ్యం।గతవాన్ నభసో గిరా॥ 202

తదా జటాసురః కశ్చిత్।ద్రౌపద్యాం సక్తమానసః
విప్రరూపధరోవిప్రై।స్సహ పార్థాననుద్రుతః॥ 203

కదాచి ద్విపినం యాతే।భీమేధౌమ్యేచ సద్విజే
నిజరూపేణ రాజానం।యమౌ కృష్ణాంజహారసః॥ 204

సహదేవ స్తుతస్మాత్స్వః।మోచయిత్వా సహాసినా
ఆక్రంద్య భీమం దూరస్థం।తస్థౌతమ సురన్ క్షిపన్॥ 205

అథాగతేన భీమేన।యుద్ధా యాకారితోసురః
ఉత్సృజ్యతాన్ రుషాక్రాంతో।భీమమభ్యద్రవ ద్యుధే॥ 206

సాహయ్యా యాగతౌ భీమో వినివార్య యమౌ తదా
ఏక ఏవా భయోయుద్ధే।సంగతః కుణపాశినా॥ 207

బాహుభి ర్ద్రుమపాషాణై స్సుచిరంతౌ రయుధ్యతాం
అరత్నినా హార త్తస్య।శిరోభీమో స్తశోరుషా॥ 208

తస్మిన్ హతే సురేరాజా।హృష్టః స్వాశ్రమమాగతః
కంచిత్కాలంతు తత్రైవా।న్యవస త్సద్విజ స్సుఖం॥ 209

చతుర్వ్వబ్దేషు యాతేషు। విజయె తపసేగతే
తం ద్రష్టుముత్సుకో రాజా। ప్రతస్థే బదరీవనాత్॥ 210
స్మృతమాత్రై స్తదాయాత్తై। రూహ్యమానశ్చ రాక్షసైః
ధౌమ్యేన రోమశేనాపి। రక్షితో నిరగా న్నృపః॥ 211
పశ్యన్ నానావిధాన్ శైలాన్ వనాని సరసీర్నదీః
హిమాద్రిస్థం మునింరాజా। వృషపర్వాణమైక్షత॥ 212
తం ప్రణమ్య మునింరాజా। తేనచాశాసితో ముదా
ఆశ్రమె తస్య సప్తాహంన్యవస త్ప్రీతమానసః॥ 213
నిక్షిప్య స్వానుగాన్ విప్రాం। స్తత్రాశ్రమపదే నృపః
పత్న్యానుజైశ్చ ధౌమ్యేన రోమసేనా త్తరాం యయౌ॥ 214
హిమవంత మతిక్రమ్య। గంధమాదనభూభృతః
అవేక్షమాణ స్సుషమా। మార్ష్టిషే ణాశ్రమం యయౌ॥ 215
నత్వాతం తపసాం రాశిం। ధర్మరాజ స్సహానుజః
తత్రైవవాసం విదధేసం శృణ్వన్ వివిధాః కథాః॥ 216
కదా చిత ద్గిరేర్మూర్ధన్। హ్రదస్థాహిజిహ్మగా
ఉద్ధూతేన సుపర్ణేన। వాయునా కంపితాద్రుమాః॥ 217
తేభ్య స్తరుభ్యః పుష్పాణి। పంచవర్ణాని పార్షతీ
పతితాని సముద్వీక్ష్య। ముతి తాశ్వరథా తకే॥ 218
త ద్భంగవీక్షణో త్సుక్యా। వర్ణయంతీచ దోర్బలం
భీమస్య భర్తుస్స్వాపేక్షాం। దర్శయా మాసభూయసీం॥ 219
తత స్సచోదితః పత్న్యాత చ్ఛైలశిఖరం గతః
దృష్ట్వా కుబేరభవన। మాదధ్మౌ శంఖము త్తమం॥ 220
త చ్ఛంఖ నాదాకులితాన్। అగతాన్ రాక్షసా న్బహూన్
జఘాన గదయాభీమః। దైత్యాని వశత క్రతుః॥ 221
తతో మణిమతా సఖ్యా। కుబేరస్యాభి సంగతః
తంచాహన ద్గదాపాతై। శ్శేషా స్తవిముఖా యయుః॥ 222

తతః కైలాసశిఖరమారుహ్య విపులోచ్ఛ్రియం
తత్రత్యాం సుఖమాం పశ్యన్ప్రీతిమాపమరుత్సుతః॥ 223

అపశ్యం త స్తదాభీమం।ధర్మరాజ స్సహానుజః
ఆర్షిషేణస్య సవిధే।నిక్షిప్య ద్రుపదాత్మజాం॥ 224

ఆరుహ్యాశిఖరం భీమమపశ్య త్సపురోహితః
కుబేరోపి నిజాన్భృత్యాన్ శ్రుత్వా భీమేన నిర్జితాన్। 225

ప్రేషయిత్వా పరాన్ యక్షాన్।బలినోజితకాశినః
ఆస్థాయరథమాదిత్య।ద్యుతిమ త్పావన దైర్వృతః॥ 226

భీమ స్యాభిముఖం ప్రాయా త్సభ్రాతు జయశాలినః
పాండవా అపి యక్షేశం దృష్ట్వా విస్మితమానసః॥ 227

ప్రణేము స్సచతాన్ ప్రీత్యా సుగాఢం పరిషస్వజే॥

శక్రలోకస్థితం పార్థం।కృతాస్త్రం శీఘ్రగామినం
నివేద్యధనదః ప్రాయా।దనుమాన్య నృపాత్మజాన్। 228

అవరుహ్య తతః పాండో స్తనయా శ్శిఖరాద్గిరేః
ఆర్ష్టిషే ణాశ్రమేకంచి త్కాలమూషు రవిక్లబాః॥ 229

ధౌమ్యేన కథితా దివ్యా స్సంశృణ్వన్ వివిధాః కథాః॥ 230

తతో మందర శైలేంద్రం।వర్ణయన్ రుచిరాలయం
ధౌమ్యః పాండుసుతానా స్తోరంజయ న్నర్జునోత్సుకాన్। 231

అథ మేరుంగిరిం ప్రాప్య।పాండవాస్సపురోహితాః
పశ్యంతో వైభవం తస్యత త్రైవ న్యవసన్ సుఖం॥ 232

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే
పాండవచరితాను వర్ణనే సభాపర్వ
కథానువర్ణనం సప్తదశ స్సర్గః

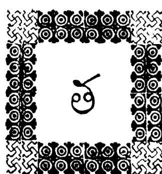
శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవేమహాకావ్యే

ఉత్తరభాగే అష్టదశస్సర్గః.

అథారణ్యపర్వవృత్తాంతః.

దేంద్రలోకా ద్విజయోధిరూఢ శ్శివం
రథం మాతలినా ప్రణీతం
సుమేరుమాసాద్యగిరిం దదర్శ
యుధిష్ఠిరం సానుజసిం సధౌమ్యం॥ 1

ప్రణమ్య ధౌమ్యం ప్రథమం కిరీటీ
త తో'గ్ర జౌచాభిగతో యమాభ్యాం
ఆఖ్యాయశక్రాదిసురప్రసాదం
ప్రహర్షయామాసభృశంసగభార్యా॥ 2

తతో పరేహ్ని త్రిదివా త్సురేంద్ర స్తత్రాగతో ధర్మసుతం నిరీక్ష్య
ధనంజయ స్యాస్త్రబలం నివేద్య।విజేష్యసీత్యాహరిపూన్ సమీక్షే॥ 3

ప్రయాహిభూయ స్సహజై స్సహత్వం
త త్కామ్యకంనామవనంసుపుణ్యం
ఇత్యే తదుక్త్వా శతమన్యురాగా
ద్దివంత తః ప్రాహనృపశ్చ కృష్ణం॥ 4

య థాస్త్రలాభో భవతో భవ త్త త్సర్వం
సమాచక్ష్వమమాద్యవత్స
తతోర్జున స్సర్వ మువాచవృత్తం
య థాస్త్రలాభో మఘవ త్ప్రసాదాత్॥ 5

శక్రస్యలోకే వసతాత్మనేంద్ర నిదేశ వశ్యేన కృతోరణోయః
సముద్ర కుక్షిస్థితదైత్యసంఘె నివాతవర్మాభిధయాప్రసిద్ధైః॥ 6

హిరణ్యపుర్యా మపి వర్తమానై ర్దైత్యైరనేకై శ్చతమూహరాజ్ఞె
శ్రుత్వాచ దైత్యేంద్ర వధం వరాస్త్రలాభంచ హృష్టోనుజమాలిలింగ॥

ద్రష్టుం త తోస్త్రాణి సముత్సుకాయ స్యదర్శయ ద్ధర్మసుతాయ పార్థః
యానీంద్ర వైవస్వత శంభురాక్షః రాజోపలబ్ధాని మహా త్తపోభిః॥ 8

దృష్ట్వా ప్రహృష్టైస్త్రిపతీన్ సురూపాన్ ధర్మాత్మజే నారదచోదనేన
కృత్వోపసంహారముపాత్తమోదాస్సభ్రాతృక స్తత్రవనే న్యవాత్సీత్॥ 9

వస త్సుతత్రైవ ముదార్ష్టిషేణాశ్రమె సురమ్యే నృపనందనేషు
ఏకాదశోబ్దోగతవాన్ తతశ్చ భీమ స్సజిష్ణు ర్నృపతిం సమూచే॥ 10

కాలోహిగతభూయిష్ఠో యోస్మాకమవధిః కృతః
వనవాసస్య రాజేంద్ర సౌబలేనదురాత్మనా॥ 11

త ద్భవాన్ సహితోస్మాభి ర్వాసుదేవసహాయవాన్
ధార్తరాష్ట్రవధేరాజన్ త్వరస్వకరుణాంత్యజ॥ 12

ఇతి భ్రాతృభ్యాం సంచోదితో ధర్మరాజో యథాగతే నైవపథాప్ర
స్థితో వృషపర్వాశ్రమ మాగత స్తేన యథావదర్చిత స్తత్రై కరా
త్రముషిత్వాతతః ప్రస్థిత స్సుబాహుపురం ప్రయాత స్తేన రాజ్ఞాసా
దరమారాధిత స్తత్రా ప్యేకరాత్రం కృతనివాసో యామునాఖ్యమద్రి
రాజమాససాద॥ 13

తస్మిన్ విహరతా మద్రౌ క్షేత్రే చైత్రరథోపమె
విశాఖయూపాభిఖ్యానే తేషాం సంవత్సరో గతః॥ 14

తదా కదాచి ద్భీమసేన స్తద్వనే మృగయాం సంచరన్ కందరాంత
ర్నివాసినా అజగరేణ మహాహినాసంగ్రస్తభుజయుగస్స్పందితుమక్షమో
భీతి ముపేత స్తమిద మువాచ॥ 15

క స్త్వం మహాహేతవకింమయాద్య పాండోస్సుతోహం కిల భీమసేనః
కథంచ వశ్యోస్మ్యయుతేభశక్తిః బిభేతిమ త్తస్సకలోపిజంతుః॥ 16

అథాహిరూపేణ హుషః పురాహం।అగస్త్యశాపాదహిరూపమాప్తః
విధే ర్విధానేన తు బంధుభూతం।భక్షుం కరోమ్యద్య భవంతమార్యం॥

శాపావసానం ప్రదదామహాత్మాసం
ప్రార్థితః కారుణికో మయాసః
ప్రశ్నాన్ త్వయా యః ప్రతివక్తు
మీష్టే తేనైవ ముక్తి ర్భవితేతి శాపాత్॥ 18

తచ్ఛింతయ నత్ర్యవసామివాచం।మునేరిదం ప్రాప్యభుజంగరూపం
సింహం మృగం వా గజమేవవాన్యం।గ్రసామి మాం లంఘితుమక్షమోసి॥

ఇత్యాకర్ణ్య గిరం తస్య భీమసేనో భయాకులః
భ్రాతృవిశ్లేష సంతప్తో।విలలాప సుదుఃఖితః॥ 20

తదా దుశ్శకునం వీక్ష్య।నావేక్ష్య చ వృకోదరం
పాంచాల్యావచనాత్ శ్రుత్వా।మృగయాయై గతం చిరాత్॥ 21

చకితో నృపతిః పార్థే।నివేశ్య ద్రౌపదీం ప్రియాం
యమౌ విప్రపరీతో।సౌసధౌమ్యః ప్రావిశ ద్వనం॥ 22

తత్పదాంకిత మార్గేణ।ప్రవిష్టః కందరం గిరేః
తత్రాహిగ్రస్తదోర్దండం।రాజా పశ్య ద్వృకోదరం॥ 23

యుధిష్ఠిర మథోదృష్ట్వా జగరో నహుషో నృపః
ప్రశ్నాంశ్చ కాంశ్చిత్ పప్రచ్ఛ।తేషాం రాజోత్తరం దదౌ॥ 24

త్యక్త్వాహిదేహం నహుషే ధయాతే దివం నరేంద్రః స్వహాజం నిరీక్ష్య
తుష్టస్స ధౌమ్యః పునరేవగత్వా।శ్రమం న్యవైషీ ద్దివసాంశ్చ కాంశ్చిత్॥

ప్రస్థాయ యామునగిరేస్తు సరస్వతీం తాం
సంప్రాప్య తత్ర నృపతి స్సగణః ప్రహృష్టః
వర్షాణి శాశ్వరదమప్యతిలంఘ్య రమ్యే
ద్వైతేనసే పునరుపాస్త చ కామ్యకం తత్॥ 26

తస్మిన్ పుణ్యతమే వనేవిహరతాం తేషాం నిశమ్యాగతిం
శౌరి ర్ద్రష్టుమనాస్సఖీ నుపగత స్సత్యాయుత స్తద్వనం

తం దృష్ట్వా సుచిరా దదృష్ట మవనీపాలాత్మజా హర్షితాః
తైః క్లిష్టైర్హీణ ఆస్థిత స్సభగవాన్ ఆనందయం స్తాన్ భృశం॥
తత్రైవాగతవాన్ మృకండుతనయో భక్తోమునిశ్శ్రీపతే
దేవర్షిశ్చ తదైవపాండుతనయ శ్శ్రీయోర్థి భావాద్యయా
తావభ్యర్చ్య యుధిష్ఠిరస్సహ హరిః పాద్యార్ఘ్య ముఖ్యార్హణైః
ఆసీన స్తదుపాగతి ప్రముదితో ధన్యం స్వమాలోకయన్॥ 28
తత్ర ప్రేరణయా మృకండుతనయః పుత్రస్య ధాతు ర్మునిః
పృష్ట శ్శాంతకనూనునా సమవద ద్ధర్మాననేకాన్ వరాన్
సత్యాచ ద్రుపదాత్మజాం సమవద త్సాధ్వీచరిత్రం మహత్
సాచాస్యై వ్యనివేదయ త్స్వహృదయం వశ్యాయతః పాండవాః॥ 29

తదను భగవతిద్వారకా ముపయాతే మార్కండేయేచస నారదే దివ
ముపగతే పాండవేషు కామ్యకేవన ఏవ వస త్సు కేన చిత్తీర్థవాసి
నా నిగదితాం పాండవదుర్దశా మర్జున స్సేంద్రలోకవాసాది
కంచాకర్ణ్య విలులితమనసి ధృతరాష్ట్రపుత్రాపరాధవిచింతనవిదీర్ణ హృద
యే విలపతితం విలాపం శ్రుతవతా సౌబలేన బోధిత పాండవ దుర్ద
శావలోకన కుతుకో దుర్యోధన స్స్వాభిమతమర్థం వైక ర్తనాదిభ్యో
విబోధ్య తైరప్యనుమతో ద్వైతవనం ప్రవేష్టు మనాః పిత్రాజ్ఞామంత
రేణ ప్రస్థాతు మక్షమః ఘోషయాత్రాపదేశేన తత్ర ప్రయాణం
పిత్రే నివేద్యతే నచ విదిత పాండవ తేజసా అకామ తోనుమతః
ప్రహర్షిత స్సదార స్సానుజ సపరివారశ్చ తురంగసేనయాసహితః
ప్రస్థితః తేషు తేషు ఘోషేషు సవత్సాగావః సంపశ్యన్ క్రమేణ
ద్వైతవనం ప్రవిష్ట స్తత్రత్యంకంచనసర స్తటమాససాద॥ 30
ప్రవిశ న్నేవ తత్ర దుర్యోధనః పూర్వమేవ తత్ర విహారకామ్యయా
ప్రవిష్టస్య చిత్రసేనాఖ్య గంధర్వరాజస్య భృత్యై ర్నివారితః స్వ
భుజవీర్యదర్పతో నాదృత్య సగణ స్తత్ర ప్రవిష్టః విదిత వృత్తాం
తేన చిత్రసేనేన ప్రేషితై ర్గంధర్వ వర్యైస్సాకం భృత్యా నయో
ధయత్॥ 31

తదా భగ్నేషు సర్వేషుచ యోధే ష్వనుజేషుచ పరాఙ్ముఖేషు
దుర్యోధనః కర్ణదుశ్శాసనసౌబలేయాదిభిః కైశ్చనసహితో యుద్ధాయా
భితస్థే॥ 32

కర్ణస్తు చిత్రసేనేన సంగత స్సుచిరం యుద్ధ్వాగంధర్వైః ప్రభగ్న రథో రణాత్ ప్రదుద్రావ॥ 33

తదను దుర్యోధనః క్రోధమాపన్న శ్చిత్రసేన మభిగత స్తద్భృత్యైరేవ విమథిత రథోధరణ్యాంనిపతిత శ్చిత్రసేనేన జీవగ్రాహ మగృహ్యత॥

దుశ్శాసనాదిమాన్ సర్వాన్।బధ్వాజహ్రు స్సురోత్తమాః
సైన్యంసర్వం తదస్వస్థం।శరణం పాండవం యయౌ॥ 35

తదా తదా త్వేకేకస్మింశ్చి ద్యజ్ఞే దీక్షితో ధర్మరాజః కౌరవసేన యా శరణముపగతః కరుణితమానసో గంధర్వనిగ్రహేణ ధార్తరాష్ట్రమోచనే భ్రాతౄనాదిదేశ॥ 36

తే చ భీమార్జున యమారాజశాసన మవలంబ్య సాయుధా రథా నారూఢాః కౌరవసేన యానుగతా గంధర్వాన న్వద్రవన్॥ 37

త దార్జునేన ధార్తరాష్ట్రాదివిమోచనే సామపూర్వం ప్రార్థితా గంధర్వాస్తం న్నాభ్యనందన్॥ 38

తతో ధనంజయో రథమధిరూఢ శ్శరసంపాతై ర్గంధర్వా విముఖీచకార॥ 39

భీమశ్చ గంధర్వరాజా ననుద్రుత ఝంఝావాత ఇవజీమూతాన్ వ్యధూనయత్॥ 40

యమౌచ రథమారుహ్య ప్రక్షిపంతౌ శరాన్బహూన్
గంధర్వరాజా సంక్రుద్ధౌ।జఘ్నతు ర్వీర్యదర్పితౌ॥ 41

యమ భీమ ధనంజ యాశుగై స్తిలశశ్ఛిన్నరథేషు తేషుసః
రుషిత స్సురగాయకేశితాస గదా పార్థ మభిద్రుతో బలీ॥ 42

తస్యాభిద్రవతః పార్థః గదాంతా మాయసీం శరైః
సంఛిద్యబహుభి స్తంచ।జఘాన విశిఖై శ్శితైః॥ 43

తదా త ద్వీర్య విస్మితో ముదితశ్చ చిత్రసేనః పార్థాయ
స్వంరూపం దర్శయిత్వా సఖిత్వం జ్ఞాపయామాస॥ 44

దుర్యోధనోయం భవతా।గృహీతః కేనహేతునా
ఇత్యుక్తవంతం విజయం।ప్రాహగంధర్వ సత్తమః॥ 45

దుష్టోయం వనవాసినో విమనసో ద్రష్టుంహివోగాదిహ.
జ్ఞాత్వాభావమముష్యదేవవిభునా సంప్రేషితో హంసఖే
బధ్వాతం నయమ త్సమీపమితితత్ శక్రాజ్ఞయేదం కృతం
బధ్వాముం సగణం నయామి సవిధం జిష్ణో రనుజ్ఞాం దిశ॥ 46

ఏవముక్తవాన్ చిత్రసేనో ధనంజయేనయుధిష్ఠిరాజ్ఞయా ధార్తరాష్ట్ర
విమోచనాయా గత మాత్మానం నివేద్య తదేత ద్ధర్మరాజాయ ని
బోధ్యతేన య ధోచ్యతే తథా కురుష్వే త్యుక్త స్తథే త్యంగీకృత్య
ధర్మరజ స్తం దేశమాగత స్తేనచ సబహుమానమాదృతో ధార్తరా
ష్ట్రవిమోచనాయానునీత స్తాన్ విముచ్యయథాగతం జగామ॥ 47

గతేచ తస్మిన్ దుర్యోధన స్సపరివారో దయాళునా ధార్మికేన యుధి
ష్ఠిరేణ నైవం విధం సాహసం కదాపి కుర్యాది నీతిం బోధితో హ
స్తినపురగమనా యానుమత స్సవ్రీళ స్తమభివాద్య పరిత ప్తమనా స్వా
నుయాత్రో నగర ముపగతవాన్॥ 48

పాండవా అపి తత్రైవాన్యవసన్ విమలేవనే
కదాకదాత్య భీప్సంతో వనవాసావధిం బుధాః॥ 49

దుర్యోధనశ్చ సపరివారః పు రోపకంఠ ముపగత స్త త్పూర్వం గంధ
ర్వ విద్రావణభీతేన పురంప్రవిష్టేన కర్ణేన ప్రత్యుద్గతః పృష్టశ్చ
గంధర్వవిజయం వ్రీడానతవదనో గంధర్వైరాత్మన స్సపరివారస్యగ్ర
హణం యుధిష్ఠిరేణ మోచనంచ కర్ణాయ నివేద్య శత్రుకృతా
మవమతి మసహమానః ప్రాణత్యాగ నిశ్చితమనాః కర్ణసౌబల
దుశ్శాసనాదిభి ర్బహువిధం నివారితోపి జీవితాశాం సంత్యజ్య దు
శ్శాసనమాధిపత్యే నియుజ్య కర్ణసౌబలాదీన్ తదనుయాయినో
నియమ్య తస్మి న్నేవ పురోపవనే ప్రాయోపవేశ మకరోత్॥ 50
నిశితస్యాం పాతాళతలవాసిభిః పూర్వం దేవవిజితై స్త ద్భయాదేవ
తత్రనిలీనై ర్దుర్యోధనప్రాయోపవేశా త్స్వపక్షక్షయం శంకమానై
ర్దానవై ర్మంత్రిహుతా దనలాదుత్థాపితయా కృత్యయా దుర్యో
ధన స్త త్సవిధముపనీతో దానవై స్తైరు ద్బోధితో త్సాహేభూ
యః పురోపవనం నీతో దుర్యోధనః నైత త్స్వజనేభ్యో నివేదయన్
రాత్ర్యంతే కర్ణేన సౌబలేనచ పురప్రవేశాయ సంప్రార్థితో

దుశ్శాసనేనచ దుఃఖితేన ప్రణయ సాధ్వసవివశేన పరిగృహీత పాదో దానవమాయయానువిష్టః ప్రాయోపవేశం విహాయ శత్రుమర్దన కృతోత్సాహ మహతావైభవేన పురంప్రావిశత్॥ 51

అథ సభాయా మాస్థితే దుర్యోధనే కురువృద్ధ శ్శాంతనవ స్సంధిమ న్విచ్ఛమానః గంధర్వగ్రహం పాండవేభ్యో మోక్షణంచో ద్ఘాటయన్ కర్ణ సౌబలాదీనాం దౌర్బల్యం పాండవానాం త్రిలోకవిదితం శౌర్యవీర్యాదిప్రాబల్యంచో పవర్ణయన్ తై స్సహ ధార్తరాష్ట్రాణాం సంధి రేవకృతాహితమావహతీ త్యుపదిదేశ॥ 52

త న్నిశమ్య దుర్యోధనేన కించి త్ప్రతివదత్యపహాసపూర్వం సభాయాం నిర్గతే కర్ణాది ష్వపితమేవానుగతేషు భీష్మోఽపి లజ్జితమావ సోనిర్యయౌ॥ 53

తదను దుర్యోధనః కర్ణ సౌబల దుశ్శాసనసహితో భీష్మవచనశ్రవణ విలులితచిత్తః కిం కర్తవ్యమితి విచార్య నైవ కర్తవ్యం భీష్మవచనం సతునిత్యం పాండవేష్వేవ పక్షపాతీ సదాయుష్మాభిః పోషితోఽపి తస్య కించి దపిన యుష్మాసుపక్షపాతః తథాపి మయ్యపి సదా విద్వేష ఎవ తస్య పాండవానేవ ప్రబలాన్ అస్మాంస్తు దుర్బలాన్ మనుతే తదేత త్ప్రత్యక్షం దర్శయిష్యామి మమబలం యద్యనుజ్ఞాదీయత ఇత్యాదికర్ణవచన మాకర్ణ్య ప్రహృష్టమానస స్తథే త్యురరీచకార॥ 54

కర్ణోపి దుర్యోధనాజ్ఞా మనుసృత్య నగరా నిర్గతః ప్రాచ్య ప్రతీ చ్యోదీచ్య దాక్షిణాత్యా న్నిఖిలాన్ భూపాలా న్నిర్జిత్య తైః కరం దాపయిత్వా పున ర్హస్తినపురీ మాగత్య రాజ్ఞా సాత్మజే నానుమోదితః కిం తవ మనస్యభీష్టమితి దుర్యోధనమా పృచ్ఛ్య రాజసూయ మాహర్తు మిచ్ఛామీతి తేనోక్తే తథే త్యుక్త్వా యజ్ఞసంభాసంపాదనే ప్రాయతత॥ 55

అథ దుర్యోధనే నాహూతో రాజపురోహితో రాజసూయాధ్వర నిర్వహణాయ నియుక్తో జ్యేష్ఠే యుధిష్ఠిరే పితరిచ జీవతినత్వయా రాజసూ యోనుష్ఠేయః కింతు తత్తుల్యమహిమా వైష్ణవః కశ్చన యాగ విశే షోనుష్ఠీయతామితివ్యజిజ్ఞపత్॥ 56

తథే త్యంగీకృతే తేన।కర్ణసౌబలసంమతే
దుశ్శాసన నియోగేన।విప్రానానయితుం యయుః॥ 57

ఆగతేషు విప్రేషు క్షత్రియేషుచ ।సర్వోపకరణసంపూర్ణో దుర్యోధ
నే నానుష్ఠితో వైష్ణవోయాగ విశేష స్సమాపితః॥ 58

అథావభృథవాః క్లిన్న।శీర్షే దుర్యోధనే సభాం
ఆస్థితే సూతజః పార్థ।వధాయ ప్రతిజజ్ఞివాన్॥ 59

మహారాజ యావ దర్జునో మయానిహత స్తావదహం నపాదౌ ధావ
యె నైవ మాంసాదిక మశ్నామి యెనకేనాపి యాచితోఽపి నై
వా స్తీతి వదామి సత్యమే త త్ప్రతిజ్ఞాయతే మయామహారణే సవ్య
సాచినం తదనుసృతాన్ ధర్మరాజాదీన్ వినిహత్య తవ రాజసూయ
మహాధ్వరమాహారిష్యామి నకాపితే భీతిః పాండవేభ్యః స్వాస్థ్య మా
స్థిత స్సుఖమేధతాం భవానితి॥ 60

తత స్తోషముపేయుషి దుర్యోధ నేయుధిష్ఠిరోపి కర్ణప్రతిజ్ఞాం నిశ
మ్య తస్యాభేద్య కవచత్వాదికం విచత్య భీతి ముపగతః ద్వైతార
ణ్య ఎవ సానుజో వర్తమానః కదాచి న్నిశ్యం తే త్స్వప్నేహత
శిష్టైః కైశ్చన భీతై ర్మృగై రాశ్రమాంతరగమనాయచోదితః ప్రబు
ద్ధ స్స్వప్నవృత్తాంతం భ్రాతృభ్యో నివేద్యతై రప్యనుమతః కామ్య
కంవనమా వివేశ॥ 61

తత్ర వస త్సుపాండవేషు కదాచిద్దుర్వాసామునిరయుత శిష్యసమేతో
దుర్యోధన ముపేత్య తేన విధివదర్చిత స్త న్నగరే కానిచి
దహా న్యాస్థిత స్త త్పరిచర్యతోషితో నానావిధై స్స్వీయవంచనై ర్నచ
లితమానసె తస్మిన్ సుప్రీతో వరం గృహాణేత్యభాషత॥ 62

త త్పూర్వమేవ కర్ణ సౌబలాదిభిః విరచిత మంత్రణేన దుర్యోధనేన
ముని ర్విజ్ఞప్తః స్వామిన్ కామ్యకంవనమేత్య పాండవేషు కృష్ణా
యాంచ భుక్తవ త్సుసశిష్యేన భవతాభోజనమర్థనీయం యద్యను
గ్రహేమయ్యస్త్యేష ఎవ మమాభీష్టోవర ఇతి॥ 63

తత స్తథేతి రాజానమామంత్ర్య దుర్వాసామునిరయుత శిష్యజనా
వృతః కామ్యక ముపేత్య పాండవాన్ దృష్ట్వాతై ర్యథావిధ్యారా
ధితో నియుక్తశ్చ భోజనాయ సశిష్యస్స్నాతుం నదీ మభ్యగచ్ఛత్॥

తదా నిర్వర్తితభోజనా కృష్ణా తద్వృత్తాంతం నిశమ్య కిం కర్తవ్య
విమూఢా మునేశ్చ పరమకోపనత్వేనాతిభీతా మహత్యాపదిసంప్రాప్తే
స్మర్తవ్యో భగవాన్ హరిరితి వశిష్ఠవచన మనుస్మృత్య భగవంతం
వాసుదేవం పురా దుశ్శాసనకృతాప న్నిస్తారణ విశ్వాస నిశ్చల మన
సాస మనుస్మరత్ ॥ 65
తత స్సభగవాన్ ప్రణత పరతంత్రః పార్శ్వస్థా మపి రుక్మిణీం పర్యం
కై సంత్యజ్య ద్రౌపద్యా దర్శన ముపగతో విజ్ఞప్తశ్చ మునె రాగమ
నం క్షుధితోస్మి కల్యాణి భోజనం ప్రదేహి భుక్త్వానంతరం త్వయో
క్త మాచరిష్యామీ త్యవ్రోచత్ ॥ 66
కృష్ణాచ సంలజ్జిత మానసా నైవా స్త్యన్నం పాత్ర్యాం మద్భోజనా
వధ్యేవ తత్రాక్షయమన్నం వర్ధత్యద్య కింకరిష్యా మీత్యుక్త్వా భగవ
తాప్యయికల్యాణి ననర్మణః కాలోయం పాత్రే కించి దసి విద్య
తేచే త్ప్రసేహి పాత్రంచ పశ్యేతి పునః పున ర్నిర్బంధితా పాత్ర మానీ
యత్ ॥ 67
తత స్తత్కంఠమూలస్థితం కించిత్ శాకలేశ ముదీక్ష్య తదుపభుజ్య
భగవాన్ సంతృప్తమనా మునిరాహూయతాం దుర్వాసా స్సశిష్యో
భోజనాయేతి భీమ మచోదయత్ ॥ 68
సతు ముని ర్దుర్వాసా స్సశిష్యః కృతావగాహన స్తీర మారుహ్య
న్నరసాను ద్గిరన్ కిమిద ముపాగతం పాండవః పరమధార్మికో ధర్మ
రాజోఽస్మత్ప్రీణయా పాచయిష్యతి క్షుధాహీనా వయం కిమశ్నా
మః తత్ర గతాన కృతభోజనా నస్మాన్ పాండవా స్సంక్రుద్ధా దహే
యు ర్నామ తదనైనైవాధ్వనా గచ్ఛామ ఇత్యాలోచ్య సశిష్యస్తేనైవ
పథానిరగాత్ ॥ 69
భీమోపి కృష్ణాజ్ఞయా దుర్వాసస ఆహ్వానాయ తీరమాగత స్తత్ర
తమదృష్ట్వాపరిత స్సంచరన్ తత్ర త్యై ర్మునిభి ర్దుర్వాసా స్సశి
ష్యో నిరగాది తిగదిత మాకర్ణ్య నివృత్త స్తదుదంత మగ్రజా
యన్యవేదయత్ ॥ 70
తచ్ఛ్రుత్వాపి యుధిష్ఠిరే తస్య మునే ర్వంచకతయా కదావా
గత్యాన్నం యాచతీతి భీతే భగవాన్ నైవ భయమల్పం తస్మాత్
మునే రిత్యా శ్వాస్యతా నామంత్ర్య ద్వారకా ముపగతః ॥ 71

తదను కామ్యక వనాశ్రితేషు తేషు తేష్వాశ్రమేషు విరచితవిహారేషు పాండుసుతేషుపంచసు కదాచిత్ తృణబిందో రాశ్రమే ధౌమ్యస్యచ సన్నిధానే ద్రౌపదీం నివేశ్య మృగయావిహారార్థ మేకదైవచ తత్రసోదిశః ప్రయాతేషు తదైవ వివాహార్థం సాల్వాన్ ప్రతి గచ్ఛన్ సింధుసౌవీరాధిపతిః వృద్ధక్షత్రసూను ర్జయద్రథోనామ నృపతి ర్మార్గవశా త్తదాశ్రమపదముపగత స్తద్వార్యేకామాస్థితా మతిదేవమానుషసుషమాం ద్రౌపదీం నిరీక్ష్య స్మరపరవశహృదయః స్వసుహృదం సురథపుత్రం కోటకాస్యం ద్రౌపద్యంతికం సంప్రేష్యతే నచ పునరాగతేన నివేదితే వృత్తాంతే తాం ద్రౌపదీం పాండవపత్నీం విజ్ఞాయాపి స్వసహాయైః శైబ్యేక్ష్వాకత్రిగర్తాదిభి శ్శౌర్యవీర్యదర్పితై స్సంప్రేరిత స్స్వయంచ తస్యా మాసక్తకామః ప్రేరితశ్చ మృత్యునా ద్రౌపద్యంతిక ముపేత్యతయానుమోదితో నామకులం చాత్మీయ మాఖ్యాయ స్వరథారోహణాయతాం సంప్రేర్యతయాతిరుద్ధయా విశుద్ధభావయా భయాస్కందితయా ధౌమ్య మాక్రందిత వత్యా ప్రకటితేపి పాండవప్రతాపే కించి దప్యగణయన్ ధౌమ్యాదిభి ర్విప్రవరై ర్మామాసాహసమితి నివార్యమాణోపి మదాంధ్యేనా దృష్ట సన్మార్గో హఠా ద్రౌపదీం రథమారోప్య జహార॥ 72

తతః పాండుసుతా అపి ప్రత్యేకంచ తస్వృషు దిక్షు మృగయామ తిత్వా పునరప్యేకకంఠ్యమాపన్నా స్స్వాశ్రమాయనిర్గతా స్తదానీం ప్రవృత్తాని దుశ్శకునాని నిరీక్షమాణాశ్చ కితమానసాః ప్రవిష్టాశ్రమాః తత్ర తాం పాంచాలీమపశ్యం త స్తత్ర త్యయాతాముద్దిశ్య వరుదంత్యా ధాత్రేయికయా ఇంద్రసేనేన హఠా ద్రథాదవరుహ్యాపృష్టయా జయద్రథేన బలాదపహృతా ద్రౌపద్యదూరేయుష్మాభి రుపలభ్యే త్యుదీరితే ధృతమానసాదం శితాధను శ్శరాశిప్రముఖనానావిధప్రహరణా న్యాదాయ రథానధిరూఢా స్సైంధవపదవీ మనుయాతాః కించి దధ్వానమతీత్వా విదూరే గచ్ఛంతీం సైంధవచమూ ముపసృత్య రోషసందష్టదశనచ్ఛదాః పదాతిమధ్యే గచ్ఛంతం భీమవాక్రోశంతం ధౌమ్యంచ పురోధ సంజయద్రథరథస్థాం ద్రౌపదీంచ నిరీక్ష్యాతి ప్రచండతేజసస్సింహా ఇవ ద్విరదాన్ తాన న్వద్రవన్॥ 73

త్రైగర్త శైబ్య ముఖరాజవరేషు పాండు
పుత్రప్రచోదిత మహాశరవిక్షతేషు
భీతస్స సింధుపతి రస్వవనాయ శీఘ్రం
కృష్ణాం రథాత్సమవరోప్య యయౌ జవేన॥ 74

తా మారోప్య రథం తతో నకుల తః ధౌమ్యేన సాకం నృపః
నిఘ్నంతౌ పృతనాం తదాపి విజయం భీమంచ రుధ్వాశనైః
ప్రాయాదాశ్రమ మర్జునోపి కుమతిం భీమోను యాతౌరిపుం
సోప్యుత్సృజ్యరథం హతాశ్వ మగమద్వన్యాధ్వనా సంత్వరన్॥ 75

తం ద్రవంత మనుద్రుత్య। కేశాన్ సంగృహ్యచోత్క్షిపన్
నిష్పిష్యత చ్ఛిరోమహ్యాం। ఉత్పతం తం తథాపితం॥ 76

పదానిహత్య శీర్షేచ। జానునా ప్రహరన్ భృశం
నివారితః ఫల్గునేన। దుశ్శలా సముదీక్షణాత్॥ 77

బధ్వారుదంతం తం భీతం। రథమారోప్య మూర్ఛితం
రాజ్ఞే దర్శయితుం నిస్యే। స్వాశ్రమం కురునందనః॥ 78

అథ తం సిరీక్ష్య నిబద్ధం నిశ్చేష్టం కరుణంచ విలపంతం కరుణిత
మానసేన యుధిష్ఠిరేణ ద్రౌపద్యాచ దయాళు స్వభావయా ముచ్య
తా మయం సైంధవాపశదో దుర్మతిర్దుశ్శలా ముద్వీక్ష్యేతి నియు
క్తేన భీమేన భ్రాతృగౌరవా ద్విముక్తో జయద్రథో లజ్జావనతవదనో
యుధిష్ఠిరం శనైస్ప్రదక్షిణం ప్రణమ్యనైవం కదాచిదతి వర్తితవ్య
మిత్యాది హితముపదిష్టస్తదా శ్రమపదాన్నిష్క్రాంతో బలంచ నిఖి
లం పురగమనాయ నియుజ్య తేనైవ పథా గంగాద్వారం ప్రతిగతస్త
త్ర తీవ్రేణ తపసా పశుపతి మారాధ్యతుష్టేన తేన వరం వృణీష్వేతి
నియుక్తో యుధిదుర్జయానాం పాండుసుతానా మాత్మనావధమేవ
వరతయాసం ప్రార్థ్యతేనన చైతత్వయా కదాపి నలప్స్యతే యతో
ర్జున స్సర్వేషాం సురనరాదీనాం సుదుర్జయః కింత్వర్జున విరహి
తో చతురోపి పాండవాన్ సహపరివారానేకస్మి న్నహానిత్వమేక ఏ
వ జేష్యసీతి ప్రత్తవరే తస్మి న్నంతర్హితే తావతైవ పరితోష
మాపన్న స్స్వపురముపాయయౌ॥ 79

ఏవం ద్రౌపద్యానుభూతం క్లేశమనుసంధాయ సంక్లిష్టమానసే యుధిష్ఠిరే కామ్యకమేవవనమధ్యాసీనే సానుజే ద్వాదశ మపి వత్సరం గమయతి పరావర సకల ధర్మజ్ఞ శ్చిరజీవీమార్కండేయోముని వరో ద్రౌపదీహరణసమయ ఏవతత్రాగతో యుధిష్ఠిరేణ కంచిత్కాలం తత్ర నివాసాయ సంప్రార్థిత స్తత్రైవాన్యై ర్మునివర్యై స్సహనివసన్ కదాచిద్ద్రౌపదీపరిభవాను ధ్యాన సంక్లిష్టమానసం యుధిష్ఠిరమాలోక్య విధిశివ సురపతిప్రముఖదేవగణప్రార్థనయా నిఖిలలోకకంటక భూతరావణ నిబర్హణార్థ మవతీర్ణస్య భగవతా దాశరథినా రామభద్రేణాప్యనుభూతం రాజ్యభ్రంశ వననివాస సీతాహరణాదికం దృష్టాంత తయాకథయన్ తత్ప్రసంగేన తదీయం సర్వంచచరిత మవతారాది శ్రీవైకుంఠ గమనావధి సవిస్తర ముపవర్ణ్య తం బహుధా సమాశ్వాసయత్॥ 80

తదను సమాశ్వస్తమనసి యుధిష్ఠిరే స్వామేవ పత్నీం ద్రౌపదీం పతివ్రతామభిమన్యమానే మార్కండేయోముని రన్యాసాం సావిత్రీ ప్రభృతీనా మపి పాతివ్రత్య ముపవర్ణయన్ తత్ప్రసంగేన చాన్యాః కథాః కథయిత్వా భో మహారాజ యుష్మాకమనయైవపత్న్యై విపదుత్తరణమచిరా ద్భవిష్యతీ త్యువాచ రాజా చ మార్కండేయోపదేశేన విసృష్టశోకోహర్షితమనాః కామ్యక ఏవా వాతిష్ఠత్॥ 81

గతప్రాయే ఏవం ద్వాదశేవర్షే పాండవేషు దయావతి మఘవతి కర్ణస్య కవచకుండలభిక్షార్థం కృతోద్యమే త ద్వృత్తాంత విదా కర్ణపక్షపాతినా సూర్యేణ వేద విద్బ్రాహ్మణరూపధారిణా కదాచిన్నిశ్యంతే స్వప్నేదృష్టః కర్ణో భవంతం వంచయితు మింద్రః పాండవపక్షపాతీ కవచంకుండలేచ వాంఛతి సర్వథాపి త న్నప్రదాతవ్యమిత్యుక్తః సాక్షా దింద్ర ఏవాగత్యమాం భిక్షతా యది తథా కథమహం నప్రదద్యాం కవచకుండలమస్తువా యథా తథామయాప్యస్త్రాణ్యనేకాని పరశురామాద్యనుగ్రహేణలబ్ధాని ఖలు తైరేవ బలేన పాండవాన్నిహన్యాం కవచకుండలం త్వింద్రేణభిక్షితం ప్రదద్యామేవేతి విరచిత స్థైర్య స్తథాచేత్ శక్రస్య కాచి దమోఘాశక్తిరాయుధమస్తితాం వినిమయతయా సంప్రార్థ్యాపి కవచకుండలం

దేయమితి నిరుద్ధ స్తథే త్యంగీకృత్య తత స్తస్మి న్నంతర్హితే ప్రతిబుద్ధ స్స్వప్నముదంతం సంస్మృత్య సంజాతవిస్మయః కృతాహ్నికో భానుం దేవం ప్రణమ్య తస్మై తదుదంత యథావ న్నివేద్య తే నచ తత్వమేవై తదితి ప్రత్యుక్తేత దేవేంద్రగమనం సమీక్షమాణోవతస్థే॥ 32

తదా కదాచి త్సదనమాగతేన బ్రాహ్మణరూపిణా శక్రేణ సప్రదక్షిణం ప్రణతేన కింతేదద్యాంభిక్షామిత్యర్థితేన సకుండలం కవచం భిక్షాత్వేన యాచితః కర్ణో మణికనకాదికం సర్వంచ వస్తుజాతాం మత్పరిపాలితాం స్ఫీతామవనించ పరిగృహ్ణీష్వ విసృజ్య కవచకుండలమితి ప్రసాదయ న్నైతై ర్మమ కించిద స్తిప్రయోజనం తదేవసకుండలం కవచం దేహీతితస్య నిర్బంధేన స్వప్నదృష్టస్యరవే ర్వచనం సంస్మృత్య తమింద్రమేవపాక్షు పక్షపాతిన మాత్మానం వంచయితుమాగతం విజ్ఞాయాపి కేవలాం కీర్తిమేవాభిలష న్తస్మై కవచకుండలం దాతుం నిశ్చితమానస స్త ద్వినిమయతస్సాం దీయాం శక్తిమాయుధమాచకాంక్షే॥ 83

తత స్తథేత్యంగీకృత్య రాజా అనయైవశక్త్యాసర్వా న్రిపూ న్హనిష్యసీత్యుక్తః కర్ణోనానయా మబహూనాం హననమపేక్షితం యస్మామమభయముపలబ్ధం తమేక మేవ రిపుమనయా జేష్యామీత్యుక్త్వా యాధా త వాభిరుచి స్తథైవా స్త్వితి ప్రత్యుక్త్వా వాసవేనప్రదత్తాం శక్తిమమోఘామాదాయ స్వశరీరా దుత్కృత్య కవచం కుండలేచ తస్మైప్రదాయన కించి దపి వైవర్ణ్య ముపగత స్థిరమతి రేవావతస్థే॥

ఏవ మింద్రేణవంచితం హృతకవచకుండలం వితేజ సంకర్ణమాలోక్య ధార్తరాష్ట్రేషు దైన్యముపగతేషు యుధిష్ఠి రోఽపి సానుజశ్రుతకర్ణవృత్తాంతః ప్రమోద ముపగతవా న్॥ 85

తతః కతిపయేషుదినేషుగతేషు కామ్యకంవన ముత్సృజ్యపునర్ద్వైతవనం ప్రవిష్టేషు పాండుసుతేషు తత్రైవకృతనివాసేషు కదాచి త్కేనచిన్మునినాధర్షితో భయేనద్రవతా కేన చిన్మృగేణ తదీయో మంథారణీసహితో విషాణలగ్న స్సహైవానీయత॥ 86

తదు ద్వీక్ష్యాగ్నిష్ఠవినాశమాకులితమానసేన తేన మునినాగ్నిష్ఠానయనాయనియుక్తాః పంచైవపాండనా స్తదాజ్ఞాంశిరసావహం తస్సప్రహార

ణాః పస్థితా మృగపదవీ మనుస్మృతాః యతో కుత్రాపి మృగం వాత్యక్తం మంధం వానపశ్యంతో వ్యాకులహృదయ స్తృష్ణయాతః క్షుధాచపరీతాః కుత్రాపి జలమపశ్యంతః కస్మింశ్చి ద్వృక్షమూలె వ్యతిష్ఠంత॥ 87

తదా తత్రత్య వృక్షరామణీయకం దృష్టవతాసమీపే జలస ద్భావం శంకమానేన యుధిష్ఠిరేణ వృక్షారోహణేన జలనిరీక్షణా యనియుక్తో నకులో వృక్షమారుహ్య సమీపస్థితం జలంచనిరీక్ష్య ధర్మరాజాయ విజ్ఞాప్యతే నాతితుష్టేన తూర్ణం పానీయానయనాయప్రేషిత స్సతూ ణ స్తజ్జలాంతికం గత్వా పాతు ముద్యుక్తః కేన చిదదృశ్యేన యక్షే ణైవముక్తః॥ 88

మాతాతసాహసం కార్షీః।ర్మమపూర్వ పరిగ్రహః
ప్రశ్నానుక్త్వాతు మాద్రేయ।తతః పిబహరస్వచ॥ 89

ఇత్యుక్తం తదనాదృత్యైవ తత్ర నిపీతపానీయో నకుల స్సహసా నిపపాత॥ 90

తత శ్చిరాద్గతేష్వనాగచ్ఛతి నకులెవిషణ్ణేన రాజ్ఞా ప్రేషిత స్సహదే వోఽపి తాదృశీమేవావస్థామభజత్॥ 91

అధార్జునః ప్రేషిత స్సరసీ రంగతోయక్షవచః పూర్వోక్త మేవనిశ మ్య అదృశ్యమపి తం నిహంతు మనాః బహుశరవ్యయం విధాయా పినైతావతాతవకార్యం సేత్స్యతిమదీయప్రశ్నాన్ ప్రత్యుక్త్వైవతో యం పెయమిత్యుక్త స్తదనాదృత్యైవపానీయం నిపీయమృతప్రాయో న్యపతత్ తదనుభీమోపితా దృశీమేవ దశామ న్వభవత్। 92

అధ ధర్మరాజ శ్చతుర్ష్వపి భ్రాతృష్వ నాగతేషు తేషు పాపమా శంకమానస్స్వయమేవ తత్ర గతస్సరస్తీరేమృతకల్పాన్ శయానాన్ భ్రాతౄ న్నిరీక్ష్య నిర్విణ్ణ స్త ద్గుణచేష్టితా నిస్మృత్వా బహువిలప్య తృషమపోహితుం జలమవగాహమానస్తదైవాదృశ్యేనతేనైన యక్షే ణబకోహమత్రత్యో మత్స్యశైవల భక్షోమయైవ తవ భ్రాతరో నిహ తా మదీయ ప్రశ్నా ప్రత్యుక్త్వా పానీయమాహరేతి పూర్వోక్తరీ త్యైవ నివారిత స్తమదృశ్యమిదమువాచ॥ 93

కిమర్థం భవానిహతిష్ఠసి కిమర్థం మదీయాభ్రాతర స్త్వయాని హతాః ఇతి॥ 94

ఇతి పృష్టోనైవ బకోహం కింతుయక్షః మామనాదృత్యైతేపాతుము
ద్యుక్తో మయానిహతాః త్వంచైవ విదితోమయా పాండుసూను
ర్యుధిష్ఠిరః మమప్రశ్నానాం ప్రతివచనముక్త్వాయథాకామం జలము
పయుంజ్వే త్యువాచ॥ 95
తత స్తథే త్యంగీకృతవతియుధిష్ఠిరే సయక్షోమహాభీషణ వపుషా
కస్మింశ్చి ద్వృక్షేవిష్ఠితః ప్రశ్నాన న్వక్రమత॥ 96
కిం స్విదాదిత్యము న్నయతి। తేచతస్యాభితశ్చరాః
కశ్చై నమ స్తం నయతి।కస్మింశ్చ ప్రతితిష్ఠతి॥ ప్రతివచనం॥
బ్రహ్మాదిత్యము న్నయతి। దేవా స్తస్యాభి తశ్చరాః
ధర్మశ్చా స్తంనయతి।సత్యేచప్రతితిష్ఠతి॥ 97
ఏవంప్రకారేణ కృతానాం బహూనాం ప్రశ్నానాం యుధిష్ఠిరేణ ద
త్తాని ప్రతివచనాని నిశమ్య సయక్షః ప్రహృష్టో మహారాజకమేషాం
భ్రాతౄణాం జీవం తమిచ్ఛసీతి పప్రచ్ఛ॥ 98
అథ యుధిష్ఠిరేణ నకులో జీవతా దిత్యుక్తే కిం భీమార్జునానవా
దృత్య నకులం వాంఛసీతియక్షః ప్రోవాచ॥ 99
తతః మాద్ర్యాః కుంత్యాశ్చపుత్రార్థే సామ్యమిచ్ఛన్ సురోత్తమ
వాంఛామి నకులంసూను మానృశంశ్య పరోయతః ఇత్యుక్తంయుధి
ష్ఠిరం వచనం నిశమ్య తస్యా నృశంస్య ప్రాధాన్యమాలోక్యసంతుష్ట
మనాస్తాంశ్చతురోప్యజీవయత్॥ 100
తేషూత్థితేషు సుప్తప్రబుద్ధోపమేషు తదనుగ్రహేణైవ విగతశ్రమేష్వే
కాంఙ్ఘిణాక్రాంత సరసం తము ద్వీక్ష్యతస్మిన్ యక్షత్వం సందిహ్య
పునరపి యుధిష్ఠిరేణ కోసీతి పృష్టోయక్ష ఇదమవాదీత్॥ 101
ధర్మోహ మస్మి జనక స్తవరాజవర్య
జిజ్ఞాసయా తవ సమాగతవా నిహాస్మి
తుష్టోస్మి వీక్ష్య తవ రాజవరానృశంస్యం
కామ్యంవరం కృణుదదామియదప్యలభ్యం॥ 102
అథ యుధిష్ఠిరేణ మునే రరణీసహితం మృగాపహృతం మంథం ప్ర
దేహీతీతి ప్రథమంవరం యాచితోహామేవత్వ ద్వీర్య జిజ్ఞాసు ర్మృగ
రూపే ణాగ్నిష్ఠ మపహృతనా నిత్యుక్త్వా తదగ్నిం ప్రదాయ భగ
వాన్ ధర్మోద్వితీయాయవరాయపారిహిణోత్॥ 103

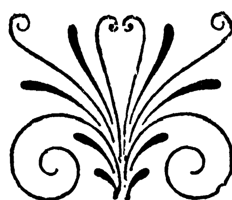
యుధిష్ఠిరోప్యేవమవృణత
గతో నో ద్వాదశో వర్ష-।వనవాసే సురోత్తమ
త్రయోదశాబ్దే త్వజ్ఞాత।వాసోనః కుత్రకల్ప్యతాం॥ 104

విరాటనగ రేజ్ఞాతవాసం కురుసహానుగః
ఇత్యుక్త్వాస పునర్ధర్మ స్తృతీయం దాతుముద్యతః॥ 105

తతో యుధిష్ఠిరః క్రోధ।లోభమోహాజయం నిజే
ధర్మే సత్యేచ దానేచ।స్థిరాం స్థితిమయాచత॥ 106

తథే త్యుక్త్వాతి రోధానం।గతే ధర్మే కురూత్తమః
సానుజో మునిమాసాద్య।తస్మైమంథం దదౌముదా॥ 107

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే
పాండవచరితానువర్ణనే సభాపర్వ
కథానువర్ణనం అష్టదశస్సర్గః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవమహాకావ్యే

ఉత్తరభాగే నవదశస్సర్గః.

* అథవిరాటపర్వవృత్తాంతః *

తత్రయోదశేచవత్సరే ప్రాప్తవత్యజ్ఞాతవాసాయోద్యతాః పాండుసుతాః ధర్మదేవతావచనమనుస్మరంతో విరాటనగరేనివస్తుం నిశ్చిత్యాజ్ఞాతవాసోపయుక్తం నామాంతరవేషాంతరాదిగమపి స్వావలంబ్యం నిర్ణీయ సాగ్నిహోత్రం ధౌమ్యం పాంచాలాన్ ప్రస్థాప్యసానుగా నింద్రసేనాదీంశ్చ ద్వారకాం సంప్రేష్యతేషు చయథోద్దిష్టంగతేషు సహ ద్రౌపద్యా ద్వైతవనాత్ప్రతస్థిరే॥ 1

మార్గే వ్యతీత్య నగరాణి వరాణి నానా
సింధూన్సరాంసిచగిరీన్నృపతే స్తనూజాః
ప్రాపు ర్విరాటనగరీనికటంనిశాయాం
సుప్తేజనేతువిదితాః పురుషై ర్నకైశ్చిత్॥ 2

స్వాన్యాయుధానిసధనుః ప్రముఖానిసద్యః
పుర్యాశ్శ్మశానభువిశమ్యగమే నిధాయ
గూఢం నిబధ్యశరదిం చభయాయతత్ర
వేషాంతరాణిపరిగృహ్యపురీం ప్రవిష్టాః॥ 3

తదా యుధిష్ఠిరేణసంస్తుతా దుర్గాపంచానామపిపాండవానా మాశిషమాశాస్త॥ 4

తతో ధర్మరాజో విప్రరూపమవలంబ్య కంకాఖ్యానందధానః కాంచనానక్షాంశ్చకక్షేనిధాయసదసిస్థితం విరాటరాజానముపేత్య తేన నిజవైలక్షణ్య దర్శన జనితవిస్మయేన సాదరమర్చితః కోఽసీతిపృష్ట

ఆత్మానం యుధిష్ఠిరసఖాయం కంకనామానం దేవనవిశారదం వ్యాఘ్రపాదగోత్రిణం విప్రజన్మాన మాఖ్యాయ తేన చ రాజ్ఞా దేవనప్రియేణాస్వసన్నిధౌ నివాసాయ నియుక్తో నితరాం తస్యాభిమతో న్యవసత్॥ 5

భీమోపి సూదవేషమవలంబ్య దర్వీపాణి స్సభాముపగతో రాజ్ఞా దృష్టః పృష్టశ్చ కోసీ త్యాత్మానం సూదవిద్యావిశారదం వల్లవనామాన మన్యేష్వపి నియుద్ధాదికృత్యేషు నిపుణమాఖ్యాయ తేనాతి తుష్టేన మహానసే నియుక్త స్తేషు తేష్వవసరేషు కార్యాంతరే ష్వధికృతో నిగూఢ మువాస॥ 6

తదను ద్రౌపద్యపి పరిగృత సైరంధ్రీవేషాపరిహితమలినైకవసనా విరాటపురరాజపథంప్రవిష్టా త దూ్రపలావణ్యాదర్శన విస్మితై స్సర్వై రపి జనై స్సాదరమీక్ష్యమాణా ప్రాసాదమారూఢయా రాజమహిష్యా సుధేష్ణయాచ దృష్టా సవిధ మాహూతా పృష్టాచ కాసిత్వ మమరీగంధర్వీ యక్షీ కిన్నరీ లక్ష్మీ రిందాణీ శర్వాణీ వాణ్యాన్యా వాసర్వాన్ ఉన్మాదయసీత్యా త్మానం మాఖ్యాయ సైరంధ్రీం పాండవపత్న్యాః పాంచాల్యాస్సఖీం కేశప్రసాదనాదిష్వతినిపుణాం పంచభిః పతిభి ర్గంధర్వైః ప్రచ్ఛన్నం సంరక్ష్యమాణాం తయాచాదిప్రీతయా నిజసదననివాసాయనియుక్తా తథే త్యంగీకృ త్యోచ్ఛిష్టాశనపాదప్రధావనవర్జం సర్వాణి శిల్పాని రాజ్ఞాని యుక్తాని కర్తుం కృతసంకల్పా అయి సైరంధ్రి త్వదీయంరూపమాలోక్య రాజా వాఽన్యోవాత్వాం కామతయత త్రికింకర్త్మోషీత్యుక్తా రాజ్ఞ్యానాహం ప్రలోభయనీయాయ ద్యన్యోమా మభిలష్యే త్సతస్యామేవ నిశిమ త్పతిభి ర్గంధర్వై ర్నిహన్యత ఇత్యుదీర్య రాజ్ఞా సమాదృతా తత్రైవ వ్యతనుత నివాసం॥ 7

తత స్సహదేవో విధృతగోపాలవేషభాషో విరాటగోష్ఠంప్రవిష్ట స్తత్ర యదృచ్ఛాగతేన తేన రాజ్ఞాదృష్టః పృష్టశ్చ కో సీత్యాత్మానం పాండుభూపతిసుతస్య ధర్మరాజస్య గోపాలనాధికృతమరిష్టనేమినామానం వైశ్యమాఖ్యాయస్వీయం గోవృషభలక్షణాదిపరీక్షాచాతుర్యంచ నివేద్య తత్ర నివాసాపేక్షాం విజ్ఞాప్య తేనచ తథేత్యంగీకృతవతా సబహుమాన మాదృతో గోపాలనాధికృతో న్యవసత్॥ 8

అథార్జునో వనితాలంకార మవలంబ్య రాజ్ఞస్సభాం ప్రవిశ్య పృష్ట
శ్చతే నాత్మానం బృహన్నళాఖ్యాం నృత్తగీతవాదననిపుణాం పితృ
మాతృవిహీనాం స్త్రీపుంరూపవిరహితా ముత్తరామధ్యాపయితుమా
గతాం విజ్ఞాప్యతథేతి రాజ్ఞాంగీకృత స్తస్స్యైవ భవనేకృతవసతి రుత్త
రాం శిక్షయ న్నవతస్థే॥ 9

నకులశ్చ తత స్సాదిరూపధరో రాజ్ఞ స్తురగశాలాం ప్రవిశ్య తురగా౯
పరీక్షమాణో యదృచ్ఛయా తత్రాగతేన రాజ్ఞాదృష్టః పృష్టశ్చ
కో౽సీ త్యాత్మానం పురా యుధిష్ఠిరసాదినం గ్రంథికనామక మశ్వశా
స్త్రవిత్తమమాఖ్యాయ స్వప్రజ్ఞా పరీక్షణ హృష్టేన రాజ్ఞా తత్రైవ నగరే
నివసే త్యాజ్ఞప్త స్తదీయా నశ్వా౯ శిక్షయ౯ అతీవ రాజ్ఞః ప్రియ
స్తత్రైవ వ్యవసత్॥ 10

ఏవ మాకారాంతర పరిగ్రహేణ కైశ్చి దప్యజ్ఞాత తయా విరాటనగరే
నివస త్సు తేషు మాసచతుర్ధే సంప్రాప్తే ప్రాప్తేచ బ్రహ్మణో మహా
తిమహోరాజదర్శనకామ్యయా సమాగతేషు బహుషు మల్లేషు
జీమూతనామకశ్చన మల్లప్రవరో నిజభుజవీర్యదర్పిత రాజ్ఞాదృష్టో నిస్పృ
ష్టశ్చ సూదవేషధారిణా భీమసేనేన నియుద్ధాయ తేన సంగతో రంగం
ప్రవిష్ట స్స్వీయం నియుద్ధకౌశలం సర్వమపి ప్రదర్శయ౯ భీమేనచ
నిజాం శక్తిమఖిలాం ప్రదర్శయితాలబ్ధాంతరేణ భుజదండనిష్పేషణ
వివశః పతితో మృతిమవాప॥ 11

తుష్టేతు పాండుసుత నైపుణవీక్షణేన
మత్స్యేశ్వరే కృతిషు తై ర్విహితాసుభూయః
తానాదర త్యనుదినం ప్రనరై రభీష్టైః
వర్ణస్సచాప్య భవదాశు నివృత్తకల్పః॥ 12

తదా కదాచి త్కీచకనామకో రాజ్ఞస్స్యాలః సేనాపతిః కశ్చన శుద్ధాం
తం ప్రవిష్ట స్సుధేష్ణాం పరిచరంతీం ద్రౌపదీ ముద్వీక్ష్య తస్యా మాస
క్తమనాః కామశరదిగ్ధో రాజమహిష్యాం శృణ్వంత్యాం తాం సంగ
మాయ బహుధాసంప్రార్థయ్యతయాచ ప్రత్యాఖ్యాతో౽పితస్యా మేవ
దృఢం మనోనివేశ్యతాం స్వాధీనయితుం రాజమహిషీం నియుజ్య నిజ
గేహ మగమత్। 13

అథ సుదేష్ణయా కీచకగృహా త్సురాదికమానయితుం నియుక్తా ద్రౌ
పదీ తదగారం ప్రవిశ్య తేన నిరీక్షితా నిజమనోరథసాఫల్యం మన్యమా
నేన బహుప్రకారై రర్థితాప్య నిచ్ఛంతీ బలాత్ గృహీతోత్తరీ
యాతచ్చ్రగహణంవిధూయ సహసా రాజ్ఞస్సభాం ప్రావిశత్॥ 14
కీచకోపి ద్రౌపదీమనుద్రుతః గృహీతకేశపాశో రాజ్ఞ స్సమక్షం తాం
నిపాత్యపదానిజఘాన॥ 15

ద్రౌపద్యాస్తాదృశీంవస్థాం।వీక్ష్యక్రుద్ధం వృకోదరం
న్యవారయ ద్ధర్మసూను।రంగుష్ఠద్వయ మర్దనాత్ 16

కృష్ణాచ తూష్ణీమాసీన।మాత్మానం వీక్ష్యధర్షితాం
వ్యనింద ద్బహుధామాత్స్య।మస్రైరావిలలోచనా॥ 17

జ్ఞాత్వాసదస్యాస్త త్సర్వం।కీచకస్య దురాశయం
కృష్ణామపూజయన్ తంచ।నినిందుః కీచకం ముహుః॥ 18

కీచకే థగతే గేహం।కృష్ణాచాంతః పురంగతా
న్యవేదయ త్సుధేష్ణాయై।సర్వం త త్కీచకే హితః॥ 19

శ్రుత్వా సుధేష్ణా త త్సర్వం।తం ఘాతయితు ముద్యతా
కృష్ణా మాశ్వాసయామాస।పరిభూతా మస త్కృతైః॥ 20

తస్యాం నిశ్యఖిలస్య కీచకవధం సుప్తేజనే ద్రౌపదీ
భీమస్యావసథం ప్రవిశ్యశయితం తం బోధయిత్వాశనైః
సర్వం త న్నిజగాద కీచకకృతం సంస్మారయంతీశుచా
క్లేశాన్స్వా ననుభూతపూర్వబహులా నప్రేరయ త్త ద్వధే॥ 21

శ్రుత్వా తద్భీమసేనేన।రోషదూషితచక్షుషా
ప్రతిశ్రుతః కీచకస్య।వధ స్త్రీనర్తనాలయే॥ 22

తతః ప్రహృష్టా ద్రౌపదీపునః స్వాలయం ప్రవిష్టా ప్రభాతే కీచకేన
పునరప్యర్థితా యథాత్వయా సంగతాం మామన్యేనజానంతి తథాకు
ర్వితిప్రత్యుక్త్వా స్త్రీనర్తనశాలా మాగచ్ఛాస్యాం రాత్ర్యా మిత్యవదత్॥

తతః కీచకః ప్రహృష్ట మానసస్నాతోభూషితోనులిప్తః పరార్ధ్యేన
చందనేన కృతాభ్యవహారో ధృతమహాంబరః ప్రదోషే నివృత్తే
నిగూఢే చ తమసి తాం శాలా మభిససార॥ 24

భీమసేనశ్చ ద్రౌపద్యా నివేదిత కీచకాగమనః స్వయమపికృత్యం నివ
ర్తయిత్వా ద్రౌపద్యాసహ కీచకాగమనాత్ ప్రాగేవ కన్యానర్తన
శాలాం ప్రవిష్టో రహస్యవతస్థే॥ 25

కీచకోపి ప్రవిశ న్నవతాం శాలాం సైరంధ్రీ మాహ్వాయన్ హఠా
దుత్ప్లుత్య భీమేన కేశేషు గృహీ తస్తాన్ విమోచయిత్వా బాహుభ్యాం
సంగతోయుధ్వా చచిరం గళేగృహీతః పాతితో నిష్పిష్టశ్చ భువిపశు
మారం మారితః ప్రజ్వాల్యాగ్నిం దర్శితశ్చ కృష్ణాయై తయాతితు
ష్టయాశాలా రక్షిభ్యో నివేదితస్తైశ్చోల్కుకపాణిభి స్సవిస్మయం నిరీ
క్షితో రాజ్ఞేచ నివేదితో బభూవ॥ 26

నిహత్య కీచకం భీమో।మహానసముపావిశత్
తత్రైవతస్థౌపాంచాలీ।రుద్ధాశాలా సురక్షిభిః॥ 27

తదను రాజ్ఞాశ్రుత కీచకవధేన తస్య సంస్కారేసమాజ్ఞప్తే త ద్భ్రా
తరఉపకీచకాః కీచకహనన హేతుభూతాం కృష్ణామపి కీచకేనసహాని
బధ్యదగ్ధుమాజ్ఞాం సంప్రార్థ్య రాజ్ఞాచతథే త్యుక్తే కీచకేన సహతా
మపి నిబధ్య శ్మశా నాభిముఖాయయుః॥ 28

తదా కృష్ణాభయవిహ్వాలాజయ జయంత విజయ జయత్సేన జయ
ద్బలనామభిస్వాన్ పతీనాహ్వాయంతీ రుదంతీ చ సాక్రోశం పరిత్రాణా
మయాచత॥ 29

తత స్త ద్రోదనఘోషం మహానసస్థో భీమోనిశమ్యాయి సైరంధ్రి
మాభీస్తే సూతపుత్రే భ్యస్స్వ ద్వాక్యమహంశృణో మ్యాగమిష్యా
మిచ తవ సన్నిధి మిత్యుక్త్వా వేషాంతరం పరిగృహ్య ద్వారేణాలం
ఘితప్రాకారః పూర్వమేవ శ్మశానవాటికాం ప్రవిష్ట స్తత్రత్యం కం
చనదశవ్యామప్రమాణం మహాతరుముత్పాట్యభ్రామయిత్వాచ భుజా
భ్యాం తానభ్యధావత్॥ 30

తేచోపకీచకా స్త ముద్వీక్ష్య విధృతమహాద్రుమం పాతయంత మూ
రువేగేనమహతో మహీరుహాన్ ప్రవేపమాన స్సైరంధ్రీరక్షణాయ
సమాగతం గంధర్వవరం మన్యమానా స్సహాలోచ్యకృష్ణామమో
చాయన్॥ 31

భీమోతిక్రోధమాపన్న।శ్శతంపంచాధికం రిపూన్
హత్వాతే నైవతరుణా।సాంత్వయ ద్ద్రుపదాత్మజాం॥ 32

ప్రేషయిత్వా పురీం భీమః।కృష్ణాంస ద్వారవర్త్మనా
స్వీయ మన్యేనమార్గేణ।సమాపేదే మహానసః॥ 33

తతః ప్రాతశ్శ్రుతోపకీచకవధో విరాటపతి ర్విజ్ఞప్తశ్చ త ద్బంధుభి స్సైరంధ్రీయం నిర్వాస్యతాం నగరా దన్యథాతస్యాః పతిభి ర్గంధర్వైః క్రమేణ తవ రాష్ట్రమపి నశిష్యతీతి త దాకర్ణ్య భయచకితోంతఃపురం ప్రవిష్ట స్సుధేష్ణాయై తమేవార్థం న్యవేదయత్॥

సాచత థేత్యంగీకృత్య పునరాగతాం సైరంధ్రి ముద్దిశ్యాయి సైరంధ్రిత్వమద్యైవనిర్యాహిమదీయా న్నగరాత్ త్వాంతు రూపవతీం నిరీక్ష్య సర్వోపిపుమాన్ ముహ్యాతి తవ పతయశ్చ గంధర్వాః కోపనాః అతోత్రనస్థాతవ్యమి త్యువాచ॥ 35

సైరంధ్రీచేదం విజ్ఞాపయామాస॥ 36

త్రయోదశాహమేవాత్ర।వత్స్యామినగరేశుభే
తతోమా ముపనేష్యంతి।గంధర్వాః పతయోమమేతి॥ 37

రాజ్ఞీచతథేత్యంగీచకార॥ 38

ఏవం వేషాంతరమాపన్నేషు పాండుతనయేషు విరాటనగరే నివసత్సుత ద్వినాశ కాముకేన దుర్యోధనేన త దన్వేషణాయాదిష్టాశ్చారా స్సర్వేషు దేశేషు సంచరంతః కుత్రాపి త త్ప్రవృత్తి మజానానావిరాటనగర మపి ప్రపన్నా స్తత్రత్యైః సమాశ్రావిత కీచకవధవృత్తాంతాః ద్వారకామపి పురీంప్రాప్య పాండవాన్ విపినేవిహాయ సమాగతా నింద్రసేనాదీ న్నిరీక్ష్య పునశ్చ హాస్తినంపుర ముపేతా స్త త్సర్వం సదసి నివిష్టాయ రాజ్ఞే సపుత్రాయ సామాత్యాయ యథావ న్న్యవేదయన్॥ 39

దుర్యోధనస్తు తత్సర్వం।శ్రుత్వామంత్ర మమంత్రయత్
కర్ణ దుశ్శాసన ద్రోణ।కృప శాంతన వాదిభిః॥ 40

తత్ర త్రయోదశం వర్షం।గతప్రాయం విచింత్యచ
ఆశంకమానమాయానం।పాండవానాంమహౌజసాం॥ 41

అజ్ఞాతతదుదంతేషు।ప్రణిధిష్వాహసూర్యజః
కిం కర్తవ్య విమోఢ్యేన।ధ్యాయం తంతం సుయోధనం॥ 42

ప్రత్యాయితాః ప్రణిధయః పునరేవ రాజన్
యాస్యంతు సర్వవిషయాన్ మృగణార్ధమేషాం
మన్యేచతే విపినభూమిషు లబ్ధకష్టాః
వ్యాఘ్రై ర్హతా స్వయముతైవ శుచావినష్టాః॥ 43

ద్రోణ స్త్వతః ప్రాహనయాంతినాశనం
శూరాఃకృతాస్త్రాశ్చహిపాండుపుత్రాః
యద్యద్యశక్యం మృగయంతు భూయః
ప్రచ్ఛన్నవేషాన్ సమయాధ్వినస్తాన్॥ 44

తథయివ భీష్మేణ కృపేణ చోక్తే।త్రిగర్తరాజాప్యవద త్సుశర్మా
ఆకర్ణ్యచారైగదితంసభాయాం।విరాటసేనాధిపతే ర్వినాశం॥ 45

రాష్ట్రం మె బహుశో విరాటపతినా శంబాధితం కీచకం
శేనేశం పురతోవిధాయబలినం సోద్యాహత్రశూయతే
గంధర్వై స్తదిహైత్య మత్స్యనగరం జిత్వా నిరుత్సాహినం
రాజానం స్వవశేకరోమియదితం కర్ణాదయోమన్వతే॥ 46

కిం పాండవైరద్యవిహీనసారైః। వినష్టచారైశ్చపరేతకల్పైః
ఆయాంతియద్య ప్యవనీశజిత్వా।త్వమేవ భోక్ష్యస్యవనీం సమృద్ధాం॥47

తత స్తథేతి దుర్యోధన స్సుశర్మవచన మంగీకృత్య కర్ణాదిభిస్సహ
సమంత్ర్యనిశ్చిత్యచ కర్తవ్యాంశం సుశర్మాణం సహసైనికం ప్రాక్ప్రస్థాప్య తదనంతరే దివసే స్వయమపి భీష్మ ద్రోణ కృప కర్ణాదిసహితో నిరగాత్॥ 48

ప్రస్థితస్స త్రిగర్తేశ స్సప్తమ్యా మసితచ్ఛదే
విరాటనగరోపాంతే।రాజ్ఞో గోధనమగ్రహీత్॥ 49

గోపాలా దథ స న్నిశమ్య నృపతి స్త్రైగర్తరాజాహృతం
సర్వంగోధన మిత్యుదీర్ణ రుషిత స్సంచోదయిత్వాచమూం
పుత్రభ్రాతృభిరాత్తవర్మభిరగా ద్యుద్ధాయుతైః పాండవై
రాత్మప్రత్తతనుత్రధన్వవిశిఖైః కంకాదినామాన్వితైః॥ 50

తతః ప్రవృత్తం త్రైగర్తరాజ మత్స్యేంద్రసేనయోః
ప్రధనమధ తేభేంద్ర।తురంగ రధ భీషణం॥ 51

ఖురనేమి సముత్థితం రజో।శమయ త్సైనికరక్తనిర్ఝరః
నిహతై ర్గజవాజిచం కురై।రణభూమి ర్వితతా పదాతిభిః॥ 52

తదా శతానీక సమాహ్వయేన।భ్రాత్రా మహీశస్య శతే విభిన్నే
అన్యోన్యజన్మా మదిరాక్షనామా।చతుశ్శతం సైన్యవరా న్జఘాన॥ 53

రాజా నిహత్యయుధి పంచశతం రధానాం
అష్టౌ చ సైంధవ శతా నిచరన్ రధేన
త్రైగర్త దేశపతి నాభిముఖం సమేత
శ్చక్రేద్భుతం రణ ముదంచిత భిన్నమార్గం॥ 54

రధస్థిత స్సానుజని స్సుశర్మా।శరా నముంచ ద్బహుశో విదీప్తాన్
తానచ్ఛిన స్మత్స్యపతి శ్ఛతావచ్ఛరై రసంభ్రాంతమనాః కృతాస్త్రః॥ 55

రధాదవప్లుత్య గదా ధరస్స।త్రిగర్త రాజా సహజేన సాకం
హత్వాం చమూం మత్స్యపతేశ్చ సూతం।జగ్రాహ తం చాపి రధేనహీనం॥

హ్రియమాణం త ముద్వీక్ష్య।త్రైగర్తేన తరస్వినా
చోదితో ధర్మరాజేన।సంప్రతస్థే వృకోదరః॥ 57

గ్రహీతుకామం తం వృక్షం।న్యవారీ ద్ధర్మనందనః
మాజానీర న్నిమం భీమ।ఇతియుద్ధ గతాజనాః॥ 58

తంస్తోధను ర్గృహ్యశరాన్ విముంచన్
భీమ స్సుశర్మాణ మనుద్రుతోభూత్
త ద్ఘోష మాకర్ణ్య పున ర్నివృత్త
స్సహానుజ స్తత్ర రణం వ్యతానీత్॥ 59

మధితగజరధాశ్వ స్తేనవీర స్సుశర్మా
ధృతధనురిషువర్షం సం ముమోచారిసైన్యే
అధసకృరభియాతా శ్చోదయం త స్తురంగా
న్కురునృపకులవీరా స్సోపి మత్స్యేంద్రపుత్రః॥ 60

యుధిష్ఠిర స్తత్ర సహస్రసైన్యం।భీమోవధీ త్సప్తసహస్రసైన్యాన్
మాద్రీసుతౌ సప్తశతాని చైవ।త్రీణ్యప్యకార్షాం క్రమశః పరేతాన్॥ 61

ధర్మాత్మజేన నిహతో విశిఖై ర్నితాంతం
క్రుద్ధ స్త్రిగర్తనృపతి ర్నవభిః పృషత్కైః
హత్వాతమాశుచతురోపి హయాం చతుర్భి
ర్వివ్యాధనైజమఖిలం ప్రణయాన్ ప్రకర్షాం॥ 62

భీమ స్తమాసాద్య తథారథాశ్వాన్। నిపాత్య పార్ష్ణీంశ్చ నిహత్యసూతం
అపాతయత్ స్యందనతో ధభీశో। రథాత్సశర్మావిపపాతమహ్యాం। 63

భ్రాతావిరాటస్య తదావధీత్తం। త్రిగర్తభూపం మదిరాక్షనామా
విరాటభూపోపి గదాధర స్త। మభ్యద్రవచ్ఛత్రుమథావరూథః॥ 64

తాభ్యామభిద్రుత ముపేతభయం త్రిగర్తనాథం వలాయనపరం సము
దీక్ష్య భీమః ఉత్ప్లుత్యవాహనవరా త్సహసానుయాతః కేశగ్రహేణ
వినిపాత్య పదాచశీర్షే॥ 65

హత్వా విలాపకృపణం రుషితోప్యరత్ని
జానుప్రహార విగత స్మృతి మప్రకాశం
ఆగోప్యతం రథమథోవినివర్త్యగాస్తా
దాసోయ మిత్యనయ దంతిక మగ్రజస్య॥ 66

మృతపశురివనీతస్స త్రిగర్తాధినాథః
కరుణిత మనసాభూన్మోచితః పాండవేన
తదను ముదితచిత్తో మత్స్యభూప స్స్వసైన్యైః
పుర మవిశ దుపేతం మంగళాలంక్రియాభిః॥ 67

యాతే విరాటక్షితిపే త్రిగర్త। రాజానముద్దిశ్యహృతోస్రసంఘం
దుర్యోధనః కర్ణముఖై రమాత్యై ర్యయా విరాటం సురభీ ర్జిహీర్షుః॥

స ప్రాప్యోత్తరతః పుర్యా। ఘోషానుత్సార్యగోగణం
షష్టిసాహస్రసంఖ్యాతం। జహారబలసంయుతః॥ 69

తదా గృహీతాసు సుయోధనేనసకర్ణ శల్యాంగిరసేనగోషు
గోపోద్రుతం రాజగృహం ప్రవిష్టోన్యవేదయ త్తం నృపతేస్సుతాయ॥ 70

భూమింజయాఖ్యస్స నృపస్యసూను ర్నిశమ్య త ద్గోగ్రహణం ద్విషద్భిః
సంశ్లాఘిత శ్చైవ పశూద్వహేన। తమంహామధ్యేవనితాగణస్య॥ 71

యద్యద్యహో సారథిరశ్వనేతా।తదాజయిష్యామ్యపిదేవరాజం
సుయోధనం ద్రోణ కృపౌచ భీష్మం।వైకర్తనం వాకిముతాన్య శత్రూన్
వికత్థనం తస్య తదా ద్యనేకం।కిరీటనా కర్ణయతా నిసృష్టా
కృష్ణారహా స్యుత్తరమాహషండో బృహన్నళాఖ్యం భవితేతియంతా॥ 73
నిశమ్యతం ఫల్గునసారథిత్వే త్యవస్థితం ఖాండవదాహకాలే
బృహన్నళామానయితుంన్యయుంక్తతదోత్తరాఖ్యాంభగినీంకుమారః॥
తత్రైవనృత్యాలయమాప్తయా తయా
ప్రచోదిత సారథితాం బృహన్నళా
యయా కుమారస్యసమీపమాచిరాన్
బృహన్నళా ముత్తరముత్తరాహ్వయః॥ 75
త్వ మర్జునస్యాసి రథోపయంతేత్యుక్తంహి సైరంధ్రికయాధునామే
సంయోత్స్యమానస్య కురుప్రవీరై ర్భూత్వానియంతా తురగాన్నియచ్ఛ
పునఃపునః ప్రార్థనయా బృహన్నళా
నియంతృతాం తస్య తథేత్యభాషత
తతః ప్రహృష్టోధృతవారవాణకః
మృగేంద్రకేతుం రథమారురోహసః॥ 77
బృహన్నళాసాపినిబధ్యవర్మ।ప్రచోదయామాసరథస్యవాహాన్
శమీంసమాసేదతురంతికేతౌ।శ్మశానభూమేః కురుసన్నిధానే॥ 78
దృష్ట్వా కురూణాం పృతనాం సుగుప్తాం
మహారథయి భీష్మముఖై ర్విభీతః
తదోత్తరో నాలమహంరణాయే
త్యుక్త్వా రథాదద్రివదస్తచాపః॥ 79
తత్రార్జునః పదశతం సమనుద్రుతస్తం
కేశా న్నిగృహ్యవిలపం తమవద్యవాచం
ఆనీయవాహనసమీప మువాచసత్రూన్
జేష్యామ్యహం రథగత స్తురగా న్నియచ్ఛ॥ 80
ఆరోప్యోత్తరమాభిముఖ్యగమనం।క్లీబాకృతిం స్యందనే
దృష్ట్వా భీష్మముఖా స్తమర్జునధియాభీతిం యయుః కౌరవాః

ఆది ష్టోథ కిరీటినాన్నృపసుత స్త్వారుహ్యతామున్ఛమిూం
గాండీవాది ధనూంషిసాసివిశిఖాన్ తూణీరవాన్ పయత్॥ 81

త త్తేజః ప్రసమిూక్ష్య విస్మితధియా పృష్టశ్చ తేనార్జునః
కేషామేతఇతి ప్రతీతమహసాం పాండోస్సుతా నామినే
ఇత్యుక్త్వా ప్రథితౌజసోద్యవనగాస్తే పాండవావై శుర్తా
వర్తంతేక్వను వేతి తేనపునరప్యూచే నరేంద్రాత్మజం॥ 82

కంకాఖ్యవిప్రస్తు యుధిష్ఠిరోభూత్। భీమో భవ ద్వల్లవనామధేయః
ధనంజయోహం నకు లోశ్వసాదీ। గోపాలకోభూత్సహదేవ ఏవ॥ 83

యా ద్రౌపదీసాన రపాలగేహే। సైరంధ్రికా కీచకనాశహేతుః
ఇత్యుక్త మాకర్ణ్యసమాత్స్యసూనుః। పప్రచ్ఛనామాన్యపరాణితస్య॥ 84

త తోర్జునస్స్వయా న్యర్జున ఫాల్గున జిష్ణు కిరీట శ్వేతవాహన
బీభత్సు విజయ కృష్ణ సవ్యసాచి ధనంజయ ఇత్యేతాని దశనామా
న్యాచఖ్యౌ॥ 85

అథోత్తరేణైతానినామానితవకుత ఆగతానీతిపృ ష్టోర్జునః పునరపి
తమిద ముచాచ॥ 86

లోకేవదాతకర్మత్వా। దసమత్వాచ్చవర్ణతః
అర్జునఃఫాల్గునశ్చర్క్షే। ఫల్గునోర్యఃపురయోర్జనేః॥ 87

దేవసురవిజేతృత్వాత్। జిష్ణునామమమాగతం
ఇంద్రదత్తకిరీటత్వాత్। కిరీటినముశంతిమాం॥ 88

శ్వేతాశ్వయుక్స్యందనత్వాత్। శ్వేతవాహనసంజ్ఞకః
బీభత్సకర్మరాహిత్యాత్। బీభత్సోహంభువిశ్రుతః॥ 89

నిత్యంజయితయాయుద్ధే। విజయాహ్వాయవానహం
కృష్ణావదాతవర్ణత్వాత్। పిత్రాకృష్ణఇతీరితః॥ 90

కరద్వయాస్త్రబాణత్వాత్। సవ్యసాచ్యహమీరితః
నానాదిక్ధనజేత్వత్వాత్। ధనంజయసమాహ్వయః॥ 91

అథోత్తరస్తదాకర్ణ్య। ధృతాత్మాప్రీతమానసః
సారథ్యమురరీచక్రే। ప్రశంసన్నర్జునం ముహుః॥ 92

తతోబద్ధశిఖఃపార్థః।ప్రాఙ్ముఖో నియత శ్శుచిః
దధ్యావస్త్రాణిసర్వాణి।తాన్యప్యాజగ్మురంతికం॥ 93

వాని ప్రణమ్యసంస్పృశ్య।పాణినాహృష్టమానసః
సహాయాః కార్యకాలే మే।భవ తేత్యబ్రవీద్విభుః॥ 94

తతోధిజ్యేసమాకృష్టే।గాండీవేసవ్యసాచినా
శుశ్రువేతస్య నిర్ఘోషః।కంపయ న్నివరోదసీ॥ 95

సింహధ్వజం సమాకృష్య।శమీమూలే నివేశ్యసః
దధ్యౌ కపిధ్వజం వహ్నేః।ప్రసాద మపి ఫాల్గునః॥ 96

తతః ఖా త్పతితం దృష్ట్వా।స్యందనం కపిలక్షణం
పరిక్రమ్య సమాస్థాయ।పార్థోభి ద్రుతవా న్కురూన్॥ 97

ధ్మాతే తేన తదా శంఖే।జానుస్పృష్టభువోహయాః
ఉత్తరశ్చ రథోపస్థే న్యపత న్మూర్ఛితోభియా॥ 98

స్వయమేవ తతః పార్థో।నియమ్యా భీషుభి ర్హయాన్
ఉత్తరంచ సమాశ్వాస్య।పున శ్శంఖ మపూరయత్॥ 99

నాదేన దేవదత్తస్య।గాండీవస్యచకర్షణాత్
ఉత్తరశ్చకితోలీనో।రథోపస్థే గతస్మృతిః॥ 100

చకంపేసకలాభూమి ర్గాండీవాకర్షణధ్వనేః
వైరాటిః పునరాశ్వస్తః।రశ్మీ న్జగ్రాహవాజినాం॥ 101

ఘోషేణ తేన తం పార్థం।గురుణాజానతా తదా
దుర్నిమిత్తా న్యుదీక్ష్యాహ।దర్శితాని సుయోధనః 102

హేభీష్మనైత న్మన్యేహం।యద్బద్ధః పాండవైః పణః
వర్షేత్రయోదశేవాస।మజ్ఞాతంతు విధేమహి॥ 103

యద్యర్జున స్సమాయాత స్తథాపిహీనభీర్మమ
మహారథేషుయుష్మాసు।స్థితేషు సమరాంగణే॥ 104

తదాచకర్ణ రవిసూనురిత్థం।కావార్జునాద్భీర్మయితుస్థితేవః
ఏకోహమేవాజి ముపేత్యపార్థం।సంఛాదయిష్యే విశిఖై శ్శితాగ్రైః॥105

కృపస్తతః పార్థబలం విమృశ్యన్ । ఉవాచతం షడ్రథినో వయంతం
యోత్స్యామభీష్మాంగిరసాభవాంశ్చ । దుర్యోధనో౽హంగురుపుత్ర ఏవ॥ 106

ద్రౌణిశ్చ పార్థస్యబలం జగత్యాం
శ్రుతంపురాఖాండవదాహముఖ్యం
సంశ్లాఘమానస్తమువాచయోధా
యుధ్యంతు సర్వేయదినార్జునో౽యం॥ 107

భీష్మో౽పి సమ్యక్కృధయోః తదేవ। సంధింతదా క్షేమకరీమువాచ
దుర్యోధనస్తత్ర మనోవిముచ్య కర్తవ్యమూచే రణమే వదుష్టః॥ 108

అథాహ భీష్మోనునయన్నరేంద్రం। తుర్యాంశయుగ్యాహిపురంబలస్య
ఆదాయగా గచ్ఛతు తుర్యభాగః। వయంతుయోత్స్యామతదర్ధచమ్వా॥

ఊరీకృత్య తథేతి భీష్మవచనం దుర్యోధనః ప్రాగ్యయౌ
పశ్చాద్యాతితుగోధనం పరివృతంచమ్వాకురుక్ష్మాభుజాం
భీష్మోవ్యూహమథాకరోత్ గురురభూన్మధ్యే భవత్తత్సుత
స్సవ్యేదక్షిణతః కృపో రవిసుతస్త్వగ్రేస్వయం పృష్ఠతః॥ 110

తత్రాగాద్విజయోరథస్య ధనుషోఘోషేణదిక్ఘోషయన్
నృత్యద్వానరకేతుకల్పితనమస్కారేషు రాంగిరసే
సైన్యేతత్రనలక్షయన్నృపసుతం దృష్ట్వాచయాంతం పురో
గోభిస్సాకమమర్షితో గురుముఖాన్ త్యక్త్వాతమేవాన్వయాత్॥ 111

గోరక్షాధికృతాంచమూమిషుగణైర్హత్వానివర్త్యార్జునః
పార్థోభ్యద్రవదంబికాత్మజసుతం తం వీక్ష్యభీష్మాదయః
అభ్యాగుర్మహతాబలేనవిధమన్సైన్యం తదర్వఖురైః
వైరాటిర్విజయంరథేనజవినాసైన్యేవహన్ద్వైరిణాం॥ 112

తం చిత్రసేనజయశత్రుసహాస్సమేతా
స్సంగ్రామజిద్విజయమభ్యయురాత్తచాపాః
సైన్యం తదర్జునశరైర్మథితం సవీరం
తత్రాభ్యగాద్దృఢధనూరుషితో వికర్ణః॥ 113

పార్థస్తేన విపాటవర్షనిహతః క్రోధేన తత్కార్ముకం
కేతుంచాపి నిపాత్యతేనతు పునః వృష్టశ్శరైర్భీషణైః

విధ్వాపంచభి రాశుగై స్త మురుభిః సూతంచ తస్యావధీత్
బాణాగ్ర్యై ర్దశభి ర్వ్యసున్నిపతిత స్సర్వేచ తే విద్రుతాః॥ 114

సంగ్రామజిత్తదనుపార్థముపేత్యకర్ణ
భ్రాతాశరేణవినికృత్తశిరాబభూవ
కర్ణోథలబ్ధసమయోర్జునమభ్యధావ
ద్దంతీ యథా మృగపతిం దహనం పతంగః॥ 115

పార్థో ద్వాదశభి శ్శరై రభిహతః కర్ణేనతం సాయకా
సారే ణాపి దధేనవాహనబలం భీష్మాదినానప్యరం
తంవ్యాధూయ వినిర్గతశ్శరవరై రభ్యర్దయన్ పాండవం
కర్ణోహర్షముదైరయ త్కురుభువాం సంపశ్యతాముల్బణం॥ 116

పార్థేనాథవికృష్యగాండివధను ర్ముక్తైశ్శితైస్సాయకైః
కర్ణశ్ఛిన్నరథోవిభిన్నకవచ స్సంపీడితాంగోభృశం
త్యక్త్వాతత్సమరాంగణంచ కితధీర్నద్రావతో ద్రావితో
దంతీవాథవిచుక్రుశుః కురువరాః ప్రాణావనేలోలుపాః॥ 117

తతః ప్రవిశ్యపృతనాంమృగయన్ రవినందనం
వివ్యాధయోధా నఖిలాన్పార్థః పత్రిభి రాశుగైః॥ 118

ద్రోణం త్రిస ప్తతిశరై రభిహత్యభీష్మం
షష్ట్యాత్రయేణచ కృపం విజయ శ్శరాణాం
ద్రౌణిం తథాష్టభి రుపేత్యతుదుస్సహాంచ
విధ్వాద శాశుగవరై ర్విజయీచకాశే॥ 119

దుశ్శాసనం ద్వాదశభి శ్శితేన దుర్యోధనం తత్ర నిపీడ్య పార్థః
తం కర్ణినాకర్ణమహాంశ్చ కర్ణే భగ్నం తదాసీ దఖిలం బలౌఘం॥

వైరాటిరథ పార్థేన చోదితశ్ఛేదయన్ హయాన్
ప్రవేశయ ద్రథం సైన్యం కురూణా మర్ణవోపమం॥ 121

ప్రదక్షిణీకృత్యరథంకృపస్య వైరాటిరగ్రేస్యరథం న్యబధ్నాత్
పార్థస్సదధ్మావథదేవదత్తం శారద్వతోథాభ్యగమత్రణాయ॥ 122

వ్యోమావృత్యకుతూహలేన సుమనోబృందేమిషు త్యర్జునం
శంఖస్వానవినాది తాఖిలదిశ శ్శారద్వతఃకార్ముకం

ఆకర్ణ్ణంతు వికృష్యప్రతిదశకేనాహాన్ పృధానందనం
సోప్యాకృష్యతు గాండివం శరవరాన్ చిక్షేపమర్మాతిగాన్॥ 123

సంఛిన్నేషు గణః కృపేణ విజయో విధ్యచ్ఛతైస్తం శరైః
వ్యావిధ్య త్సచతం సహస్రదశకేనాధార్జునోరోషితః
వివ్యాధాశ్వరవరాన్ చతుర్భిరిషుభి స్సర్వే సకృత్త్రేన
భస్యత్వేతుస్సపదాచ్చచాలచతదానాహాన్ గురుత్వాల్కృపం॥ 124

భూమౌలబ్ధపదే కృపేదశశరై ర్వేద్ధ ర్యుదాత్తైః పృధా
సూను స్తస్యసిపాత్యధన్వకవచం చాపాతయద్భూతలే
ఛిన్నేష్వన్యధనుష్షుచాపి కుపితశ్శక్తిం కృపఃప్రాహిణోత్
ఛిన్నాసా దశభిః ఖఏవదశధాభల్లైః పృథాసూనునా॥ 125

శారద్వతేన దశభి ర్విశిఖై ర్విభిన్నః
పార్థస్త తత్ర్ర్యధికకాన్ దశసంజహార
ఏకేనచైవయుగమశ్వవరాన్ చతుర్భిః
విధ్వాపరేణ చశిరోచ్ఛినదస్యయంతుః॥ 126

త్రిభిస్త్రివేణుంతు విభిద్యచాక్షం।ద్వాభ్యాం ధ్వజం చైవతథాపరేణ
త్రయోదశేనోరసిగౌతమస్య।వివ్యాధపార్థఃప్రహసన్నివాజౌ॥ 127

తతో గదాపాణిరవప్లుతోరథాత్।గదాంప్రచిక్షేపకృపః కిరీటినే
శరైస్తునున్నా పునరేవసాగదా।పృథాసుతేనాభిముఖం గతాకృపం॥ 128

తద్రక్షణాయ పరితోథభటాఃపరీతాః
పార్థంశరైః సమకిరన్ సకృదేవసర్వే
తాన్వారయన్ రథవరం పరివీయసవ్యం
మత్స్యేంద్రసూనురకరో ద్విఫలప్రయానాన్॥ 129

తత్రోపనీతేసమరాంగణాత్కృపే
గురూత్తమ శ్శోణతురంగమం రథం
అధిష్ఠితో వేదివిలాసికేతనం
ధనుర్గృహీత్వార్జునమభ్యయాద్ద్రుతం॥ 130

ఆయాంతముద్వీక్ష్యతమర్జునోశ్వాన్
ప్రచోదయేత్యాహరణాయసూతం

తతః ప్రణున్నాస్తురగానియంత్రా
క్షణాద్రథం తస్యపురోవితేనుః॥ 131

దృష్ట్వారథం పాండుసుతస్య విప్రః
ప్రాధ్మాయశంఖం సమయాద్రణాయ
పార్థః ప్రణమ్య ప్రథమప్రహారం
యయాచతం విస్మితమాస తత్ర। 132

ద్రోణప్రయుక్తానథపాండుసూను
స్సమచ్ఛిన ద్వింశతిమాశుగాన్సః
పునశ్చశీఘ్రాస్త్రముదీక్షమాణ
శ్శరాన్ సహస్రంవ్యకిరద్ద్విజేంద్రః॥ 133

ఏవంప్రవృత్తేగురుపాండుసూన్వో
ర్యుద్ధేవియద్వ్యాప్తమభూత్ పృషత్కైః
శీఘ్రాస్త్రమాసాద్యశరై రసంఖ్యై
రాచ్ఛాది తస్తత్ర గురు ర్నితాంతం॥ 134

కృతేచహాహానినదేజనౌఘైః।ద్రోణేచతస్యప్రతికారమార్గే
నివర్త్యతంద్రౌణి రుదీర్ణకోపః।సమభ్యధావ ద్విజయంకృతాస్త్రం।

అశ్వత్థామ కిరీటినో రథ మహా ద్యుద్ధం ప్రవృత్తం తదా
వ్యోమాచ్ఛాదిత మాసనష్టమిహిరం తాభ్యాం ప్రయుక్తై శ్శరైః
ద్రౌణి ర్వీక్ష్యహయాన్ హతాన్ ప్రకుపితః జ్యామచ్ఛిన త్ఫాల్గునీం
అన్యాంసోపి పున ర్నివేశ్య విజయః ప్రాచోదయ త్సాయకాన్॥ 136

యుధ్యతో శ్చిరముదారవీర్యయో రర్జునస్యచగురో స్తనూజనేః
విస్మితాదివిసురావితస్థిరే ఛన్నమభ్రమిషుభిస్సభాస్కరం॥ 137

అస్యత శ్శరవరాలయంగతాః।ద్రోణజస్య సమరేతరస్వినః
అక్షయేషుధియుజః పృథాభువః।వర్ధతేస్మశరవృష్టిరాతతా॥ 138

కర్ణ స్తత్ర వికృష్టకార్ముకవరః ప్రత్యుద్గతః పాండవం
భిన్నాం గోవిశిఖై శ్శితైశ్శరవరానస్యంశ్చ తేనాసకృత్
ఛిన్నేధన్వనిశక్తిమాయుధమపిక్షిప్త్వాచతస్యాంతథా
భూతాయాం హతసైంధవశ్చధ తనుత్రాణాద్రవ త్పీడితః॥ 139

చోదితోఽథపునరుత్తరః పృథాసూనునా సమవగాహితుం చమూం
ఆపగాతనుజనే ర్భయాతురస్స్వామశక్తిమతనోద నుత్తరం॥ 140

ఆశ్వాసితోఽధృతమనాః పున రర్జునేన
వైరాటిరాత్మబలవర్ణనత స్తదాదిం
భీష్మస్య సైన్యమవగాహ్య మహారథాఖ్యం
తేనా భవ త్ప్రతిహతాశ్వగతిః పృషత్కైః॥ 141

అథ జిష్ణు రుదీక్ష్య తద్రుమా భువితాళధ్వజమస్యమూలతః
విశిఖై ర్నిశితై రపాతయ త్తదభూద్విస్మయదాయిపశ్యతాం॥ 142

తతః వికర్ణ దుశ్శాసన దుస్సహా స్తం
వివింశతి శ్చార్జునమభ్యుపేతాః
భల్లేన విధ్వోత్తర మర్జునంచ
దుశ్శాసనోఽస్యేన జఘాన వత్సే 143

ఛిత్వార్జున స్తస్య తత శ్శరాసం పంచాశుగై ర్వ్యథిసితం జఘాన
సపీడితః పార్థశరై రపాయాత్ తతో వికర్ణోఽర్జునమా జఘాన॥ 144

విద్ధోలలాటే విజయేన భీమశరేణ దూర్ణం రథతః పపాత
వివింశతి దుస్సహాయుక్ తత స్తమవాకిర త్ప్రతిభిరా త్తసారైః॥ 145

తావుభౌ యుగపదర్జున శ్శర ద్వంద్వ విద్ధవపుషౌ విధాయసః
వాజినోఽపిసమసూదయత్త తస్తౌ రణా దపగతౌ భయాతురౌ॥ 146

సర్వై స్తత్ర మహారథైః ప్రకుపితైః ప్రత్యుద్గతః ఫాల్గునః
సంఛి న్నోరు కరాంఘ్రి పాణి శిరసో గాండివముక్తై శ్శరైః
కృత్వారక్తజలాంనదీం ప్రతిభయాం ప్రావర్తయ ద్దుస్తరాం
కోపం సర్వ మరణ్యవాస నియుతం సందర్శయ న్విద్విషాం॥ 147

ద్రోణి స్ససూనురథకర్ణవివింశతీచ
దుశ్శాసనః సహకృప స్సచధార్తరాష్ట్రః
భూయోఽర్జునం ప్రతిరణాయయయుత్సరుష్టాః
వర్షంచఘోర మసృజన్ శరరూపమస్మిన్॥ 148

గాండీవం సతతో వికృష్య బలవత్ హైరణ్యపృష్ఠం తదా
బాణై స్తాన్ సమపీడయత్సురపతే రస్త్రేణ సంయోజితైః

సర్వేష్వాకులచేతనేషు సమరాన్ముగ్ధేషు భీష్మో బలీ
ముంచన్ ఘోరశరానుపేత్యవిజయం దధ్మౌచ శంఖోత్తమం॥ 149

భీష్మేణాష్టభిరాశుగై ర్వినిహతే కేతౌ పృథానందనః
తస్యచ్ఛత్రమపిధ్వజం చతురగాన్ సూతంచ విద్ధ్వాతతః
శస్త్రాస్త్రైస్సదృశం విధాయసమరం భీష్మేణ తత్కార్ముకం
క్షౌరప్రేణచకర్తసోపి ధనుషాన్యేనాశుగానక్షిపత్॥ 150

తాన్ సర్వాన్ విధమయ్య పాండుతనయః పత్త్యాశుగై శ్శీఘ్రైః
తద్దృష్ట్వా శతమన్యునా సుమనసై ర్వృష్టోది విస్థాయినా
విద్ధేశాంతనవేన ఘోరవిశిఖై స్సవ్యేతు పార్శ్వేపునః
ఛిత్వాతస్యధను ర్దశాశుగవరై ర్వక్షస్య విధ్యద్భృశం॥ 151

సపరిగృహ్య రథకూబరం బలీ। మోహమాపచిర మాపగాసుతః
తం విసంజ్ఞ మనయత్ స్థలాంతరం। సారథిః పురత ఏవ చోదితః॥ 152

తతో దుర్యోధనో నాగ। ధ్వజమారోప్యవాహనే
పరిత్యు ద్గతః పృథాసూనుం। రథేనాశుగవాజినా॥ 153

అసహాయ ముదీక్ష్యతం రవే। స్తనయః స్వస్థతనూరథస్థితః
ఉదగస్యరరక్షశంతనో। స్తనయోదక్షిణరక్షణంవ్యధాత్॥ 154

దుశ్శాసన స్సహవివింశతిరశ్వపృష్ఠం
ద్రోణః కృపశ్చ సముపేత్యరరక్షురాశు
సర్వైస్సకృత్పరికుపితై ర్విశిఖాన్ విసృష్టాన్
పార్థో న్యవారయ దపారశర ప్రవేగైః॥ 155

సంమోహనాస్త్ర వరమంత్రేణ సంప్రయుక్తై
విద్ధేషు తేషు విశిఖై ర్భువిపాతి తేషు
మోహం గతేషు విజయోథముదాబ్జరత్నం
దోర్భ్యాం పరిగృహ్య సమపూరయ దభ్రనాదం॥ 156

తత్రోత్తరాగిరమనుస్మర తార్జునేన
సంచోదిత స్సపదిమాత్స్యసుతోంశుకాని
శుక్లేగురో స్సహ కృపస్యచ మేచకేతు
ద్రౌణే ర్నృపస్యచ జహార రథా వరూథః॥ 157

కర్ణస్య పీప మపహృత్య పునశ్చమాత్స్య
సూతశ్శతాంగ మధిరుహ్య హయా౯ శశాస
తేపీతయ స్సితహయాస్స్వచ మామసారాం
తూర్ణంవ్యతీయురభితో౽ః పరియోధియోధాం॥ 158

నతత్రమోహం గతవా౯ నదీజః।సంమోహనాస్త్ర ప్రతికారవేత్తా
నివారయామాస తతః పృధాయా।సూనుం శరై ర్లబ్ధజయం ప్రయాంతం॥

పార్థ స్సబాణై ర్దశభి ర్నదీశం
నిహత్యసైన్యా వరణా త్కురూణాం
సముత్థిత స్సూర్యఇవాభ్ర బృందాత్
నివర్తయామాసచ గోసమూహం॥ 160

తదా తముద్వీక్ష్య జితప్రకాశం।భీష్మాదయ స్త్వక్త సమీకయత్నాః
ప్రతిప్రయాణాయమనో వితేను।ననోద్యసవ్యాసియతిభర్వి౯ప్రీ॥ 161

ప్రణమ్యపార్థః కురు వృద్ధమార్యం
మూర్ధ్నా కృపం ద్రౌణి మపి ప్రతీతః
ఛిత్వా కిరీటంచ సుయోధనస్య
పూర్యాంబుజం మత్సపురం నివృత్తః॥ 162

ప్రశస్య దేవేషు పయం కిరీటినః।పునః ప్రయాతేషు దివం మరుత్వతా
ధనంజయస్తా ముపగమ్యతస్థివా౯।శమీంసమీక శ్రమవారణం వ్యధాత్॥

కపిధ్వజే భూతగణేన సాకం।దివం తథైవో త్పతితే కిరీటీ
సంహధ్వజం తత్ర నివేశ్యశమ్యాం।సమక్షిపత్తానివరాయుధాని॥ 164

వేణిం విధాయచపునః ప్రగృహీత రశ్మిః
పార్థో విరాటనగరీ మవిశ త్ప్రహృష్టః
తావ న్నృపోపి సవిజిత్య రిపూ౯ త్రిగర్తా౯
పాండ్ స్సహైత స్సహ చతుర్భి రభూ స్నివృత్తః 165

స్వైరాం నగరిం ప్రవిశ్యతనయం ప్రోత్త్రరం కౌరవా౯
జేతుం ప్రస్థితమర్జునేన సహితం బుద్ధాకురూణాం బలం
దుఃఖో ద్విగ్నమనాశ్శశాసపృతనాం జ్ఞాతుంచ తజ్జీవనం
సాభతుర్ శ్శిరసా ప్రగృహ్యావచనం సంప్రస్థితా నీకినీ॥ 166

కంక స్తదా నృపమువాచ బృహన్నళా సీద్యంతా సజేష్యతి రిపూన్
తనయః కురూన్ తే। దేవాసురానపి విజేష్యతి తేనయంత్రా యుక్తస్సు
త స్తవ కురూన్ కిముతక్షితీశ॥ 167

దూతా స్తదా నృపముపే త్యజయం కురూణా
మాచఖ్యురు త్తరకృతం తదనుక్షితీశః
ఆజ్ఞాప్యపట్టణవిభూషణముఖ్యకార్యం
అక్షైః దిదేవ సహకంకఉదారమోదః॥ 168

దేవనే తత్ర పుత్రస్య। కురూణాం జయమూచివాన్
విరాటనృపతి స్తస్య కంకః ప్రత్యుత్తరం దదౌ॥ 169

బృహన్నళాయస్య సూతః। స్సతే దేవాసురానపి
విజేష్యతి రణే రాజన్। తనయఃకిముతాపరాన్॥ 170

తతః షండేనసాకం తనయస్య సామ్యం
శ్రోతుం నశక్త స్తమువాచగర్హ్యం
రాజావిరాటస్య వయస్యదోషమాద్యం
క్షమే తే నపున ర్వ్వదైతత్॥ 171

ద్విజః పునః ప్రాహ నచేత్ బృహన్నళా
కథం జయేత్ భీష్మముఖాన్ మహారథాన్
సురేశ్వరోవా సహలోక నాయకః
బృహన్నళాయా నసమో భవేదితి॥ 172

తత స్త ద్వచనశ్రవణజనితరుషా విరాటభూభుజా నిహతస్యాక్షేణ
ముఖే యుధిష్ఠిరస్య న స్త శ్శోణిత ముదభూత్॥ 173

తచ్చ్యుతేన మహిమప్రాప్తమేవ పాణిగృహీతం పార్శ్వతయా ద్రౌప
ద్యా సమానీతే కుంభె నిరధాయి॥ 174

తద్దైవో త్తరో బృహన్నళాసహాయః పౌరైః కుసుమైరవకీర్యమాణః
రాజగృహద్వారమాసాద్య పిత్రే స్వాగమనం న్యవేదయత్॥ 175

రాజ్ఞాచ ప్రవేశ్యతా ముత్తరఃకుమారో బృహన్నళయాసహేత్యాజ్ఞ
ప్తంక్షుత్తార మిద మువాచ కంకః॥ 176

ఉత్తర స్త్వేక ఎవాత్ర।ప్రవిశేన్న బృహన్నళా
తస్యాః కోపోభవేద్భ్యాయాన్।మమశోణితదర్శనే॥ 177

తస్యావ్రత మిదం యస్తు।కుర్యా దంగే మమవ్రణం
హావిష్యామీతి త ద్రాజ్ఞో।వినాశ స్సంభవేదితి॥ 178

శ్రుత్వా తత శ్చోత్తరమానినాయ।ప్రణమ్య పాదౌ సపితు ర్ద్విజంతం
సంసేవ్య దృష్ట్వా ప్రణితం తదాస్య।పప్రచ్ఛ తాతం క ఇమం జఘాన॥ 179

తతః మయైవ తాడితః కంకః।త్వామనాదృత్య షండకం
శ్లాఘమానో న చైవేద।మలమస్యేతి సోవదీత్॥ 180

అథోత్తరో వదత్తాతం।అకార్యం తే కృతం విభో
పరిసాద్యతాం ద్విజాగ్ర్యోయం ననోమూల హరోభవేత్॥ 181

నిశ్శేషం నిస్సృతే రక్తే।కంకస్య ఘ్రుణరంధ్రతః
బృహన్నళాపి రాజానం।నత్వా కంకముపాసరత్॥ 182

పిత్రాథ పృష్టో విజయం కురూణాం
వైరాటి రాలింగ్య కథం త్వయేతి
నయివా జయంతాన్ నచగావ్యనయిషం
చకార త చ్ఛ్రోపితు దేవ పుత్రః॥ 183

ఇత్యాహ వీరః క్వస దేవపుత్ర।ఇత్యుత్తర స్తేన పునశ్చ పృష్టః
శ్వోవాపరశ్వస్స పునర్నిరీక్ష్య।స్తిరోహితో ద్యేతి నరేంద్రమూచే॥ 184

దృష్ట్వానీతాని వస్త్రాణి।ద్రోణాదీనాం తదోత్తరా
హృష్టా బృహన్నళాం శశ్వత్।ప్రశశంసాగ్రతః పితుః॥ 185

తత స్తృతీయేహ్ని తు పాండుపుత్రాః
పంచాపి వేషాంతరముజ్ఝిహానాః
స్నాత్వాసు భూషాంబరభూషితాంగా
స్సదస్య షీదన్ క్షితిపాసనేషు॥ 186

తదను విరాటభూప స్సభామాగతః పూర్వమేవ తత్ర ప్రవిష్టం సభా
తరమాసన మధితిష్ఠం తర కంకము ద్వీక్ష్యాతిరుష్టః కించేత్ ధ్యాత్వా
అరే సభాస్తార కథం తవాన్ రాజాసనమధితిష్ఠతీ త్యువాచ॥ 187

త దార్జునః ప్రాహ నరేశ్వరోయ। మింద్రస్య చార్ధాసన సేవనార్హః
యుధిష్ఠిరః పాండుసుతోయమా స్తే। సలశ్లాఘిత స్సర్వనరేంద్రవర్గైః॥188

విరాటభూపేన తతోయదేవ। కుంతీసుతః క్వాస్య ధనంజయాద్యాః
సహోదరాః క్వాపిచ యాజ్ఞసేనీ। త్యుక్తోర్జున స్తం పునరా బభాషే॥

యశ్చైష సూద స్తవ భీమసేనః యశ్చాశ్వబంధో నకుల స్సరాజన్
యో గోపవేష స్సహదేవ మాహు స్సైరంధ్రి కైషా ద్రుపదస్యపుత్రీ॥190

ధనంజయోహం వయమత్రసర్వే। ప్యజ్ఞాతవాసం న్యవసామపుర్యాం
అథోత్తరః ఫాల్గునవీర్యసారం। పిత్రేఽసమానం ప్రకటీచకార॥ 191

తతో నరేంద్రశ్శ్రుతపూర్వ వీర్యాన్
ప్రత్యక్ష ముద్వీక్ష్య పృథాతనూజాన్
విశేషత ప్రేమచకార తేషు
స్వస్యాత్మజస్యాపి చరక్షకత్వాత్ ॥ 192

అథోత్తరాంది త్సతిఫాల్గునాయ
రాజ్ఞ్యుత్తర స్త న్మదితో న్వమంస్త
సంశ్రావితో ధర్మసుత స్తదిచ్ఛాం
అవైక్షతభ్రాతర మాదరేణ ॥ 193

అథాహ మత్స్యేశ్వర మర్జునస్య
స్నుషామిమాం తే తనయాంగ్రహీష్యే
ఆచార్యభావం మయిసావితేనే
తతో నగృహ్ణామికరం తదీయం ॥ 194

పుత్రోభిమన్యు ర్మమ వాసుదేవస్వసు స్సుతస్యాద్దయితోవర స్తే
బాలోపి సర్వాస్త్ర విశారదోయం। కులప్రతిష్ఠానకరో స్తవస్యాత్॥

ఇతి బ్రువతి భీభత్సౌ। వన్వమోద తత న్నృపః
తతో యుధిష్ఠిరో దూతం। ప్రాహిణో త్కేశవాంతికం॥ 196

వాసుదేవ స్తదాకర్ణ్య। సాభిమన్యు స్సబాంధవః
ఉపప్లవ్యపురంప్రాయాత్ । ముదితో మత్స్యభూపతేః॥ 197

కాశీ శశైబ్యా ద్రుపద స్ససూనుః
ద్రౌపద్యపత్యానితథైవచాన్యే

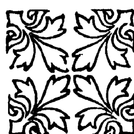
రామాదయో వృష్ణివరా స్ససైన్యా
స్తత్రాయయుః కౌతుక వీక్షణోత్కాః॥ 198

తతో ముహూర్తే శుభదేభి మన్యురద్భిః ప్రదత్తాం వరభూషణాఢ్యాం
మత్స్యేంద్రపుత్రీ ముదువాహావహ్న్యా।స్సమక్షమాలంబితపాణికోశః॥ 199

విరాటభూపశ్చ యుధిష్ఠిరశ్చ
పుత్రోత్సవే తత్ర దిగంతగీతే
విప్రాన్ ప్రణమ్యార్చయతా మనష్యైర్
భూషాం బరాద్యైః ముదితౌ సదస్యాన్॥ 200

యథావిధి స్వీకృతపాణిరుత్త రాభిమన్యునారాజత వేదికాతలే
యథానిశా శారదికీనిశాపరప్రికాశలిప్తాఖిలది గ్వధూముఖా॥ 201

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే
పాండవచరితానువర్ణనే విరాటపర్వ
కథానువర్ణనం నవదశ స్సర్గః

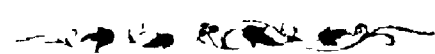
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవమహాకావ్యే

ఉత్తరభాగే వింశస్సర్గః.

అథోద్యోగపర్వవృత్తాంతః.

నిర్వృత్తే పరిణయమంగళే నిశాయాం
వ్యుష్టాయాం సదసి విరాటనాయకస్య
ఆసీనా హరిహలినౌ చ పాండుపుత్రాః
ప్రద్యుమ్న ద్రుపద విరాటభూప సాంబాః॥ 1

శైనేయ ద్రుపదసుతాసుతా స్తథా
న్యే చిత్రా స్సహజగణైః కథారసాఢ్యాః
రేజే సా పరిష దధిష్ఠితా సనాథైః
చంద్రాదిగ్రహభగణైరివామలాన్యాః॥ 2

తం శౌరిచే నిఖిలనృపేషు వాసుదేవ
శ్శృణ్వత్సు పరిశిహితధీషు పాండవార్థం
కౌంతేయః పున రభిపద్యతాం కురూణాం
రాజ్యార్థం సహసహజో యుధిష్ఠిరోయం॥ 3

ద్యూతే వై శకునికృతేజశోపసృత్యా
సత్యాం స్వాం కుశలమముం స్త పాండుసూనుః
తేనాబ్దా న్త్ర్యధికదశాప్యతీత్యవన్యాః
భూయస్స్వాం జిగమిషు రేష రాజ్యమృద్ధం॥ 4

గాంధారీతనుజ నిరతి సమ్మతిం చే
న్నోకుర్యా త్సపది యుధిష్ఠిరోతిరుష్టః

హన్యాత్త్వం సహసహజం సమిత్రబంధుం
సద్వేషామపివిదితంహిపార్థవీర్యం॥ 5

ద్యూతేఽహార్ష స్వపదిసమాయకౌరవాణాం
రాజ్యార్థ ప్రణయకృతేచ పాండుసూనోః
ఆదిష్టో వ్రజతు సుయోధనస్యభావం
జ్ఞాత్వాత త్సమయహితంచరేమపశ్చాత్। 6

తత్రోచే ముసలధరో నచేదమాగో
గాంధారేర్యదయ మనక్షువిత్ పృథాజః
త్యక్త్వాన్యాన్ సుహృదభి వారితోప్యదీవ్యత్
తేనైవ స్వయ మమునాపనీయతశ్రీః॥ 7

తత్సామ్నా ప్రశిపతనేనచాంబికేయో
యాచ్యస్స్యాత్ నృపతిపదార్థదాపనాయ
నో యుద్ధే కురుత మనోద్యనాగసాహ్వాం
కౌంతేయో వ్రజతు పురం సహానుజన్మా॥ 8

శైనేయ స్తదను జగాద నైవసామ్నా
సాధ్యో దుర్మతి రధమ స్సధార్తరాష్ట్రః
కింబ్రూతే ముసలధరో విహీనపుంస్త్వా
కింవాస్యచ్యుత మధునా యుధిష్ఠిరస్య॥ 9

యుద్ధ్యేవ ప్రతియత తా ముదారవీర్యై
రస్మాభి స్సహ పృతనైః పృథాతనూజః
కస్సోఢా యుధి విజయం యమౌచ భీమం
కృష్ణం మామపిచ విరాటయజ్ఞసేనౌ॥ 10

తత్రాహ ద్రుపదనృప శ్శినే స్తనూజం
సత్యం తేవచనమథాపి దూతమస్మై
ప్రేష్యామోబలమపి సమ్యగాహరేమ
క్షోణీశాం రథగజవాజిపద్గపూర్ణం॥ 11

దద్యాచ్చే న్మృదువచసైవ ధార్తరాష్ట్రః
రాజ్యార్థం కలిరధునాననో విధేయః

నోచేత్త్వం సహసహజం యుధైవ సర్వే
కుర్యామస్త్వనతిచిరం మతం మమేదం॥ 12

తచ్ఛ్రుత్వా ద్రుపదమువాచ వాసుదేవః
త్వయ్యేతత్సదృగుపపన్నమార్యవాక్యం
వృద్ధోసి త్వమువయసా శ్రుతేన రాజ్ఞాం
ప్రేష్యాస్తే వయమిహ శిష్యవద్విధేయాః॥ 13

ద్రోణస్య త్వమసి సఖా కృపస్య చాస్మాత్
త్వాం సమ్యగ్బహుమనుతే స చాంబికేయః
శాంతిం త్వం యదివితనోషి కౌరవాణాం
పార్థానామపి స భవేత్ క్షయోన్నృపాణాం॥ 14

దర్పాద్యద్యనుమనుతేన తేసి దేశం
ప్రజ్ఞాదృక్తదనునివేద్య చాస్య రాజ్ఞాం
పశ్చాన్న స్సమరకృతే సమాహ్వయేథాః
జిష్ణుస్త్వం యుధశమయేద్ధి ధార్తరాష్ట్రాం॥ 15

ఇత్యుక్త్వా హరిరగమత్పురీం స్వకీయాం
వైరాటక్షితిపతి సత్క్రియాప్రహృష్టః
ఆజగ్ముస్తదనునృపాశ్చ సార్వదేశ్యా
స్స్వాహూతా ద్రుపదవిరాటభూపతిభ్యాం॥ 16

తచ్ఛ్రుత్వా నయతనృపాన్స్వజానుకూలాన్
గాంధారీతనుజనిరప్యవద్యవృత్తిః
పాంచాలః ప్రవయసమాహినోత్ ప్రబుద్ధం
ప్రజ్ఞాదృక్సవిధముధోపురోహితంస్వం॥ 17

సర్వం తత్ప్రణిధివరై ర్విబుధ్య పాండోః
పుత్రాణాం వ్యవసితమాశు ధార్తరాష్ట్రః
అభ్యాగాతతిమహతా బలేన కృష్ణం
తత్రైవాహ్నిసమగా ద్ధనంజయోపి॥ 18

తం సుప్తం హరిమభివీక్ష్య ధార్తరాష్ట్రస్త
త్పూర్వం కిలనిషసాదమూర్ధదేశే

బీభత్సు శ్చరణసమీపగో న్యషీదత్
కృష్ణో౽గ్రేవిజయముదైక్షత ప్రబుద్ధః॥ 19
తం పృష్ట్వా కుశలముదీక్ష్య ధార్తరాష్ట్రం
సత్కృత్య ప్రభురథ తౌ కిమాగతౌ వా
ఇత్యూచే సమరసహాయతాం త్వయాచ్ఛన్
యాతో౽హం త్వితి తమువాచ కౌరవేంద్రః॥ 20

పార్థో౽పి ప్రణిపతిత స్తమేవమూచే త్వామిచ్ఛ
న్నుపగతవాన్ రణేసహాయం
శ్రుత్వాతాం గిరముభయోః పరావరజ్ఞ
స్తావూచేమధుమథనః ప్రణామవశ్యః॥ 21

సంబంధ స్తవవిజయస్య మేసమానః
పూర్వంమా మభిగతవాన్ భవాన్ సుయోధనాయం
దృష్టః ప్రాక్తదిహసహాయతాం
ద్వయోర్వాంకుర్వేహం శ్రుణుతమిదం వచోమదీయం॥ 22

సంత్యక్త ప్రహరణవాన్ కిమేకతో౽హం
తే నారాయణవిదితాశ్చవల్లవేంద్రాః
ఏకత్రాబ్బుదగణితాభవేయురత్ర పార్థ్వం
వామిహావదతం తథాకరిష్యే॥ 23

ఇత్యుక్తే వృణుతనిరాయుధం సహాయం
కౌంతేయో మధుమథనంతు ధార్తరాష్ట్రః
తాం నారాయణపృతనాం ప్రగృహ్యతుష్ట
స్సంప్రాప్తో హాలిన మువాచ కార్యతత్వం॥ 24

ఊచేతం ముసలధరో౽హరిం త్వదర్థే
ప్రాహోచం కఠినమథాపినా శృణోత్సః
నత్యక్తుంతమలమహంతతో౽న తేహా
పార్థస్యాప్యు పకృతిమాతనోమిరాజన్॥ 25

త చ్ఛ్రుత్వా ముదితమనా స్సుయోధనో౽పి
ప్రీత్యో౽భూ త్కిల కృతవర్మణ స్సమీపం

అక్షౌహిణ్యవనిభృతా చమూః ప్రదత్తా
తేనాస్మై తదనుముదాయయౌ సవీరః॥ 26

కౌరవ్యే సహకృతనే పురం ప్రయాతే
కౌంతేయం హరి రవదత్స్మితోద్యదాస్యః
కస్మాత్వం యుధివృతవా న్నిరాయుధం
మాంసోప్యాచేవిదితతదీయశక్తివీర్యః॥ 27

శక్తోఽసి యుధి భగవన్ నిరాయుధస్త్వం
హంతుం తానహమపి శక్తిమాన్ కిమేకః
సారథ్యం చిరపరికాంక్షితం మయాత్వం
కృత్వామాం జితపరిపంథినం విధేహి॥ 28

ఓమిత్యచ్యుతవచనం నిశమ్యపార్థ
స్సంహృష్టో భృశమభిపూజితశ్చ తేన
ఆగత్యాగ్రజ సవిధం ప్రణమ్య తస్మై
సర్వం తచ్చరిత మువాచసోపి హృష్టః॥ 29

దూతేభ్య శ్చ్రుత వచన స్సమద్రరాజః
నిర్యాత స్సహకృతన స్సపాండుపుత్రాన్
అక్షౌహిణ్యాః పతి రస్యసైన్యవారో
హ్యాద్యర్థం ప్రసరతి యోజనం నివేశే॥ 30

తస్యాధ్వన్యతనుత కౌరవ్యో నివేశాన్
దేవానామివ హసత స్సభాం మనోజ్ఞాన్
విశ్రాంత స్సహకృతన స్సతేషు శల్యః
మేనేతత్పురుషకృతం యుధిష్ఠిరస్య॥ 31

తాం దృష్ట్వా భవనరమాం ప్రహర్షితం
తంపారిణానవ్యఖిలఫలం దిదిత్సుమేభ్యః
ఆకర్ణాభ్యుపగతవాన్ నిగూఢవేషః
గాంధారీతనయవరోధతత్పరాత్మా॥ 32

తం దృష్ట్వా హృదయ మముష్య చాపి బుధ్వా
శల్యస్తం హృదయగతం వదేత్యవాదీత్

సోప్యూచే మమతు భవేశ్చమూ ప్రణేతే
త్యేవం స్యాదితి తమువాచ మద్రరాజః॥ 33

శల్యస్యానుమతి మవాప్య ధార్తరాష్ట్రః
ప్రాయాత్స్వం పురమథసోపి పాండుసూనూన్
దృష్ట్వాహం పునరుపయామి తేంతికం
త్విత్యుక్త్వాగా త్వరమభి మత్స్యభూభృత స్తత్॥ 34

కౌంతేయానథసయ మానిరీక్ష్య పృష్ట్వా
భద్రం తైః కృతవినతిర్వరాసనస్థః
తై స్స్వాకం వ్యసన మవాప్త మాధిరాజ్య
భ్రంశాద్యం ప్రతిసమసాం త్వయన్నరేంద్రం॥ 35

గాంధారీ తనుజ నినాధ్వనోంతరేయత్
దుష్కృత్యం విహితను భూత్తదప్యువాచ
శ్రుత్వా తద్ధృత విస్మృతి ర్యుధిష్ఠిర స్తం
ప్రవాదీ దరివిహిత ప్రతిక్రియేచ్ఛుః॥ 36

యత్సత్యం భవతు సుయోధనేత్వయోక్తం
శ్రుణ్వేకం మమవచనం కృపాం కురుష్వ
ప్రీత్యైద్వైరథసమరే రవీంద్రసూన్వోః
సారథ్యం కురురవిజస్య నాపికృత్యం॥ 37

తత్రత్వం యుధి పరిపాహిశక్రసూనుం
కర్తవ్యో రవిజని తేజసశ్చనాశః
మన్యేత్వాంనృపవర వాసుదేవతుల్యం
తేనేదం ప్రణయముపేత్య వచ్మికార్యం॥ 38

శ్రుత్వా తన్ముదితమనా స్సమద్రరాజః
ప్రత్యుక్త్వా భవతు తథేతి ధార్తరాష్ట్రం
అభ్యాగాత్సహసృతనః పురం కురూణాం
ఆమంత్ర్య ప్రణిహితధీ స్తుపాండవార్థే॥ 39

అక్షౌహిణ్యధిపతి రాప్తవాన్ పృథాజం
సైన్యై స్తై స్సహ యుయుధాననామధేయః

తాదృశ్యాః పతిరగమచ్చ ధృష్టకేతుః
సేనాయా స్సహపృతన స్సచేదిరాజః॥ 40

ఆయాతో మగధపతిశ్చ తాదృశైవా
నీకిన్యా సహ వివిధై ర్బలై రుపేతః
పాండ్యేశో ద్రుపదనృపశ్చ మత్స్యరాజా
ప్రాపుస్తం సమరకృతోద్యమం నరేంద్రం॥ 41

సాసేనా వివిధమహారథై రుపేతా
జాత్యశ్వద్విరదరథప్రవేకపూర్ణా
సంఖ్యాతాధిగతరణోపసంగ్రహాక్షౌ
హిణ్యో భూదితిచ హి సప్తపాండవానాం॥ 42

గాంధారీతనయమథాభ్యయు ర్నరేంద్రాః
మద్రేంద్ర స్సచ భగదత్తభూమిపాలః
హార్దిక్య స్సచ కృతవర్మనామధేయః
మాహిష్మత్యభిధపురేశ్వరశ్చ నీలః॥ 43

సింధూనామపి నృపతి ర్జయద్రథాఖ్యః
కాంభోజాభిధ విషయేట్ సుదక్షిణాఖ్యః
ఆవంత్యావపి నృపతీచ కేకయాస్తే
పంచైకోదరజననా మహాబలాఢ్యాః॥ 44

భూరిశ్రీ ర్యధిచ సభూరివిశ్రవాస్తే
ప్రత్యేకం నరపతయో రణోత్కచిత్తాః
అక్షౌహిణ్యధిపతయో దశాపిసాక్షౌ
హిణ్యోభూ ద్దశపృతనా నరేశ్వరాణాం॥ 45

అన్యేషామపి పృతనా సమేత్యసాక్షౌ
హిణ్యే కాసమభవదాతతాచమూస్సా
అప్రస్థితిరిభసాహ్వయే న్యవాత్సీ
దన్యత్రాపిచ కురుజాంగలాదిమేషు॥ 46

పాంచాలప్రభువరచోదితః పురోధా।సంప్రాప్తః కురునగరం నిరీక్ష్య తేషాం
వీరాణాం సదసి విచిత్రవీర్యసూనుం।ప్రోవాచద్రుపదవచోయథానిదేశం॥

భ్రాతుస్తే తనయవరాః యుధిష్ఠిరాద్యాః
పంచైవాహితవనవాసక్లృప్తదీక్షాః
త్వత్పుత్రైశ్శకునిసఖైర్జితాః కుసృత్యా
వైరాటం పురమధిశేరతేద్య రాజన్॥ 48

తానద్య ప్రకటితవిక్రమాన్ పురేహ
నాయత్త్వం కురు బహుమానమాదరేణ
నోచేత్తే సమరముఖే కురూన్నిహన్యుః
స్యాదేవక్షితిపతిసంక్షయోపి భూయాన్॥ 49

అక్షౌహిణ్యగణి యుధిష్ఠిరస్యసేనా
ధౌరేయై ర్వ్యధినృపసప్తధా విభక్తా
అక్షౌహిణ్యుపమితసాత్యకిశ్చ భీమో
భీభత్సుర్హరిరపి తౌ యమౌ ప్రసిద్ధాః॥ 50

యూయంవై విరచితనీతిమార్గచారాః
పార్థస్యాపిచ యుధివీర్యతత్త్వవిజ్ఞాః
సంమంత్ర్య ప్రకురుత దేశకాలయుక్తం
రాజ్యాంశం ప్రదిశత ధర్మనందనస్య॥ 51

తచ్ఛ్రుత్వా ప్రకటిత పాండుసూనువీర్యం
సంధింతైః కుశలకరీంతదావదంతం
గాంగేయం ప్రతిపరుషో నిరీక్ష్యకర్ణో
గాంధారీతనయమువాచ దర్పమత్తః॥ 52

ద్యూతేక్షైర్జిత విభవస్సుయోధనార్థే
గాంధారక్షితిపతినా యుధిష్ఠిరస్సః
సంప్రాయా ద్విపినభువం కృతప్రతిజ్ఞో
రాజ్యాంశం కథమభివష్టితాం వ్యతీత్య॥ 53

యద్యంశం పునరపివష్టి ధర్మరాజః
భూయశ్చ త్రిదశ సమావనేవసేత్సః
ధర్మేణక్షితిమఖిలాం సుయోధనోయం
శత్రూణామపి నదిశేదధర్మతోల్పం॥ 54

పాంచాలప్రభుమపి మత్స్యభూపతించ
ప్రాప్యాన్యానపి నృపతీన్ రణేసహాయాన్
రాజ్యాంశం యద యమధర్మజోఽభివాంఛన్
యుద్ధేచ్ఛుర్యదికురుభిస్మరేద్వచో మే॥ 55

భీష్మోధావదదరుణాత్మజం నవాచా
శూరస్త్వం యుధిజితవాన్ సఏకఏవ
పార్థోఽనస్త్వదిహ నకర్మహేగ్రజోస్త్రం
యద్యర్థం యుధినిహతాశ్చరేమపాంసూన్॥ 56

భీష్మంతం గురుమనుమాన్యసప్రసాదం
సంభర్త్స్యపి చరవిజంత దాంబకేయః
కౌంతేయ కుర్ధుపశమాయ సంజయంత
త్సాన్నిధ్యం ప్రతిసముచోద యద్వినితం॥ 57

సోఽనుజ్ఞాం కురు నృపతే రవాప్యసేమాన్
వైరాటం సముపగతశ్చ పాండుసూనూన్
దృష్ట్వాతాన్ కృతవినతిః పితుర్నిదేశా
దారోగ్యం సశివమపృచ్ఛ దప్రమాదం॥ 58

తంప్రోచే తదను యుధిష్ఠిరః పితాన
స్తత్పుత్రా అపి సుబలాత్మజ స్సకర్ణః
ద్రోణోనస్సకృపసుతో గురుశ్చ భీష్మః
క్షత్తాచాసి చకుశలీతథైవచాన్యే॥ 59

సర్వేషామపి కుశలం తతః కురూణా
ముక్త్వాతం సదసితుసంజయోఽభ్యవాదీత్
శాంతిస్స్యాదిహ భవతాంచ కౌరవాణాం
మాభూత్కలహకృతే నరేంద్రనాశః॥ 6C

కోవాతాన్ యుధివిషహేత ధార్తరాష్ట్రాన్
భీష్మంవా గురుమపి కర్ణమప్యుదారాన్
యుష్మాన్వా ప్రకటిత విక్రమాన్ విరాటం
పాంచాలం హరిమపి వాసహేత యుద్ధే॥ 61

తచ్ఛాంతిం కురు కురుభి స్సహానుజన్మా
భీష్మాద్యైర్హిత మిదమేవ నిశ్చితం తైః
రాజర్ త్వా మహమపి సవ్రిణామ మేవం
యాచేత త్కురువచనం మమప్రియోసి॥ 62

తచ్ఛ్రుత్వా స్మృత ధృతరాష్ట్ర జాపరాధః
కౌంతేయో వదదితి సంజయం మహాత్మా
రాజానో గురురపి మాన్యతా మవాప్తః
శ్రోతవ్యం కిలవచనం మయాతదీయం॥ 63

దత్తం చే న్నృపతిపదం యథాపురం మే
శక్రప్రస్థపురి సమృద్ధి మన్నృపేణ
శాంతోహం సహసహజో భవామి రోషాత్
సాభ్రాత్రం భవతు చన స్తదాత్మజాత్తైః॥ 64

రాజ్యైకాంశ మపిదదాతు నాథరాజా
గ్రామాన్వా ప్రదిశతు పంచసోదరాణాం
పంచానామపి యది సంభవేత్ ప్రశాంతి
స్త్వేవంచే ద్భవతి రణోన్యథా మహీయాన్॥ 65

మాకందీమపిచ కుశస్థలావసానే
తద్దివ్యం పురమపి వారణావతంచ
గ్రామాన్నోది శతువృకస్థలంచ రాజా
శామ్యామో వయ మపి నతుయో స్తురాజ్ఞాం॥ 66

ఇత్యుక్తం మృదుచహితం యుధిష్ఠిరేణ
శ్రుత్వాత త్పునరపి సంజయః ప్రణమ్య
సంప్రాప్తః కురునగరం యథావదూ
చేతస్యుక్తిం కృతవినతి నరేశ్వరాయ॥ 67

ఆకర్ణ్య ప్రకటిత సామ సంజయోక్తం
ప్రజ్ఞాదృక్ రహసి పృథాతనూజ వాణీం
తం ఖిన్నం రథరయజో గృహీనవాప్తుం
స్వాప్తుంచా దిశదవనీపతి ర్నిశాయాం॥ 68

ఆనీత్వా విదుర మథాంబికా తనూజః
తద్వాక్యం సకలముదాచ పాండుసూనోః
సోప్యూచే కుశలకరం తదేవ నిత్యం
రాజాచావిల హృదయ స్సతప్రతీక్షః॥ 69

జాగర్యా పరమ నిమీలసం నిశాయాం
తస్యాంతంస మనునయన్ నృపం వచోభిః
ధర్మార్థ ప్రకటన తత్పరై రబోధి
తత్వార్థం కిల విదురోను శాస్త్రమార్గః॥ 70

అధ్యాత స్నపది సనత్సుజాత నామా కృతా
జాత్మ జనిరుపేత్య యోగివర్యః
సద్ధర్మా సముప దిదేశ తస్నిశాయాం
యేనాత్మా కుశలకరిం మతిం సమీయాత్॥ 71

వ్యుష్టాయాం నిశిన సభా ముపేత్య రాజా
గాంగేయ ద్రోణకృపముఖ్య మంత్రిపూర్ణాం
పుత్రాణామపి శతయుక్ ర రాజచంద్రో
నక్షత్రైర్నభసి యథాపరీత పార్శ్వః॥ 72

ఆయాతో రథమధిరుహ్య తత్ర రాజ్ఞానుజ్ఞాత
స్సదసి ససంజయః ప్రవిష్టః
పృష్టస్త ద్వచన మువాచ పాండుసూనోః
సభాత్రు బలా మభివర్ణయన్ ప్రసిద్ధం॥ 73

భీష్మాంగీరస విదురైః కృపేణచాశ్వత్థామ్నా
న్యైరపి సదసి స్థితై నరేంద్రైః
సందిష్టం యదుహాచ సంజయో నపాండోః
పుత్రేణా శ్రుత మభవత్త దేవభూయః॥ 74

తచ్ఛ్రుత్వారుప ముపయన్ రవే స్సుతో
నిర్మర్యాదాం కృతకరపీడనో బభాషే
స్వాస్థ్యంవో భవత కిరీటినో రణస్థాత్
భీతానామయ ముపయాతు మద్వినాశం॥ 75

కస్సోఢాయుధి మఘవ త్ప్రదత్తశక్తిం
మామైవం భవత విహీన వీర్యసారాః
సన్నద్ధేమయి యుధిభార్గవస్యశిష్యే
కింశిష్టం భవతి చమూషువిద్విషాం నః॥ 76

శాస్త్వైక స్సకలమహీం మమ ప్రభావాత్
గాంధారీతనుజ నిరేవశాంత శత్రుః.
ప్రాణానప్యహమవనీపతేః ప్రియేర్థేత్యక్ష్యా
మిస్మృత తదుప క్రియోప్యనాశ్యాః॥ 77

భీష్మ స్త్వం వివిధవిధం వికత్థమానం
నిందిత్వా వద దితిసూతకత్థసేకిం
భీభత్సో జితవతి తత్ర ఘోషయాత్రా
యుద్ధేగాః క్వనుయఇహా ద్యజల్పసిత్వం॥ 78

యద్భీష్మోదితమనుమాన్యతాం తదేవ
త్రిష్వప్యర్జున సదృశో జగత్సువీరః
నాస్త్యన్యోహిత మిదమేవ నాముతోన్యత్
ప్రావాదీదితిగురురప్యుదారబోధః॥ 79

పుత్రాణా మథ వివశస్సతో నరేంద్రో
నాదృత్యావద దితి సంజయం సుదీనం
శ్రుత్వేమాస్సముపగతాశ్చ మూస్సపాండో
స్సూనూః కాంభజతిదశాంక ఏనమాప్తాః॥ 80

తత్రాహ స్మృత విజయోక్తి రాంబికేయం
సూతస్తం రణకుతుకోహ్యజాతశత్రుః
పాంచాల స్తమనుసృతశ్చ కేకయాస్తే
మత్స్యేశశ్శిని తనయశ్చ వాసుదేవః॥ 81

అన్యేచ క్షితిపతయో హ్యజాతశత్రోః
ప్రేక్షంతే వదనమనీక బద్ధతర్షాః
ఆశాస్తేకురునృపతీన్ సవివధృష్ట
ద్యుమ్నాఖ్యో ద్రుపదసుతో నిహంతుమేకః॥ 82

సంపృష్టః పునరపి సంజయ స్తదాసీం
పార్థానాం సమరసముద్యమంప్రవక్తుం
రాజ్ఞాగాత్ స్మృతిబలవిక్రమశ్చ తేషాం
సంమోహం తదువిదురో జగాద రాజ్ఞే॥ 83

ఆశ్వస్తః పునరపి సంసది క్షితీశం
ప్రావోచ త్సమరసముద్యమం పరేషాం
క్రుద్ధానాం ద్రుపదసుతాపకర్షణాద్యైః
దుర్మార్గైః సమరకృతే సముద్యతానాం॥ 84

సూతోక్తిం కురునృపతి ర్నిశమ్యదీనః
స్మృత్వాపి త్రిషు భువనేషు విశ్రుతం తత్
భ్రాతృవ్య ద్రుపద విరాట శౌరిముఖ్య
క్షోణీశద్రవిణ మశంకతాత్మజాం తం॥ 85

సూత స్తం పునరపిగాండివేననాశః
సర్వేషామపి భవితా నరేశ్వరాణాం
సంజల్ప న్నితిచయయాచనిగ్రహార్థం
రాజానంసపది సుయోధనస్యధీరః॥ 86

త చ్ఛ్రుత్వా కుపిత సురక్తచక్షురూచే
రాజానం విలులితమానసం సుభీతం
గాంధారీతనుజనిరార్య భీర్న తేస్యాత్
యోద్ధాహంయుధిసకలాన్ రిపూన్ ప్రమత్తాన్॥ 87

శౌరిస్త్వా మపి విదురంవిహాయ రాజన్
సర్వా న్నియుధివినిహత్యచైకరాజ్యం
కౌంతేయో సహసహ జేనిధాతుకామః
తత్కార్యంసమరమనూన్ విహాయవాహం॥ 88

భీష్మాంగీరస కృప కర్ణ సైంధవాద్యాః
రాజానో మమ సమరే సహాయభూతాః
త ద్భీత స్సమమబలాత్ పృథాతనూజః
గ్రామాణాం కలయతి పంచకం న రాజ్యం॥ 89

యేచోక్తా ద్రుపద విరాటముఖ్యభూపా స్తే
పంచాపిచ మధుహా ససాత్యకిశ్చ
భీష్మాంగీరస కృప కర్ణ శల్యముఖ్యై
స్సేనే శ్రైనముమనసమా ఇతీవమన్యే॥ 90

సూత స్తన్నృపసుతజల్పితం నిశమ్య
పార్థస్తాక్షి ల్పునరపివిక్రమం పరేషాం
భీతో౽ధక్షితిపతి రాత్మజం యయాచే
మాయుద్ధం కురుబలిభిః పృథాతనూజైః॥ 91

ఇత్యాదేః పితృవచనా నిరూఢకోపో
విద్వేషం పర ముపలభ్య ధార్తరాష్ట్రః
మేనే తద్ధిత తమ మాత్మనో నదైవాత్
ఉత్తస్థు స్తదను సభా సదశ్చ సర్వే॥ 92

ఏకాంతే త్వధనృపతే ర్నిదేశవశ్యః
గాంధార్యా అపిచ పరాశరాత్మజస్య
ప్రీత్యక్షుం మధుమధనస్యచార్జునస్య
ప్రోవాచాప్రతిభటవిక్రమం ససూతః॥ 93

భూభారావతరణలబ్ధ మర్త్యదేహోతౌ
నారాయణ ఇతి యాన సోమనార్షీ
విజ్ఞాయ క్షితిపతి రుక్తిత స్ససౌతేః
కృష్ణేస్వాం మతిమతనోత్ స్థిరామనంతే॥ 94

త న్నామ్నా మథగదితాం నిరుక్తిమార్యైః
ఆకర్ణ్య శ్రుతిశిరసాం ప్రధానవాచ్యే
భక్తిం స్వామకమత యోగివర్యసేవ్యే
లక్ష్మీశేపురుషవరే తదాంబికేయః॥ 95

నిర్యాతే పునరపి సంజయేకురూణాంమాస్థానం శమనసుతఃకురుప్రవీరైః
సంధిం స్వేతరహితకారిణీం విదిత్వాప్రోవాచాంబుజనయనంప్రణీతచిత్తః

స్వామి న్న స్త్వమసి సుహృ ద్గతిశ్చబంధు
స్త్వ య్యేవప్రణిహిత మస్మదర్థ తత్వాం

కాలోఽయం తవ సఖితాఫలిత్వ హేతు
స్సంప్రాప్త శ్శృణుతదిదం వచో మదీయం॥ 97

విద్వేష్టాసఖలుసదాసుయోధనోస్మాస్వాజన్మస్ఫుటతమమేతదీశత త్తేఽంత
స్సకలమభూ న్మయా తదాగఃసత్యోపాసనకుతుకేన సత్సమక్షం॥ 98

రాజ్యం మే సకలసమృద్ధిమత్సఏక
స్త్వాత్తిష్ఠ సహసహజస్సుయోధనోఽయం
గ్రామాన్ మే ప్రదిశతు పంచవే త్యభీష్టం
సభ్రాతు ర్మమమతమేత దంబుజాక్ష॥ 99

తత్రాపి ద్రవతి మనోఽస్యదృష్టబుద్ధే
సభ్రాతు ర్విధిబలవంచితాత్మవృత్తేః
భీత స్త త్కురుకులనాశశంకయాహాం
కర్తవ్యం కిమపి విభో హరే నజానే॥ 100

సంధిస్యా త్కథమిహనః పరస్పరేణక్షత్రంచో
భయపృతనాశ్రితం బలాఢ్యం
నోనశ్యే త్కథమపి కార్యమస్మదీయం
సిద్ధం స్యా త్తదనుగుణం విచింతనీయం॥ 101

ఇత్యాది క్షితిపవచో విబోధితాత్మా
ప్రాహేశః కృతవినతి స్తదంఘ్రియుగ్మే
దాసేమయ్యుపహిత యుష్మదర్థ తత్త్వే
సిద్ధే సత్యుపశమ మేతు తేఽర్థచింతా॥ 102

యాత్వాహం కురునగరం త్వదర్థసిద్ధ్యై
రాజానం ససుతసుహృ ద్గురుం జరంతం
సందృష్ట్వాతవతు మతం యథా వదస్మై
వక్ష్యామి స్వమపిచ భావము ద్గృణానః॥ 103

యద్యేష్టా సతు భవతానుమోదితార్థే
సర్వేతే వయమపి సంగతాభవామ
యన్నైష్టా సతవవచ స్తదాహమాజౌ
ధక్ష్యామిజ్వాలనఇవేం ధనాన్యరీంస్తే॥ 104

ఇత్యుక్త్వా కురునగరం యియాసురీశో
నుజ్ఞాత శ్శమనసుతేన సానుజేన
ద్రౌపద్యావిగళదమందబాష్పయాపి
ప్రస్థానం సమదిశదాసుదారుకాయ॥ 105

తద్రాత్ర్యా మథ కథయన్ కథాస్సుపుణ్యాః
గోవింద స్సఖిభిరుష స్సుపాసితార్కః
అభ్యర్చ్యద్విజనివహాంశ్చ మంగళార్థాన్
సంద్రుష్ట్వారథవరమారురోహసిద్ధం॥ 106

వైయాఘ్రాజినవృతఆయుధైరనేకైః
సంపూర్ణే మణిగణభూషితే శతాంగే
చక్రాబ్జావసి మపితాం గదాంచచాపం
సంస్థాప్య త్వరితతరం జగామకృష్ణః॥ 107

మంగళ్యద్విజమృగసూచితార్థసిద్ధిః
పార్థాద్యై ర్నృపతిభిరాపురాంతమీశః
విశ్లేషాదనుగతపద్ధతి స్సశోకైః
హిత్వాతాన్ సమగమదాశుశీఘ్రవాహః॥ 108

సంపశ్యన్ పథినగరాణి దృష్టిరమ్యా
ణ్యారణ్యానపి విషయాన్ సుపుష్పితద్రూన్
సంశృణ్వ న్నపి చ కథానిజాజనానాం
సంగీతాస్మిత విలస న్ముఖోజగామ॥ 109

ఆయాంతిం మధుమథనం నిశమ్యమార్గే
విశ్రాంత్యై కురునృపతి శ్చకారవాసాన్
సర్వాన్ తా నవిగణయన్ ప్రచోదితాశ్వః
సాయాహ్నే హరిరవిశత్ వృకస్థలాఖ్యం॥ 110

తద్రాత్ర్యాం కృతవసతి ర్వృకస్థలే
శ్రీకృష్ణ స్త ద్వసతిభిర చ్చితో ద్విజేంద్రైః
సాఖ్యాత్త్వామనయతరాత్రిమాత్మకార్యం
నిధ్యాయన్ విరచిత వాహపర్యరక్షః॥ 111

తత్రస్థం మధుమథనం నిశమ్య రాజా
ప్యాయాంతం స్వపరహితాయపుత్రమూచే
భీష్మాంగీరస కృపముఖ్య సత్సమక్షం
సంధిం త్వైః కురుశుభదాం పితృవ్యపుత్త్రైః॥ 112

శ్రుత్వాత త్పితృవచనం సుయోధనోఽపి
వ్యామోహా ద్విధిబలచోదితా ద్దురాత్మా
సంధిం త్వైః కథమపి నైచ్ఛ్రరాహతాస్త్రాః
సశ్రావ్యాభగవతి పాండవేషు చాపి॥ 113

భీష్మాద్యా అపి హిత కర్ణమానసేభ్యో
వృత్తాయుద్రుతమగమన్ బహిస్తథాన్యే
రాజాచానయమభివీక్ష్య పౌత్రమాత్మ
న్యాధత్త వ్యసన ముదగ్రమ ప్రశాంతః॥ 114

కృష్ణస్తాపసి కృత దైవకర్మయోగః
ప్రస్థాయ ప్రణిహితధీః వృకస్థలాత్సః
విప్రేంద్రై ర్విహిత జయాశిషాం నిధానం
సంప్రాయా త్కురునగరీం ప్రహృష్టరథ్యాం॥ 115

భీష్మాద్యైః పురబహిరేవసోభియాతః
నత్వాతాన్ స్వమభినయన్ మనుష్యభావం
సంపృష్ట్వా కుశలమపి ప్రహర్షితైస్తైః
ప్రాసాదం సమవిశ దంబికాసుతస్య॥ 116

తేనాత్మాగమన కృతప్రహర్ష భాజాభ్యుద్యాతః
ప్రణిపతి త స్త దంఘ్రియుగ్మే
ఆసీనః కనకమయె మహాసనేఽగ్ర్యే
కల్యాణైః విహిత సమర్హణోర్హణార్థైః॥ 117

సంబంధానుగుణ తమం కురుప్రవీరై
సంజల్పన్ హరిరథ తత్రిరాజ గేహే
స్థిత్వాగా ద్విదురగృహం సహైనమీశం
మత్వాసై స్వరుపకరణై ర్ముదాపుపూజ॥ 118

సంప్రాప్త స్తదను పృథాగృహం యదూనా
మీశస్తాం ప్రతివినత స్తయా సుతానాం
సంపృష్టః కుశల ముదూఢశోకయా తా
మాశ్వాస్య ప్రియ వచనైశ్చ కారధీరాం॥ 119

తామామంత్ర్య కృతప్రదక్షిణ విధిర్దుర్యోధన స్యాలయం
ప్రాప్తో యాదవనందన స్సహసుహృ ద్వర్గేణ తే నాదరాత్
ప్రత్యుద్యాయ కృతార్హణో గృహవరం సంప్రాపితః కాంచనే
పర్యంకే రచితాస నోఖిల జనానానందయన్ రాజతే॥ 120

భుక్త్వా తేన నిమంత్రితో యదుపతి ర్నైచ్ఛ త్తదుక్తం తతః
కిం నేష్టం తవభోజనం మమగృహే కృష్ణేతితం సోవదీత్
దూతం మాం కృతకార్య మాశయసఖే ధర్మోయమే వోత్తమ
స్తిత్యుక్తో హరిణాథతం పునరపి ప్రాహేద మత్యాగ్రహీ॥ 121

కర్తవ్యో భవతాన పూజనవిధి ర్మోఘోమయాభీప్సితః
తం త్వాం పూజయితుం కృతార్థ మకృతార్థం వాప్యహం ప్రార్థయే
కింతత్కారణ మాత్మనా విరచితాం పూజాం నగృహ్ణాస్యహో
వైరంనో భవతానచా స్థితదిమాం గృహ్ణీష్వ పూజాంవిభో॥ 122

కృష్ణోథ ప్రహసన్ తమాంహనృపతే శృణ్వేతదుక్తం మయా
లోకేన్నం హ్యుపభుజ్యతేచ సకలైః ప్రీత్యాన్యథా వాపదా
నప్రీతిర్మయి తేనచా పదపినః కించత్వమాజన్మతః
ద్వేష్టా పాండుసుతాన్ గుణైః ప్రకథితాన్ ధర్మానుగాన్ నిత్యశః॥123

ఐకాత్మ్యం సముపాగతోస్మి నృపతే తైఃపాండుపుత్రై రహం
యస్తాన్ ద్వేష్టిసమో రిపుర్నిగదిత స్త న్నాశ్యమన్నం తవ
శత్రోర్నాన్న ముపాదదీత రిపవేదద్యాన్న చాన్నం యతః
ప్రాణాః పాండుసుతాహి తేషుచ భవాన్ ద్వేష్టారిపు ర్మేపిచ॥ 124

ఇత్యుక్త్వా భగవాన్ రుషం ప్రకటయ న్నిర్యాయ తస్మాద్గృహాత్
క్షత్తుః ప్రావిశదాలయం తదనుతం భీష్మోభ్యయాద్బాహ్లికః
ద్రోణశ్చాపి కృపోహరిం బహువిధం భుక్త్యర్థ మప్రార్థయన్
తాన్ సర్వాన్ సవిసృజ్య తత్ర బుభుజే క్షత్త్రాహృతం భోజనం॥125

భుక్తేషు ద్విజపుంగవేషు భగవాన్ పూర్వం నిషణ్ణ శ్శుభే
పీఠే కాంచననిర్మితే బహుగుణాం భుక్త్వాన్నమత్యాదృతః
క్షుత్రాసాధ్వసకంపితే సమృదులం సంపీడితాంఘ్రి ర్ముదా
తాస్తాః ప్రస్తుతకార్యసాధనహితా శ్చక్రేకథాః ప్రీణయన్ ॥ 126

రాత్రిం తత్రవినీయతాం మధురిపుః కించిత్ప్రసుప్త శ్శ్రిమాత్
ప్రత్యుత్థాయ విబోధిత స్స్వకయశస్సంగాతృభి ర్వందిభిః
కృత్వా కర్మచ దైవికం శకునినా దుర్యోధనే నాజ్ఞయా
రాజ్ఞశ్రావిత శాసన స్సహసుహృత్ప్రాప్త స్సభాం భూపతేః॥ 127

భీష్మద్రోణకృపాదిభి ర్నృపతినా ప్రత్యుద్గతై స్సాదరం
ద్వారే తత్సమితే స్సుపర్ణ లలితం త్యక్త్వా రథం మాధవః
ఆసీనః పరమాసనే మణిమయే పాద్యార్ఘ్యముఖ్యార్హణైః
క్లిప్తాచార విధిరాబభౌ కురుగణే తారాం తరస్థా బ్జవత్॥ 128

తత్రాకాశ ముపాశ్రితాన్ మధురిపుః దృష్ట్వామునీన్ సంవిదా
తానానీయ సదీసు తేన సమితిం దత్వా సనాన్యర్హణైః
అభ్యర్చ్యాసన మాస్థిత స్త దను తే సర్వే నృపాలాయథా
మర్యాదం సముపాసతాసన వరేష్వారాధితా భూభృతా॥ 129

శైనేయ స్సమధిష్ఠితోపీఠత మధో దుశ్శాసనే నాసనం
ప్రాదాత్తత్ర వివింశతిశ్చ కృతవర్మాఖ్యాయ పీఠం తతః
గాంధారశ్చ తథాసనే మణిమయే తస్థౌతదా ప్రేమతః
గోవిందే విదుర స్తదాసన ముపస్పృశ్యాస్త పీఠేపృథక్॥ 130

కర్ణశ్చాపిసుయోధనో మధురిపోరభ్యాశ ఏకాసనే
తిష్ఠంతౌ భగవ త్సమృద్ధిమధికాం నక్షామ్యతోకారణాత్
తూష్ణీంభావ మితేషు తత్రనిఖిలే ష్వార్యేషు గంభీరయా
వాచాభాష్యమహీపతిం యదుపతిః ప్రాహేదమారాధయన్॥ 131

రాజన్ కౌరవపాండవక్షితిభృతాం శాంతి ర్మమేష్టాధునా
రాజ్యార్థేకలహం విహాయకులవిచ్ఛేదావహం నిశ్చయాత్
తాన్ త్వం చాప్యనుమాన్యసాంత్వయసుతాన్ పాండోస్సుతాంశ్చాప్యహం
నైవంచే న్నృపతిక్షయోద్యభవితా సంతాపదస్తే నిశం॥ 132

కస్త్రాతార్జునవీక్షితం యుధియమౌ భీమంచ కోవీక్షితా
భీష్మాదీనపి కస్సహేతసమరే కర్ణంచ కోయోధయేత్
శైనేయశ్చ తథేతరే నృపతయః కేనేక్షణీయామృధే
తస్మాచ్ఛామయ రాజ్యచాపలమదోన్మత్తాన్ సుతాన్ భూపతే॥ 133

పుత్రా వైకిల తే సుయోధనముఖాః పాండోస్సుతాశ్చత్వయా
బాల్యాదేవపితుర్వియోగచకితాః పుష్టాయథైవాత్మజాః
తుల్యాం తేన విధాయ వృత్తిమనఘాం తేష్వాత్మజేష్వాదరాత్
తేభ్యః పిత్ర్యపదం ప్రదాయసుఖితః పుత్రైశ్చిరంనర్తయ॥ 134

శ్రుత్వైతద్వచనం హరేర్మృదుహితం సభ్యేషు తూష్ణీంస్థితే
ష్వాహస్మ భార్గవరామముఖ్యమునయస్సాధుప్రవాదం ముదా
రాజాతద్విదుషాం మతం హరివచశ్శ్రుత్వాత్వనీనం హరిం
ప్రోవాచేదముదారధీస్తనుజనే దౌష్ట్యం విచింత్యాకులః॥ 135

స్వామిన్ యత్కథితం త్వయాద్యమునిభిర్యచ్ఛ్లాఘితం సత్తమైః
తన్మేప్రియమేవకింతు తదిదం నేష్టం సుతస్య ప్రభో
నైవాస్మద్వచనం శృణోతి సఖిభిర్దుష్టైర్వృతస్సోధమః
తం త్వం శాధిసుయోధనం తవయథాతిష్ఠేద్వశేసానుజః॥ 136

తచ్ఛ్రుత్వా హరిరాంబికేయతనయం దుర్యోధనేదంవచో
మత్తశ్శృణ్విహచాప్యముత్రసుఖదం హిత్వాస్మయం నిందితం
సంధిం కుర్వమరేంద్రతుల్యవిభవైః శూరైః పితృవ్యాత్మజైః
రాజ్ఞశ్శాసనఆస్థితో దిశముదా రాజ్యార్ధమేషాంస్వకం॥ 137

ఆహేత్యధ్యాహారః

యానేతాన్ యుధిమన్యసేసఖితయాకర్ణాదిమాన్ ఉద్ధతాన్
నైతేలంయుధిఫల్గునస్యహిమయాసంనీపితాత్మౌజసః
యద్యేషాంహితమాత్మనశ్చభవతాప్రార్థ్యం తతః పాండవై
స్సంగత్యప్రదిశార్ధమృద్ధిమదిదంరాజ్యస్యతేభ్యోధునా॥ 138

భీష్మోథాహగురుశ్చతం యదుహరిర్బ్రూతేతథాస్థీయతాం
మన్యేతద్ధితకారితేనృపసుత శ్శాంతోభవాస్మద్గిరా
రాజాచాపిసుతం తతో బహువిధం సంప్రార్థయన్ పాండవై
శ్శాంతిం కుర్వితితస్యవీక్ష్యకుమతిం తూష్ణీం స్థితో వ్యాకులః॥ 139

ద్రోణస్యాపి పితామహస్యచ పితుః శ్రుత్వైకమత్యాశ్రియం
వాక్యం ప్రాహహరింసుధీరధిషణో దుర్యోధనోంతః క్రుధా
గర్హాంతే కిముమాం భవా నపి గురుః తాతశ్చభీష్మోధికం
సంత్యక్తేష్వజితైస్స్వయం నృపపదైస్తై రేవపాండో స్సుతైః॥ 140

కిం మాం భీషయసే ద్విషద్గజహరిం పాండో స్సుతానాశ్రితః
ద్వేష్యస్మాసు సదా భవాన్ హి కిమతః నాధోర్ణురవ్యాప్తిదః
నార్హస్త్వేహ్యధునామహీంసమవితుం మయ్యాస్థితే హాస్తినం
సూచీవిద్ధమితామపిత్వకలుషం యన్మాం ద్విషం త్వాశయా॥ 141

యద్యస్మాన్ విగతాగసోపి బలవ త్పహాశ్రియాస్త్రక్రుధా
ద్విష్యస్త్వత్రవయంచ సంగరమహేకుర్మ స్సమేతాబలైః
ప్రాప్స్యామోనిహతాః పరైర్యదిమృధే స్వర్గంవిభింద్యారుణాం
నోచేదత్ర సపుత్రపౌత్ర సహజాః సామ్రాజ్యమీహామహే॥ 142

కృష్ణోథప్రహసన్నువాచకుమతిం దుర్యోధనం సక్రుధః
కిం బ్రూషేవిహితాపరాధనికరః పాండో స్సుతేష్వ న్వహం
నజ్ఞాతం మమ కిం సదస్యృతుమతీ మాకర్షయ త్పార్షతీం
దుర్మత్యాయదనాగసం తదిహ తే కిం నస్మృతం నిందితం॥ 143

సత్వం కాలవశ స్త్రపావిరహితస్సంత్యక్తబంధుర్మృధే
త్యక్తాసు ర్నిహతః పరై ర్బలయుతై ర్వైవస్వతం ద్రక్ష్యసి
తుల్యోహం త్వయి పాండవేషు భవతాం శ్రేయోర్థమత్రాగమం
త్తై స్సంధ త్స్వనిరాకుల స్త్వితరథానంక్ష్యస్యపార్థోనుజైః॥ 144

శ్రుత్వైత ద్విమనా స్తదైవకుమతి ర్దుశ్శాసనేరితః
త్వాం దాస్యంతి బలాత్ప్రమథ్య కురవః కుంతీసుతాయాధునా
యత్సంధిం నకరోషి తైరితి తతః స్సంప్రస్థిత స్సానుజః
తం భీష్మః పునరాహ నైవహిరుపాకార్యం కిముప్యస్థితే॥ 145

భూయస్తత్రహరి ర్కృపానిదమహాపాహోముకందుర్మతిం
బధ్వాయచ్ఛత పాండవాయ శకునిం కర్ణంచ దుశ్శాసనం
నోచేత్తే భవితా నరేంద్ర మనస శ్శాంతి ర్వినాశం నృపా
స్సర్వేయాంతి తదే తదప్రతిహతం మన్యస్వవాక్యం మమ॥ 146

గాంధార్యప్యథ శాసనే సనృపతే ర్భీతస్యవాక్యాద్ధరే
ర్నీతాతాం సమితిం సుతం పునరపి ప్రావేశ్యసంప్రస్థితం
ప్రాహేదంసగురుఃపితా వదతియత్తేనాధ్వనాగమ్యతాం
సంధిం వత్సవిధాయ పాండుతనయై శ్శ్రేయోలభ స్వోత్తమం॥ 147

తచ్ఛ్రుత్వా పితరౌ గురుం చ సరుషానాదృత్య దుర్యోధనః
నిర్గత్యైవ బహి స్సహాయ సహితో బద్ధుం తమైచ్ఛ ద్ధరిం
జ్ఞాత్వా దుష్టచతుష్టయేహితమథో నైపుణ్యతస్సాత్యకిః
హార్దిక్యం న్యనియుంక్త సంగరవిధౌ సేనాసముద్యోజనే॥ 148

స్మేరాస్య స్సమితిం ప్రవిశ్యనృపతౌ శృణ్వాత్యపిక్షత్తరిప్రావోచ
న్మధుసూదనాయసతత స్తచ్చేష్టితం విద్విషాం
క్షత్త్రాకర్ణ్యతదాహభూపతిమిమే పుత్రా స్తవార్యాచ్యుత
ద్వేషాద్వ్యర్థమహృదోధునాహినభవిష్యంత్యేవదుష్కారిణః॥ 149

కృష్ణోథాహ నరేశ్వరం తవసుతా మాం బద్ధుముద్యోగినః
బధ్వా పాండవపుంగవాయనృపతే దాస్యామినోచేత్తువా
గృహ్ణీయా దపి మాంసుత స్తవయథా రుచ్యస్తుమోక్తుం రుషం
శక్తోహం తవసన్నిధౌ నహి తతో జల్పంతి తే సూనవః॥ 150

అధ పున ర్విదురోనృపశాసనాత్।సమితిమానయదేవ సుయోధనం
ససహజోజనకస్య నియోగత।స్సఖియుతః ప్రవివేశసభాం పునః॥ 151

రాజాతమాహతనయం త్వమవద్యబుద్ధి
దుశ్శాసనాకర్ణసుత సౌబలవంచితాత్మా
బద్ధుం కిలేచ్ఛసి హరిం పురుషంపురాణం
శక్యం న తే తదిదముత్సృజవైరమస్మిన్॥ 152

విదురోపి తదాహరే ర్బలం।కథయన్ కంసనిరాకరణాదికం
మృతిరేవ భవేదతిక్రమాద సురారేరితి తం సమబ్రవీత్॥ 153

తత ఆహ సుయోధనం హరి ర్నతుమామేక ఇతిప్రతారణాం
కురురాజ సుతాద్యపాండవా।ఇహతిష్ఠంతిచ సర్వసైనికాః॥ 154

ఇత్యుక్త్వా విశ్వరూపం వపుషి యదుపతి ర్దర్శయామాసభీమం
నానాపాణ్యక్షిహస్తోదరముఖచరణానేకదివ్యాయుధాఢ్యం

బ్రహ్మేశాదిత్యదైత్యప్రముఖనిలయనం తత్ర సర్వంజగత్తే
దృష్ట్వా భీతానృపాలా ముకుళితనయనాః స్పందితుం నప్రశేకుః॥ 155

ద్రోణో భీష్మశ్చ రాజా సచ శుభధిషణ స్సంజయఋషివర్యాః
శ్రుత్వాచపృత్త దివ్యేక్షణ విభవపరిజ్ఞాత కృష్ణప్రభావాః
కృష్ణం సర్వప్రకృష్టం సపదిమధురిపుం తుష్టువు ర్వేదశీర్షైః
రాజ్ఞేచాదాయిచక్షు ర్యుగమపిహరిణాస్వేక్షణాహార్ణం తదాది॥ 156

సంహృత్య తద్రూపమథాసురారిః॥తదేవరూపం పునరస్య వాప్య
రాజ్ఞోనుమత్యా సదసఃకురూణాం।నిర్గత్య కుంతీనిలయం ప్రయాతః॥157

తదా తమన్వయుః కృష్ణం। ద్రోణో భీష్మశ్చ సంజయః
కర్ణాశ్వత్థామముఖ్యాస్తే। సమాయాంతం పృథాగృహం॥ 158

ప్రణమ్యతాం శౌరిరుపోఢబాష్పాం
తయాకృతస్వాస్త్యయనస్సభాయాం
వృత్తం తదూచే కురుపుంగవానాం
వినాశబీజం వ్యథయన్ నరేంద్రాన్॥ 159

కుంతీ చిరా దప్యనుభూతదుఃఖానిశమ్య
తత్కౌరవ దుర్వినీతం
భూయోపిదుఃఖాకులి తార్జునస్య
సందేశమూచే మధుసూదనాగ్రే॥ 160

వత్సత్వం సహసోదరై రిహచిరంజీవాహితాన్ కౌరవాన్
జిత్వాను ప్రధనేక దధ్వవివశాన్ రాజ్యం పితుః పాలయ
సూత్వాత్వా మహమాదిపూరుషసఖం దీనాపరా న్నాదినీ
జీవేయం కథమేవ ముజ్జ్వలయతే సుప్తంబలం పౌరుషం॥ 161

ఇతి సందిశ్య విదులా। సూనుసంవాదమద్భుతం
బోధయామాసకృష్ణాయ। పుత్రోత్సాహ వివృద్ధయే॥ 162

తాం ప్రణమ్యాథ భగవాన్, పరిక్రమ్య గృహాత్తతః
విసృజ్య భీష్మప్రముఖాన్
రథమారోప్య సూతజం
త మువాచరహస్యేవం పాండవార్థ వివృద్ధయే॥ 163

కానీన స్తనయోఽభవాన్హివిదితః కుంత్యా స్స్వసుర్మేపితుః
పాండుస్త్వాం యదువాహతస్యతనయై స్సభ్రాతృకం తేభవేత్
నిర్వ్యాజోద్యమయాసహైవసుమతే పక్షం తదీయం శ్రితః
రాజ్యంపాహి యుధిష్ఠిరోఽహమపి తేవశ్యోభవేయంధ్రువం॥ 164

కర్ణోథాహహరిం యదాత్థభగవన్ సత్యంతదేత త్తథా
ప్యాజన్మాత్ప్రవసన్ సుయోధనకులే తస్యాన్నపుష్టోఽధునా
తం విశ్వస్య రణేఽర్జునేన బలినా యోత్స్యామిచే త్యల్పవత్
తం త్యక్త్వా శపథం కథం నృపయశః ప్రాప్స్యామి పార్థాన్ శ్రితః॥ 165

రాజాసోఽస్తు యుధిష్ఠిర శ్చిరతరంస్వామిన్ త్వయాపాలితః
గాండీవంతు త దర్జునేరిత మరీన్ త్వత్తేజసాబృంహితం
యుద్ధేకౌరవపుంగవాన్ నయతితాన్ యామ్యం జగత్సానుగాన్
హాహాకారవిజృంభితం కురుపురం నూనం భవేన్మాధవ॥ 163

పార్థో మాంభగవన్ రణాహ్వయముఖే గాండీవధన్వాశరా
సారాగ్న్యాసతుహోప్యతిస్మ భవత స్సాహాయ్యయుక్తానుగం
భీష్మద్రోణకృపాదయ శ్చ సమరే శాంతా జన స్తద్బలాత్
సోపిక్షీణబలోప్యసుహీన్ భవితా భీమేన దుర్యోధనః॥ 167

తదహం తత్ప్రతీకారకాముకస్సమరాంగణే
అర్జునప్రతియోద్ధాస్యామితి మేనిశ్చితా మతిః॥ 168

తచ్ఛీఘ్రమానయ కిరీటిన మంబుజాక్ష
త్వ త్సన్నిధాన పరిజృంభిత శౌర్యధైర్యం
స్వామి న్నమాదృశజనా విహితోపకారం
నోవిస్మరంతి తనుపోషణ చాపలేన॥ 169

ఏతానిపశ్య శకునానిహకే కురూణాం
నాశావహాని విజయాయచ పాండవానాం
సర్వం తదద్యకురుపాండవసైన్యమృద్ధం
గాండీవపావకముఖేనిపతేద్ధినూనం॥ 170

తతః కృష్ణేన రాధేయఃస్మితశోభిరదాళినా
అనుజ్ఞాతో రథా త్తస్మాదవరూఢో యయౌపురీం॥ 171

కృష్ణ స్సాత్యకినాసార్ధంచోదయ౯తురగా నరం
ఉపప్లావ్యం పురంప్రాయాత్ త్వరమాణోరణాశయా॥ 172
భీష్మ ద్రోణౌచ భగవ ద్విసృష్టౌహాస్తినంపురం
ప్రాప్యకృష్ణస్య కుంత్యాశ్చసంవాదం తమథోచతుః॥ 173
తం నిశమ్యతు సంవాదం ధార్తరాష్ట్రస్సుయోధనః
వైమనస్యం జగామాశుశత్రూణాం బలవర్ణనాత్॥ 174
తద్దైవరాజ్ఞా పృష్టశ్చ।సంజయఃకృతినాంవరః
కృష్ణరాధేయ సంవాద।మపిస్పష్టతరం జగౌ॥ 175
సౌభ్రాత్రం పాండవైర్వీరై।రవలంబేత్యభీక్ష్ణశః
చోద్యమానోపిభీష్మేణ।ద్రోణేనచ సుయోధనః॥ 176
నత న్మనసి కించిత్తు చక్రే కాలబలానుగః
వినివృత్తే హరౌ కుంతీం విదురస్సమబోధయత్
వినాశం కౌరవేంద్రాణాం దైవ వ్యాపాది తాత్మనాం॥ 177
సా నిశమ్య మహాఘోరం।బంధుమారణ మాస్థితం
కర్ణం సాంత్వయితుం ప్రాయాత్।గంగాయా స్సరిత స్తటం॥ 178
రాధేయ స్తుతదాజప్యం।కుర్వ౯ గంగాజలాప్లుతః
ధ్యాయ౯ బ్రహ్మపరం తస్థౌ।ఊర్ధ్వబాహు రుదఙ్ముఖః॥ 179
జప్యం యథావిధి సమాప్య సనూతపుత్రః
కుంతీం నిరీక్ష్యభయకంపితనుం సమక్షం
రాధేయ ఇత్యభి తథ త్స్వకనామధేయం
భక్త్యానామపదయోః కురుధర్మపత్న్యాః॥ 180
ప్రేమస్నుత స్తనయుగాథ పృథాసుతం
తమాశాస్యజీవచిరమిత్యవద త్సుభీతా
కుంతీసుతోసిహిభవా న్నతురాధికాయాః
కానీన ఇత్యపి వదంతి భవంతమార్యాః॥ 181
సౌభ్రాత్ర ముత్తమ మవాప్య యుధిష్ఠిరేణ
భుంక్ష్వశ్రియంత దనుగాం కురుపాండవానాం

పీ్రతిం కురుష్వ మమకర్ణ సమాగత స్త్వ
స్సోదర్యకైః జయసఖో యుధి పాండవానాం॥ 182

కుంత్యాం వదంత్యామితి భాస్కర స్త
దనూద్య కుంతీవచనం తమాహ
మాతాహ సత్యం తవకర్ణతస్యాః
కురుపి్రయం పాండుసుతై స్సమేతః॥ 183

కర్ణోఽవదత్త దనుమాతర మాదరేణ
సత్యం వచ స్తవ హిమాతరిదం తథాపి
దుర్యోధనానుసరణే మమహేతు మేతం
వక్ష్యామి సంశృణు రుషంచ జహీహి మాతః॥ 184

జాతోపి మాతరుదరా త్తవ రాధయాహం
సంపోషితః కురుపురే ధృతరాష్ట్ర పుత్రైః
సఖ్యం సమేత్య సమధీత్య చతైస్సహాస్త్ర
విద్యాం తదీయవశగోస్మి సహాసుభిస్త్వైః॥ 185

మాతనజమాదృశనైః కథమప్యదారైః
విస్మర్తుమర్హతిపరై ర్విహితోపకార
దుర్యోధనేన వివిధం బహుమానితోహం
యుధ్యర్జునస్య విహితః ప్రతియోద్ధృ భూతః॥ 186

శయ నాసన భోజనాది కార్యేష్వహ మత్యంత మభీష్టవస్తుదానైః
కురుభూపతినాంతరంగభావా దభిరాద్ధః కథమస్య విస్మరేయం॥ 187

భవతీ మమదైవతం తథాపి త్వహ
మత్రార్జున మేవయుధ్యమానో మైః
విశిఖై ర్ధృతరాష్ట్రభూపసూనోః అభిహంతాస్మిగిరాక్షమస్వ తత్వం॥ 188

నహి తేసుతపంచకస్య హాని ర్భవితావాప్యహ మర్జునే వినష్టే
మయివాథ ధనంజ యోవశిష్ట స్తదిదంమద్వచనం క్షమస్వమాతః॥ 189

ఇతి కర్ణవచశ్రుత్వా।నాతిహృష్టమనాఃపృథా
స్వవర్తత యథాస్థానం।కర్ణోపి స్వగృహం యయౌ॥ 190

కృష్ణశ్చ హాస్తినపురా త్పునరేత్య ధర్మరాజ్ఞ
స్సమీపమ వద త్కురుభూపతీనాం
గోష్ఠ్యాం యదుక్త మభవ త్కురుపాండవానాం
మైత్ర్యాం స్వయం సవినయం వివిధై రుపాయైః॥ 191

తత్రాహ యత్కురుపతి ర్వ్యయసాచ జీర్ణః
భీష్మాదయశ్చ కురుపాండవ బంధుభూతాః
దుర్యోధనశ్చ యదువాచ రుషాత్ర కృష్ణ
స్సర్వంత దాహ జనయ ర్రణసంప్రహర్షం॥ 192

పాండో స్సుతా స్తదను కౌరవ నిశ్చయంతం
కించిన్నదే యమితి రాజ్యపదం పరేషాం
ఆకర్ణ్య కృష్ణముఖత స్సమరం విధాతుం
సం మంత్ర్య తేన హరిణా సమయం వితేనుః॥ 193

ఆదేశా దథమాధవస్య పృతనాధీశం విధాయ ప్రభుః
ధృష్టద్యుమ్న నృపంవిరాటనృపతిప్రఖ్యై స్సమేతో నృపైః
పర్థా యాంతకసూను రచ్యుతసఖో పప్లవ్యత స్సానుజః
సంప్రాయా చ్చతురంగసైన్యసహితః శీఘ్రం కురూణాం పురం॥ 194

దేశే తత్ర సమే విధాయశిబిరం రాజాహరే రాజ్ఞయా
సైన్యం తత్ర నివేశ్యతస్య పరితఃకృత్వాంబుదుర్గం మహత్
సమ్యక్తాం ప్రవిభజ్య ధర్మతనయః సేనాపతీనాం వశే
కృత్వాసంగరకామ్యయా కురుపతే ర్నిర్యాణమాలోకతే॥ 195

దుర్యోధనోప్యథనిశమ్యరణోద్యతంతం
పాండో స్సుతం ససహజం సహరింససైన్యం
భీష్మం విధాయపృతనాధిపతింససైన్యః
ప్రాతిష్ఠతాహవకృతేనగరా త్ససూనుః॥ 196

రాజా యత్ర కురుక్షేత్రే।చమ్వా శ్చక్రే నివేశనం
దుర్యోధనశ్చ తత్రైవ। చక్రే సేనా నివేశనం॥ 197

శ్రుత్వా సేనోద్యమం రామః।కురుపాండవ భూభృతాం
ఆజగామ కురుక్షేత్రం।దదర్శ చ యుధిష్ఠిరం॥ 198

సమతామాత్మనోబంధు।ష్వఖిలేషు విబోధయన్
దుర్యోధనంచ భీమంచ।తుల్యప్రేమాస్పదం సదా॥ 199
ఉపస్థితేచ సమరే।స్వానీహాం సముదాహరన్
కృష్ణంచ పాండవాధీనం।ఉల్లంఘ్యస్థాతు మక్షమః॥ 200
సర్వంచ భారతం సైన్యం।భువోభారాయితం ప్రభుః
వినాశాభిముఖం వీక్ష్య।స్థాతుం తత్ర నచాక్షమః॥ 201
యుధిష్ఠిర మనుజ్ఞాప్య।సానుజం మధుసూదనం
తీర్థయాత్రాభిలాషేణ।రేవతీ రమణో యయౌ॥ 202
అథ రుక్మీసమాయాతః।పార్థ మాహ బలాన్వితః
భీతోఽస్మీతి యదిబ్రూషే।సహాయస్స్యాం మృధేతవ॥ 203
పార్థ స్తంశో బలం స్వీయం।ఖాండవ ప్లోషణాదికం
వివృణ్వన్ భీతికథనం।నాభ్యనం దద్బలోత్తరః॥ 204
రుక్మీ విసృజ్యతం ధార్తరాష్ట్రం ప్రాప్య తథావదత్
నిరాకృతశ్చ తేనాపి।జగామ పురమాత్మనః॥ 205
రుక్మిణం బలరామంచ।విహాయాన్యే నృపోత్తమాః
పాండోస్సుతాన్ కౌరవాంశ్చ।యథారుచి సమాశ్రితాః॥ 206
ఏవం కురుక్షేత్ర ముపేత్య పుణ్యం।హిరణ్వతీ రోధసి భూభృతస్తాన్
దుర్యోధనోవీక్ష్య నివిష్టసేనా।నమంత్రయత్సో బలకర్ణయుక్తః॥ 207
అథ కితవములూకం ప్రేషయామాస కుంతీ
తనయ మభిసుదుష్టో ధార్తరాష్ట్రోతి మానీ
సచ నిలయ ముపేత స్తస్య దుర్యోధనోక్తీ
ర్నృపతివర సమక్షం శ్రావయామాసతాస్తాః॥ 208
జిత్వాభవంతం సహజైస్సమేతం।మయోపభుక్తం తవరాజ్యమృద్ధం
ఇతశ్చహత్వా భవతోఽతివృత్తాన్ ।సుఖీభవిష్యామి హతాహితోఽహం॥
యద్గాండీవ ముదీక్ష్యగర్జతి ధనుః పార్థ స్తదేతత్కురో
ర్భీష్మస్యాపి శరైశ్శితైర్హి తిలశో భగ్నం భవేద్విగ్రహే
యద్భీమేన వికత్థితం మహీభృతాం సంశృణ్వతాం సాంప్రతం
తథ్యం తత్క్రియతాం యదిప్రియతమం దుశ్శాసనాస్రాదనం॥ 210

ఇత్యాది తాస్తాబహు నిష్ఠురోక్తీ ర్నిశమ్యరాజా విజయశ్చ భీమః
యమౌచ కృష్ణానన మీక్షమాణాః క్రుద్ధాస్సముత్తస్థురుదీర్ణమానాః॥

తత్రోవాచ ధనంజయః ప్రతివచో దుర్యోధనోక్తేః క్రుధా
యత్రోక్తం హిసుయోధనేన ధనుషాశ్వస్తస్యగాండీవతః
వక్ష్యామిప్రతిభాషితం త్వితితతశ్రుత్వా వచస్తన్నృపాః
సర్వేతం ప్రశశంసు రాహ తదనూలూకం కిరీటీపునః॥ 212

మాన్యామాన్యనృపాలనీచనికరై ర్దుర్మంత్రయన్ సాహసాత్
మాయుద్ధాయపృథాసుతైః సమగమ స్త్వం కేవలం రోషతః
నక్ష్యంత్యద్యతవాపరాధవివశా స్సర్వేపిపృథ్వీశ్వరాః
తత్వంతిష్ఠ సదధ్వనిస్వముచితం కుర్వన్ అసూన్ పాలయన్॥ 213

తచ్ఛ్రుత్వోలూకదూతః పునరపినిలయం ధార్తరాష్ట్రస్యగత్వా
ప్రావాదీత్తద్యథోక్తం తదనుకురుపతిః క్రోధతామ్రాక్షియుగ్మః
యుద్ధాయాచోదయత్తాన్ సుబలసుతముఖాన్ సైన్యపాన్ ద్రోణభీష్మౌ
ప్రస్థానాయోద్యతాస్తే రథగజతురగీసంయుతా స్సర్వశస్త్రైః॥ 214

భీష్మో ధాతిరథాన్ రథానపినృపాన్ ప్రత్యేకశోవర్ణయన్
కర్ణంత్వర్ధరథం విముక్తకవచం రామేణశప్తం పురా
ప్రావోచత్కుపి తస్తతోరవిసుతో భీష్మంజగర్హాధికం
దుష్టంతంచ సుయోధనో మృదుపదై రాశ్వాసయత్సాదరం॥ 215

సేనాయామపి పాండవస్యకథయన్ పాంచాలమత్స్యేశ్వర
ప్రఖ్యాన్ రాజవరాన్ రథానతిరథాన్ ప్రత్యేకశోవర్ణయన్
సర్వైస్తైరపిసంయుగే ప్రతిభటైర్యోత్స్యామిచేతిబ్రువన్
తంచైకంతు శిఖండినం ద్రుపదజంనోద్వీక్ష్య మహాహవే॥ 216

రాత్ర్యాంగతాయామథ ధార్తరాష్ట్రః
పప్రచ్ఛ భీష్మాంగిరసౌ కృపంచ
ద్రోణించ కర్ణంకి యతాభవంతః
కాలేన జేష్యంతి పృథాసుతాంస్తాన్॥ 217

తత్రాహ భీష్మో రథినస్సహస్రం
యోధాన్ సహస్రాణి దశేతిభాగం

జేష్యామికృత్వా ప్రతివారమేవం
మాసేన పాండో స్తనయాన్ రిపూన్ తే॥ 218

ద్రోణోపిమాసేన జయేరిపూణాం తతః ప్రతిజ్ఞామకరోత్ కృపశ్చ
మాసద్వయేనాథ గురోసుతశ్చ దినైసురుష్టో దశభిర్జగాద॥ 219

కర్ణేన పశ్చాద్దిన పంచకేన ప్రతిశ్రుతే శత్రుజయేనదీజః
హాసన్నిదం ప్రాహన యావదగ్రే గాండివధన్వా నముపాత్తశంఖం॥220

కపిధ్వజోల్లాసి రథాధిరూఢ।మాయాంత మగ్రస్థిత వాసుదేవం
సమీక్షితాతావదితీవకర్ణ।కరోషిదుర్మానమనాకులాత్మా॥ 221

వృత్తం సదేతత్తు నిశమ్యకుంతీ।సుతోర్జునం సానుజనింబభాషే
భీష్మాదయోనోవిజయాయకాలా।వధేః సమూచుర్హి నరేంద్రపృష్టాః
శ్రోతుం మమేచ్ఛాత్వమపి ద్విషన్ తాన్।కాలేన జేతాకియతేతిదృష్టాన్
పార్థస్తతః ప్రాహనభీస్స నప్యాత్। రాజన్ విజేష్యామ్యఖిలాన్ రిపూంస్తే॥
గాండీవధన్వా వసుదేవసూనోస్సహాయతావర్ధిత నైజతేజాః
అస్త్రేణ దత్తేన పినాకినాహం।సమేపతో హా స్మిజగత్సమస్తం॥224
భీమోయమౌ పార్షతిమత్స్య భూప
ముఖానరేంద్రా స్త్వమపి ద్విషోమూన్
జేష్యంత్యవశ్యం సమరే యదూనాం
పతిర్యతస్త్రతకుతోవసాదః॥ 225

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే
పాండవచరితానువర్ణన ఉద్యోగపర్వ
కథానువర్ణనం వింశస్సర్గః

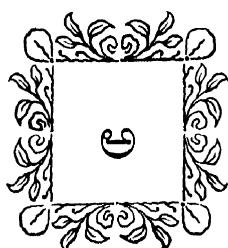
శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవే మహాకావ్యే

ఉత్తరభాగే ఏకవింశస్సర్గః.

—భీష్మపర్వ వృత్తాంతారంభః—

థ సుయోధన నిదేశ చోదిత।
సర్వంత త్కౌరవం సైన్యం రథగజతురగపదాతి
సంకులం విధృత వివిధ శస్త్రాస్త్రం
పాండవానభి జగామ॥ 1

తద్దృష్ట్వా పాండవం సైన్యం।ధృష్టద్యుమ్నేన చోదితం
వాసుదేవానుమోదేన।కౌరవానభితో యయౌ॥ 2

తతః ప్రవృత్తే సమరే।కురుపాండవ సేనయోః
ధృతరాష్ట్రో న్వశోచత్తాన్ మృత్యుపాశావపాశితాన్॥ 3

తదాగత స్సత్యవతీతనూజః। తంసాంత్వయామాససుచావిముగ్ధం
శ్రుత్వాస దైవస్యగతిం దురంతాం। ధైర్యంగతో వ్యాసమునే ర్వచోభిః॥
వరప్రసాదా న్మమ సంజయోయం। సర్వం తదాయోధనచేష్టితం తే
వక్ష్యత్యతశ్శోకమపాస్య ధైర్య। మాలంబనార్యే నియతే విపాకం॥ 5

ఇత్యుక్త్వా నిర్గతే వ్యాసే। సంజయ స్సంప్రచోదితః
ధృతరాష్ట్రేణ సర్వంత। దబ్రవీ ద్యుద్ధచేష్టితం। 6

సంజయః॥

వ్యూఢే కౌరవపార్థసైన్యయుగళే యుద్ధోన్ముఖే తేసుతః
ద్రోణం ప్రాహజయాయనోద్యయత తాం సైన్యే భటాన్ సాయుధః

ఎషాభ్యేతిచమూ నరోత్తమయుతాశిష్యేణ తే చోదితా
పాంచాలేన తతోఽవత్తైన మభితో భీష్మం భవంతో ఖిలాః॥ 7

నిశమ్య దుర్యోధన వాక్యమేతత్। భీష్మ స్తదానంద విధాన కామః
శంఖం ప్రదధ్మౌ తతఏవ సర్వే।దధ్ముః స్వశంఖాన్ పణవాంశ్చభేరీః॥ 8

ఆరూఢా వథమాధవశ్చ విజయ శ్వేతైర్హయై స్సంయుతం
దివ్యం స్యందన మాత్మనో ర్విజయదం శంఖద్వయం దధ్మతుః
భీమః పౌండ్రమథాప్య నంతవిజయం రాజా సుఘోషాభిదం
శంఖంతౌ మణిపుష్పకంచ జలజం మాద్రీసుతౌ దధ్మతుః॥ 9

అన్యేకాశ్య శిఖండిపార్షత ముఖాదధ్ము స్స్వశంఖాన్ పృథక్
ఘోషస్సత్వ వనిం దివంచ నిఖిలం దిజ్మండలం వ్యానశే
తతోద్వీక్ష్య పురస్సుయోధనముఖాన్ యుద్ధోన్ముఖాన్ ఫల్గునః
భ్రాతౄన్ బంధుగణాన్ శుచాకుల మనాః ప్రాహేద మబ్జేక్షణం॥

పశ్యేమం స్వజనం యుయుత్సుమభితస్సం పశ్యతో మే తను
స్సీదత్యేవ ధనుః కరాచ్చ గళతి త్వక్చైవ మేదహ్యతే
కింవా బంధువధేన మే ఫలమముం నింద్యం హి బంధుక్షయం
బ్రూయుస్సత్పురుషా స్తతోద్య సమరాత్ కాంక్షే నివృత్తిం సఖే॥

ఇత్యస్థాన స్నేహకారుణ్య వశ్యం పార్థం బంధుష్వాహ కృష్ణస్సఖాయం
విస్రస్తాగం స్యందనోపస్థ దేశే। హస్తాచ్చాపి స్రస్తగాండీవ చాపం॥

కుత ఇదముపసీతం పార్థకారుణ్య మేవం
సమితి నియమితాయాం సేనయోః భారతానాం
అయసిచపదమే తద్గర్హితం క్షత్రియైశ్చ
త్యథధృతమనసాత్వం శత్రునాశాత్తచేతాః॥ 13

అథాహ కుంతీతనయో మురారిం
హన్యాం కథం భీష్మగురూ తథాన్యాన్
ఏతానహత్వా భువిభైక్ష భోగో
ప్యలంమమేత్యస్తి మతిర్మహాత్మన్॥ 14

యుద్ధేజయోవా పజయోపివా నో।న నిశ్చిత స్తేన విషణ్ణచేతాః
కింభోక్తు మిష్టైకుజనోపి రక్త।ప్రదిగ్ధమన్నం వినిహత్య బంధూన్॥ 15

అహం త్విదానీం పరిమూఢచిత్తః కృత్యేషు బంధుష్వతి మోహవశ్యః
శ్రేయోన పశ్యామి తదేతదద్ధా।శిష్యాయమే బ్రూహికృపాం కురుష్వ॥

కులక్షయోయం నమయా విధేయః।కులేచ నష్టే కులధర్మనాశః
తతస్త్వ ధర్మోభి భవేత్కులంతు।దుష్టాస్త్రియ స్తేనభవే యురేవ॥ 17

తతః ప్రవృత్తా దధవర్ణసంకరాత్।కులం కులఘ్నా అపినారకాలయాః
భవేయురేతేన నివృత్త సంగరః।సుఖీభవిష్యామి వినిర్వృతాత్మకః॥ 18

ఇత్యాదికారుణ్య వచాంసి నానా విధాన్యుదీర్యైవ శుచాకులాత్మా
పార్థోరథోపస్థ గతస్స్వహస్తా ద్విస్రస్తధన్వావిము మోహభూయః॥ 19

తతస్తమేవం పరితాపదీనం। విముగ్ధమాశ్వాస్య పృథాతనూజం
శ్రుత్యంతసిద్ధం వపురాత్మభేద మబోధయ ద్విస్తరశో మురారిః॥ 20

శోచస్య శోచ్యానధునా కిరీటిన్। జల్పస్యతి ప్రాజ్ఞఇవాపి భూయః
శ్రుణుష్వతత్తే దముపాహితాత్మా।మయోచ్యమానం హితకామినాతే॥

అహం త్వమేతే నిఖిలాభవిష్యా। భూతాశ్చ దేహాంతర యోగసిద్ధాః
దశాంతరప్రాప్తి రివాన్యదేహా। ప్రాప్తిర్నచైషాం నకరోతినాశం॥ 22

నిత్యోహ్యాత్మాచేతనః కర్మకర్తా।భోక్తా దేహస్యాభిమానీ పరార్హః
ఛేద్యత్వా దేరప్యనర్హ స్తథాయం।హంతవ్యత్వే శోచనీయో నచాతః॥

దేహాస్త్వనిత్యః పరిణామరూపః
శోచ్యోహ్యవశ్యం నచనాశయోగ్యః
తస్మాద్ధృతాత్మా విజయె రిపూణాం
యుద్ధాయనిర్యాహి గతాత్మశోకః॥ 24

ధర్మోహ్యయం బాహుజ పుంగవానాం
వధోరిపూణాం యదనీకమూర్ధ్ని
స్వర్గస్య కీర్తేరపి హేతురేష
త్యాజ్యోనచాస్తో భవతా హవోద్య॥ 25

నిరీక్ష్యత్వా నిరుత్సాహం। శత్రవస్తే మహాబలాః
భయాదుపరతం యుద్ధా। న్మన్వతే తద్యశః క్షయః॥ 26

స్వధర్మో విగుణశ్రేయాన్ పరధర్మాద్గుణోత్తరాత్
తత్స్వధర్మేణ యుద్ధేన। మహీం భోక్ష్యసి శత్రుహన్॥ 27

హతో యదిదివం పార్థ! భోక్ష్యస్యక్షయముజ్జ్వలం
అన్యథా నరకం ప్రాప్య! దుర్యశో భాగ్భవిష్యసి॥ 28

సర్వం కర్మస్వజాత్యర్హ। మపి నానాఫలాన్వయి
వినా ఫలానుసంధానం। శ్రేయసే మహతే భవేత్॥ 29

శ్రేయస్సిధ్యతి కర్మణాపి నియతం జ్ఞానేనవా కర్మ తత్
నానార్థప్రభవం త్రయీనిగదితం త్యక్త్వోదితం తత్ఫలం
కృత్వా కర్మతు తేన నష్టకలుషో జ్ఞానేన తజ్జన్మనా
సాక్షాత్కృత్య సుఖం ప్రయాహి విమలంస్వాత్మాన మవ్యాకులః॥ 30

శ్రేష్ఠో యత్తనుతే తదేవ సకలః కుర్యాన్నర శ్శ్రద్ధయా
పార్థాహంచ కరోమి కర్మ జగతః క్షోభో నచ స్యాదితి
తస్మాత్త్వం చ కులోచితం రణమిమం కృత్వా నభీచ్ఛన్ ఫలం
తజ్జ్ఞానవిదగ్ధకల్మషగణః ప్రాప్తాసి తత్త్వం పరం॥ 31

సృష్టం కర్మపురైవ దైవతగణై స్సాకం ప్రజాభిః పృథక్
దేవారాధనరూపతా స్యపిహితా తేనాత్రసంప్రీణితాః
యచ్ఛంత్యేవ నృణా మభీష్ట మసకృద్దేవాః ఫలం తత్ర యః
నిస్సంగ స్సుఖమేధతే త్వమపి తత్ కృత్వా ప్నుయాశ్శాశ్వతం॥ 32

జ్ఞానీచాపి నరః సదాశ్రుతిశిర స్తత్త్వంప్రపిత్సుః ఫలం
త్యక్త్వానుష్ఠితకర్మణైవ లభతే స్వప్రాప్యమవ్యాకులః
తజ్జానంచ సుదుర్లభం నిగదితం కర్మా విధాతుః సఖే
యత్స్యాదింద్రియనిర్జయేన నియతం సిద్ధం నచాప్యక్రియః 33

యజ్జ్ఞానేన పదం ప్రయాతిహి పుమాన్ప్రాప్నోతి తత్కర్మణా
త్వంచాతః కులధర్మమాజి మనభిప్రేతార్థ మద్యాదరాత్
కుర్వన్ జ్ఞానవిదగ్ధపాపనికరః జిత్వేంద్రియాణ్యాత్మనా
సాకం ప్రాప్నుహి శుద్ధ మక్షయ మనావృత్తం పరం నిర్వృతః। 34

యోగం పురే మంచవివస్వతేహం
సంప్రోక్తవాన్ తన్ముఖతో మనుశ్చ
జగ్రాహతస్మాదపి తస్యసూను
రిక్ష్వాకురూర్ధ్వం భువనే తతోయం॥ 35

బహూని జన్మాని మమోదితాని తథాపి సర్వాణ్యహమేవ వేద్మి
తాన్యుద్భవ శ్చాపిమమప్రకృత్యా స్వయాత్మసంకల్పవశాజ్జగత్యాం॥

సతాం పరిత్రాణకృతేచదుష్కృద్వినాశ
నార్థంచ మమావతారః
స్థిత్యైచ ధర్మస్య యుగేయుగేస్యాత్
ఇచ్ఛావశ స్స్మర్త్యభవ ప్రమోక్షః॥ 37

వినష్ట రాగాభయకోపదూరా స్సిద్ధిం క్రియాయాః పరికాంక్షమాణాః
ఉపాసతే యే మనసామలేన। మాం తే మదాకారయుజో విముక్తాః॥38

సర్వే జగత్యాం మనుజామదీయం
వర్త్మాను గచ్ఛంతి యథాచరేయం
సృష్టం యథాకర్మగుణం మయైవ
జగచ్చతుర్వర్ణమయం విభక్తం॥ 39

సర్వస్య కర్తాపి నకర్మదోషై
రహం నలిప్తః ఫలతోప్య సంగః
జ్ఞాత్వైవ మారోప్యచ కర్తృభావం
మయ్యేవ పూర్వైకృతకర్మ యోగాః॥ 40

సర్వంచ కర్మక్రియమాణ మార్యైః। సంకల్పకామైవ యుతంతదేవ
జ్ఞానాకృతిం ప్రాప్య విదగ్ధదోషం। కర్తారమారోప యతి ప్రకర్షం॥

పరిగ్రహా నప్యఖిలాన్ విముచ్య యాదృచ్ఛికార్థానుభవే నతుష్టః
తపః క్రియాద్రవ్యమయైర్వితానైః। జ్ఞానీభవ న్నష్టవికర్మ బంధః॥ 42

జ్ఞానం యదేతత్ ప్రవినష్ట బంధం
బ్రహ్మాప్తి హేతు స్తదిదం విబుధ్య
సద్భ్యః ప్రసన్నేంద్రియ మానసేభ్య
శ్శ్రుత్వాతదస్య స్వఘమాత్ర తత్వః॥ 43

యదే తదజ్ఞాన ముదూఢమద్య జ్ఞానాసి నాచ్ఛిద్య నిరూఢయోగః
ఉత్థాయ నిష్పాదిత యుద్ధకృత్యః। ప్రయాహి పార్థస్వపదం సుదృష్టం॥44

ఇతీవ కథయన్ హరిశ్చిదచితో స్స్వరూపం గుణం
తథాచ చిదచిత్ ప్రభో రతిశయం పరస్యాత్మనః

జరామరణ మోహక్షుధా ద్యమల శుద్ధ జీవాత్మనః
పరేణ పురుషేణ వై సదృశతాంచ తత్రావదీత్॥ 45

ఇత్థంచోవాచ॥

లోకేత్రిమా మనుభజంతి చతుః ప్రకారాః
జిజ్ఞాసురార్త ఇతినూతన సంపదర్థీ
జ్ఞానీతి తే ష్వతితరాం మమ సంప్రియోఽసౌ
జ్ఞానీయతో మయితనో త్యతిమాత్ర భక్తిం॥ 46

లభ్యోఽహమేవ హిసతాం పరయా సుభక్త్యా
మామీదృశం శ్రుతివిదః ప్రవదంతి సంతః
భక్తాశ్చమే ప్రకృతితః పరిముక్త రూపాః
ధామామ ప్లువంతి మమనిత్య మవోఢదోషం॥ 47

మత్సంస్మృత్యా పాస్తకలివేన హృదా సదామాం
ధ్యాత్వా విభిద్యచ శతాధిక యాశిరస్యాం
నాడ్యా సుషుమ్నపదయా బహిరాత్త మార్గః
హార్దానుచింతన నివృత్తగుణ ప్రవాహాః॥

బంధం విముచ్య నిఖిలంచ తవెనచార్చి రాద్యధ్వనా
మమపదం సముపైతి ధీమాన్॥ 48

లోకేహమేవ విసృజామ్యఖిలాన్ పదార్థాన్
భూమ్యంబు పావక సమీర నభో వికారాన్
యద్యన్మహా జ్జగతివస్త్వహమేవ తత్స్యాం
యస్మాత్తదీయ మహిమా మదనుగ్రహాత్తః॥ 49

యోమా మనాది మజమక్షర మాత్మతంత్రం
వేత్త్యక్షయం పదముపైతి మదీయ మిద్ధం
పాపాశ్చ మచ్చరణ పంకజసేవనేన
యాంత్యేవ మాంకిముత పుణ్యయుతాః పుమాంసః॥ 50

తస్మాత్త్వమ ప్యపనిబద్ధ మనామదంఘ్రౌ
సర్వేషు కర్మసుచమాం మనసాఽచలేన

ధ్యాయన్ ఫలంచ మయినిక్షిప పార్థతస్మా
న్ముక్తః పదం మమసమేష్యసి సంస్కృతాత్మా॥ 51

భూయః శృణుష్వ మమ సర్వవిభూతి యోగ
మన్యాదృశం నిగమ మస్తక ఘుష్యమాణం
యచ్ఛృణ్వతో భువి కరస్థితి మాయుషీస్యాత్
సర్వోత్తమా గతిరహం నిఖిలామరేడ్యా॥ 52

సర్వస్యాది ర్మధ్యమం తస్తథాంత
ర్యామీ నిత్యం యోగినాం ధ్యానగమ్యః
లోకేత్వస్మిన్ విశ్రుతా మే విభూతీః
ప్రాధాన్యాత్తే వచ్మిమద్భూరామ మాన్యాః॥ 53

విష్ణుస్త్వాదిత్య మధ్యే రవిరపిమహసాం మారుతానాం మరీచిః
నక్షత్రాణాం చసోమశ్శ్రుతిషుచ మహిత స్సామవేదోహమస్మి
దేవానాం దేవరాజో మనఇతి చతథా హీంద్రియాణాంచ బుద్ధి
భూతానాం శంకరోహంమృడగణమహితోయక్షరాట్ గుహ్యకోహం॥

పావకశ్చ వసురద్రిరాడహం। మేరురస్మిచ గురుః పురోధసాం
సైన్యపేషుచ షడానన స్సరస్వబ్ధి రస్మ్యృషిగణే భృగుర్మునిః॥ 55
ఏకమక్షరమహం గిరాంతథా। స్థావరేషుచ హిమాద్రి రుత్తమః
పిప్పలో మహీరుహాంచ నారదః। నిర్జరర్షిషుచ మద్గుణాదరః॥ 56

ఉచ్చైశ్శ్రవాశ్చ తురగేషు తథాగజానా
మైరావతో నరపతిశ్చ నృణాం ప్రతీతః
వజ్రం తథాయుధగణే సురభిశ్చ ధేనుః
కామోహమస్మి భుజగేషు తువాసుకిశ్చ॥ 57

యజ్ఞేషు చాహం జపయజ్ఞ సంజ్ఞః
నాగేషు చానంత ముశంతివై మాం
యాదస్సుచాహం వరుణః పితౄణాం
తథార్యమా సంయమతాం యమోహం॥ 58

ప్రహ్లాదోస్మి దితేస్సుతేషుచ తథాకాలోస్మి గంధర్వరాట్
విత్తశ్చిత్రరథోస్మి పక్షిషుత ధాతార్క్ష్యస్మి నాగాంతకః

రామశ్శస్త్రభృతాం తథాచ పవతాం వాయుస్తథా జాహ్నవీ
స్రోతస్స్వస్మి ఝుషేషుచాస్మిమకరః సర్గాది మధ్యాంతకృత్॥ 59
విద్యాస్వధ్యాత్మ విద్యాస్మిహి జగతి తథాచాక్షరాణా మకారః
గాయత్రీ ఛందసాం చాథవమపిచ బృహత్సామ సామ్నాం కిరీటిన్
మాసానాం మార్గశీర్షః సురభి రపి తథాచర్తుషు ద్యూతమస్మి
చ్ఛద్మిష్వప్యస్మి కీర్తిర్ధృతిరపి వనితా సంశ్రయాశ్రీ స్స్మృతిశ్చ॥ 60

జయోస్మ్యహం సత్వ వతాంచ సత్వం
వృష్ణిష్వపి శ్రీ వసుదేవ సూనుః
పాండో స్సుతానాంచ ధనంజయోహం
వ్యాసో మునీనా ముశనాః కవీనాం॥ 61

దండోస్మి నిత్యం దమయత్సు నీతి ర్జిగీషతా మస్మిచ మౌనమస్మి
యచ్చాపిబీజం నిఖిలేషు భూతే ష్వహంత దేవాస్మి పృథాతనూజ॥ 62

యద్భూత మత్ర జగతి స్థిర జంగమాఖ్యం
కించిచ్చ తత్ర నవినాస్తి మయాకిరీటిన్
యద్య ద్విభాతి మదిహాస్తి తదేవ సర్వా
మత్తేజ ఏవ సమవేహి పరేణజాతం॥ 63

నాంతో విభూతే ర్మమపిస్తరస్య
ప్రోక్తస్స సంగృహ్య మయాతవాయం
విష్టభ్య సర్వాం జగదేతదేక
శ్కృత్స్నం శలేశేన సదేస్థితోస్మి॥ 64

శ్రుత్వైవ ముక్తం విభవం విభూతేః
కృష్ణస్య పార్థ స్స్మయ మానచేతాః
ద్రష్టుం నిజేచ్ఛాం ప్రకటీచకార
సర్వాం విభూతిం గదితాం యథైవ॥ 65

తతో హరిస్త త్రికృతానుకంపో
దత్వాక్షి దివ్యం ప్రణతాయ తస్మై
స్వగాత్ర సంస్థాం నిఖిలాం విభూతి
మదర్శయత్ స్థావర జంగ మాఖ్యాం॥ 66

పార్థ స్తతః కృష్ణ సమర్పితేన।దివ్యేన చాక్ష్ణా నిఖిలాంతరంగే
దదర్శ తేజ స్వినితాం విభూతిం।నానా విచిత్రా స్పదమాత్త భీతిః॥67

అనేక వక్త్రా క్షిమనంత దివ్యవి భూషణ స్రగ్వ సనానులేపం
నానాయుధం విశ్వముఖం విచిత్రం।దదర్శ రూపం పరమేశ్వరస్య తత్ ॥

దివ్యేక కాలోత్థ సహస్ర భాను
తుల్య ద్యుతౌ తత్ర త నౌమురారేః
కృత్స్నం జగత్పాండు సుతో విభక్తా
మనేకధాప శ్యదనంత రూపం॥ 69

దేహే దేవకనందినీ తనుజనే సత్రాజ్జనే నేక్షితో
బ్రహ్మాబ్జాసన సంస్థితశ్చ గిరిజానాథ స్సురాస్సేశ్వరాః
భూతాన్యప్యఖిలాని దేవపితరో మర్త్యో రగాస్సానుగాః
తత్రేదం ప్రణతో ముకుందముపదత్ పార్థోభయవ్యాకులః॥ 70

భీతస్త్వాం సముదీక్ష్యనాథ బహుపాత్పాణ్యక్షివక్త్రోదరం
దివ్య చ్చక్రగదాధరంచ మకుటద్యోతచ్ఛిరోమండలం
తేజోవ్యాప్తదిశం నిదాఘ తపనస్పర్ధిద్యుతిం సర్వతః
దుర్విజ్ఞేయబలం విభో చరణయో ర్నమ్రోస్మివిశ్వాత్మనః॥ 71

వస్వాదిత్య మరుద్గిరీశ పితరస్సాధ్యాశ్చ విశ్వామరాః
గంధర్వా సురయక్షరాక్షసగణా భూతాని సర్వాణిచ
దృష్ట్వాతేవ పురిద్భుతం భయ సమాక్రాంతా శ్చభక్త్యా పిలా
త్వానస్త్వాం సముదాహరంతి నుతిభిః స్వ స్వార్థిన స్సంతతం॥ 72

ద్యుస్పృగుగ్రమిదం నిరీక్ష్య భవతో వ్యాత్తాననం భీతహృత్
జాత్ర స్సప్రదిశోదిశశ్చ నలభేశర్మాద్య పద్మేక్షణ
ద్రోణశ్శాంతన వ స్తథా రవిసుతో యోధాశ్చన స్తే ముఖా
న్యేతాన్యద్యవిశంతి దీప్తనయన జ్వాలావిలాని ప్రభో॥ 73

ఏతేచాపి సహానుగా భగవతో వక్త్రాణి భీత్యాకులాః
జిహ్వాలీఢవిసర్పి సృక్వియుగళా న్యావిశ్య భూమీశ్వరాః
మత్స్యేశ ద్రుపదాదిమాశ్చ ధృతరాష్ట్రోత్థద్భవా స్తేఖిలాః
పిష్ట్యం తేద్యమయా వినష్టవపుషో వహ్నిం పతంగాఇవ॥ 74

భాసస్తేవిత తా స్సహస్రకిరణజ్వాలా సహస్రోపమా
వ్యాప్తాఃఖంచ దిశోధరాంచ భగవన్ సంతాపయంతేభృశం
కస్త్వం దేవకి మర్థమీదృశతయాభా స్యద్యతన్మేవిభో
బ్రూహిత్వాం ప్రణమామిభక్తవివశం స్వామిన్ ప్రసన్నోభవ॥ 75

అథాహభగవాన్ పార్థం భీత్యోత్ఫుల కితాంగకం
తద్రూపవిభవం భూయః కథయన్నిదమాదరాత్॥ 76

కాలోస్మి సర్వజగతాం క్షయకృత్ప్రవృద్ధ
స్సంహర్తుమేవజగతీ మిహమత్ప్రవృత్తిః
ఏతేహి సర్వ నరపాభవతా వినాద్య
సైన్యద్వయే నుపదమేవ వినాశమీయుః॥ 77

ఉత్థాయత స్మాద్విజితారిసంఘః
భుంక్ష్వోత్తమం రాజ్యమిదం యశస్వి
హతామయైతే కిలసవ్యసాచిన్
నిమిత్తమాత్రంతు భవాని హస్యాత్॥ 78

భీష్మద్రోణ జయద్రథాకర్ణముఖాన్ మత్తేజసైవక్షతాన్
హత్వాకీర్తిముపాహరస్వ విమలాం మత్తేజసాప్యాయితః
మాభైషీర్మ మరూపవీక్షణవశాత్ ప్రేమ్ణామయాపార్థతే
దుర్దర్శం వపురీదృశం ప్రకటితం దేవైశ్చిరాకాంక్షితం॥ 79

తతోనమస్కృత్య హరింకిరీటీ తుష్టావభక్త్యానతకంధరాంగః
సర్వాత్మకత్వ ప్రముఖై స్తదీయైర్గుణైశ్చనానావిధబంధవాదీ॥ 80

సఖిత్వతః పూర్వముదీరితానాం హేలాగిరాంక్షామణముద్గృణానః
రహః ప్రకాశంచతతో నతాంగః ప్రసాదయామాససమాహితాత్మా॥

అథతద్విశ్వరూపస్య దర్శనేనాతిభీరుణా,
ప్రార్థితః పూర్వరూపస్య దర్శనాయపృథాభువా॥ 82

దర్శయిత్వాయథాపూర్వం చతుర్భుజధరంవపుః
ఆశ్వాసయద్భయాక్రాంతం సౌమ్యదర్శనతర్పితం॥ 83

సమాహితాత్మనేతస్మై పార్థాయభగవాన్ హరిః
భక్తియోగోపదేశేన ముక్తేర్మార్గమదర్శయత్॥ 84

క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోర్భేదం తత్స్వరూప గుణాదికం
క్షరాక్షరవిభూతీస్వాం పురుషోత్తమతామపి॥ 85

ముముక్షో ర్నియతాం వృత్తిం కథ యిత్వాథ మాధవః
సులభంచ రమోపాయ మపి ముక్తే ర్గుతీరితం
శరణాగతి సంజ్ఞంత దుపాదిశ దరిందమః॥ 86

స్థితోథ గత సందేహః।పార్థోయుద్ధా యనిశ్చితః
శోకం వ్యనైషీ ద్బంధూనాం వధకారుణ్య మూలకం॥ 87

ఇత్యేవ మష్టాదశభి రధ్యాయైఃకృష్ణ పార్థయోః
సంవాద ముజ్జగా వృత్తం।ధృత రాష్ట్రాయ సంజయః॥ 88

ఏతేహ్యష్టా దశాధ్యాయాః।గీతా శాస్త్ర మితీరితాః
యత్రాఖిలాగ మాంతానాం।తత్వం మురభి దుజ్జగౌ॥ 89

అథోత్థితం రథోపస్థాత్।గాండీవ విలసత్కరం
వీక్ష్య పాండవ సేనాసా।భూయః ప్రీతి ముపాయయౌ॥ 90

తదా యుధిష్ఠిరఃపాద।చరః కౌరవ వాహినీం
అభ్యయాత్త మనుదుద్రిత్య।చత్వారో భ్రాతరో యయుః॥ 91

కిమేవ మధునా రాజన్।శత్రూ నభిగత స్త్వితి
పృష్టోపి తైరదత్తోక్తి।ర్మౌనీ ధర్మ సుతోయయౌ॥ 92

కృష్ణశ్చ తా ననుగతః।భావంతస్యా రిసేవనే
న్యవేద యద్గుహా వాసీ।భూతానాంచ రతస్థితం॥ 93

భీష్మ ద్రోణ ముఖాన్ మాన్యా ననుమంతు మయంనృపః
యుద్ధాయాద్య సమభ్యేతి।తదిదం విజయాయనః॥ 94

యుధిష్ఠిరోథ గాంగేయం।ప్రణిపత్యారి సైన్యగః
యయాచేను మతింయుద్ధే।సోపీదం వ్యాజహారతం॥ 95

యద్య నాపృచ్ఛ్యమాం రాజన్।యుద్ధాయ సముపైష్యసి
శపేయం నైవతే రాజన్।జయోవై జగదర్థితః॥ 96

వర దానాయ భీష్మేణచోదితో ధర్మనందనః
కథయత్వ ద్వధోపాయ।మితిభీష్మం వ్యజిజ్ఞపత్॥ 97

తేనాథ పునరాయాహీత్యుక్తో భీష్మేణ పాండవః
సత్వాతం ద్రోణమభ్యేత్య యథాపూర్వం వ్యజిజ్ఞపత్॥ 98

సచాపి జయమాశాస్య ప్రణతాయ పృథాభువే
అమంగళ వచశ్శ్రుత్వా యుధ్యత స్సమరాంగణే
స్వస్యప్రాహోప విష్టస్య జయ మాహాభి యాతిభిః॥ 99

తతః ప్రణమ్య తంరాజా శారద్వత ముపాగతః
అభివాద్య యథాపూర్వం వ్యజిజ్ఞ పదరిందమః॥ 100

ఆశాస్యతస్మై సజయం స్వస్యావధ్య త్వమబ్రవీత్
అథ మద్రేశ మాసాద్య ప్రణమ్యేదం వ్యజిజ్ఞపత్॥ 101

సారథ్యే వస్థితో రాజన్ రాధేయస్య భవాన్రణే
కరోతు తేజసోహానిం మమశ్రేయసి నిష్ఠితః॥ 102

అర్థేన శత్రుబద్ధత్వ మాత్మన స్సముదాహరన్
అంగీచ కారతద్వాక్యం మద్రేశః పాండవప్రియః॥ 103

తత స్సభ్రాతృకోరాజా శత్రుసైన్య వినిర్గతః
ఆససాదచ మూం స్వీయాం యథేందు శ్శారదం నభః॥ 104

కృష్ణోపి కర్ణమాసాద్య ప్రాహేదం సమరాంగణే
త్వత్ప్రతిజ్ఞా శ్రుతా భీష్మే నయోత్స్య ఇతిజీవతి॥ 105

యావజ్జీవతి గాంగేయ స్తావదస్మా నుపాశ్రయ
హతేతు భీష్మే భూయ స్త్వం దుర్యోధన ముపైష్యసి॥ 106

అథ కర్ణో హరింప్రాహ భీష్మోజీవతు వానవా
నమయా ధార్తరాష్ట్రస్య కార్యం విప్రియ మణ్వపి॥ 107

తతో వినిర్గత శ్శౌరిః పాండవైస్సహ సంగతః
యుయుత్సు ర్ధార్తరాష్ట్రస్తు పాండవానాశ్రితోభవత్॥ 108

బహుమాన్య యుయుత్సుంతం వాసుదేవాను మోదతః
యుధిష్ఠిరో వారవాణ మాముంచ త్కనకోజ్జ్వలం॥ 109

తా మారూఢ రథం దృష్ట్వా భ్రాతరో విజయాదయః
ధృష్టద్యుమ్నా దయశ్చైవ రథా నారుహ్యాదం శితాః॥ 110

అభ్యయు ర్ధార్త్తరాష్ట్రాంస్తాన్ వ్యూహ్యాహ్యసేనా యుయుత్సవః॥ 111
ధృతరాష్ట్ర సుతావీరా దుర్యోధన ముఖా స్తతః
పితామహం పురస్కృత్య।పాండవా నభ్యయూరుషా॥ 112

సేనాముఖే కౌరవాణాం।ఆయాంతం శంతనోస్సుతం
నిరీక్ష్య పాండవీసేనా సంహృష్టా భ్యగమ ద్ద్రుతం॥ 113

భేరీమృదంగపటహానక ఘోషమిశ్రైః
మత్తద్విపాశ్వనినద స్సహసా తదాసీం
క్ష్వేళారవేణ సహ యోధగణస్యసర్వాః
వ్యాప్తోద్దిశశ్చ విదిశశ్చ దివం మహీంచ॥ 114

సింహానామివగర్జతాం మహీభృతాం పక్షద్వయస్థాయినాం
యుద్ధం సంకులమాసతత్ర దివసే పూర్వేహ్ణి భీత్యావహం
భీష్మ స్తత్ర ధనంజయేన సహితః ప్రాకంపయ త్తం శరైః
గాంగేయః కృతవర్మణాచ సహితో యుధ్యన్ సదృగ్వ్యభవం॥ 115

బృహద్బలేనాపి యుతో భిమన్యుస్సంఛిన్న ధన్వాహతసారధిశ్చ
ప్రతిక్రియాం తస్యతథైవ చక్రే।ధల్లధ్వయేనాహవశూరగణ్యః॥ 116

భీమ స్సుయోధనము యోధయదాశుగాగ్ర్యైః
దుశ్శాసనస్తు నకులేన సమాజగామ
మాద్రీసుత స్సమగమ త్కిల దుర్ముఖేన
మద్రేశ్వరేణ నృపతిస్స్వయమేవ వీరః॥ 117

ధృష్టద్యుమ్నో ద్రోణమభ్యేత్య తేన
చ్ఛిన్నే చాపే చాపమన్యం గృహీత్వా
ద్రోణం జఘ్నే సోమదత్తిస్తుశంఖం
బాహ్లీకం తం దృష్టకేతు ర్వ్యయోధ॥ 118

ఘటోత్కచోలంబసరాక్షసేన।శిఖండినాద్రోణిసుతో యుయోధ
విరాటభూపో భగదత్తరాజ్ఞా।కృపో బృహత్క్షత్రమహీంభుజాచ॥ 119

పాంచాలరాజస్తు జయద్రథేన।తథావికర్ణ శ్శ్రుతసోమరాజ్ఞా
సుశర్మణాయుజ్యత చేకితానః।సుదక్షిణేన శ్రుతకర్మదాజా॥ 120

శ్రుతాయుషా సంగతవానిరావానర్జునాత్మజః॥ 121

శకునిః ప్రతివింధ్యేనాయుధ్యద్ధర్మతనూభువా
తథా విందానువిందాభ్యాం।కుంతిభోజోపి సంగతః॥ 122

గాంధారైః పంచ కైకేయాః ।పంచభిర్యుయుధుః క్రుధా
ధృతరాష్ట్రసుతో వీర।బాహు ర్వైరాటినాపిచ॥ 123

ఏవం ప్రవృత్తే తుములే సమీకే।గజేన దంతీ తురగేణ వాజీ
రథీచ యుక్తో రథికేన పద్గః।పదాతినాయుధ్యదుదగ్రకోపః॥ 124

ఏవం ప్రవర్తతి తుములే సమరే దుర్ముఖకృతవర్మశల్యకృపవివింశతిభిః
పంచభి ర్మహారథై రభిరక్షిత శ్శాంతనవః పాండవసేనాం విగాహ్య
బహుశస్తాం విమమమాథ॥ 125

తద న్వభిమన్యురార్జుని రభిక్రుద్ధః పిశంగై స్తురంగై రూహ్యమానం
రథమధిష్ఠితో భీష్మరథ మభిగత స్తదగ్రవిరాజమానం తాలధ్వజమా
హత్యకృతవర్మాణమేకేన శల్యం పంచభిః నవభిర్భీష్మంచ సమా
హత్య తదీయం కేతుం చ రథాగ్రాదపాతయత్॥ 126

దుర్ముఖస్యరథసారథే శ్శిరఃస్సన్నికృత్యాచ ధనుః కృపస్యచ
తోపమాహరదథా స్త్రలాఘవా।దార్జుని ర్దివిపదాం విపశ్యతాం॥

అథార్జునే శ్శాంతనవస్య ఘోరః।రణః ప్రవృత్తో విశిఖై రనేకైః
పరస్పరం తౌ రథకేతునూతా।వివిధ్యతు ర్ద్రష్టృవిచిత్రదాయి॥ 128

అర్జునిం సపదివీక్ష్య శంతనో స్సూనునార్దితమమోఘసాయకైః
అభ్యయు ర్దశమహారథేశ్వరాః।భీమపార్షతముఖాః ప్రతిష్ఠిరే॥ 129

తదాశాంతనవ స్తేష్వభిగతేషు మహారథేషు ధృష్టద్యుమ్నమేకేన
సాత్యకించ నవభిశ్శరై రాహత్య భీమస్యధ్వజమేకేన న్యపాతయత్॥

తదన్వతిరుష్టేన భీమేన భీష్మేత్రిభి రేకేన కృపే కృతవర్మణి చాష్టభి
ర్నిహతేషు విరాటసూను రుత్తరో మతంగజమధిష్టిత శ్శల్య మభి
దుద్రావ॥ 131

ఉత్తరాధిష్ఠితో నాగ।రాజస్తేనప్రచోదితః
శల్యస్యయుగమాక్రమ్య।పదాశ్వాన్ చతురోవధీత్॥ 132

తత స్తస్మిన్నేవ హతాశ్వే రథే తిష్ఠతామద్రేశ్వరేణ ప్రేరితయా

శక్త్యా సుగాఢమురస్యర్పితయా విశీర్ణకవచో వైరాటిస్త్వక్తాంకుశో
గజస్కంధా న్నిపతితః పితృలోకాగంతుకతా మవాప॥ 133

వారణస్సోపి శల్యేన సన్నికృత్తనుహాకరః
న్యపత ద్వినదర్ భీమం దశామపి విభో ర్వ్యయాం॥ 134

తతో విరాటసూను రపరశ్శ్వేతాభిధో మహారథో భ్రాతు ర్నిధన
కోపితో జయకాశినమధిష్ఠితరథమాయాం తం మద్రధిపతిం తాంశ్చ
సర్వాన్ మహారథా నభిద్రవతో నిరీక్ష్య విధృతకార్ముక స్సమరసము
ద్యోగ మతానీత్॥ 135

తేచ మహారథా స్సప్తదుర్ముఖ కృతవర్మరుక్మరథప్రముఖా శ్వేతమభి
దుద్రువుః॥ 136

నిహతేషు తదా తేషు మహారథేషు పునః పున ర్నివృత్తకార్ముకేషు
పరాఙ్ముఖేషు విరాటసూనునాభి ద్రుతం మద్రరాజం సభీష్మ స్సుయో
ధనో వ్యమోచయత్॥ 137

తతో దుర్యోధనప్రేరితశ్శాంతనవో ద్విగుణితసమరకోప స్సాభద్రభీమ
సేనసాత్యకికేకయవిరాటధృష్టద్యుమ్న చేదిరాజప్రముఖాన్ మహారథాన్
బహుభి శ్శరై రవకిరన్ అన్యాంశ్చ బహూన్ యూథపతీన్ సగజ
తురగరథాన్ విద్రావయన్ మహాగిరిరివాకంప్య శ్వేతాభిముఖమా
సాద్య మహతాశరజాలేన తమవాకిరత్॥ 138

శ్వేతస్యాథనదీసుతస్యచరణో భీమోరవద్వైరథః
భీష్మం తత్రచరై శ్చకారవిముఖం శ్వేతో విరాటాత్మజః
శ్వేతో యద్యవితాశరైర్నపృతనాం పాండోస్సుతానాం
మృధే భీష్మైకదినేన దగ్ధమఖిలం సైన్యం తదీయం భవేత్॥ 139

గాంగేయె విముఖే విషణ్ణహృదయో భూపై రనేకైర్వృతః
శ్వేతానీక ముపాద్రవత్ ప్రకుపితో దుర్యోధన స్సానుజః
భూయస్తా నవకీర్యసాయకవరై ర్విద్రావయిత్వా ముహుర్వై
రాటిః పవనో యథా మహీరుహాన్ భీష్మం తమేవాభ్యయాత్॥ 140

విద్ధస్సప్తభిరా పగాతనుజ నిః శ్వేతేన తం త్ర్యుత్తరై
ర్విధ్వా తేనచ పంచవింశతి శరై ర్భూయో దితస్తీక్ష్ణగైః

సంఛిన్న ధ్వజకార్ముక స్త్వథపృథా పుత్రేషు సానువ్రజే
ష్వాధ్మాతాబ్జవరేషు కోపమమితం దుర్యోధనః ప్రాప్తవాన్॥ 141

బాహ్లీకంచ జరాసుతస్య తనయం శల్యం వికర్ణాది మా
నన్యాం శ్చాపి మహారథానభిగతాన్ దుర్యోధన స్త్వాజ్ఞయా
శ్వేతోవృష్ట మహాశరా నురసితాన్ బాణై ర్నివార్యోత్తమైః
భీష్మస్యాచ్ఛిన దేవకార్ముకవరం సందర్శయన్ లాఘవం॥ 142

అన్యచ్చాథ ధనుః ప్రగృహ్య విపులం శ్వేతం నిహత్యాపగా
సూను స్తేనచ విక్షతో బహుశరైః భూయస్ససర్జాశుగాన్
శ్వేతస్తాన్ వినివార్య కార్ముకవరం భల్లేన తస్యాచ్ఛినత్
సోప్యన్యద్ధనుషా ససర్జ విపులాన్ శ్వేతాయ సప్తాశుగాన్॥ 143

హత్వాశ్వాన్ చతురశ్చ తుర్భిరిషుభిః ద్వాభ్యాం ధ్వజం సారథేః
శీర్షంచా చ్ఛినదేక కేన సరిత స్సూను స్తతో భూపతేః
తస్మాదాశు రథాదవప్లుతిమిత శ్వేత స్తదా ప్యాశుగైః
భీష్మేణ క్షతవిగ్రహోపి రుషితశ్శక్తిం వరామగ్రహీత్॥ 144

ఉత్సృష్టాం మథతాం నృపేణ మహతీం చిచ్ఛేద భీష్మోష్టభిః
శ్వేతోథా మహతీం గదా మనుపమాం జగ్రాహతం హింసితుం
భీష్మేత న్మహి మావబోధిని రథం త్యక్త్వా మహీమాస్థితే
క్షిప్తా తేనగదాదహ ద్రథవరం తస్యాశు సోపస్కరం॥ 145

ఆస్థాయాన్యం రథమభిగతః కౌరవ శ్వేతరాజం
శ్రుత్వా వాణీం నభసిగదితామస్య కాలోయమేవ
శ్వేతంత్రాతుం సపదివి రథం సంప్రయాతా న్నరేంద్రాన్
సౌభద్రాదీన్ బహుభిరిషుభిర్వారయామాస వీరః॥ 146

తానాధూయా శరై ర్గత స్త్వభిముఖం శ్వేతస్య దేవవ్రతః
ఛిన్నే తేనపునర్ధనుష్యపి ధనుస్సజ్యం విధాయాపరం
శ్వేతం భీమముఖై రనుద్రుతమభి ద్రుత్యాశుగాన్ విక్షరన్
భీమేనేషు భిరాహతశ్శి తముఖై ష్షష్ట్యాభృశం కోపితః॥ 147

తదాసీమ సంభ్రాంతో భీష్మః ప్రహసన్ముఖో భీమమనేకై శ్శరై రా
వార్య సౌభద్ర సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న ప్రముఖానన్యానపి మహార
థాన్ బహుభిశ్శరవరై ర్విధమన్ శ్వేత మేవాభిదుద్రావ॥ 148

సంధాయ కార్ముకవరే శరమాపగేయః
బ్రహ్మాస్త్ర సంహిత మనం కుశమోక్షపాతం
చిక్షేప మత్స్యతనయాయ స తేనభిన్న
వర్మా పపాత నిహతశ్చ్యుత జీవబంధః॥ 149

ఏవంహతే యుధివిరాటసుతేతివీరే
దుర్యోధనో ముదమవాప సయూధనాథః
పాండోస్సుతా విమనసస్సహసా బభూవుః
సంశ్లాఘితో దివిసురై స్సరిత స్తనూజః॥ 150

తదను వైరాటి రపరశ్శంఖాభిధానో నరపతి భ్రాతుర్వధ పరిసంతప్తో
మద్రాధిపతి మభిద్రుత స్తద్రక్షణార్థ నాభీష్మేణ ప్రత్యుద్గతో
బభూవ॥ 151

తత్రార్జునస్య శంఖత్రాణార్థ న్తత్పరస్సరస్య భీష్మస్యచ ప్రవృత్తే
మహతి సమరే మద్రాధిపతినా రథాదవతీర్ణే నిహతవాహా ద్రథాదవ
తీర్య శంఖోగదాపాణిః పార్థ రథమారుహ్య యుద్ధాద్విరరామ॥ 152
భీష్మోపి మహతాశరవర్షేణ పాంచాల మత్స్యకేకయ ప్రముఖాన్
మహారథానవకిరన్ ద్రుపద మభిద్రుత స్తంచ బహుభిశ్శరై రర్దయన్
నిఖిలామపి పాండవీం చమూం వ్యాకులీచకార॥ 153

తతశ్చా స్తముపగతవతి దివాకరే యోధేషు సర్వేషు శిబిర ముప
యాతేషు యుధిష్ఠిరోపి సానుజ శ్శిబిరముపేత్య భీష్మస్యాతి బలంవిచిం
తయన్ మహతీం భీతిమవాప్తో భీష్మస్యాస్య శమనం కథం స్యాదితి
విచారయన్ తదర్థం వాసుదేవేనా మంత్ర్యతేన సమాహితో
బభూవ॥ 154
ఉదితేచ పునర్దివాకరే వాసుదేవ నియుక్తో ధృష్టద్యుమ్నః క్రౌంచా
రుణ సంజ్ఞికం వ్యూహం నిర్మాయతస్య శిరసి ద్రుపదమాస్థాప్య
అన్యాంశ్చ మహారథాన్ యథాయోగ మవస్థాప్య కౌరవసేనా మభ్య
ద్రవత్॥ 155

ఏవం ధృష్టద్యుమ్నానుగతాం అహమహమిక యాయు యుత్సుభి
ర్మహారథై రభియాంతీం పాండవసేనాం నిరీక్ష్యాతి చకితేన సన్నద్ధేన
సుయోధనేన సబహుమానం ప్రార్థిత స్త్వరాంచ సంప్రాపిత శ్శాం

తస్మా ద్రోణకృపశల్యాదిభి స్సహిత స్స్వామపి సేనాం యథారిపవోన ప్రవిశేయు స్తథాసం వ్యూహ్యమహాంతమతి పవన జవనాశ్వ వాహితం రథమధిష్ఠితః పాండవసేనా మభ్యద్రుతః సౌభద్ర భీమసేనార్జున కేకయ విరాట ధృష్టద్యుమ్న చేదిరాజప్రముఖాన్ మహారథాన మిత్రై శ్చిత్రై శ్శరశతై ర్బహుధా విధ్యన్ సర్వామపి పృతనాం సాతంకం ప్రకంపయామాస॥ 156

భీష్మమేవ మరివాహినీం నిర్దహంతం యథాకక్షా నగ్నిమివా నివార్య వీర్యతేజ సముదీక్షమాణో ధనంజయో భీష్మవధాయ నిర్జగ మిషు శ్శౌరిణాచానుమోదితస్తైనైవ నిబద్ధాశ్వం రథవరమధిష్ఠితః పితామహ మభ్యుపేత స్సైంధవ ప్రముఖై ర్మహావీరై రనుగతేన తేన ప్రద్యుద్గతః సర్వేషాం దివి భువి చ పశ్యతాం జనిమతాం శ్లాఘావిషయ తామవాప॥ 157

తదార్జునో భీష్మేణ సప్తసప్తత్యా ద్రోణేన పంచవింశతిభిః కృపేణ పంచశతైః దుర్యోధనేన చతుష్షష్టిభిః శల్యేన నవభిః అశ్వత్థామ్నా షష్ట్యా వికర్ణేనచ త్రిభిర్మహాశరై రార్తాయని నాత్రిభిర్భల్లైరతి విద్ధః కించిదపి నచలితో భీష్మం పంచవింశతిభిః కృపంచ నవభిః ద్రోణంచ షష్ట్యాత్రిభి ర్వికర్ణమార్తాయనించ త్రిభిశ్శరైః పంచభి స్సుయోధనంచ వివ్యాధ॥ 158

ఏవం సాత్యకి విరాట ధృష్టద్యుమ్నాభిమన్యు ప్రముఖైః మహారథైః పరివృతే ధనంజయే మహాంతం సమరం వితన్వతి సమావృతేచ సభ స్యుభయో ర్బాణగణైః ద్రోణధృష్టద్యుమ్నయో రపిమిథో మహీ యాన్ సమరో బభూవ॥ 159

తదా ద్రోణో ధృష్టద్యుమ్నం బహుభిర్బాణై ర్విధ్వాసారథించ తస్య రథనీడా న్నిపాత్యతురగాంశ్చ చతురశ్చతు ర్భిర్నిపీడ్య తదను కుపితేన పాంచాలేన నవత్యాశితై శ్శరైరభిహతః కించిదపివ్యథాం నోప గత స్తం నిహంతుమనాః కంచనాప్రతిమం శరం ప్రయుజ్యతస్మిన్ తే నప్రతిశరైశ్ఛిన్నే తేనైవప్రయుక్తాం శక్తిం త్రిధాఛిత్వా తత స్తత్ప్ర యుక్తం శరవర్షంచ ప్రతిహత్య తదీయం ధనుశ్చ మధ్యే నికృత్య పశ్చాత్పాంచాల్యేన ప్రయుక్తాం గదాం మహతీం ధ్వంసయిత్వాబహు

భిర్భల్లై స్తస్యకవచం విభద్య పునరప్యన్యేన ధనుషాపంచభి శ్శరై రభి హత స్తచ్చ నికృత్య తదీయం సారధిం తురగాంశ్చ నిపాత్యత దనుగదాపాణినా రథాదవరూఢేన తేనక్షిప్తాం గదాంచ బహుభిశ్శ రైర్భగ్నాం జ్ఞాత్వాతతః ఖడ్గధర మభిద్రుతం పాంచాలం శరాసైర్వ్యాకు లీచకార॥ 160

తదా ధృష్టద్యుమ్న పరిత్రాణార్థ మాగతో భీమసేన స్తమన్యస్మిన్ రథే సముస్థాపయత్॥ 161

తముదీక్ష్య దుర్యోధనో ద్రోణ పరిత్రాణాశయా భీమసేనస్య ప్రతి యోద్ధృతయాకాలింగాన్ ప్రాహిణోత్॥ 162

తతో భానుమత్ కేతుమత్ శ్రుతాయుశ్చక్రదేవ ప్రముఖాః కాలిం గా మహారథా దుర్యోధన నిర్దిష్టా మహాత్యా చతురంగ బలేన వృత సయా పరివృతా భీమసేన మభిద్రుతా స్తేన చిరం యుద్ధ్వాతతః పరా జితా నిహతాశ్చ బహుధా దుద్రువుః॥ 163

తదన్వతిమాత్ర ప్రహర్షపూరితేన సేనాపతినా పాంచాల్యేన చోది తేషు శిఖండి ప్రముఖేషు మహారథేషు భీష్మ మభియాతేషు భీమ సేన స్సమాధ్మాత శంఖ స్సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న సంరక్షిత పార్ష్ణి రన్యం రథమాస్థాయ భీష్మ మభిద్రుతో నినదంశ్చ బహుధాన్య నినద శ్రవణరుషి తేనాభ్యుపగతేన భీష్మేణ బహుధాయుధ్యతా తేన వినిహతాశ్వోగదాం తత్ప్రయుక్తా ముద్వీక్ష్య రథాదవరూఢో ధృష్ట ద్యుమ్నేన రణాదపవాహితో బభూవ॥ 164

సాత్యకిశ్చభీమస్య ప్రియమన్విచ్ఛన్ భీష్మస్య సారథిం నిజఘాన॥ 165

భీమసేనోపి సర్వానపి కాళింగాన్ వినిహత్య సాత్యకిప్రముఖై స్సం శ్లాఘితో ధృష్టద్యుమ్నేన గాఢం పరిష్వక్తో బభూవ॥ 166

తదా ధృష్టద్యుమ్న శ్శల్యకృపాశ్వత్థామభి స్త్రిభి రేకి ద్దైవ సంసక్త స్తురగా నశ్వత్థామ్నో బహుభిశ్శరై ర్వ్యాపిహత్యాశల్య రథమాస్థితేన ద్రౌణినాభి ద్రుతశ్చిరం తేన యుయోధ॥ 167

పాంచాలరక్షణకృతే సహసాభిమన్యు
స్తత్రాగత శ్శిరశరవ్యయమాశుకుర్వన్

వివ్యాధ శల్య కృపపూజ్యసుతాన్ తతస్తం
తేచాశుగై ర్బహుభిరాత్తరుషం వితేనుః॥ 168

తదా దుర్యోధన తనయో లక్ష్మణాభిధాన స్సౌభద్రేణ సంగతస్తం
బహుభిశ్శరై ర్నిహత్యానేనచ పంచశత శరైరర్దితగాత్రస్తస్య ధను
శ్ఛిత్వా ధనుస్సద్గృహ్ణాతాభిమన్యునా నిపీడితోబభూవ॥ 169

దుర్యోధనశ్చాభిమన్యు నాపీడితం పుత్రం నిరీక్ష్య సర్వైర్మహారథై
స్సమేత స్సౌభద్రం పర్యవారయత్॥ 170

పార్థస్తదా బహుభిరాత్మజ మావృతంస్వం
వీక్ష్యాచ్యుతేన సహితో రణభూమిమేత్య
సర్వాన్మహారథవరాన్ వినిహత్యసేనా
మద్రావయచ్ఛిత శ్శరోత్తమ పీడితాంగాం॥ 170

భీష్మస్తదో ద్వీక్ష్యధనంజయస్య వీర్యంవిచిత్రం యుధిదుర్నివార్యం
అస్తంచయాతే మిహిరేవహారం చమ్వా స్సమాజ్ఞాపయ దర్దితాయాః॥

నివృత్తాం కౌరవీంసేనా।మస్తం యాతిదివాకరే
పాండవానాంచ పృతనా।న్యవర్తత రణాజిరాత్॥ 173

భానావథోద యతిశాంతనవానుశిష్టాం
వ్యూఢాం సుపర్ణవపుషా కురువీరసేనాం
యుద్ధోద్యతాం విజయపార్షత శాసనేన
దుద్రావపాండవ చమూరపి బద్ధహర్షా॥ 174

వ్యూఢా మర్ధేందువపుషా।పాండవానాం వరూథినీం
అర్దయామాస గాంగేయ।స్సహిత స్తైర్మహారథైః॥ 175

పార్థో వీక్ష్య కురూద్వహస్య పృతనాం భీష్మేణ సంపాలితాం
దుశ్ఛేద్యాం జలధిం మహార్షుష ఇవా విశ్యాశుగై స్తీక్ష్ణగైః
విధ్యన్ వ్యాకులయన్ మహారథమనాం స్యావారయత్తైస్తదా
ముక్తాశ్శక్తిగదాసి శూల పరశు ప్రఖ్యాయుధా న్యుద్యతః॥ 176

భీష్మద్రోణ జయద్రథాశ్చ శకునిః కౌరవ్య సేనాశ్రితాః
భీమశ్చైవ ఘటోత్కచో ద్రుపదరాట్ పార్థశ్శినే ర్నందనః

కుర్వంత స్సమరం మిథశ్శరశతై స్సంకృత్త గాత్రాభృశం
తత్రోత్పేతు రుదీర్ణరోష వికటాశ్ఛిన్నా ముహుః కంధరాః॥ 177

తదా దుర్యోధనే ఘటోత్కచేనన సంయుక్తే భీష్మద్రోణాభ్యాం ద్రౌ
పదీసుతేషు ధనంజయేచ సర్వతశ్చరతి సాత్యకి రభిమన్యుశ్చ సౌబలం
బలమభిదుద్రువతుః॥ 178

గాంధారై స్సహ సౌబలై శ్శినిసుతో యుద్ధశ్శితై స్సాయకై
స్సంఛిన్నే తిలశోరథేచ సహసా ప్రాప్యార్జునే స్యందనం
సర్వాంస్తాన్ వ్యనివారయ త్సపదితాం యోధిష్ఠిరీం వాహినీం
గాంగేయ స్సగురూరురోధనచతౌ దుద్రావ మాద్రీసుతౌ॥ 179

ఘటోత్కచేన సంయుక్తం।భీమసేన స్సుయోధనం
వివ్యాధ హృది బాణేన।మూర్ఛిత స్సోపద్రథే॥ 180

తస్మి న్నపవాహితే దుర్యోధనే రణరంగా ద్ధర్మసూను ధృష్టద్యు
మ్నేన సహితః కౌరవం సైన్యం బహుశో వ్యద్రావయత్॥ 181

సాత్యకి రభిమన్యురప్యేకమేవ రథమారూఢౌ సౌబలస్య సేనాం వివి
ధై శ్శితై శ్శరసహస్రై ర్వ్యద్రావయతాం॥ 182

పార్థోపి యథా ధారాధరో మహీధరేషు ధారాసార మివమహా
రథేషు తేషు నిఖిలేషు శరాసారం విముంచన్ నిఖిలామపి పృతనాం
వ్యాకులయన్ విద్రావయంశ్చ బహూన్ యోధాన్ అంతకఇవాభి
క్రుద్ధోవిచచార॥ 183

తదా భీష్మద్రోణౌ దుర్యోధన హితకారిణౌ మహాంతం యత్నమా
స్థితావపితై రర్దితం విద్రుతంస్వకంసైన్యం నివర్తయితుం నాశక్నువతాం॥

తత స్సుయోధనేన విద్రుతం నిఖిలమపి సైన్యం నిరీక్ష్య వ్యాకులా
త్మనా న్యాయనిష్ఠురమనునీతః ప్రార్థితశ్చ శాంతనవః పాండవవిజ
యాయ విహితప్రతిజ్ఞో వినాదిత భేరీపటహః క్రోధం మహాంత
మాహరయన్ ధార్తరాష్ట్రై రన్యైశ్చ మహారథై రభిగుప్తః పాండ
వం సైన్యం విగాహ్య మహాఝషో మహాజలధిమివ పాండవపక్షయా
నఖిలానపి మహారథాన్ దిశోవ్యద్రావయత్ 185

భీష్మాగ్నిం పాండుపుత్రాణాం।సైన్యారణ్య విహారిణం
నిర్వాపయితు కామ స్తం।హరిః పార్థమ చోదయత్॥ 186

సంచోదితాశ్వే హరిణా శతాంగే
పార్థో౽పితిష్ఠ౯ ధృత గాండివ స్తం
భీష్మం ప్రదుద్రావ యథేభ రాజః
సింహ శ్శితా౯ సంవిసృజ౯ పృషత్కా౯॥ 187

భీష్మేణ బాణై రభితో వికీర్ణం
హరి స్తురంగా౯ అహీనో ధృతాత్మా
పాథో౯చ్ఛిన త్తస్య ధను స్తథాసిం
సో౽ప్యన్యదాదాయ శరా౯ ముమోచ॥ 188

ఛిన్నే చ తస్మి౯ లఘుతాం తదీయాం
నిరీక్ష్య భీష్మో ముదిత స్తథాన్యం
చాపం సమాదాయ శరై శ్శితాగ్రై
ర్జఘాన కృష్ణో ధృఢసన్నిపాతం॥ 189

భీష్మాశుగై రర్దిత సర్వగాత్రే।ధనంజయే ముహ్యతి కృత్యతత్త్వే
ద్రోణాది వీరేష్వభితో ద్రవత్సు।శినేస్సుత స్తా౯ విశిఖై రవారీత్॥ 190

తదా హరిర్భీష్మ పరాక్రమంతం
వీక్ష్యార్జున స్యాహవ మార్దవంచ
వినశ్యతః పాండు సుతా౯ విచార్య
భీష్మాగ్ని౽నా శక్యనివారణేన॥ 191

స్వయం నిహంతుం కురువృద్ధ మిచ్ఛ౯
సుదర్శనం బిభ్రదభి జ్వలంతం
అవప్లుతస్యం దనతః పదై ర్ఘూర్ణం
వికంపయ౯ భీష్మమభిద్రుతో౽భూత్॥ 192

తం క్రుద్ధమాయాంత ముదీక్ష్య భీష్మ స్తువ౯ వధాయానుమతించకార
పార్థో వరూథశ్చ రథాద్రమేశం।నివర్తయామాస పదేప్రగృహ్య॥ 193

సంస్మృత్యసంధాం విజయానునీతే।హరౌ పునస్స్యందన మాప్నువానే
విస్ఫారయమాస ధనుః కిరీటీ।వినాదయ౯ ఖంచదిశో మహీంచ॥ 194

గాండీవ ఘోషేణ సజాతరోషః। సుయోధన శ్శాంతనవేన సాకం
భూరిశ్రవః ప్రఖ్యమహారథేంద్రైః। పార్థం ప్రదుద్రావ స వాసుదేవం॥ 195

తదార్జునో భూరిశ్రవసా ప్రయుక్తాన్ సప్తవిశిఖాన్ సప్తభిర్నివార్య
దుర్యోధన క్షిప్తం తోమరం క్షురేణోన్మథ్య భీష్మేణ విసృష్టాం
శక్తిం శల్యేన ప్రచోదితాం గదాంచ ద్వాభ్యాం సాయకాభ్యాం
వినికృత్య మాహేంద్ర మస్త్రం ధనుషి సందధే॥ 196

మాహేంద్రాస్త్ర సమాహితేన ధనుషా ముక్తైశ్శితై స్సాయకైః
పార్థే నాభిహతా మహారథవరా విద్రావితా స్సర్వతః
సేనాం తత్ర నిపీడితాం హతబలాం దృష్ట్వా విషణ్ణాం రవా
వస్తం యాతి నివేశనం విదధిరే భీష్మాదయో యోధపాః॥ 197

తతః ప్రధాతే కురువీరసేనా
భీష్మానుశిష్టాభి యయౌరణాయ
తాం వీక్ష్య పార్థ స్సమచోదయత్స్వం
రథం రుషాయం త్రితమచ్యు తేన॥ 198

రణే తతః కౌరవపాండవానాం। మిథః ప్రవృత్తే జయకాముకానాం
రథాశ్వ నాకాః నిహతాశ్చ పద్గాని పేతుర స్త్రైర్ద్విధా ఖడ్గైశ్చ॥ 199

గాండీవముక్తాశుగపీడితాం స్వాం। విద్రావితాం వీక్ష్య చమూం నదీజః
నివారయన్ సాయక వేగముగ్రం। అభ్యుద్యతః పాండవ మిద్ధకేతుం॥

తదార్జునే సంవృతపార్శ్వపృష్ఠే మద్రేశ దుర్యోధన గౌతమాద్యైః
స్వకాత్స ముత్పత్య జవేన సైన్యా। దభ్యద్రవత్తాన్ కుపితోఽభిమన్యుః॥

సర్వేషు వీరేష్వభిమన్యుబాణ కృశానునా దగ్ధతనూషు సద్యః
భీష్మ స్త ముల్లంఘ్య రురోధ పార్థం। గాండీవ విద్రావిత శత్రుసైన్యం॥ 202

భీష్మేఽర్జునస్యా శుగభల్లవృష్ట్యా। పరీవృతే భిన్నతనౌ విషణ్ణే
ద్రోణాత్మజో మద్రపచిత్రసేనౌ। భూరిశ్రవాస్సాం యమనేస్సుతశ్చ॥

అభ్యద్రవన్నర్జున పుత్రమాజౌ। పార్థ స్తదోద్వీక్ష్య జహార్షపుత్రం
సపంచభిర్వీరవరై స్సుభద్రా। సుతో వృతోఽలాఘవ మాస్థితోఽభూత్॥

ఏకేన విద్ధ్వా గురుపుత్ర మాజౌ। పంచాశుగై ర్మద్రపతించ రుద్ధ్వా
ఆపాతయత్సాం యమనేస్సుతస్య। ధ్వజం శరై రష్టభిరుగ్రపాతైః॥ 205

స సోమదత్తిప్రహితాంచ శక్తిం
నిర్భిద్య మద్రేంద్రశరాంశ్చరుద్ధ్వా
వాహాన్ తదీయాన్ చతురోజఘాన
తేతస్యవేగం ననిరోద్ధుమర్హాః॥ 206

తతశ్చ దుర్యోధన శాసనేన। త్రిగర్త మద్రేషు సకేకయేషు
పార్థం సపుత్రం పరితశ్చరత్సు। తమభ్యయాత్పార్వత రాజసూనుః॥

సగౌతమం జత్రిణి తీక్ష్ణబాణై స్త్రిభిస్సమావిధ్య తథాచ సుదాన్
నిర్భిద్యతాన్ సాం యమసేనసూతేన। త్రింశద్భిరభ్యేత్య హతశ్శితాగ్రైః॥

స పార్షతచ్ఛిన్నరథో హతాశ్వః। సంకృత్త ధన్వాసిధరః పదాతిః
అభిద్రుతస్తంగదయా విభిన్న। శిరామృంశో భూన్మిషతాం నృపాణాం॥ 209

అభిద్రుతస్తాం యమనిస్తతస్తం
క్రుద్ధో జఘాన ద్రుపదస్య సూనుం
శల్యోధనుస్తస్య నికృత్య తంచ
నిపీడయాస శరైశ్శితాగ్రైః॥ 210

తదాభిమన్యుః కుపితోభ్యధావత్
మద్రేశ్వరం తత్రసుయోధనాద్యాః
మద్రాధిపం తం పరివవ్రురారాత్
భీమోభ్యయాత్తాన్ సయమోరుపార్తః॥ 211

తతః ప్రవృత్తే సమరేతిభీమే। దుర్యోధనాద్యైర్దశభిస్సగర్భ్యైః
పాంచాల పుత్రస్య తదాభిమన్యుః। చక్రేద్భుతం యుద్ధమసహ్యవీర్యః॥

దుర్యోధనాద్యాదశ ధార్తరాష్ట్రాః
పాంచాలపుత్రం విశిఖైర్నిజఘ్నుః
తాన్ ప్రత్యవిధ్యద్ద్రుపదస్య సూను
స్సౌభద్ర యుక్తః బహుభిః పృషత్కైః॥ 213

స్వసుస్సుతాభ్యామథమద్రరాజః। సంమర్దితాత్రో మర్మణితౌజఘాన
జగ్రాహ భీమోపిగదాం జిఘాంసుః। దుర్యోధనం రోషవిదూషితాక్షః॥

దుర్యోధనో మాగధ మగ్రసంస్థం
కృత్వాగజానీక యుతోభ్యయాత్తం

భీమశ్చతం వీక్ష్య రథావరూఢో
గజేంద్రసంఘం గదయాజఘాన॥ 215

తదాభిమన్యు ర్ద్రుపదస్యసూను। ర్మాద్రీసుతౌ భీమముపాశ్రయంతః
మతంగజాన్ మాగధపాలితాం। స్తానపాతయచ్చైల సమానరూపాన్॥

తదా సుభద్రా తనయేన భిన్నశిరస్య పేతేమగధాధినాథే
సుయోధన ప్రేరితమభ్యధావద్భీమో మహత్సైన్య ముదాయుధాస్త్రం।

నిపాత్యమానే గదయాబలౌఘే। భీమేనతం శాంతనవోభ్యధావత్
శినేస్సుతశ్చాపగా నదీజం। సేనాంతదీయాం వినునిచకార॥ 218

అలంబు సంతత్రశినేస్తుసూజః। కృతప్రహారం దశభిః పృషత్కైః
నిశాచరం పత్రివరైస్చతుర్భిః। నిహత్య దుద్రావ తథాపిచాన్యాన్॥

శైనేయ భూరిశ్రవసోః ప్రవృత్తే
రణేమహాన్ తత్రసుయోధనాద్యాః
పాండోస్సుతాశ్చాపిచతౌరరక్షు
ర్భీమస్తు దుర్యోధన మభ్యధావత్॥ 220

తంవీక్ష్య భీమ స్స్వరథంసమేతః।ప్రచోదయామాస రణాయసూతం
మహత్ప్రవృత్తం ప్రధనం తదానీం।సుయోధన స్యాపి వృకోదరస్య॥

పరస్పరం తౌ విశిఖైశ్శితాగ్రైః।నిపీడితాంగా వినికృత్తచాపౌ
అన్యేగృహీత్వా ధనుషీ రణాగ్రే।విచేరతు ర్దండధరా వివాన్యౌ॥

శరేణ తత్రోరసి కౌరవేణ।
భీమోతిగాఢం నిహతో విషణ్ణః
మూర్ఛాం తతః ప్రాప్యపునశ్చ సంజ్ఞాం
తంప్రత్యవిధ్య త్సహమద్రరాజ్ఞా॥ 223

మద్రేశ్వరే తత్ర రణాత్ ప్రయాతే
భీమో మహాంతం సముపేత్యరోషం
చతుర్దశాభీద్రవతస్తు ధార్త
రాష్ట్రాన్ సుతా నభ్యసర త్సురుష్టః॥ 224

సులోచనాద్యేషు హతేషు తేషు।గజేంద్రవాహోథగదత్తరాజా
అభిద్రుతో భీమ ముదీర్ణవేగం।జఘానవక్షస్యరుణా శరేణ॥ 225

మూర్ఛాం గతం వీక్ష్య వృకోదరం తం
మాయామయైరావతమూర్ధసంస్థః
ఘటోత్కచోఽభిద్రుతవాన్నరేంద్రం
తాదృగ్భిరాశాకరిభిః పరీతః॥ 226

సతైశ్చతుర్భిశ్చతురంతసంస్థైః। చతూరదైర్దిక్కరిభిర్ద్విషాస్త్రైః
నిపీడితోఽరం భగదత్తనాగో। ననాద శక్రాశని సన్నికాశం॥ 227

శ్రుత్వా నినాదం కరిపుంగవస్య। నృపం చ తం వీక్ష్య నిశాచరేణ
ఉపద్రుతం శాంతనవోఽస్తగేఽర్కే। నివారయామాస మహారథాంస్తాన్॥

ద్రోణః కృపశ్చాన్యనరాధిపాస్తే
భీష్మానుశిష్టాశ్శిబిరాణి జగ్ముః
తాన్ వీక్ష్య పాండోస్తనయాశ్చ సార్ధం
మహారథైస్స్వాని పదాన్యుపాయన్॥ 229

అథోదితే భాస్వతి కౌరవాణాం। చమూర్నిదేశేన సరిత్సుతస్య
అభిద్రుతా పాండుతనూజసేనాం। భీష్మస్తదగ్రేఽభిజగామ వీరః॥ 230

వ్యూహం రిపూణాం మకరాకృతిం తం
నిరీక్ష్య పాండోస్తనయాస్స్వసైన్యం
శ్యేనాకృతిం వ్యూహ్య రుషాఽభిజగ్ముః
పాంచాలసూనుం ప్రముఖే నిధాయ॥ 231

భీష్మాదితం వ్యూహముదీక్ష్య నైజం। బీభత్సురాలోక్య తమభ్యుపేతః
నివార్య తస్యాస్త్రగణం మహాంతం। శరైరవిధ్యత్తమనేకరూపైః॥ 232
ద్రోణశ్చ దుర్యోధనశాసనేన। బిభేద సేనాం ద్విషతాం తదానీం
తస్యాభవత్తత్ర శినేశ్చ సూనోః। యుద్ధం మహావీరమనః ప్రతోషం॥

ద్రోణేన శైనేయముదీక్ష్య జత్రు।
ణ్యుద్విద్ధమార్తం మరుతస్తనూజః
తమభ్యయాత్సోఽపి చ భీష్మశల్యౌ
భీమం నిజఘ్నుర్న్యగపత్పృషత్కైః॥ 234

సద్రౌపదేయస్తు తదాఽభిమన్యు
ర్వివ్యాధ సర్వాన్ పితౄన్ శరౌఘైః

ద్రోణం సభీష్మంతు తదా శిఖండీ
ప్రత్యుద్గతో స్త్రాణి ముమోచభూయః॥ 234

స్త్రీత్వేన తస్యాప సృతేనదీజే ద్రోణేసరోషే ప్రముఖేచసంస్థే
భయా చ్ఛిఖండీతముదీక్ష్యయుద్ధాదపా సరత్సోభిగతోథభీష్మం॥ 236

భీమాస్త్రాణితు మధ్యేచ్ఛ్రయారణముఖే దుర్యోధ నోత్సాహితే
భీష్మేతిష్ఠతిసాయకై శ్శితముఖై రాచ్ఛాదయత్యంబరం
భీమేచప్రతివిధ్యతిస్మతదిషూన్ గాండీవధార్యర్జునః
భీమస్యానుచరన్ దిశోపివిదిశ స్తస్తారఖం చాశుగైః॥ 237

సౌవీరైశ్చ కళింగమద్రపతిభి స్త్రైగర్త గాంధారక ప్రఖ్యై
స్సర్వమహారథై రనుగతం భీష్మం సదుర్యోధనం
పార్థో భ్యేత్యయుయోధ తత్ర మహతా యత్నేనమాత్స్యై
ర్నృపైః పాంచాలైశ్చ సవృష్ణిభిః పరివృత స్సోదర్యపుత్రానుగః॥ 237

తదేత్థం ద్వంద్వంయుద్ధం ప్రవవృతే॥

భీమేన జయద్రథః। అవంత్యః కాశీపతినా శల్యేనయుధిష్ఠిరః
వికర్ణ స్సహదేవేన శిఖండినాచిత్రసేనః దుర్యోధన స్సహశకునిర్మాత్స్యైః
సపుత్రంద్రోణం ద్రుపద సాత్యకి చేకితానాస్త్రయః
సకృపః కృతవర్మా ధృష్టద్యుమ్నేన
ఏవం సర్వే మహారథా స్సంకులం యుద్ధ మకుర్వన్॥ 239

తత్ర భీష్మేణనిహతో భీమశ్శక్తి మవాసృజత్
తయాసహ ధను స్తస్యాచ్ఛిన ద్భల్లద్వయేనసః॥ 240

శైనేయేన తతో భీష్మ స్సువిద్ధ స్తస్య సారథిం
రథాదపాతయ త్క్రుద్ధ। స్తతో శ్వాఃప్రద్రుతాదిశః॥ 241

తతో హా హా కృతే సర్వ।జనేధావతి తద్రథం
సమయే తత్ర గాంగేయో।జఘాన రిపువాహినీం॥ 242

విరాటేన తతో భీష్మ స్సవాజీనిహత శ్శరైః
త్రిభిస్త్రిభిరహన్ తంతు।దశభి ర్మర్మభేదిభిః॥ 243

ద్రోణి ర్వక్షసిష డ్భిరర్జున మధోవిధ్యాశితై రాశుగైః
ఛిన్నే తేన నిజేధనుష్యతి రుషావిద్ధశ్శరైః పంచభిః

అన్యం చాపముదూహ్యాపార్థమవధీత్ స్తీక్ష్ణై ర్నవత్యావశరైః
కృష్ణం సప్తతిపత్రిభి స్తదనుతౌ రోషం మహాంతం గతౌ॥ 244

ద్రౌణిం పాండుసుతో విభిన్నకవచం కృత్వా తతో గౌరవా
ద్ధిత్వాతం సమయుధ్యదన్యనరపైః కౌరవ్యపక్షాశ్రయైః
భీమ స్తత్ర సుయోధనశ్చమిళితౌ సంజఘ్నతుః క్రోధితౌ
సౌభద్రః పురుమిత్రలక్ష్మణముఖాన్ వివ్యాధయుధ్యన్ శరైః॥ 245

షడ్భి ర్లక్ష్మణసాయకై రభిహత స్సూతంచ తస్యార్వత
స్సౌభద్రో నిజఘానసోసినిపుణ స్తిష్ఠన్ హతాశ్వే రథే
శక్తింభీమరహింస సర్జ తదను చ్ఛిన్నాభిమన్యో శ్శరై శ్శక్తి
స్సాసచ గౌతమేనరథమారోప్యాపనీతో రణాత్॥ 246

భీష్మ స్తత్ర శరాగ్నినారిపుచమూం ఘోరాం దహ త్యుద్యతాం
శైనేయశ్చ శరవ్యయం బహుతరం కుర్వన్ కురూణాం బలే
హత్వాచై వరథాయుతం సరథికం దుర్యోధనప్రేషితం
సంయుక్త స్సమయుధ్యదుద్గతమదో భూరిశ్రవో భూభుజా॥ 247

భూరిశ్రవ స్సాత్యకిసంగమేన
శరా స్సధూమాః ఖముప స్తృణానాః
పుత్రాశ్చ భూరిశ్రవసాతదీయాః
హతానిపేతు ర్జ్వలితైః పృషత్కైః॥ 248

తా వన్యోన్య మద్రుభితావథ రథానశ్వాంశ్చ హత్వామిథః
ఖడ్గం చర్మచవిష్ఠితౌ భువిరుషా సంగృహ్య సంచేరతుః
తౌభీమశ్చ సుయోధనో నిజరథావారోప్య బద్ధత్వరౌ
యుద్ధా న్నిన్యతు రర్జునోపి విదధేయుద్ధం మహా త్తత్క్షణే॥ 249

పంచవింశతి సహస్రసమ్మితాన్। ఫల్గున స్సమవధీ న్మహారథాన్
భాస్కరే స్తముపయాతి భూమిపా స్సర్వ ఏవ శిబిరా ణ్యుపావిశన్॥

ప్రాప్తే సప్తదినేచ భాస్వతిసమారూఢోదయ క్ష్మాధరే।
ధృష్టద్యుమ్ననిదేశ బద్ధమకరవ్యూహాచమూః పాండవీ
క్రౌంచవ్యూహ సమాశ్రితాం కురుచమూం భీష్మాజ్ఞయాభిద్రుతా
మభ్యేత్యార్దిత భేరికా సమతనోద్యుద్ధం యథాపౌరుషం॥ 251

భీమో వ్యూహ ముఖస్థితస్తు గురుణా వ్యూహస్య సంస్థాయినా
గాఢం మర్మసుపీడిత శ్శితశరై స్తస్యావధీ త్సారథిం
ద్రోణ స్తత్ర నిగృహ్యచస్వయ ముపాధావన్ తురంగాన్ రిపూన్
సర్వాన్ వ్యాకులయాంచకార నృపతీన్ మత్స్యాన్ సపాంచాలకాన్॥
భీమ స్తత్ర నిరీక్ష్య యుద్ధచపలాన్ దుర్యోధన స్యానుజాన్
స్వస్యాశుగ్రహణే కృతప్రయతనాన్ జ్ఞాత్వాచ నిర్భీర్మృధే
తానభ్యేత్య రథేభవాజిమహతీం హత్వాతదీయాం చమూం
హంతుంతాన్ సమవాతరద్రథవరాత్ ధృత్వాతు భీమాం గదాం॥253

గదాధరే తత్ర వృకోదరే
చమూందహత్యభీక్ష్ణం ధృతరాష్ట్ర సంతతేః
చమూం ప్రవిష్ట స్సుబలాత్మ జన్మనః
జఘానవీరాన్ ద్రుపదస్యనందనః॥ 254

తత్రాగతో ద్రుపదసూను రుదారవీర్యో
యత్రార్దయత్యరిగణాన్ మరుత స్తనూజః
శూన్యం నిరీక్ష్యతు రథం విమనా విశోకం
పప్రచ్ఛ సూత మగమత్ క్వనుభీమసేనః॥ 255

వాచావిశోకస్య నియంతు రారాత్
చమూం ప్రవిష్టం ధృతరాష్ట్ర జనాం
జ్ఞాత్వాగత స్తత్రగదాధరం తం
దృష్ట్వాజ హర్షారిగణాన్ దహంతం॥ 256

సవిక్షతాంగః పరితస్థితై స్తై ర్దుశ్శాసనాద్యై ర్నిశితైః పృషత్కైః
కృతో విశల్యో ద్రుపదాత్మజేన ప్రాపయ్య నైజం రథమాద్యశోభాత్॥
క్రుద్ధై స్తత స్తై ర్ద్రుపదస్యసూనుః దుశ్శాసనాద్యై ర్నిహతశ్శరౌఘైః
ప్రమోహనాస్త్రేణ రిపూన్ సమస్తా నమోహయత్తేచవిషాదమాయన్॥

ద్రోణేన ద్రుపద స్తదా వినిహతో బాణై స్త్రిభిర్మర్మగై
ర్భీతః పూర్వవిరోధ సంస్మరణతో యుద్ధాదపాయాత్ శనైః
ప్రజ్ఞాస్త్రేణచ మోహనే ప్రతిహతే ద్రోణేన దుశ్శాసన
ప్రఖ్యాన్ వీక్ష్య సముత్థితాన్ ద్రుపదజో భీమశ్చ యుద్ధోద్యతౌ॥259

తత్రాదిష్టా ధర్మపుత్రేణ వీరా
స్సౌభద్రాద్యా భీమసేనస్య సాహ్యా
సూచీవక్త్రం వ్యూహమాబధ్య సేనాం
ఛిత్వానీకం సంగతా మారుతేన॥ 260

తాన్ వీక్ష్యపాంచాలసుతేన సాకం।భీమః ప్రహృష్టోని జఘానశత్రూన్
ద్రోణశ్చతా నభ్యసరత్సరోషః।తం వీక్ష్య పాంచాలసుతో భ్యధావత్॥

ఆరోప్య కేకయరథే మరుతస్తనూజ
మభ్యాయతో ద్రుపదజస్య ధనుర్నికృత్య
భల్లేనతంచ నిజఘానశరై రనేకైః
ద్రోణస్సుయోధన హితా యకృతప్రయత్నః॥ 262

అదాయాన్య ద్ధనుర్ద్వ్యేతదనుగురువరః పార్షతేనాతివిద్ధ
స్సప్తత్యాతీక్ష్ణబాణైః తదపిచస పునస్సన్నికృత్యార్షతశ్చ
హత్వా భల్లేన సూతం సమనయదతిథిం మృత్యవేసోభిమన్యో
రారూఢస్యందనంచా ద్రవదథ పృతనా కౌరవాణాం ప్రహృష్టా॥ 263

పునశ్చ దుర్యోధన ముద్యతాస్త్రం।సహానుజం మారుతిరాజఘాన
శరైరనేకైశ్చ తదాభిమన్యు।స్సేనాం వ్యవస్థాప్యచ సంగతస్తైః॥ 264

తత్రోపరాహ్ణే కురుపాండవానాం
రణో మహాన్ ప్రాదురభూత్సు ఘోరః
సదావికర్ణస్త్వభిమన్యుబాణై
ర్విద్ధః పరిత్యజ్యరథం హతాశ్వం॥ 265

ఆరుహ్యతూర్ణం యుధిచిత్రసేన।రథం సుభద్రాతనయాయభూయః
ససర్జ బాణాన్ సహదుర్జయేన।కార్ష్ణిర్విభిన్నాన కరోచ్ఛరాంస్తాన్॥

దుశ్శాసనే కేకయసంగతేతు।దుర్యోధన స్సంమిళిత స్తనూజైః
పాంచాలపుత్ర్యా విశిఖై స్తదీయైః విద్ధోతి వివ్యాధచతాన్ సురుష్టః॥ 267

భాస్వత్యథారుణకరే మరుతస్తనూజం
దుర్యోధనం స్వనిధనార్థిన మభిద్రవంతం
ఉద్వీక్ష్యరోషచకిత ప్రయుయోజతస్మై
షట్త్రింశ దాశుగవరాన్ వినిహంతు కామః॥ 268

ధ్వాభ్యాం ద్వాభ్యాం కార్ముకంచాపినూతం
హత్వా వాహాంశ్చాపి బాణైశ్చతుర్భిః
ద్వాభ్యాం ఛత్రం పాతయిత్వాచ కేతుం
ఛిత్వా హర్షాత్ భీమసేనోననాద॥ 269

భీమేన భూయోదశభిః పృషత్కైః॥విద్ధాంగముద్వీక్ష్య సుయోధనంతం
సగౌతమ స్సింధుపతి స్సరుష్టౌ।తత్రాగతౌ రక్షితు మాత్మనాథం॥ 270

తతో ముహూర్తం కురుపాండవానాం
ప్రవృత్తమాసీ త్ప్రధనం సుభీమం
తత్రాభిమన్యు ద్రుపదస్య సూనుః
భీమశ్చకర్మా ద్భుతమేవ చక్రుం॥ 271

తత్రాతతా స్తే ధృతరాష్ట్రపుత్రా।గాఢంహతాంగాః విశిఖైరిపూణాం
యుద్ధా న్నివృత్తాతపనే స్తమాప్తే।పాండో స్తనూజాశ్చ రణాన్నివృత్తాః॥
సంస్మృత్య తస్యాం నిశిభీమవీర్యం
స్వంచాతివిద్ధం సహజై స్సమేతం
ధ్యాయంతమాలోక్య సుయోధనంతం
ఆశ్వాసయచ్చాం తనవస్సహాము॥ 273

ఉదితే మిహిరేథకౌరవీ। పృతనా శాంతనవేన చోదితా
సమయాత్కిలమండలాకృతిః। రథవాజీచ పదాతిసంకులా॥ 274

సేనామచోదయత్। స్వీయామపి కుంతీసుత స్తతః
వజ్రాఖ్య వ్యూహసంయత్తాం। చమూ ముద్వీక్ష్యకౌరవీం॥ 276

తత్రద్రోణో విరాటేన। ద్రౌణిశ్చాపి శిఖండినా
దుర్యోధనః పార్థతేన। మద్రేంద్రేణ యమావపి॥ 276

ఇరావతాపిచావంత్యౌ। హార్దిక్యేనచ మారుతిః
చిత్రసేన వికర్ణాభ్యాం। తథా దుర్మర్షణేనచ॥ 277

అభిమన్యు హిడింబశ్చ। ప్రాగ్జ్యోతిష మహీభుజా
అలంబుసేన శైనేయః। యుయుధుర్యుద్ధ దుర్మదాః॥ 278

భూరిశ్రవసమాపన్నో। ధృష్టకేతు ర్యుధిష్ఠిరః
శ్రుతాయుషం। చేకితానః కృపమన్యేతు మారుతిం॥ 279

తదా రాజ సహస్రేణ। పార్థః పరివృతో ముదా
వాహినీం కౌరవేంద్రస్య। బిభేద శతశశ్శరైః॥ 280

అథ దుర్యోధనేనాజౌ। పశ్యతా పార్థవిక్రమం
చోదితశ్శంతనోస్సూను। రాససాద ధనంజయం॥ 281

సంగతావథ గాంగేయ। ఫల్గునౌ శ్వేతవాహనౌ
మహారథై రనుగతౌ। మధ్యాహ్నా కోపమూంగతౌ॥ 282

తదా విరాటభూపతి ర్ద్రోణేన విద్ధః కృత్తధ్వజచాపః కార్ముకమన్యం
ప్రగృహ్యద్రోణం త్రిభిశ్చ తుర్భిర్వాజినో ధ్వజమేకేన సారథిం పంచ
భిర్ధనుశ్చైకేన విద్ధ్వా తదన్వతి రుషమితేన గురుణా వినిహత రథ
సూతాశ్వ స్స్వపుత్రస్య శంఖస్య రథమారూఢః పుత్రేణసాకం ద్రోణాయ
మహతీం శరవృష్టిం ప్రేరయన్ పుత్రేచ ద్రోణప్రహార విలుప్తజీవనే
రథాన్నపతితే తముద్వీక్ష్య భయాత్సమద్రవత్॥ 283

శిఖండీచ ద్రౌణిం భ్రువోర్మధ్యే త్రిభిర్విద్ధ్వా తేనాతి రుష్టేనార్ధ
నిమేషాన్నిహత సూతధ్వజ తురగాయుధో రథాదవప్లుతో నిశితం
ఖడ్గం ప్రగృహ్య ద్రౌణిప్రయుక్తాం శరవృష్టిం వారయన్ కృపాణ
పాణినా తే నవిచ్ఛిన్న ఖడ్గో విద్ధశ్చ బహుశశ్శరై ర్మాధవస్య రథ
మారురోహ॥ 284

సాత్యకి రప్యలంబుసం బహుభిశ్శరై ర్విద్ధ్వా తే నచ్ఛిన్న ధనురర్ధ
చంద్రేణ నిహతస్తేన సృష్టాం మాయాముద్వీక్ష్య సంభ్రాంత స్సన్నైం
ద్రేణాస్త్రేణతాం మాయాం వినిహత్యతంచానేకై శ్శరైః నిపీడ్య
భయా త్తస్మిన్ విద్రుతేన్యానపి కౌరవయోధాన్ సుబహూన్నిజఘాన॥
దుర్యోధనశ్చ ధృష్టద్యుమ్నేన బహుభి శ్శరై రాచ్ఛన్న స్తంచనవత్యా
శరణాం విద్ధ్వా తేన నికృత్త ధనుస్తురగో రథాదవప్లుతః ఖడ్గపాణి
స్తమభిద్రవన్ సౌబలేన నిజరథమారోపితో జగామ॥ 286

భీష్మోపి హార్దిక్యేన కృతవర్మణా బహుభి శ్శరై రర్దిత స్తదీయా
నశ్వాన్ సారథిం ధనుశ్చ నిపాత్యతంచ నిశితై ర్విశిఖై శ్శకలీకృత
తనుం విధాయతస్మిన్ సుభీతే వృషకస్య రథమాస్థాయాపయాతే
బహూనన్యాన్ మహారథానపి విజిత్యశ్రియం మహతీమవాప॥ 287

ఇరావానపి విందానువిందాభ్యాం సంగతస్తౌ బహుభిస్సాయకై రర్దయన్ అనువిందస్య తురగాన్ ధనుః ధ్వజమపి నిపాత్య తేన వింద రథమాస్థితే నవిందే నష్చైక దైవమహతాశరవర్షేణ నిపీడ్యమానో విందస్యాపి రథసారథిం నిపాత్య తత స్సముద్భ్రాంతహయె తదీయే రథేదిశః ప్రద్రుతే స్వీయం పౌరుషం ప్రఖ్యాపయామాస॥ 288

హైడింబో ఘటోత్కచో భగదత్త మభిద్రుతో బహుభి శ్శరై రర్దయన్ తే నచ మర్మసుగాఢమర్పితశర స్తత్ప్రయుక్తాన్ చతుర్దశతోమరాంశ్చ నికృత్యతంచ సప్తత్యా నిశితానాం విశిఖానాం విధ్వాహతేషు తేన చతుష్పృశ్వేషు తస్మి న్నేవరథేతిష్ఠన్ సస్తైశక్తి మాయుధం ప్రయుజ్యతస్యాంచత్రిధాతే నచ్ఛిన్నాయాం భయా దరినా త్పరిదుద్రావ॥ 289

శల్యోపి భాగినేయాభ్యాం సంగత స్తత్ర సహదేవేన బహుభి శ్శరై శ్శ్నైమైరకన్ఇవావారితస్తాన్ బలాత్పరిసహ్య నకులస్య చతురోహయాన్ చతుర్భిస్సాయకై ర్హత్వా తేన స్వరథాదవతీర్ణేన భ్రాతుస్యందన మారూఢేన భ్రాత్రాసహితేన గాఢం మర్మణ్యర్దితో రథోపస్థేపతితో మూర్ఛితస్సారథినారణా దపవాహితో బభూవ॥ 290

శ్రుతాయు రపి యుధిష్ఠిర మభిద్రుత్య తస్సాయకై ర్నవభి ర్నిశితై స్తేన విద్ధ స్తంచ కవచభేదిభి స్సప్తభి స్సపుంఖై శ్శరై ర్నిపీడ్య తేనచ వరాహకర్ణేన శరేణ హృదివిద్ధోఽథ ల్లేన నికృత్తకేతుః పునశ్చ యుధిష్ఠిరం సప్తభి ర్విధ్వాతతోయుగాంతాగ్ని నేవాతిక్రుద్ధేన ముష్టిదేశే ఛిన్నశరాసనః నారాచేన స్తనాంతరేగాఢం విభిన్నో వినిహతతురగసారథిరప్రమేయం తత్పౌరుషమాలోక్య భయా త్పరిదుద్రావ॥ 291

చేకితానః కృపశ్చాపి।పరస్పర మభిద్రుతౌ
మిథోహత్వాహయాన్సూతౌ।ఖడ్గాభ్యాంచ పరిక్షతౌ॥ 292

మూర్ఛితౌ తత్రరాజానం।కరకర్షాభిధ స్సుహృత్
అపోవాహరణా త్స్వీయా।దర్థిధా ద్విపరింతు సౌబలః॥ 293

భూరిశ్రవ్రాహతనియంతృహయశ్చ ధృష్టకేతో
ర్మహావిశిఖవర్ష నిపీడ్యమానః

ఉత్సృజ్యనైజరథ మన్యరథాధిరూఢో
ద్రుద్రావపశ్యతిజనే తదిదం విచిత్రం॥ 294

అభిమన్యు రపి వికర్ణ దుర్మర్షణ చిత్రసేనై స్త్రిభి ర్ధృతరాష్ట్రైసు
తైరభిద్రుతస్తాన్ విరథీచకార॥ 295

తదా సుశర్మప్రముఖై ర్మహారథై రనుగతే భీష్మే ధార్తరాష్ట్రపరి
త్రాతు కామ్యయాభిమన్యు మభిద్రుతే సతిత ముద్వీక్ష్య ధనంజయ
స్వసారథిం వాసుదేవం చోదయన్ తదంతికం గత స్సుశర్మణాసంగత
స్స్వపౌరుషం ప్రఖ్యాపయన్ తేనచ మానినా సర్వత శ్శరై రావారి
తోతిక్రుద్ధ స్త్రిగర్తప్రముఖై ర్మహారథైః పృష్ఠతః పార్శ్వతశ్చాభి
యాతస్తాన్ సర్వాన్ బహుభి శ్శరై ర్విధూ యాతిలంఘయన్ భీష్మ
మేవాభ్యద్రవత్ ॥ 296

తదా సభ్రాతృకే ణార్జునేన భీష్మే సమభిద్రుతే తత్ప్రయుక్తై బ
హుభి ర్విశిఖై రర్దితగాత్రేపి కించి న్నవ్యథా ముపయతి జయద్రధేచ
తస్మిన్ సమయె బహూనాం మహారథానాం శిరాంసిపాతయతిదు
ర్యోధనేన కృపేణ శల్యేన చిత్రసేనప్రముఖై శ్శరైరతివిద్ధోభీమం
యమౌ ద్రుపదజంచస్వపమానదశానుద్వీక్ష్యశిఖండినంచభీష్మేణనికృత్త
చాపమాలోక్యతస్యపౌరుషమవర్ధయత్ ॥ 297

తత శ్శిఖండీ ధర్మరాజ వర్ధితపౌరుషో భీష్మమభిద్రుతశ్శల్యే నవా
రితస్త్రత్ప్రయుక్త మాగ్నేయమస్త్రం వారుణాస్త్రేణాభాధత॥ 298

తదా భీష్మేణ యుధిష్ఠిరేఛిన్నధనుర్ధ్వజేభయాక్రాంతే భీమః పదాతి
ర్గదాధరో జయద్రదమభిద్రుత స్తేన పంచశతైర్ఘోరై శ్శరై రర్దిత స్తదీ
యాన్ వాహాన్ గదయానిజఘాన॥ 299

అద భీమగదానిపాతమసహత్సు సర్వేషు రాజవరేష్వపక్రాంతేషు వికర్ణోన్
ధార్తరాష్ట్రస్తాం గదామాయంతీ మాలోక్యసాసిస్యం దనాద
వప్లుతో భ్రాత్రావికర్ణేన రథమారోపితో భవత్ ॥ 300

యుధిష్ఠిరశ్చ శనైస్సంశాంతభయోయమాభ్యా మనుగతో భీష్మ మభి
యాత స్తస్మిన్ శరసహస్రాణి ప్రముచ్య తేన చాతిశక్తిమతా ప్రతిహత
శరోనిహతహయం రథం విహాయ నకులస్యరథమారూఢ స్తాచ యమౌ

భీష్మశరపీడితా వాలోక్య భీష్మస్యనిధనేమహాతీం చింతాముపగత స్సర్వా
నావంత్యప్రముఖాన్ భీష్మవధా యన్వయుంజత॥ 301

భీష్మ శ్శిఖండినం త్యక్త్వా।భిద్రుతం స్త్రీత్వశంకయా
సృంజయాన్ సుబహూన్నిఘ్నన్। చచారాంతక సన్నిభః॥ 302

ప్రావర్తత తదాభీమ। స్సూర్యస్యాస్తమయం ప్రతి
సమర స్సర్వభూపానాం। కాళరాత్రిరివాపరా॥ 203

జిత్వా తత్ర రిపూన్ సర్వే। సూర్యేచా స్తముపాగతే
శిబిరాణి యయు ర్భూపాః। కౌరవాః పాండవా అపి॥ 304

అష్టమేహాని తత స్సరిత్సుతా। దేశతః కురునరేంద్రవాహినీ
పాండుపుత్ర పృతనాముపాద్రవ। ద్దుష్ప్రధృష్యబహుయోధరక్షితా॥ 305

సాగరవ్యూహ సన్నద్ధాం। తాం దృష్ట్వా కురువాహినీం
కృత్వా శృంగాటకం వ్యూహం। ధృష్టద్యుమ్నో వినిర్యయౌ॥ 306

తతః ప్రవృత్తే సమరే। రోమహర్షణకారిణి
వ్యద్రావయ న్నదీసూనుః। పాండవానాం వరూథినీం॥ 307

తమధృష్య ముదీక్ష్యైవ్య। భీష్మం దుర్యోధనానుగం
అభ్యేత్య భీమ స్సంక్రుద్ధో। న్యవధీ త్తస్యసారథిం॥ 308

విద్రుతే సరథే భీష్మే। సునాభస్యక్షుర ప్రతః
శిరోదుర్యోధనభ్రాతుశ్చ ।కర్తమరుత స్సుతః 209

ఆదిత్యకేతు ప్రముఖా స్తతో దుర్యోధనానుజాః
భీమమభ్యేత్య తేనాజౌ। నిహతామృతిమాయయుః॥ 310

భ్రాతుక్షణనతప్తేన। ధార్తరాష్ట్రేణ చోదితః
భీష్మో మధ్యాహ్నసమయే। పాండోః పుత్రానుపాద్రవత్॥ 311

శాసనా ద్ధర్మపుత్రస్య। భీష్మమభ్యాయయు ర్మృధే
పార్షతో ద్రుపదో మాత్స్యః। శైనేయాద్యా స్సకైకయాః॥ 312

మిథోయుధ్యత్సు కురుషు।పాండవేషుచ సాగ్రహం
ద్రోణస్సమనయద్వీరాన్।క్షత్రియాన్ సుబహూన్ తదా॥ 313

భీమ స్తత్ర గజానీకం।యమౌచ హయవాహినీం
అర్జునో రథినో నేకాన్ నిజఘ్ను ర్జయకాంక్షిణః॥ 314

భీష్మో ద్రోణ స్తథా ద్రౌణిః। హార్దిక్యశ్చ సగౌతమః
పాండవానాం చమూం క్రుద్ధాః। నిజఘ్ను ర్బహుభి శ్శరైః॥ 315

శకునిశ్చ తదా క్రుద్ధః। పాండవానభ్యయాద్ద్రుతం
ఇరావా నార్జునిః ప్రాయా త్త ముద్వీక్ష్యాభియాయినం॥ 316

సౌబలస్యానుజా న్తత్ర। గవాక్షప్రముఖా న్మృధే
ఇరావా న్ప్రాపయ న్మృత్యుం। సర్వానేవాసిభి శ్శితైః॥ 317

దుర్యోధనేన క్రుద్ధేన। రాక్షస స్సంప్రచోదితః
ఆర్ష్యశృంగాభిధో భీమ। వైరీ యుద్ధాయ నిర్యయౌ॥ 318

ఇరావా న్తేన సంగమ్య। తస్య మాయా సముత్థితాన్
ద్విసహస్రం జఘానాశ్వాన్। రాక్షసాధిష్ఠితా న్ద్రుతం॥ 319

ఛిత్త్వా ధనూ రాక్షసస్య। తస్య ఖం విశతో జవాత్
స్వయం చోత్పత్య గాత్రాణి। తస్యాచ్ఛినదథార్జునిః॥ 320

ఛిన్నగాత్రోపి మాయావీ। నవం వపు రుపాగతః
అప్రధృష్యత్వమాపేదే। రాక్షస శ్చండవిక్రమః॥ 321

తత స్త్విరావతామాయా। సృష్టా న్నాగవరా న్బహూన్
రక్షోమాయా సముత్పన్నాః। బభక్షు గరుడద్విజాః॥ 322

ఇరావత స్తతో ధ్యాత్వా। స్వవధం రాక్షసో త్తమః
శిర స్సకుండలం భూమౌ। పాతయామాస పత్రిభిః॥ 323

అథ ఘటోత్కచ ముత్థిత మాహవే। జ్వలితశూలధరం తు సుయోధనః
అనుయయౌ సశరం ధనురుద్వహ। న్సపది వంగపతిశ్చ తమభ్యయాత్॥

తదా ఘటోత్కచ స్వాజ్ఞా। పశ్యా రాక్షసపుంగవాః
జఘ్ను ర్వంగేంద్ర దంతీంద్రా న్సహస్రాణి దశాయుధైః॥ 325

గాంధారీతనయ స్తతో రుషమితస్తా న్విద్రవ న్రాక్షసా న్
విద్యుజ్జిహ్వాముఖా న్జఘాన తదనుక్రుద్ధో హిడింబాసుతః
విధ్యాతం శరవర్షతో౽తి మహత స్తేనాపి విద్ధో భృశం
శక్తిం తస్య వధాయ దేవరచితాం సంప్రాహిణో ద్దుర్ధరాం॥ 326

తాం వీక్ష్యవంగపతినా త్వరతానియుక్తో
రక్షః స్తదగ్ర భువికుంజర నామతస్థౌ
శక్త్యాహత స్సచ మమారఘటోత్కచస్య
దుద్రావవంగపతిరప్యవరూఢహ స్తీ॥ 327

తతోభియాతేన సుయోధనేన।శరం విముక్తం పరిహృత్యభీమం
వనాదభూమోజలదోయథాఖే।ఘటోత్కచస్త్రాసిత సర్వసైన్యః॥ 328

సంశృణ్వతాతస్యరవంసుఘోరం।భీష్మేణ దుర్యోధనరక్షణాయ
సంప్రేషితాద్రోణకృపౌచశల్య।జయద్రథ ద్రౌణిముఖాస్స మీయుః॥ 329

తతః ప్రవృత్తేతె భీమే।సమరే భీమనందనః
అర్ధచంద్రేణబాణేన।ద్రోణస్య ధనురచ్ఛినత్॥ 330

అథ ఘటోత్కచో యుగపత్తైః పరివృత సోమదత్తస్యధ్వజం భల్లేనో
న్మథ్యబాహ్లీకం త్రిభిః కృపమేకేనచిత్రసేనం త్రిభిః వికర్ణమేకేన
భూరిశ్రవసం పంచదశభిః విధ్వావి వింశతే రశ్వత్థామ్నశ్చసారథీ విని
హత్య జయద్రథస్య వరాహమేకేన విధ్వాద్వితీయేనచతస్య ధను
ర్నికృత్య చతుర్భిరావంత్యస్యహయాన్ హత్వా బృహద్బలమేకేన
నిర్భిద్య శల్యంచ బహుభిశ్శరైర ర్దయామాస॥ 331

సుయోధన మభిద్రుతే తదను భీమసేనాత్మజే
మహారథవరాః క్రుధాత మభిజగ్మురాజ్ఞాపితాః
సతైః పరివృతోపిసంవ్యనదదంబరేభై రవం
చరన్ ఖగపతి ర్యథాసమవధీచ్ఛతాన్ నిర్భయః॥ 332

తతో యుధిష్ఠిరాజ్ఞప్తో।భీమః పుత్రస్యరక్షణే
అభిమన్యుముఖై ర్యుక్తః।పర్యవారయదాత్మజం॥ 333

షట్సహస్రగజయోధరక్షితో భీమసేనముఖయోధపావృతః
నాదయన్ద్యుధరణీ ఘటోత్కచో మర్దయ త్కురునరేంద్రవాహినీం॥

వీక్ష్య మర్దిత మథో సుయోధనస్స్వం
బలం సమభియాయ మారుతిం
సంకిరన్ శరగణం ధనుర్మహ
త్తస్యచాచ్ఛినదుదగ్రముత్కృధః॥ 335

అర్ధేందుసాయకనికృత్తశరాసనస్య
దుర్యోధనేన నిశితేనచ వక్షసిస్వే
విద్ధోవ్యథా ముపగతో ధ్వజదండలంబీ
మోహం జగామ సహసా పవమానసూనుః॥ 336

తదా ఘటోత్కచేన భీమవ్యథాజ్వలితే నాభిమన్యుసహితేన సమభి
ద్రుతే సుయోధనే తస్యరక్షణాయ ద్రోణాచార్య నిదేశేన కృపా
చార్యప్రముఖామహారథా దుర్యోధనం పర్యవారయన్॥ 337

అథ భారద్వాజో భీమమభ్యేత్య షడ్వింశతిశరై స్తంతాడయిత్వా తేన
చాతికుపితేన సుగాఢవిద్ధసవ్యపార్శ్వో రథోపస్థముపాససాద॥ 338

తతో భీమసేనోపిహంతు మాత్మాన మభిద్రుతైః ద్రోణసుయోధన
ప్రముఖై రేకైకైవవివిధై రాయుధైరురస్యభిహతో బభూవ॥ 339

తద్దైకం భీమమనేకై ర్మహారథైః పీడితమాలో క్యాభిమన్యుప్రభృ
తిషు తమావృణ్వత్సుతదీయ సఖాకశ్చిదనూపాధిపతి నీలోనామరాజ
వరోద్రౌణి మభిద్రుతో మహతానిశితేన శరేణతం విధ్వాతేనాతి
రుష్టేన చతుర్భిః భల్లై ర్నిహతతురగోనికృత్తధ్వజశ్చగాఢం వక్షసి
విద్ధోరథోపస్థ ఉపావిశత్॥ 340

తదను ఘటోత్కచో ద్రౌణిమభిద్రుతస్తేనవిహతః స్వీయయా సగ్రే
సరాః రాక్షసా స్వీక్ష్యాతి రుష్టోమాయాం కాంచిద్భీషణాముత్పాద్య
తయాద్రౌణిం విమోహయన్ తదాసీం స్వీయ పరకీయ విభాగజ్ఞాన
విధురేషు తేష్వన్యోన్యం ప్రహృత్య పతితేషు ద్రోణ దుర్యోధన
శల్యప్రముఖేషుచ మోహితేషు సర్వం కౌరవంబలం విద్రావ్యజయ
శ్రియ మలభత॥ 341

తతో దుఃఖితేన దుర్యోధనేన సంప్రార్థితశ్శాంతనవో భగదత్తం
భీమవదాయ న్యయుంక్త॥ 342

సచతస్యాదేశం శిరసావహన్ మహతా గజయూథేన సంవృతో మహా
ధైరనేకైః పరివృతః ప్రభిన్న మప్రధృష్యం ద్విరదేంద్రమధిష్ఠితో
భీమమభి దుద్రావ॥ 343

తతః ప్రవృత్తే సమరే।కురుపాండవసైన్యయోః
భగదత్తః స్వకంనాగం।భీమాయాచోదయద్రుషా॥ 344

తదా భీమాభిమన్యు కేకయ ద్రౌపదేయదశార్ణాధిప ప్రముక్తై
స్సనాగవరః ప్రభిన్న మస్తకోయుగపదేవ విద్ధోమహతీం పీడా ముప
యయౌ॥ 345

దశార్ణాధిపతిశ్చ స్వకం ద్విరదవర మధిష్ఠిత స్తమభిద్రుత్య బహు
భిః కవచభేదిభి శ్శరై రాహత్య సముదాద్రావయత్॥ 346

అథ భగదత్తో నిజం నాగేంద్రమధిష్ఠితః పాండవసేనాం బహుభి
శ్శరై ర్విద్ధ్వాఘటోత్కచేన గజవధాయప్రయుక్తం శూలమర్ధచం
ద్రేణ ఛిత్వాస్వేనచప్రయుక్తాయాం శక్త్యాం తేన జానున్యాకోప్యప్ర
భగ్నాయాం మహాంతం శరవర్ష ముపాసృజత్ భీమమేకేనఘటో
త్కచం నవభిః అభిమన్యుంత్రిభిః కేకయాన్ పంచభిరాహత్య భీమసే
నస్య తురగాన్ ధ్వజంచ నిపాత్యసారథించ రథోపస్థాదపాతయత్॥
భీమసేనశ్చ గదాంప్రగృహ్య రథాదవరూఢః కౌరవంబల మదాద్రవ
యత్॥ 348

శ్రుత్వా పుత్రవధం తదాసి తహయః కృష్ణేన సాకం మహా
రోషం ప్రాప్యఘటోత్కచేనసహితో యత్రస్థితో మారుతిః
తత్రాగత్యచమూం కురుక్షితిభృతాం గాండీవముక్తైశ్శరైః
భీష్మద్రోణ సుశర్మ గౌతమముఖాన్ చక్రే నిరుత్సాహినః॥ 349

వ్యూఢోరస్కాదయః కేచిత్।ధృతరాష్ట్రతనూభవాః
భీమేనప్రాపితాయామ్యం।లోకం విస్మృతవిక్రమాః॥ 350

అంబష్ఠాఖ్య నృపః కశ్చిత్।అభిమన్యుమభిద్రుతః
విరథశ్చ కృతస్తేన।దుద్రావానరథాస్థితః॥ 351

తత్రాసీత్సమరో జగంతిసకలాన్యుద్వేపయన్ దారుణః
ఛన్నాభూరభవద్గతై ర్నిపతితై రశ్వై ర్గజై స్స్యందనైః
యోధై శ్శస్త్ర పరిక్షతై రసి గదా శూలై ర్ధనుస్సాయకైః
రాజ్ఞాం తత్ర శిరోభిరంచితముఖై స్సశ్మశ్రుభి ర్భీషణైః॥ 352

నష్టే తత్రబలే తదాబహువిధే సైన్యద్వయేశస్త్రక్షతై
శ్శ్రాంతేష్వవ్యవశేషు చిత్తులితమసా వ్యాప్తా సుమూర్ఛ్యస్తగే

సర్వే తే కురుపాండవా విరమితానీకాః మిథః స్వైర్యతా
స్వాని స్వాని సమేత్య చైవ శిబిరాణ్యాశ్వాసమాపు ర్భృశం॥ 353
రాత్ర్యాం తత్ర సుయోధనస్స శకునిర్దుశ్శాసనే నేరితః
కర్ణం ప్రాహ న చైవ పాండుతనయాన్ భీష్మో గురుర్గౌతమః
అన్యే చాపి న శక్నువంతి సమరే జేతుం బలం మే మహ
ద్భగ్నం త్వైరగతక్షయైః కథమహం జేష్యామి శత్రూనితి॥ 354

కర్ణ స్తమాహ నహి శాంతనవో విజేతుం
శక్నోతి పాండుతనయాన్ సహి పక్షపాతీ
తేషు త్వమద్య శిబిరం సమవాప్య శస్త్ర
న్యాసా యయాచ ధనుష స్త మభీష్టయుద్ధం॥ 355

శస్త్రన్యాసే కృతే తేన। రాజన్ పాండుతనూభవాన్
ఏకో౽హ మేవ సానీకాన్। హనిష్యామి న సంశయః॥ 356

ఇత్యుక్తో రవినందనేన ముదితో దుర్యోధనస్సానుజో
ధిష్ఠాయాశ్వ ముపేత్య భీష్మనికటం నత్వా చ తత్పాదయోః
ప్రాహేదం యుధి పాండవేషు భగవన్ యద్యస్తి తే నుగ్రహ
నుజ్ఞాం దేహి రవే స్సుతాయ బలినే సన్యస్త శస్త్రో౽ధునా॥ 357
శ్రుత్వా తస్య వచో౽తి రూక్షమసకృత్ప్రోక్తం నదీనందనః
దగ్ధే వాఖిలనీవృతా ముపగతో రోషం మహాంతం తదా
ధ్యాత్వా చైవ చిరం నివ ర్త్యచ రుషం సామ్నాహ దుర్యోధనం
సంతో నైవ హి విక్రియా ముపగతా స్త్వాం దర్శయం త్యర్భకే॥ 358

రాజన్ త్వదర్థ పరివృద్ధి కృతే చరంతం
మామద్య పీడయసి వాగ్విశిఖైః కిమేతైః
పార్థో౽హి కైరపి మృధే స కథం విజేయః
యస్యాపదా న మభవ ద్వితతం త్రిలోక్యాం॥ 359

కించ

గోప్తా యస్య జనార్దన స్త్రిజగతాం గోప్తా స పార్థో౽ధునా
జయ్యో నైవ హి సంగతైరపి సురైః త్వం త్వద్య మోహం గతః
దృష్ట్వా పాండుసుతాన్ గమిష్యసి మహత్కష్టం తతో౽హం మృధే

శ్వస్తాన్ హన్మి శిఖండినం నతు యతస్సస్త్రీతి పూర్వం శ్రుతః॥ 360
శ్రుత్వాదుర్యోధనో భీష్మ।భాషితం వ్యక్తపౌరుషం
ముదిత స్సానుజః ప్రాయాత్।శిబిరం స్వకమృద్ధిమత్॥ 361
తచ్చింత యతిభీష్మస్య।వచనం రాజనందనే
ఉదయాచల మారూఢో।భానుర్భాసిత దిక్తటః॥ 362

ప్రత్యూషేధ నివృత్త వైదికవిధిః దుర్యోధన స్సానుజః
హృష్టశ్శాంతనవం నిధాయ పురతస్సైన్యస్య బద్ధత్వరః
శల్యాంగీరస సైంధవై శ్శకునినా భూరిశ్రవో గౌతమ
ద్రౌణ్యావంత్య సుదక్షిణాద్యనుగతః పాండోస్సుతా నభ్యయాత్॥ 363

వ్యూఢాసా సర్వతోభద్ర।సంజ్ఞయా కురువాహినీ
భీష్మేణ చోదితాభ్యాగాత్।పాండవానాం వరూథినీం॥ 364

తాం దృష్ట్వా ధర్మసూనుశ్చ।ధృష్టద్యుమ్నేన పాలితాం
చోదయామాస యుద్ధాయ।స్వాంచమూం దుష్ప్రదర్శనాం॥ 365

ఉత్పాతేషు సముత్థితేషు బహుషు క్షోణ్యాంచ ఖే సంకులే
యుద్ధే తత్రచ వర్తతి ప్రతిభయె చమ్వోర్ద్వయోరాగ్రహాత్
సౌభద్రో వికిరన్ బహూన్ శరగణానద్రావయత్ కౌరవీం
సేనాం తూలమివానిలో మృగపతిః క్షుద్రానివామర్షితః॥ 366

శ్రుత్వార్తధ్వని మర్జునాత్మజనినా విద్రావితా యాస్తదా
సేనాయాస్తు సుయోధనస్సమదిశద్రక్షః క్రుధాలంబుసం
స ప్రాప్యార్జున నందనం ప్రకుపితస్త్వేనాం తదీయాం
సరైర్విద్రావ్య ద్రుపదాత్మజా సుతవరా నభ్యద్రవద్రాక్షసః॥ 367

ప్రతివింధ్య ముఖైర్భిన్న।కవచః పంచభిస్తదా
అతివిద్ధో ముహూర్తంతు।ముగ్ధః పునరుపాద్రవత్॥ 368

పంచానామపి తేషాం స।రాక్షసో హయ సారథీన్
హత్వా రథాంశ్చతాన్ గాఢ।మవిధ్య ద్బహుభిశ్శరైః॥ 369

అథాభిమన్యోరపి రాక్షసస్య।బభూవ ఘోర స్సమరో మహీయాన్
యత్రాభ్య మన్యంతరణేభిమన్యుం।పార్థో ద్వితీయో యమితప్రవేకాః।

సౌభద్రిస్యచరక్షస శ్శరవర్షై ర్భీమైః పరివృత్తే రణే
రక్షో మర్మసుగాఢమర్పిత శరం మాయాం వ్యతానీత్స్వకాం
గాఢం తత్రతమోదిశశ్చ విదిశో వ్యాప్నోత్త దైవార్జుని
స్సౌరాస్త్రేణ నిహత్య తత్తమపిచవ్యద్రావయద్రాక్షసం॥ 371

తదనుభీష్మాదిషు బహుషు మహారథేష్వేకమభిమన్యు మావృణ్వత్సు విద్యత్సుద బహుభిశ్శరైః తదైవార్జునం పుత్రపరిత్రాణార్థం తత్రాభిద్రుతం భీష్మాభిముఖ్యేస్థితం గౌతమః పంచవింశతిభి శ్శరైరర్దయామాస॥ 372

సాత్యకిశ్చతం గౌతమం ప్రత్యుద్గమ్య విధ్యాతం బహుభిశ్శరైః తేనచ నవభిః హృదివిద్ధస్తం సహంతు మనాః కంచనాప్రతిమం శరం గౌతమవధాయ ప్రయుజ్యతస్మిన్ అశ్వత్థామ్నా ద్విధాభిన్నే గౌతమం విసృజ్య ద్రౌణిమేవాభి ద్రుతస్తేన ద్విధాచ్ఛిన్న శరాసనో ధనురన్యదవలంబ్యాపష్ట్యా శరైస్తం నిపీడ్యతేన నారాచేన విభిన్నవక్షా భల్లేన నికృత్తధ్వజో మహాంతం రోషముపగతో బహుభిర్విశిఖై స్తమాచ్ఛాదయామాస॥ 373

తదా ద్రోణిశ్చ పుత్రస్య రక్షణాయ సముద్యతః
వివ్యాధ సాత్యకింసోపి ద్రోణిం బహుభిరార్దయత్॥ 374

తదంతరే ద్రోణముపేత్య పార్థో గురుంచ శిష్యోపిచ బాహుజానాం
ధర్మం పురస్కృత్య జఘానపత్రిత్రికేణతంసోపి శరైర్న్యవారీత్॥ 375

ద్రోణస్య సాహాయ్యకృతే త్రిగర్తరాజా సుశర్మాచ సుయోధనేన
సంచోదితో ద్రోణమనుస్థితస్తం పార్థం శరైరాకిరదుగ్రపాతైః॥ 376

భీభత్సురేకోపి తదా శరాణాం వృష్టం తదీయాం వినివార్యరుష్టః
త్రైగర్తనాశాయ ససర్జవాయో రస్త్రం తతః ప్రాదురభూత్సమీరః

నిహత్యమానాన్ మరుతాథ తేన స్వసైనికాన్ వీక్ష్య విభగ్నవేగాన్
శైలాస్త్రముత్సృజ్య జఘాన భారద్వాజో నిలంతంస శశామభగ్నః

తతో దుర్యోధన కృపాశ్వత్థాంసు శల్య సుదక్షిణ విందానువింద
బాహ్లికాః మహద్భిరథవంశైః పార్థమావారయన్॥ 379

శ్రుతాయుధఃగదత్తశ్చ|గజానీకేన సంయుతౌ
అభిద్రుతౌ భీమసేనం|స్థితం గిరిమివాపరం॥ 380

భూరిశ్రవ స్సాబల మద్రరాజాః
మాద్రీతనూజా౯ రురుధుః పృషత్కైః
దుర్యోధనస్యా వరజైశ్చదేవ
ప్రతోపి ధర్మాత్మజనిం న్యవారీత్॥ 381

తదా భీమో రధాదవరూఢో గదాపాణి ర్గజానీకం ప్రవిశ్యతత్సర్వం విమమాధ॥ 382

మధ్యందినే తత్ర నదీతనూజో
మమర్దతాం పాండుతనూజసేనాం
గావో యధాధాన్యగణం తదాఘ్నన్
మాత్స్యస్సనూను ర్ద్రుపదశ్చ భీష్మం॥ 383

తదా భీష్మో ధృష్టద్యుమ్నం విరాటంచ త్రిభిస్త్రిభిశ్శరైర్విధ్వా ద్రుపదమపినారాచేన నిర్బిభేద॥ 384

శిఖండినంతు విధ్యంతం|భూతపూర్వస్త్రియంస్మరన్
పునర్నప్రాహరద్భీష్మః|ప్రతిజ్ఞాం స్వాంచచింతయన్ ॥ 385

తతో ధృష్టద్యుమ్నేన త్రిభిరురసి ద్రుపదేన పంచవింశత్యా విరాటేన దశభిశ్శిఖండినాచ పంచవింశతి భిర్గాఢమర్దితో భీష్మశ్శిఖండి వర్జం తాన్ సర్వాన్ త్రిభిస్త్రిభిర్విధ్వా ద్రుపదస్య ధనుర్భల్లే నాచ్ఛినత్॥ 386

ధనురన్యత్స సంగృహ్య|పంచభి ర్భీష్మమార్దయత్
త్రిభిస్సారతంచ వివ్యాధ|ద్రుపదః క్రోధమూర్ఛితః॥ 387

తదా భీమో ద్రౌపదేయాః కేకయాశ్చ పంచభ్రాతర స్సాత్యకిశ్చ సయుధిష్ఠిరో ధృష్టద్యుమ్నాదీన్ రిరక్షుయిషవో భీష్మమభ్యద్రవన్॥
తత్రాభూత్సంకులం యుద్ధం|రోమహర్షణ కారణం
జన్యభూమి స్తదా ఘోరాబభూవపతితైశ్శరైః॥ 389

తత్రార్జునం సంగమ యంతమాజౌ
మహారథాన్ ప్రేతపథం శరౌఘైః

విధ్వాసుశర్మా విశిఖై రనేకై
ర్హారించ వివ్యాధ రుషాపరీతః॥ 390

నివార్యతాన్ పాండుసుత స్స్వకీయై
ర్వ్యద్రావయ త్తస్యచమూం పృషత్కైః
సుశర్మణా తేపి నివార్యమాణా
గాండీవభీతా స్సహసావ్యధావన్॥ 391

భీష్మం పురస్కృత్య సుయోధనస్తు
పాతుం సుశర్మాణ ముదూఢధైర్యః
అభిద్రుతో భ్రాతృగణేన సాకం
పార్థం శరౌఘాన్ వికిరన్ శితాగ్రాన్॥ 392

భీష్మాదిభిః పరివృతం విజయం తదానీం
భీష్మో నిరీక్ష్య విశిఖై ర్నతపర్వభాగైః
ఆచ్ఛాదయ ద్బహుభిరర్జునవాహినీం తాం
మధ్యం ప్రయాతితపనే గగనస్య తీక్ష్ణైః॥ 393

తదా సాత్యకిః కృతవర్మాణం పంచభిరాశుగై ర్విద్ధ్వా విముఖంచ
కృత్వా భీష్మమాససాద॥ 394

ద్రుపదశ్చ ద్రోణేన సంగత స్తం బహుభిశ్శరై ర్విద్ధ్వా సారథించ తస్య
పంచభిర్హత్వా ద్రోణేన భృశం పీడ్యమాన స్త త్సమక్షం స్థాతుమశ
క్నువన్ దుద్రావ॥ 395

సౌభద్రోపి చిత్రసేనేన బహుభిర్విద్ధ స్తం త్రిభిరురసి నిపీడ్యతస్య చతు
రోస్వాన్ సూతంచ హత్వాననాద॥ 396

సచరథాదవప్లుతో దుర్ముఖస్య రథమారురోహ 397

శైనేయ స్సరిదాత్మజం శితముఖై స్సంపీడ్య షష్ట్యాశుగైః
క్షిప్తాం తేనచ శక్తిమంతకనిభాం నైపుణ్యతో మోచయన్
శక్తింస్వాం విససర్జ హంతు మథతం భీష్మో ద్విధా తాం శరై
శ్ఛిత్త్వా సాత్యకి మాజఘాన నవభిర్మర్మాతిగైః గోపితః॥ 398

అభ్యుత్థితం హయానీకం।తతో దుర్యోధనాజ్ఞయా
యుధిష్ఠిర నిదేశేన।మాద్రీపుత్రౌ నిజఘ్నతుః॥ 399

సైన్యేష్వపి బహుశోదిశో వినిహతే దుర్యోధనో విద్రుతే
మాద్రీపుత్రయుతేన ధర్మజనినాథాన్ హంతు మాజ్ఞాపయత్
శల్యంసోభి జగామ ధర్మతనయం బాణాన్ కిరన్ నైకశః
మద్రేశోదశభిశ్శరై ర్వినిహతో ధర్మాత్మజే నోరసి॥ 400

యమాభ్యాంచ హతశ్శల్య।స్తథి ర్విశిఖై శ్శితైః
మ్త్వా యుధిష్ఠిరం విధ్యా।ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యాం యమావహాన్॥401

భీమోపి మద్రేశ మభిద్రుతంతం।యుధిష్ఠిరం ప్రత్యవపద్యతస్థా
తతః ప్రవృత్తస్సమరస్సుభీమ।స్తయోః ప్రతీచీం దిశ మేతిసూర్యే॥ 402

భీష్మస్తదా వృద్ధమహోగ్ర తేజాః।పాండో స్తనూజాన్ భృశమాజఘాన
పాంచాలపుత్రంచ శినేస్తనూజం।తేచైనమఘ్నన్ బహుభిః పృషత్కైః॥

ద్రోణోపిభీమం శినినందనంచ।విధ్వాతుతాభ్యాం భృశమర్దితోభూత్
భీష్మోవికర్షన్ దనురప్రమేయం।ససర్జ బాణాన్ యమదండకల్పాన్॥

తైరర్దితా పాండుసుతస్య సేనా।విభగ్న నాగాశ్వ శతాంగ యోధా
బభూవ జన్యక్షితిరస్త్రశ స్త్రైః।ఛన్నాశ వైశ్చాపి భయంకరాసీత్॥

తదార్జునో వాసుదేవేన చోదితో భీష్మమభిద్రుత్య తేన బహుభిర్విశిఖై
రాచ్ఛాదితో బభూవ॥ 406

కృష్ణే తత్రహయాన్ నుదత్యవిహతం పార్థో ధనుశ్శంతనో
స్సూనోరచ్ఛిన దన్యదేత్య సపునస్సజ్యం చకారక్షణాత్
ఛిన్నం తచ్చపునర్నిరీక్ష్య పరితస్సూనామశ్శరై స్తీక్ష్ణాగైః
వ్యావిధ్యద్విజయం హరించ కుపితః కాలాంతకోగ్ర ప్రభః॥ 407

తత్రాతి శాయిబలవీర్య ముదీక్ష్య భీష్మం
హంతుం స్వయం మధురిపుః కుపితో విసృజ్య
రశ్మీన్ తురంగమయుజోపి రథావరూఢః
పద్భ్యామధావ దిభరాజమివోగ్ర సింహః॥ 408

తంవారయామాసపదా ప్రగృహ్య
సంస్మారయన్ పూర్వకృతాం ప్రతిజ్ఞాం
పార్థోన్ హరిశ్చాపి నివృత్యభూయ
స్సమారురోహాశురథం మహాత్మా॥ 409

రథస్థితౌ తౌ హరిపాండుపుత్రౌ।వవర్షవృష్ట్యా బహుశశ్శరాణాం
భీష్మః కిరీటీచతముద్యతాస్త్రం।జఘాన గాండీవధనుర్విముక్తైః॥ 410

మధ్యాహ్నభాస్వ త్ప్రతిమోగ్రతేజా.దదాహభీష్మః పృతనాం పరేషాం
తేనార్దితా పాండవవీరసేనా।దుద్రావభీతా హరితోఽవిభగ్నా॥ 411

అస్తం ప్రయాతే మిహిరేతతస్తే।సర్వేవహారం విదధుర్నరేంద్రాః
పాండోస్సుతాః కౌరవపుంగవాశ్చ।శ్రాంతాశ్శరైరర్దిత సర్వగాత్రాః॥

రాత్ర్యాం తత్ర యుధిష్ఠిరస్స సహజో భీష్మస్యవీర్యం మహత్
ధ్యాత్వా సంక్షుభితంచ తేన సమరే సైన్యం విలోక్యాత్మనః
పప్రచ్ఛాచ్యుతమేవ మేపసమరేదుర్జయ్యావీర్యోవిభో
జయ్యశ్శాంతనవః కథంనుభగవన్ యత్తేనభీర్నః కృతా॥ 413

అథాహకృష్ణః కౌంతేయం।మధురాంగిరముచ్చరన్
సభయం తే మహారాజ।యత్తేవిజయినోఽనుజాః॥ 414

దర్పం వినేష్యత్యను జస్తవాయం
ధనంజయ శ్శాంతనవస్యయుద్ధే
యద్వానియోగేనత వాహమేనం
మృధేవధిష్యామి భవస్థిరాత్మా॥ 415

తన్నిశమ్య మధువైరిణో వచః।పాండవస్ససహజః ప్రహర్షితః
ఇత్యవోచ దృతమేవయద్విభో।వక్షికించిదిదముచ్యతే మయా॥ 416

కృతాప్రతిజ్ఞా భవతాపురాయా। హ్యతీత్యతాం మేద్యవిధేహిసాహ్యం
త్వయానుజై రేభిరహంచ యుక్తః। జేష్యామి లోకానపికిన్ను భీష్మం॥417

కౌంతేయోథపురా యదుక్తమసకృత్ భీష్మేణ మంత్రం పరం
దాస్యామ్యాపదితేనచైవ సమరే సాహాయ్యకారీతిచ
స్మృత్వా తత్సహసోదరైః భగవతాసాకంచ భీష్మాంతికం
గత్వాతం ప్రణిపత్య తేన విహితాశీ రేవముక్తోముదా॥ 418

రాజన్ ధర్మతనూజ భీమ భగవన్ శ్రీవాసుదేవార్జునక్షేమం
వః కిముమేంతికం ప్రతిగతాః కుర్యాం ప్రియం కింనువః
ఇత్యుక్తేతమువాచ ధర్మతనయో హత్వాభవంతం కథం
ప్రాప్స్యామో విజయం మృధేతదధునాబ్రూహి ప్రియోయన్మమ॥ 419

భీష్మస్తతో ధర్మతనూజమూచే। నమామ జిత్వా విజయస్తవస్యాత్
తతో వధే మే కురుహి ప్రయత్నం। సహోదర స్సర్వ విధం నరేంద్ర॥420

అహం రణాగ్రే సముదగ్రధన్వా। పలాయమానం విముఖం విధగ్నం
భీతంచ వామోషితమప్యదీక్ష్య। శస్త్రం న్యసేయం తదిదం వ్రతం మే॥

పాంచాలరాజస్య సుతశ్శిఖండీ।
స్త్రీపూర్వ పుంస్త్వో విదితో హిలోకే
మృధే పురస్కృత్యతమర్జునో।
మామభ్యేతు తత్రాస్త్రం మహాన్న్యసేయం॥ 422

తదంతరం వీక్ష్య ధనంజయో మాం
శరైర్నిహంతా పరితః ప్రయుక్తైః
హంతుం నచాహం విజయాచ్ఛవాసు।
దేవాచ్ఛవాన్యేన మృధేన రేంద్ర॥ 423

ఇతితద్వచనం శ్రుత్వా। ధర్మసూను స్సహానుజః
శిబిరం స్వం సమాపేదే। సాచ్యుతో హృష్టమానసః॥ 424

తథావదతి గాంగేయే। స్వవధోపాయమాహవే
ఫాల్గునశ్శోకసంతప్తః। ప్రోవాచేదం విలజ్జితః॥ 425

యద్బాల్యే సికతా సుసంవిహరతా బాలైర్మయాసత్వరం
చాహూతః పితరిత్యుదీర్యనపితా తేహం పితుస్తేపితా
ఆరోప్యాంకమమాజ యత్తనుగతం పాంసుం తమార్యంగురుం
హన్యాంవా కథమాహవే తదిహ మే శ్రేయో వధస్తేనవా॥ 426

కాతరాత్మనితదా ధనంజయే। హంతుమార్య మితిశోకదూషితే
సాంత్వయన్ హరిరువాచ భారతీం। క్షత్రధర్మ మనుసృత్యయాయినీం॥

నైషదోష ఇహవీర శాశ్వతం। క్షత్రధర్మ మనుయాయినాం సఖే
తన్నిహత్య గురుమప్యముం నదీ। సూను మాహవహ జయం యుధిష్ఠిరే॥428

ఇతి సమాహితచేతసి ఫల్గునే। మధురిపోర్వచనైర్నయ సంయుతైః
ముదమితో మహతీంచ యుధిష్ఠిర। స్సవితురాశు సముద్భవమీక్షతే॥

దుర్యోధనశ్చ భీష్మస్య। వీర్యాతిశయ దర్శనేన
తస్మిన్నిశ్చిత విజయో ముదితస్తాం రాత్రిం వ్యనైషీత్॥ 430

ఉదితేచ దివాకరే పాండవా ధార్తరాష్ట్రాశ్చ మహాతీం పృతనాం
సన్నహ్య శిఖండినం భీష్మంచ పురస్కృత్య యుద్ధాయ ప్రతస్థిరే॥ 431

అథః ప్రవృత్తే కురుపాండవానాం
మహారణే తత్రశిఖండిముఖ్యైః
శైనేయ భీమార్జున మాత్స్య ధర్మ
తనూజ పాంచాలయమైః స్వసైన్యైః॥ 432

నివారితా కౌరవవీరసేనా।హతాచగాఢం వివిధాస్త్ర శస్త్రైః
భయాత్ప్రదుద్రావ దిశస్తదాసీం।చుకోపభీష్మ స్సుభృశం మహాత్మా॥
సమండలీకృత్య ధనుర్విచిత్రం।క్షిపన్ శరాన్ ఆయతతీక్ష్ణపుంఖాన్
దదాహ పాండోస్సనయస్య సేనాం।యథాటవీ మగ్నిరనల్పవాతః॥ 434

పాండోస్సుతా స్తత్రనిరీక్ష్య భీష్మం
నిపాతయంతం మహతీం చమూం స్వాం
న శేకురీషచ్చనిరోద్ధుమాజౌ
వధ్యేచర్ధయామాసు రుదారవీర్యం॥ 435

శిఖండినా తత్ర ధృతాత్మనోరస్యభ్యాహత
శ్శాంతనవః పృషత్కైః
త్రిభిస్తమాహ ప్రహసన్ అహం
న యోత్స్యామి యత్త్వం వనితా పురాసీః॥ 436

తతశ్శిఖండీచత మాహరుష్టః
శ్రుతోసి వీర్యాతిశయేన లోకే
తంత్వాం నిహత్యాద్య దదామికీర్తిం
పాండోస్సుతానాం శపథంచ కుర్యాం॥ 437

ఇత్యుక్త్వశరాన్ పంచభిరాశుగైస్తం। పునశ్చ వివ్యాధశరైశ్శిఖండీ
తదార్జునస్తస్య ధృతిం వితన్వన్। ఇత్యాహభీష్మస్య వధే ధృతాత్మా॥
రక్షాం మహాంతే విదధామియుద్ధే। ధైర్యేణయుధ్యాద్య నదీసుతేన
ద్రోణం సపుత్రం కృపసింధురాజౌ। దుర్యోధనాదీనహమేవచాన్యాన్॥
నివారయిష్యామి శరైరనేకైః। వధస్తు వృద్ధస్య భవత్యధీనః
దురజయ్యవీర్యస్సతుసర్వయోధై స్త్వమద్యతంసాధయ కౌరవేంద్రం॥

ఇత్యాదినానుధిత ధైర్యవీర్యః క్రుద్ధశ్శిఖండీ సరిత స్తనూజం
అభిద్రుతస్తత్ర మహాత్స్వవీర్యం। అపారమాజౌ ప్రకటీచకార॥ 441

భీష్మశ్చాపిదహంతమాత్మ పృతనాం భీతేన వీక్ష్యార్జునం
గాంధారీ తనయేన దీనమనసా సంచోదిత స్సత్వరం
శక్తిం స్వామనుదర్శయన్ ద్విపరథానశ్వాంశ్చ యోధాంశ్చహన్
నిఘ్నన్నిక్షితు మప్యశక్య మహాసారే జేంతకోవాపరః 442

యథాజలం సూర్యఇవాంశుభి
స్స్వైర్గృహ్ణాతి తద్వద్విషతాం నృపాణాం
తేజాంసి గృహ్ణన్ సరిత స్తనూజో
మధ్యాహ్నభాస్వా నివరాజతేస్మ॥ 443

దశసహస్రగజాన యుతం హయాన్।
శతసహస్రయుగంచ పదాతినః
అగమయద్దశమేహాని శంతనో
స్తనుజ నిర్యమసన్నిధి మాహవే॥ 444

ఏవం దహంతం సకలాంచమూం స్వాం
సంప్రేరితస్తూర్ణతరం శిఖండీ
అభ్యద్రవద్భీష్మ మసహ్యవీర్యం
తమన్వగచ్ఛ న్నభిమన్యుముఖ్యాః॥ 445

విరాటద్రుపదౌ ధృష్టద్యుమ్నో మాద్రీసుతౌ తథా
యుధిష్ఠిరశ్చ గాంగేయ।మభ్యధావన్ సముద్యతాః॥ 446

తద్దైవం సంకులం యుద్ధం ప్రవవృతే॥
చిత్రసేనేన చేకితానః।కృతవర్మణా ధృష్టద్యుమ్నః
భూరిశ్రవసా భీమసేనః।వికర్ణేన నకులః
శారద్వతేన సహదేవః।దుర్ముఖేన ఘటోత్కచః
దుర్యోధనేన సాత్యకిః।సుదక్షిణేన సౌభద్రః
అశ్వత్థామ్నా విరాట ద్రుపదౌ।ద్రోణేన ధర్మసూనుః
దుశ్శాసనే నార్జునః॥

ఇత్యేవంమిళితా వీరా।స్సైరై శత్రుభిరాహవే
సర్వేనిహంతుం గాంగేయం।యుగపత్సంప్రతస్థిరే॥ 447

తదా దుశ్శాసనః ఫల్గునం త్రిభిర్వాసుదేవం వింశతిశరైర్విద్ధ్వాతిమా
త్రం కుపితే నార్జునేన నారాచై ర్బాహుభిరర్దితగాత్రో బహ్వాసృ
గ్విషురన్ పునశ్చార్జునం పంచభిర్విశిఖై ర్లలాటే విద్ధ్వా తేనచ బహు
భిశ్శరైః పీడితశ్ఛిన్నకార్ముకః కించిత్కాలం భీష్మస్య రథమాశ్రిత
స్సమాశ్వస్తః పునరపి యుద్ధాయప్రవృత్తో యథాశక్తి యుయోధ॥
సాత్యకిరలంబుసేన రాక్షసేన యుధ్యన్ మధ్యే భగదత్తే నాభిద్రుతో
రాక్షసం విహాయ భగదత్తాయ శరాన్ ప్రయుజ్య తేన సంఛిన్నకా
ర్ముకో ధనురపరంగృహీత్వా భగదత్తమతిమాత్రం విద్వాసుగాఢవిద్ధేన
రుష్టేన తేనప్రహితాం శక్తిం ద్విధాచ్ఛిత్వా తదాతద్వీర్య దర్శనజనిత
భయేన దుర్యోధనేనా దిష్టైస్తస్య భ్రాతృభిః పరితః పరీతో
బభూవ 449

సౌభద్రో భీష్మమభిద్రవన్ కాంభోజేన ప్రత్యుద్గతస్తం చతుష్షష్టి
శరైర్విద్ధ్వా తేన పంచభిరర్దితో నవభి ర్నిహతసారథి రతివిస్మయకార్యా
యోధనమకురుత॥ 450

విరాటద్రుపదౌ భీష్మమేవాభిద్రుతౌ అశ్వత్థామ్నా నివారితౌ తేనసహా
శ్చర్యావహ మాయోధనంచ క్రతుః॥ 451

కృపేణ సహదేవోపి।భీష్మాయాభిద్రుతో రణే
పరితస్తం పృషత్కానాంస ప్తత్యాహత్యవక్షసి॥ 452

ఛిత్వాతస్య ధనుశ్చాన్య। ద్గృహీత్వా ధనురుత్తమం
వక్షస్యభిహతస్తేన। తంచావిధ్య ద్భృశంరుషా॥ 453

నకులేన వికర్ణశ్చ। దుర్ముఖేన ఘటోత్కచః
ధృష్టద్యుమ్నేన హార్దిక్యః। ద్రోణేనచ యుధిష్ఠిరః॥ 454

భూరిశ్రవాశ్చ భీమేన। యుయుధుర్వై యథాబలం
తథాచమూః కౌరవాణాం। విద్రుతా భయపీడితా॥ 455

తదానిమిత్తై ర్బాహుభిస్సుదుష్టై
ర్జయం వినిశ్చిత్యపృథాసుతానాం
వినాశ ముద్వీక్ష్యచ కౌరవాణాం
ద్రోణిస్స్వసూనుం త్వరితో బభాషే॥ 456

పశ్యాధునామూని బహూనివత్స। దుర్లక్షణాని ప్రళయోపమాని
పాండోస్సుతానాం విజయావహాని। క్షయాయచాశేష మహీపతీనాం॥

ఇదం తదేవాహరుపేతమాసీత్।
యత్రార్జునో భీష్మవధం విదధ్యాత్
నష్టప్రభోఽర్కోఽద్యదిశ స్తమోంధాః
శివాదయః క్రూరతరంనదంతి॥ 458

పార్థః పురస్కృత్య శిఖండినంతం।
అభ్యేతి భీష్మంవికిరన్ పృషత్కాన్
భీష్మశ్చతస్మిన్ నకరోతి బాణ
వ్యయం యతస్త్రీసపురా శిఖండీ॥ 459

భీమోయమౌ ధర్మతనూభవశ్చ। పాంచాలసూనుశ్శినందనోఽపి
కుర్వంతికర్మాప్రతిమం సుభద్రా। సుతశ్చ భీష్మస్య వధాయయత్తాః॥

అతోఽద్యయత్త స్త్వముదారబుద్ధే
యుధ్యప్రహృష్టో విజయాయభర్తుః
యోత్స్యామి ధర్మస్య సుతేనచాహం
సపార్షతం భీమముపేహివత్స॥ 461

ఇత్యాకర్ణ్యద్రోణవచనం కృప శల్య భగదత్త కృతవర్మ విందాను
వింద జయద్రథ చిత్రసేన వికర్ణ దుర్మర్షణా ద్యాలంబుష గధా
భీమసేన మభ్యద్రవన్॥ 462

శల్యః కృపశ్చ నవభిర్నవభిః పృషత్కైః
భీమం జఘాన కృతవర్మ జయద్రథౌచ
బాణై స్త్రిభిర్దశభిరేవ వికర్ణ చిత్ర
సేనాచతంశితముఖై ర్భగదత్తభూపః 463

దుర్మర్షణస్తు వింశత్యా। శరాణాం భీమమార్దయత్
పంచభిః పంచభిర్విందా। నువిందౌ జఘ్నతుర్భృశం॥ 464

భీమశ్చ సప్తభిశ్శల్యం కృతవర్మాణం చాష్టభిర్విద్ధ్వా కృపస్య ధనుర్మ
ధ్యే ఛిత్వాతంచ సప్తభిర్విద్ధ్వా విందానువిందౌ త్రిభిస్త్రిభిర్దుర్మర్ష
ణం వింశత్యా చిత్రసేనంచ పంచభిర్దశభిర్వికర్ణం పంచభిర్జయ
ద్రథంచ వివ్యాధ॥ 465

గౌతమం పునరన్యేన ధనుషా దశమార్గణాన్ క్షిప్తవంతం రుషాభీ
మో విధ్యద్బహుభిరాశుగైః॥ 466

సైంధవస్య భీమేన వినిహతాశ్వ సారథీ రథాదవప్లుతో విశిఖాన్
విక్షిపన్ భల్లద్వయేన మధ్యే విభగ్నకార్ముక శ్చిత్రసేనస్య రథమా
రురోహ॥ 467

ప్రాగ్జ్యోతిషాద్యై స్సకృదేవ భీమస్సముద్యతై ర్నైకవిధైః పృషత్కైః
గదాసిశూలై ర్నిహతో త్ర శస్త్రై స్తానేక ఏవాజి ముఖైరరోధ॥468

తత్రా జగామ విజయః పృషతస్య వంశ్య
మగ్రేనిధాయ నిధనాయ పరిత్సుతస్య
భీమప్రియాయ నిజఘాన కృపాదిమాంస్తాన్
గాండీవఘోష పరికంపితరోదసీకః॥ 469

తథా దుర్యోధనాదిష్టాస్సోదర్యా భీమ ఫల్గునౌ
అభ్యయాత్ ప్రస్తుతేశానఃపరితో వివిధై ర్బలైః॥ 470

భీమార్జునాభ్యాం నిహతే తదానీం
సైన్యే స్వకీయే కృపశల్య ముఖ్యాః
తౌ వివ్యధు స్తత్రస మద్రరాజ
స్సంఛిన్నధన్వా భవదర్జునేన॥ 471

ధను ర్గృహీత్వా పరమర్జునం త్రిభి
ర్జఘాన శల్యో హరిమేవ పంచభిః
వృకోదరం చోరసిదో ర్వ్యగేచ
నిపీడయామాసహితాయభర్తుః॥ 472

అధ దుర్యోధనాదేశాద్ద్రోణో మాగధభూమిపః
భీమార్జునా వుపేయాతాంనిహంతుం విహితత్వరా॥ 473

తయో ర్జయత్సేనాభిధో మాగధో భీమ మష్టభి ర్బాణై ర్విద్ధ్వా
తేనచ దశభిః పంచభిస్సద్వివారం విద్ధస్సన్ తేచ రథనీడాత్పాతితే
తురంగేషుచ భ్రాంతేషు విద్రవత్సు సర్వేషాం పశ్యతా మేర యుద్ధాద
పాసరత్॥ 474

ద్రోణోపి భీమ మష్టభిర్విశిఖై ర్విద్ధ్వా తేనచ పంచభిష్షష్ట్యాచ భల్లైర
రాద్యత॥ 475

అర్జునశ్చ సుశర్మాణం బహుభిరాశుగై రర్దయిత్వా తత్సైన్యంచా
ద్రావయత్॥ 476

తతస్సబృహద్బల మభిద్రవంతం శాంతనవం యుధిష్ఠిరాదయః పాం
డవా ధృష్టద్యుమ్న శిఖండినౌచాభ్యద్రవన్॥ 477

తస్మిన్నహ్ని యథాతపేది నకరో భాత్యుగ్రరశ్మిస్తథా
భీష్మః పాండవవాహినీం సమదహద్బాణాగ్నినా భూయసా
ప్రావోచచ్చ యుధిష్ఠిరం సుమహతా యుద్ధేన జీర్ణోహ్యహం
శ్రాంతస్తన్మమ యత్నమాతనువధే సంచోదయన్ ఫాల్గునం॥ 478

తచ్ఛ్రుత్వా ముదితోంతకస్య తనయః పార్థం పురస్కృత్యతం
పాంచాలై స్సహసృంజయైః ప్రముదితై రభ్యేత్య చక్రేరణం
గాంధారీతనయైసదా ససహజై స్సంపాలిత స్సర్వతః
సర్వాన్ తానహితాన్ మమర్దతరసాసింహో యథాకుంజరాన్॥ 479

తదా భవత్పునర్ద్రోణి సాత్యక్యోస్సమరో మహాన్
దుర్యోధన యుధామన్యూ మిళితౌ సమయుధ్యతాం॥ 480

విరాట సైంధవౌ మద్ర।రాజ ధర్మతనూభవౌ
వృకోదర గజానీకౌ।ద్రోణ పాంచాలభూపతీ॥ 481

బృహద్బలోభిమన్యుశ్చ।మిథోహి సమయుధ్యతాం
సశిఖండిన మాయాంతం।ధార్తరాష్ట్రాః కిరీటినం॥ 482

ఆయోధనే తత్రరథాహ్యసంఖ్యా।గజాహయాశ్చాపి పదాతయశ్చ
నిపాతితాః కౌరవపాండవైస్తౌ।మావృణ్వతత్స్మిం వివిధాయస్త్రశస్త్రైః॥

దుర్యోధన మభిద్రుత్య।సౌభద్రః నవభిః శరైః
త్రిభిశ్చ విద్ధస్తేనోరస్య క్షిపచ్ఛక్తి ముజ్జ్వలాం॥ 484

సాక్షురప్రేణ సంఛిన్నా।ధృతరాష్ట్ర తనూభవా
బభూవ సమరో ఘోర।స్తయో భీష్మకృతే మహాన్॥ 485

శైనేయో ద్రౌణినా వక్షస్యతి విద్ధోనవాసుగైః
మర్మస్వవిధ్యత్తం గాఢంతయోః పునరభూద్రణః॥ 486

ధృష్టకేతుః పౌరవశ్చ మిథోహత్వా హయాన్ రథౌ
ఛిత్వాచ ధనుషీఖడ్గౌ ప్రగృహ్య భువిచేరతుః॥ 487

మిథః ఖడ్గప్రహారేణ నిహతౌజ త్రుణోర్భృశం
నిపేతతుర్వ్యథాభగ్నౌ మహావాతేనపాదపౌ॥ 488

తత్రజయత్సేనో ధార్తరాష్ట్రః పౌరవమపోవాహ॥ 489

సహదేవస్తు ధృష్టకేతు మపోవాహ॥ 490

బృహద్బలశ్చ సౌభద్రః మిథోవిచ్ఛిన్నకార్ముకౌ
అయుధ్యతాం తదావృత్ర వాసవావివరోషితౌ॥ 491

భీమేన మాతంగగణేషు సద్య శ్శైలోపమేషు క్షపితేషు భూమ్నా
మద్రేశ్వరో ధర్మసుతం శరాఘైర్ నిపీడయామాస శరాన్ కిరంతం॥

జయద్రథం మాత్స్యపతిః పృషత్కైః త్రింశద్భిరాహత్యచ తేన బాణైః
సమర్దితః పుష్పిత కింశుకాభో రరాజసోప్య ద్రిరివోద్ధధాతుః॥ 493

ద్రోణోపి పాంచాలతనూభవస్య ఛిత్వాధనుస్తంచ బిభేదరుష్టః
పంచాశతా పత్రివరైస్తతస్స గదాం ప్రచిక్షేప సువర్ణపట్టాం॥ 494

పంచాశ దాశుగవరైర్ నిహతాం గథాంస్వాం
ద్రోణేన వీక్ష్యరుషితో ద్రుపదస్యసూనుః
శక్తిం ససర్జనవభిర్ నిహత్యతాంచ
ద్రోణోస్యపీడయదముంచ శితైః పృషత్కైః॥ 495

తదా భీష్మమభిద్రుతో ధనంజయో భగదత్తేన ప్రత్యుద్యాత శ్శిఖండినం భీష్మాయచోదయిత్వా భగదత్త వాహినం ద్విరదవరమాయ సైనిశితైః బహుభిరాశుగైరవిధ్యత్॥ 496

అథ ప్రాగ్జ్యోతిష పతావాత్మానం విహాయ దుపదమభిద్రుతే
ధనంజయః పురస్కృత శిఖండీ భీష్మమభ్యద్రవత్॥ 497

తత్ర ప్రకటయన్నైజం వీర్యం శాంతనవోరుషా
దదాహార్జున సైన్యాని వనానీవ విభావసుః॥ 498

ధృష్టద్యుమ్న శిఖండినౌచ విజయం తత్రాహవర్తే పుమాన్
కశ్చిచ్చాపి జిజీవనప్రతిభటో భీష్మస్య యోవాభవత్
కాశ్యాస్సోమక సృంజయాశ్చ బహవస్తేనార్దితా స్సాయుధాః
ప్రాపుః ప్రేతపురం చతుర్దశసహస్రాణ్యా పగాసూనునా॥ 499

తతశ్శిఖండినా దశభిర్భల్లై రురసి విద్ధోభీష్మః తస్య స్త్రీత్వం స్మరన్ తం పునర్నావిధ్యత్॥ 500

శిఖండీతుపునః పార్థ। చోదితస్సరిదాత్మజం
అవాకిరచ్ఛరా స్సారైః। ధారాభిర్వా గిరింఘనః॥ 501

అచింతయంస్తాన్ విశిఖాన్। గంగాపుత్రశ్శిఖండినః
విధ్వా పాండుసుతంతస్య। నిర్దదాహచమూం భృశం॥ 502

దుశ్శాసనస్తదా భీష్మం। పాలయన్ పార్థవాహినీం
అదహత్తం వినిర్జిత్యా। ర్జునో భీష్మమభిద్రుతః॥ 503

పునః పునర్నిర్జితోఽపి। వీరో దుశ్శాసనో బలీ
భీష్మ బాహుబలాలంబీ। దదాహాన్యాన్ మహారథాన్॥ 504

శిఖండి ప్రహితానుగ్రానపి బాణా న్నదీసుతః
జగ్రాహాద్రి రివాసారాన్। విస్మయంజనయన్ తదా॥ 505

తతో దుశ్శాసనా దేశా। త్సర్వఏవమహారథాః
సౌవీర బాహ్లీకముఖా। ధనంజయ మభిద్రుతాః॥ 506

సర్వానపిచతాన్ పార్థః। నిర్దగ్ధ్వా స్వాస్త్రతేజసా
విధ్వా దుశ్శాసనంచాన్య। సూతంచా శ్వాన్న్యపాతయత్॥ 507

తదా మధ్యాహ్నసమయే। ప్రజ్వలన్ శ్వేతవాహనః
కృప శల్య వికర్ణాదీన్। బహూన్ విధ్వావ్యరాజత॥ 508

సాచమూర్ధార్తరాష్ట్రాణాం।బహ్వాశ్వేభ రథాకులా
నిమేషాది వనిర్దగ్ధా।మిమత్స్వా నిమిషేషుభే॥ 509

తతః ప్రకుపితో భీష్మః।పార్థాయాస్త్రం హావిర్భుజః
సమక్షిప చ్ఛిఖండీతు।తదాభిద్రుతవాన్ ద్రుతం॥ 510

సమాహ్వతే చతంద్వృష్ట్వా। భీష్మేణా స్త్రీహావిభూర్జజః
పార్థశ్శంపాన్యరణ్యాని। గిరిష్మేదవ ఇవాదహాత్॥ 511

తదా భీష్మః కృప శల్య వికర్ణ దుశ్శాసన చిత్రసేనాది భిస్సహితః
పాండవ పృతనాం బహుశో వ్యద్రావయత్॥ 512

అభిద్రుతోఽపి బహుభిః భీష్మస్తత్ర మహారథైః
సర్వాం స్తాన్నిజఘానైకః। శిశూబల సమీరితః॥ 513

సౌభద్ర భీమ యమ కేకయ చేకితాన
శైనేయ పార్షత శిఖండి ఘటోత్కచాశ్చ
ద్రౌపద్యపత్యక విరాటముఖాశ్చ కుంతి
భోజో ధనంజయ సమీరిత శౌర్యధుర్యాః॥ 514

భీష్మం తదా పరమివాంతకముద్ధతం తం
జఘ్నుశ్శితైః ప్రహారణై ర్వివిధై స్సమంతాత్
ఏకోఽపి తాన్ సచనివార్యశరాన్ విముంచన్
చిక్రీడతై హరివరార్భ ఇవద్విపేంద్రైః 515

వినాశిఖండినం భీష్మస్సర్వానేవ మహారథాన్
పీడయామాస విక్రాంత శ్శరైర్మర్మాతిభేదిభిః॥ 516

పార్థః పురోస్థాప్య శిఖండినంత। మభిద్రుత శ్శాంతనవం తదానీం
ధనుర్న్యకృం తత్ప్రసభం తదీయం। ద్రోణాదయస్స్తన సేహిరేతత్॥

ద్రోణ భూరిశ్రవశ్శల్య। భగదత్త జయద్రథాః
కృతవర్మ శలాచేతి। సప్తపార్థ మభిద్రుతాః॥ 518

తాన్ దృష్ట్వానతతో భీమ। ధృష్టద్యుమ్న ఘటోత్కచాః
సౌభద్ర ద్రుపదామాత్స్య। శైనేయాంచ మహారథాః॥ 519

సప్తైతే చిత్రధన్వానో। భద్రవన్న ధతై ర్మహాన్
తేషాం బభూవసమరస్సంకులో రోమహర్షణః॥ 520

పార్థేన సచ్ఛిన్న ధన్వానం। శిఖండీ శంతనోస్సుతం
విధ్వాతుదశభిస్సూతమపి। తావ ద్భిరార్దయత్॥ 521

ధ్వజే చైకేనసంఛిన్నే। భీష్మోస్య ధనురగ్రహీత్
తతోప్యభీతో విజయ స్త్రిభిరచ్ఛిన దాశుగైః 522

పునః పునర్గృహీతేషు। ఛిన్నేషు బహుధన్వసు
శక్తిం చిక్షేప గాంగేయః। పార్థాయాతి విదారణీం॥ 523

తామచ్ఛినత్సవ్యసాచీ। భల్లైం పంచభి రాగతాం
తతో గంగాసుతః కించిత్। ధ్యాత్వాత్మ న్యబ్రవీదిదం 524

యద్యేష గోప్తానభవేత్ శ్రితార్తి। హారీహరిః పాండుతనూభవానాం
ఏకేన హన్యాం ధనుషాఖిలాన్। ఇదం నిమిత్తద్వితయంచ భాతి॥525

అవధ్యభావాచ్చ పృథాసుతానాం
శిఖండిన స్త్రీత్వముదీక్ష్యచాపి
నాద్యోత్సహేయం వినిహంతుమాజౌ।
పాండోస్సుతాన్ వీర్యవతోతి ధీరాన్॥ 526

స్వాచ్ఛందతోమే మరణం ప్రదత్తం పిత్రాయదే తత్సమవాప్తకాలం
మన్యేతదేతత్తు నిశమ్యనాకే। వస్వర్షిదేవాశ్చ తథేత్యవోచన్॥ 527

తదానివే భవ్యతమే ప్రవాతి। నేదుశ్చఖేదుందుభయస్సభేర్యః
వృష్టిశ్చ పౌష్పీనిపపాత పార్థే। రాష్ట్రే భయం తత్ప్రవివేశభూయః॥

సభిద్యమానోపి ధనంజయేన। శితై శ్శరైర్మర్మసుభిన్నవర్మా
శిఖండినాచాపి నచాపి కించిచ్చకంప భూకంప ఇవాచలేంద్రః॥ 529

త్వరమాణోథ గాండీవ। ధన్వాతం తత్రమర్మసు
క్షుద్రైః పంచవింశత్యా। వధీచ్ఛరశతేనచ॥ 529

నివార్య పార్థవిశిఖాన్। ప్రతిబాహ్య నదీసుతః
నకించిద్విజమాపేదే। శిఖండి ప్రహితై శ్శరైః 531

అథార్జునచ్ఛిన్న శరాసకేతు। స్సూతేచ విద్ధేదశభిః పృషత్కైః
జగ్రాహధన్వా పరమాపగాయా। స్సుత స్తదప్య చ్ఛినదర్జునస్తు॥ 532

ఛిత్వాతుసర్వాణి ధనూంష్యపార్థో
న్యత్సాహవాన్ పాండుసుతో నదీజం
భూయోప్యవిధ్యద్ద్వివిధైః పృషత్కైః
తదాహ దుశ్శాసన మాపగేయః॥ 533

జేతుం నశక్యోద్య ధనంజయోయం।సురేశ్వరేణాపి రణే మహాత్మా
రుజంతిమే నూనిషవః కిరీటి।ముక్తా శ్శితాగ్రాః యమదండకల్పాః॥ 534

జేష్యామి సర్వానపి వీరముఖ్యా।న్వినార్జునంవా నరవీరకేతుం
కుర్వంతి కించిన్న శిఖండిబాణా।రుజం మమాద్యార్జునపీడితస్య॥ 535

ఇతి సంవదతాక్షిప్తాం।శక్తిం గంగాతనూభువా
త్రిధాచ్ఛినత్త్రిభిర్బాణై।రర్జునః కృష్ణచోదితం॥ 536

గృహీత్వా ధనచర్మాసిం।రథాత్తస్యావరోహతః
అపాతయచ్ఛరైః ఖడ్గం।తదద్భుత మభూత్తదా॥ 537

తతో యుధిష్ఠిరా దిష్టా
స్సర్వఏవ మహారథాః
తోమరప్రాస నిస్త్రింశ।గదా పరిఘసాయకైః
అన్యైశ్చ వివిధై శ్శస్త్రైర్జఘ్ను ర్భీష్మం సమంతతః॥ 538

సతైరేకః పరివృతో।మహావీరో నదీసుతః
నచకంపాతి విద్ధోపి।బ్రహ్మణ్యాధాయ మానసం॥ 539

తథాభిధావతాం రాజ్ఞాం।సర్వేషాం శంతనోస్సుతం
పునరేవా భవద్యుద్ధం।సంకులం రోమహర్షణం॥ 540

తతోర్జున శరైరుగ్రై।ర్నిహతాః కౌరవాశ్రయాః
సాళ్వత్రిగర్త సౌవీర కేకయ ప్రముఖా నృపాః॥ 541

ప్రాద్రవన్భయసంత్రస్తా।యథా సింహార్దితా గజాః॥ 542

తదా శితాగ్రై ర్వివిధైః పృషత్కైః।భీష్మోతి విద్ధో విజయేన వీరః
అవాక్శిరాస్స్వాదపతత్ శతాంగాత్।కించిత్తువిద్యోతతితి గ్మరశ్మౌ॥ 543
తమస్పృశంతం పతితం భువం శరైః।పరీవృతాంగం సముదీక్ష్య దివ్యాః
పుష్పాణ్య ముంచన్జలతాశ్చ భేర్యో।వినేదురుచ్చై ర్నిహతా దివిష్ఠైః

అయం మహాత్మా కురువీరవృద్ధో।యామ్యాయనే వర్తతి జీవితం స్వం
కథం జహావిత్యభిజల్పతాం ఖే।స్థితోహమిత్యాహ సహర్షయుక్తాన్

ఉత్తరాయణ సమాగమం తదా।శంతనోస్తనుజని ర్విచింతయన్
ధారయన్నపతితోప్యసూన్ యత।స్స్వేచ్ఛయా మరణమాశ్రితోవరాత్

హంసా స్తదా విష్ణుపదీ నియుక్తాః
భీష్మంహ్యా పృచ్ఛన్ కథమద్యధీమన్
యామ్యాయనే సంస్థితవానితీవ
సోప్యాహ సౌమ్యాయనమీక్షి తేతి॥ 547

నిశమ్య తద్వచస్సత్యంశని।హంసేషు ప్రస్థితేషుసః
శరతల్పగతో శేత।భీష్మో బ్రహ్మానుచింతయన్॥ 548

శ్రుత్వాతం పతితం సరిత్తనుజనిం ద్రోణాదయ స్సైన్యపాః
త్యక్త్వాయుద్ధముపాయయు ర్విమనస స్తత్సన్నిధిం సత్వరాః
దృష్ట్వాతాన్ ప్రణతానువాచ సరితస్సూను శ్శిరోమేనృపాః
లంబత్యస్యనరోషబర్హణ మధునాదాస్యంతు వస్త్వాగతం॥ 549

తైరాహృతానివివిధాని మృదూనిచోప
ధానానివీక్ష్యసహసన్ సరిత స్తనూజః
ప్రాహార్జునం శయనమేతదుదీక్ష్యచాస్య
యోగ్యోపధాన మిహదేహి పృథాతనూజ॥ 550

జ్ఞాత్వా భావం తస్యపార్థః ప్రణమ్య
స్తత్పాదాబ్జే బాష్ప విప్లావితాక్షః
సజ్యం కృత్వా గాండివం తత్ప్రయుక్తై
ర్బాణై స్తిగ్మై స్తచ్ఛిరః పర్యగృహ్ణాత్॥ 551

దత్తేశరత్రయమయేన తథోపధానే
పార్థేన శంతనుసుతోముదితో నృపాలాన్
సర్వానువాచ శరతల్ప ముపైమిచైత।
దావర్తనందినకరస్య నిరీక్షమాణః॥ 552

తదా దుర్యోధనాసీతాన్ భిషజ శ్శంతనోస్సుతః
ఉపేక్షతేస్మ సంసిద్ధయాత్రో బ్రహ్మపదాప్తయే॥ 553

భీష్మాజ్ఞయాతాన్ భిషజో విసృజ్యదుర్యోధనోభ్యర్చ్యతమభ్యుదీక్ష్య
తతాపభూయోహృదిసంపరేత కల్పం విచింత్యాపి చ పార్థవీర్యం॥

సర్వే మహారథా స్తత్ర పాండవాః కౌరవా అపి
సంరక్షణాయ భీష్మస్య వ్యాదిశన్ పురుషాన్బహూన్॥ 555

206

శిబిరాణి సమావిశ్య। భీష్మం నత్వాథనిర్గతాః
యుద్ధశ్రమాపనయనం। చక్రు స్సర్వేనరాధిపాః॥ 556

ఉషసి పునరుపేతాస్సన్నిధిం తస్య సర్వే
కురువరనరపాలాః పాండవాశ్చాన్యభూపాః
రచిత వినతయ స్త త్పాదరాజీవయుగ్మే
శతమఖ మివదేవా స్తంస్యసేవంతభక్త్యా॥ 557

శరాభితప్తో గాంగేయః।వీక్ష్యతాన్ క్షత్రియర్షభాన్
పాతుకామః పయోభీష్మః। స్తానిత్యాహ ధృతాత్మనా॥ 558

పయః పాస్యామిగోపాలాః। గోమయం నతు గోమయం
గోమయేనాగ్నిపర్ణేన। గోమయం నతుగోమయం॥ 559

తద్వాక్య శ్రుతిసమనంతరం
నరేంద్రైరానీతేపయసిసుశీతలేసభక్త్యే
నిందంస్తాన్స్వజయ మువాచసన్నిధిం
స్వం సంప్రాప్తం ప్రణతముదూషహా స్తబంధం॥ 560

పానీయం పాతుమిచ్ఛామి। త ప్తగాత్రశ్శరై స్తవ
తదాహరమహాబుద్ధే। తృప్యేయం యేనఫాల్గున॥ 561

తథేత్యుదీర్యాథ ధనంజయ స్తం। రథంసమారుహ్య ధనుస్స్వకీయం
అధిజ్యమాధాయబిభేద పృధ్వీం। ప్రచేతనా స్త్రాన్వితసాయకేన॥ 562

భీష్మస్య దక్షిణేపార్శ్వే। దారితాయాభువ స్తదా
శీతలావారిధారాశూ త్పపాతామృతసన్నిభా॥ 563

నిపీయతాం కురూ త్తంసః।ఫాల్గునం ప్రశశంసచ
దృష్ట్వా త త్కర్మభూపాలా।స్సర్వేవిస్మయమాయయుః॥ 564

శృణ్వ త్సుసర్వేషు నృపేషు భీష్మో।బీభత్సుమాహేతి తదాప్రహృష్టః।
ధను ర్ధరాణామృషభ స్త్వమేకః।ఖ్యాతో యథాపక్షిషువైనతేయః॥

త్వం వాసుదేవం సుహృదం సహాయం
కృత్వామహ త్కర్మకరిష్యసేహి

దుర్యోధనోయం హితమస్మదుక్తం
నైవాశృణోత్తేనవినాశమీయాత్॥ 566

ఇత్యుక్త మాత్మనాశ్రుత్వా।వైమనస్య ముపాగతం
గంగాయాస్తనయఃప్రాహ।దుర్యోధన మవాఙ్ముఖం॥ 567

దృష్టంహిదుర్యోధనపార్థవీర్యం।యథాధరాయాం జనితాంబుధారా
సర్వాణ్యయంవేత్తి వరాస్త్రజాలమనేనతుల్యోభువికోపినాస్తి॥ 568

కృష్ణశ్శ్రితోయం పురుషః పురాణః।యమర్జున స్సారధిమేవచక్రే
నారాయణశ్చాపినరః పురాణా।వృషీహికృష్ణార్జుననామధేయౌ॥ 569

యావద్ధరిః పాండవపక్షసంస్థ।స్తావజ్జయస్తే సమరే నలభ్యః
సంధిం తతః పాండుసుతైః కురుష్వ।శామ్యేద్రిణోమన్నిధనాంత ఏవ॥

ఆదాయ రాజ్యార్ధ ముదూఢ మింద్ర
ప్రస్థం ప్రయాత్వద్యతు ధర్మరాజః
సర్వేచయూయం సకళత్ర పుత్ర
మిత్రా శ్చిరంజీవితమాప్నువంతు॥ 571

ఇత్యుక్తే హితకామేన।భీష్మేణ ససుయోధనః
జోషమాస్తే ముమూర్షూణాం।భేషజం నహిరోచతే॥ 572

అథాభ్యేత్య రవేస్సూనుః।పతిత్వాతత్పదాబ్జయోః
రాధేయోహం తవద్వేష్య।స్సర్వదేత్యాహ దుఃఖితః॥ 573

సబ్రహ్మ సంపృక్త మనా స్తదాసీం।నిమీలితాక్షోపి కురుప్రవీరః
ఉన్మీల్యచక్షుశ్శనకై రుదీక్ష్య।సస్నేహమూచే రవిజం దయాళుః॥ 574

కౌంతేయోహి భవా న్నచాతి రథజః నైవాసిరాధాసుతః
వ్యాసా త్వంశ్రుతమేత దస్తినమమద్వేష స్త్వయిశ్రీమతి
త్వం త్వాకస్మికవిగ్రహం సమతనోః పాండోస్సుతేష్వన్వహం
తం త్యక్త్వా తవసోదరైఃకురుపరాం సంధిం యశస్కారిణీం॥ 575

కర్ణః ప్రాహ తత స్సరిత్తనుజని శ్శౌరి ర్యథాదేవకీ
సూనుః పాండవపక్షమాశ్రయతి త ద్వచ్చాహ మప్యాశ్రితః
గాంధార్యాస్తనయం రణేర్జునమహం జేతుంచ తే నార్థితః
జేష్యామీతిచ నిశ్చయోస్తిమమత ద్వైరంనశామ్యే త్కథం॥ 576

అనుజ్ఞా తత్త్వయావీర। యుద్ధంకర్తు మిహోద్యతః
తత్క్షమ స్వదురుక్తంమే। దేహ్యనుజ్ఞాం రణాయచ॥ 577

దత్వానుజ్ఞా మథరవిభువే కర్తుమాయోధనంత
ద్భీష్మస్తస్మిన్ సహనరవతౌ నిర్గతేనిశ్చలాత్మా
బ్రహ్మాధ్యాయన్ విమలసుగుణం కాంతుమానస్తదీయం
స్థానంనిత్యం సమయముచితం చింతయన్నైవతస్థౌ॥ 578

ఇతి శ్రీ శోభనాద్రీశ వైభవే మహాకావ్యే భారతవృత్తాంతవర్ణనే
భీష్మపర్వ కథానువర్ణనం నామ ఏకవింశస్సర్గః.

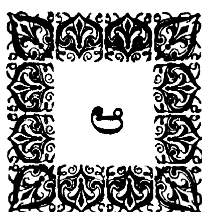

శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

శ్రీ హయగ్రీవాయనమః.

శ్రీ శోభనాద్రీశ వైభవ మహాకావ్యే.

దోణపర్వ వృత్తాంతారంభః.

ఆ కర్ణస్తు భీష్మం హత మాంబికేయ
శ్శుశోచ భూయః పితరం వరేణ్యం
పార్థాః ప్రహృష్టా అపి దుఃఖమీయుః
సంచింత్య తద్వీర్య మసహ్యమన్యైః॥ 1

అథ రాజవర్యై స్సర్వైః। జేతుం పాండుతనూభవాన్
కర్ణ స్సంప్రార్థితః ప్రీత్యా। తథే త్యంగీచకారతత్॥ 2

ఆరూఢో రథమథ వాజి భిర్మహద్భిః
సంయుక్తం రవితనయో దధత్తనుత్రం
భీష్మస్యాంతిక ముపగమ్యతంచనత్వా
సోనుజ్ఞామలభత తస్య సంయుగాయ॥ 3

కర్ణః ప్రహృష్టోథ బలం స్వకీయం
ప్రహర్షయామాస రణోత్సుకాత్మా
దుర్యోధనః ప్రాహత మద్యనోను
కూలం చమూనాయక మర్పయేతి॥ 4

ద్రోణాచార్యం తతః కర్ణ సర్వయోధానుగం గురుం
ప్రాహ సేనాపతిం తత్తు। సర్వేషా మభవద్ధితం॥ 5

దుర్యోధనో ద్రోణ ముపేత్యనత్వా। సేనాధిపత్యేచకమే విధాతుం
అంగీకృతే తేన గురుం నరేంద్రా ముదాభ్యషించ న్నమరా గుహంవా॥

తదనుకదన సముత్సుకమానసో ద్రోణశ్శాణో ల్లిఖితో మణిరివ తేజసాజ్వలన్ కృప కృతవర్మ జయద్రథ వికర్ణ శకుని కళింగప్రముఖై ర్మహారథై రభిరక్షిత చతుః పార్శ్వః పృతనాం శకటాకృతిం వ్యూహ్య యుద్ధాయ నిరగాత్॥ 7

కర్ణోఽపి సహదుర్యోధన స్సర్వేషామపి ధనుర్ధరాణా మగ్రేజగామ॥
దృష్ట్వాతం కౌరవాస్సర్వే।కర్ణం సేనాగ్రయాయినం
విజహుర్భీష్మ నిర్యాణ।జనితాం శుచముత్సుకాః॥ 9
దృష్ట్వాసేనాం రిపూణాం తాం।శకటవ్యూహ మాస్థితాం
కర్ణంచ ధురినిర్యాంతం।సకృష్ణః పాండునందనః॥ 10
వ్యూహ్యాస్వీయాం చమూం క్రౌంచా కృత్వా తస్యాగ్రత స్థితః॥ 10
కురుపాండవ సేనాగ్ర సంస్థితౌ కర్ణఫాల్గునౌ
పరస్పర వధాయత్తౌ।రణౌన్ముఖ్యమవాపతుః॥ 11
ద్రోణే మహారథవరేనుగతే నరేంద్రైః
పాండో స్సుతస్య పృతనాం సమభి ప్రయాతే
ఉత్పాతజాల ముదభూద్ద్యుభువో స్తదానీం
రాజ్ఞాం కులక్షయకరం వివిధంసమంతాత్॥ 12
తదా దుర్యోధనేన యుధిష్ఠిరగ్రహణాయ సంప్రార్థితో భారద్వాజ
స్తమిద మువాచ॥ 13
ధన్య స్సరాజా జీవంతం।యం గృహీతుం త్వమిచ్ఛసి
యస్మా దజాతశత్రుత్వం।తస్య త త్సదృశం త్విదం॥ 14
జిత్వా పాండుసుతా నన్యాన్।ధర్మరాజాయ భూపతే
దాతుమిచ్ఛసికింరాజ్యం।యంత్వం జీవంత మిచ్ఛసి॥ 15
తతో దుర్యోధనో నైజంభావం గోప్తుమశక్తో గురుమిద మవదత్॥
అజాతశత్రౌ నిహతే ధనంజయః।రణేఖిలాన్నో గమయే ద్యమాంతికం
తతోగృహీత్వైవ నమజాతవైరిణం।పున ర్విజేష్యామిచ కైతవేన॥ 17
సభాంతరే పునర్ద్యూత।విజితేతరణ్యా మాశ్రితే
భవిష్యామి సుఖీచేతి।తస్య గ్రహణ మర్థయే॥ 18
యద్యర్జునో ధర్మసుతస్య గోప్తా।భవేన్నతత్రైనమహం నరేంద్ర
నిగృహ్యాతుభ్యం ప్రదిశామి యుద్ధే।నాతోన్యథేత్యాహ తతో గురుస్సః
తదస్య ఘోషయత్సర్వా।పృతనాసు సుయోధనః
ద్రోణేన ధర్మరాజస్య।గ్రహణం సంప్రహాషితః॥ 20
నిశమ్య తద్ధర్మసుతోఽపి పార్థ
మువాచభావోహి సుయోధనస్య

ఖ్యాత స్తతో మామను సంస్థిత స్తం
యుధ్యాహవే వైరివధాయ య త్తః॥ 21
అథార్జునో జ్యేష్ఠమువాచ రాజన్
నమయ్యనూన్ ధారయతిత్వ యేదం
నావాప్యతే ద్రోణవశత్వ మద్ధా
శకాద్రిదమో యద్యపి తత్సహాయాః॥ 22
కురుపాండవ పక్ష్యాణాం।నృపాణాం వీర్యశాలినాం
తతః ప్రవవృతే యుద్ధం।శస్త్రాస్త్రై ర్వివిధైరపి॥ 23
ద్రోణో మమర్దపృతనాం వివిధాస్త్ర శస్త్రైః
పాండో స్సుతస్య సమహారథవీతపార్శ్వః
ప్రావర్తయద్రుధిర వాహినదీర్గజేంద్ర
కూలాశ్చ కంకముఖపక్షిభి రీడ్యమానాః॥ 24
నిర్దహంతమరివాహినీం గురుం। ధర్మరాజ యమ భీమ పార్షతాః
అభ్యయుర్ధృత మహాయుధా స్తదా। సాత్యకి ప్రముఖవీర పాలితాః॥
తదా॥
శకుని స్సహదేవేన। ద్రోణో ద్రుపదభూభుజా
వివింశతిశ్చ భీమేన। సుదర్శో నకులేనచ॥ 26
ధృష్టకేతుః కృపేణాపి। సాత్యకిః కృతవర్మణా।
సుశర్మణాచ పాంచాలః। విరాటో రవిసూనునా॥ 27
అపరై రపరేష్వేవం। సంగతే ష్వభిమన్యునా
పౌరవస్సంగతో యుద్ధే। తం శరౌఘైరవాకిరత్ ॥ 28
సౌభద్రిస్తుహయాన్ ధ్వజంచ ధరణౌ ఛత్రంచ తస్య ద్రుతం
బాణౌఘై ర్వినిపాత్య సారథి మపిప్రోన్మథ్య సింహధ్వనిం
కృత్వాతంచ నిహంతు మాశుగవరంజగ్రాహ యావద్రుషా
ద్వాభ్యాం తస్యధనుః పృషత్కసహితం చిచ్ఛేదవై పౌరవః॥ 29
ఖడ్గం గృహీత్వాథ సుతోర్జునస్య। తస్యాస్థిత స్యందనమా త్తరోషః
సూతంచ హత్వా ప్రపదేనతస్య। కరేణజగ్రాహచ కేశపాశం॥ 30
యథేభరాజం హరిణాగృహీతం। నిపాత్యమానం తముదీక్ష్య తేన
అమర్షితః స్సింధుపతీ రథాత్ స్స్వాత్। ఉదప్లవతాసిరుదాఢరావః॥

జయద్రథోఽభిమన్యుశ్చ। తతః ఖడ్గధరావుభౌ
చరంతౌ మండలం చిత్రం। దృష్ట్వా సర్వేఽపి విస్మితాః॥ 32

విక్షిప్తేఽర్జున సూనునా సునిశితే ఖడ్గేతదా చర్మణా
భగ్నే సింధుపతేః పదానిసపదప్యుత్ప్లుత్య కార్ష్ణిః ద్రుతం
భూయస్స్వం రథమాస్థితే భవదథో శల్యస్తు నర్వాయసీం
శక్తిం వ్యక్షిపదార్జునింప్రతి యథాదీప్తాం శిఖాం పావకీం॥ 33

అవప్లుత స్తామభిమన్యు రారాదాదాయతాం పక్షివరో యథాహిం
ముమోచ శల్యాయచ సాతదీయం। నిహత్యసూతం తమపాతయచ్చ॥

ధృత్వా గదామధరథాభిముఖే రుషార్తే
మద్రేశ్వరేఽర్జున సుతోఽపిగదాం పరిగృహ్య
తం ప్రత్యవైక్షతనివార్య తదాతు భీమః
కార్ష్ణిం గదాంచిత కరస్స్వయ ముత్థితోఽభూత్॥ 35

గదాధరౌ మద్రపతిశ్చ భీమః పరస్పరం జఘ్నతురాత్తరోషౌ
నిపేతతుశ్చాపి సమంధరణ్యాం। గదాప్రహారాభిహతౌ భృశార్తౌ॥ 36

తతోఽపనీతే కృతవర్మణాజౌ। రంగాధరంమద్రపతౌచ భీమః
క్షణాత్సముత్థాయగదాం ప్రగృహ్య। రేజేవిధూమోగ్ని రివప్రహృష్టః॥

విద్రావితాం వీక్ష్యతతస్స్వసేనాం।
కర్ణస్య పుత్రో వృషసేననామా
అవాకిరద్బాణ గణైశ్శితాగ్రైః।
పాండో స్సుతానాం పృతనాం సురుష్టః॥

తమభ్యధావ న్నకులస్యసూనుః। క్రుద్ధశ్శతానీక సమాహ్వయశ్చ
ద్రౌపద్య పత్యైరపరై స్సమేతః। తయో స్తదాసీ త్సమరో విచిత్ర

ధృతరాష్ట్ర తనూభవా స్తదా।
వృషసేనా వనకామ్య యోద్యతాః
ద్రుపదాత్మజనే స్తనూభవాన్
వ్యకిరన్ ద్రోణపుర స్సృతాశ్శరైః॥ 40

పాంచాల కేకయ ముఖై ర్ధరణీధరేంద్రైః
భగ్నంతదా భృశముదీక్ష్యపరూధినీం స్వాం

ద్రోణో నివర్త్యసముపాద్రవదంతకస్య
సూనుం చతూరద ఇవద్విరదో మథాంధః॥ 41
సచక్రరక్షేణ నివారితోఽపి। నిఘ్నన్ తమావిశ్యచ సైన్యమధ్యం
శిఖండి శైనేయ యమాంశ్చ ధర్మసూనుం విరాటంచ జఘానవీరః॥42
యుగంధరంచైవ రథాన్నిపాత్య। ప్రత్యుద్గతశ్చాపి విరాటముఖ్యైః
ప్రమథ్యతాన్ ధర్మసుతాంతికస్థో। ద్రోణో విశేషేంతకవత్తదాసీత్॥ 43
జిహీర్షు ముద్వీక్ష్య తదాంతికస్థం। ధర్మాత్మజ స్యాంగిరస స్తనూజం
హాత్రోఽద్య రాజాతనయః పృథాయాః ఇతీవ యోధా రురువుర్భృశార్తాః॥
తదాగతస్తత్ర ధనంజయస్స్వాం। నిరీక్ష్యభగ్నాం గురుణాచమూంతాం
అభ్యార్దయ ద్రోణచమూం విచిత్రైశ్శరై రనల్పైః కుపితాహికల్పైః॥
శరాంధకారేణ తతేఽంతరిక్షే। సూర్యేచ పాశ్చాత్యగిరిం ప్రయాతే
చమ్వావుభేతే శిబిరం ప్రపన్నే। యథాపదం శాంతిమథోవ్యనైష్టాం॥

తస్యాం నిశాయా ముపతస్థివాంసం
దుర్యోధనం ప్రాహ గురుర్జయేచ్ఛుం
రణేహ్యజయ్యో విజయోస్య రాజ
సమక్ష మగ్రాహ్య ఇతీవమన్యే॥ 47

తద్యేనకేన మార్గేణ। దూరమాకృష్యతే యది
అర్జునస్త్వహీనసద్యోమే। నిగ్రాహ్యస్స్యా ద్యుధిష్ఠిరః॥ 48
త్రిగర్తనాథై రథ సవ్యసాచినా। సదావిరుద్ధైశ్శపథేన యంత్రితైః
కిరీటినస్సత్యరథాదిమైరుపా। పధో రణేచాపనయశ్చ వేదితః॥ 49
తేఽగ్నే స్సమక్షం శపథం వధాయ
వధాయ పార్థస్య రవౌ విదీప్తే
సైన్యై స్సమేతా వివిధాస్త్ర యుక్తై రాకా
రయన్ పాండుసుతం రణాయ॥ 50

అథార్జున స్సత్యజితం యుధిష్ఠిరా
వనాయ సంస్థాప్యరుషాకషాయితః
త్రిగర్తనాథాన్ వినిహంతు ముద్యతో
యయౌ గజేంద్రాన్ మృగరాడివోద్ధతః॥ 51

తతస్సుశర్మ సురథ సుధర్మ సుధను స్సుబాహుప్రముఖై స్త్రిగర్త
పతిభి స్సంగతే ధనంజయే విపులమాయోధనమాతన్వతి ద్రోణశ్చ
దుర్యోధనప్రియ కామస్స్వాం చమూం సుపర్ణాకృతినా వ్యూహ్య
యౌధిష్ఠిరం బలమభిదుద్రావ॥ 52

యుధిష్ఠిరశ్చ సేనాం స్వా।మర్ధమండలరూపతః
వ్యూహ్యాభిత స్తాం పృతనాం।ధార్తరాష్ట్రీం రణోద్ధతః॥ 53

ధృష్టద్యుమ్న స్తదా రాజ్ఞా।చోదితో ద్రోణమభ్యయాత్
వికిరన్ శతశో బాణా।న్పర్జన్య ఇవ భూధరే॥ 54

విషణ్ణం దర్శనా త్తస్య।ద్రోణముద్వీక్ష్య దుర్ముఖః
గురోః ప్రియాయ తేనైవ।యుయోధ స్వయముద్ధతః॥ 55

నివార్యతాం శరై ర్ధృష్ట।ద్యుమ్నో ద్రోణముపాద్రవత్
తయో స్సమభవద్ఘోరం।కదనం కృతవైరయోః॥ 56

విద్రావ్య పాండవీం సేనాం।ద్రోణో వితతకార్ముకః
యుధిష్ఠిర మభిసృత్య।శరవర్షై రవాకిరత్॥ 57

తత స్సత్యజితం ద్రోణః।పాంచాల్యం నృపసత్తమం
రక్షణాయ పృథాసూనో।రభ్యేత్య కృతసంయుగం॥ 58

హత్వా తతశ్శతానీకం।విరాటస్య సహోదరం
ససూతం సహయం క్రుద్ధః।ప్రాపయామాస పంచతాం॥ 59

ద్రోణేన విద్రావితమాత్మసైన్యం।నదీం క్షరంతీ మసృజాంచపూరైః
నిరీక్ష్య శైనేయ శిఖండి ముఖ్యాః।ద్రోణం నిజఘ్ను స్సహసైవ సర్వే॥60

ఏకం నిరుద్ధం బహుభిర్బలాఢ్యై।ర్గురుం తముద్వీక్ష్య చ ధార్తరాష్ట్రాః
ఆవారయంస్తో ద్విషత స్సరోషాః కర్ణానుమత్యా గురుమభ్యుపేతాః॥ 61

ద్వంద్వే ప్రవృత్తే ధరణే కురూణాం।పాండోస్సుతానామపి ఘోరరూపే
దుర్యోధనో నాగశతై రుపేతః।దుద్రావ భీమం ప్రతిభీమనాదం॥ 62

భీమస్తు నిర్మథ్య గజేంద్రయూథం।దుర్యోధనంచాపి నిపీడ్య గాఢం
అంగేశ్వరస్య ద్విపతోభియాతుః।ఛిచ్ఛేద శీర్షం ద్విరదం నిపాత్య॥ 63

ప్రాగ్జ్యోతిషోథ ద్విపరాజ సంస్థః।భీమం సమభ్యేత్య రథం తదీయం
అచూర్ణయత్సాశ్వముదారరోషః।పద్భ్యామధావత్స చ శత్రుసైన్యే॥ 64

సమ్మృత్య కల్పో భగదత్తనాగో। భీమం సమావేష్ట్య గళేకరేణ
అపాతయజ్జానుయుగేన భూమా। లీనోభవత్సోపి గజేంద్రదేహే॥ 65
భీమో హతోభూదితిచుక్రుశుస్తే
తస్మిన్నదృష్టేథ యుధిష్ఠిరేణ
సహాభ్యధావ ద్ద్రుపదస్యసూనుః
ప్రాగ్జ్యోతిషేశం వికిరన్ శరౌఘాన్॥ 66
సచవృద్ధతమోపి। వీర్యవాన్। భగదత్తో రిపుభిర్నివారితః
వ్యధమద్గజమూర్ధ్నధిష్ఠితః। పృతనాం పాండుసుతస్య నైకధా॥ 67
దశార్ణరాజ శ్శైనేయ। ప్రముఖాన్ వికిరన్ శరైః
చచారద్విపమారూఢో। భగదత్త ఇవాంతకః॥ 68
సంశప్తకాఖ్యాన్ విజయస్త్రిగర్త।నాథాన్ సుశర్మ ప్రముఖాన్నిపాత్య
ప్రాగ్జ్యోతిషో యత్రకరోతి యుద్ధం। కృష్ణానుయాత్వా త్వరయాజగామ॥
ప్రాగ్జ్యోతిషోథవిజయే భగతేరణాయ
కృష్ణంజఘాన విశిఖైః ప్రళయాగ్ని కల్పైః
క్రుద్ధోర్జున స్తదనుతస్య ధనుర్నికృత్య
నాగస్యవర్మచ బిభేదశరైర్ననైకైః॥ 70
ప్రహితామథశక్తిమర్జునో। భగదత్తేన యదూద్వహో రుషా
విశిఖై స్సపదిద్విధాచ్ఛిన। ద్గజమప్యార్దయదాశుగైర్వరైః॥ 71
ఛిన్నఛత్రధ్వజోరాజా। భగదత్తః కిరీటినా
తోమరై స్తస్యమకుటం। పర్యావర్తయదద్భుతం॥ 72
అథాన్య ద్ధనురాదాయ। వర్షంతం శరసంహతీః
భగదత్తం సముద్వీక్ష్య। క్రోధమాహార యద్భృశం॥ 73
పునరస్య ధనుశ్ఛిత్వా। ద్విపస్తత్యాజఘానతం
అర్జునః పరమామర్షీ। కేశవేనప్రచోదితః॥ 74
అథహారి భగదత్త సమీరితం। మహితమస్త్రముదీక్ష్యచ వైష్ణవం
విదధదర్జునమాదధదాత్మనస్సపదివక్షసి సంశ్రిత రక్షకః॥ 75
అథకేశవచోదితోర్జునః। భగదత్త ద్విరదంతు కుంభకే
నిజఘానశితేనపత్రిణా। సపపాతవ్యసురద్రిరాడివ॥ 76
తతోర్ధచంద్రాకృతినాశరేణ। ప్రాగ్జ్యోతిషేశం హృదిసంజఘాన

సభిన్నమర్మానిపపాతభూమౌ। సంపశ్యతాంఖేస్మయతం స్సురాణాం॥ 77

వృషకాచల సంజ్ఞితౌ తతః। శకునేస్త్రా సహజౌధనంజయః
పరలోకముపానయన్మృధే శకుని స్త్రతరుషం వ్యథాధ్భృశం॥ 78

శకునేర్మాయయాసృష్టా। మథశస్త్రాస్త్రసంచయం
దివ్యాస్త్రేణ ప్రత్యవారీ। ద్విజయో హరిచోదితః॥ 79

తమస్తు జ్యోతిషాస్త్రేణ। వారుణం చాపి సౌరతః
ఏవం బహువిధానస్త్రాన్। ప్రత్యస్త్రైః ప్రత్యవారయత్॥ 80

అథ భయాత్ శకునౌ హరితోద్రుతే
సితహయేన హతాః కురుసైన్యగాః
శరణమీయురుపేత్య గురుంతత
స్సచచకార మహారణ మద్భుతం॥ 81

ద్రోణాస్త్ర సంపీడిత మాత్మసైన్యం
దృష్ట్వా తదా పార్షత రాజసూనుః
తమభ్యధావత్సతయో ర్విచిత్ర
స్సమాగమోభూదుపమా విహీనః॥ 82

యుద్ధే తత్రద్రోణపుత్రేణ నీలః।
శీర్షచ్ఛేదం ప్రాప్యపంచత్వమాప
తన్నక్షామ్యన్ బాహ్లీకం షష్టిబాణైః
పంచాశ్యకర్ణం భీమసేనో జఘాన॥ 83

భీమో విద్ధస్తతో ద్రోణి। కర్ణ ద్రౌణి సుయోధనైః
తాన్ ప్రత్యవిధ్యదభ్రాంత। స్త్వేకోపివ్యథయన్ బహూన్॥ 84

తదా భీమస్య సాహ్యాయ ధర్మరాజేన చోదితాః
యమౌచ యుయుధానాద్యాః। సంగ్రామం విజగాహిరే। 85

సంకులే సమరే తత్రప్రవృత్తే భీషణారవేద్రోణిః
పాండవసేనాం తాం। వ్యధునోత్ బహుశోరుషా॥ 86

తదార్జునో ద్రోణిశరావధూతాం।
స్వాం వీక్ష్యసేనాం ప్రళయార్క తేజాః।
దదాహసర్వాన్ శరవహ్నిపాతైః కురూన్।
యథాశుష్కవనం కృశానుః॥ 87

భీతైరర్జునబాణవేగనిహతైః యోధై స్తదా సత్వరః।
ప్రక్షిప్త స్సముపాద్రవత్సురుషితః కర్ణః పృథానందనం
ఆగ్నేయాస్త్ర మథోస్సృజచ్ఛరగణాన్ జిష్ణుర్ముమోచాశని
ప్రఖ్యాం స్తాన్ రవినందనః ప్రతిశరై స్సద్యోయురోధాంతరే। 88

శైనేయ భీమ ద్రుపదాత్మజాస్తే। విద్ధ స్తదై వార్కసుతోఽతిరుష్టః।
తేషాం శరాసాన్ వినికృత్య పార్థం। సమావృణో త్పత్రిభిరుగ్రపాతైః॥ 89

జిష్ణుస్తు కర్ణశరపాత మసహ్యవేగం।
వ్యాహత్య తస్య సహజానవధీద్వ్యధిత్రీన్
భీమశ్చ తత్ర రథతోఽదివమాప్లుతోఽసి
పాతైర్జఘాన రవిజస్య సహాయ భూతాన్। 90

పునారథస్థో దశభిః పృషత్కైః। భీమోరవేర్నందన మాజఘాన
వాహాన్ ససూతానపి పంచబాణై ర్విధ్యాజగర్జద్విరదారితుల్యం॥ 91

ధృష్టద్యుమ్నోఽసినా తత్ర। రథాదుత్ప్లుత్య వేగితః
చంద్రవర్మ బృహత్క్షత్రౌ। హత్వా భూయస్థితోరథే॥ 92

వివ్యాధ కర్ణం బాణానాం। త్రిసప్తత్యాగ్నివర్చసాం
తతస్సాత్యకినావిద్ధం। కర్ణం ఛిన్నశరాసనం
ద్రోణ దుర్యోధనౌ సింధు। రాజాచాపన్నమాయయుః॥ 93

భీమ సౌభద్ర పాంచాల। తనయాశ్చ యమౌరణే
శైనేయస్యావనంచక్రు। ర్విధృతాసి శరాసనాః॥ 94

రౌద్రే రణేవర్తతి పత్తియుగ్మ సంస్థాగజావాజివరాశ్చ యోధాః
పేతుర్ధరణ్యాం బహుధ్రూహతాంగాః। ప్రసుస్రువుశ్శోణితనిర్ఝరాశ్చ

శ్రాంతం తదాబలయుగం కురుపాండవానాం
సూర్యే స్తమీయుషిరణా ద్వినివృత్తమాసీత్
ఆశ్వాస యద్బలపతి ర్బలమాత్మనీనం
సూర్యోదయం ప్రతినిరైక్షత యుద్ధహేతోః॥ 96

భూయోరవా వుదయపర్వతశేఖరస్థే
సంశప్తకై స్సితహయో నిహతా వశిష్టైః
ఆకారితస్స సమరాయదిశం ప్రయాతో
యామ్యాం యుయోధ సహతై స్తపసూర్యకల్పః॥ 97

ద్రోణిశ్చ పద్మాకృతితో। వ్యూహ్యాసేనాం నిజాంతతః
మధ్యే దుర్యోధనం న్యస్య। బభూవస్వ యమగ్రతః॥ 98

అభిద్రవత్తత్కురురాజసైన్యం। వీక్ష్యాభిదుద్రావచ పాండవానాం
నిదేశతో ధర్మసుతస్య సైన్యం। భీమాభిమన్యు ప్రముఖాత్త రక్షం॥ 99

అభ్యాగతాన్ సాత్యకి చేకితాన। పాంచాల తత్పుత్రి విరాటముఖ్యాన్
మహారథా నాంగిరస శ్శరౌఘై రపాతయద్వాయురివాభ్ర బృందం॥ 100

అథ ధర్మసుతస్య చోదనా దభిమన్యుః పరిపశ్యతో గురోః
ద్విషతాం బలమబ్జరూపితం। విజగాహే దళయన్ సచంకురః॥ 101

సకర్ణికార ధ్వజభూషితో రథ
స్సుమిత్రసూతోత్తమ బద్ధసైంధవః
ముంచన్ సుభద్రాత్మజ చోదితేషూన్
చచార సైన్యే ద్విషతాం కురూణాం॥ 102

అభిమన్యు నిపీడితాం చమూం సముదీక్ష్య వరుషా సుయోధనః
సమధావదుదూఢవాహనో। వికిరన్ తం విశిఖాననేకశః॥ 103

ద్రోణాజ్ఞయాథ కృప కర్ణ బృహద్బలాద్యా
స్సౌభద్రి మాహావగతం వినివార్యశస్త్రైః
దుర్యోధనం వ్యపనయన్నథ కార్ష్ణిరుగ్రనాదం
విధాయ విముఖానకరో ద్విషతూన్॥ 104

వీక్ష్యా శ్మకస్య తనయం నిహతం సుభద్రా
పుత్రేణ కర్ణ కృప శల్య ముఖాస్సరోషాః
అభ్యద్రవన్న మిషుభిర్నిశితై ర్విదీప్తైః
కర్ణాయ కార్ష్ణిరపి వర్మభిదం ముమోచ॥ 105

భిన్నేతు కవచే తేన కర్ణో విహ్వలతాం గతః
స్వస్థః పునః క్షణాత్ కార్ష్ణిం శరవర్షై రవాకిరత్॥ 106

కర్ణేన ద్రౌణినాచాపి। తథైవ వకృతవర్మణా
శరై రాచిత సర్వాంగః। సౌభద్రిః కోపమాహరత్॥ 107

మద్రేశే కార్ష్ణినావిద్ధే। ముగ్ధే తస్యానుజో బలీ
అభ్యయాత్సోపి తేనైవ। ఛిన్నమూర్ధా పతన్మృతః॥ 108

ఉత్సాహవానథ కిరీటిసుతో విచిత్రాణ్యస్త్రాణి
తత్ర విసృజన్ ద్విపతాం బలౌఘం
అంగిరసేమిషతి యామ్యపథం వినాయ
కర్ణాదివాననికిరన్ శతశశ్శరాఘైః॥ 109

సంశ్లాఘితేర్జునసుతే గురుణా తదానీం
దుర్యోధనస్త మనుచింత్య విమూఢచిత్తః
తస్మిన్ కృపాప్రణయ యుక్త ముదీర్ణరోషః
తద్వ్యాజహార దినకృత్తనయాదిమేభ్యః॥ 110

దుశ్శాసనోగ్రజవచ స్తునిశమ్య కార్ష్ణి
మభ్యేత్య తేన సుచిరం సమరం విధాయ
విద్ధోప తచ్ఛరవరేణ సజత్రుదేశే
తం మూర్ఛితం రణతలాదనయచ్చ యంతా॥ 111

కర్ణస్య కార్ష్ణే రథసంప్రహారో। బభూవ తత్రార్జుననిరకనూనోః
చిచ్ఛేద కేతుంచ ధనుశ్చ తత్ర। కర్ణానుజోభ్యేత్య ముమోచ బాణాన్॥

ఛిన్నధ్వజస్తేన తదాభిమన్యుః। కర్ణానుజస్యాచ్ఛిన దుత్తమాంగం
క్రుద్ధస్తతో ధావ దుదగ్రధన్వా। కర్ణః పునః కార్ష్ణి మమోఘవీర్యం॥

ద్యావాపృథివ్యో ర్వితతై ర్మయూఖై ర్యథార వేణాణగస్తై శ్శితాగ్రైః
నిరుద్ధమార్గో విజయాత్మజేన। పరఙ్ముఖో ధానదధాకనూనుః॥ 114

మహారథా స్తత్ర నికృత్తగాత్రా। నిపేతురుర్వ్యాం బహవోర్జునస్య
పుత్రేణ విత్తేన జగత్సువీర్యో। కురరఘురాసాద్రదక రుద్ధమార్గాః॥ 115

సాహాయ్యాయ తదార్జునే రభిముఖాన్ పాంచాల భీమాదిమాన్
దృష్ట్వాతే కురుసైన్యగాన్నృపతయో భీతాః పరాంచో భవన్
సింధూనామధిపో బలీతు నిఖిలాన్ రాజ్ఞో నివర్త్యాశుణాత్
భూయోవ్యూహ మపూరయత్ప్రశిథిలం యత్కార్ష్ణినా విద్రుతం॥

శైనేయం ద్రుపదం శిఖండిన మథోభీమంచ మాత్స్యేశ్వరం
ధృష్టద్యుమ్న మజాతశత్రు మపిసవ్యాపోచ్ఛితాగ్రైశ్శరైః
త్యక్త్వా ధర్మసుతేన కార్ముక మథోచ్ఛిన్నం పునశ్చాపరం
సంగృహ్యేరిషు సాయకాన్ సమకిరత్ క్రుద్ధస్తదా సైంధవః॥ 117

భీమేన భల్లై స్త్రిభిరాశుభూమా। నిపాతితచ్ఛత్రశరాసకేతుః
అన్యేన చాపేన తదీయకేతు। హాయధ్వజాన్ సింధుపతిర్జహార॥ 118

శైనేయస్య రథం ప్రియాతివిరథే భీమే కురూణాం వరాః
హృష్టా స్సింధుపతిం తుతుష్టువురథో పార్థాత్మజో రోషితః
తత్సైన్యం ప్రవిగాహ్య భీమవిపులం గ్రాహేయథాంభోనిధిం
సర్వం వ్యాకులయన్చ చారరణభువ్యంతే యథైవాంతకః॥ 119

వృషసేన స్తదాచ్ఛిన్న। ధన్వానిహతసారథిః
పార్థాత్మజేన సమరా। దపలాయత సాధ్వసాత్॥ 120

వసాతీయశ్చ సౌభద్రిం విధ్వాషష్టిశరైశ్శితైః
నికృత్త హృదయ స్తేన। పపాత ధరణౌ వ్యసుః॥ 121

కార్ష్ణి స్తత్రవిలోళయన్ రిపుబలం వీరం నిపాత్యావనౌ
తం సత్యశ్రవసం మహారథవరం శల్యాత్మజేనాహవం
చక్రే తత్ర నిరీక్ష్య శల్యతనయం ఛిన్నధ్వజాశ్వాదికం
తన్మిత్రాణి శరాన్ బహూన్ సమకిరన్ సర్వే సుభద్రాసుతే॥ 122

గాంధర్వం సవిసృజ్యపార్థతనయ స్సంమోహయన్ సర్వశో
భూపాలాన్ దదృశే హ్యనేక విధయామూర్త్యాకిరన్ సాయకాన్
క్రోధాదంతక సన్నిభేన నరపాస్సర్వేసహాశ్వద్విపా
భిన్నాంగా బహవో నిపేతురవనౌ దుర్యోధనో ధాభ్యయాత్॥ 123

ద్రోణ ద్రౌణి బృహద్బలార్కజ కృపై దుర్యోధన వ్యాసగై
రన్యైశ్చాపి నృపై స్తదార్జునసుతో రుద్ధోపినోఽకంపతే
తత్రాభేత్యచ లక్ష్మణ శ్శరగణాన్ విక్షిప్య పార్థాత్మజే
తే నచ్ఛిన్నశిరాః పపాతసమరే సంపశ్యతాం సర్వతః॥ 124

అథ జయద్రథస్య సేనాం ప్రవిశంతమభిమన్యుం సకాళింగః క్రాథ
పుత్రోరురోధ॥ 125

తాన్ సర్వా న్విముఖీకృత్వా। కాళింగాన్ పార్థనందనః
హత్వా చక్రాథపుత్రస్య। శిరోహార దుపాంశునా॥ 126

కర్ణాంగిరస తత్పుత్రై రథకృపాచార్యేణ పార్థాత్మజః
సంవృష్టః కృతవర్మణాచ విశిఖాసారేణ వీరోత్తమః

కర్ణం కర్ణిశరేణ కర్ణసవిధే విధ్వాగురోర్నందనం
బాణాగ్రైస్త్రిదశభిః కృపస్య తురగాన్ సంపాత్యతంచావధీత్॥ 127

పంచాశతాంగిరసమేన విధ్వా। బృహద్బలంచైవ దశేషు ముఖ్యైః
అశీతిబాణైః కృతవర్మణోఽంగం। తేచాభవన్ విహ్వలితాస్తదానీం॥ 128

బృందారకాఖ్యం కురువంశవీరం। హతం నిరీక్ష్యార్జున నందనేన
ద్రౌణి స్తమాహత్యచ పంచవింశత్యా జింహ్మాగ్రై స్తేన సుగాఢవిద్ధః॥ 129

బృహద్బలేనాథ కిరీటిసూనుః। కర్ణాఖ్య బాణేన హృదిప్రవిద్ధః
ధ్వజాశ్వసూతాన్ ధనురస్యవిధ్వా। తంచావధీత్సోఽపతదుద్గతాసుః॥ 130

కర్ణేన భూయశ్చ సమేత్యహత్వా। రథం ససూతధ్వజవాహమస్య
అపాతయ న్మాగధరాజసూనుం। తమశ్వకేతుం సరథాశ్వసూతం॥ 131

మార్తికావతిక కుంజరధ్వజా। వృన్న దంతమభిమన్యసాయకైః
పార్థనందన మథాభ్యయాద్భు। దుశ్శాసనస్య తనయోరుపాకులః॥ 132

దుశ్శాసనస్యతనయేన తదాభివిద్ధ
సూతేచ వాజిషు కృతప్రహతేషు కార్ష్ణిః
నారాచమేకమసృజద్వినిహంతు మేనం
ద్రౌణిస్తమచ్ఛినదిషు త్రితయేనసద్యః॥ 133

తంవర్జయిత్వాథచ మద్రరాజం। త్రిభిర్జఘానైవ శరైశ్శితాగ్రైః
సగార్ధపత్రైర్దశభిః పృషత్కైర్వివ్యాధ వక్షస్యరిదంతిసింహం॥ 134

ఛిత్వా ధనుస్తస్యచ పార్ష్ణిసూతౌ। నిహత్యశత్రుంజయ చంద్రకేతూ
సూర్యప్రభంచైవ సువర్చసం మహాః। మేధంచ వివ్యాధశరై శ్శితాగ్రైః॥

తస్యాద్భుతం వీర్యముదీక్ష్యరుష్టాః। దుర్యోధనస్సౌబలకర్ణముఖ్యాః
మిథస్తు సంమంత్ర్య తదైకమాజౌ। బాలం నిజఘ్ను స్సకృదేవసర్వే॥

తదాస్యతస్తస్య శరాననేకాన్। కర్ణోచ్ఛినచ్చాప మథార్వతశ్చ
భోజః కృపః పార్ష్ణినియంతృయుగ్మం। శేషాశ్శరైస్తం వ్యకిరన్ సమంతాత్

తస్యాంతరిక్షేచరతోఽసిధర్తుః। చిచ్ఛేదముష్టౌ కరవాలమార్యః
చక్రం సముద్యమ్యతతః క్షితిస్థం। తమభ్యధావత్ భృకుటీ సుభీమః॥

ఛిన్నే తు చక్రే రిపుభిస్సకార్ష్ణిః। గదాధరోభ్యద్రవదార్యపుత్రం
హత్వా తురంగాన్ గదయా తదీయాన్। సూతం సపార్ష్ణిం నిజఘాన గాఢం॥

దుశ్శాసనేశ్చాపి రథం ససూతం। నిపాత్య తేనాథ గదాధరేణ
మిథస్సమాగమ్య చచార పార్థ। సుతోంబరే రుద్రయుతోంతకో వా॥ 140

గతేర్విశేషేణ గదాధరౌ తౌ। నభశ్చరంతౌ సముదగ్రకోపా
మిథోభిహత్యైవ ధరాం ప్రవిష్టౌ। ఇంద్రధ్వజా వాశ్వయుజే విముక్తౌ॥

సముత్పతంతం పునరేవ భూమే ర్దుశ్శాసనశ్ఛిద్రగతం ప్రహృష్టః
కిరీటిసూనుం గదయోత్తమాంగే। జఘానసోభూ త్పతితో రతాసుః॥142

ఏవం నిశమ్య నిహతం రిపుభిస్సురైస్తం
పార్థాత్మజం వ్యలపదంతకసూనురిత్థం
హా పుత్రకాద్య బహుశాన్ వినిపాత్య వీరాన్
క్షుద్రేణ కిం వినిహతోసి శుచం వితన్వన్॥ 143

వ్యాసస్తదాగత్య శుచాకులం తం। ఆశ్వాసయామాస నిబోధ్య తత్త్వం
హృష్టాః కురూణాం ప్రవరాస్తతస్స్వ। మవాప్య సర్వే శిబిరం హ్యతిష్ఠన్॥

ధర్మాత్మజోపి మునివర్య కృతోపదేశాత్
స్వాస్థ్యం సమేత్య వినివర్త్య బలం స్వకీయం
యావత్ప్రయాతి శిబిరం విజయోపి హత్వా
సంశప్తకా న్నివవృతే సకలాన్ సకృష్ణః॥ 145

అధ్వన్యదీక్ష్య వశుచోనిమిత్తం। అస్వస్థచేతా హరిణా సమాధిం
సంప్రాపిత స్స్నాయముపాస్య సంధ్యాం। అవాప నైజం శిబిరం కిరీటీ॥ 146

సౌభద్రిమేకం నిహతం నృపాద్యైః। జయద్రథాద్యైర్బహుభిః కునృత్యా
శోకాకులో సౌ సుచిరం రుదిత్వా। సఖ్యా సమాశ్వస్తమనా బభూవ॥

జయద్రథస్యైవ వధాయ సంధాం। చక్రేర్జునస్తత్ర నృపాలమధ్యే
శ్వస్తం రవేరాస్తమయాన్న హంతా। తదా ప్రవేక్ష్యామి కృపీటయోనిం॥

ప్రతిశ్రుతే తేన వధే తు సింధుపతే ర్హరిశ్శంఖరవం చకార
పశ్చాచ్చ వాద్యాని వినేదురన్యా। న్యాపోప్నత్సశబ్దో భువి చాంతరిక్షే॥

తం ఘోషం వితతం దిశాసు సకలా స్స్వాకర్ణ్య సింధ్వీశ్వరః
పార్థేనాపి కృతాం నిశమ్య సమరే సంధాం వధాయాత్మనః

ప్రాణానాం చపరీప్సయాలులితధీః గంతుం గృహం నిశ్చితః
స్వాశ్వస్తో ధృతరాష్ట్రజేన నభయం స్యాత్తేర్జునాదిత్యభూత్॥ 150

కర్ణ శల్య కృప భోజ స్సాబలై రక్షితస్య సమరేతవార్జునాత్
భీర్నవేన్నహిరణే తతోర్జునం। యాహిచేత్యకథయ త్సుయోధనః॥

ఆశ్వస్తోపి సుయోధనేన బహుశో రాత్ర్యాం తదాసైంధవః
ద్రోణస్యాంతిక మభ్యుపేత్యచరణౌ నత్వా తదీయాముహుః
నీర్వ్యేహం కిమువార్జు నోధికతరః బ్రూహ్యేవయోరంతరం
త్విత్యాహాథగురు స్తమాహా భవతః పార్థోతి శేతేన్వితి॥ 152

అథాపిరాజ తవరక్షితస్య
మయాచ దుర్యోధన ముఖ్యవీరైః
భయం నపాండో స్తనయా దత స్త్వం
మాంద్యం విధూన్వ సమరాయయాహి॥ 153

గురుణాథ సుదూరదర్శినా।త్వితిసంధుక్షిత ధీర తాబలః
సమరాయమనోదధేథమస్మిత వాహే నముదా జయద్రథః॥ 154

తదా సుభద్రా వధమాత్మజన్య।శ్రుత్వాశుచాతా విలలాపభూయః
తాం శౌరిరాశ్వాస్య తథోత్తరాంచ జగామనైజం శిబిరం ప్రహృష్టః॥

పార్థశ్చ తస్యాం నిశిశర్వమీశం।అభ్యర్చ్యసర్వై ర్విభిన్నశౌరిః
విచింతయన్నేవనిజాం ప్రతిజ్ఞా మశేతరమ్యేశయనేసుగంధే॥ 156

కృష్ణోపి సఖ్యుర్విజయస్యనైశం।నిత్యోపహారం శశిభూషణస్య
సమాపయిత్వా సముపేత్యధామ। స్వకం సుఖేనా స్వపదావాతాత్మా॥

పార్థస్తతః నిశిప్రసన్నమనసా స్వప్నే పునర్విస్మృతే
వ్యాస్త్రే పాశుపతే హిమాద్రిశిఖరే శర్వేణదత్తే ముదా
సద్యోబోధ ముపేత్యతచ్చసకలం సంస్మృత్యహృష్టః క్రియాం
నిర్వర్త్యోషసి ధర్మరాజసవిధం సంప్రాప సన్నాహవాన్॥ 158

కృష్ణోపి నిర్వర్త్య నిశావసానే।దైవం విధానం నియమేనసాకం
అభ్యేత్య ధర్మాత్మజ సన్నిధానం।ననామతం శక్రఇవాబ్జవాసం॥ 159

తత్రార్జున స్వప్ననిరీక్షితంత।చ్చిత్రం మహాదేవ కృపోపలబ్ధం
విజ్ఞాపయామాస నరేంద్రమధ్యే కృష్ణాయ ధర్మాత్మజనే స్సమక్షం॥ 160

అజాతశత్రు ర్పార్థమాత్మవశ్యం।సంస్తుత్య వేదాంతవచస్సరళ్యా
హన్యాద్యథా సైంధవమర్జునోద్య।తథాయతేథా ఇతిసంజగాద॥ 161

కృష్ణోపి రాజాన మువాచపార్థ।తుల్యో స్తికశ్చి ద్భువనేశరాసీ
మాశోకమీయా స్సమరేర్జునోద్య।జయద్రథం నేష్యనియామ్యలోకం॥

శ్రుత్వా తద్వచనం హరేర్నృపతయస్సర్వేముతం ప్రాపున్వర్
కృష్ణశ్చార్జున సంయుతోంతకసుత స్యానుజ్ఞయాప్రస్థితః
ఆయాతో యుయుధానమప్యనునయ న్పార్థస్య వేశ్మక్షణా
ద్దివ్యం భాస్కరసన్నిభం రథవరం సజ్జం చకారస్వయం॥ 162

పరీత్యతంవా నరవీర కేతుం।కృతాహ్నికస్యందన మింద్రసూనుః
వృద్ధైర్ద్విజైస్సాదర మాహితాశీ।స్సమారురోహ వధృతస్వకార్యః 164

యుయుధానానుగః కృష్ణ స్తమన్వారుహ్యవాజినాం
జగ్రాహరశ్మీ నింద్రస్య।తురంగా నివమాతలిః॥ 165

తదా పృథానందన శాసనేన।సంరక్షణాయాంతక నందనస్య
శినే స్తనూజ స్సజగామపార్థ స్తతోరిసైన్యం ప్రవివేశభీష్మం॥ 166

ద్రోణః కురూణాం పృతనాం విభాతే
దుర్యోధనార్థే శకటాకృతిం తాం
చక్రాబ్జసూచ్యంతరభేదయుక్తాం
సంవ్యూహ్య యుద్ధాయ సమాజగామ॥ 167

పార్థేన సైంధవవధే విహితాం ప్రతిజ్ఞాం
శ్రుత్వా విచార్యతమమోఘబలం నరేంద్రాః
సర్వేసుయోధనముఖాః పరిపాతుమేనం
వ్యూహం బుజస్య దళపార్శ్వ మనీనయంతం॥ 168

దుశ్శాసనాద్యాంశ్చ జయద్రథస్య సంరక్షణార్థం పరితోనిధాయ
స్థిత్వాస్స్వయం వ్యూహముఖే సభారద్వాజః ప్రతస్థేద్విషతాం వధాయ॥
గాండీనముక్తై రిషుభిః కిరీటీ।వధేద్రుతాత్మాథ జయద్రథస్య
విక్షేపయామాసచమూం కురూణాం।గ్రాహేయథాబ్ధేర్లహరీంప్రహృష్టః॥
విభేత్తుకామ శ్శకటాకృతిం తాం।పార్థశ్చమూ మాంగిరసాం వరేణ్యాం
సేనాముఖస్థం వకిరచ్ఛరాఘైః।యథాద్రిమాసారఘనై స్తటిత్వాన్॥ 171

సేనాముఖే సాయకవృష్టికీర్ణే
యోధాగ్రణీ స్స్వవ్యస కృద్ధతేషు
దుశ్శాసనః క్రోధయుతోఽభ్యధావత్
పాండోస్సుతం దుర్విషహం రిపూణాం॥ 172
తస్యానుగం మహదిభేంద్రబలం నిపాత్య
యోధాన్ హయాంశ్చ రథినస్సు బహూన్నిహత్య
తంచాపిసాయకవరై ర్విముఖీచకార
సంవర్తకాగ్నిరివదుర్విషహః కిరీటీ॥ 173
దుశ్శాసనోఽర్జున శరై రసకృత్ప్రవిద్ధో
భీతో గురుం శరణమాపసతత్రిదీనః
పార్థశ్చ మాధవమతేంగిరసాం వరేణ్యం
బద్ధాంజలి స్త్విదమువాచ చమూముఖస్థం। 174
బ్రహ్మన్ ప్రదేహి భవ్రకంప్రణతాయమహ్యం
పూజ్యోసిమే పితృసమో గురురేవవిద్వన్
ఆవిశ్యశాత్రవబలం భవతః ప్రసాదాత్
హంతుం జయద్రథమవై మిదిశాయనంతత్॥ 175
నమామజిత్వా ద్విషతాంబలంత్వయా
ప్రవేష్టు మద్యాలమితిస్మితాన్వితః
పృథాసుతం ప్రాహ గురు స్తత స్తయో
ర్బభూవయుద్ధం ధృతయోర్జయేమిథః॥ 176
ద్రోణప్రయుక్తా న్విశిఖాన్నివార్య
పృథాసుత స్తత్పదయోః పురస్తాత్
ఏకంసమర్ప్యేషు మథోఽవిజేన
ధర్మేణ భూయోవిససర్జ బాణాన్। 177
ఛిత్వాశరాన్ తస్యశరై స్స్వకీయైః
తస్మిన్ ధనుః ఛేత్తుమథేచ్ఛతిస్వం
మౌర్వీం నికృత్యా స్యహయాన్ ధ్వజంస
సూతంచ విధ్యాంగిరసాం వరేణ్యః॥ 178
అవాకిర స్తంచ శరైరనేకైః। స్తతోఽర్జున స్సజ్యమరం విధాయ
శరానిషట్ సప్తతథా సహస్రమథాయుతంచాపి శరాన్ ముమోచ॥

తైస్సాయకై ర్దుర్విషహైస్తదానీం
హతేషు వీరేషు బహుష్వవన్యాం
పతత్సు పార్థం గురురప్యభీక్ష్ణ
మాచ్ఛాదయ ద్బాణగణై ర్నిమేషాత్॥ 180

నారాచేన పృథాసుతో గురుణా సంతాడితో వక్షసి
వ్యూఢే ధైర్యముపాశ్రితో విచలితో ప్యావిధ్యదాంగీరసం
బాణైస్సోపిచ పంచభిర్మధురిపుం విధ్వాశరైరర్జునం
సప్తత్యాత్రిభిరప్యముష్య విశిఖైః పశ్చాత్రిభిః కేతనం॥ 181

చక్రే నిమేషాత్త మదృశ్యరూపం। ద్రోణశ్శరాసార ముదీరయానః
తౌతత్ర తుల్యౌ గురుశిష్యభూతౌ। చక్రుశ్చిరంజన్య ముదీర్ణరోషౌ॥ 182

తయోరుదీక్ష్యా ద్భుతమేవవీర్యం। కార్యాత్యయేన త్వరయాయుతేన
సంచోదితో యాదవనందనేన। ప్రదక్షిణంతంచ గురుంపరీత్య॥ 183

జగామపార్థో విసృజన్ శరౌఘాన్। విసృజ్యతం సైంధవమర్దనాయ
తదా గురుః ప్రాహధనంజయత్వం। కుత్రాద్యగంతాసినమాం విజిత్య॥

భవాన్ గురుర్మే తనయేనతుల్య। స్తవాస్మియుద్ధే నహితేవిజేత
ఇతిబ్రువన్ సంత్వరయంశ్చ కృష్ణం। దుద్రావపార్థోథ జయద్రథార్థం॥

అన్వపద్యత పృథాసుతో యుధా మన్యునాథ సతధోత్తమౌజసా
ఆససాదసచమూ ద్విషాం రుషా। కేసరీవగజసంహతింవనే॥ 186

లలిత్థమాళ్వల్లక కేకయాశ్చ। గోపాల నారాయణ శూరసేనాః
వసాతయస్తం శిబయశ్చ భారద్వాజం పురస్కృత్య తదాభ్యధావన్॥

జయః శ్రుతాయుః కృతవర్మణాచ
కాంభోజరాజా విజయం తదానీం
న్యవారయన్ పుత్రవధాభితప్తం
విగాహమానం పృతనాం విదీర్య॥ 188

తా నర్జునో బాణగణై ర్విధూయ।
ద్రోణాభిముఖ్యం సముపేత్యధీరః
అశాతయ త్తస్యచమూముపారాం
నికృత్తగాత్రా శ్వరథేభ యోధాం॥ 189

ద్రోణాబ్దసృష్టం శరవర్షముగ్రం।
బ్రహ్మాస్త్రవాతేన విధూయపార్థః
విధూమవైశ్వానరతుల్యతేజా
స్తదాబభాసే సదృశోంతకేన॥ 190

ద్రోణశ్చ విస్మితమనావిజయస్యవీర్యం
దృష్ట్వాచ్యుతం భుజయుగేచతతాపవత్సే
సప్తత్యజింహాగవరై ర్విజయంచ పంచ
వింశచ్ఛరై స్సచచకారపరం ప్రయత్నం॥ 191

వినివార్యశరాన్ ధనంజయః ప్రతిబాణై ర్గురుణా సమీరితాన్
కృతవర్మ చమూం వ్యదారయత్। దశభిస్సోర్జున మావధీచ్ఛరైః॥
శతేనవిద్ధో విశిఖైః పృథాయాః। పుత్రేణభోజః కృతవర్మరాజా
తమచ్యుతంచైవ శరైరవిధ్య। ద్వైకైకశో దిగ్ద్వయపంచసంఖ్యైః॥
అధార్జున చ్ఛిన్నశరాసనస్స। భోజోన్యదాదాయ ధనుస్సురుష్టః
ఆభ్యర్దయామాసత యో స్తదానీం। చిరంబభూవా ద్భుతమేవయుద్ధం॥

కాలాత్యయత్వరిత మాధవచోదనేన
భోజం పృథాతనుజ నిస్సవిమోహయిత్వా
కాంభోజసైన్య మగమజ్జవనై స్తురంగైః
భోజోపి చక్రిపరిపాలక సంగతోభూత్॥ 195

యుధా మనూక్యై త్తమోజోభ్యాం। కృతవర్మణి యుధ్యతి
శ్రుతాయుధం పృథానూను। రభ్యగా ద్వరుణాత్మజం॥ 196

తదా శ్రుతాయుధ స్త్రిభి రర్జునం నవతి ర్యచహరిం
విధ్వాధ్వజం చార్జునస్య క్షురపేణాతాడయత్॥ 197

తతో నవత్యా విజయః। శ్శరాణా మాజఘానతం
శ్రుతాయుధశ్చ తంస ప్తస ప్తత్యార్దయ దర్జునం॥ 198

అ ధార్జున చ్ఛిన్నశరాసతూణః। సప్తాశుగై శ్చైవ హృది ప్రవిద్ధః
శ్రుతాయుధోస్యేన శరాసనేన। నవాశుగై ర్వాస విమాజఘాన॥ 199

తతో హతాశ్వం విజయేనరాజా। రథం విసృజ్యాంబుపతే స్తనూజః
గదాం ప్రదత్తాం జనకేన కృష్ణే। ముమోచతామం సతవేదధాసః 200

గదాప్రదానే వరుణేన పూర్వం। తస్మైవరోదాయిన యుధ్యతీయం
క్షిప్తాప్రతీపాహి భవేదితీవ వ్యతీత్యతం రాజనకో క్షిపత్తాం॥ 201
శ్రుతాయుధ స్సప్రతివృత్తయాంత
యావాన్మృతో భూత్పతితో ధరణ్యాం
కాంభోజపుత్రోధ సుదక్షిణాఖ్యః
పార్థాభిముఖ్యేన జగామవీరః॥ 202
సవిధ్వాదశభిః పార్థం। త్రిభిశ్శౌరిం ననాదచ
ఛిత్వాతస్యధ్వజం పార్థః। భల్లాభ్యాంచ శరాసనం॥ 203
శక్త్యాతి విద్ధోధ సుదక్షిణేన।పార్థో రథస్థః క్షణమేవమూఢః
ససూతవాహం రథమస్యవిధ్వా।బిభేదతంచో రసితీక్ష్ణశల్యైః॥ 204
హతే సుదక్షిణేతస్మిన్।పార్థః స్సమరదుర్జయం
శ్రుతాయురచ్యుతాయుభ్యాం।సంగతస్తౌ జఘానచ॥ 205
తయో నిహతయోః పుత్రౌ।నియతాయుస్సుకోపితౌ
దీర్ఘాయుశ్చాభిగత్వాతం।హతౌ తేననిపేతతుః॥ 206
ప్రవిశతో రథపాండవకృష్ణయోః।గురుముపేత్యజవేన సుయోధనః
ఇదమువాచ సుదక్షిణముఖ్య భూపతివధేన భృశాతురమానసః॥ 207
కిమద్యకుర్మో విజయోజయద్రథం
నిహంతుకామం పృతనాం సమాధవః
అపద్యతాపాం మకరోయథానిధిం
నిహత్యవీరాంశ్చ సుదక్షిణాదిమాన్॥ 208
యథానహన్యా ద్విజయోజయద్రథం
యథాచహన్యేత సఏవపాండవః
తథా విధానం క్రియతాం త్వయాగురో
త్వదాశ్రయోస్మ్యద్యభవాన్ హిమేగతిః॥ 209
తవపశ్యతఏవపాండవో।వ్యతిలంఘ్యైవభవం తమర్జునః
అవిశత్పృతనాం యమతోమమ।త్వమతః పాండవపక్షపాతవాన్॥ 210
నయుక్తమే తత్తనభూరిశోమయా
కృతోపచారస్య గురోర్మహాత్మనః
వరాత్తవాహం సమరం జయద్రథం
వ్యనీనయం పాండవతో భయాతురః॥ 211

ద్రోణ స్సుయోధన మథాహ నరేంద్రపుత్ర
తుల్యోసి మేసతు పృథాతనయో హరిశ్చ
లబ్ధ్వాల్పమంతర మపిక్షణత స్సుదూరం
సంప్రాప్నుత స్తదిదమీక్షితమేవ సర్వైః॥ 212

వ మోఽతిగోఽహం పృతనాముఖేచ।స్థితోఽస్మిపార్థస్య బలం నిరోద్ధుం
కృతాచసంధా గ్రహణేంతకస్య।సూనోర్మయా సర్వనరేంద్రమధ్యే॥ 213

తదద్యహిత్వా పృతనాముఖంతం।కథం నిరుంధ్యాం విజయం బలాఢ్యం
త్వమేకమేనం బహుభిస్సహాయైః।తుల్యాన్వయ శ్రీర్జహిమావ్యధిష్ఠాః॥

సుయోధనోథాహగురుం కథం పృథా।
సుతంజయేయం ప్రవరం ధనుర్భృతాం
సుదక్షిణాద్యా నిహతా మహాబలా
యద స్త్రవీర్యేణ మరుత్వతాసమాః॥ 215

మన్యసేయది కిరీటినామహాయోధనంతదధునాగురూత్తమ
యేనతద్బలమహంసహే తథా రక్షమాం కురుయశస్వినంరణే॥ 216

అథాహ దుర్యోధనమేవ మాంగి।రసో గురుస్సత్యమిదం త్వయోక్తం
పార్థోఽవిషహ్యాస్త్ర బలోహిసర్వై। స్తథాపితంత్వాం సమరే సహేథాః॥

ఇత్యుదీర్య కవచంబబంధ తద్వర్మణి ప్రథిత మంత్రపూర్వకం
యేనవృత్రమజయచ్ఛతక్రతు।రక్షితో యుధిగిరీశదారిణా॥ 218

బద్ధవర్మణి సుయోధనేతతో।నుద్రుతే హరిధనంజయాధ్వనా
సేనయో రథవదుద్భటోద్వయో।రాహవ స్సపదిబద్ధరోషయోః॥ 219

ద్రోణాగ్నినా పాండవసైన్యవన్యాం।తదావిదగ్ధాం సముదీక్ష్యవీరః
సయాజ్ఞసేని స్తమశామయత్స్వైః।శరైర్యథా దావమివాంబువాహః॥

వివింశతి ర్వికర్ణశ్చ।చిత్రసేనశ్చ తేత్రయః
విందేన చానువిందేనా।నుద్రుతాః క్షేమధూర్తినా
తదాయుధ్యన్ భీమసేనం।మృగేంద్ర మివదంతినః॥ 221

బాహ్లీకరాజో ద్రుపద్యా।వారయామాసనందనాన్
దుశ్శాసన స్సాత్యకించ।శల్యో ధర్మసుతంతథా॥ 222

మాద్రీసుతౌ సౌబలేన। వారితౌ విశిఖైశ్శితైః
తథాన్యేన్యైర్మహావీర్యై స్సంగతాశ్చ క్రురాహవం॥ 223

యుద్ధే ప్రవర్తతి తదా కురుపాండవానా
మాంగీరసస్య తురగాన్ సతుయాజ్ఞసేనిః
వ్యామిశ్రయత్స చ గురు స్తముపాససాద
త్యక్త్వా ధను స్తదను ఖడ్గమసౌ దధార॥ 224

ద్రోణశ్చ తేన విశిఖై ర్వినిహత్య చర్మ
ఖడ్గం దశేషు భిరథో తురగాంశ్చ షష్ట్యా
విద్ధ్వా చతుర్భిరపి కేతనమాతపత్రం
భల్లద్వయేన నిజఘాన చ యాజ్ఞసేనేః॥ 225

ధృష్టద్యుమ్న వధాయాథ। ద్రోణముక్తం శరోత్తమం
ఛిత్వా సాత్యకిరాచార్యా। త్తమమోచ యదాత్మవాన్॥ 226

ప్రవృత్తమభవద్యుద్ధం। ద్రోణ శైనేయయో స్తతః
శ్వేతారుణాశ్వ యోర్వ్యోమ్ని। పతతో రివమేఘయోః॥ 227

సంపశ్యతాం దివిషదాం భృశవిస్మితానాం
వ్యాప్తాదిశ శ్శరగణై ర్వివిధై స్తదీయైః
నద్యశ్చసుస్రువు రసృగ్భర పూర్యమాణా
యోధాశ్వదంతిషు హతేషు బహుష్వపారాః॥ 228

ధర్మాత్మజ స్సహయమ స్సవిరాటభూపో
భీమశ్చ సాత్యకి ముపేత్య తదా హ్యతిష్ఠన్
దుశ్శాసన ప్రముఖయోధ పరక్షితోభూత్
ద్రోణశ్చ సాత్యకి వధాయ కృతప్రయత్నః॥ 229

అస్త్రంతు సాత్యకి ద్రోణా। ప్రయుక్తం దాతవేదసః
దారుణాస్త్రేణ వేగేన। శమయత్స్వస్థ మానసః॥ 230

నిర్మర్యాద మపారమాహవముభౌ వ్యాప్తాంతరం సాయకైః
చక్రాతే పృతనాతదా సమభవద్భీతాతయో ర్మోహితా
తత్రైవం సతిఫల్గున స్సహహరిః హంతుం తుషాస్సైంధవం
ప్రాయాత్సైన్య మమోఘబాణ నివహై ర్విద్రావయన్ విద్విషాం॥ 231

విందానువిందౌ తుతదాభిముఖ్యం। కిరీటినః ప్రాప్యచిరం సమీకం
విధాయ తేనా ప్రతిమేనవీరౌ। హతౌ ప్రసుప్తౌ భువిదీర్ఘనిద్రౌ॥ 232

సైన్యార్ణవం బహుళమాశువిలంఘ్య పార్థః
దూరే నిరీక్ష్యచ జయద్రథ మాత్తమోదః
శ్రాంతేషు వాజిషు నిదేశవశేన శౌరేః
ఉత్సార్యసైన్య మకరోద్భువి తత్రఖేయం॥ 233

కృష్ణశ్చ విస్మితమనా విజయస్యశక్తిం
తాం వీక్ష్యవాహన వరాత్తురగాన్ విముచ్య
పీతోదకేషుచ విజగ్ధతృణేషు తేషు
భూయోనిబధ్య విజయస్య సమీపమాప॥ 234

తదంతరే గాండివధృత్కిరీటీ। పదాతిరేవ వ్యతనోత్సమీకం
వ్యదారయ త్సైంధవరక్షణార్థాన్। సేనాం కురుణాం నిశితైఃపృషత్కైః॥

రథం సమారుహ్య పునస్సితాశ్వం పార్థస్సశౌరిః పరియయౌ ప్రహృష్టః
దుర్యోధనస్తం నిరురోధధీరః।ద్రోణేన మంత్రైర్బతబద్ధవర్మా॥ 236

దుర్యోధనేన విజయ స్త్రిభిరేవవిద్ధః
విద్ధేషు వాజిషు చతుర్భిరుదీర్ణవేగైః
కృష్ణేచ సాయకవరై ర్దశభిః ప్రరోదే
భల్లద్వయేన దళితే పతితేచభూమౌ॥ 237

బాణై శ్చతుర్దశభిరేన మమోఘవేగై
ర్వ్యావిధ్యదాశు విఫలా అభవన్ తదీయే
తేవర్మణి ప్రబలరోష యుతోథపార్థ
స్సర్వప్రయత్న మకరో న్నిధనేతుతస్య॥ 238

అభేద్యం కవచం తస్య। జ్ఞాత్వా ద్రోణేన ధారితం
భేత్తుం ప్రాక్షిపదస్త్రంతత్। స్వయమింద్రేణ లంభితం॥ 239

ద్రౌణిస్తద్దూరతో దృష్ట్వా। చిచ్ఛేదా ప్రతిమం శరైః
తతో దుర్యోధనో హృష్టః। సపార్థం కృష్ణమావదీత్॥ 240

తస్యాంగం సకలం నిరీక్ష్య విజయ స్తద్వర్మణారక్షితం
ఛిత్వా చాపమముష్య సూతతురగాన్ కృత్వా విదేహానపి

భఙ్క్త్వా స్యందనమేన ముర్ఛితరథం దుర్యోధనం పాండవో
విధ్యద్ధస్తతలద్వయే సచపరాం ప్రాపాపదం దుస్తరాం॥ 241
తస్మిన్ సీదతి పార్థబాణనిహతే భూరిశ్రవా మద్రరాట్
ద్రౌణిః కర్ణ శలౌ కృపశ్చ బలవాన్ పాండోస్సుతం ఫాల్గునం
రక్షార్థంతు జయద్రథస్య విశిఖై రభ్యాయయుర్దంశితాః
స్తైశ్చక్రేద్భుత మాహవం విఫలయన్ తేషాం శరానాయతాన్ 242
తదా ద్రోణిస్సపాంచాలైః। మత్స్యైరన్యైశ్చకోపితః
సర్వాన్ విద్రావయామాస। దిశస్త్రాన్ విశ్రుతాన్ బలే॥ 243
ధృష్టకేతు బృహత్క్షత్ర। ప్రముఖైః పరివారితః
ద్రోణిం న్యవారయద్రాజా। ధర్మస్యతనయ స్తదా॥ 244
ద్రోణి స్తదానవతి పత్రిభిరాహతోభూత్
రాజ్ఞాసచాస్యగురురశ్వ నియంతృకేతూన్
విద్ధ్వాచతంచ నిజఘాన శరైరనేకైః
తాన్ ధర్మసూనురకరోద్విఫలాన్ స్వబాణైః॥ 245
ఛిత్వాధన్వాతతస్తేన శరైశ్చ నిహతో భృశం। అన్యేన
ధనుషాతస్య। శరాన్ సర్వాన్ వ్యవాధునోత్॥ 246
అథశక్తింసముత్సృష్టాం।ద్రోణో ధర్మతనూభువా
నిహంతుకామస్తాం శీఘ్రం।బ్రహ్మాస్త్రం సముదైరయత్॥ 247
త చ్ఛక్తిం భస్మసా త్కృత్వా।నిజం స్యందనమాగతం
బ్రహ్మస్త్రేణైవ నృపతి ర్వారయామాస పాండవః॥ 248
క్షురప్రేణ పునశ్ఛిన్న।ధన్వా రాజ్ఞాం గిరోవరః
గదాం చిక్షేపరాజాపి।గదామేవా క్షిపద్ద్రుతం॥ 249
మిథో నిహతయో ర్భస్మ।భూతయో ర్గదయో స్తయోః
రాజ్ఞో శ్వాన్ గురురాహత్య। కేతనం ధన్వచాచ్ఛినత్॥ 250
త దోర్ధ్వబాహు ర్విరథో।వ్యాయుధో ధర్మనందనః
అభిద్రుతో బ్రాహ్మణేన।సహదేవ రథాస్థితః
యుద్ధాదపా సరద్భీతః।గ్రహణా త్తస్యసత్వరం॥ 251
బృహత్క్షత్రేణసమరే।క్షేమధూర్తి ర్హతో మృతః
వీరధన్వాచశక్త్యాభూత్।నిహతో ధృష్టకేతునా॥ 252

దుర్ముఖ స్సహదేవేన।పీడితో హతసారథిః
త్రైగర్తస్య రథంప్రాప।నిరమిత్రస్య భూపతేః॥ 253
నిరమిత్ర స్సభల్లేన।హతో మాద్రీతనూంభువా
నకులేన జితస్తూర్ణం।వికర్ణో ధృతరాష్ట్రజః॥ 254
మాగధస్య సుతం వ్యాఘ్రదత్తం సాత్యకి రుద్యతః
నిపాత్య మాగధాన్సర్వా।ననయ ద్యమసాదనం॥ 255
ద్రౌపదీతనయాః పంచ।సోమదత్తి న్యపీడయత్
సహదేవసుత స్తస్య।క్షురప్రేణ శిరోచ్ఛినత్॥ 256
భీమేన సంగతశ్శీఘ్ర।మార్శ్యశృంగి రలంబుసః
విధ్వాతం తేన విద్ధశ్చ।విజితోవిద్రుతో భవత్॥ 257
ఘటోత్కచేన సపున।స్సంగతశ్చి రమాహవం
విధాయ వివిధం తేన।నిస్స్పృష్టో భువ్యభూత్ వ్యసుః॥ 258
సాత్యకి ర్మాగధాన్ హత్వా।ద్రోణాచార్యేణ సంగతః
పీడితశ్చవిషణ్ణోభూత్।విద్ధో వివిధసాయకైః॥ 259
సాత్యకే రథరక్షార్థం।ఆగతాన్ ధర్మశాసనాత్
పాంచాల సృంజయాన్ రాజ్ఞః।ద్రోణోవ్యద్రావయచ్ఛరైః॥ 260
పంచవింశతి పాంచాలాన్।కేకయాంశ్చ శతంతదా
నిహత్యతోషయా మాస।ద్రోణో వీర్యేణ నిర్జరాన్॥ 261
తత్రైవం భీషణే యుద్ధే।వర్తమానేంత కాత్మజః
శుశ్రావ పాంచజన్యస్య।ఘోషం ఘన్న రవాంతరం॥ 262
గాండీవఘోషా శ్రవణాత్।పాంచజన్యస్య ఘోషతః
స్వస్త్యర్థ్యే ధర్మజో భ్రాతుః।వ్యాకులాత్మా శినేస్సుతం॥ 263
ప్రేషయామాససాహాయ్యర్థం।ఫాల్గునస్య మహౌజసం
సనిర్బంధేన నృపతేః।తస్యకతుణ కర్మణి॥ 264
ధృష్టద్యుమ్నముఖాన్ వీరాన్।నియుజ్యాన్యాన్ మహౌజవాన్
వివేశ సైన్యం ద్రోణస్య।సాత్యకిః పాతుమర్జునం॥ 265
తదనుద్రుత్య పాంచాల।ప్రముఖాః యయురుద్యతాః
సవిద్రావ్య శినేస్సూనుః।కురూణాం పృతనాం శరైః
ప్రవేష్టు కామో ద్రోణేన।వారితో ధ్వా భవద్భృశం॥ 266

తతః ప్రదక్షిణం కృత్వా।ద్రోణం తస్యైవ శాసనాత్
యథార్జున స్తథాగచ్ఛత్।శైనేయో నన్వనర్తత॥ 267
కర్ణస్య పృతనాం విధ్వా।ప్రవిష్టో భారతీం చమూం
వారితో విశిఖై రుగ్రై।స్సాత్యకిః కృతవర్మణా॥ 268
తేనకృత్వాచిరంయుద్ధం।సూతం తస్యనిపాత్యచ
కాంభోజానాం చమూంభీమా।మావిశద్గతసాధ్వసః॥ 269
ద్రోణస్తు కృతవర్మాణం।సంస్థాప్యైవ చమూముఖే
అన్వద్రవత్ శినేస్సూనుం।విధ్యంతం కౌరవీంచమూం॥ 270
ధృష్టద్యుమ్న శ్శిఖండీచ।భీమోరాజాయమావపి
పీడితావివిధై ర్బాణై।రయుధ్యన్ కృతవర్మణా॥ 271
సాత్యకి ర్వృష్ణివీరస్య।జలసంధస్య వాహినీం
ప్రవిశ్యయుధ్యన్ తచ్ఛీర్షం।క్షురప్రేణ శమచ్ఛినత్॥ 272
ద్రోణో దుర్యోధనప్రేష్యైః।ధృతరాష్ట్రతనూభవైః
అన్వితో న్వగమ త్తూర్ణం।సాత్యకిం జితకాశినం॥ 373
తతో దుర్యోధనస్యాభూత్।సాత్యకేశ్చ మహాహవః
హతాశ్వసూతో విచ్ఛిన్న।ధనుః కేతనవాన్ తదా॥ 274
దుర్యోధన శ్చిత్రసేన।రథమారుహ్య సత్వరం
అపాయాదథ తచ్ఛ్రుత్వా। హార్దిక్య స్త మనుద్రుతః॥ 275
ప్రవృత్తం పునరేవాభూత్।సాత్యకేః కృతవర్మణః
యుద్ధం పురాయ థేంద్రస్య।వృత్రస్యేవసుభీషణం॥ 276
హార్దిక్య స్తతో శైనేయ।పీడితో మూర్ఛితో పతత్
తమథో వ్యాకిర ద్ద్రోణి శ్శైనేయం మృత్యుసన్నిభం॥ 277
ద్రోణస్య సాత్యకే ర్ఘోరః।ప్రవృత్తః కలహో మహాన్
వ్యర్థీకృతాః ద్రోణముక్తాః।శరశక్త్యాదయ స్తదా॥ 278
సూతం హత్వా శినేస్సూనుః।ద్రావయామాసచార్వతః
సద్రోణస్య రథో వాహై।రభ్రామ్యత సమంతతః॥ 279
మహారథా స్తదాహిత్వా।సశ్వేతం శినినందనం
అన్వయు ద్రోణమాచార్యం।సచవ్యూహముఖం శ్రితః॥ 280

అథ సాత్యకిరవ్యగ్రో।విగాహ్య రిపువాహినీం
సుదర్శనస్య నృపతేః।క్షురప్రేణ శిరోచ్ఛినత్॥ 281

కాంభోజాన్ యవనాన్ హత్వా।బర్బరాంశ్చ శకానపి
చార ణామర గంధర్వ।మనాంస్యప్రీణయ ద్భృశం॥ 282

యాంత మర్జున సాన్నిధ్యం।సాత్యకిం ధృతరాష్ట్రజాః
సర్వేచా న్వద్రవన్ శల్య।సౌబలాద్యైః కృతోద్యమైః॥ 283

తేషా మస్త్రాణి శస్త్రాణి।సాత్యకి ర్వారయన్ శరైః
గజ వాహ రథాన్ యోధాన్।అనయ త్సుబహూన్ మృతిం॥ 284

దుశ్శాసన స్తత్ర యుద్ధే।విద్రుతోనిహతో భృశం
శైనేయేన గురోః ప్రాయా।దంతికంసరథోభియా॥ 285

సర్వాన్ సాత్యకినా విద్ధాన్।దృష్ట్వా దుశ్శాసనం చతం
ద్రోణః ప్రాహ కురుష్వేతి।సంధిం పాండుతనూభవైః॥ 286

శృణ్వా న్నపి నచాశృణ్వా।న్నివతస్య వచశ్శుభం
దుశ్శాసనః పునః ప్రాయా।త్సాత్యకిం స్వబలార్దనం॥ 287

ద్రోణస్సేనా ముఖస్థాయీ।మత్స్యపాంచాల కేకయైః
అభిద్రుత శ్శరవ్రాతైః।చకారవిముఖాన్ సతాన్॥ 288

పాంచాలం వీర కేత్వాఖ్యం।హత్వాతస్యానుజానపి
చిత్రకేతు సుధన్వానౌ।చిత్రవర్మ రథావపి॥ 289

క్రుద్ధేన తేషాం నిధనాత్।ధృష్టద్యుమ్ననపత్రిణాం
నవత్యానిహతో వక్షః।స్యగమత్కశ్మలం మహత్॥ 290

యావత్సరథముత్సృజ్య।సోసిధృక్స్వరథాస్థితః
ఛేత్తుమైచ్ఛ చ్ఛిరస్స్వీయం।తావద్ద్రోణ స్సమాశ్వసత్॥ 291

అథవైత స్త్రింశకై బాణైః।ద్రోణో వివ్యాధ పార్షతం
సచతస్యరథం హిత్వా।స్వరథం సముపాశ్రితః
ధనురేవ గృహీత్వాత।మవిధ్య ద్విశిఖై శ్శితైః॥ 292

ధృష్టద్యుమ్నస్య విప్రేంద్రః।సారథేశ్శిర సముచ్ఛినత్
వ్యద్రవన్ తురగా స్తస్య।నిహంతో ద్రుపదాత్మజం॥ 293

తస్మిన్ భగ్నేతు పాంచాలే।ద్రోణ స్త త్సైన్యముద్భటం

విద్రావ్య పునరప్యగ్రిం।వ్యూహస్యాపదనాకులం॥ 294
దుశ్శాసనః పునః ప్రాప్తస్సాత్యకిం వ్యకిర చ్ఛరైః
తత్రాభూ దుభయో ర్యుద్ధం। మహ న్నానావి ధాయుధైః॥ 295
తతో దుశ్శాసనో భగ్న శ్శైనేయేన పతన్రధాత్
త్రిగర్తసైన్యసేనాభూ దపనీతో రణాజిరాత్॥ 296
తదా సాత్యకిరాసన్న। మపిదుశ్శాసనం రిపుం
భీమసేన వచస్స్మృత్వా। నావధీ త్త్రాపచార్జునం॥ 297
దుర్యోధన స్తదాభీమ। విరాటౌ ద్రుపదాత్మజౌ
విధ్యన్ శితై శ్శరై ర్వీరో। యుధిష్ఠిర ముపాద్రవత్॥ 298
తేన విచ్ఛిన్న ధన్వాచ। విద్ధశ్చైవ దశాశుగైః
అన్యేన ధనుషాభూయో। వ్యద్రవ త్పాండునందనః॥ 299
యుధ్యతో ర్ధార్తరాష్ట్రస్య। పాండుపుత్రస్య చాగ్రహాత్
దుర్యోధనసహాయార్థీ। ద్రోణోప్యద్రావయ ద్రిపూన్ ॥ 300
తదా ద్రోణో బృహత్క్షత్ర। వారిత స్తచ్ఛిరోచ్ఛినత్
శైశుపాలించ సమరే। ధృష్టకేతు మమారయత్॥ 301
తదా కేకయ పాంచాల। కోసలాః కాశి చేదయః
పీడితాః ద్రోణబాణౌఘైః। ఆక్రోశన్ శరణార్థినః॥ 302
తేషాం సంరక్షణార్థాయ। క్షత్ర ధర్మాణ మాగతం
నిహత్య చేకితానంచ। ద్రావయామాస భూపతిం॥ 303
వర్తత్యేవం రణేభీష్మే। హన్యమానేషు భూరిశః
వీరేషు చింతయామాస। ధర్మసూను ర్జయేధృతః॥ 304
అజానన్ కృష్ణ భీభత్సు। సాత్యకీనాం గతిం తదా
గాండివధ్వని మశ్రుత్వా। పరం దైన్య ముపాగతః॥ 305
తేషాం వేత్తుం గతింభీమం।ప్రేషయామాస దుస్సహం
సత్వగ్రజస్య రక్షాయై। నిర్దిశ్య ద్రుపదాత్మజం॥ 306
వీరపాణం నిపీయాపి। ద్విగుణ ద్రవిణాశ్రయః
ప్రణమ్యాగ్రజమావిక్షు। ద్విషతాం పృతనాం రుషా॥ 307
సమంతా దావృతో భీమో। ధృతరాష్ట్రతనూభవైః
భిత్వాతాన్ అభ్రమ కోర్వా। ద్రోణాంతిక ముపాగమత్॥ 308

వారితాధ్వా శరై స్తేన। భీమ స్తం ప్రతిరోషితః
గదాం చిక్షేప బాహుభ్యాం। వ్యావర్త్యాంతక సన్నిభాం॥ 309
రథా దవప్లుతో ద్రోణ। స్తాముద్వీక్ష్యాభితో గదాం
గదాచసారథంతస్య। సాశ్వసూతమపోథయత్॥ 310
రథ మన్యం సమాస్థాయ। ద్రోణే సేనాముఖం గతే
దుశ్శాసనేన ప్రహితాం। శక్తిం భీమో వ్యధా ద్ద్విధా॥ 311
కుండభేది సుషేణౌచ। దీర్ఘనేత్రం తథా భయం
దుర్యోధనస్య సహజాః। తథా బృందారకాభిధః॥ 312
రౌద్రకర్మాహ్వయం చాపి। దుర్విమోచన నామకం
సువర్మాణంచ విందాను। విందౌ చాపి సుదర్శనం॥ 313
హత్వా మహారథా నన్యా। నపి వివ్యాధ పాండవః
పున ద్రోణేన విదధే। రణ మద్భుతదర్శనం॥ 314
తదా శరై శ్శితై క్షిప్తైః। గురుణానిహతాం చమూం
స్వీయాం వీక్ష్య రథా ద్భీమ। స్సమవాతరదాత్మవాన్॥ 315
దుస్సహాంత చ్ఛరాసారం। నిమీల్యాక్షియుగం తదా
గృహ్ణన్నేవ రథం తస్య। గృహీత్వేషాం వ్యపోహయత్॥ 316
ద్రోణేత్వన్య రథారూఢే। సేనాముఖ ముపాశ్రితే
తదంతరే చమూం తస్య। వ్యతీయాయజవేనసః॥ 317
భోజ కాంభోజ యవన। శక బర్బరవాహినీః
అతిక్రమ్య నిరీక్ష్యాపి। సాత్యకిం రిపు ఘాతినం॥ 318
అర్జున స్యాంతికం ప్రాప్య। ననర్ద బలవత్తరం
శ్రుత్వాతం కృష్ణపార్థౌచ। నేదతు ర్మహాతోరవాన్॥ 319
తేషాం నినదమాకర్ణ్య।ధర్మసూనుః ప్రహర్షితః
అర్జునేన వధంమేనే।సింధురాజస్య నిశ్చితం॥ 320
భీమం తదారిపుఘ్నంతం।రాధేయోభ్యద్రవద్బలీ
చిరం యుధ్వా శరైః కర్ణ స్తే।నమృత్యూపమౌజసా॥ 321
హతాశ్వసూతో విచ్ఛిన్న।ధన్వావ ప్లుత్యవాహనాత్
వృషసేన రథారూఢః।సమాశ్వస్తో బభూవహ॥ 322

దుర్యోధన స్తదా ద్రోణ। శాసనా ద్ధైర్యమాశ్రితః
విధాయ విరథౌ వీరౌ। యుధామ న్యూత్తమౌజసౌ॥ 323
తాభ్యాంచ హత సూతాశ్వః। మద్రేశ్వర రథాస్థితః
అపాయాత్తౌచ పార్థస్య। సమీప ముపజగ్మతుః॥ 324
కర్ణోపి పునరాక్రుశ్య। భీమం యుద్ధాయ రోషితః
చిరం యుయోధ వివిధై। రస్త్రై స్తేన యుయుత్సునా॥ 325
ఛిన్నచాపో హతా శ్వోభూ। త్కర్ణో నిహత సారధిః
రథాంతర మధిష్ఠాయ। ప్రత్యపాయాచ్చ సాధ్వసాత్॥ 326
కించిదా శ్వ స్తవాన్ కర్ణః। పునరన్యం రథంశ్రితః
అభిద్రుతో భీమసేనం। యుయోధ బహుభిశ్శరైః॥ 327
సంఛిన్న కార్ముక స్తేన। హత సూతో రవేస్సుతః
చిక్షేపశక్తిం భీమాయ। సోచ్ఛినత్తాం శరై ర్ద్విధా॥ 328
పీడితో భీమసేనేన। శరైః కర్ణో ముమోహహా
దుర్జయ స్తత్ర చాభ్యాయ। ద్భీమం దుర్యోధనాజ్ఞయా॥ 329
ఛిన్నమర్మాస భీమేన। సంప్రాప యమసాదనం
కర్ణః పునస్సమారూఢో। రథమన్య ముపాగతః॥ 330
పరాజితం పునర్వీక్ష్య। భీమేన రవినందనం
దుర్మర్షణో దుస్సహశ్చ। దుర్మదో దుర్ధరోజయః
దుర్యోధనాజ్ఞయా పంచ। సోదరా భీమమభ్యయుః॥ 331
తాంశ్చ దృష్ట్వా హతాన్ ప్రేతాన్। భీమేన రవినందనః
వివ్యాధ పంచబాణై స్తం। స ప్రత్యాచ శితైశ్శరైః॥ 332
ఛిన్నధన్వాథ భీమేన। విద్ధో మర్మసు చాసకృత్
రథావరూఢస్వ గదాం। ప్రాక్షిప త్సూతనందనః॥ 333
తాం నివార్య శరై ర్భీమః। తత స్తేన నిపాతితే
స్వకే వర్మణి తం గా ం। అవిధ్య న్నిశితైశ్శరైః॥ 334
కర్ణే పరాఙ్ముఖే తత్ర। దుర్యోధన నిదేశతః
చిత్రోపచిత్ర చిత్రాక్షు। చారుచిత్ర శరాసనాః॥ 335
చిత్రాయుధ శ్చిత్రవర్మా। సోదరాః భీమమభ్యయుః
ఏకైకేన పృషత్కేన। తానవిధ్యద్వృకోదరః॥ 336

హతేషు తేషు రాధేయః। తన్నమృష్యన్ రుషాన్వితః
చకార భీమసేనేన।రణ మద్భుతకారణం॥ 337

రక్షణాయ తదాతస్య।దుర్యోధన నిదేశతః
శత్రుంజయాద్యాస్సోదర్యా।స్సప్తభీమముపాద్రవన్॥ 338

వికర్ణ స్తేషుబలవాన్।భ్రాతృభిస్సహసంగతః
యోధయామాసకౌంతేయం।మృగాఇవమృగాధిపం॥ 339

సకృత్ప్రయుక్తైర్విశిఖై।ర్భీమసేనేనసప్తసు
హతేషుపునరకర్ణస్య సూనుస్తేనరణంవ్యధాత్॥ 340

తయోర్మహాన్ ప్రవృత్తోభూత్సంగరోభీమకర్ణయోః
తతఃకర్ణేనవిచ్ఛిన్న।ధనుర్జ్యేషుధిరశ్మికః॥ 341

భీమోయంతరిచోద్విద్ధే।భీతేన్యంరథముద్రితే
శక్తించిక్షేపకర్ణాయ।సాచచ్ఛిన్నాభవచ్ఛరైః॥ 342

భీమోథచర్మణాసార్ధ।మసిమాదత్తరోషితః
కర్ణేనచర్మణిక్షిప్తే।వ్యాక్షిపత్తమసింరుషా॥ 343

ఖడ్గప్రహారవిచ్ఛిన్న।ధన్వాన్యంధనురాశ్రితః
వివ్యాధమరుతస్సూనుం।సక్షీణాస్త్రఃఖమాప్లుతః॥ 344

హర్తుం సరథమకర్ణస్య।సూనుం భీమో రథాగ్రగః
తస్థౌ కర్ణోపిలీనోభూత్।రథోపస్థే పరితారయన్॥ 345

పునశ్చ కర్ణే సమరా।భిముఖే వాయునందనః
గజానశ్వాన్మృతాన్భగ్నాన్।రథాంశ్చ వ్యాయుధోక్షిపత్॥ 346

తాన్నిహత్య శరైః కర్ణః వ్యాయుధంతముదీక్ష్యచ
నినింద బహుధారోషం।జనయన్ తస్యదుర్మతిః॥ 347

భీమో నమృష్యన్ కర్ణస్య।కత్థనం శ్రోత్రదారణం
మల్లయుద్ధాయనిర్యాహీ।త్యువాచ నృపసంసది॥ 348

విరతో ధరణాత్కర్ణః।జ్ఞాత్వా భీమస్య తన్మతం
అగజత్ప్రముఖే కృష్ణపార్థయో భీమనిగ్రహం॥ 349

తదాపార్థస్య విశిఖైః।అతివిద్ధో రవేస్సుతః
తమేవాభిముఖం గత్వా।యుధ్యత్తేన విహాయతం॥ 350

నారాచ మథకర్ణాయ।ముక్తం గాండీవధన్వనా
ద్రౌణిశ్ఛిత్వా చతుష్షష్ట్యా।విద్ధః కుంతీతనూభువా
అనీకమవిశత్తూర్ణం।రథాశ్వ ద్విపసంకులం॥ 351

భీమః కర్ణం పరాజిత్య।సాత్యకే రథమాస్థితః
పార్థమన్వగమత్తత్ర।శినేస్సూను మలంబుసః॥ 352

వారయిత్వా శరైస్తీక్ష్ణైః।హతసూతహయో యుధి
భల్లేన కృత్తశీర్షోఽభూత్పశ్యతాం ద్యుసదాం నృపః॥ 353

దుశ్శాసనః పునః భ్రాతృ।గణేన పరివారితః
శైనేయం వారయామాస।గచ్ఛంతం పార్థ సన్నిధిం॥ 354

తంచకృత్వా శినేస్సూనుః।పరాఙ్ముఖ పరాక్రమం
త్రిగర్తానేక పంచాశత్।సంఖ్యాకాన్ వినిహత్యచ॥ 355

తీర్త్వా సేనాం కళింగానాం।అర్జునేన సమాగతః
శ్లాఘితః కృష్ణపార్థాభ్యా మాశ్వస్తోఽభూత్ క్షణం తదా॥ 356

అభిద్రుత స్తతో భూరి।శ్రవసా శినినందనః
యుయోధ పశ్యతోః పార్థకృష్ణయో ర్విస్మయావహః॥ 357

యుద్ధమార్గా ననేనాంస్తౌ।దర్శయంతౌ పరస్పరం
హతవాహ రథౌ కృత్తకార్ముకౌ ఖడ్గధారిణౌ॥ 358

ఛిన్నఖడ్గౌ మిథోబాహు యుద్ధం భీమంప్రచక్రతుః
క్షీయమాణ బలం దృష్ట్వా।సాత్యకిం దేవకీసుతః॥
పాలనాయాస్య కౌంతేయ।మాదిశ ద్భక్తవత్సలః 359

తదాఖడ్గం కరేధృత్వా।సౌమదత్తి శ్శినేస్సుతం
కేశాన్ గృహీత్వా పాదేన।తాడయిత్వాచ వక్షసి॥ 360

హంతుమారబ్ధవాన్ తత్ర।పార్థః కృష్ణప్రచోదితః
క్షురప్రేణ శితేనాస్య।సఖడ్గం బాహుమచ్ఛినత్॥ 361

తమదృశ్యం తదాపార్థం।బాహోశ్ఛేత్తారమాత్మనః
జగర్హే సోమదత్తస్య।సూనుః విముఖహింసనాత్॥ 362

పార్థోఽసి మిత్రిణాం స్వస్య।సాత్యకేః పరిబోధయన్
శ్రాంతస్య తస్యహననో।ద్యోగం తద్ధేతుమాదిశత్॥ 363

పార్థః ప్రత్యుక్తితో భూరిశ్రవా న్సంప్రాప్తమానవః
ప్రాయోపవేశ మకరో ద్బ్రిష్మాణః పదకామ్యయా॥ 364
జనశ్చ తత్ర రాజానం।ప్రశంసన్ కృష్ణపాండవా
నినింద ధార్తరాష్ట్రాణాం।సేనాయాం సంస్థితో ఖిలః॥ 365
ఏకస్య బహుభిర్వీరై।రభిమన్యోః కృతం వధం
తత్ర దృష్టాంతయామాస।పార్థః శృణ్వతి రాజని॥ 366
అథ తేనైకహస్తేన।ప్రీణితః పాండునందనః
కృష్ణేనానుమతస్తస్మై।పుణ్యాన్ లోకానదాన్ముదా॥ 367
విముక్తోథ శినేస్సూను।రుత్థితః క్రోధమూర్ఛితః
కృష్ణాభ్యాం వార్యమాణోపి।చిచ్ఛేదాస్య శిరోసినా॥ 368
పురాశిని శ్శూరవంశ్యః।వసుదేవాయ శౌరయే
విజిత్య పార్థివాన్ సర్వాన్।దేవకి మకరోత్సతీం॥ 369
వసుదేవ రథస్థాంతాం।దేవకీం వీక్ష్యతత్రతు
సోమదత్తో కరోద్యుద్ధం।శినినా రోషదూషితః॥ 370
తతోద్యతాసి నాకేశ।గ్రహణేన పదాహతః
శినినా కృపయాజీవే।త్వంభవత్సవిసర్జితః॥ 371
తపసారాధయామాస।సోమదత్తోథ శూలినం
వవ్రేవరం ప్రసన్నంతం।శిన్యాత్మజహనంసుతం॥ 372
తథేతి భగవానాహ।తతో సౌ భూరిదక్షిణః
సోమదత్తసుతో జజ్ఞే।యోజిగాయ శినేస్సుతం॥ 373
అథ సైంధవహత్యాయై।సవ్యసాచి సముద్యతం
దుర్యోధనాజ్ఞయా కర్ణః।వారయామాస పత్రిభిః॥ 374
మిథః కర్ణార్జునా తత్ర।శరాన్ ససృజతుశ్శితాన్
కర్ణస్య కార్ముకంఛిత్వా।చిక్షేపచ శరంపరం॥ 375
చిచ్ఛేదతం ద్రోణసూను రథకర్ణేవ పాండవః
అన్యేన ధన్వనాక్షిప్తైః।ఛాదితో భూన్మహేషుభిః॥ 376
హతసూతహయః కర్ణస్తతః పార్థేన దుర్మనాః
ఆరోపితో రథం నైజం।అశ్వత్థామ్నా తదైవసః॥ 377
ద్రోణి శల్య కృపాస్తత్ర।వృషసేనశ్చ సింధురాట్

పృథక్పృథక్ కృష్ణపార్థౌ।వివ్యధుర్నిశితై శ్శరైః॥ 378
ప్రతివిధ్యచతౌ పార్థ।శ్శరై రగ్నిశిఖోపమైః
అస్త్రం వారుణమైంద్రంచ।ప్రాదుశ్చక్రే భయావహం॥ 379
నిపాత్యతు మహావీరా।పాండవ స్సమహారథాన్
దుర్గమామకరోద్యుద్ధ।భూమింతాం శవసంకులాం॥ 380
వ్యాకులీకృత్యతాన్ ద్రౌణి।ప్రముఖాన్ వీరపుంగవాన్
జయద్రథం చతుష్షష్ట్యా।వివ్యాధ నిశితై శ్శరైః॥ 381
సవరాహధ్వజః కృష్ణం।త్రిభిష్షడ్భిః కిరీటినం
విధ్వాష్టాభిర్హయాన్ కేతుం।జఘానైకేన పత్రిణా॥ 382
తస్యార్జునో ధ్వజంఛిత్వా।వరాహాకార భూషితం
హృత్వాచ సారథేశ్శీర్షం।తమవిధ్యచ్ఛితై శ్శరైః॥ 383
తదాయాతిరవావస్తం।కేశవః పాండవప్రియః
తాంశ్చ ద్రౌణిముఖాన్ వీరా।నజయ్యాన్ వీక్ష్యచద్రుతం॥ 384
మోహయన్ ధార్తరాష్ట్రాంస్తాన్।సైంధవస్య వధార్థినం
తోషయంశ్చ పృథాసూనుం।చక్రేణాచ్ఛాదయద్రవిం॥ 385
తమస్యపారే దిగ్వ్యాప్తే।తత్ర ద్రౌణి కృపాదయః
తుతుషుర్భానుమానస్తం।గత ఇత్యూర్ధ్వ బాహవః॥ 386
జయద్రథశ్చ సంతుష్టో।దర్శయన్నిజమస్తకం
దృష్ట్వాతస్యశిరః కృష్ణ।చోదిత స్తద్వధేర్జునః॥ 387
నిరోధినో ధ్వనస్తత్ర।ద్రౌణి మద్రేశగౌతమాన్
దుర్యోధనంచ కౌంతేయ।శ్శరవర్షై రవాకిరత్॥ 388
రక్షకాన్ సింధురాజస్య।తాన్వ్యపీడ యదాశుగైః
పార్థః ప్రతిజ్ఞాం సఫలాం।కర్తుకామః ప్రహర్షితః॥ 389
అథోద్ధృత్య శరందీప్తం।తూణీరా త్పాండునందనః
జయద్రథ వధాకాంక్షీ।చిక్షేప హరిచోదితః॥ 390
సనికృత్య శిరస్తస్య।సంధ్యామాచరత స్తదా
వృద్ధక్షత్రాహ్వయస్యాంకే।పాతయామాస తత్పితుః॥ 391
సస్వశాపహతో వృద్ధ।క్షత్రోపి న్యపత ద్వ్యసుః
హతే జయద్రథే కృష్ణ।స్సంజహారచ తత్తమః॥ 392

హతే ర్నాయాం చతాం జ్ఞాత్వా।హతం వీక్ష్యచ సైంధవం
కౌరవాః పేదిరేశోకం।హర్షమాప యుధిష్ఠిరః॥ 393

సైంధవే నిహతే ద్రౌణిః।గౌతమశ్చ పృథాసుతం
అభ్యయాతాం శరైస్తీక్ష్ణై।ర్విధ్యంతౌ వేకదైవతం॥ 394

గురుత్వాత్ గురుపుత్రత్వా।దజఘాంసుః పృథాసుతః
తావుభౌపీడయామాస।శరైరగ్నిశిఖోపమైః॥ 395

గౌతమః పీడితః పార్థ।శరైర్మూర్ఛాంగతో రథే
అపాహృతో భూత్సూతేన।ద్రౌణిశ్చ విముఖో యయౌ॥ 396

మూర్ఛితం గౌతమం వీక్ష్య।తదా శోచత్ఫాల్గునే
అభ్యద్రవ ద్రవేస్సూనుః।తంచపాంచాల సాత్యకీ॥ 397

భూరిశ్రవో వధా దుష్టాత్।కర్ణదాలోచ్య సాత్యకేః
పార్థో వధం తత్రగంతుం।చోదయామాస మాధవః॥ 398

న్యషేధ త్తత్ర కౌంతేయం।సర్వజ్ఞో దేవకీసుతః
ఏకోహ్యాలమయం కర్ణం।జేతుం శినిసుత స్త్వితి॥ 399

అథాపర్ధ స్వరేణాబ్జే।ధ్మాతే దైత్యప్రహారిణా
తత్సంకేతం విదన్సూతో।దారుకో రథమానయత్॥ 400

ఆరుహ్యతం తార్క్ష్యకేతుం।దారుకానుజ సారథిం
అభ్యద్రవ ద్రవేస్సూనుం।సాత్యకిః కృష్ణచోదితః॥ 401

కర్ణో మిత్రవధామర్షీ।సంగత శ్శినిసూనునా
చకార భీమం సమరం।తత్ర నానావిధా యుద్ధైః॥ 402

సాత్యకి స్తస్యయంతారం।నిపాత్య చతురోహయాన్
హత్వా ఛిత్వా ధ్వజంచైవ।విరథం వ్యతనో ద్రిపుం॥ 403

వృషసేనంచ తత్పుత్రం।శల్యంచ ద్రోణనందనం
న్యవారయచ్ఛరై స్తీక్ష్ణైః।సాత్యకిః పరితస్థితాన్॥ 404

విరథ స్సరవేస్సూను।ర్దుర్యోధన రథంగతః
దుశ్శాసన ముఖాన్ ధార్త।రాష్ట్రాన్ సాత్యకి రత్యజత్॥ 405

భీమేనహి ప్రతిజ్ఞాతో।వధస్తేషాం దురాత్మనాం
పాలయన్ తచ్ఛినేస్సూను।స్తాన్ వశ్యానపి నావధీత్॥ 406

తత్రైవ భీమసేనేన।శ్రావితః కర్ణభాషితం
రూక్షం క్షేపయుతం పార్థః।కర్ణమాసాద్య పీడితం॥ 407
వృషసేనస్య తత్సూనోః।ప్రతిజజ్ఞే వధం స్వయం
తాం శ్రుత్వా పాండవీసేనా।ప్రజహర్ష ననాదచ॥ 408
తతో స్తముపయాతే ర్కే।ప్రశంసన్ పాండునందనం
గాఢమాలింగ్య తం ప్రీత్యా।ధర్మరాజాంతికం యయౌ॥ 409
వందిత్వా తస్యచరణౌ।తేనసాకం జనార్దనః
హతం సైంధవమాచఖ్యా।వర్జునేన జయద్రథం॥ 410
ధర్మరాజోఽపి తచ్ఛ్రుత్వా।హృష్టాత్మానుజమర్జునం
పరిష్వజ్య హృషీకేశ।మస్తౌషీ త్కార్యసాధకం॥ 411
భీమం ససాత్యకిం తత్ర।ప్రణతౌ ధర్మనందనః
దృష్ట్వాభ్యనం దచ్ఛత్రూణాం।వధేన ధృఢధన్వినాం। 412
అథ దుర్యోధనో ద్రోణ।ముపసంగమ్య దుఃఖితః
జయద్రథస్య నిధనా।గన్యేషాంచ బలీయసాం॥ 413
ఇత్యువాచగురో విద్వన్।సత్కృతోఽపి మయాభవాన్
పక్షపాత్యర్జునే శిష్యే।నూనమస్మానుపేక్షతే॥ 414
కర్ణ మేవాధునామన్యే।జయకామినమాత్మనః
అహంచ శాంతిం గంతాస్మి।తాన్ హత్వాత్తై హతోదవా॥ 415
ఇత్యాది వచనైః క్రూరైః।పీడిత స్తస్య దుర్మనాః
భారద్వాజ స్తమాహేదం।తస్యోత్సాహం వివర్ధయన్। 416
హతా భీష్మాదయోరాజన్।తత్రైవా నయతోంజసా
అథాపిచ యథాప్రాణం।యోత్స్యేహ్యా వర్మమోక్షణం॥ 417
అశ్వత్థామా మమసుతో।వక్తవ్యో వచనాన్మమ
నసోమకాః ప్రమోక్తవ్యా।యావజ్జీవిత సంశయః॥ 418
త్వంచశక్తోసి రాజేంద్ర।పాండవానాం చమూంవిశ
అహమప్యధునైవైనాం।ప్రవేక్ష్యే మ్యరివాహినీం॥ 419
గురుణైవం సమాజ్ఞప్తః।కర్ణమాహ సుయోధనః
పశ్యైవ మర్జునే పక్ష।పాతినం కార్యఘాతినం॥ 420

వ్యూహభేదానుమత్యైవ|దదౌమార్గం కిరీటినే
తేనమే నిహతా స్సాహ్యా|కారిణో బహవో నృపాః॥ 421

గురోర్దూషణ మిత్యాది|వచనై స్తైర్నజల్పితం
అశ్వామ్య న్నిదమూచేతం|రాధేయః పాండునందనం॥ 422

నదూషయ గురుం వృద్ధం|తన్నైవ హితకారిణం
యదర్జునోయువా కృష్ణ|సారథి గాండివందధత్॥ 423

అభేద్య కవచోయుక్తం|వ్యతిక్రమ్యావిశచ్చమూం
దైవమేవ పరంమన్యే|పౌరుషంతు నిరర్థకం॥ 424

యదస్మానపి కౌంతేయా|దుర్బలా న్వ్యజయన్ మృధే
ఇత్యుక్తస్సానుజో ధార్త|రాష్ట్రః కర్ణాది భిర్వృతః॥
విగాహ్య పాండవీం సేనాం|చకార కదనం మహత్॥ 425

నిహతాం స్వాం చమూం తేన|దృష్ట్వా భీమ యమాదయః
అభ్యద్రవన్ విరాటశ్చ|ద్రుపదస్య సుతస్సమం॥ 426

భీమం యమౌ విరాటంచ|ద్రుపదంచ శిఖండినం
ధృష్టద్యుమ్నంచ కౌంతేయం|కేకయాన్ ద్రౌపదీసుతాన్॥ 427

ఘటోత్కచంచ శతశో|విద్వ్యాధాథ సుయోధనః
యుధిష్ఠిరోపి భల్లాభ్యాం|ఛిత్వా తస్య ధనుర్మహత్॥ 428

బహుభి స్సంవృతో యోధైః|శరేణ నతపర్వణా
పాతయామాస గాంధార్యా|స్తనయం స్యందనోత్తమే॥ 429

యావత్తత్ర సమాయాతిః|ద్రోణ స్తావత్సుయోధనః
ఆశ్వస్తో భ్యద్రవత్తూర్ణం ధర్మనందన ముద్యతం॥ 430

పార్థ శ్శినిసుతో భీమోమాద్ర్యాః|శ్చతనయావుభౌ
విరాట ద్రుపదౌ ధృష్ట|ద్యుమ్న శ్చైవ సహాగ్రజః॥ 431

ఘటోత్కచశ్చ పాంచాలాః|సృంజయాః కేకయా అపి
ద్రోణ మభ్యద్రవన్ తూర్ణం|నిశితత్ర స్వకై బలైః॥ 432

ద్రోణః ప్రవిష్టోరిచమూం|నళినీమివ కుంజరః
నిపాతయామాస బహూన్|పిరా న్స్వాశ్వాస్య విక్రమాన్॥ 433

ధృష్టద్యుమ్నస్య తనయాన్। కేకయాన్ శిబిమేవచ
నిహత్య విశిఖై స్తీక్ష్ణైః। ద్రోణోంతక సమోబభౌ॥ 434

తదా కళింగరాజస్య। సుతం భీమ స్తథా ధ్రువం
జయరాతంచ రాజాన। మనయద్య మసాదనం॥ 435

శక్తిం కర్ణేన విక్షిప్తాం। మారుతి స్వాజిఘూం సునా
గృహీత్వా ప్రాక్షిప త్తస్మై। శల్యస్తా మచ్ఛినద్ద్రుతం॥ 436

రథమాస్థాయ భీమంత। మభిద్రుత మివాంతకం
దుర్మదాద్యా ధార్తరాష్ట్రా। వారయామాసు రుద్యతాః॥ 437

దుర్మదో హతసూతాశ్వో। దుష్కర్ణ రథమారుహత్
పశ్యతాం ద్రోణి ముఖ్యానాం। భీమ స్తం స్యందనం భువి॥ 438

నిపాత్య చరణాఘాతైః। న్యవధీత్తౌ చముష్టినా
అపూజయన్ తదాభీమం। సర్వే యోధా మహాబలం॥ 439

సోమదత్తశ్చ పుత్రస్య। వధేన భృశదుఃఖితః
సాత్యకిం ఛాదయామాస। శరై రాదిత్య సన్నిభైః॥ 440

దుర్యోధన స్సబలశ్చ। సోమదత్తం రరక్షతుః
ధృష్టద్యుమ్నశ్చ శైనేయం। సమం తాత్పర్యపాలయత్॥ 441

శైనేయేన తదావిద్ధో। గాఢం నవభిరాశుగైః
సోమదత్తో రథేముగ్ధో। యుం తాపావాహ యదుప్రితం 442

అభిద్రవంత మాచార్య। మథహంతుం శినేస్సుతం
దృష్ట్వా ధర్మతనూజాద్యాః। పతిత స్తస్య సంస్థితాః॥ 443

ద్రోణిస్తు ధర్మతనయం। యమౌ భీమంచ సాత్యకిం
శిఖండినం ద్రౌపదేయాన్। విరాట ద్రుపదావపి॥
ధృష్టద్యుమ్నంచ బహుభి। ర్వివ్యాధ నిశితైశ్శరైః॥ 444

అర్జునో వీక్ష్యతాన్ విద్ధాన్। గురుణా లఘుపాణినా
మండలీకృత్య చాపం స్వం। చోదయన్ సారథిం హరిం॥ 445

ద్రోణస్య దక్షిణం పార్శ్వ। మభిదుద్రావరోషితః
భీమ స్తస్యోత్తరం పార్శ్వం। రథేనాభ్యద్రవత్క్రుధా॥ 446

ధృష్టద్యుమ్నశ్చ శైనేయ। స్తమభ్యద్రవతాం గురుం
ద్రౌణిస్తుసాత్యకిం ప్రాయాత్।క్రుద్ధోభూరిశ్రవో వధాత్। 447
గృధ్రధ్వజ రథారూఢో।భైమసేని స్తమద్రవత్
తముగ్రతేజ సంవ్యాత్తా।వనంవీక్ష్య ఘటోత్కచం॥ 448
కర్ణ దుర్యోధన ముఖాః।రణస్థా భీతిమాయయుః॥
విహతా మాత్మనో మాయాం।ద్రౌణినా భీమనందనః
విధ్యాతం విశిఖై స్తీక్ష్ణైః తేనవిద్ధశ్చ రోషితః॥ 449
చక్రం శతసహస్రారం।చిక్షేప ద్రోణసూనవే
తత్పాతశరైః క్షిప్తం।ద్రౌణినా వీర్యశాలినా॥ 550
భీమజస్యాథ విశిఖాన్।నస్యంశో ద్రోణనందనః
ధ్వజ త్రివేణు కోదండం।ఛిత్వాసూతాశ్వంశో వధీత్॥ 451
ఖడ్గంచ తద్ధస్తగతం।ద్విధా కృత్వా గురోస్సుతః
గదాం విభ్రామ్యచోత్క్షిప్తాం।శరైర్వ్యపాదయద్భువి॥ 452
సృష్టాంచమాయయావృక్షాన్।న్యస్థితేనాథరక్షసా
అసంభ్రాంతో గురోః పుత్రో।వారయామాససాయకైః 453
పునస్స రథమారుహ్య।సృష్టాంతేన శరాన్ బహూన్
ప్రత్యస్త్రైర్వారయామాస।ద్రౌణిర్వ్యయతివీర్యవాన్। 454
మాయాసృష్టం గిరిం ద్రౌణి। స్తేనమాయావినాతతః
వజ్రాస్త్రేణస్మయన్ క్షిప్రం।నాశయామాస నిర్భయం॥ 455
తతో ఘటోత్కచ స్యాభూత్।ద్రౌణేశ్చ సమరోద్భుతః
తత్రావధీద్బహూన్ ఘోరాన్।రాక్షసాన్ ద్రోణనందనః॥ 456
రాక్షసాఘాభి వృక్షాని।శూలానిముసలాన్యపి
ఆయుధానితథాన్యాని।మోఘయామాసచద్రుతం॥ 457
ఘటోత్కచేనచోత్క్షిప్తా।మష్టఘంటాం మహాశనిం
గృహీత్వోత్ప్లుత్యచిక్షేప।ద్రౌణి స్తస్మై రుషాన్వితః॥ 458
అవప్లుతేరథా త్తస్మాన్।రాక్షసేనాశనిర్ద్రుతం
భస్మీకృత్వారథంసాశ్వం।సూతం ధరణిమావిశత్॥ 459
ఘటోత్కచోథ పాంచాల। సూనో స్స్యందన మాస్థితః
చిక్షేప ద్రోణపుత్రాయ। తీక్ష్ణపుంఖాన్ శరోత్తమాన్॥ 460

ధృష్టద్యుమ్నశ్చ వివ్యాధ ద్రౌణిం పత్రిభిరాశుగైః
తదాలాఘవ మాస్థాయ। ద్రౌణిస్తా మరివాహినీం॥ 461

నదీమివ యథాసింధు। మనయద్య మసాదనం
భీమోపి తత్రపుత్రస్య। రక్షిణా యవ్యవస్థితః॥ 462

త్రిభిర్వీరైరపి ద్రౌణి। ర్నిర్భయో యుధ్య దుద్యతః
నిపాతయన్ బహూన్ యోధాన్। సవాహరథకుంజరాన్॥ 463

తతస్సురథనామానం। ద్రుపదస్య తనూభవం
శత్రుంజయం బలానీకం। జయానీకం జయంతథా॥ 464

పృషధ్రం చంద్రసేనంచ। జఘాన ద్రోణనందనః
కుంతిభోజస్య తనయాన్। రాజానంచ శ్రుతాయుషం॥ 465

శత్రుంజయంచ నృపతిం। అనయద్య మసాదనం
తతో ఘటోత్కచం ద్రౌణి। శ్శరేణా కర్ణగామినా॥ 466

వివ్యాధ హృదితీక్ష్ణేన। మూర్ఛితస్సోపి తద్రథే
తమపావాహయత్తూర్ణం। ధృష్టద్యుమ్నోపి దుర్మనాః॥ 467

ద్రౌణేః తత్కర్మసందృష్ట్వా। మోదందివిషదో యయుః
వైమనస్యం యయుః పాండోః। పుత్రాస్తస్మి న్నిపాతితే॥ 468

తతః పున శ్శినేస్సూనో। ర్బాహ్లీకతనయస్యచ
సమరోభీషణోజాతః। శక్త్యాచ నిశితై శ్శరైః॥ 469

సాహాయ్యకృ ద్భీమసేన। స్సాత్యకే స్తత్రమూర్ధని
ప్రాక్షిప చ్ఛోన్మద త్తస్య। పరిఘాయుధ ముత్తమం॥ 470

పాత్యకిశ్చ శరంఘోరం। తస్యవక్షస్య పాతయత్
ఉభాభ్యాం నిహతేపుత్రే। పతితేచ విమోహితే॥ 471

బాహ్లీకోభ్యద్రవత్తూర్ణం। శైనేయం విసృజన్ శరాన్
భీమే నచ శరై ర్విద్ధో। బాహ్లీక స్తస్యవక్షసి॥ 472

చిక్షేపశక్తింభీమోపి। మూర్ఛితః పునరుత్థితః
గదయామూర్ధ్ని బాహ్లీక। మవధీత్సో భవన్మృతః॥ 473

భీమోథనాగదత్తాద్యాన్। ధృతరాష్ట్రసుతాన్ దశ
నిహత్య దశభి ర్బాణైః। కర్ణసూను మపీడయత్॥ 474

తతో వృకరథం కర్ణః భ్రాతరం జఘ్నివాన్ రుషా
శతచంద్రముఖాన్ భ్రాతౄన్ శకునే రప్యపోథయత్॥ 475

తదా యుధిష్ఠిరశ్చాపి పశ్యతాం ద్విషతాం గురోః
త్రిగర్తమాలవాంబష్ఠగణా న్మృత్యు మనీనయత్॥ 476

ద్రోణో యుధిష్ఠిరా యాథ వాయవ్యాస్త్ర ముదైరయత్
వారుణం యామ్య మాగ్నేయం త్వాష్ట్రం చ క్రమశో రుషా॥ 477

ప్రత్యస్త్రైస్త్రాని విక్షిప్య ధర్మసూను రమర్షితః
ప్రాజాపత్యం తథైంద్రం చ మోఘయామాస పాండవః॥ 478

బ్రహ్మాస్త్రం గురుణాక్షిప్తం తేనైవ ప్రాక్షిప న్నృపః
తముత్సృజ్య తతో ద్రోణః ప్రాద్రవ ద్ద్రుపదం రుషా॥ 479

భీమః పార్థశ్చ విక్రాంతౌ సవ్యదక్షిణపార్శ్వగౌ
తస్యాభ్యవర్షతాం బాణై ర్వృష్ట్యాసారై రివాచలం॥ 480

తమోనిద్రాభిభూతా స్తే యోధాః పాండవసైన్యగాః
అర్దితాశ్చ గురో ర్బాణై ర్నాశక్యన్ స్థాతుమప్యలం॥ 481

దుర్యోధనేన రాధేయ స్తదా యుద్ధాయ చోదితః
జగర్జ కత్థమానస్సన్ శక్తిం పశ్యతి గౌతమే॥ 482

నిశమ్య గర్జనం తస్య క్రియయా రహితం కృపః
నినింద పాండవైః పూర్వం కృతం పరిభవం వదన్॥ 483

కృపః పునరథో పాండో స్తనయానాం పరాక్రమం
వర్ణయన్ భీషయామాస తం గర్జనపరాయణం॥ 484

కుపితశ్చ రవేస్సూనుః పాండవానాం ప్రశంసనాత్
జిహ్వాచ్ఛేదాదివచనైః కృపమభ్యాక్షిప త్తదా॥ 485

కృపనిందాకరం కర్ణం ద్రౌణిర్హంతుం సమభ్యయాత్
దుర్యోధన స్తం చ కృపం సాంత్వయామాస రోషితౌ॥ 486

తతః కర్ణో మహాబాహు ర్విధూన్వన్ ధను రుత్తమం
జఘాన పాండవీం సేనాం సా ప్రకీర్ణాఽత ద్భువి॥ 487

కర్ణేనాకులితాం వీక్ష్య పార్థ స్సేనాం తమభ్యయాత్
దుర్యోధనేన సందిష్టాః ద్రోణ్యాద్యాః పార్థ మభ్యయుః॥ 488

ప్రవృత్తో భూ త్తతః పార్థ। కర్ణయో స్సమరో మహాన్
హతసూత హయశ్ఛిన్న। ధన్వా కర్ణః కిరీటినా॥ 489
జీవితార్థమభిప్రేప్సుః। కృపస్య రథమారుహత్
దుర్యోధన మథో పార్థం। నిహంతుం క్రోధమూర్ఛితం॥
గౌతమో వారయామాస। ద్రౌణిశ్చ మృదుభాషితైః॥ 490
శాంతే నాథ గురోస్సూను। శ్చోదితస్తేన పాండవీం
అభ్యయా త్పృతనాం ధృష్ట। ద్యుమ్నస్తం ప్రత్యవారయత్॥ 491
పరివృత్తే సమరే తతో। ద్వయో ర్విజయమిచ్ఛతోః
సైనికావీక్ష్య తద్యుద్ధం। ప్రశశం సురుభావపి॥ 492
తత్ర ద్రోణసుతో ధృష్ట। ద్యుమ్నస్య ధ్వజకార్ముకే
ఛత్రం సారథి మశ్వాంశ్చ। హత్వా తం చార్దయద్భృశం॥ 493
ద్రౌణిం తతో భీమసేనో। ధర్మసూను రభిద్రుతౌ
ద్రోణో దుర్యోధనశ్చాపి। పాండవా నభ్యధావతాం॥ 494
యుధిష్ఠిర స్తతో బహూన్। మర్దయామాస వైరిణః
ద్రోణో వాయవ్యమాదాయ। పాండవీం వ్యధమచ్చమూం॥ 495
పార్థ భీమౌ గురోః పార్శ్వే। ద్వయ స్తావభ్యవర్తతాం
కౌరవీసాచమూః పార్థహతా వ్యాకులితాభవత్॥ 496
తతో భూయః పరివృత్తో భూ। త్సోమదత్తస్య సాత్యకేః
హతసూతహయం కృత్వా। సోమదత్తం శినేస్సుతః॥ 497
హృదివివ్యాధ బలవా। చ్ఛరేణా నతపర్వణా
సపపాతమృత స్సోమ। దత్తో భువిశరాహతః॥ 498
యుధిష్ఠిరం తదా ద్రోణిః। ద్రావయంతం నిజాం చమూం
అభ్యేత్య నిశితై ర్బాణై। ర్వివ్యాధ జయకాముకః॥ 499
యుధిష్ఠిరోపితం విద్ధ్వా। తేనచ్ఛిన్న శరాసనః
అన్యేన ధనుషా బాణై। స్సహసేనాదర్దయద్గురుం॥ 500
మూర్ఛిత స్సరథోపస్థే। సంజ్ఞాం పునరుపేత్యచ
వాయవ్యం ప్రాక్షిపత్తస్మై। ప్రత్యవిధ్య త్సతత్ నృపః॥ 501
ఛిత్వా పునర్గురో శ్చాపం। గృహీతమపరం పునః
కృష్ణేన వారిత స్తస్మాత్। భీమాంతిక మయాన్నృపః॥ 502

అపారే తత్రతమసి। ఘోరే వర్తతి కౌరవాః
పాండవాశ్చ వ్యధుర్దీప్తిం। దీపికాభి స్సమంతతః॥ 503

ద్వంద్వయుద్ధ మభూద్భూయః। సైనికానాం ధృతాత్మనాం
హార్దిక్య ధర్మసూన్వోశ్చ। భూరి శైనేయయోరపి॥ 504

సహదేవాకర్ణసూన్వోశ్చ। శిఖండి కృపయో స్తథా
దుర్యోధనస్య భీమస్య। శకునే ర్నకులస్య చ॥ 505

ద్రౌణే ఘటోత్కచస్యాపి। మద్రేశ్వర విరాటయోః
చిత్రసేన శతానీకౌ। వృషసేనశ్చ పార్షతః॥ 506

అలంబుసార్జునౌ ద్రోణ। ధృష్టద్యుమ్నౌ చ సంగతౌ
ద్రుపదం వృషసేనశ్చ। వారయామాస కర్ణజః॥ 507

తదా యుధిష్ఠిరః విధ్వా। హార్దిక్యం బహుభిశ్శరైః
సంఛిన్న ధన్వా తేనాభూత్। పునరన్యేన ధన్వనా॥ 508

బాహ్వో రురసి హార్దిక్యం। అవిధ్య ద్దశభిశ్శరైః
ఛిత్వా తచ్చ ధనుర్వర్మ। పాతయామాస భూతలే॥ 509

గృహీతాన్య శరాసేన। తేనపిష్ట్వా హతశ్శరైః
శక్తిం తస్మై ప్రచిక్షేప। తస్యాసా దక్షిణం భుజం॥ 510

బిభేద సోపి హార్దిక్యః। చక్రే ధర్మతనూభవం
వ్యశ్వసూతరథం సోపి। ఖడ్గం జగ్రాహ చర్మణా॥ 511

భల్లై స్తస్మిన్ సమాధూతే। ఖడ్గేచ కృతవర్మణా
తోమరం ప్రాక్షిపద్రాజా। ఛిన్న స్తేన స చ ద్విధా॥ 512

విశీర్ణవర్మా హార్దిక్య విశిఖై ర్ధర్మనందనః
యుద్ధాదపాసర త్తత్ర। ధార్తరాష్ట్రముదం యయుః॥ 513

భూరి స్సాత్యకి నాశక్త్యా। విద్ధో వక్షసి చం కురాత్
పపాత తత్ర శైనేయ। మశ్వత్థామా సమద్రవత్॥ 514

ఘటోత్కచో గురోస్సూను। మభిద్రుత్య శరైశ్శితైః
జఘాన సోగమన్మూర్ఛాం। ధ్వజదండ ముపాశ్రితః॥ 515

లబ్ధ్వా సంజ్ఞాం పునర్ద్రౌణిః। తస్య ఘోరేణ పత్రిణా
బిభేద హృదయం మూఢం। తం సూతో పానయద్ద్రుతం॥ 516

దుర్యోధనస్తు భీమేన। ఘోరం కృత్వారణంసహ
గదయాహత సూతాశ్వో। రథేనాన్యేనచాద్రవత్॥ 517

సహదేవస్తు కర్ణేన। హతసూతాశ్వచం కురః
ఛిన్నఖడ్గో గదాం తస్మై। ప్రాక్షిపత్తాం సచాచ్ఛినత్॥ 518

శక్తించ రథచక్రేషు। దండయోక్త్ర యుగానిచ
క్షిప్తాని సహదేవేన। కర్ణో వ్యధమదాశుగైః॥ 519

సర్వథా వ్యర్థయత్నస్స। సహదేవో౽తి లజ్జితః
అధిక్షిప్తశ్చ కర్ణేన।పాంచాల్య రథమాశ్రయత్॥ 520

కృత్వా విరాటం మద్రేశో।హతసూతాశ్వ వాహనం
శతానీకంచ సోదర్యం।తస్యనిన్యేయ మక్షయం॥ 521

పునర్విరాటం మద్రేశో।రథమన్య ముపాశ్రితం
విసృజంతం శరాన్ వక్షస్య విధ్యచ్ఛతపత్రిభిః॥ 522

అర్జునో౽లంబుసం రక్షః।కృత్వా విరథసారథిం
ద్రావయామాస బాణౌఘైః।ఝంఝూవాత ఇవాంబుదం 523

నాకులిస్తు శతానీకః।చిత్రసేనేన సంగతః
ఛిత్త్వా తస్యధనుర్వాహాన్।సూతంచాపాతయద్రథాత్॥ 524

ద్రుపదో వృషసేనశ్చ।సంగతౌ చక్రతూరణం
వృషసేనశ్ఛిన్నధన్వా।ద్రుపదేన సుకోపితః॥ 525

భల్లేన యజ్ఞసేనస్య।బిభేద హృదయం తతః
తం సారథిరపోవాహ।మూర్ఛితం పతితం రథే॥ 526

నకుల స్సుబలేనాపి। చిరం కృత్వా మహారణం
ఊర్వోరవిధ్యత్తం గాఢం।సవిసంజ్ఞో౽పతద్భువి॥ 527

శిఖండీ గౌతమం వీరం।విధ్వా బహుభిరాశుగైః
విషాద మగమద్భూరాయా।స్తేనచాత్యంత పీడితః॥ 528

ద్రోణ ధృష్టద్యుమ్నయోశ్చ।సమరో రోమహర్షణః
అభవత్తత్ర పాంచాల్యః।ఘోరం విశిఖమక్షిపత్॥ 529

కర్ణో ద్రోణాంతకం మత్వా।తం శరం ద్వాదశాశుగైః
ఛిత్వాతంచ సమావిధ్యత్।ద్రోణత్రాణ పరాయణః॥ 530

ధృష్టద్యుమ్న స్తదా ద్రోణం।తత్పుత్రంచ సుయోధనం
కర్ణం దుశ్శాసనంచాపి।విధ్యత్యో విధ్యదాశుగైః॥ 531
ద్రుమసేనస్య భల్లేన।శిరశ్ఛిత్వాథ యుద్యతః
చిచ్ఛేద చాపం కర్ణస్య।సోప్యన్య ద్ధనురాదదే॥ 532
హన్యమానం శరౌఘేణ సూర్యపుత్రేణ పార్షతం
అభిద్రుత్య శినేస్సూను।రభ్యవర్షచ్ఛితైశ్శరైః॥ 533
వృషసేనంచ కర్ణస్య।సూనుం వివ్యాధవక్షసి
తద్దృష్ట్వా రోషితః కర్ణః।పీడయామాస సాత్యకిం॥ 534
వర్తమానే తదారాత్రౌ।కర్ణశైనేయ యోర్మృధే
దుర్యోధనాజ్ఞయా పార్థం।సౌబలో భ్యద్రవద్ద్రుతం॥ 535
సాత్యకిః కర్ణ ముఖ్యై స్తైస్సకృద్విద్ధో మహారథైః
మర్దయామాసతాం సేనాం। కేసరీవ యథామృగాన్॥ 536
దుర్యోధన శ్శినేస్సూను।మభిద్రుత్య తదారుషా
హతసూత హయోభీత్యా।హార్దిక్య రథమాపతత్॥ 537
శకుని స్ససుతః పార్థ।మభిద్రుత్య శరైశ్శితైః
తం విధ్వా తేన విచ్ఛిన్న।కార్ముకో హతవాహనః॥
అపయాతో రణా త్తత్ర।కృష్ణౌ శంఖౌ ప్రదధ్మతుః॥ 538
ద్రావయిత్వా గురోస్సేనాం।ధృష్టద్యుమ్న శిఖండినౌ
భీమో యమౌ సాత్యకిశ్చ।దధ్ముశ్శంఖాన్ నిజాన్ముదా॥ 539
సంగతౌచ పునః కర్ణ।పార్షతౌ విజయేరతౌ
జగాయ తత్ర విరథం కృత్వా పాంచాల్య మర్కజః॥ 540
కర్ణస్య వీర్యభీతేన చోదితో ధర్మసూనునా
పార్థో నిహంతుం రాధేయ ముద్యతః కృష్ణమైక్షత॥ 541
తతో ఘటోత్కచం శౌరిః। కర్ణాయా ప్రేషయత్స్వయం
సచకర్ణేన బలవా। నయుధ్య ద్రాక్షసోత్తమః॥ 542
జటాసురస్యతనయ స్తత్ర రక్షస్స్వాలంబుసః
దుర్యోధనాజ్ఞయా భైమ సేని మభ్యద్రవద్రుషా॥ 543
నానావిధాయుధై స్తేన। కృత్వా యుద్ధం ఘటోత్కచః
ఖడ్గేనా పాహర త్తస్య। శిరోజ్వలిత కుండలం॥ 544

ఘటోత్కచస్య కర్ణస్య। పునరేవా భవద్రణః
తత్రిమాయా బహువిధాః। ప్రాదుశ్చక్రే ఘటోత్కచః॥ 545

సర్వాస్తా రాక్షసేంద్రస్య। మోఘాః కృత్వా రవేస్సుతః
దుర్యోధన హితాకాంక్షీ చకార రణమద్భుతం॥ 546

రాక్షసస్తత్ర దుర్మేధాః బకజ్ఞాతి రలాయుధః
దుర్యోధన నిదేశేన ఘటోత్కచ మభిద్రుతః॥ 547

తయోః ప్రవృత్తే సమరే। కర్ణో భీమ మభిద్రుతః
భీమోపి తమనాద్రుత్యా। లాయుధాభిముఖం యయౌ॥ 548

భీమాలాయుధయో స్తత్ర। సమభూద్భీషణో రణః
ప్రహారై ర్వివిధై ర్భీమ। రాక్షసౌ తౌమిథో హతౌ॥ 549

రక్షార్థం భీమసేనస్య। నిదేశేన మధుద్విషః
అలాయుధస్య ఖడ్గేన। హైడింబి శ్శీర్ష మచ్ఛినత్॥ 550

అథ కర్ణోభృశం క్రుద్ధః। ప్రవిష్టః పాండవీంచమూం
విధ్వంసయిత్వా విశిఖై। స్సంగతో భీమసూనునా॥ 551

సతుమాయా బహువిధాః। చక్రే రాక్షసపుంగవః
నాశయామాసతాస్సర్వాః। కర్ణో ధైర్యం సమాశ్రితః॥ 552

అథేంద్రదత్తయా శక్త్యా। కర్ణో రాక్షసపుంగవం
జఘాన సవ్యసుభూమా। పతితః పాతయన్ బహూన్॥ 553

మత్వా కర్ణం తతః కృష్ణః।సుజయ్యం రాక్షసే హతే
అస్ఫోట్య పార్థం సంతోషా।దాలిలింగ జగత్పతిః॥ 554

ఘటోత్కచస్య నిధనాత్।విషాదం పరమం గతః
యుధిష్ఠిర స్స్వయం కర్ణం।హంతుమభ్యద్రవద్ద్రుతం॥ 555

తదా వ్యాసస్సమాగత్య।ధర్మరాజం సుదుఃఖితం
ఆశ్వాస్య వారయామాస।వైకర్తన వధాన్మునిః॥ 556

తతో నియుక్తః పాంచాల్యో।ధర్మపుత్రేణ వైరిణాం
వధాయ ద్రోణపృతనా।మభ్యయా ద్రోణభూషితః॥ 557

అభిద్రుతా స్తేన యోధాః।నిద్రాంధ్యాత్ స్ఖలితాంఘ్రికాః
న్యవేదయ న్న్యస్తశస్త్రా।నిద్రావేశం శ్రమాన్వితాః॥ 558

అనుజ్ఞాతాశ్చ పార్థేన।కించిత్స్వాప్య సైనికాః
కర్ణం దుర్యోధనంచైవా।చక్రు శ్శుర్మీలితేక్షణాః॥ 559

తయోరనుజ్ఞయా పార్థా।శాసనేనచసాచమూః
సుఖసుప్తాక్షణం భూయః।ప్రబుద్ధా శశినాసహ॥ 560

యథా చంద్రోదయోద్ధూతః।క్షోభితస్స్యాత్సరిత్పతిః
తథేందోరుదయే సేనా।భారతీ క్షుభితాభవత్॥ 561

తస్యాం త్రిభాగశేషాయాం।రాత్ర్యాం చంద్రేచ రాజతి
కురుపాండవసేనాసా।యుద్ధాయా భూత్కృతోద్యమా॥ 562

ద్రోణ స్తదా ధార్తరాష్ట్ర।చోదితః ప్రయయౌ ద్రుతం
నిహంతుం పాండుతనయాన్।జానన్నపిచ తద్బలం॥ 563

బీభత్సురపి భీమేన।కర్ణవాక్శల్య పీడనాత్
చోదిత స్త్వరయా యోద్ధుం।అభ్యయా త్కౌరవీం చమూం॥ 564

దుశ్శాసన స్సౌబలశ్చ।తదా కర్ణ సుయోధనౌ
అభ్యవర్షన్నిశితై ర్బాణై।పార్థం పరమదుర్జయం॥ 565

నివార్య తాన్ శరైః స్స్వీయైః।చక్రే దివి తమోర్జునః
ద్రోణోపి ద్రావయామాస।చమూం పార్థస్య సర్వతః॥ 566

చేది కేకయ పాంచాల।మత్స్య సృంజయ కోసలాః
విరాట ద్రుపదాశ్చాపి।ద్రోణ మభ్యద్రవన్ తదా॥ 567

ద్రుపదస్య సుతాన్ హత్వా।ద్రోణస్త్రీన్ చేది కేకయాన్
జిగాయ సృంజయాంశ్చైవ।శరై రంతక సన్నిభైః॥ 568

తతో విరాటం ద్రుపదం।చానయద్యమసాదనం
ధృష్టద్యుమ్న స్తతో ద్రోణ।వధే శపథమాతనోత్॥ 569

తయోరభూత్తతో భీమః।పాంచాల్య ద్రోణయో రణః
తదా రక్షద్వయో వృద్ధం।ద్రోణం దుష్టచతుష్టయం॥ 570

భీమోపి ధృష్టద్యుమ్నస్య।వర్ధయన్ పౌరుషం బలం
స్వయంచ విశిఖై స్సేనాం।కౌరవీం వ్యధమచ్ఛితైః॥ 571

పునస్సంకుల మేవాసీత్।యుద్ధం తత్రాతి భీషణం
దుశ్శాసన స్తదాక్రుద్ధ।స్సహదేవ ముపాద్రవత్॥ 572

పీడితే సహదేవేన। శరైర్దుశ్శాసనేకర్ణజః
తద్రక్షణాయ సహసా। భ్యుత్పపాతతదగ్రతః॥ 573

భీమః కర్ణంత మాయాంతం। త్రిభిర్భల్లైస్సమాహరత్
అవాకిరచ్ఛరైః కర్ణః। భీమమత్యంత దుస్సహం॥ 574

మిథశ్ఛిన్నేషు బాణేషు। గదాయుద్ధం తయోరభూత్
గదా భీమేన విక్షిప్తా। కర్ణస్య గదయాహతా॥ 575

వ్యావృత్తా పతితా భీమ। రథే పాతిత కేతనా
గదాఘాతేన సూతో౽పి। ముమోహాత్యక్తరశ్మికః॥ 576

తతః కర్ణస్య కోదండ। ధ్వజ తూణీర్వృకోదరః
చిచ్ఛేద కర్ణో౽ప్యన్యేన। ధనుషా వికిరన్ శరాన్॥ 577

భీమస్య తురగాన్ పార్ష్ణిం। సూతమప్య నయన్మృతిం
భీమో౽పి రథమారూఢో। నకులస్య యయాద్రుతం॥ 578

ద్రోణార్జునౌచ విజయే। బద్ధశ్రద్ధావయుధ్యతాం
యద్యదైంద్రాది చిక్షేప। ద్రోణో౽స్త్రాణాం కదంబకం॥ 579

తత్తచ్ఛిత్వార్జునో ద్రోణం। వ్యస్మాపయ దథోగురుః
బ్రహ్మస్త్రంప్రాక్షిపత్తచ్చ। బ్రహ్మస్త్రేణైవ జఘ్నివాన్॥ 580

తత్ర దుశ్శాసనో ధృష్ట। ద్యుమ్నేన సహసంగతః
పరాజితశ్చతంద్రోణ। మభ్యయాద్యమళానుగః॥ 581

ద్రోణాభి ముఖమాయాంతం। తం ద్రుద్రావ సుయోధనః
అభ్యద్రవ త్సాత్యకిస్తం। వికిరన్ నిశితాన్ శరాన్॥ 582

అతివిద్ధే శినేస్సూనో। బాణైర్దుర్యోధనేతదా
రథాంతరం ప్రత్యపేతే। తం కర్ణో౽భిద్రుతో రుషా॥ 583

తమభ్యయాద్భీమసేనః। కర్ణం వ్యాయత కార్ముకః
ఛిత్వాతస్య ధనుస్సూతం। విద్ధ్వాచ నిశితైశ్శరైః॥ 584

రథచక్రంచ గదయా। భిత్వా కేతుమపాతయత్
ఏకచక్రే రథేతిష్ఠన్। కర్ణో యుధ్యచ్చిరంబలీ॥ 585

ద్రోణే కాలాగ్నిసదృశే। దగ్ధపాంచాల సృంజయే
సార్జునా పాండవీసేనా। భీతా శర్మనవిందతి॥ 586

సర్వజ్ఞోథ హరిర్మత్వా। తమవధ్యం ధృతాయుధం
శస్త్రన్యాసాయ సంచింత్య ప్రోవాచదిదమర్జునం॥ 587
అవధ్యో ధృతశస్త్రోయం। దేవైరపి సవాసవైః
న్యస్తశస్త్రోహివధ్యస్స్యా। త్తత్రోపాయమిమంశృణు॥ 588
శ్రుత్వాతు నిహతం పుత్ర। మశ్వత్థామానమర్జున
శస్త్రం న్యస్యత్యయం ద్రోణ స్తతో వధ్యో భవిష్యతి॥ 589
తదా భీమేన నిహతో। శ్వత్థామాఖ్యో మతంగజః
అశ్వత్థామా హతఇతి।భీమశ్చక్రే తతోరవం॥ 590
శ్రుత్వా తద్భీమనాదోపి।ధైర్యమాలంబ్య పార్షతం
అవిధ్య న్నిశితై ర్బాణై।స్తథైవాన్యా న్మహారథాన్॥ 591
బ్రహ్మణోస్త్రం తతో ద్రోణః।ప్రాదుష్కృత్య భయావహం
శిరాంస్యపాత యద్రాజ్ఞాం।యథా తాళఫలానివై॥ 592
హత్వా వింశతి సాహస్రాన్।పాంచాలాన్ ఆంగిరోవరః
మత్స్యా న్పంచశతంపశ్చ।సహస్రాణిచ సృంజయాన్॥ 593
హస్తినామయుతం హత్వా।తథైవాశ్వాన్ రుషాన్వితః
వసుధానస్య భల్లేన।శిరశ్చిచ్ఛేద భూపతేః॥ 594
విశ్వామిత్ర భరద్వాజ।వశిష్ఠాత్రి ముఖా స్తదా
మహర్షయ స్సమభ్యేత్య।ద్రోణమూచు రిదంవచః॥ 595
నయుక్తం బ్రహ్మణోస్త్రేణ।సర్వాన్ హంతుమిమాన్ నృపాన్
తదద్యన్యస్త్రశస్త్ర స్త్వం।చిత్తం బ్రహ్మణి యోజయ॥ 596
తేషాం నిశమ్య వచనం।పాంచాల్యం వీక్ష్యచాగ్రతః
ద్రోణో విషీదన్ కౌంతేయం।పప్రచ్ఛ సుతమాత్మనః॥ 597
యుధిష్ఠిర హతోవా మే।తనయో నహతోథవా
తతః కృష్ణస్య వచనాత్।అనిచ్ఛన్నపి ధర్మజః॥ 598
అశ్వత్థామాహతఇతి।శబ్దముచ్చై స్తరంవ్యధాత్
అస్పష్ట మబ్రవీత్పశ్చా।ద్గజఇత్యేష తత్పరః॥ 599
తచ్ఛ్రుత్వా వచనంతస్య।ద్రోణ శ్శోక విమూఢధీః
త్యక్తోత్సాహో భవద్యుద్ధే।మునివాక్యాని చింతయన్॥ 600

ధృష్టద్యుమ్న స్తమభ్యేత్య। దృఢజ్యంచ ధనుర్దధత్
శరం ఘోరంప్రచిక్షేప। ద్రోణ స్తం వ్యచ్ఛినద్ద్రుతం॥ 601

పాంచాల్యస్య శరాన్ ఘోరం।ధ్వజం సూతం హయానపి
నిపాతయామాస గురుః।బ్రహ్మాస్త్రం సముదీరయన్॥ 602

గదాం చర్మసఖడ్గంచ క్షిప్తం।పాంచాలసూనునా
ఛిత్వా ద్రోణో వధాయాస్య।శరం ఘోరమవాసృజత్॥ 603

ధృష్టద్యుమ్న వినాశార్థం।ఆగచ్ఛంతం శరోత్తమం
సాత్యకి ర్దశభిర్బాణై।రచ్ఛినత్పశ్యతాం ద్విషాం॥ 604

తత్కృత్యం సాత్యకేః కృష్ణః।దృష్ట్వాతోష ముపాగతః
ప్రశశం సచతం పార్థః।సర్వే పాండవ సైన్యగాః॥ 605

తదా సాత్యకి మాయత్తం।కర్ణో దుర్యోధనః కృపః
అభ్యయుస్తాన్ శినేస్సూనుః।వారయామాస సాయకైః॥ 606

యుధిష్ఠిర సమాదిష్టాన్।మత్స్య పాంచాల సృంజయాన్
దదాహాగ్ని రివారణ్యా।న్యాక్షిప న్విశిఖాన్ గురుః॥ 607

పాంచాల్యో గురుమభ్యేత్య।విరథో విహతోపిసన్
భీమస్య రథమాస్థాయ।చక్రే కర్మ సుదుష్కరం॥ 608

తావుభౌ బ్రహ్మణోస్త్రేణ।విసృజంతౌ శరాన్ బహూన్
ప్రచక్రతు ర్నిరాకాశ।మాకాశం గురుపార్షతౌ॥ 609

ద్రోణేన మర్మసూద్విద్ధం।పరాం పీడా ముపాగతం
ద్రుపదస్య సుతం దృష్ట్వా।భీమో నిందద్గురుంముహుః॥ 610

యమపేక్ష్య సుతం విద్వాన్।జీవంతిపితరోభువి
తస్మై హ తేపికింకర్మ।కురుషే ప్రాణలంపటః॥ 611

వచోపి ధర్మరాజస్య।మనుషే సత్యమిత్యత
తదద్యయుక్తం విప్రేంద్ర।యోద్ధుం నప్రాణధారిణా॥ 612

ఇతి భీమేన చాక్షిప్తః।ద్రోణోయుద్ధాన్నివృత్తధీః
నియుజ్య కర్ణ ప్రముఖాన్।యుద్ధేసూన్ హాతుమైహత॥ 613

నివిశ్య సరథోపస్థే।పురుషం విష్ణుమవ్యయం
ధ్యాయన్ జహావసూన్ సద్యః।దివ్యంచ స్థానమాశ్రితః॥ 614

సస్యైవగత దేహస్య।ధృష్టద్యుమ్న శ్శిరోచ్ఛినత్
వార్యమాణోపి పార్థేన।భీమే నైవాభినందితః॥ 615
తస్మిన్ దివ్యం పదం ప్రాప్తేసుదం పాండవ సైనికాః
ప్రాపుర్భేరీమృదంగాద్యాన్।జఘ్నుః క్ష్వేళాశ్చ చక్రిరే॥ 616
యద్ద్రోణ దేహాత్ ప్రసృతం।తేజ స్తత్పరమం పదం
జగామ తద్దదృశుః పార్థాః।సంజయో ధర్మనందనః॥
శారద్వతశ్చ దదృశు।ర్నాన్యేషాం విదితం తుతత్॥ 617
ఏవం తస్మిన్ హతే ద్రోణే।ధృష్టద్యుమ్నేన సంయుగే
శకునిః కర్ణ మద్రేశౌ।కృతవర్మా సుయోధనః॥ 618
దుశ్శాసనః కృపాచార్యః।సుశర్మాచ భయాన్వితాః
దుద్రువు స్సహసైన్యాస్తే।తథాన్యేచ మహారథాః॥ 619
అథ శారద్వతాత్ శ్రుత్వా।శ్వత్థామా పితరం హతం
నిహంతు కామః పాంచాల్యం।పాండవాంశ్చ ససైనికాన్॥ 620
నారాయ ణాహ్వాయ మథో।దివ్యమస్త్ర ముదైరయత్
నివర్తితాచ శేనా స్వా।శ్వత్థామ్నా విద్రుతాభయాత్॥ 621
నారాయణాస్త్రసంభూతే।ర్ఝుంఝూవా తేవిసర్పతి
చుక్షుభు స్సాగరానద్యః।పృథివీచ సపర్వతా॥ 622
వ్యదీ ర్యంతగిరేశ్శృంగా।న్యావిశ స్నిజనాన్ భయం
యోధాశ్చ వ్యథితాస్సేనా।ద్వ్యయస్థాః కృత్యమోహితాః॥ 623
ఆయాంతీం కౌరవీం సేనా।మశ్వత్థామ్నా ప్రచోదితాం
నిరీక్ష్య ధర్మతనయః।ప్రాహోచ దితి ఫాల్గునం॥ 624
ద్రోణోహి నిహతో ధృష్టద్యుమ్నేన యుధివీర్యతః
విద్రుతాహ్యా భవ త్సేనా।కౌరవీ జీవితాశయా॥ 625
సేదానీంక ముపాశ్రిత్య।పునరభ్యేతి వాహినీ
కౌరవీ జగతీం సేంద్రాం।గ్రస్తుకామేవ హర్షితా॥ 626
అ థార్జునోవద జ్జ్యేష్ఠం।రాజానంభీతమానసం
య స్త్వయా సత్యకథనాత్।న్యస్త్రశస్త్రో గురుర్హతః॥ 627
ధృష్టద్యుమ్నేన తస్యైష। పుత్రః పితృవధార్దితః

అశ్వత్థామా సమభ్యేతి। నిహంతుం పితృనాశకం॥ 628
మిథ్యావచన మాశ్రిత్య। రాజ్యార్థే యద్భవాన్ గురుం
అఘాతయన్న్య స్తశస్త్రం। ధృష్టద్యుమ్నేన వైరిణా॥ 629
తత్సూను మధునాధృష్ట। ద్యుమ్నం హంతు ముపస్థితం
యదిశక్నోషిపాహిత్వం। నశక్తాహివయంనృప॥ 630
అకీర్తి స్తే చిరంతిష్టేత్। లోకేషు నిధనా ద్గురోః
యథా వాలి వధా ద్రామే తచ్ఛ్రేయో మృతిరేవన॥ 631
అర్జునోక్తం వచశ్శ్రుత్వా। సర్వేషు కిలరాజసు
తూష్ణీం భూతేషుభీమస్తు। క్రుద్ధోధ్యక్షిప దర్జునం॥ 632
క్షత్రియోపి భవాన్ తేజో। హీనత్వేవారణ్యగోమునిః
భాషతే ధర్మమఘాత్రిం తస్మాదేవానయోమహాః॥ 633
అపకారం రిపూణాం త్వం।పాంచాలీ ధర్షణాదికం
విధాయ పృష్ఠతః పార్థ।ధర్మిష్ఠ ఇతి మన్యసే॥ 634
కథం ద్రౌణిః ప్రశస్యస్తే।వాసుదేవేస్థితేర్జున
యోద్ధ్యమే గదయా భూమా।శయిష్యతిహతః ఖలః॥ 635
ధృష్టద్యుమ్నోపి విజయ।మధాహామర్షితో భృశం
పితామహే యథా భీష్మః।భగదత్తః పితుస్సఖా॥ 636
హతౌ తథా మయాద్రోణో।హతఃకోత్ర మమానయః
కులక్రమేణ వైరీహి।ద్రోణోమే శిష్యఘాతకః॥ 637
ఇత్యాది ధృష్టద్యుమ్నస్య।వచశ్శ్రుత్వాథనంజయః
నిరీక్ష్య కుటిలం ధిక్ ధిక్।ఇత్యాహాన్యేతు లజ్జితాః॥ 638
సాత్యకిస్తు తదోవాచ।పాంచాల్యం రోషదూషితః
గురుం వినింద తస్త్వేద్య।కథం జిహ్వా నశీర్యతి॥ 639
ధర్మాత్మానం గురుం ద్రోణం।గృహీత్వా కేశపక్షకే
అవధీర్యత్త తస్సప్తాపరేపూర్వే చపాతితాః॥ 640
భీష్మస్యాపి తవ భ్రాతా హంతాసీ న్నైవఫాల్గునః।
నైవేతః పరమీ దృగ్వా గ్వక్తవ్యా యది వక్ష్యసి॥
గదయా పాతయిష్యామి శిరస్తే బ్రహ్మఘాతినః॥ 641

ఇత్యాదిభి రధిక్షిప్తో వచోభి ర్ద్రుపదాత్మజః
శైనేయేన తమాహేదం స్వస్యాదోష ముదీరయన్॥ 642

ప్రాయోపవిష్టో య స్త్యక్త। యుద్ధో భూరిశ్రవాన్నృపః
హతో యేనసమాంద్రోణ। వధాద్దూషితవానసి॥ 643

ఏవమాదిభిరాక్షిప్త। స్సాత్యకిః క్రోధమూర్ఛితః
రథాదభ్యద్రవ ద్ధృష్ట। ద్యుమ్నం హంతుం గదాధరః॥ 644

భీమోథ వాసుదేవేన। చోదితో వప్లుతో రథాత్
అనుద్రుతః పదేవష్ఠే। నిజగ్రాహ శినేస్సుతం॥ 645

సహదేవశ్చ శైనేయం। సమాశ్వాసయదుద్రుషం
బంధు స్సర్వవిధో స్మాకం। పాంచాల్యోత శ్శమంకురు॥ 646

పాంచాల్యోథాహ కౌంతేయం। ముంచేమంశినినందనం
నాహం భూరిశ్రవాః కింతు మృత్యుర స్త్యేవసంయుగే॥ 647

ఇత్యాది వచనం శృణ్వన్। ధృష్టద్యుమ్నస్య సాత్యకిః
భీమ బాహ్వంతరే లీనః। క్రుద్ధ స్సర్పఇవాశ్వసత్॥ 648

అథతౌ వీక్ష్య రుషితౌ। వాసుదేవ యుధిష్ఠిరౌ
వారయామాసతుర్యత్నాత్। స్వపక్షభ్రంశ శంకితౌ॥ 649

ఏతస్మి న్నంతరే ద్రౌణి। ర స్త్రంనారాయ ణాహ్వయం
ప్రాదు శ్చక్రే తత స్సర్వా। ణ్యాయుధాని సము ద్యయుః॥ 650

తదస్త్రనిర్గతో జ్వాలా। మాలీవహ్నిర్దిగాతతః
దందాహ పాండవీం సేనాం। యథాగ్నిః కక్ష ముల్బణః॥ 651

తద స్త్ర ముద్గతం దృష్ట్వా। భీతో ధర్మసుతో భృశం
ధృష్టద్యుమ్నం పలాయస్వే। త్యాహ గచ్ఛేతి సాత్యకిం॥ 652

పరివేష్టుకామం సోదర్యై। స్సహాగ్నిం తం యుధిష్ఠిరం
దృష్ట్వా సైన్యంచ బాహుభ్యాం। నివార్యాహేద మచ్యుతః॥ 653

సర్వేయూయమిహన్య స్త। శస్త్రా స్సంత్యక్తవాహనాః
భూమౌతిష్ఠత నైవంచే। ద్యుష్మానస్త్రం దహేదిదం॥ 654

కృష్ణస్య వచనాత్ శస్త్రా। న్న్యాసాయోద్యతమానసాన్
తా న్వారయిత్వా భీమస్తు। ప్రావోచ త్పౌరుషాశ్రయం॥ 655

నా వరోహతవాహేభ్య। స్సర్వే యూయం స్థితో హ్యహం
ద్రౌణ్యస్త్రమేత న్నిర్భర్త్స్యం। యతో వో భయముత్థితం॥ 656

అర్జునార్జునగాండీవం। సత్యజాద్య యతో భవాన్
అజయ్య స్సమరే దేవై। రపి సేంద్రై స్సహాసురైః॥ 657

ఇత్యుక్త్వాభి ముఖం యాంతం। భీమం దృష్ట్వా గురో స్సుతః।
పరిహాసన్నిజఘానోగ్రై శ్శరై రస్త్రాభిమంత్రితైః॥ 658

తస్మి న్నస్త్రానలజ్యోతిః। పుంజే కుంతీతనూభవః
పతన్నాలక్ష్యత జనైః। ఖద్యోతో వార్కతేజసి॥ 659

తమాలక్ష్య చ కౌంతేయం। ద్రౌణ్యస్త్రాగ్నిప్రదీపితం
భీతా స్తే నిఖిలా యోధాః। వాహనా న్యాశుత త్యజుః॥ 660

ద్రౌణ్యస్త్ర తేజః శ్శాంత్యర్థం। పార్థో వారుణమాతనోత్
తథాపి వర్ధతే తస్య। తేజో భీమప్రతాపనం॥ 661

తతః కృష్ణార్జునౌ యత్తౌ। వాహా త్స్వయా దవప్లుతౌ
భీమంచ కృపతు ర్వాహాత్। శశామాస్త్ర మథోత్తమం॥ 662

సాముక్తాస్త్ర భయా త్సేనా। పాండవీ యుద్ధదుర్మదా
తస్థా పునరసీకాయ। భీమసేన ప్రచోదితా॥ 663

తదా దుర్యోధనే నాశ్వ। త్థామా సంచోదితః పునః
మోక్తు మస్త్రం తదేవేదం। నద్విర్మోక్తవ్య మబ్రవీత్॥ 664

అథ ద్రౌణి ర్భృశం క్రుద్ధః। ధృష్టద్యుమ్న ముపస్థితం
వ్యశ్వసూత రథం చక్రే। పీడయచ్చ శితై శ్శరైః॥ 665

శైనేయో ద్రౌణిమభ్యేత్య। విముఖీ కృతసైనికం
విధ్వాశ సూత తురగ। స్యందనం కేతుముజ్వలం॥ 666

పీడయామాస హృదయే। త్రింశతా పత్రిణాం తదా
అథ దుర్యోధనః కర్ణః। కృప దుశ్శాసనాదయః॥ 667

అభిద్రవంత శ్శైనేయం। క్షణేన విముఖీ కృతాః
ద్రౌణించ భూమౌభిముఖం। చకార విముఖంబలీ॥ 668

తదా సాత్యకి రవ్యగ్రః। వృషసేనస్య చంకురాన్
త్రీణ్యావధీ త్సహస్రాణి। గౌతమస్యాయుతం ద్విపాన్॥ 669

పంచాయుతాని శకునే। రశ్వాంశ్చ విజయోత్సుకః
ద్రౌణిః పునరుపారూఢో। రథమన్యం సురోషితః॥ 670

అభ్యేత్య సాత్యకిం ఘోర। పత్రిణా వ్యథమద్ద్రుతం
సభిన్న కవచ స్త్యక్త్వా। సాత్యకిస్సశరం ధనుః॥ 671

పతితశ్చ రథోపస్థే। సూతేనాపా హృతోఽభవత్
అథాన్యేన గురోస్సూనుః। పత్రిణా ద్రుపదాత్మజం॥
నిజఘాన భ్రువోర్మధ్యే। సోసీద న్మూర్ఛితో రథే॥ 672

తతోన్యానపి భీమాద్యా। నద్రవ ద్ద్రోణనందనః
విక్షిపన్ వివిధాన్ బాణాన్। పితుర్వధ విదీపితః॥ 673

తదా భవ ద్రణో ద్రోణి। భీమయోః క్రుద్ధరూపయోః
ద్రౌణినా హతవాహశ్చ। భీమ స్తత్ర పలాయితః॥ 674

పార్థ మభ్యేత్య తదను। ద్రౌణి రాగ్నేయ ముత్తమం
అస్త్రం వ్యసృజదుగ్రేణ। తేజసా చ్ఛాదితాంబరం॥ 675

అర్జునోపిచ సర్వాస్త్ర। ప్రతిఘాతక వీర్యవత్
బ్రాహ్మమస్త్రం ససర్జాశు। తేనాగ్నేయ మశీశమత్॥ 676

లజ్జితోథ గురోస్సూనుః। ధిగ్ధిగిత్య భ్యుదీరయన్
కుత్సయ న్నాత్మనోవీర్యం। దుద్రావచ రణాజిరాత్॥ 677

పారాశర్య స్తదాభ్యేత్య। కృష్ణద్వైపాయనో మునిః
ఉదీర్య కృష్ణయో శ్శక్తిం నరనారాయణాత్మనోః॥ 678

నారాయణాస్త్ర వీర్యంచ। శాంత్యుపాయంచ సంయుగే
కథయిత్వా మన స్తస్య సమాశ్వాస యదాతురం॥ 679

క్షుత్పిపాసా పరిశ్రాంతా। స్సర్వే కౌరవ పాండవాః
సైనికా శ్శిబిరాణ్యాశుస్వాసి స్వాన్యావిశన్ పునః॥ 680

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే భారతకథావర్ణనే ద్రోణపర్వ వృత్తాంతానువర్ణనంనామ ద్వావింశస్సర్గః॥

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీశోభనాద్రిశవైభవమహాకావ్యే

అథ కర్ణపర్వ వృత్తాంతారంభః

త్రయోవింశస్సర్గః.

వందేయ బృందారక బృందవంద్యం
నందాత్మజం నేత్రజితారవిందం
యోభూభరస్యాపహృతిం విధాతుం
ప్రాదుర్బభూవాత్ర నతార్తిహారీ॥ 1

కర్ణస్తతో ద్రోణసుతానుమత్యా।దుర్యోధనేన త్వరయాభిషిక్తః
సేనాధిపత్యే ధృతవారవాణః। రేజేమరైః స్కందఇవాభిషిక్తః॥ 2

సవ్యూహ్యసేనాం మకరాకృతిం స్వాం
రథం చతుర్వాజియుతం సుకేతుం
ఆరుహ్యనానాయుధవర్గపూర్ణం
అభ్యుద్యయౌ పాండుతనూజసేనాం॥ 3

మకరస్య స్వయంతుండే।తస్థౌ కర్ణః ప్రతాపవాన్
అక్ష్ణో రులూక శ్శకునిః।ద్రౌణి శ్శిరసితస్థివాన్॥ 4

దుర్యోధనో మధ్యదేశే।గ్రీవాయాం తస్యసోదరాః
శ్రీనారాయణ గోపాలైః।హార్దిక్యో వామపాదగః॥ 5

దక్షిణం పాదమాసీదత్ త్రిగర్తప్రముఖైః కృపః
సచిత్ర శ్చిత్రసేనస్తు।పుచ్ఛమాసాద్య విష్ఠితః॥ 6

వ్యూఢామేవ మభిద్రుతాం కురుచమూం కర్ణేన సంచోదితాం
దృష్ట్వా ధర్మతనూభవేన విజయః యుద్ధాయ సంప్రేరితః
స్వామర్ధేందు సమాకృతించ పృతనాం సంవ్యూహ్య మధ్యేస్థితః
రాజ్ఞాసాక ముదీర్ణరోషభరితో దుద్రావసేనాం రిపోః॥ 7

వామేపార్శ్వే భీమసేన స్థితోభూత్
ధృష్టద్యుమ్న స్తస్య పార్శ్వం తథాన్యం
పృష్ఠం మాద్రీనందనౌ చక్రరక్షౌ
పాంచాల్యౌ తావుత్తమౌజా స్తథాన్యః॥ 8

వ్యూహయో రేవ ముద్వేల రోషయో స్సైన్యయోర్మిథః
తయో స్సమ భవద్యుద్ధం స్వర్గేశ్యా హృదయంగమం॥ 9

భీమ స్తత్ర గజేంద్ర మస్తక మధిష్ఠాయాహవే వైరిణాం
సేనామంబుధిపూర వేగ సదృశీం విద్రావయ న్సర్వతః
రాజానం ద్వీపమాస్థితం సమభియన్ తం క్షేమధూర్త్యాహ్వయం
చక్రే తేన రణం చిరాయ వివిధై రస్త్రైశ్చ శస్త్రై ర్భృశం॥ 10

అవరుహ్య హతాన్నాగా న్మారుతిః క్షేమధూర్తినా
గజం తస్య నిపాత్యాశు జఘాన గదయా చ తం॥ 11

స పపాత వ్యసుః క్షేమ। మూర్తిః భీమగదాహతః
కర్ణోథ క్రోధమాసాద్య వ్యధమత్పాండవీం శరైః॥ 12

నకులో భ్యర్దితః కర్ణేన తత్ర భీమో గురో స్సుతం
విందానువిందౌ కైకేయౌ సాత్యకి స్సమవారయత్॥ 13

ధృష్టద్యుమ్నః కృపాచార్యం ధర్మపుత్రః సుయోధనం
శిఖండీ కృతవర్మాణం అభ్యధావ న్రుషాన్వితః॥ 14

తత్ర విందానువిందౌ తౌ సాత్యకిం విశిఖై శ్శితైః
నివార్య తేన నిహతౌ విగతాసూ నిపేతతుః॥ 15

శ్రుతకర్మా మహారాజ చిత్రసేనస్య మస్తకం
భల్లేనాపాహర త్తూర్ణం యుధ్యత శ్చిత్రరీతిభిః॥ 16

ప్రతివింధ్యో ధర్మసూనుః చిత్రేణ నరమాలినా
యుద్ధ్వా చిరం శోమరణే చక్రే తం పతితం వ్యసుం॥ 17

మిథో ద్రోణాత్మజో భీమః నిహతౌ స్వైశ్శరవ్రజైః
శ్రాంతౌ యుద్ధేన సుచిరం రథయోః పతితావథః॥ 18

పార్థస్సంశప్తకై ర్యుధ్యన్ ఆహూతో ద్రోణేనార్జునః
త్యక్త్వా తాన్ అభ్యయాత్ ద్రోణ తనయం జయకాంక్షిణం॥ 19

యుధ్వాచిరం తేన పృథాతనూజః। నానాస్త్రశస్త్రై ర్గురునందనేన
శౌరేర్నిదేశేన భుజౌచవక్షః। శ్శిర స్తతక్షాస్య శరైశ్శితాగ్రైః ॥ 20

ఛిన్నేషు రశ్మిషు గురో స్తనయోర్జునేన
భ్రాంతై ర్హయై శ్చరహతై ర్విధృతే క్రమేణ
వాహేష్వధోర్జునమజయ్యబలం విచింత్య
క్షీణేషురేవ సవివేశచమూం స్వకీయాం ॥ 21

ఏవం పరాజిత్య గురో స్తనూజం। సంశప్తకానేవనిహంతు మిచ్ఛుః
పార్థస్స శౌరిస్సహసా ప్రయాతః। యథాపతంగాన్ హుతభుగ్విదగ్ధుం॥

తదా భగదత్తా దనవరో దండధారో
నామమాగధో మహీపతి రారూఢమతంగజః
పాండవసేనాం ప్రవిశ్య సర్వతస్తాం వ్యాకులీచకార ॥ 23

నిర్ఘోషం పాండుసేనాయా। దండధార నిపీడనాత్
శృణ్వాతా శౌరిణా పార్థః। చోదిత స్తత్రజగ్మివాన్ ॥ 24

సదండధారో ద్విరదాభిరూఢః। రథోత్తమాధిష్ఠితమర్జునంతం
శౌరించ వివ్యాధశరై స్సుతీక్ష్ణైః। సనాదభూయో మృగరాడివాజౌ॥ 25

పార్థో ధ్వజంతస్య నికృత్యభల్లైః। బాహూశిరశ్చైవ లసత్కిరీటం
ఛిత్వాక్షురప్రై ర్ద్విరదం పృషత్కైః। శస్త్రైస్సయంతార మమారయచ్చ॥
భ్రాతుర్వధా దాపతితస్యదండ। నామ్నో నృపస్యాపి శిరః కిరీటి
ఛిత్వార్ధచంద్రేణ శరేణచాన్యాన్। జఘాన సర్వాన పితస్య యోధాన్॥

సంశప్తకానేవ పునః ప్రయాతః। జఘాన సర్వాన పితాన్ కిరీటీ
తతః పునస్సంకుల యుద్ధమాసీత్। ప్రాణాపహం కౌరవపాండవానాం॥

తత్ర పాండ్యాధిపో రాజా। మలయ ధ్వజనామకః
ద్రౌణినా సుచిరం యుధ్వా। తేనచ్ఛిన్న శిరామృతః॥ 29

తస్మిన్ హతేర్జునః కృష్ణ। చోదితః కర్ణవాహినీం
ద్రావయామాస కర్ణోపి। తత్ర మృత్యురివాపరః॥ 30

భీమే తత్ర మహాయోధాః। కర్ణార్జున సమాగమే
విరథావి గజావ్యశ్వాః। పేతుర్భువిగతాసవః॥ 31

తదా ధృష్టద్యుమ్న వధాయ దుర్యోధనేన ప్రేషితా వంగాంగ పుం
డ్ర మాగధ మేఖల కోసల మద్ర దశార్ణ నిషధ కళింగాది జన
పదేశ్వరా మహారథా స్సమారూఢ ద్విరదాశ్వ రథా వివిధై రాయు
ధైః పాండవీం సేనా మభ్యద్రవన్॥ 32

తా నభిద్రవతో మాద్రీతనయౌ సాత్యకి స్తదా
శిఖండీ చేకితానశ్చ। ద్రౌపదేయా న్యవారయన్॥ 33

అంగస్య సాత్యకిరిభం విశిఖై ర్నిపాత్య
నారాచత స్త మపివక్షసి సంజఘాన
పుండ్రస్యచ ద్విపవర స్సహదేవ భగ్నః
భూమావ్యసుర్న్యపత దుశ్చలిత ధ్వజాగ్ర్యః॥ 34

అంగేశ్వరం పునర్యాంతం।సహదేవం నివార్యసః
నకులస్తేన యుద్ధ్వాత చ్ఛిరశ్చిచ్ఛేదపత్రిణా॥ 35

అథాంగ నృపతీన్ సర్వాన్।నకులం హంతుమాగతాన్
సహదేవ శ్శిఖండీచ।సాత్యకి శ్చాప్యసూదయన్॥ 36

దుశ్శాసనోథ సహదేవ మభిప్రయాతః
విద్ధ్వాచతం బహుభిరేవ శరై శ్శితాగ్రైః
తేన ప్రభిన్నకవచో నిహతశ్చగాఢం
మూర్ఛాంగతో రణతలాదప వాహితోభూత్॥ 37

కర్ణోపి నకులం తత్ర।స్వేనసంగతమాహవే
కృత్వా విరథసూతాశ్వం।క్షిపన్వ్యద్రావ యద్రణాత్॥ 38

ఉలూక శ్శకునే భ్రాతా। యుయుత్సుం సమరోన్ముఖం
కృత్వా విరథసూతాశ్వం। నిపీడ్యాద్రావయ చ్ఛరైః॥ 39

శతానీ కోపి నృపతి ర్విజిత శ్రుతకర్మణా
శకుని స్సుతసోమంచ। జిగాయహతవాహనం॥ 40

కృపేణ ధృష్టద్యుమ్నోపి। పీడితోనిశితైశ్శరైః
అర్జున స్యాంతికం నీతః! యంత్రాక ర్తవ్యకారిణా॥ 41

హార్దిక్యేన శిఖండీచ। విద్ధోమర్మసుమార్గణైః
మూర్ఛాం జగామతత్రాసీత్। భ్రాంతా పాండవవాహినీ॥ 42

త్రైగర్తై ర్విజయోధ సాల్వశిబిభిః సంశప్తకైః కౌరవైః
శ్రీనారాయణగోపనామభిరభిద్రుత్యాశుగ్రైర్వారితః
సర్వాన్ తాన్ దివివాయురభ్రమివ సవ్యాహూనయత్సాయకైః
పార్థః శ్శౌరి సుశోపబృంహిత బలో రాజద్వనౌకోధ్వజః॥ 43

తదా సత్యసేన చంద్రదేవమిత్రదేవసుతం జయసౌశ్రుతి చిత్రసేన
మిత్రవర్మ సుశర్మ వసుధర్మ సువర్మా దయస్త్రిగర్తపతయో నానా
శస్త్రాస్త్ర విదీపితపాణయః పాండవసుత మభిద్రుత్యాగస్త్యైరివఘనాఘనా
యశ్చ్నమితబలా వై తేజస్యమభజన్॥ 44

సౌశ్రుతించంద్రదేవంచ। సత్యసేనంచ ఫాల్గునః
ప్రాపయ్యద్యామ్యసదనం। రేజే హుతఇవానలః॥ 45

శిష్టైర్వీతవరైస్సకృన్నిపతితైః అభ్యర్దితః ఫాల్గునః
క్రుద్ధో నాగ ఇవశ్వసన్ సురపతే రస్త్రం ప్రయుజ్యోద్యతః
హత్వా తాన్ నిఖిలాన్ రిపూన్ రథగజానీకాశ్వయోధైర్యుతాన్
చక్రే జన్యభువం సుదుర్గమతలాం విస్మాపయన్నిజనాన్॥ 46

అజాతశత్రు ర్ధృతరాష్ట్రపుత్ర। మభిద్రువన్ విధ్య సుసన్నరోషః
సచ్ఛిన్న ధన్వాహతసూతవాహః। భీమావతిష్ఠద్విమనా భయార్తః॥

కర్ణ ద్రౌణి కృపాదయః కురుపతే స్త్రాణాయ తత్రాగతాః
సోప్యన్యం రథమాస్థితో భిగతవాన్ దుర్యోధనస్సంత్వరన్
ఆసీత్తత్ర పునశ్చ సంకులరణః ప్రీతిప్రదః పక్షిణా
మృగాణాం పిశితాశినాం పృతనయోః ఘోరో ద్వయోః చిత్రదః॥ 48

గాండీవం ధను రర్జునస్సపదిత ద్వీపశార్య నృత్యన్నివవాత్రై
రంబరమాతతాన బహుభి ర్విశేషిణాం పత్రిణాం
వాహాన్ సూత రథాన్ గజాంశ్చ సుబహూన్ పత్తీంశ్చ విధ్వంసయన్
భేజే తత్ర నిశాచ రేశ్వరపురీ హంతుః కపే ర్వైభవం॥ 49

క్రుద్ధం మృత్యు మివార్జునం శితశరై దుర్యోధనో భ్యద్రవత్
తం కృత్వా విరథాశ్వ సారథి ధనుః కేతుం పృథానందనం
హంతుం తం శరమక్షిప త్పృతపతే దండోపమంతం గురో
స్సూను స్సప్తభిరచ్ఛినత్ శరవరై స్తంపాతయత్ సప్తధా॥ 50

ద్రౌణే స్తత్ర కృపస్య పాండుతనయ శ్ఛిత్వా ధనూంష్యర్వతో
హార్దిక్యస్య నిహత్యచ ధ్వజవరం దుశ్శాసనస్యాపిచ
రాధేయం సమభిద్రుతో ద్రుతమథో కర్ణః శ్శినేర్నందనం
త్యక్త్వా పాండుసుతం హరించ విశిఖై ర్వ్యాధతీక్ష్ణై ర్ముహుః॥ 51

తదా రవేస్సూను రుదారవీర్యః।
శినే స్తనూజేన శిఖండినాచ
యుయుత్సు మాద్రీసుత ధర్మరాజైః
ప్రాపద్యపత్యైశ్చ నివారితో భూత్॥ 2

మత్స్యాః కేకయకారూశాః। చేదయశ్చ బలోత్తరాః
యుధామన్యూత్తమౌజోభ్యాం। చేకితానశ్చ తంయయుః॥ 53

సర్వా న్నివార్య రవిసూను రమోఘబాణైః
వ్యధ్వంసయచ్చ పృతనాం ద్విషితా ముదీర్ణాం
తద్ధ్వధ్యమాన మనివేన యథైవ రమ్య
ముద్యాన కానన మభూత్ నిహతం బలంతత్॥ 54

కర్ణాస్త్రం వినివార్య పాండుతనయః స్వానీక సంపీడనం
సర్వాన్ కౌరవ సైనికాన్ శరగణై ర్వ్యద్రావయ త్సర్వతః
భీతాస్తే రజనీరణస్య కురవస్వ ర్వేపయాతా స్తతః
పార్థాః ప్రాప్యజయం ప్రతీతమనసః భేజు ర్నివాసాన్ నిజాన్॥ 55

ఉదితేచ పున ర్దివాకరే।రవిసూను ర్విజయాహ్వయం ధనుః
జమదగ్నిసుతేన చాత్మనే।ర్పిత ముద్యత్తటిదాభ ముద్ధరన్॥ 56

అధిరుహ్యరథం మహాజవం।ముదితస్థాపితశల్యసారథిం
విజయస్య చమూం సముద్యతాంఅభిదుద్రావమృగోయథాహరిం॥ 57

తం వీక్ష్య పార్థో గ్రజశాసనేన।నివారయామాస శ్శరై శ్శితాగ్రైః
పునశ్చ త త్సంకులమాసయుద్ధం।పాండోస్సుతానా మపి కౌరవాణాం॥

కర్ణః ప్రవిష్టః పృతనాం రిపూణాం
యథాబ్ధివీచిం మకరో ప్రధృష్యః
బిభేద తాం వాయురివాభ్రపంక్తిం
శరై రమోఘై ర్నిశితై స్సుపుంఖైః॥ 59

అవవృస్తం పంచపాంచాలవీరాః సేనాబిందు శ్చిత్రసేనశ్చవీరః
అన్యేవీరో భానుదేవశ్చశూరసేనాభిష్యస్తాపన శ్చైవకర్ణం॥ 60
సుషేణ స్సత్యసేనశ్చ।కర్ణపుత్రౌ సురోషితౌ
చక్రరక్షౌతు తస్యారీ।జఘ్నతు ర్నిశితై శ్శరైః॥ 61
తస్య జ్యేష్ఠసుతః పృష్ఠం।వృషసేనోహ్యపాలయత్
సత్తైః పరివృతః పుత్రైః।రిపూన్ వ్యాపాదయన్ముదా॥ 62
ధృష్టద్యుమ్న శ్శిఖండీచ।సాత్యకి ర్ద్రౌపదీసుతాః
భీమో యమౌచ పాంచాల।చేదికేకయభద్రకైః॥
మత్స్యైశ్చ సహితాః కర్ణ।మభ్యధావన్ త్వరాన్వితాః॥ 63
తదా సుషేణో రవిసూనుసూను ర్భీమస్య చిచ్ఛేద ధనుర్దృఢజ్యం
సచాన్యదాదాయధను ర్జఘాన।తం చైవకర్ణంచ శ్శరైశ్శితాగ్రైః॥64
కర్ణస్య చాన్యస్తనయోఽపి భాను।సేనాభిధోభీమమభిద్రుతోభూత్
శిరః క్షురప్రేణతదీయమాశు।జహారభీమోమిషతఃపితుస్తు॥ 65
హార్దిక్య శారద్వతయో శ్శరాసే।నికృత్య దుశ్శాసన ముగ్రవీర్యం
విధ్వా త్రిభిస్సాబలమప్యవిధ్యత్।షడ్భిశ్శరై రాయస పుంఖదీప్తైః॥ 66
పత త్ర్యులూకౌవిరథౌ విధాయ।హంతుం సుషేణం శరము త్ససర్జ
తస్మి న్నికృత్తే రవినందనేన।పరం శరం వ్యాక్షిప దుగ్రమస్మై ॥67
కర్ణః పునస్తంచ నికృత్య భీమం।త్రిసప్తతీషుప్రవరై ర్జఘాన
అథో సుషేణ స్సమియాయ మాద్రీ।తనూజనిభ్యాం సమరేసుఘోరే॥
కర్ణస్య సూనుం వృషసేన సంజ్ఞం।శినే స్సుతో భ్యేత్యవివాహసూతం
కృత్వాగృహీతంసహచర్మతేన।ఖడ్గం వరాహాశ్రితిభి ర్బభంజ ॥ 69
దుశ్శాసనేన స్వరథేధిరోప్య।రణాజిరాత్ కర్ణసుతోపనీతః
అన్యం సమాస్థాయరథం పునశ్చా।భ్యేత్యాహవం కర్మతతానచిత్రం॥ 70
ద్రౌపద్యపత్యాని శినేస్సుతంచ।భీమంచమాద్రీతనయౌ నరేంద్రం
శిఖండినం చైవ శితైశ్శరౌఘై।ర్జఘాన కర్ణస్యసుతో బలీయాన్॥
దుశ్శాసనంచైవ శినే స్తనూజః।కృత్వావిసూతాశ్వ రథం లలాటే
త్రిభి ర్జఘానేషుభి రుగ్రపుంఖైః।సోప్యన్యమాస్థాయరథంప్రయాతః॥ 72
కర్ణంచ యుధ్యం తముదగ్ర వీర్యం।ద్రౌపద్యపత్యానిచ సాత్యకిశ్చ
భీమ శ్శిఖండిన్నృపతిశ్చధృష్ట।ద్యుమ్నశ్చ వివ్యాధ శరైరపారైః॥ 73

అజాతశత్రో శ్శ్చ రవేస్సుతస్య। తదాభవ ద్ఘోరతరో రణో వై
తత్రాహతో ధర్మసుతేన కర్ణః। శితేన మోహం గతవాన్ శరేణ॥ 74
పునశ్చ సంజ్ఞాం సముపేత్య కర్ణః। సమాకిర త్తం నృపతిం శరాఘైః
త చ్చక్రరక్షౌచ జఘానచంద్ర। దేవం శితాగ్రై రపి దండధారం॥ 75
యుధిష్ఠి రో ప్యర్కసుతం సుషేణం। త స్యాత్మజంచైవ ససత్యదేవం
శల్యం తథాన్యానపితస్య గోప్తౄన్। త్రిభిస్త్రిభిః పత్రిభిరా జఘాన॥ 76
కర్ణ శ్శరాసంతు యుధిష్ఠిరస్య। ఛిత్వాచ షష్ట్యా తమధో జఘాన
శినే స్తనూజ స్సహ చేకితానః। పాండ్యో యుయుత్సు శ్చ తథా శిఖండీ॥ 77

పాంచాలసూను ర్జనమేజయశ్చ
భీమో యమౌ చైవచ శైశుపాలిః
కారూశమత్స్యా స్సహ కోసలా స్తే
కర్ణం నిజఘ్ను స్సహసా తదానీం॥ 78

సత్తై రనేకై ర్బలిభి ర్మహారథైః
పరీవృతో భానుసుతో బలోత్తరః
విధేరుపాహృత్య తదాస్త్ర సత్తమం
దదాహ కౌంతేయ చమూ మహాటవీం॥ 79

ఛిత్వా ధనుర్ధర్మసుతస్య కర్ణః బిభేద వర్మాపి శరై ర్నవత్యా
భ్రష్టం బభౌ తత్తనుతో వియత్తః। భ్రష్టం యథాభ్రం సతటన్ని శీథే॥
శక్తిం తతో ధర్మసుతేన ముక్తాం। చిచ్ఛేద కర్ణోంబర ఏవ శూరః
తం తోమరై రర్కసుతం పునస్స। విధ్యాన దత్సింహ ఇవాద్రికుంజే॥ 81

ఛిన్నధ్వజస్యందన సూతవాహః।
కర్ణేన రాజా రణతః పరాయాత్
గృహీంతు కామ స్త మనుద్రుతో భూత్
కర్ణ స్తదా సంస్మృత మాతృవాక్యః॥ 82

స్వవారి శల్యేనచ భీషిత స్త। ద్ద్రోహేణ భస్మీభవితేతి చోక్త్వా
వాజ్మాత్రితః స్తంతు విసృజ్య భూయః। విసృజ్య తంతస్యచమూం జఘాన॥

ధర్మాత్మజో థ శ్రుతికీర్తి నాజ్ఞో।
రథం సమారుహ్య భయాదపాయాత్

తచ్చాభ్య సనాద్భీమ యుఖాశ్చయోధాః
తదాభ్యుపేతాః కురువీర యోధాన్॥ 84

తైర్ద్రావితాం వీక్ష్యచమూం స్వకీయాం
సంచోదయన్ మద్రపతిం సకర్ణః
భీమాభిముఖ్యే నజగామ భీమ
స్సచాపి తస్యాశు వథా యదధ్యా॥ 85

ససాత్యకిం పార్షత రాజపుత్రం। సంరక్షణార్థే సనియుమ్య రాజ్ఞః
దగ్ధే వదృష్ట్వా ప్రళయాగ్నితుల్య। నిపాత యాభ్యద్రవదర్కసూనుం॥
తతః ప్రవృత్త స్సమరోమహీయాన్। రవేస్సుతస్యాపి వృకోదరస్య
పునఃపునః ఛిన్నశరాసయోర్మిధః। శరైరసంఖ్యైర్నిశితైర్మహాజవైః॥87
శరేణ భీమేన గిరిప్రభేత్రా। సవిద్ధ వక్షొరవిజ స్సగాఢం
రథేవిసంజ్ఞో నిపపాత మద్రపతీ రణాత్తం వ్యనయత్స శీఘ్రం॥ 88
వృకోదరోథ ద్విషతాం చమూం తాం
వ్యద్రావయ ద్ఘోరతరైః పృషత్కైః
తతాద్రితాః కౌరవవీరసేనాః
శుచం సమాపు ర్దితిజా స్సురైర్వా॥ 89

కర్ణే పరాజితే కుంతీతనయే నమాజసా
పరిజ్ఞాద్భృత్తనయో జేష్ఠస్సోదర్యానాదిశద్యుధే॥ 90
శుత్రితవద్దుర్ధరకాద్రధ।వివిత్సువికటాదిమాః
అభ్యేత్య భీమంతే నానా। విధై బాణై స్తమాక్షిపన్॥ 91

సర్వానాప తతోభీమ। స్తాన్నిన్యే యమసాదనం
అధ కర్ణోన్య మాస్థాయ।రథం మారుతి మభ్యయాత్॥ 92

శరై ర్నానావిధై స్తత్రామిధోవృత్తే తయోరణే
పరిఘం భీమనిక్షిప్తం।కర్ణ శ్ఛిచ్ఛేదనైకథా॥ 93

పునః పత్రిభిరావిద్ధో। భీమః కర్ణేన రోషిణా
చకేత్రితం భిన్నవర్మాణం।సచచాల యథాద్రిమః॥ 94

అధ కర్ణేన నిహత।సూతాశ్వ స్యందనధ్వజః
భూమిష్ఠ ఏవగదయా।జఘాన ద్విరదాన్బహూన్॥ 95

శ్రీ తదా శ్రీ

రథా న్పంచశతాన్యాశు। పునస్సప్త శతానిచ
పాదిన శ్చరునే భీమః త్రిసహస్రాణ్యమారయత్॥ 96
రథమన్య మధిష్ఠాయ। పునః కర్ణం సమభ్యయాత్
తత్ర ఘోరతరో భూయాస్సమరో భూత్తయోర్మృధః॥ 97
వర్తమానే రణే భీమ। కర్ణయో రర్జునోపిచ
కృష్ణోప బృంహితబలః। త్రైగర్తానవధీ ద్బహూన్॥ 98
సంశప్తకాంస్తాన్ త్రైగర్తాన్। పార్థః పాదేష్వబంధయత్
నాగాస్త్రేణ తతస్తేని। శ్చేష్టా శ్చస్త్రాణితత్యజుః॥ 99
సుశర్మాథ త్రిగర్తేశః సౌపర్ణాస్త్రం సమక్షిపత్
గరుడై స్తత్రి నాగేంద్రా। ద్రావితాశ్చాపి భక్షితాః॥ 100
అస్త్రే ప్రతిహతే పార్థః। త్రైగర్తానాం వరూధినీం
శరాసారేణ మహతా। నిపిపీడ త్వరాన్వితః॥ 101
సుశర్మణా తతో గాఢవిద్ధో మర్మణి ఫాల్గునః
విసంజ్ఞః పునరేవాశుసంజ్ఞాం ప్రాప్యజయేత్వరన్॥ 102
ఐంద్రేణాస్త్రేణతాన్ సర్వాన్। జఘాన కురునందనః
శ్రీనారాయణ గోపాలాన్। త్రైగర్తా నపిదుర్ధరాన్॥ 103
చతుర్దశాయుతాన్ యోధాన్। త్రిసాహసాణి దంతినః
రథానామ యుతంచైవ। జఘాన విజయస్తదా॥ 104
మృతిర్వా విజయోవాస్యా। దితినిశ్చిత్యసాచమూః
త్రైగర్తానాం పృథాసూను। మభ్యయుధ్య ద్ధృతాయుధా॥ 105
కృతవర్మ కృప ద్రౌణి। సౌబ లోలూక సూర్యజాః
పార్థ భీమ సమాధూతాం। సేనాం స్వాముద్దధు స్తదా॥ 106
శిఖండి కృపయో స్తత్ర। సమభూత్సమరోమహాన్
శిఖండీ విరథ స్తేన। నిశ్చేష్టోకారిసాయకైః॥ 107
ధృష్టద్యుమ్నంచ రాజాన। మాయాతౌ గౌతమం ప్రతి
హార్దిక్యశ్చ గురోస్సూనుః। ప్రత్యవారయతాం శరైః॥ 108
దుర్యోధనేన నకుల। స్సహదేవశ్చ వారితౌ
సృంజయాన్ కేకయాన్ భీమం। కరూషాంశ్చ రవేస్సుతః॥ 109

శిఖండిన మథో చర్మణా। ఖడ్గధారిణ ముద్యతం
నిరీక్ష్య గౌతమ స్తస్య వ్యధమ చ్చర్మసాయకైః॥ 110
చిత్రకేతు సుత స్తత్ర। సుకేతుర్నామ వీర్యవాన్
అభ్యేత్య గౌతమం తేన। కృత్తశీర్షః క్షురప్రితః॥ 111
ధృష్టద్యుమ్నేన హార్దిక్య। స్సంగతో హతసారథిః
పరాజితో భూద్బహుభి। ర్విద్ధాంగ స్సాయకైః శ్శితైః॥ 112
ద్రౌణినా ధర్మరాజోపి। పీడితోత్యజదాహవం
భీమశ్చ కౌరవం సైన్యం। దదాహాగ్నిర్యథాటవీం॥ 113
దుర్యోధనేన మాద్రీజౌ। పీడితౌ వీక్ష్యమర్మసు
ధృష్టద్యుమ్న స్త మభ్యేత్య। చక్రే విరథసారథిం॥ 114
కర్ణః ప్రవిష్టః పాంచాల। సేనాం వీరమహారథాం
జఘాన బహుళాన్ వీరాన్। ధృష్టద్యుమ్నస్య పశ్యతః॥ 115
నిఘ్నం తమర్జునం వీరం। సంశప్తకగణాన్ బహూన్
ద్రోణిరభ్యేత్య తీక్ష్ణాగ్రై। ర్వారయామాస సాయకైః॥ 116
తం తదా వివిధాన్యస్త్రా। న్యుత్సృజంతం గురోస్సుతం
విధ్వావ్యమోహాయత్పార్థః। సోపనీతో రణాజిరాత్॥ 117
పునః కర్ణస్య పాంచాల। సుతస్యచ రణోభవత్
తత్ర కర్ణేన విక్షిప్తం। ధృష్టద్యుమ్న వధార్థినా॥ 118
చిచ్ఛేద సాత్యకి బాణం। మృత్యుదండోపమం శితం
తత శ్శినితనూజస్య। కర్ణస్యాప్యభవ ద్రణః॥ 119
అశ్వత్థామాపిచా శ్వస్తః దుర్యోధన సమక్షతః
పాండవానాం వినాశాయ। ప్రతిజ్ఞామ కరోద్రుషా॥ 120
సధృష్టద్యుమ్న మాసాద్య। ద్రౌణిః కర్ణమభిద్రుతం
తస్మిన్ సాత్యకి నాయుక్తే। ముమోచ నిశితాన్ శరాన్॥ 121
విరథం తం విధాయాశు। ధావంతం ద్రౌణి రన్వగాత్
తదా పార్థేన సంరుద్ధో। విశిఖై ర్మర్మపాతిభిః॥ 122
విసృజ్యతం పునస్స్వీయ। మారుహ్య రథమర్జునం
జఘాన వాసుదేవంచ। మార్గణై ర్బహుభిశ్శితైః॥ 123

అథార్జునేన ద్రోణస్య। సుతో విద్ధో మహేషుణా
వదనే మోహితో౽సీదత్। రథోపస్తే విషణ్ణదీః॥ 124
అభ్యేత్య చ పునస్సంజ్ఞాం। ద్రౌణి రర్జునమాద్రవత్
హతస్యందన సూతాశ్వః। ప్రత్యపాయా ద్రణాంగణాత్॥ 125
పార్థో౽పి తత్ర రవినందన బాణవిద్ధం
శ్రుత్వాత వివీక్షితుమనా హరిశాసనేన
ధర్మాత్మజం సవిధమస్య గతశ్శయానం
దృష్ట్వా తదంఘ్రియుగళే ప్రణనామ మూర్ధ్నా॥ 126
తస్మై సకర్ణవిహితం వ్యసనం త్వపారం
ప్రోవాచ ధర్మతనయ స్స్మృతతన్నికారః
పార్థో౽పి వీక్ష్య శుచమస్య చ కర్ణక్లృప్తాం
సంధాం చకార హననే రవినందనస్య॥ 127
శ్రుత్వాపి సంధాంస ధనంజయస్య। ధర్మాత్మజః కర్ణశరావభగ్నః
నినింద పార్థంచ రథం ధ్వజంచ। గాండీవ మప్యచ్యుత సన్నిధానే॥ 128
కర్ణం నిహంతుం నభవాన్ సమర్థః
భీమాయ గాండీవమిదం ప్రదేహి
సతం నిహన్యాదితి ధర్మజేన
ప్రోక్తో౽ర్జునో౽సిం జగృహే నిహంతుం॥ 129
తదాచ్యుతో భ్రాతృవధేచ రోషం
మహాంత ముద్వీక్ష్య నినింద పార్థం
సచప్రతిజ్ఞాం వ్యనివేదయత్ స్వాం
దేహీతియో౽వక్తిధనుఃపరస్మై॥ 130
నిహన్మితం త్విత్యథ శౌరిరూచే। పార్థం నతాంఘ్రిం హితమాదిశేతి
బ్రువం తమార్యేషు హిమాననీయో। ష్వమాననాస్య ద్వధఏవపార్థ॥
త్వంకారయుక్తై రథవాక్ ప్రపంచైః
గురుం జగర్హే విజయో విగర్హ్యైః
తయాచసంతప్త మనాస్స్వమేవ
హంతుం కృపాణం పునరుజ్జహార॥ 132
అథాచ్యుత స్స్వస్యగుణప్రశంసా। స్వేనైవక్లృప్తా యదిసత్సమక్షం
హతస్సఏవేతి తమాహపార్థం। నివర్తనార్థం స్వవధా ద్దురంతాత్॥

తతో౽ర్జునో శ్లాఘితవీర్యమాత్మనః।పినాకినేంద్రేణచ తుల్యతాంవదన్
పరిణమ్యపాదౌచ యుధిష్ఠిరస్య।ప్రతస్థివాన్ కర్ణవధాయ రోషితః॥

ఆరుహ్యాథ రథం సుక్లృప్త తురగం పార్థస్య శౌరిర్ధనుః
గాండీవం సగుణం విధాయ నినదై ర్దిగ్వ్యాపిభి ర్భీషణం
కర్ణానీక ముపాద్రవత్ సచరథీ మద్రాధి పంచోదయన్
పార్థస్యాభి ముఖం జగామ నినదన్ గాంధారముఖ్యాదిభిః॥ 135

తతా భూత్వనరేవ సంకులరణః చమ్వో స్త్రయో ర్భీషణః
పుత్రం తత్ర రవేస్సుతస్తు నిహతం దృష్ట్వోత్తమౌజ శ్శరైః
విధ్వస్తం పతితం సుషేణముపయన్ దైన్యం తదీయం రథం
వాహాన్ కేతుమపిన్యకృంతదిషుభి స్తీక్ష్ణాగ్రధారైః క్రుధా॥ 136

శారద్వతం చాథసతూత్తమౌజాః।కృత్వా కృపాణేన దళచ్ఛతాంగం
శిఖండిస స్యందనమాస్థితో భూద్భీమోపి తత్ర వ్యదధత్స్వనీకం॥ 137

భీమే మర్దయతిప్రభంజన ఇవారణ్యం రిపూణాం చమూం
గాంధార్యా స్సహజోనిదేశ వశతో దుర్యోధన స్యాభితః
స్థిత్వా మారుతనందనస్య వివిధాన్యస్త్రాణి తస్మిన్ క్షిపన్
గాఢంతే నహతో పతద్భువిగతప్రజ్ఞో రథాన్మూర్ఛితాత్॥ 138

దుశ్శాసనేన భీమోథ। సంగత స్సంగ రేప్సితే
యథావృత్రేణ మఘవాన్। అంధకేన త్రిలోచనః॥ 139

అస్త్రేషు శస్త్రేషుచ విక్షతేషు। దుశ్శాసనో భీమశరై స్సుఘోరైః
శక్తిం మహావేగవతీం సుఘోరాం। చిక్షేప భీమాయగదాధరాయ ॥140

దృష్ట్వోగ్రరూపా మనిలాత్మజస్తాం।శక్తిం గదాం స్వారిపవేన్యయుంక్త–
హత స్తయాస్యందనతః పపాత।దుశ్శాసనో భ్రష్టధను ర్నృశార్తః॥ 141

అథావతీర్య స్వరథాత్ వృకోదరః
సుయోధనే పశ్యతి చార్కనందనే
పదా సమాక్రమ్యాగళేసినాపిబ
న్నికృత్య వక్షో స్సృగముష్య కోష్ణకం॥ 142

స్మరన్ తదా దుశ్చరితానితస్య। పాంచాలపుత్రీ పరికర్షణంచ
కృతాంచ సంధాం నరవీరగోష్ఠ్యాం।శిరోసినాతస్యజహారభీమః॥ 143

యథా హరిర్మత్తగజస్య తృప్య
త్యసృక్స మాస్వాద్య తథాసభీమః

దుశ్శాసనస్యాపి నిపీయమాధ్వీ
మివాత్యతృప్య ద్విగతజ్వరశ్చ॥ 144

తస్యానుజాంశ్చాపి నిషంగిపాశ। ధనుర్గ్రహాద్యాన్ దశభీమసేనః
కర్ణే మిషత్యాశు యమస్య పుర్యాం। నివాసయామాస తద్దైవభల్లైః॥

కర్ణ స్తదుద్వీక్ష్యబలం రిపూణాం
భయప్రదం మారుతనందనస్య
విభీతచిత్తోపి నిరూఢధైర్యః
రణాయ శల్యం సహసాదిదేశ॥ 146

కర్ణస్యసూనుః వృషసేననామా। పార్థం సమభ్యేత్య కిరన్ శరౌఘాన్
నికృత్తబాహూ రుశిరాశ్చతుర్భిః। క్షురై శ్ఛతాంగా దపతద్గతాసుః 147

సపుత్రశోకాగ్ని విదీపితాత్మా। కర్ణోర్జునం హంతుమనాః ప్రతస్థే
ఆయాంతముద్వీక్ష్య చతం కిరీటీ। ప్రఘోషయ ద్గాండివ ముగ్రనాదం॥

సంపశ్యతాం తత్ర వియచ్చరాణాం
భాగ్రోర రభూద్ద్వైరథ ముగ్రరూపం
యుద్ధం యథా రావణ దాశరథ్యోః
నానాయుధై ర్దీక్షిత యోర్జయేస్వో॥ 149

శరాంధకారేణ తయోర్వియదా త్తదా
సమావృతం నైవచ మండలం రవేః
విరాజతే మంగళతూర్యఘోష స్సార్ధై
స్తదాకారి సపుష్పవృష్టిః॥ 150

సర్వే భువిస్థాశ్చ దివిస్థితాశ్చ। కర్ణార్జున ద్వైరథ సంప్రహారం
నిరీక్ష్య పక్షద్వయ నిష్ఠచిత్తాః జయంత దైచ్ఛ న్నుభయో రణాగ్రే॥

రవిర్దివిస్థో జయమాచకాంక్షే। కర్ణస్య శక్రోపి జయం సుతస్య
మహాన్ వివాద స్సతదాప్రవృత్తో। రవీంద్రయో స్స్వావధ కృత్యపుత్రే॥

విశ్వే సాధ్యావసు పితృ మరుత్సిద్ధ గంధర్వ యక్షా
వ్యోమ్ని స్థిత్వా విజయ విజయం ప్రార్థయన్ శక్రపక్ష్యాః
రక్షః ప్రేతాసురపి శితభుగ్భూతలే తాళముఖ్యాః
కర్ణస్యా శీరవదిషురహో ధార్తరాష్ట్రై స్సమేతాః॥ 153

కర్ణార్జునా వీక్ష్య తదాసమేతౌ।
తయోర్జయే సంశయితా ద్యువాసాః
పప్రచ్ఛురజ్ఞాసనమే తయోః కో
నూనం విజేతా కథయేతి సత్యం॥ 154

మరుత్వతా స్మారయతా పురోక్తం
సంప్రార్థితోజః పదయోః ప్రణం త్రి
స శంభురూచే విజయో జయస్యా
న్మానంచ కర్ణో గతిమేతు పుణ్యాం॥ 155

ఇత్యుక్త్వాం తర్హికో భూద్యోధరపి గిరిశః పుష్పవృష్టిశ్చ దివ్యా
దేవైస్సృష్టా ప్రహృష్టైః ఉభయబల మహాయోధ వీరాశ్చ తూష్ణీం
తస్థుః ప్రోత్తిష్ఠమానా రవిజని విజయౌ వీక్ష్యయుద్ధా యరుష్టౌ
బద్ధశ్రద్ధౌ శతాంగౌసపది సమభిత స్తస్థతుస్తౌ సకేతూ॥ 156

జ్వలత్కృశాను భీషణ స్తదార్జున ధ్వజో హరిః
జగర్జ సూతజ ధ్వజ ద్విపేంద్ర కక్ష్యకామభి
శరాస్తయో రథో వరాశ్వరాసనేః తామః
దివంసమాకిరం స్తదా మహాభ్రపాళికా ఇవ ॥ 157

హాయహాయె స్తయోరయాత్సమే యురాత్తరశ్మికాః
సారిశ్చమద్రనాయకో మిథః కురిథాత్వ పశ్యతాం
హా తే కిరీటినామయిత్వే మద్యకింకరిష్యసీ
త్యువాచ శల్య మర్కజస్స్మయన్ తదా సచాహతం ॥ 158

యదికర్హిచి దర్జునోభవ। ద్వధకర్త్రాతి రథే తదాత్వహం
గమయామి యమస్య సన్నిధిం। విజయంచైక రథేన మాధవం॥ 159

తచ్ఛృణ్వాతా వచన మర్కజ మద్రరాజ్ఞోః
పృష్టోర్జునేనచ తథైవ హరిర్బభాషే
సింధుశ్చ శుష్యతుపతేచ్చ దివాకరః ఖాత్
నత్వాం హనిష్యతి సఖే కథమప్యయంద్విట్॥ 160

ప్రహాసన్నథ సోవదద్ధరిం। యదనేనాపకృతంహినైకథా
తమిమంసహ శల్యమాహవే। గమయేయం యమసన్నిధిం ద్రుతం॥ 161

ఇత్యుదీర్య విజయో జయార్థినం। కర్ణమభ్యపతదుత్పతచ్ఛరః
చక్రతుర్మహదనీక ముద్యతౌ। తౌ యథాన ముచివాసవౌ పురా॥ 162
కర్ణరక్షణ పరాయణాస్తదా। భోజ సౌబల కృపా స్సుయోధనః
జఘ్నురర్జున ముదాయుధా రథస్యందనా ర్వ్యదుపగూఢ సైనికాః॥
వినిపాత్యచతాం చమూం క్షితౌ। విశిఖై రగ్నిశిఖోపమై శ్శితైః।
విజయః కృప సౌబలాదికాన్। అకరోచ్ఛిన్న ధనుర్ధ్వజాదికాన్॥ 164
వైచిత్ర్య వీర్యాత్మజ చిత్రవీర్యం। నిరీక్ష్య శారద్వత భాగినేయః
కర్ణేచ వీక్ష్యాప జయం తదానీం। గాంధారపుత్ర్యా స్సుతమేవమూచే॥
సంధిం కురుష్వ విజయేన నిరస్తవైరః
ధర్మాత్మజశ్చ లభతాం నిజరాజ్యభాగం
శిష్టాః ప్రజాశ్చ శివమాప్నుయురాత్మరాష్ట్రే
నోచేద్గమిష్యసి మృతిం నిహతో ద్విషద్భిః॥ 166
లోకాన్ విజేతా సహరిః కిరీటీ। సైన్యం సహైరన్నపి లోకపాలాః
నివారయిష్యా మ్యహమేవకర్ణం। కృష్ణోపి సంశామ్యతు మాధవశ్చ॥
చతుర్విధం మిత్రముశంతి సంతస్సా
మ్నాధనేనాపి సహాప్రితాపాత్
పాండోస్సుతే ష్వస్తిహితా వృశీతే
మైత్రీతతశ్శాన్త్యా శివం భవేన్నః॥ 168
గుర్వపత్యగిరమేవ మీరితాం।నాన్వమోదతతదా సుయోధనః
కర్ణఏవ విజయం భయాతురం।సాచ్యుతం శమయితేతి చావదీత్॥
ఇత్యుదీర్య ధృతరాష్ట్రనందనః।ద్రౌణి మాత్మహితకామినం ముహుః
అన్వశాసదపి సైనికాన్నిజాన్।జోషమాసతకిమూద్యమంవినా॥ 170
తై స్సుయోధన నిదేశ విద్రుతై।స్సాయుధై రథ వికర్తనాత్మజః
చోదితోర్జున ముపాద్రవన్మహే।స్సాహ బాహుబల నిర్జితాహితః॥
సోమకా అపిచ సృంజయాదిమాః।పార్థమాజి గతమూచురిత్యహే
జన్మవైరిణ ఇదం శిరోజ్వలత్।ఛింది శీఘ్రమిహ సూతజన్మనః॥ 172
ఘోరమర్జున ముఖం తదాంతకం।క్రుద్ధమేత్య కురువీర సైనికాః
కల్పసంక్షయ మహేన్వ్యచింతయన్।కుంతదంతురకరాః పరాసవః॥ 173
కర్ణేన తత్ర ప్రహితాన్ దశేషూన్।తావద్భిరేవాచ్ఛిన దింద్రసూనుః
క్షురక్షురం ప్రాంజలికార్ధచంద్ర।నాళీకముఖ్యాంశ్చ ససర్జతస్మై॥ 174

ప్రత్యాశుగైస్తాన్స్వనివార్య కర్ణః।ససర్జ వైశ్వానర మస్త్రమిద్ధం
తద్వారుణేనార్జున కల్పితేన।శాంతం పయోదై రుదితైః స్ఫురద్భిః॥

తస్మింశ్చ వాయవ్య నివారితేతు,
కర్ణేన పాండో స్తనయ స్తథైంద్రం
అస్త్రం ప్రచిక్షేప తతః ప్రవృత్తా
శ్శరామహాంతో జ్వలితాహి కల్పాః॥ 176

కర్ణోఽపి సర్వాన్వినిహత్య పార్థ।శరాన్ స్వశక్తిం ప్రకటాం వితన్వన్
సమావృణోత్ ఖం విదిశో దిశశ్చ।శరై ర్విచిత్రై ర్వివిధై రుదారైః॥

ససోమకాన్ సృంజయ పాండవేయాన్
సమాహతాన్ కర్ణ శరై స్సమంతాత్
భీమేన సంవర్ధిత పౌరుషోఽభూత్
తస్యార్జున స్సంక్షపణే త్వరావాన్॥ 178

యుధిష్ఠిరశ్చాపి నిరీక్షితుం తం
పార్థం వితన్వంత మధోబలం స్వం
సమాగత స్తత్రి నిరీక్ష్య పార్థః
తం భీమ కృష్ణౌచ సముద్యతోఽభూత్॥ 179

శల్యం సకర్ణం విశిఖై రనేకై
ర్విధ్వా రథాన్ వాజి గజాంశ్చ యోధాన్
సహస్రశో ప్రేషయ దంతకాయ
ప్రాచ్ఛాదయచ్చైవ శరై ర్విపక్షం॥ 180

ఉద్ధూయతా నకులసుత స్తద్వైవ।చిచ్ఛేద మౌర్వీం మఘవత్సుతస్య
తం వాసుదేవంచ శరై రపారైః।ధ్వజం జఘాన త్వరితో జయాయ॥

అన్యాంచ మౌర్వీం వినిబధ్య ధన్వ,
న్యథార్జునో బాణగణై స్సుఘోరైః
న్యపీడయ న్మద్రపతిం సకర్ణం
యథా శకుంతాన్ కరటై ర్ఘనాళిః॥ 182

సూర్యేంద్ర పాణ్యబ్జ విమృష్టఘస్త్రా।కర్ణానసౌతౌ విజయౌ ధృతాశౌ
తతక్షతుః పక్షిభిరుగ్రబాణై। ర్యథాంధకేశౌ బలిదేవరాజౌ॥ 183

కర్ణోఽర్జున ప్రాణహరం శరాగ్ర్యం।నాగేన సందీపిత ముత్ససర్జ
శరం తమాయాంత ముదీక్ష్య కృష్ణః।గ్రీవాశరవ్యాం ప్రితి ఫాల్గునస్య॥ 184
రథం పదాస్థాయ ధరాం మహాత్మా।ప్రావేశయ న్మోచయితుం తమాశు
శచాపి నాగశ్శరరూపధారీ। కిరీటినో పాతయదు త్కిరీటం॥ 185

యోగేన కృష్ణ ప్రహితేన తస్మిన్।వ్యర్థే నివృత్తే ముదితః కిరీటి
సంవేష్ట్య శీర్షం లసదంశుకేనఃతమచ్ఛినత్ షడ్భిరహిం జ్వలంతం॥ 186
అధోధరంతం రథమచ్యుతం తం।పార్థంచ కర్ణోదశభిః పృషత్కైః
వివ్యాధ పార్థోఽపి వరాహ కర్ణా।నపాయ యద్ద్వా దశకర్ణరక్తం॥
జనార్దనం ద్వాదశభిర్నవత్యా।పార్థం తతో విధ్యదహాః పసూనుః
అథార్జున స్తీక్ష్ణశరై ర్నవత్యా।న్యపాతయత్కంచుకమస్య భూమ్యాం॥
వికంచుకోథాశుగమైః స్సుతీక్ష్ణైః।కర్ణోతివిద్ధ స్సితవాహనేన
విమూఢచిత్తో న్యపవిద్ధధన్వా।రథ స్తఏవాస్ఖలదాత్మ కృత్యే॥ 189
తదాచ్యుతేన త్వరితః కృతోఽర్జునః
సమాస్తృణాత్తం సహయం సరోత్తమైః
సవత్సదంతై ర్నిహతోఽర్కనందనః
విరాజతే పుష్పితశాల్మలి ప్రభః॥ 190
కర్ణోఽపి పార్థాశుగ విక్షతాంగః।ధైర్యం సమాలంబ్య వివృద్ధకోపః
పార్థం సకృష్ణం వ్యధునోచ్ఛరౌఘైః।సుయోధనస్యైవ హితం చికీర్షుః॥
తతశ్శరం రౌద్రమహాస్త్ర సంహితం।విమోక్తుకామే విజయే మహామతౌ
రథస్య చక్రం ధరణీ మపీవిశత్।రవేస్సుతస్య ప్రసభం విచేతనః॥ 192

యద్భార్గవోఽస్మై ప్రదదౌ పురాస్త్రం
తద్విస్మృతం తేన సపద్యమోఘం
రథేచ మగ్నే తురగాశ్చ భగ్నా
స్సంచస్ఖలుస్సారథిరప్య సీదత్॥ 193

విధ్వా త్రిభిర్హా స్తతలేధ కృష్ణం।సప్తాశుగైః పార్థమ సౌజఘాన
పార్థేన భూయోపి విభిన్నమర్మా।సవివ్యధే సప్తదశేషుముఖ్యైః॥ 194

శక్త్యాస విష్టభ్యతత స్వదేహం।బ్రహ్మాస్త్రమస్మై ప్రయుయోజకర్ణః
పార్థస్య పౌరందర మప్యద స్తత్।జగ్రాహ దుర్గ్రాహ్యతరం పరాస్త్రైః॥

అథానుశిష్టో హరిణా కిరీటీ।బ్రహ్మాస్త్రమస్మై ప్రయుయోజ భూయః
మిథః ప్రశాంతౌ వధతో వరాస్త్రౌ।నిరీక్ష్య పార్థో నిజఘాన కర్ణం॥
అనేకవారం విజయస్య మౌర్వీం।చిచ్ఛేద కర్ణో నిశితైః పృషత్కైః
విమోక్తుమిచ్ఛం తమథో జగాద।రౌద్రాస్త్ర మాంకేశ్చ రథావరూఢః॥
దైవాదిదం చక్రమను ప్రవిష్టం।రథస్య భూమిం త్రుతముద్ధరేయం
యావచ్ఛరాన త్వరిపాహికాలం। సత్వా దృశోఘ్నంతి పరాఙ్ముఖంహి॥
ధర్మం బ్రువాణం రవినందనం తం।మేనే హరి స్తేన కృతాన ధర్మాన్
ద్రౌపద్యపాకర్షణ కుక్కైతవాద్యాన్।ఉద్ఘాటయన్ తత్ర నినింద శశ్వత్॥
లజ్జావినమ్రః కుపితారుణోష్ఠః।కర్ణ స్తతః పాండుసుతం జఘాన
ఆగ్నేయమస్త్రం ప్రయయోజ పార్థః।తద్వారుణేనా శమయత్స కర్ణః॥
అథా వరేణాంతక సన్నిభేన। కర్ణేన పార్థః ప్రవిభిన్న వక్షాః
ముమోహ విశ్లిష్ట సబాణధన్వా।చకంపభూయశ్చ యథా చలేంద్రః॥
స తత్ర కాలే రథచక్రముద్యతో। నిమగ్నముద్ధర్తు మహర్పతేస్సుతః
శశాక నో తుల్యబలోపి మేరుణా।తతో విషాదం పరమం సమాస్తవాన్
సంజ్ఞాం సలబ్ధ్వా పునరేవ పార్థః।క్షురేణ చిచ్ఛేద చ హాస్తికక్ష్యాం
కర్ణస్య కేతుం స చ దర్శనీయః।పపాత భూమౌ విన శక్ర కేతుః॥ 203
త్వరన్నథో పాండుసుతోఽచ్యుతస్య।నిదేశతః కర్ణవధాయ గాండివే
ప్రయుజ్య వీరోంజలికాహ్వయం శరం।సమక్షిప ద్వజ్రసమం భయంకరం॥
స్వస్త్యస్తు లోకేభ్య ఇతి ప్రజల్పన్।మహర్షిసంఘస్య సురా స్తదానీం
బభ్రామ కర్ణోఽపి నిరీక్ష్య తచ్చ।స్వమృత్యుమేవా మనుతైతదుగ్రం॥
కృత్తం తతో హ్యాంజలికేన తేన। శిరోపతత్సూతసుతస్య భూమ్యాం
తతస్స శంఖౌ హరి పాండుపుత్రౌ।ప్రదధ్మతుర్మోదిత సైన్యవర్గౌ॥ 206
ససోమకాః సృంజయ పాండవేయాః।తస్మిన్ హతే మోద మవాపురుచ్చైః
శల్యేన విజ్ఞాపిత కర్ణనాశః।దుర్యోధనోప్యాపశుచం విచేతాః॥ `07
భిందం కురూణాం హృదయాని భీమః।జగర్జ భూయో బలవద్యథాభ్రం
తేనాపి కర్ణస్య వినాశతశ్చ। తే కౌరవా స్తత్ర పలాయితాహి॥ 208
దుర్యోధనః కర్ణవధేన దుఃఖీ।పార్థం నిహంతుం సహరిం సముద్యన్
సూతేన సంచోదిత వేగివాహః।సమభ్యధావత్ ద్విషతాం చమూం తాం

తం భీమసేన స్సహపార్షతేభి ర్ద్రుతో మహాయోధ పరీవృతాం తం
యోధాశ్చ తేభ్యో యయురుగ్రశస్త్రా॥ భీమం మహాభీమ తరం నదంతం

రథావరూఢో గదయాతు సర్వా న్నపోథయత్తా న్మరుత స్తనూజః
యమౌ శిఖండీచ స చేకితానః। నిహత్య శత్రూ న్జలజా న్ప్రదమ్య॥ 211

భీతా స్తతః శిష్టకురుప్రవీరాః। కురోర్ధనం తం పురతో నిధాయ
సముద్రరాజ శ్శిబిరం ప్రయాతాః పార్థస్య వీర్యాణి ముహుస్స్మరంతః॥

హరి స్సపార్థ స్సహయోధవీరః। సంప్రాప్తవా న్స్వం శిబిరం ప్రతీతః
గాఢం సమాశ్లిష్య హృదా సఖాయం। రాజ్ఞే జగాదార్కివధం సుఘోరం॥

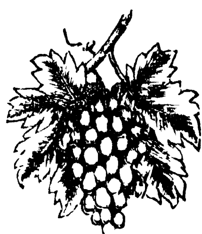
ప్రణామ పమ్రావధ పాదయోస్తౌ। వృద్ధాప్యరాజా దృఢమాలిలింగ
ప్రహ్లాదితాత్మా కర్ణంచ హతం నిశమ్య। శశంస భూయో హరి ముర్జునంచ॥

వైచిత్రవీర్యో వినిశమ్య పుత్రక్షయంచ కర్ణస్య వధం సుఘోరం
సచాతిరుత్తప్తమనాశ్చశోచ। విగర్హమాణస్వ దురంతకృత్యం॥ 215

శ్రుత్వాచ గాంధారసుతాం నరేంద్ర। గావల్గణిశ్చా శ్వసితౌ విమూఢౌ
ఆశ్వాసయామాస తు రైహలోక। గతిం దురంతాం పరిదర్శయంతౌ॥ 216

ఇదం మహాభారత గీతముచ్చైః। కర్ణస్య పార్థస్యచ యుద్ధయజ్ఞం
శృణోతి యః కృష్ణవిభూతియుక్తం। సర్వోపి వర్ణస్స భవే త్సకామః॥ 217

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశ వైభవే మహాకావ్యే భారతకథానువర్ణనే
కర్ణపర్వ వృత్తాంతానువర్ణనం నామ త్రయోవింశ స్సర్గః॥

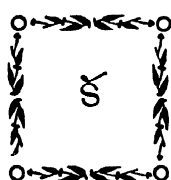
శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీ శోభనాద్రీశ వైభవ మహాకావ్యే

అథ శల్యపర్వ వృత్తాంతారంభః

చతుర్వింశస్సర్గః.

ర్ణస్య నాశేన వినిశ్వసంతం
దుర్యోధనం దుఃఖితమేత్యవిజ్ఞః
పార్థస్య వీర్యం కథయ న్నమోఘం
సందేహి తేనేతి జగాద సామ్నా॥ 1

స్వయంచజానన్ విజయం విశిష్టం। తేనోపదిష్టశ్చ ముహుః కృపేణ
అపాకృతీస్వేన కృతాస్తదర్థే। ద్రౌపద్యపాకర్షణ ముఖాస్సుఘోరాః॥ 2

రాజ్యం నిరాబాధ ముదీక్ష్యభుక్తం
స్వేనేదమంతం ధృతరాష్ట్ర సూనుః
నపార్థైః పాండుసుతై రశక్యాం
సంధిం సమేనే హరిణానువిద్ధైః॥ 3

అథావదత్కౌరవరాజసూనుః। శాగద్వతం స్వాత్మహితం వదంతం
హితేన మిత్రేణ యదద్యకాలే। వక్తవ్యముక్తం తదహం ప్రహృష్టః॥ 4

కథంనుసంధి ర్మమచాపరాద్ధుః।
దురక్ష విక్రీడన యావిజేతుః
దౌత్యాయ యాతంచ హరిం వివక్తుః
కృష్ణాం సభాయా మపకర్షతశ్చ॥ 5

క్రుద్ధోహి ధర్మాతిగతేన కృష్ణః। వధేన గాఢం భగినీసుతస్య
సంధాంచ భీమోప్య కరోన్మదర్థే। సదస్యమోఘం క్షితిపాధిపానాం॥ 6

పాంచాలసూను స్సహాస్సోదరోమే। జన్మద్విడిహేత మయానసంధిం
దుశ్శాసన స్యాపకృతం సుఘోరం। సంతాపయత్యేవహి పాండుపుత్రాన్॥

కించాహ మాపాత్యసుతాన్ సబంధూన్
మహీపతీంశ్చాపి బహూన్ శుగద్ధా
ప్రాణాశయా పాండుతనూజభీతః
కథంను భోక్ష్యే మిమహీం తదాప్తాం॥ 8

అత్రోహ మప్యాజిగతో యథాస్వం
కుర్వన్ స్వశక్తేర్వ్యయమేభిరిష్టైః
ద్రౌణ్యాదిభిః పాండుసుతాన్ విజేష్యే
మ్యుతాహంశోవా యుధితైరపాణః॥ అపగతబుద్ధిః ॥ 9

ఇతీదమాకర్ణ్య సుయోధనస్య।వచః కృపో భూద్విమనా విషణ్ణః
వీరాశ్చ యోధా ముదమాపురుచ్చై।ర్యుద్ధాయ చార్యాతు మథోత్థతిష్ఠన్॥

దుర్యోధనోథ గురుపుత్ర సమీపమేత్య
నత్వాపరీత్య చతమేవము వాచభక్త్యా
సేనాపతిం మమవిధేహ్యధునామహాత్మన్
జేష్యామియేన యుధపాండుసుతాన్ ససైన్యాన్ ॥ 11

సోవదద్గురుసుత స్సుయోధనం।శల్య మేవహివిధేహిసైన్యపం
యోవిహాయ భగినీసుతాన్ భవత్పక్షమాశ్రయ దుపేంద్రవిక్రమః॥

తం ప్రణమ్య ముదితోథ కౌరవః।శల్యమేత్యరథమాస్థితం నృపః
ప్రాంజలి ర్భూవమధిష్ఠి వదత్।సైన్యపో భవమమాద్య శోచతః॥ 13

ఉద్ధరాపిచ పృథాసుతాన్ బుధౌ।మామిమాప్లవ ఇవత్వమాప్లుతం
సోవదత్తమహామద్యసాచ్యుతాన్।పాండవాన్ యుధి వినాశయామిహా॥
అథాభ్యషించ త్కురురాజసూనుః।మద్రేశ్వరం సైన్యపతిం సమక్షం
మహీభుజాం సోపిత వాభిషిక్తః।జగర్జ వీర్యం కథయన్ స్వకీయం ॥ 15

సైన్యానాం నినదం నిశమ్యపతితం శల్యాభిషేకాత్తదా
జ్యేష్ఠః పాండుసుతోఽచ్యుతం సమవదద్యుద్ధాయ బద్ధాదరః
శల్యోయం పృతనాముఖే విజయతే ప్రత్యర్థినాం వీర్యవాన్
జ్ఞాత్వా తత్కురుయత్ క్షమం మమ విభో గోప్తాహి న స్త్వం సదా॥

ఊచేచ్యుత స్తదనుధర్మసుతం నభీ స్తే
శల్యోయమున్నదతి సైన్యముఖే రపూణాం

భీష్మాంగిరస్సుతశిఖండికిరీటిభీమ
పాంచాలపుత్ర హరి సౌబల సన్నిభోయం॥ 17

నత్వా మృతేకోపి విజేతుమేనం। శక్తోహి రాజన్ నముచిం యథేంద్రః
తీర్ణాంబుధేర్గోష్పదతుల్యమేష। జయోహి శల్యస్య తవాద్య జేతుః॥ 18

ఇతీరయిత్వా తనయం పృథాయాః। హార్దిక్యస్తైర్హ్యర్జిష్టమనాపిశాంతాం
నినాయ సా కౌరవవాహినీ చ। హాహార్దదనైషీత్ క్షణదాంతు ణేన॥ 19

విభాతకాలే కృతనిత్యకృత్యో। దుర్యోధనో మద్రపతిం పురోగం
నిధాయ శిష్టైశ్చతురంగసైన్యైః। అభ్యాయయౌ పాండవవీరసేనాం॥ 20

తస్మిన్ రణే కౌరవ పాండవానా।మష్టాదశాహః ప్రమితే సుఘోరే
కర్ణోహత స్సప్తదశేహ్ని తావత్। శిష్టా చమూశ్శల్య మనుద్రితాభూత్॥

రథా స్సహస్రాణి దశైక మశ్వాః। లక్షే త్రికోట్యశ్చ పదాతివీరాః
గజాస్సహస్రాణి దశాపి సప్తశతాని శిష్టాః కురువర్యసైన్యే॥ 22

సహస్రషట్కం రథకుంజరాణాం। అర్వాత్సహస్రాణి దశైవ యోధాః
కోటిశ్చ కుంతీసుత సైన్యశిష్టా। శ్చైషా హతా స్సప్తదశాహరంతం॥ 23

అభిద్రుతాం కౌరవవాహినీం తాం శల్యం పురస్కృత్య రణాయ భీమాం
యుధిష్ఠిరో భీమ యమార్జునాద్యై।రభ్యద్రవత్ శౌర్యపబృంహితౌజాః॥

ప్రవృత్త మాసీదథ కౌరవాణాం। సపాండవానాం ప్రధనం ప్రకృష్టం
రథా గజాశ్వా బహవశ్చ యోధా। విభిన్న దేహా భువి శేరతేస్మ॥ 25

కుంతత్రిశూలాసి పరశ్వధాది। నానాయుధై స్తత్ర సమేత్య యోధాః
మిథో నిజఘ్నూ రథవాజిదంతిన్। వపూంషి చ స్వాని భయం విముచ్య॥

కరోరుబాహ్వంఘ్రి కటీశిరోభిః। పరిక్షతానాంచ నిపాతితానాం
యోధోత్తమాశ్వేంద్రగజాధిపానాం సమావృతా ఘోరతరాభవద్భూః॥

మహానదీం తామసృఘౌఘవాహాం
తేరుర్ద్విపాశ్వేంద్రతటాం రథాద్రిం
శిరోజశైవాలయుతామపారాం
యోధాః కథంచిద్విజయార్థినస్తే॥ 28

హార్దిక్య శారద్వత సౌబలేంద్ర
ద్రోణాత్మజా స్తత్ర నిరూఢదర్పాః
దుర్యోధన స్యైవహితాభికామాః
చక్రు స్తదా కర్మయథాత్మవీర్యం॥ 29

తథార్జునో భీమ యమౌచ ధృష్ట
ద్యుమ్న శ్శిఖండీ సహ చేకితానః
యుధిష్ఠిర స్యేశ్వరతా ముశంతః
వ్యదారయ న్మద్రపతే రనీకం॥ 30

భగ్నం తదు ద్వీక్ష్య బలం స్వకీయం
మద్రేశ్వర స్సారథిమీరయన్ స్వం
నివర్తయం శ్చాపి చమూం వ్యధావత్
యుధిష్ఠిరం ద్యోతిసితాతపత్రం॥ 31

శల్యేన సేనావినివర్తితా సా। తమేవ ధర్మాత్మజ మభ్యధావత్
తదా ప్రవృత్తో నకులస్య చిత్ర। సేనస్యచాత్యంతసుఘోరరూపః॥ 32

* రణఇతి శేషః *

మాద్రీసుత స్సేన నికృత్త చాపో। హత స్త్రిభి శ్శైవ శరై ర్లలాటే
హత ధ్వజప్రాజితృపీతిరుర్వ్యా। ముపాతరత్ ఖడ్గధరశ్చ్యుతాంగాత్॥ 33
సచిత్రసేనాం బుదముక్తబాణ। వృష్టింగిరిన్ మద్రపతే స్సుతాజః
చర్మాపరిఘూతేనత దంతరేత। చ్ఛిరోజహారాసివరేణ తూర్ణం॥ 34
కర్ణాత్మజోథాభి గతశ్చ సత్యా। సేనస్సుషేణో నకులం కులాద్రిం
వ్యదారయన్మర్మ సుమార్గణౌఘై। ర్యథాగుహః క్రౌంచమివాత్మశక్త్యా॥
రథంవి భేత్తుంచ రతోథసత్యా। సేనస్యవాహాన్ చతురశ్చతుర్భిః
నిపాత్య కేతుంచ నికృత్యమాద్రీ। సుతః క్షురప్రేణ శిరోప్యకృంతత్॥
తతస్సుషేణ స్సహజేపరాసౌ। రథం రిపోస్సధ్వజ సూతవాహం
బభంజ మాద్రీ తనయోపియాజ్ఞ। సేనీసుతస్యా స్థితవాన్ శతాంగం॥
సుతసోమ రథ స్థమద్రజా। తనయో వ్యధనురాశ్రవః కృపన్
వృషసేన సహోదరం శితై స్సుతసోమేన సహార్దయచ్ఛరైః॥ 38
సచనైజ బలానుసారితః। నకులం బాణగణైస్సమాచినోత్
నకులోపి శిరోర్ధచంద్ర తస్సమకృంతద్విషతః పతత్రిణా॥ 39

సచిత్రసే నార్కజపుత్ర యుగ్మ।వధేనభీతాం పృతనాం స్వకీయాం
ఆశ్వాసయ న్మద్రపతి స్త్వభీకః।జగ ర్జ నాహార్య ఇవాద్రిదర్యాం॥ 40

స దుర్నిమిత్తాని భయావహాని।నిరీక్షమాణోప్య విశంకమానః
మద్రాధిపః పాండవవీరసేనాం।వ్యదారయ త్సారయుతైః పృషత్కైః॥

యుధిష్ఠిరం భీమ యమౌచధృష్ట।ద్యుమ్నంచ శైనేయ శిఖండినౌచ
ద్రౌపద్యపత్యానిచ మద్రరాజో।వివ్యాధ నైకై ర్విశిఖై స్ససైన్యాన్॥

పతంగ సంఘాత ఇవాపతత్స్వ।సార శ్శరాణాం సతు మద్రరాజ్ఞః
పాండోస్సుతానాం పృతనా సుసోపి।శుకోధ కాలానల మృత్యుకల్పః॥

విద్రావ్య యోధాన్ తమథో త్పతంతం।యుధిష్ఠిరస్స్వంచ నిపీడయంతం
వివ్యాధ తీక్ష్ణేన శరేణ భీమ।యమౌచ కృష్ణాతనయాశ్చ సాకం॥ 44

ద్రౌణిస్స హార్దిక్య శకు న్యులూకః
రరక్షు మద్రేశ మభీవృతంతైః
ద్వంద్వంచ యుద్ధం సమభూ త్తదానీం
పాండో స్సుతానా మపి కౌరవాణాం॥ 45

భోజాధిపో భీమమభిప్రయాతః।పాంచాలపుత్రంచ కృపో భ్యధావత్
ద్రౌణి ర్యమౌ సౌబలరాజసూనుః।ద్రౌపద్యపత్యా నిరుపాభియాతౌ॥

ద్వంద్వేచ తస్మిన్ సమరే పునశ్చాత త్సంకులం ఘోర మభూత్సమీకం
శల్యస్యసూను సహదేవఖడ్గ।సికృత్త మూర్ధా నిపపాత తత్ర॥ 47

భీమస్స కృద్భోజనృపేణభిన్న।రథః పునశ్చాన్య రథాధిరూఢః
కిరన్ రిపూణాం పృతనాం పృషత్కైః।ద్రౌణిం జఘానేషుభిరుగ్రపాతైః॥

స ద్రౌపదేయాన్ వికిరన్ శరౌఘైః।జఘానభీమస్య హయాన్ద్విజేంద్రః
రథాదవారుహ్య గదా ధరస్సః।తథైవ భీమో విమమర్ద శత్రూన్॥ 49

విమర్దయిత్వా కృతవర్మణోశ్వాన్।రథంచ శల్యం నృపమర్దయంతం
నిరీక్ష్య భీమోగదయాతథైవ।శల్యస్య వాహాన్ చతురోమమాథ॥ 50

మద్రేశ్వరేణాథచ తోమరేణ।పీనే హతో వక్షసి భీమసేనః
నిమగ్న ముత్కృష్య తమేవ తేన।శల్యస్య సూతంతరసా జఘాన॥ 51

తతోగదాంస్వామపి మద్రరాజః।ప్రగృహ్యమృత్యు ప్రతిమాన రూపాం
భీమాద్రి మభ్యేత్య ననాదపశ్చాత్తయోర్గదా యుద్ధమభూత్సుభీమం॥ 52

పరస్పరంతౌ పరుషౌ గదాభ్యాం।చిరంచరంతౌ వివిధైశ్చమార్గైః
అన్యోన్య మాహత్య నిపేతతుస్తౌ।శక్రధ్వజా వాశ్వయుజే విముక్తౌ॥ 53

కృపస్తుమద్రేశ మపానయత్స్వ।రథం సమారోప్య తదా విభగ్నం
భీమః క్షణేనైవ సముత్థిత స్తాం।గదాధరోఽరిం సముపాజుహావ॥ 54

నిశమ్య భీమస్య నినాద ముగ్రం।వజ్రస్యనిష్పేష సమం సమగ్రం।
దుర్యోధనో భ్యేత్యతు చేకితానం।ప్రాసేన వివ్యాధ హృదిక్షితీశం॥ 55

మృతం సమాలోక్యతు చేకితానం।మహారథాః పాండవసైన్య సంస్థాః
కల్పాంతమృత్యుప్రతిమాః కురూణాం।చేరుశ్చమూష్వా తతశస్త్రహస్తాః॥

హార్దిక్య శారద్వత సౌబలాశ్చ। మద్రేశితుః పౌసుగ ముద్ధరంతః
అయోధయన్ ధర్మసుతం యుధేంద్రం।దైత్యాఇవాదిత్య దనూజయుద్ధే॥

దుర్యోధనే తత్ర సమేత్య ధృష్ట।ద్యుమ్నేనయుధ్య త్యమరేంద్రసూనుః
రథత్రి సాహస్రమయుధ్యదాజౌ।పురస్కృత ద్రోణసుతం తతాశం॥ 58

నామ స్వనాథ స్యతదోచ్చరంత। స్సైన్యా స్తదా కౌరవ పాండవానాం
రజః ప్రణున్నం ఖురచక్రపాతై।రశామయన్ అధ్బి సమైర సృగ్భిః॥ 59

విద్ధ శ్చతు దశభిరంతకపుత్ర బాణై
శ్శల్య స్త ముగ్రలపనై ర్విశిఖై రవిధ్యత్
ధర్మాత్మజోపి నిశితైః పునరేవ విధ్వా
తం సారథించ నవభి ర్నిజఘాన బాణైః॥ 60

ద్రుమసేన ముదీక్ష్య మద్రరాట్।అతివిద్ధం నిజచక్రరక్షకం
అథ చేదిప పంచవింశతిం।వినిహత్యాంతక కిం కరీం వ్యధాత్॥ 61

శినిసూను యమానిలాత్మజా।నపి వివ్యాధ శితైర్మహేషుభిః
అథరోషయుతో యుధిష్ఠిర।స్సమకృంతత్ ధ్వజమస్య భల్లతః॥ 62

ధ్వజభంగముదీక్ష్యమద్రరాట్।కుపితో ధర్మతనూజమావృణోత్
విశిఖైర్యమభీమసాత్యకీ।నపిచైకైక ముదైచ్చపంచభిః॥ 63

బలిమింద్రనిపీడితం యథా।గ్రజనింమద్రపతీషుపీడితం
యమ మాధవ వాయునందనాః।సకృదేకం బహవోఽన్యపీడయన్॥ 64

భీమోష్టభిశ్చ నకులోఽపిచ పంచబాణై
రన్యైశ్చస ప్తవిశిఖై శ్శినిజశ్శతేన
తం వివ్యధుస్సచదృఢం వినికృష్యచాపం
ప్రత్యాజఘాన ధృతవాన్ విజయేనయేన॥ 65

పంచవింశతిశరాంశ్చ మాధవే।మారుతస్య తనయే త్రిస ప్తతిం
పంచ చైవనకులేఖనః శరాన్।అచ్ఛినత్ససహదేవకార్ముకం॥ 66

సోఽపిమాతులశరైస్త్రిస ప్తభిః।పీడితోఽన్య ధనుషేషుపంచకం
మాతులేతు నిజఘానసారధిం।తస్యచత్రిభిరతాడయత్ శరైః॥ 67

షష్ట్యా ధర్మతనూజసిశ్చనవభి ర్మద్రేశ్వరం సాత్యకిః
సప్తత్యాసలజో జఘానస తథా విద్ధస్రవచ్ఛోణితః
ఏకైకంచ మహేషుభి శ్శితముఖై స్సంపీడ్యతాన్ పంచభిః
భల్లేనాచ్ఛినదంత కాత్మజ ధనుస్సజ్జీకృతం మద్రిరాట్॥ 68

అథాన్యచాప ప్రహితై శ్శరాగ్రైః।శల్యం ససూతధ్వజవాజివాహం
వితత్య విద్ధోదశభి శ్శితాగ్రైః।యుధిష్ఠిరో భూద్బహుధా విభిన్నః॥ 69

శైనేయేన నివారిత శ్శరశతై ర్మద్రేశ్వరస్తద్ధనుః
చిచ్ఛేదాథస తోమరం సమసృజ త్తస్మైమరు స్స్యందనః
నారాచం నకులశ్చ శక్తిమతులాం మాద్రీస్సుతోఽన్యోగదాం
కౌంతేయోఽపి శతఘ్నికాంసచ సమంతానేక ఏవాస్తృణోత్॥ 70

భల్లైస్తోమరకం నికృత్యచశరం నారాచసంజ్ఞం ద్విధా
చ్ఛిత్వాశక్తిగదే నివార్య విశిఖైః ఛిత్వాశతఘ్నీమపి
దృష్ట్వా చాపి హతం యుధిష్ఠిర శరైః చక్రేశ్వరం మద్రిరాట్
సర్వామాకులితాం చకార పృతనాం పాండోస్సుతానాం తదా॥ 71

ఏవం వర్తతి భీషణాత్మని రణేపాథోఽపిచ ద్రౌణినా
త్రైగ్రైస్సహితేన యుద్ధమతులం చక్రేశరై ర్నైకధా
తేనోగ్రం ప్రహితం నిపాత్యముసలం వ్యర్వ్యద్రథినాంతక
ప్రఖ్యం వైపరిఘంచతం త్రిభిరహో భల్లై ర్జఘానార్జునః॥ 72

పాంచాలం సురథం నిపాత్యనృపతిం తత్రాపతంతం శరైః

ఘ్నంతంచస్య ముదగ్రచాప విశిఖం నారాచతో భూతలే
ద్రౌణి ర్మధ్యగతే దివః ఖరకరే యుద్ధ్వా పృథాసూనునా
తతాశ్చర్య మభూత్ మహన్నిమిషతాం నాకౌకసామాదిమం॥ 73
శిఖండి కృతవర్మణోరపి బభూవ యుద్ధం తదా
సుయోధన మయోధయత్ ధృఢశరాసనం పార్షతః
యమావపిచ మాతులం తులితమంతకే నాశుగైః
మరుత్తనయ మాధవౌ నృపతిరప్య విధ్యచ్ఛితైః॥ 74
వికీర్యమాణ శ్శరవృష్టిభిస్తైస్సఙ్కృత్యచాపం సకులస్య శల్యః
గృహీత చాపేన పునశ్చ తేన వికీర్ణవత్రోధ్ర భవద్భాగ్ని బాణైః॥ 75
రాజ్ఞా పునస్త్రింశసహదేవతశ్చ సుదాద్రిధిరాజో దశభిర్వ్యకీర్యత
భీమేన షష్ట్యా దశభిశ్చ వృష్ణిః విగేంజ ఘ్నే సహదేవశల్యః॥ 76
సప్తత్యా నవభిశ్చ సాత్యకి మధో శల్యః ప్రవిధ్యన్ ధనుః
సేషుం తస్య నికృత్య ముష్టితలతో హత్వా తురంగానపి
భూయో బాణశతం సమర్ప్య నిశితం భీమం యమౌ ధర్మజం
విధ్యాచోగ్ర పతత్రిభి స్సమతనో దాశ్చర్య ముత్పశ్యతాం॥ 77
అథాన్య మాస్థాయ రథం ప్రగాతుఃశ్శినేస్సుతిస్త్యాపిచ మద్రపస్య
భూమ్యంతరిక్షే వివిధేషు జాలైస్త్యస్త్రాణితే మాత్మిమిరంచ ఘోరం॥ 78
పునరభూ త్కురుపాండవయోధినాం సమితిరుగ్రవిధా యుధసంకులా
విరుచిచేహితదేంను సమీపతః స్వమ ఇవాపతిత స్సతు మద్రరాట్॥ 79
నిపీడిత శ్శల్య శరై ర్యుధిష్ఠిరః
ద్రవత్స్వపి స్వేచబలే భయాద్దిశః
అమర్షితః పౌరుష ధైర్య సంశ్రయః
జఘాన తం తుల్య పరాజయోజ్జయః॥ 80
పురస్సరం భీమ మధో విధాయ ధనంజయం పృష్ఠగతం చ కృత్వా
పార్శ్వద్వయే వృష్ణివర చ ధృష్టద్యుమ్నం సచక్రే నృపతి స్సమీకం॥
స్వేనైవ శల్యస్య వధం నయద్వా వధంచ తేనైవ నిధాయ చిత్తే
నదత్సు భేరీపటహేషు రాజా మద్రేశ మభ్యేత్య చకార యుద్ధం॥ 8
పాంచాల్య మాధవ యమాదిషు సౌబలాద్యై
ర్యుధ్యత్సుధర్మతనయస్య పృషత్కవృష్టిం

సేహాద్రిరాడివ ఘనాత్కరకాంబువృష్టిం
మద్రాధిప స్సవివరంచ దదర్శతస్య। 83

తదాతు భీమస్య పురస్సరస్య।దుర్యోధనః కేతుశిరో నికృత్య
క్షురేణ చాపంచ తదీయశక్త్యా।విభిన్నవక్షాః పతితో ముమోహ॥ 84

భీమేన సూతం నిహతం తదీయం
నిరీక్ష్య హార్దిక్య కృపార్య పుత్రాః
అభ్యేత్య విద్రావిత నైజసైన్యాః
అవిధ్యదుగ్రై ర్విశిఖైః కిరీటీ। 85

యుధిష్ఠిర శ్శల్య పురస్సరాంతాం।సేనాం రథేభాశ్వపదాతిపూర్ణాం
విధ్వంసయిత్వా సముదగ్రచాపో।హంతుం ప్రయత్న వితతానశత్రూం॥

తదాసమేతౌ బుధ మంగళాభౌ।మిథశ్శరౌఘై ర్వితతాంతరిక్షౌ
నిశ్చిక్యురేకత్ర జయంచవాన్యం।ప్రసర్పకా స్సిద్ధసురా సురాస్తౌ। 87

నిరీక్ష్యేతి శేషః

ప్రదక్షిణే వర్తతి సన్నిమిత్తే।జావేధ కుంతీతనయో ప్రహృష్ట
శల్యేన ముక్తం శతమాశుగానాం।క్షురేణ కృత్తంచ శరాసముగ్రం॥

యుధిష్ఠిరోథాన్య శరాసనేన।శల్యం సపీడ్యేషు శతైస్త్రిభిస్తం
క్షురేణ చాపంచ నికృత్యవాహాన్।పార్ష్ణిం ససూతంచ జఘాన కేతుం॥

అథావసిక్తో గురునందనేన।శల్యో ముహూర్తేన పునశ్చసుస్థః
అన్యం సమారుహ్యరథం సధన్వా।కౌంతేయమభ్య ద్రవదంతకాభః॥

తతః పునర్మద్రప ధర్మరాజౌ।దిగ్వ్యాప్త భీమారవచాప పాణీ
తతక్షతుశ్చైవ మిథశ్శరీరే।నానాయుధవ్రాత పరిక్షతైస్తౌ॥ 91

శరేణ విద్ధస్సశితేన వక్ష।స్యజాతశత్రూ రవిసన్నిభేన
రంతాదృశేనాపి నిహత్యమోదం।జగామ మోహంచ జగామశల్యః॥92

ముహూర్త లబ్ధ స్మృతినాథ తేన।శతేన శల్యేన శరై ర్నరేంద్రః
వర్మ ప్రభిత్వా నవభి స్తదీయాం।తంచాశుగై ష్షడ్భిరవిధ్యదాశు। 93
సంఛిన్న చాపోథచ మద్రరాజ్ఞా।యుధిష్ఠిరో న్యేన శరాసనేన
వివ్యాధ శల్యం నముచిం యథేంద్రః।వధే ధృతాత్మా ధృతరాష్ట్రసూనోః॥

శల్యోఽపి భీమస్య యుధిష్ఠిరస్య।తిసృభి ర్యుగ్మాం నవభిర్విభిద్య
క్షురేణ చిచ్ఛేదచ కేతుమస్య।తదా కృపోభ్యేత్య జఘాన సూతం॥95

నిహత్య చాశ్వాన్ పునరేవ శల్యః।యుధిష్ఠిరస్యాపి చమూప్రవీరాన్
భీమేన కృత్త ధ్వజ సూత శీర్షః।విభిన్న వర్మాస శరైః హతాశ్వః॥

సచర్మ ధృత్వాసి మథోరథాత్ స్వాత్
అవప్లుతో మద్రపతి స్సుధైర్యః
ఛిత్వా రథేషాం నకులస్య తేన
సముత్పపాతాశు నరేంద్రసూనోః॥ 97

భీమస్తదా తన్నవభిః ప్రభిద్య
చర్మాసి వర్మంచ చకర్త భల్లైః
కీర్ణశ్చ శల్యో భవదుగ్రబాణైః
సపార్షతైః భీమముఖైః ప్రవీరైః॥ 98

శల్యో హతాశ్వః పతితాసిరాసీత్।భీమాది మాధ్మాతి మహోగ్రబాణైః
విభ్రాంత చిత్తస్త్వరితోఽభ్యధావ।ద్యుధిష్ఠిరం సింహ ఇవేభరాజం॥ 99
తస్మై స శక్తిం మణిహేమదండాం।త్వష్ట్రా ప్రయోగేన కృతేసుక్లప్తాం
రుద్రోంధక యేషు మిహోగ్రరూపాం।యుధిష్ఠిరో ధ్యక్షిపదాశువీరః॥
శల్యేన సా శక్తి రుదీర్ణవేగా।కృతప్రయత్నా బలినాగృహీతుం
సర్వాణి మర్మాణి విభిద్య తస్య।బిభేద చోరః పృథుతస్య శీఘ్రం॥ 101
తతో గతాసుః ప్రణవర్మభేదై।రసృక్ క్షరన్ దానమివేభరాజః
పపాత భూమావ్యంరిధతో యథేంద్రధ్వజో యథా వజ్రహతోఽచలశ్చ।
తస్మిన్ ప్రభిన్నే మనుజప్యలూకం।తస్యాభిమిత్రస్య శరాన్ కిరంతం
యుధిష్ఠిరో ప్రేక్ష్య ధనుశ్చ కేతుం।క్షురద్వయేనాచ్ఛినదాశువీరః॥103
భల్లేన చిచ్ఛేద శిరశ్చ తస్య।సకుండలం షట్చిరథాహతస్య
తస్మిన్ గతాసౌ పతితే శతాంగాత్।శల్యస్య సైన్యాన్నిఖిలాన్ మమదన్॥
నిరీక్ష్య విద్రావిత వీరవారాం
భోహాధిపస్తాం పృతనాం విశీర్ణాం
శైనేయ మానన్న మభిద్రవంత
మభ్యాయయౌ వృత్ర ఇవామరేంద్రం॥ 105

అయుధ్యతాం తావథ వీరవర్యా।దిశః కిరంతౌ వివిధైః పృషత్కైః
భోజస్తదాతం దశభిర్నిహత్య।త్రిభిర్హయాన్ కార్ముక మప్యకృంతత్॥

ఆదాయ కార్ముక మథాపర ముగ్రకోపః
శినాత్మజో దశభిరుగ్రముఖైః కలంబైః
నిర్భిద్య వక్షసి రథంచ తథాయుగేషే
భల్లైర్నికృత్య తురగా నవధీత్ససూతాన్॥ 107

శారద్వతేనాశు తదాపనీతే
భోజే తదుద్వీక్ష్యబలం విశీర్ణం
దుర్యోధనో భీత్వా సహాపరాంస్తా
నైకో న్యవారీత్ కిల పాండుపుత్రాన్॥ 108

భోజోపి భూయోన్య రథాధిరూఢః।పాండోస్సుతానభ్యగమత్ కృతాస్త్రః
తస్యాశుహత్వా చతురస్తురంగాన్।కృపంచ షడ్భిర్నిజఘాన ధర్మః॥

తత్రాపనీతే పునరేవభోజే।ద్రోణస్య పుత్రేణ కృపశ్చ ధర్మం
నిహత్య షడ్భిర్విశిఖై స్తురంగాన్।సప్తాభిరుగ్రై ర్నిజఘానహంసీ॥ 110
దుర్యోధనోపి ద్విరదాధిరూఢో
నివర్తయిత్వా విపలాయితాన్స్తాన్
మద్రేంద్ర భృత్యాన్ సహస్రైః క్రుధార్తః
యుధిష్ఠిరం హంతు మభిద్రుతోభూత్॥ 111
పార్థస్తమాలోక్య సమావృతం తైః
సముత్క్షిపన్ గాండివ ముగ్రవీర్యం
మమర్ద సర్వాన్ సహమదోత్కటాన్ తాన్
దుర్యోధనస్యానుచరాన్ జయార్థీ॥ 112
సాల్వస్తదారుహ్య గజేంద్రముచ్చై
స్సహాయకృత్ కౌరవపుంగవస్య
కిరన్ శరైః పాండుతనూజ సేనాం
మమర్దవన్యామి వదంతి రాజః॥ 113
తముద్రిణంతం ద్రుపదస్యసూను।రభ్యద్రవ ద్వారణవర్యవాహం
విద్ధ్వాశితైః పంచభిరేవకుంభే।గజః పరావర్తత పార్షతేన॥ 114

పునశ్చ సాల్వేన గజేంద్రముచ్చైః
తోత్రాంకుశప్రేరిత మభ్యుపేతం
దృష్ట్వా భయార్తోథ ద్రుపదస్యసూనుః
అపాతిరత్ స్వీయ రథాత్ గదాధృత్॥ 115

శిఖండీ శైనేయ నిరుద్ధవేగః। శరోత్తమైస్తం గదయా గజేంద్రం
జఘానమూర్ధ్ని ద్రుపదాత్మజన్మా।సచవ్యసుః పాపధరాంసురితాసృక్

సాల్వేశ్వరస్యాథ శిరోజహార।భల్లేన వృష్ణి ప్రవరశ్చ తేన
ప్రభగ్నమాసీ స్నిఖిలం కురూణాం।బలం హతే తత్ర విముక్తశస్త్రం॥

హార్దిక్యేన నివారితే కురుబలే యుద్ధాయ వృత్తే పునః
శైనేయ స్తదభిద్రుతః కురుబలం సత్క్షేమ కీర్త్యాహ్వయం
హత్వా సాత్వతపుంగవేన సమరం చక్రే పిచిత్రాస్పదం
హార్దిక్య శ్చతురశ్చ తుభిరవధీత్ తత్రార్వత స్సాత్యకేః॥ 118

హత్వా సాత్యకి రష్టభి శ్శరవరై ర్భూర్జం త్రిభి స్తైనచా
విద్ధశ్ఛిన్న శరాసనోధనురథో సజ్యం చకారాపరం
భోజేంద్రో దశభి స్తతో హతహయః కృత్తధ్వజప్రాజితా
శూలం సాత్యకి నావిసృష్ట మనఘం వ్యాఘాతయ త్పత్రిభిః॥ 119
భల్లేనాథ శినేస్సుతేన హృదయే విద్ధస్సభోజాధిపః
క్షోణీ మాయత గాతమో ధతమపో వాహాజితో నిర్జితం
సర్వం తద్విముఖం బలం సమభవ త్సంపీడితం కౌరవం
తత్రైక స్సుబలాత్మజాతనుజ నిర్దుద్రావ పాండోస్సుతాః॥ 120
దుర్యోధన స్తత్ర మహాప్రతాపశ్శ తేన వివ్యాధ యుధిష్ఠిరంతు
త్రింశద్విలు స్తై నచ తేన భీమం।సప్తాశుగై శ్చైవ యమద్వితీయం॥ 121
షష్ట్యా చతుర్భి ర్నకులంచ ధృష్ట।ద్యుమ్నంచ శైలై శ్శినిజంత్రిభిశ్చ
ద్రౌపద్యపత్యానిచ సప్తబాణైః।చిచ్ఛేదచాపం యమయోః పరస్య॥
సశరాసన మన్యదుద్ధర।దశభిస్తం నిజఘాన పత్రిభిః
నవభిర్నకులశ్చ పంచభిః।వ్యధమ త్సాత్యకి రేకపత్రిణా॥ 123
ద్రౌపదీసుతవరాస్త్ర సప్తతిం।చిక్షిపుః పవనజోప్య శీతికం
ద్రౌణ్యులూక కృప సౌబలాదయ।స్తత్రితాః ప్రతినిజఘ్ను రుద్యతాః॥

ద్రౌణి వాయుసుతయోశ్చ యుధ్యతోః।ధర్మజః శకునినా నిపీడితః
మర్దితేషు చ హయేషు తం భృశం।సప్తభిస్స నవభిః పిపీడహా॥ 1 5

ఉలూక నకులావపివ్య తనుతాం తదా యోధనం
తథైవ కృతవర్మణా శినితనూజ నిస్సంగతః
సుయోధన మపీడయత్ పృషతరాజపుత్రైః కృప
శ్శరైః ద్రుపదజాసుతా న్నిశితపర్వభిశ్చావధీత్॥ 126

హయైరపి హయాగజై గజవరా స్త దాపత్తయః
పదాతిభి రథో రథారథవరైశ్చ సంమర్దితాః
రజశ్చ దివముత్థితం పిహితభానుబింబం మహత్
క్షురప్రరుధిర విస్రవైరవశ శామదాప్యాంబునా॥ 127

సురాసుర రణోపమం తదభవత్తదా యోధనం
విముక్త మఖిలై రసుష్వభిరుచిశ్చ యోధోత్తమైః
త్రిభిః కృపమజింహగై రభి నిహత్య ధర్మాత్మజః
చతుర్భి రవధీత్ హయార్ శితముఖైశ్చ భోజేశితుః॥ 128

తస్మి న్నశ్వత్థామని ర్యాపి తేష్టా
భిన్నైర్విద్ధం పత్రిభిగాత్ర మేన
ధర్మాపత్యం సప్తసంఖ్యై శ్శతైస్తం
గాంధారీజః ప్రావృణోత్సాయకానాం॥ 129

రిరక్షు యిషవ స్తదా తమధిపం శిఖండ్యాదయః
వితేను రవిశంకితం రణమశంకితం చామరైః
బలం శకునిచోదితం ధృతవిచిత్ర నానాయుధం
మమర్దచ చమూం పృథాతనయ చోదితాం భీషణాం॥ 130

అథ ధర్మతనూజ శాసనాత్।సహదేవ శ్శకునే శ్చమూం విశన్
విమమర్ద యథాగజస్సరః।సచరుష్ట స్సహదేవ వాహినీం॥ 131

ధనంజయశ్చాపి చచోదయన్ హరిం।చమూం ప్రవిష్ట శ్శకునేస్సముద్యతః
కబంధ సంఘాత విభీషణాం దివం।చకార భూమించ సమాప్లుతాసృజం॥
భీమశ్చ తత్రైత్య గదాభిఘాతై।ర్మమర్ద నాగా న్సుబలాత్మజస్య
పాంచాలపుత్రశ్చ జయోధృతాత్మా।జఘాన దుర్యోధన సైన్యజాలం॥

దుర్యోధనో ద్రుపదరాజసుతేన వత్స
దంతాదిమై శ్శరవరై ర్నిహత స్సగాఢం
ఛిన్నాశ్వసారథి రథ స్తురగాధిరూఢ
స్సైన్యాదపాక్రమద లక్ష్యగతి స్సుదూరం॥ 134

ద్రౌణి భోజవర గౌతమా స్తదాలో
క్య రాజరహితం నిజం బలం పీడితాశ్చ
పృషతాత్మజాశుగైః సౌబలాంతిక ముపాగతాః ద్రుతం॥ 135

భీమోపి తత్ర ధృతరాష్ట్రసుతా న్ప్రవీరాన్
దుర్మర్షణారిహముఖాన్ అనయ ద్వినాశం
దుర్యోధనశ్చ కుపిత స్సహసా బలాఢ్యైః
అన్యైశ్చ సోదరవరైః పునరుత్థితో భూత్॥ 136

సుదర్శన వృకోదరా యుయుధతు స్తదా సౌబల
స్సుశర్మ సహితోర్జునం ప్రతియయౌచ దుర్యోధనః
తురంగ వరవాహనం సమభిగమ్య మాద్రీసుతం
ద్వితీయ మసినాశిరస్యభి జఘానరుష్టో భృశం॥ 137

మోహం గతస్స పునరేవ నిరూఢ సంజ్ఞః
దుర్యోధనం శరశతై స్సమవాకిర త్తం
బీభత్సునా వినిహత స్సమరే సుశర్మా
భీమ స్సుదర్శన శిరో వ్యహరదుద్యతాసిః॥ 138

తత్రోలూక శ్శకునితనయ స్సంగరో మద్రపుత్ర్యాః
పుత్రేణాజౌ విశిఖనికరై రర్దయిత్వా ముహు స్తం
వీర్యం నైజం ప్రకటమతనో త్తత్ర భీమ స్తదీయాన్
గర్జన్ సైన్యా ననయత యమస్యాంతికం దీప్తరోషః॥ 139

ప్రాసేన సహదేవోథ భీమసేనేన తాడితః
విహ్వలాంగో రథోపస్థే నిపపాత విషణ్ణధీః॥ 140

సంజ్ఞాం పునస్స ప్రతిలభ్య మాద్రీసుత స్తురంగాన్ శకునే ర్విభిద్య
దశాశుగై ర్ధన్వ సమచ్ఛినచ్చ హాసన్ స్వవీర్యం ప్రకటం వితన్వన్॥
అథ శరాసన మన్యదుపాదదత్ శకుని రుద్భటవీర్య బలోత్తరః
నకుల వాయుసుతౌ వ్యధమచ్ఛితై రిషుభి రుగ్రముఖై రుధిరాశనైః॥ 142

అథోలూకః పితృప్రీతిం।కుర్వన్ సప్తతి సాయకైః
సహదేవం జఘానాశు।పశ్యతః పితురాత్మనః॥ 143

భీమో నవభిరాహత్యో।లూకంచ సుబలాత్మజం
చతుష్షష్ట్యా పృషత్కానా।మవిధ్యత్తైల పాయినాం॥ 144

శకునే స్తనయస్య సోథచాప తతశ్ఛిన్నముదగ్ర కుండలం
అహార ద్వరభల్లవక్త్రితస్సహదేవ స్సపాతవాహనాత్॥ 145

శకునే రథ పుత్రమారణాత్సహదేవస్యచ శోచతో భృశం
సమర స్సమభూత్తదా గదాం।సహదేవా యనునోద సౌబలః॥ 146

గదా మసిం శక్తిమపి ప్రతీతాం।మాద్రీసుత స్సౌబల రాజనున్నాన్
భగ్నాన్ విధాయేషుభిరుగ్రరూపై।ర్వ్యదారయచ్చాపిచతస్య సైన్యాన్॥

అథోపయాతం శకునిం సమాద్రీసుతోఽధి చిక్షేపచ తేనక్లప్తాం
ఉద్ఘాటయన్ దుర్గ్లహ మాగ్రహేణ।జజ్వాల హార్యక్ష ఇవేభ యుద్ధే॥

సహదేవోఽథ శకునిం।విధ్వా దశభిరాశుగైః
చతుర్భిర్వాజినో విధ్వా।ఛిన్న చ్ఛత్రంచ కేతనం॥ 149

నికృత్య కార్ముకంచాపి।మర్మస్వార్పయ దాశుగాన్
తత శ్శకుని రుత్పత్య।సప్రాసోఽభ్య పతద్విషం॥ 150

భల్లైస్త్రిభి స్తదను మద్రిసుతా తనూజః
ప్రాసం నికృత్య శకుని ప్రహితం ప్రదీప్తం
అన్యేనతస్య నిచకర్త శిరోఽతి శీఘ్రం
భల్లేన దారుణముఖేన భయంకరేణ॥ 151

హృతోత్తమాంగే శకునౌ ధరణ్యాం
న్యస్తాంగకే సృగ్ఘరవిప్త గాత్రే
శంఖాన్ ప్రదధ్ముర్ముదితాః ప్రకామం
కౌంతేయ సైన్యాస్స్ఫుట సింహనాదాః॥ 152

నిరీక్ష్యనాథం సుబలాత్మజస్య
యోధాః పరిత్యక్త శరీరవాంఛాః
పాండోస్సుతా నభ్యపతన్ ప్రహృష్టాః
మాద్రీసుతంహంతు ముదగ్రవీర్యాః॥ 153

తా నర్జునో గాండివ ధన్వఘోష।విభ్రాంతచిత్తా నఖలాన్ విధాయ
శిరాంసి తేషాం నిపకర్తృ భల్లై।వినేతుమిచ్ఛుః సహజ ప్రియాసం॥ 154

తతోద్భుతే దారుణశబ్దమిశ్రే।ద్రౌణిం కృపం భోజపతించ హిత్వా
దుర్యోధనంచాపి రణేన కశ్చిత్।జిజీవ సర్వే నిహతా నరేంద్రాః॥ 155

గావల్గణిం తత్ర శినేస్తనూజ
స్సపార్షతో హంతుమనా స్సఖడ్గః
జగ్రాహ తత్రైత్య తమాశు కృష్ణ
ద్వైపాయమనోమోచ య దాప్తబంధుం॥ 156

ముక్తోథ గావల్గణిరాజి రంగాత్।సంప్రస్థితః పట్టణమేకఏవ
సాయం దదర్శాధ్వని దీనరూపం।దుర్యోధనం ప్రస్థితమేకమేవ॥ 157

తస్మై సగావల్గనిరాహ నైజ।గ్రహం విమోక్షంచ మునేఃప్రసాదాత్
భ్రాతౄ నశేషా నిహతాంశ్చ శిష్టాన్।త్రీనేవశారద్వత భోజవిప్రాన్॥

దుర్యోధన స్సహ్రద మాప్తుమాత్మ।బలక్షయాత్ ప్రస్థితవాన్ నిరాశః
వక్తుం తదేత త్పితరం నియమ్య।హ్రదం మహాంతం ప్రవివేశ భీమం॥

తస్మి న్నదృష్టే ధృతరాష్ట్రపుత్రే।హ్యన్వేషమాణా స్తముపేత్యదేశం
ద్రౌణిః కృపోవృష్ణివరశ్చ దృష్ట్వా।గావల్గణిం రాజసుతం త్వపృచ్ఛన్॥

తేతస్య వాక్యాత్ ధృతరాష్ట్రసూనుం
హ్రదం ప్రవిష్టం విపులం నిశమ్య
తత్రైత్య దుఃఖాత్ రురుదుఃచిరేణ
రాజన్ను దేహీ తిచనిధ్వనంతః॥ 161

పాండోస్సుతాశ్చ యుధినష్ట ముదీక్ష్యశత్రుం
దుర్యోధనం సకృప వృష్ణి వరాగ్రజై స్తం
అన్వేష్టుమే తమచలం హ్రదమభ్యుపాయన్
తాన్ వీక్ష్యభీతి మగమన్ కృప మాధవాద్యాః॥ 162

తే సంజయం నిజరథే త్వధిరోప్యజగ్ము
స్సేనానివేశ మధపూషి తిరోహితాంగే
రాజ్ఞస్త్రియో నిహత బంధుజనారుదంత్యః
ప్రాపుః పురీం భటసురక్షిత యానవాహైః॥ 163

ధార్తరాష్ట్రో యుయుత్సుశ్చానుజ్ఞాతో ధర్మసూనునా
ప్రవిష్టో హస్తినపురం।దదర్శ విదురం గురుం॥ 164

ప్రణమ్యాతం తేనపృష్టః।కుశలం సైన్యసంక్షయం
దుర్యోధనం భయాన్నష్టం।మువాచ భ్రష్టమానసః॥ 165

అన్వీక్ష్య పాండుతనయేషు పునర్గతేషు
సేనానివేశ మథ గౌతమ మాధవాద్యాః
భూయో హ్రదంత ముపగమ్య సుయోధనం త
ముత్తిష్ఠమం భసితి రోహితమేనమూచుః॥ 166

ఉత్తిష్ఠ రాజన్ వయమద్యవీర్యాత్
జయేమపాండో స్తనయాన్ ససైన్యాః
నతేభయం సత్యమిదం వదామః
శపేమ ధర్మేణ సనాతనేన॥ 167

సంవాదమేవంతు నిశమ్యతేషాం।భీమస్య మాంసా వయనే నియుక్తాః
పిపాస వస్త్రధద విరమాప్తా।వ్యాధారహే భీమ సమీపమాపుః॥ 168

ధనార్థినస్తే శిబిరం సమేత్య।నివేద్యమాంసంతు యథాపురస్తాత్
హ్రదేభిత స్తంభిత నీరమేభ్యో।న్యవేదయన్తం పిహితం నరేంద్రం।169

నిశమ్యతేషాం వచనం ప్రహృష్టాః
సపార్థకాః పాండు సుతా స్ససైన్యాః
హ్రదోప కంఠం సముపేత్యశంఖాన్
దధ్ముర్దిగంత ప్రతిధావిశబ్దం॥ 170

ద్రౌణిః కృపో భోజపతిశ్చ శబ్దం।శ్రుత్వా త్వనుజ్ఞాప్య సుయోధనంతం
అలక్షితా దూరగతావటస్య।మూలేనిషే దుర్నృప దుఃఖఖిన్నాః॥ 171

ధర్మాత్మజోథ హ్రదమేత్యతస్య।మాయాబలాత్ స్తంభిత మేఘపుష్పం
సంచోదితో యాదవనందనేన।దుర్యోధనంపాథ సినుప్తమూచే॥ 172

కిమద్యవీర్యం క్వగతం నరేంద్ర
యస్త్వంభయాత్ తోయమనుప్రవిష్టః
నయుక్తమే తత్తవశూరమానిన్
మహారథాన్ ఘాతయితుః స్వసైన్యాన్॥ 173

అవలంబ్యహి కర్ణ సౌబలౌ।కృతవాన్ యత్త్వమన ద్విగర్హితం
అనుభోక్తుమలం ఫలం నృపత్వ మిదానీమిత ఏహితస్యవై॥ 174

యదివీరతరోసినోరణేవినిహత్య క్షితి మాప్నుహి శ్రియాం.
అథవానిహతః పృథాసుతైః।క్షితిమేవాప్స్యసి తద్బహిర్వ్రజ॥ 175

ఇతి మర్మనిపీడనం వచస్స కిశ మాన్యాంతకనందనేరితం
ధృతరాష్ట్రతనూజ నిజలేఽస్థితవేద మువాచ ధర్మజం॥ 176

నాహం భీతః ప్రాణకామోఽస్మిరాజన్
కింత్వేకోఽస్మిద్వ స్తవాహో సహాయః
ఆశ్వాసార్థం నీరమేతత్ ప్రవిష్టః
పశ్చాశ్వస్తానుత్థితో వారయిష్యే॥ 177

అథోవాచ పునర్ధర్మ।తనయో ధృతరాష్ట్రజం
ఆశ్వాస్తా ఏవహివయం।త్వమప్యుత్తిష్ఠ యుధ్యచ॥ 178

దుర్యోధన స్తదను ధర్మతనూజమూచే
నైకోఽహామే తదనుభోక్తుమలంస్వరాజ్యం
వత్స్యామి వల్కలధరో విపినేషుచార్తః
నిష్కంటకాం సమనుభుంక్ష్వధరాం త్వమేవ॥ 179

వదం తమేవం తమువాచధర్మ।
సుత స్త్వమైతన్నహి యుక్త మద్య
ఆర్త ప్రలాపాన్ త్యజనత్వయాస్తాం
ధరాం ప్రలప్స్యే యమృతేద్య యుద్ధం॥ 180

ఈశోఽహిదాతుం ధరణీం సమహ్యం
పురామమప్రార్థిత మత్యగాయత్
సూచ్యగ్ర మాత్రాపి ధరాపురాస్యాత్
దత్తాశమస్యాద్ధిత దైవవ్రానః॥ 181

అనేకరూపై ర్భగవతాపకారైః।కృష్ణాం శుకాగపర్ణ తశ్చపాప
నిపీడితో హంసహాసోదర స్త్వమృత్యు స్సముత్తిష్ఠతతః పయస్తః॥ 182

వాక్ఛల్య విద్ధోంతక నందనస్య।దుర్యోధనో యోద్ధుమభిప్రవృత్తః
వికార్ముక స్యందన సైంధవత్వాత్।తమేవమూచె సలిలస్థఏవ॥ 183

ఏకోపి కార్ముక తురంగ రథోస్మి యూయం
పంచాయుధాశ్వ రథపత్తియుతాః ప్రహృష్టాః
యుష్మాస్వహం తదధునాన్యతమేన యోత్స్య
మ్యేకేన నైక సమరో నహిధర్మయుక్తః॥ 184

ఏకోప్యహం విరథవాజి బలోపి సర్వా
న్నైకశో యుధినిహన్మి బలేన యుష్మాన్
ఆనృణ్యమేవ గురు శల్య పితామహానాం
ప్రాప్స్యామిచానుజ జయద్రథ సౌబలానాం॥ 185

ధర్మాత్మజోథ ధృతరాష్ట్రతనూజమూచే
ధర్మం బ్రవీషి యదితర్హి త దాభిమన్యుః
ఏకోహతః కిము శిశుర్బహుభిర్భవద్భిః
ధర్మోఖిలై రనతిలంఘ్య తమోహిలోకే॥ 186

అథాపి దుర్యోధన సాం ప్రతం త్వాం
మన్యే ప్రవీరం యదిమాంగతోపి
దశాం రణోత్సాహయుతోసితస్మాత్
తవానుమత్యై వచరామియుద్ధే॥ 187

తదాయుధం సమ్మత మాశుధృత్వా।నిహత్య రాజా భవనోపిచైకం
తదే తదాకర్ణ్య గదాధరస్సన్।గర్జన్ ప్రహ్రాదా దుత్థితవాన్నరేంద్రః॥

తముత్థితం వీక్ష్యస శృంగశైల।కల్పం పృథాయాస్తనయాస్ససైన్యాః
జఘ్నుస్తలాన్ సోప్యపహాసమేతం।మత్వాతిరుష్టో దశగోష్ఠమాశు॥ 189

త్రిశిఖ భ్రుకుటీ భయానకః।దదృశే తత్ర సుయోధనోరిహా
ప్రళయాంతక సన్నిభోనదత్।పరిభింద న్నపరోటసీ ముహుః॥ 190

అథ ధర్మజదత్త ముద్ధదత్।కవచంచాపి కిరీటముజ్వలం
గదయాఖిల పాండవక్షతిం।బ్రతిజజ్ఞే బలమాత్మనోవదన్॥ 191

తమ ప్రతిభటం మత్వా।గదాయుద్ధే సుయోధనం
శ్రుత్వాచ గర్జితం తస్యా।వద ద్ధర్మసుతం హరిః॥ 192

కిముక్తం భవతా రాజన్।ధృతరాష్ట్రసుతం ప్రతి
హత్వైక మేవనోరాజా।భవేతి గదయాయుధి॥ 193

గదయా యుధ్యతో ర్మధ్యే నహి తుల్యో౽పి వజ్రభృత్
తమేనం వారయిష్యంతి భ్రాతరస్తే భవాంశ్చవా॥ 194

కథమిత్యధ్యాహారః

సర్వథా పునరేవేద మశ్రీయమైతే హ్యుపస్థితం
కింకరో మ్యహమద్యైవ నిర్యాణాదిని నిర్ణయం॥ 195

భీమో౽థ కేశవ మువాచ విషణ్ణచిత్తం
హన్యామహం హి గదయా ధృతరాష్ట్రసూనుం
విప్రేక్షకా భవత యూయ ముదగ్రభీమాః
వైరస్యపార మధునా ప్రయయాతు రామః॥ 196

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం భీమ మనుకిత్థత ముదాహరిః
సాత్యకిః భ్రాతరస్సర్వే రాజాపశ్చ సమాగతాః॥ 197

తతః ప్రవృత్తతయోః గాంధారీసుత భీమయోః
సాస్ఫోటిత క్ష్వేళితకం గదాయుద్ధం భయానకం॥ 198

బలరామ స్తదాయాతః తీర్థయాత్రాంచరన్ తయోః
శిష్యయోః ద్రష్టుమతులం గదాసమర కౌశలం॥ 199

ప్రత్యుత్థాయన శైనేయ హరి పాండవ కౌరవైః
ప్రణామ సమ్రివదనైః రపూజ్యత యథోచితం॥ 200

పృష్ట్వాశాన్ కుశలం రామః ప్యాసీన శ్శుభసంస్తరే
ద్రష్టుం తయోర్గదాయుద్ధ ముత్తిష్ఠ త్సహమాధవః॥ 201

రామస్యవచసా కుంతీతనయో ధహరేధుణరి
స్యమంత పంచకక్షేత్రం సృత్వా స్వర్గద మాహవే॥ 202

జగామాభిముఖ స్తత్ర తం పద్భ్యా మనుజగ్మివాన్
మర్యోధనో౽పి భీమశ్చ భ్రాతరో౽న్యే మహాబలాః॥ 203

సరస్వతీ దక్షిణసీమ్ని తీర్థ ప్యాసన్న దేశేరి ఘృణాహ్వాయస్య
అరోచయన్ తత్రరణం విధాతుం రామాదయ స్తే విదితార్థ తత్వాః॥

అవబద్ధ కిరీటవర్మణో స్వగదే భ్రామయతో భుజాంచలైః
వపుషీ హితయోర రాజతా మథఖే తత్ర గరుత్మతో రివ॥ 205

మధుకైటభ రామరావణ।ప్రతిమౌ భీమ సుయోధనౌతదా
విపినే హరి దంతినావివ।ప్రసభం ధీరతరం వ్యగర్జతాం॥ 206

తౌ వీక్షమాణో హరిరద్భుతశ్రీ।రధిష్ఠిత స్వాస్తరమాసనాగ్ర్యం
హలాయుధః పార్షత ధర్మపుత్ర।ముఖాస్తు మన్వాసత చాసనేషు॥207

పశ్యత్సు తేషు రుషితౌ వధతౌ గదాభ్యాం
ఆయోధనం వ్యకుతాంహి యథోపదేశం
పార్శ్వేచ మూర్ధ్న్యురసి శంఖతలేచ బాహ్వో
ర్గాఢం మిథోర్పిత గదౌ రుధిరం స్రవంతౌ॥ 208

తౌ జానువిష్టం భితభూమిభాగౌ।ఖిన్నౌ పునశ్చోత్పతితౌ గదాభ్యాం
తతక్షతు స్స్వేవపుషీ ధృతాశౌ।జయే మహాగర్జిత మాచరంతౌ॥ 209

తుల్యప్రచారౌ సముదీక్ష్య భీమ।దుర్యోధనౌ వింద్రసుత స్తదానీం
కోవావిజేతాహ్యనయోరిదానీ।మిత్యచ్యుతం సంశయితోఽవ్యపృచ్ఛత్॥

న్యాయేన యుద్ధేధిక మేవ శౌరిః
దుర్యోధనం సం కథయన్ అథాపి
సంధాంచ భీమస్య కృతాం పురస్తాత్
ఛేత్స్యామి శత్రోర్గదయేతిచోరూ॥ 211

ధర్మోహి మాయావినిమాయయైవ।వధోఽన్యథా జేష్యతి ధార్తరాష్ట్రః
పరాజయశ్చాపిచ వాధ్రువస్యా।దిత్యాహ పార్థం శ్రితపక్షపాతీ॥212

అథార్జునః పశ్యతి భీమసేనే।తతాడకృష్ణేపిచ సవ్యమూరుం
విబుధ్యసంజ్ఞా మథతాంగదాంస్వా।ముభ్రామయత్స జ్వలితాహి కల్పాం॥

విమోచయిత్వా విలసూను దత్తం।గదాప్రహారం ధృతరాష్ట్రసూనుః
జఘానగాఢం గదయాత్మ నస్తం।ముమూర్ఛ భీమ స్స్రుతరక్త పూరః॥

ముహూర్త మాశ్వస్య నిరూఢ సంజ్ఞః
భీమః పున స్తస్యఖముత్పపితోస్సః
వేగేన గాఢం జ్వలితా మథోర్వో
రపాతయత్స్వాంతు గదాం ధృతాత్మా॥ 215

భగ్నోరుయుగ్మే పతితే ధరాయాం।దుర్యోధనే ప్రాదురభూద్విచిత్రం
ఉత్పాతజాలం దివిసిద్ధముఖ్యా।దృష్ట్వాద్భుతం యుద్ధమగుః పదాని॥216

భీమోపి వామచరణేన సుయోధనస్య
చూళిం నిపాత్యవిమమాధ శిర స్తదీయం
ధర్మాతిలంఘన భయాత్తమధోనివార్య
బంధుక్షయా ద్బహుశుశోచ యుధిష్ఠిరస్తు॥ 217

దుర్యోధనే నిపతితే హలధృత్సురుష్టః
నాభే రధోహిగదయా హననం విజానన్
ధర్మాతిగం జ్వలితనేత్ర యుగోనిహంతుం
అభ్యద్రవ త్పవనసూను మిభం హరిర్వా॥ 218

తముత్పతంతం వినివార్యశౌరిః
ప్రియత్నతః పాణి నిపీడితాంఘ్రిః
సంధాంచభీమస్య సుయోధనస్య
మైత్రేయ శాపంచ జగాదతుల్యం॥ 219

శ్రుత్వాతు కృష్ణస్య వచోథరామః।నప్రీతచిత్తో పినిరస్తకోపః
ప్రశస్య దుర్యోధనమేవ పాండో।న్సూనుం కృత్వాజఝనం జగాద॥

రామో ద్వారవతీం గతేధ కుపితే పాంచాలముఖ్యా నృపాః
శంఖాన్ దధ్మురుదీక్ష్యతం నిపతితం దుర్యోధనం వైరిణం
జఘ్నుశ్చాపిచ దుందుభీన్ ప్రముదితా భీమం స్తువంత స్తదా
కృష్ణం వీక్ష్య సుయోధనః ప్రకుపితః ప్రాహేంద ముత్తిష్ఠిణం॥ 221

కిం లజ్జానహికం సదాసతనయా ధర్మేణతే వర్తతః
నజ్ఞాతం కిముమే యదర్జునముఖా దూర్వో ర్నముచ్ఛేదనే
సంకేతః ప్రహిత స్త్వయాపి కరుణాం భీమస్య భీష్మో గురు
శ్చాన్యాయేన నిఘాతితాహి భవతాతద్విస్మృతం తేకిము॥ 222

ఇత్యాద్యుగ్రవచాంసి భిన్నహృదయం జల్పంతమూచే హరిః
త్వద్దుష్కృత్యపథైవ భీష్మ ముఖత స్సర్వే హతాస్సైన్యపాః
యత్ప్రీత్యా నహి కంచి దంశమపివాభాగం ప్రధానూనవే
దాతుం వాంఛసి చోదితోపిచ మయాతస్యైద మాత్తం ఫలం॥ 2‹3

త్వయాహ్యధర్మా బహవో నిరూఢాః
తేష్వేషకశ్చిన్నహి రూపణీయః

హతోఽసి పూర్వం నికృతైః పృథాయా
స్సుతేషు యుక్తైః గురులంఘనాచ్చ॥ 224

అథాహ భూయో ధృతరాష్ట్రసూనుః।హరిం మయాన్వంతతరోద్యతుల్యః
కోఽన్యత్రిలోకే యదహం నృపాలా।నధిష్ఠితో లబ్ధ సమస్త భోగః॥

దత్తం హ్యధీతం హితదేష్ట మాసీత్
పూర్తంచ పూర్ణం నిధనంచ యుద్ధే
ప్రాప్తం స్వధర్మేణ మయానుహృద్భి
స్స్వర్గోనుజైః స్సాక ముపాస్యతేహి॥ 226

దుర్యోధనే వదత్యేవం।పుష్పవర్షోఽప తద్దివః
జగుర్గంధర్వ పతయః।కీర్తిం దుర్యోధనార్జితాం॥ 227

అద్భుతాని నిమిత్తాని।శుభాన్యుత్ప్రేక్ష్య వైతదా
వ్రీడా ముపాగమన్ సర్వే।హరి పాంచాల పాండవాః॥ 228

తైర్నిమిత్తై స్తదోద్భూతైః।పాండవాస్సహ పార్షతాః
భీష్మాది మానధర్మేణ।హతాన్ మత్వావ్య చింతయన్॥ 229

చింతా వ్యాకులితాన్ దృష్ట్వా।పాండవాన్ హరిరబ్రవీత్
ధార్తరాష్ట్రో యదాహైతి।సత్యమేవ నరాధిపాః॥ 230

దుర్యోధనో యమపివా గురు భీష్మ ముఖ్యా
స్తేవా మహారథవరానహి ధర్మయుద్ధే
శక్యా విజేతుమిహ తద్భవతాం హితాయ
మాయాః ప్రయుజ్య హిమయా యుధిఘాతితాస్తే॥ 231

జిహ్మం నకుర్యా మహమాహవేచేత్
కుతో జయస్స్యాద్ధి పృథాసుతానాం
ఏతన్న చింత్యంచ భవద్భిరద్యా
ధర్మోయమిత్యర్థపరై ర్వినింద్యః॥ 232

ఇత్యుదీర్య భగవా న్నరాధిపాన్।నిర్గత స్సమరభూమి త స్తతః
పాంచజన్య మథనాదయన్ ముదా।తైస్సహాప శిబిరం రిపోద్ధృతం॥ 233

యుధిష్ఠిరాద్యేషు సపార్షతేషు।రథావరూఢేషు తతో ముకుందః
రథాదవారోప య దర్జునం స।గాండీవతూణీర మథ స్వయంచ॥

రశ్మీన్ హయానాం ప్రవిముచ్య తస్మాత్
రథాదవారోహత వాసుదేవః
అంతర్దధేచానుపదం కపిస్స
ధ్వజోరథో దహ్యత చాథసాంగః । 235

యః పూర్వమేవాస్త్రవరాగ్ని తేజో
హతోపి కృష్ణస్థితి వైభవేన
దగ్ధోనచాసీత్ సరణావసానే
తస్యైవ సంకల్పవశేన దగ్ధః । 236

తత్ర స్థితం శత్రుధనం గృహీత్వా
సువర్ణరూప్యాం శుకరాంకవాద్యం
నానావిధం పాండుసుతానిదేశాత్
హరేః పురీం స్వామనయన్ ప్రహృష్టాః ॥ 237

తాం రాత్రిమాసాద్యతు మంగళార్థం
సరస్వతీం పుణ్యజలప్రవాహాం
బహిర్వ్యతీయుః శిబిరాత్సకృష్ణా
స్సర్వేచతే పాండుసుతాః ప్రహృష్టాః ॥ 238

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే భారతకథాను
వర్ణనే శల్యపర్వ వృత్తాంతాను వర్ణనం
చతుర్వింశస్సర్గః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవమహాకావ్యే.

అథ సౌప్తికపర్వ వృత్తాంతారంభః

పంచవింశస్సర్గః.

అన్యాయేన హతం విబుధ్యగదయా
దుర్యోధనం ధర్మజః
భీత స్సాబల నందనీమపితపో
దుర్ధర్షశక్తిం తదా
తస్యాః కోపకృశానునా సుతవధా।దన్యాయ్యతో భూష్ణునా
జ్ఞాత్వాత్మానమువాచ శౌరితనయం।దంధక్ష్యమాణం విభుం ॥ 1

యథాహి గాంధారసుతా తపస్వినీ
నిశమ్య ధర్మచ్యుత మాత్మజన్మనాం
వధం నధక్ష్యేత్ ఇహాన స్తథా సఖే
ప్రశామయైనాం స్వయమేవ నిర్గతః ॥ 2

అథాజ్ఞయా ధర్మసుతస్య కృష్ణః
పురం ప్రవిష్టో గజసాహ్వయం ద్రుతం
రథావరూఢో నృపసన్నిధిం గతో
దదర్శదీనం ధృతరాష్ట్రభూపం ॥ 3

ప్రణమ్య పూర్వాభిగతం మునీంద్రం
వ్యాసం నృపం చాపి సతీసమేతం
ఆలంబ్యపాణిం నృపతే ర్మహార్తం
రురోదసమ్యక్ తత ఏవమూచే ॥ 4

జ్ఞాతాహి దైవస్యగతి ర్నరేంద్ర
త్వయాదురంతౌ నిఖిలై రలంఘ్యా
నశోచ తస్మా దిహపుత్ర నాశం
తవాగ సైవోపగతం విదిత్వా ॥ 5

నాత్రాపరాధః ఖలు పాండవానాం
యుత్తే తనూజో మహతాం సమక్షం
సూచ్యగ్ర మాత్రం ప్రతియాచితోపి
నచానుమేనే విమయాని యుక్తః॥ 6

తస్మాన్నకోపం కురుపాండ వేషుప్రసీదతా త్సెబల పుత్రికాపి
కులస్య పిండస్య చమూలభూతాన్‌పాహిప్రసన్న స్సహజస్య పుత్రాన్‌॥

ఇత్యాదిభి స్సామ వచోభిరేవమాశ్వాసిత స్సక్షితిప స్సభార్యః
హిత్వారుషం పాండవనందనేషుప్రసాదమాపద్యత బోధితార్థః॥ 8

ద్రౌణే రభిప్రాయ మథావబుధ్యపార్థేషు పాపం త్వరయోద తిష్ఠత్
అపృచ్ఛ్య భూపం మునిపుంగవంచప్రాయా ద్ధరిస్స్వం శిబిరం ప్రహృష్టః॥

యాతే హరౌ సత్యవతీ సుతోపిభూయస్సమాశ్వాస యదాత్మజంతం
కృష్ణోపిపాండో స్తనయాన్నిరీక్ష్యనివేద్యతత్ స్వాస్థ్యమ వాపత్తైశ్చ॥

దుర్యోధనోపి నిహతో రురుదగ్రకోప
విస్ఫారితాక్షి యుగళో మృదితా ధరోష్ఠః
నిందన్నధర్మ జయినం శమనస్యనూనం
ఆర్త్తోరురోద వితతాచ సతీం నిశాయాం॥ 11

శారద్వత ద్రోణజ వృష్ణివీరాస్త్రయోవశిష్టాః కురురాజసైన్యే
దుర్యోధనం భీమహతం నిశమ్యతత్రాశ్వగచ్ఛన్ జవనై స్తురంగైః॥

నిరీక్ష్య భగ్నోరు యుగంధరణ్యాందుర్యోధనం తే పతితం త్రయోపి
రథావరూఢాశుశుచుః భృశార్త్తాస్సతా న్నిరీక్ష్యాపి రురోదభూయః॥

విలాప మాకర్ణ్య సతస్యపాణౌపాణిం వినిష్పీడ్యరుషావిదీప్తః
ద్రౌణి ర్వ్యధాగ్నిః ప్రశయే తథేదముచాచ దుర్యోధనమాత్తధైర్యం॥

హతః పితాసీ న్మమ మై నరేంద్ర
తానద్య సర్వా నపి హన్మినూనం
కృష్ణస్య సంపశ్యత ఎవతస్మాత్
ప్రదేహ్యనుజ్ఞాం నిధనే రిపూణాం॥ 15

నిశమ్య వచనం ద్రౌణేర్ముదితః కృపపాణితః
అభ్యషేచయత్ తద్రౌణిం సేనాపత్యే సుయోధనః॥ 16

సేనాధిపత్యే ముదితోఽభిషిక్తః। ద్రోణిర్జ్వలన్ క్రోధ మరుత్సఖేన
రథాధిరూఢః కృపభోజయుక్తః। న్యగ్రోధమాసీ దదనంతశాఖం॥ 17

తే తత్ర సంధ్యాం సముపాస్య సూర్యే
త్వస్తం ప్రయాతే శుచయా పరీతాః
న్యగ్రోధ వృక్షాంతిక సన్నిషణ్ణాః
నిద్రాపరీతా భువి శేరతే స్మ॥ 18

నిద్రాణయో ర్గాత మభోజపత్యోః
విచింత యంతం నృపతేః క్షయంతం
నిచావిశద్ద్రోణసుతం తదానీం
నిద్రామహా క్రోధ విదీప్తచిత్తం॥ 19

జాగ్రత్స తస్మిన్ బహుపాది సుప్తాన్
కాకాన్ వహాస్రం సముదగ్రరూపం
ఉలూకకం కంచన మారయంతం
నానావిధం మోదమవాపదృష్ట్వా॥ 20

తద్వత్ప్ర సుప్తాన్ ద్విషతో నిహంతుం
నిశ్చిత్యతౌ మాతుల భోజవీరౌ
ప్రబోధ్య నిర్ణీత మపూచదర్థం
ధర్మాతిగం ఘోరతరం ద్విజేంద్రః॥ 21

అనిచ్ఛతో స్తత్ర తయో స్తమర్థం
నిర్బంధ తస్తౌ ననుమాన్య ధీరః
ద్రౌణి స్వమాస్థాయ రథం రిపూణాం
జగామ శీఘ్రం శిబిరం ప్రసుప్తం॥ 22

భోజః కృపశ్చాపిత మన్వయాతాం। ద్వారం సగత్వా శిబిరస్య విప్రః
భూతం మహత్తత్ర దదర్శ భీమం। వైయాఘ్రచర్మావృతమూర్తి మిద్ధం॥

అభీస్త దుద్వీత్య గురో స్తనూజః। ససర్జ తస్మిన్నిశితాన్ శరౌఘాన్
తానగ్రసత్త ద్బడబాగ్నిరంబు। సింధో ర్యథా ఘోరశిఖావిదీప్తం॥ 24

శక్తించ ఖడ్గంచ గదామనేకా। న్యుత్క్షిప్య తస్మిన్ వివిధాయుధాని
వ్యర్థేషు సర్వేషు చ తేషు తస్య। జయాయ రుద్రం శరణం జగామ॥ 25

వేద్యాం ప్రతిష్ఠాప్య కృపీటయోని
మాత్మానమేవాత్ర హవిర్జుహావ
ద్రౌణిర్జ్వలత్కార్ద్రమనుర్హి తదాసీం
భవః ప్రసన్న స్తమువాచ దృశ్యః॥ 26

వీర్యం తవజ్ఞాతు మహం ద్విజేంద్ర।ద్వారే స్థితస్త చ్ఛిభిరస్య భీమే
అద్య ప్రసన్న స్త్వయి తేచకాల।వశ్యా వినశ్యే యురిహైవసర్వే॥ 27

ఇతీరయిత్వా గిరిశో ద్విజేంద్ర।మావిశ్యతస్తై విమలం కృపాణం
వధాయదత్వాం తరథా ద్రిపూణాం।సోపి ప్రయాతి శ్శిబిరం రయేణ॥

ద్వారే ప్రతిష్ఠాప్య కృపం సభోజం।రుషాజ్వలన్ మృత్యురివాపరస్సః
ప్రవిశ్యచాం తశ్శిబిరస్యధృష్ట।ద్యుమ్నం ప్రసుప్తం సమవైక్షతాగ్రే॥ 29

ఉత్థాప్యపాదేన తముత్పతంతం।కేశేషుసంగృహ్యా నిపాత్యభూమౌ
ఆక్రమ్యపాదేన గళేచ వత్సే।హ్యామారయత్తం పశుమారమార్యః॥30

నిద్రావశాచ్చేష్టితు మప్యశక్తః।నద న్నఖైర్వ్రిక్షతసర్వగాత్రః
పాంచాలపుత్రశ్చ కమేతదానీం।వధంతు శస్త్రేణ తమాహ విప్రః॥31

ఆచార్య హంతు నహిపుణ్యలోక।స్తతోసిశస్త్రేణ వధాయనార్హః
ఇతీరయిత్వామృగరాడివేభ।మమారయ న్మర్మసుపాదఘాతైః॥ 32

తదాస్త్రియోరక్షిగణాశ్చతస్య।శబ్దేన బుధ్వా తముదీక్ష్య భీమం
మత్వా మహద్భూతముపస్థితం నాప్ర్యాహరన్ కించనభీతియుక్తాః॥ 33

తస్మిన్ వినిర్యాతి రథేన భూర।ద్వాజేస్త్రియస్తారురుదు భృశార్తాః
సంరక్షిణశ్చాపి తతో నరేంద్రా।స్సర్వేసముత్థాయ సమన్వగుస్తం॥34

సర్వాంస్తా న్వినిపాత్యసాయకవరై రౌద్రాస్త్ర సంయోజితైః
తద్వత్సుప్తమ ధోత్తమౌజ సమపి వ్యాపాద్యకూజ ద్గళం
ద్రౌణి ర్వక్షసి తాడితోధగదయా వేగా ద్యుధామన్యునా
తంచా మారయదాశుతద్వదవనౌసంపాత్య వీరాగ్రణీః॥ 35

ఆదాయ నిస్త్రింశ మథోగ్రదత్తం।సుప్తా ననేకా న్నిజఘానవీరాన్
మహారథాన్ యోధ రథాశ్వనాగాన్।హత్వాచచా రాంతకవత్సకల్పే॥

శ్రుత్వా ధను ఘోషమ ముదగ్రరూపం
ద్రౌణే ర్హతం మాతుల మప్యవేక్ష్య

శిఖండినా సాకమవాకిరన్ తం
ద్రౌపద్య పత్యాని విహాయభీతిం॥ 37

నిరీక్ష్య తాన్ ద్రౌణిరుదూఢ రోషానభిద్రుతో భూత్కరవాలహస్తః
క్రుద్ధో జఘాన ప్రతివింధ్య మాశు|హతోపతత్క్షోణితలే నకూజన్॥ 38

ప్రాసేన విద్ధ్వాసుత సోమమాశు|తేనాసిహస్తేన రుషాభియాతః
ప్రాసేనభూయఃకిలతస్యపార్శ్వే|జఘాన సప్రాప భువం గతాసుః॥ 39

రథస్య చక్రేణ తతో హతోరా|ద్రౌణి శ్శతానీక నిపాతితేన
నిపాత్య బాణై ర్భువి విహ్వలస్య|తస్యాచ్ఛినత్ శీర్షమదభ్రశోభం॥

సమాహతోథ శ్రుతకర్మణాంసే|సవ్యే సరోషః పరిఘేణ విప్రః
వరాసినాస్యే నిజఘాన తంతు|పపాత భూమౌస గతాసుబంధః॥ 41

అథాభియాత శ్శ్రుతికీర్తి రశ్వ|త్థామానమాసాద్యశరై ర్జఘాన
సచర్మణాతా న్వినివార్య శీఘ్రం|సకుండలం తస్య శిరోజహార॥ 42

శిఖండినం చాపి గురో స్తనూజః
ద్విధానికృత్యాసి వరేణవీరం
శిష్టాంశ్చ యోధాన్నిజఘాన మత్స్య
పాంచాలరాజ్ఞస్స రథాశ్వనాగాన్॥ 43

తత్ర క్షితీశాన్ భయమూఢచిత్తాన్
ప్రాణాశయాత చ్ఛిబిరా దనేకాన్
నిర్గంతు కామాన్ సహగాతమేన
జఘాన భోజాధిపతి ర్దురాత్మా॥ 44

హితేచ్ఛయా తస్య గురోస్సుతస్య|త్రిషుప్రదేశేషు నృపస్సభోజః
దదాహుతాశం శిబిరస్యపశ్చాత్|చచార తత్రాంతకవత్సవీరః॥ 45

ప్రకాశ సందర్శిత యాపదవ్యా|చరన్ గురోస్సూను రుదీర్ణకోపః
చకర్త బాహూ రు శిరఃకరోరూన్|మహారథోష్ట్రాశ్వ హరిద్విపానాం॥

ఆక్రీడతుల్యం తదభూద్ధరస్య|గతాసువీరం శిబిరం తదానీం
ద్రౌణిః కృతార్థో నిరగా త్ప్రహృష్ట స్తతస్స శారద్వతభోజవీరః॥ 47
దుర్యోధన స్యాంతిక మేత్యతస్మై|శశంస సర్వ క్షితిపక్షయంతం
సప్తైవ పాండ్వాత్మజ సైన్యశిష్టాన్|త్రీంస్త్వాత్మ సైన్యేథ గురో స్తనూజః॥

శ్రుత్వాతదిష్టం ద్విషతాం వినాశం
దుర్యోధనో హృష్టమనాః కథంచిత్
వాంతా సృగాసీ త్పతితోగతాసుః
తం వీక్ష్యతే భిన్నహృదోవ్యశోచన్॥ 49

కావ్యేథ పాంచాలతనూజ సూతః
యుధిష్ఠిరం ప్రాప్య జగాదదీనః
రాజన్ త్వదీయం శిబిరం ప్రసుప్తం
గురోస్తనూజే నహతం నిశాయాం॥ 50

హార్దిక్య గౌతమ సఖ స్సగురోస్తనూజః
పుత్రాన్ సఖీంశ్చత వనిఘ్నహనత్ప్రసుప్తాన్
ఏకోహమేవ నిరగామధునా కథంచిత్
తచ్ఛోచితం సమనుచింతయ ధర్మరాజ॥ 51

ఇతి నిశమ్య సుఘోరతరం వచః।నరపతి ర్విలపన్ పతితో భువి
నకులమాశ్వహినోత్ ద్రుపదాత్మజాం।తికమ దభ్రశు గగ్ని విదీపితః॥ 52

సమాగతాసా నకులేన చోప।ప్లావ్యాత్సహాగత్య తనూజనాశం
భ్రాతుర్వధంచాపి విదీర్ణ।చిత్తా।భృశం రుదంతీ నిపపాతభూమౌ॥ 53

ఆశ్వాసితాసాథ వృకోదరేణ।యుధిష్ఠిరంత్వేవ మువాచరుష్టా
ద్రౌణి ర్మమభ్రాతృ తనూజ హంతా।నహన్య తేచేత్ భవతాద్యరాజన్॥

అత్రైవ శేష్యే భవతస్సమక్షం।ప్రాయ స్తదేతత్ శ్రుణుసత్యమేవ
ద్రౌణేర్మణిం శీర్షగ తంనరేంద్ర।నమాహరైనం వినిహత్యశీఘ్రం 55

భీమోపిపత్న్యాః రుదితంనిశమ్య।ద్రౌణేర్వధార్థం నిరగాత్తదైవ
రథంవిచిత్రం నకులంతు సూతం।కృత్వాసమాస్థాయ వికృష్టధన్వా॥ 56

తదాచ్యుతో బ్రహ్మశిరోస్త్ర కోవిదం
విచింత్యతం ద్రౌణి ముదగ్రపౌరుషం
తదప్యమోఘం భగవాన్ వృకోదరం
యుధిష్ఠిరం రక్షితు మేవ మబ్రవీత్॥ 57

పిత్రాపురా బ్రహ్మ శిరస్సమాఖ్యే।దత్తేవరాస్త్రే విజయాయ రాజన్
స్వయంచ సంప్రార్థ్య తదేష ఖేదే।పిత్రాప్రదత్తం నసమాహితేన॥ 58

దుష్టం స్వభావం తనయస్య బుద్ధ్వా
తదప్రయోజ్యం మనుజేష్వవోచత్
లబ్ధ్వాప్యయం బ్రహ్మ శిరోఽస్త్రముగ్రం
పితుః ప్రకోపా ద్విమనా బభూవ॥ 59

మామప్యయం ప్రార్థితవాన్ సునాభం
చక్రంమదేకా యుధముద్యతార్చిః
క్షిప్తం మయా తన్నశశాకధర్తుం
తతో నిరాశో నిరగా ద్దురాత్మా॥ 60

సోఽయం ప్రయోక్తాద్య వృకోదరాయ
ప్రాణేచ్ఛయా బ్రహ్మ శిరోఽస్త్రమిద్ధం
తమద్యభీమం పరిపాహికృచ్ఛ్ర
గతం ప్రియస్తేహి వృకోదరోఽయం॥ 61

ఇత్యుక్త్వా శైబ్యసుగ్రీవ।మేఘపుష్ప వలాహకైః
చతుర్భి స్తురగై ర్దివ్యం।యుయోజ రథమచ్యుతః॥ 62
రరాజతస్యో పరివైనతేయః।రథస్యసూర్యోద యతుల్యకాంతేః
తమచ్యుత స్సార్జునధర్మసూను।రారుహ్యభీమం త్వరితోఽన్వగచ్ఛత్॥ 63
భాగరథీతీర ముపేత్యభీమః।జలాంతికే వ్యాస మునేస్సమీపే
ద్రోణిం ఘృతాక్తం కుశచీరక్లృప్తం।దృష్ట్వాభ్యధావ న్మిషతోఽచ్యుతస్య॥
తం తిష్ఠతిష్ఠేతివదం తముగ్రం।వికర్షమాణం ధనురాత్తబాణం
నిరీక్ష్యభీమం తమనుద్రుతౌతౌ।ధర్మార్జునా వచ్యుత వాహనస్థౌ। 65
భయార్దితో ద్రౌణి రమోఘవీర్యః
స్మరన్నిషీకాం పరిగృహ్యధీరః
సమంత్ర్యతాం బ్రహ్మశిరోఽస్త్ర మంత్రైః
చిక్షేప భీమాయ సముద్యతాయ॥ 66

అపాండవాస్యా ద్ధరణీతి జల్పన్।ససర్జత ద్రౌణి రుదారవీర్యం
తస్మా దుదాసీత్ జ్వలనోమహీయాన్।ధక్ష్యన్నివత్రీ నపితత్రిలోకాన్।
ద్రౌణే రభిప్రాయ విదాతదానీం।పంచోదితో మధ్యమ పాండుసూనుః
కృష్ణేన తత్ బ్రహ్మశిరోఽస్త్రమేవ।సృజేతిహాసా దూరరీచకార॥ 68

రథావరూఢ స్సశరం పరిగృహ్య
పార్థో ధను ర్ద్రోణిసుతాయపూర్వం
దేవద్విజాచార్య సహోదరేభ్యః
కృత్వా నమస్స్వస్తి వదన్ స్వకీయం॥ 69

అస్త్రేణశాంతం భవతా త్తదస్త్ర మిత్యుచ్చరన్ అస్త్రమథోత్ససర్జ
దదస్త్రయుగ్మ ప్రధనః కృశానుః।జజ్వాలకల్పా నలవ త్తదానీం॥ 70

నిర్ఘాత బాహుళ్య యుతం తదోల్కా-
శతం సశబ్దం సమభూదనంతే
తేజ స్తదస్త్ర ద్వయజాత మభ్రం
భువంచకృత్స్న మతపత్ప్రవృద్ధం॥ 71

స నారదో వ్యాస మునిస్తదానీం।
మధ్యేస్త్ర యుగ్మస్య కృతావతారః
కర్తుం తయోశ్శాంతి మువాచనైత
దస్త్రం ప్రయోజ్యం మనుజేషుమర్త్యైః 72

దృష్ట్వామునితౌ విజయోస్త్రమిద్ధం।సమాహరత్త ద్గురుభావవశ్యః
నహ్యర్జునా దన్య నరేణలోకే।శక్యం నసంహర్తు మిదంమహాస్త్రం॥73

ద్రౌణిస్తుదృష్ట్వా పురతస్థితౌతౌ।సంహర్తుమస్త్రం తదభూన్నశక్తః
ఉవాచచైవం భగవన్నధర్మః।కృతోహి భీమేన రణే మహీయాన్॥

తదర్థమేత త్ప్రహితం మయాస్త్ర।మపాండవాస్స్యా త్క్షితిరిత్యుదీర్య
సంహర్తుమేత త్సనరవ్యశక్తో।వధంసమిచ్ఛన్ ఖలుపాండవానాం॥ 75

పారాశర్యోథ భగవాన్।అవదత్ ద్రోణినందనం
అస్త్రే బ్రహ్మ శిరశ్యస్మిన్।సంహృతేవై కిరీటినా॥
త్వమప్యస్త్ర మిదంతాత।సంహారాద్య గతక్రుధః॥ 76

మణిర్యస్తవ శీర్షస్థః।తం ప్రదేహి కిరీటినే
ఆదాయైత త్పృథాసూనుః।ప్రాణాన్ దాస్యతి తేవ్యయాన్॥ 77

అథ ద్రౌణి ర్మణిందాతు।మంగీకృత్యాస్త్రముత్తమం
మోక్ష్యామి పాండవేయస్య।గర్భ ఇత్య బ్రవీన్మునిం। 78

కృష్ణ స్తదాకర్ణ గురోస్సుతస్య।గిరంసరోషా దిదమాహతంచ
గర్భేయదే తన్నిపతే ద్విరాట।పుత్ర్యా స్సజీవేత్ మమదివ్యశక్త్యా ॥

పరీక్షిదిత్యా హ్వాయవా నయంపరి।క్షయంగతే కౌరవ భూమిపాన్వయే
యతోజనిష్య త్యభివృద్ధి కారకః।కులస్యదీర్ఘా యురయంలభేత వై ॥

శారద్వతా ల్లబ్ధవరాస్త్ర తత్త్వః।షష్టిం ధరణ్యాం శరదాం ప్రజానాం
భర్తాభవే త్తే మిషతో దురాత్మన్।దగ్ధ స్త్వయాప్యేష మయా త్తజీవః॥

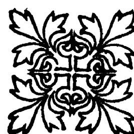
త్వం బాలజీవిత విఘాత కరఃపృథివ్యాం
దుర్గంధ దుర్గ విపినాశ్రయవాన్ దురాత్మన్
వ్యాధిప్రభగ్న తనురబ్ద సహస్రియుగ్మ
మేకంచరిష్యసిచ తేన భవేత్సహాయః ॥ 82

వ్యాసో పిత దుపశ్రుత్య।భగవద్భాషితంమునిః
తథా స్త్విత్యా హయదయం।తత్రైవ సమాశ్రితః ॥ 83

ద్రోణిశ్చత దుపశ్రుత్య।శాపం భగవతేరితం
అర్జునాయ దదౌదివ్యం।దుఃఖితో మణిమాత్మనః 84

మణిమాదాయ విజయః।పురస్కృత్యచ తౌ మునీ
సభ్రాతా హరిణాసార్ధం।ద్రౌపదీ మభ్యయాన్ముదా ॥ 85

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే భారతకథాను
వర్ణనే సౌప్తికపర్వ వృత్తాంతాను వర్ణనం
పంచవింశస్సర్గః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీ శోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే.

అథ స్త్రీపర్వ వృత్తాంతారంభః

షడ్వింశస్సర్గః.

శ్రుత్వావినాశం తనుభూశతస్య
తథాక్షితీశాంచ మహారథానాం
సంతప్తచిత్తో ధృతరాష్ట్రభూప
స్సహైవపత్న్యా విలలాపభూయః॥ 1

గావల్గణిస్సవిదురస్త మసాంత్వయచ్చ
వ్యాసస్తదైత్యత మబోధయ దర్థతత్త్వం
అంతర్హితే మునివరేత దుపశ్రుతార్థం
రాజాచకిం చిదుపశాంత మనాబభూవ॥ 2

రాజా సజాని రథయా సవరాధిరూఢః
కుంత్యా సహైవ నిరగా న్నగరత్సశోకః
ద్రష్టుం సుతా న్యుధిమృతా న్నిహతా న్ససైన్యా న్
శ్రుత్వా తమన్వసరదా హృతరాజయోషః॥ 3

నిర్గచ్ఛ తిక్షితి పతౌ నగరాత్పురస్థా
స్సర్వేపి తత్సదృశ దుఃఖ యుతా స్తమీశం
అన్వీయురా సచ తదా రుదితేన తేషాం
శబ్దోమహా న్భువన స తాపకరోతి. ఘోరః॥ 4

తం క్రోశమాత్రం నగరాత్ప్రయాంతం
ద్రౌణిః కృపో భోజపతిశ్చ దృష్ట్వా
నివేద్య సర్వాత్మజ నాశమస్మై
యయుర్యథార్హం వ్యథితాస్త్రయ స్తే॥ 5

సుప్తస్య ఘాతాత్ శిబిరస్య భీతా। స్త్రయోపితే పాండుతనూజ నిఘ్న్యాః
లబ్ధ్వాభ్యనుజ్ఞాంధృతరాష్ట్రభూపాత్। గంగాంజవేనాభ్యగమ న్శతాంగైః

శారద్వతో హాస్తినమాపభోజ।స్స్వదేశమేవా భ్యగమత్సశోకః
వ్యాసాశ్రమం ద్రౌణిరవాపయుద్ధా।ద్ధరామ భీత్యాయసచాంబికేయః॥ 7

శ్రుత్వా జరంతంతమువేయివాంసం।యుధిష్ఠిరో భ్రాతృభి రచ్యుతేన
సహాభిముఖ్యేన గతస్స్వనామ।నివేదయన్ తస్య పదోర్ననామ॥ 8

సమంతముద్ధా వ్యతమాత్మజానాం। వధార్దితో ధర్మజమాలిలింగ
అప్రీయమాణః క్వనుభీమసేన।ఇత్యన్వియేష క్రుధయాధిధత్తః॥ 9

పురైవదుష్టం పరిబుధ్యతస్యా।శయంహరిస్తం పరిపాతుకామః
భీమం సమాక్షిప్య కరద్వయేన।తస్మైదదౌ భీమమయోవికారం॥ 10

తమేవభీమం కిలమన్యమానః।క్రుధార్దితశ్చా యుతనాగశక్తిః
భజ్క్త్వాచవాంతా సృగబోఢవక్త్రః।పపాతభూమౌ సుమిత్రద్రుమాభః॥

ససంజయాశ్వాసిత హృత్ప్రశాంత।కోపోహతం భీమ మవేత్యరాజా
చుక్రోశ భీమేతి తమాహవాసు।దేవస్సుహృత్సర్వ జనస్యభూపం। 12

నాయంతుభీమో నిహతస్త్వ యాభూత్
నిపాతితైషా ప్రతిమాయసీహి
సహేంతకస్తే భుజవీర్యమేతత్
త్వం పుత్రశోకేన సమాకులోసి॥ 13

దుర్యోధనస్తే తనయోదురాత్మా।నైవాశ్రుణోత్తే వచనం మమాపి
స్వదుష్కృతేనైవ తతో హతోభూత్।నాత్రాపరాధః కిలపాండవానాం।

ఇత్యాది సాంత్వవచనై ర్యదునందనస్య
రాజా ప్రసన్నహృదయో భగవ త్సమక్షం
భీమం ధనంజయ యమా నపి ధర్మసూనుం
ప్రీత్యాలి లింగశివమ స్త్వితి భాషమాణః॥ 15

ధృతరాష్ట్రా భ్యనుజ్ఞాతా।స్తతః పాండుతనూభువః
గాంధారీం దదృశు స్సర్వే।సహితా మధువైరిణా॥ 16

తాం పుత్రశోకాకులితాం విదిత్వా।శప్తుంచ ధర్మస్యసుతం నిరూఢాం
సమాగత స్సత్యవతీతనూజః।తమాపయ న్నిత్యవద త్ససామ॥ 17

స్నుషేద్యకల్యాణిశమం విధేహి।నార్హంతి పాండోస్తనయారుషం తే
పుత్రాస్తుతే దుష్కృతమాత్మనైవ।ప్రాపుఃకృతం తేవిదితం కిమైతత్॥ 18

అష్టాదశాహా న్స్వచతే తనూజో।గచ్ఛన్ రణార్థం భవతీంహ్యవోచత్
ఆశంసమాత భర్వుకం మమేతి।త్వంచాత్థధర్మోజయ మృచ్ఛతీతి॥ 19

త్వదుక్తరీత్యైవను ధర్మసూను।ర్ధర్మేణ శత్రూన్ విజిగాయదేవి
దుర్యోధనోహ్యాత్మ కృతాపరాధాత్।శోచ్యోననష్టోజహితద్రుషంతం॥

అథాహ గాంధారసుతా మునీంద్రం।నైవాభ్యసూయామమ పాండవేషు
మనస్తు మేపుత్రవినాశదుఃఖా।త్పర్యాకులంసీ దతియోగివర్య॥ 21

కుంతీయథాహంచ తథైవపాండోః।రక్షామి పుత్రాన్ భగవన్నిదానీం
దుర్యోధన స్సౌబల కర్ణయుక్తః।కులస్య హంతేతి మయాప్యబోధి॥

నైవాపరాధోత్ర యుధిష్ఠిరస్య।నచైవ భీమస్య ధనంజయస్య
మాద్ర్యాశ్చసూన్వో ర్యదిమేహతామే।సుతారణస్తై రితిత న్నకోపః॥

కింత్వేషరోషం కురుతేమమాద్య।భీమోయదాహూయ గదాసమీకే
దుర్యోధనం శిక్షితమాహవేస్మిన్।అధస్తునాభే ర్గదయాజఘాన॥ 24

తామాహ భీమోథ సుభీతచేతాః।క్షమస్వమేమాతరిమం త్వధర్మం
ఆత్మావనార్థేనమయాసుత స్తే।హతోహ్య ధర్మేణనచైషదోషః॥ 25

పురాహ్య ధర్మేణ జిగాయ ధర్మ।సుతం సుత స్తే బహుభి ర్నికారైః
సదస్యకర్షద్ద్రుపదస్యపుత్రీం।రజస్వలాంత ద్విదితం భవత్యాః॥ 26

యదాహి పుత్ర స్తవసవ్యమూరు।మదర్శయ త్పార్షతరాజపుత్ర్యై
తథైవ వధ్యోహి సుయోదుగాత్మా।కింతుస్థితా రాజనిదేశవశ్యాః॥ 27

గాంధార్యథావద ద్భీమం।పుత్రశోకపరాజితా
కథం పీతం త్వయారక్తం।దుశ్శాసనశరీరజం॥ 28

సద్భి ర్విగర్హితం చైతత్।రక్తపానం మహాత్మభిః
దుర్యోధనే హ తేపీదం।అయుక్తం ప్రతిభాతి మే॥ 29

నిశమ్య తద్వచోభీమ।స్తామాహేదమగర్హితం
అన్యస్యాపినపేయం స్యా।దస్ర క్కింపునరాత్మనః॥ 30

భ్రాతాస్వామూర్తి రిత్యుక్త।మతః పాస్యామి తత్కథం
నైవోష్ఠా దంతరం ప్రాప।మమతద్రుధిరం తదా॥ 31

భగవా నేవ తద్వేద।కరౌకిలతదుక్షితౌ
దృష్ట్వా కృష్ణాంసభామధ్యే।ద్రౌపదీంయున్మయారుషా। 32

దుశ్శాసనస్యరుధిరం।పాస్యామీతిహిభాషితం
స్మరతాత్వద్వచోదేవి।కృతమేతత్తు మస్వమాం॥ 33

అనిగ్రాహ్యాపురాపుత్రా । నస్మాననపరాధినః
శంకసేకింనుదోషేణ । దేవిధర్మరతాసతీ॥ 34

పునరిత్థమువాచసాబలీ । మరుతసూనుముదగ్రపౌరుషం
అఖిలేషు హతేషుపుత్రకే । ష్వపి చైకః కిమునావశేషితః॥ 35

యతిజీవతినూను రేకకో । నహి దుఃఖం మమపాండునందన
ఇతి శోకవిదూషితాం కిమ । ప్య వద న్నానలమిత్రనందనః॥ 36

అథ క్వ ధర్మరాజేతి । పృచ్ఛంతీం క్రోధదూషితాం
కృతాంజలి రుపస్థాయ । ప్రాహేదం మధురం నృపః॥ 37

అహం హి తేపుత్రవినాశహేతు।ర్యుధిష్ఠిరోఘోరగమహాపరాధీ
శపాద్యమాంజీవితరాజ్యబంధు।ధనేషుదేవివ్యపనీతవాంఛం॥ 38

ఇతి సంభాషమాణం తం । నైవ కించదువాచసా
పతిష్యతస్స్వపదయో । రంగుళీ స్తస్యచైక్షత॥ 39

పురా సందృస్య నఖరో । ధర్మసూను స్తదా నృపః
గాంధార్యాః క్రోధదృష్ట్యాభూత్ । కునకః పట్టలబ్ధయా॥ 40

నష్టక్రుథాథ గాంధార్యా । సాంత్వితాఃపాండునందనాః
ప్రణేము ర్మాతరం కుంతీ । మపి పత్న్యా సమన్వితాః॥ 41

సా శత్రువిక్షతాన్ పుత్రాన్ । సంస్పృశంతీసు దుఃఖితాః
పుత్రశోకపరిద్యూనాం । ద్రౌపదీమప్యసాంత్వయత్॥ 42

గాంధారీచ స్వకంపుత్ర । శోకంతస్యైసివేద్యతు
దృష్టాం తత్వేనభూయస్తాం । పర్యసాం త్వయదాతురాం॥ 43

పారాశర్యవర ప్రధానవిభవా । స్సంప్రాప్తయా దివ్యయా
దృష్ట్యాసాధనుదూరతస్థిత । మపిప్రేక్ష్యాహవ క్ష్మాతలం
గాంధార్యంతి కవత్ మృత ద్వపహాయక్షోణీశదేహాకులం
సంకీర్ణం బత కాక జంబుకముఖై ర్భూర్యోరు రోదాతురా 44

వ్యాసానుమత్యా ధృతరాష్ట్రభూపః।కృష్ణంపురస్కృత్య సపాండుసూనుః
ప్రవిశ్యత ద్భారతయుద్ధభూమిం । రురోదపుత్రాన్ ప్రతిసానుబంధాన్॥ 45

స్నుషాశ్చరాజ్ఞోవరయానవాహనాః
రణస్థలం తత్ర్పవిగాహ్యభీషణం
నిరీక్ష్యభర్తౄన్ తనయాంశ్చసోదరాన్
వినేదు రుచ్చైరుదితేనసంస్థితాన్॥ 46

ఆమంత్ర్య గాంధార్యథ వాసుదేవం
పశ్యంత్య పత్యాని మృతాని చాన్యాన్
తత్తత్సశోకం బహుభాషమాణా
రురోధ భూయోవిలలాప చాపి॥ 47

దుర్యోధనం పశ్య నికృత్త సక్థిం
శయానమస్యాం భువిగృధ్రవీతం
త్వాం మాంచ తాతం విదురంచ భీష్మ
ముఖాంశ్చ శేతే హ్యవమాన్యసోయం॥ 48

ఇమాంశ్చ పుత్రానపి పశ్య కృష్ణ।భీమేనయుద్ధే గదయాం హతాంగాన్
స్నుషాశ్చమే పశ్య పతీన్ గతాసూన్।పరిష్వజానా రుదితాశ్రు కంఠీః॥
దుశ్శాసనోయం గదయా హతాంగో।భీమేన శేతే రుధిరోక్షి తాంగః
ఏతన్నిమిత్తో హ్యనయో యమాసీత్।స్వదస్యకర్ష ద్రుపదాత్మజాంయః॥

అయం వికర్ణః పతితో గతాసుః
తం దుర్ముఖం పశ్య సచిత్రసేనం
వివింశతిం దుస్సహ మప్యథాన్యాన్
పుత్రా న్మమేమాన్ రుధిరోక్షి తాంగాన్॥ 51

పశ్యాభిమన్యుం శతమన్యుసారం।మత్స్యాత్రబాణైః పరివిక్షతాంగం
భర్తారమాసాద్య హాకే రుదంతీం।సంపశ్యవైరాటసుతామిమాంచ॥ 52

భర్త్రాసహైషాహివిహృత్యకాలం।షడేవమాసానిహన త్తమేతు
వైధవ్యమాసాదితవ త్యుదార।దుఃఖప్రదం దీర్యతిత న్మనోమే॥ 53

అయం విరాటః పతితోగతాసుః।ద్రోణేన శేతే పరిపీతకాకః
వైకర్తనోయంవిజయాస్త్రవిద్ధః।గురోర్హిశాపేన గతాయురాసీత్॥ 54

ఆనంత్య బాహ్లీక జయద్రథ మద్రరాజ
ప్రాగ్జ్యోతిషాధిపతి భీష్మ గురూన్గతాసూన్

సంపశ్య కృష్ణ శకునిం శల సోమదత్తౌ
భూరిశ్రవాశ్చపతితోయ ముదారకర్మా॥ 55

కాంభోజ కాలింగ బృహద్బలాంశ్చ
మృతాన్ హరే పశ్య రణే హతాంగాన్
పాంచాలరాజో ద్రుపదో యముర్వ్యాం
ద్రోణేన శేతేపరిశామితార్చిః॥ 56

ద్రోణాస్త్ర దగ్ధానిహపశ్యధృష్ట।ద్యుమ్నస్యపుత్రా నమరేంద్రతుల్యాన్
చేదీశ్వరోయం పతితో త్రధృష్ట। కేతుస్సకేశేనసుతే నసాకం॥ 57

అయంహిపౌత్రో మమలక్ష్మణో త్ర। శేతేహతః పాంసుభి రుక్షితాంగః
విందానువిందా విహపశ్యకృష్ణా।వంతీశ్వరౌ కృత్తమహీరుహాభౌ ॥ 58

ఏవం విలప్య సుచిరం సుబలస్యసూనుః
పౌత్ర ప్రపౌత్ర సహితాన్ తనయాన్ పరాన్సూన్
మత్వాక్షయం హరికృతం కురుపాండవానాం
ఏవంతమాహకుపితా ప్రవినష్టధైర్యా ॥ 59

సమోహి సంబంధతయాహి ధార్త
రాష్ట్రేషు పాండో స్తనయేషు కృష్ణ
ఉపేక్షసేతాన్ కథమద్యనష్టాన్
మన్యేతదే తత్తవచేత్యభీష్టం ॥ 60

శక్తోపియుత్వ మిహ కౌరవపాండవానాం
సంశామ నేనుమతి మేవచ కర్ధనాశే
తత్త్వాంశపామి తపసాపతి సంశ్రయేణ
లబ్ధేన తత్ఫలముపాప్నుహి లోకనాథ ॥ 61

ఇతస్తు షట్త్రింశతమేహివర్షే।ప్రాప్తే భవాం శ్చాపి వినష్టపుత్రః
విలుప్తబంధు ర్వనచర స్సరణ్యే।మృతోభవిష్యః కుపథైవకృష్ణ ॥ 62

స్నుషా యథామేతవచైవ యోషాః
స్నుషా దయ స్త్వత్తహృదో భవిష్యన్
ఇత్యేవ మాకర్ణ్య వచోతిరూక్షం
స్మయన్నిదం ప్రాహ హరిశ్చదేవీం ॥ 63

సంహర్తాహం వృష్ణిచక్రస్య దేవి|జ్ఞాతం చైతద్భావి సర్వంమయాపి
దైవై రేతే ధానవైరప్యవధ్యా|నశ్యేయుర్వై యాదవా సర్వఏవ॥ 64

ఇత్యుక్త్వాతాం హరి ర్దేవీం|పర్యాశ్వాసయదాతురాం
అథ ధర్మసుతం ప్రాహ|ధృతరాష్ట్రో ధృతిం గతః॥ 65

హతానామత్ర శస్త్రైర్నః|ప్రాప్తానాం బ్రహ్మణో గతిం
కారయ స్వక్రియాం పుత్ర|భవా౯ హ్యేషాం పరాగతిః। 36

ఇతి పిత్రానమాదిష్టః|ధర్మసూను ర్మహామతిః
బాహుళ్యా ద్ధరణీశానాం| మృతానాం సంస్క్రియాకృతే॥ 67

సుధర్మ ధౌమ్య విదుర|సంజయా౯ ఆదిశద్ద్రుతం
ఇంద్రసేనముఖానాత్మ|భృత్యా నపి శుచాకులః॥ 68

తేపి ధౌమ్యాదయః కృత్వా|చితాః పృథగనుత్తమాః
పైతృమేధికమార్గేణ|దదహుస్తా న్నరేశ్వరా౯॥ 69

అధ గంగాం సమాసాద్య|కుర్వ త్సుసలిలక్రియాం
స్మృత్వా కుంతీసుతం కర్ణం రుదంతీత్యాహ పాండవా౯॥ 70

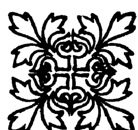
కర్ణో హి పూర్వజో భ్రాతా|భవతాం పాండునందనాః
కురుధ్వ ముదకం తస్మై|మృతాయ గతిదాయుషే॥ 71

మాతు ర్వచనమాకర్ణ్య|పాండవాశ్శోకవిక్లబాః
విలేపు స్సుచిరం తస్య|స్మరంతో విక్రమంపరం॥ 72

అధానీయచత త్పత్నీ|రాజ్ఞాస్యచ యుధిష్ఠిరః
తాభిస్సహాదదాత్తస్మై|జలాంజలిముపస్థితః॥ 73

ఇదంహి భారతం యుద్ధం|శ్రుణుయాద్యోవరో భువి
హరిణాలోకరక్షాయై|కారితంస సుఖీభవేత్। 74

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే భారతకథావర్ణనే
స్త్రీపర్వవృత్తాంతాను వర్ణనంనామ షడ్వింశస్సర్గః

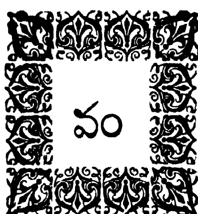
శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీశోభనాద్రీశవైభవమహాకావ్యే.

శాంతిపర్వవృత్తాంతారంభః

సప్తవింశస్సర్గః.

దేశోభనశైలేంద్ర
శిఖరాభరణాయితం
నృసింహవపుషం దేవం
లక్ష్మ్యాలింగిత వక్షసం॥

ఏవం విధం సవిరచయ్యవిధిం యథార్హం
పాండోస్సుతో మహిభుజాం సమరేమ్రుతానాం
మాసం పురా ద్బహిరువాస సహానుజాతైః
ఛద్మాహ ఘ్నాపకతదోష నిరాసకామః॥ 1

తం నారదాదిమునయ స్సముపేత్యగంగా
తీరే వసంత మభిగమ్య చ తే సదృష్టాః
పృష్ట్వాశివం జయినమప్య నవాప్తమోద
మాశ్వాసయుః సహజబంధువధాత్తదుఖం॥ 2

బాహ్వో బలేన తవచక్రిధరప్రసాదాత్
యుద్ధేజితాకిలమహీనృపతేమహాత్మన్
ప్రాప్యశ్రియం జహిశుచం సఖబంధుహత్యా
జన్యం యదీదృశముశంతి నరేంద్రధర్మం॥ 3

తమాహ కుంతీతనయోమునీంద్రం।జితాఖిలా భూ ర్భగవత్ప్రభావాత్
విప్రప్రసాదా దపి భీమ కృష్ణ।బలేన చైవారిగణాన్నివర్త॥ 4

అథాపి దుఃఖం హృదివర్తతేమే।బంధుక్షయాల్లోభకృతాచ్చరాజ్యే
జయోయమాభాత్యజయేనతుల్యః।నిహత్య పుత్రానుజమిత్రబంధూన్॥ 5

కృష్ణే యము త్పీడయతీవచిత్తం।హతాత్మజామే స్నుషయాచసాకం
స్మృతశ్చ కర్ణో నిహతో మయేహ।భ్రాతాగ్రజో వర్ధయతీవశోకం॥

మాతేహ కుంతీతనయం వివస్వత్।ప్రసాదలబ్ధం మమకర్ణమాహ
వయంనవిద్మోగ్రజనింతుకర్ణం।పురానచాస్మానపినానుజానా॥ 7
పృథాచయుద్ధోపగమేసమేత్య।కర్ణం యయాచాభయమాత్మజానః
తంచబ్రువంతీ సచ ధార్తరాష్ట్ర।వశోయ్వద న్మాతర మిత్యుదారం॥ 8
దుర్యోధనం త్యక్తుమహం నశక్తః।కృతఘ్నతాస్యా న్మయచే త్తథాహి
సంధింతుకుర్యాం యదితేనిదేశా ద్యుధిష్ఠిరేణైవ ముదాహరేయుః॥ 9
కర్ణోర్జునా ద్భీత ఇతీవతస్మా।ద్విజిత్యయుద్ధేవిజయం సకృష్ణం
సంధిం కరిష్యేంతకనందనేన।పునశ్చమాతామమకర్ణమాహ॥ 10
ప్రయుధ్యవాత్వం విజయేనపుత్రా।భయంసుతానాందిశమే చతుర్ణాం
కృతాంజలిస్తామవదచ్చకర్ణః।నచైవహన్యాం చతురస్సుతాంస్తే। 11
పంచైవపుత్రాస్తవదేవిహిస్యుః।సహార్జునావా నియతం సకర్ణాః
అథాలయం ప్రాప్యపృథేమమర్థం।నచావద న్నస్సచవాపరేభ్యః॥ 12
పశ్చాదహం మాతృగిరైవకర్ణ।అజ్ఞాసిషం భ్రాతరమగ్రజాతం
దూయేహమస్మాత్ పరిత ప్తచేతాః।భ్రాతు ర్వధాద్ఘోరతమాద్విగర్హాత్॥
యదా సభాయాం ద్రుపదస్యపుత్రీ।మానీయకర్ణః కటువాచమూచే
కోప స్తదానశ్యతిమేసముత్థః।దృష్ట్వా తదంఘ్రీ ప్రసు వాంఘ్రితుల్యౌ॥
రథస్య చక్రం కథమస్య భూమి।జగ్రాసశాపశ్చకథంబభూవ
సర్వం తదే త ద్భగవ న్నిదానీం।భ్రాతుశ్చరిత్రం వదమే సుహృద్యం॥
అథ కర్ణస్య దేవర్షిః।జన్మాద్యద్భుతవైభవం
కథయామానచరితం।ధర్మపుత్రాయధీమతే॥ 16
బంధుప్రణాశా దథ తప్తచిత్తం।విహాయరాజ్యం వనమేవగంతుం
తం ప్రస్థితం ఫాల్గునభీమసేన।యమాశ్చ కృష్ణా విదుర స్సనూతః॥ 17
వ్యాసోమునిర్నారద పర్వతౌచ।శౌరిశ్చ సామ్నావివిధాపదానం
నిదర్శయిత్వా చలితం మనోస్య।సంస్థాపయామా సురహేచిరేణ॥ 18
పురప్రయాణాభిముఖం తత స్తం।యుధిష్ఠిరం స్వీకృతరాజ్యభారం
ప్రహర్ష బాష్పై ర్వినతో త్తమాంగం।సమభ్యషించ న్మునయ స్సకృష్ణాః॥
ఆశాసిత స్తై ర్జయశబ్దపూర్వం।ప్రదక్షిణీకృత్యచతాన్ మునీంద్రాన్
హరే రనుజ్ఞాం శిరసావహన్నా।రురోహ పార్థో రథ ముజ్జ్వలాంగం॥

తముక్షభి ష్షోడశభి ర్నిరూఢం।అభ్యుక్షితం మంత్రజలై ర్ద్విజేంద్రైః
రథం సమారుహ్య మదభ్రశోభం।అన్వధ్యతిష్ఠ న్ననుజా నరేంద్రం॥ 21

ప్రగ్రహా న్సగ్రహీద్భీమః।పాండురంఛత్ర మర్జునః
యమౌతు చామరే శుభ్రే।వీజతు స్తస్య మూర్ధని॥ 22

యయు స్త్వరప్య న్వనర న్నరేంద్రం।రథం సమాస్థాయ మనోజవాశ్వం
ససాత్యకి స్సంభగవాంశ్చ శైబ్య।సుగ్రీవయుక్తం రథమర్కరూపం॥ 23

ధృతరాష్ట్రోఽపి గాంధార్యా।నరయాన మధిష్ఠితః
ధర్మరాజస్య పురతః।ప్రయయౌ ప్రయతాత్మనః॥ 24

కుంతీ కృష్ణాముఖా రాజ।స్త్రియో యానా న్యధిష్ఠితాః
పుత్రాన్పురస్కృతా స్సర్వా।హాస్తినంపుర మభ్యయుః॥ 25

గజ తురంగ రథాగ్రై ర్భూషితై స్తత్ర రాజా
సహ వినుతగుణౌఘో వందిభి స్సూతముఖ్యైః
పుర మవిశ దుదారం మండితం వైజయంతీ
సుమగణవరధూపై ర్మోదమాన స్సమిత్రైః॥ 26

పౌరై స్సమేత్యాభిగతో యథార్హం
ఆచారలాజైశ్చ శుభాక్షతైశ్చ
వికీర్యమాణః కుసుమైశ్చ రాజా
వివేశత ద్రాజగృహం సుధాక్తం॥ 27

రాజన్ చిరంజీవజయేతి వాచః।శృణ్వన్ జనానాం పురసంస్థితానాం
ఆశాస్యమానశ్చ బుధై ర్ద్విజేంద్రైః।అవాతరత్ స్యందనతో నరేంద్రః॥
ప్రవిశ్య శుద్ధాంత ముదాత్తశోభ।మభ్యర్చ్య దేవా నపి ధర్మసూనుః
ధౌమ్యం పురస్కృత్య తథాంబికేయ।మభ్యర్చయత్ విప్రగణా న్సమస్తైః

పుణ్యాహఘోషో ద్విజపుంగవానాం।సశంఖభేరీనినదః ప్రభూతః
ప్రశుశ్రువే తత్ర సభాముపేతే।యుధిష్ఠిరే సానుజచక్రపాణౌ॥ 30

చిరేణ తస్మి న్నినదే ప్రశాంతే।చార్వాకనామా ద్విజ భిక్షువేషః
దుర్యోధనస్యైవ సఖా ద్విజేంద్రై।స్సభాం ప్రవిష్ట స్సహితద్ధితార్థీ॥
పాప స్స్వ నామంత్ర్య సవిప్రవర్యాన్।రాజాన మాహేతి విసృజ్య భీతిం
నిందంతి బంధుఘ్న ఇతి ద్విజేంద్రాః।భవంత మేతే నృప తే మమాస్యాత్॥

శ్రుత్వా వచ స్తత్ శ్రుతివేదివిప్రాస్సంవ్రీడితాజోషముపేయురుగ్రం
వినమ్రమూర్ధాతుయుధిష్ఠిరోపి।ప్రసాదమాయాచత తాన్ సదుఃఖః॥ 33

అథ ద్విజా స్తపోదృష్ట్యా।జ్ఞాత్వాతం రాక్షసాధమం
చార్వాకసంజ్ఞం దదహుంకారైః క్రోధదీపితైః॥ 34

పపాత సోపి నిర్దగ్ధః।జనయన్ నృపతేర్ముదం
తస్యావద త్వరావృత్తం।తదా రాజ్ఞేయదూద్వహః॥ 35

కృతేయుగేయం కిలరాక్షసోభూత్।చార్వాకనామాస్వతపోబలేన
ఆరాధ్యసర్వాభయమా యయాచే।వరం హిరణ్యోదర మాదిదేవం॥

విప్రావమానేన వినాస్యనాశా।భావంవరంప్రాపిత దబ్జజన్మా
ప్రహర్షితస్తేన తతాపసర్వాన్।లోకానయంఘోరతరై స్స్వకృత్యైః॥

దేవై రథజ్ఞాపి తత ద్విచేష్టః।తానాహభీతాన్ కమలాసనోపి
దుర్యోధనాఖ్యస్యభవిష్యరాజ్ఞః।కల్యంశభూతస్య సఖిత్వతోయం॥
ఆశ్వేవనశ్యే ద్ద్విజపుంగవావ।మానేనమాభైష్టసుఖీభవేత॥ 37
తథైవచా భూన్నృపతేనమిథ్యా।భవేద్ధివాక్ సర్వపితామహస్య॥ 39

హృష్ట స్తతో ధర్మసుతో న్యషీదత్
ప్రాగాననః కాంచనదివ్యపీఠే
తస్యాభిముఖ్యేన వరాసనేతౌ
నిషీదతు స్సాత్యకియాదవేంద్రా ॥ 40

పార్శ్వే నరేంద్రస్య ధనంజయస్య
భీమః పృథ క్పీఠవరే న్యషీదత్
పృథాపిమాద్రీసుతసన్నికృష్టా
న్యషీదదేకా సనభాక్సహర్షా ॥ 41

సుధర్మ ధౌమ్య విదుర।ధృతరాష్ట్రాదయః పృథక్
నిషేదు ర్దివ్యపీఠేషు।దాంతరాజతభార్మసు ॥ 42

పట్టాభిషేక సంభారే।ష్వానీతే ష్వథసర్వతః
ధౌమ్యఃపురోహితో రాజ్ఞో।మహర్షీణా మనుజ్ఞయా ॥ 43

ప్రాగుద క్ప్రవణాం వేదిం।కల్పయిత్వా విధానతః
వ్యాఘ్రచర్మాస్తృతే తత్ర।సర్వతోభద్రసంజ్ఞకే ॥ 44

ఆసనే సహపాంచాల్యా। రాజానముపవేశ్యచ
జుహావపావకంమంత్రై। పురస్కృత ఘృతాహుతైః ॥ 45

ఆదాయ శంఖమధతం వారిరభ్యషించత్
స్వం పాంచజన్య మమరేంద్ర మివ హ్యుపేంద్రః
భేరీ మృదంగ పణవానక దుందుభీనాం
నాద స్తదా సముదభూత్ నినదా యథాబ్ధేః ॥ 46

పుపూజ రాజా బహునిష్కరుక్మైః
ఆమ్నాయ పారంగత వద్ద్విజేంద్రాన్
తే చాపి రాజ్ఞేసహసోదరాయ
స్వ స్త్యబ్రువన్ హ్యాష్టహృదోజయంచ ॥ 47

ప్రత్యర్చ్య తాన్ ధర్మసుతశ్చ సామ్నా
భిషిచ్య భీమం ఖలుయౌవరాజ్యే
రాష్ట్రేపరోధేవిజయం రిపూణాం
నియమ్య మాద్రీసుతమాదిమంచ ॥ 48

బలస్య సంఖ్యానకరంచభక్త। భృత్యోర్నియోక్తార మపి ద్వితీయం
సదాత్మన స్సన్నిధి సన్నివిష్టం। శశా సరాజానుమ తేచ్యుతస్య ॥ 49

ఆయవ్యయ పరిజ్ఞానే। కృతాకృత విచింతనే
నియోజ్య సంజయం రాజా। మంత్రే విదురమాదిశత్ ॥ 50

ధౌమ్యం పురోధ సంకృత్వా। నియమ్యాన్యాన్ యథాయథం
పాలయన్నా స్తపృధివీం। ధర్మసూను ర్మహాయశాః ॥ 51

దుర్యోధన గృహం భీమః। ప్రావిశ ద్భ్రాతురాజ్ఞయా
దుశ్శాసనస్య భవన। మధ్యతిష్ఠచ్ఛఫాల్గునః॥ 52

దుర్మర్షణగృహం భేజే। నకులో రాజశాసనాత్
దుర్ముఖస్యగృహం ప్రీత। స్సహదేవ స్సమావిశత్ ॥ 53

ధౌమ్యస్సుధర్మవిదురౌరుజనూనుపుత్ర
నూతాశ్చ తత్ర నిలయాన్ వివిశు ర్యథాహాన్ం
కృష్ణోపి సాత్యకియుతో నృపశాసనేన
గేహం వివేశ విజయస్య మహార్ఘరత్నం॥ 54

ఇత్యేవమేత్య సమవర్తిసుత స్స్వరాజ్యం
శక్రో యథా త్రిదివమానదుదీర్ణసారం
ధౌమ్యే కృపేచ సదృశం పరివర్తమానః
సంప్రీణయన్ ద్విజగణా నపి భృత్యవర్గాన్॥ 55

సంస్థాప్యరాజ్య మనురక్తజనం నరేంద్రః
ద్రష్టుంపరేహ్ని గతవాన్ భగవ న్నికాయ్యం
దృష్ట్వాసనే మణిమయే సునిషణ్ణమేనం
పృష్ట్వావ్యయం కుశలమాహ యదుప్రవీరం॥ 56

తవప్రసాదాదహమాపరాజ్యం।జిత్వా విభో శత్రుగణాన్ సమస్తాన్
లబ్ధస్త్రివర్గః పురుషై స్సదార్థ్యః।లక్ష్మీ రుపేతాచ సురేంద్రవంద్యా॥

ఏవం బ్రువాణం నృపతిం నకించిత్।ధ్యానం గత స్తత్ర హరి ర్బభాషే
రాజాపునః ప్రాహవిభో కిమేతత్।ధ్యానంతు మే బ్రూహి నతాయభక్త్యా॥

అథావదత్తం స్మితపూర్వమిద్ధం।హరిః పరాత్మా జగతో ఖిలస్య
శామ్య న్నివాగ్ని శ్శరతల్పసంస్థో।మాంధ్యాతి భీష్మ స్తమహంస్మరామి॥

గంగాసుతో భార్గవతుల్యతేజాః।శిష్యో వసిష్ఠస్య చ యోస్త్రవేత్తా
తమస్మి భీష్మం మనసాగతో ద్య।యేనాస్మి నిత్యం శరణం ప్రపన్నః॥ 60

విద్వత్తమే శంతనురాజపుత్రే।తస్మి న్నుపేతే స్తమయం నరేంద్ర
అస్తీభవేయు స్సకలానిలోకే।జ్ఞానానిత ద్గచ్ఛతదంతికంత్వం॥ 61

శ్రుత్వేత్థముక్తం హరిణానరేంద్రః।స్మరన్ పరం శాంతనవప్రభావం
ఆనందబాష్పస్ఖలితం యయాచే।భీష్మాభియానేచపురస్సరంతం॥ 62

సఖ్యు ర్విధాతుం ప్రియ మప్రమేయో
హరి స్సమారుహ్య సుపర్ణకేతుం
సుగ్రీవ శైబ్య ప్రముఖై ర్వరాశ్వై
ర్యుక్తం యయౌ దారుకచోదితం స్వం॥ 63

అన్వారూఢే హరి మథ శినేర్నందనే ధర్మసూనుః
పార్థో ప్యేకం రథ మధిగతౌ భీమసేనో యమౌచ
ఏవం గావల్గణి రపి కృపః సైన్యైరథై రన్వయుస్తాన్
గచ్ఛ న్నేవా వదదథహరి స్తత్రి రామప్రభావం॥ 64

జన్మాదిమంతత్ జమదగ్నిసూనోః
శ్రుత్వా హరే ర్ధర్మసుతః ప్రహృష్టః
గత్వా కురుక్షేత్ర మవాప్య గంగా
సుతోప కంఠం రథతోవరూఢః॥ 65

కృష్ణః కృపాద్యా విజయాదయశ్చ।నిరీక్ష్యతం దూరత ఏవ భీష్మం
రథావరూఢాః వినతాః ప్రణేముః। వ్యాసాదిమౌనీ యోగివరాంశ్చతంచ॥

హరిం తదా శంతనుసూను రాత్మ।ప్రశంసినం కౌశలవాదపూర్వం
సంస్తుత్య భక్త్యా పరమః పుమానిత్య ప్రార్థయత్ దివ్యపదం మహాత్మా॥

తమాహ త ద్భక్తినుతః పరాత్మా।హరిః ప్రసన్నః కరుణాసముద్రః
దిశం హ్యుదీచీ ముపయాతిమి త్రే।గంతాసిలోకానమలా న్మదీయాన్॥

ఇదం త్విదానీం శ్రుణు మేవచోగ్ర్యం
జ్ఞానం వినశ్యేత్ భవతః ప్రయాణాత్
తదద్య ధర్మస్యసుతాయ భీష్మ
బ్రూహిప్రియాయప్రణతాయధీమన్॥ 69

నచ ప్రమాదో భవతో భవేత్తే।రుజాచనస్యాత్ శరవిక్షతేన
దత్తం మయాచక్షు రవాప్యదివ్యం।దృష్ట్వాఖిలార్థా న్ప్రదిశాద్యరాజ్ఞే॥

ఏవం బ్రువాణే భగవ త్యమీశం
వ్యాసాదయస్తే మునయః ప్రహృష్టాః
సామ ర్గ్యజుర్మంత్రపదై ర్వచోభి
రానర్చురాసంశ్చ తదా శుభాని॥ 71

శివ స్సుగంధిః ప్రవవౌసమీరః।వృష్టిశ్చ పౌష్పీవ్యపత న్నభ స్తః
నేదుశ్చభేర్యస్సమృదంగ నాదాః।గంధర్వవర్యాజగురప్సరోభిః॥ 72

ఆమంత్ర్య భీష్మం తు మహర్షయస్తే
నమస్కృతాశ్చైవ జనార్దనేన
పాండో స్తనూజై రపి గౌతమేన
శ్చస్త్వాగమిష్యామ ఇతిహ్యుదీర్య॥ 73

యయు ర్యథేష్టం తదనుక్షితీశ।స్సకేశవస్సాత్యకివాకృపేణ
సహోదరః ప్రాప్యపురీంస్వకీయాం।ముమోదభు క్తాఖిలరాజభోగః॥ 74

హరిశ్చశయ్యా ముపలభ్యసుప్తః।ప్రబుధ్యచోపస్సురుగాయగాథః
భేరీమృదంగాద్యరవైశ్చసూతైః।స్తుతః పరంబ్రహ్మహృదావిచింత్య॥ 75

ఉత్థాయ పర్యంకతలా త్కృతాత్మా।స్నాత్వాచజప్త్వాత్రివృతంచమంత్రం
అగ్నేనుపస్థాయ సహస్రవిప్రాన్।ఆరాధయామాసనుగో హిరణ్యైః॥76

కాజాపి చానుష్ఠిత నిత్యకృత్యః।భీష్మాభియానాయ యదూద్వహేన
సంచోదితో భ్రాతృభిరాశుయుక్తః।రథం సమారుహ్య హరిం జగామ॥

కృష్ణోపి తేన సహితస్సహసాత్యకిస్స్వం
సుగ్రీవ శైబ్య కవలాహక మేఘపుష్పైః
యుక్తం హయై స్సపదిదారుకదక్షిణాస్థం
ఆరుహ్యచం కురమియాయ నదీతనూజం॥ 78

రథేభ్యోవరుహ్యప్రణమాంస్త తస్మై
నదీజాయభక్త్యా మహద్భ్యో మునిభ్యః
నమస్కృత్య తల్పేశరాణాం శయానం
సము ద్వీక్ష్య భీష్మం విషాదం ప్రయాతాః॥ 79

పాండోస్సుతాన్ తత్రతథాన్య భూపా।నువాచ దేవర్షి రదీనసత్వః
పితామహోయం ఖలు భారతానాం।జానాతి ధర్మా నఖిలా న్మహాత్మా।

యద్యస్తమీయాదయమస్తమీయాత్
జ్ఞానంహి సర్వం నిఖిలాగమోత్థం
తదోధునాపృచ్ఛత సంశయాన్ స్వాన్
గాంగేయ మాసన్న శరీరమోక్షం॥ 81

నిశమ్య దేవర్షి వచ స్తదథా।ప్రష్టుం నశక్తాః స్వయమేవ భూపాః
మిథో నిరైక్షంత యుధిష్ఠిరేణ।తదానుశిష్టో హరిరాహభీష్మం॥ 82

కచ్చి త్సుఖేనాతి గతానిశా తే।స్థిరాచకచ్చిత్ మతిరాత్మనాచ
గ్లాని నతే కచ్చిదుపస్థితం తే।జ్ఞానంచ కచ్చిత్ నిఖిలాగమోత్థం॥ 83

అథాహ భీష్మో భవతః ప్రసాదాత్
నదాహ మోహౌ నరుజాశ్రమశ్చ
పాణౌయథాహ్యామలకం తథైవ
పశ్యామి ధర్మా నఖిలాన్ వరాత్తే॥ 84

తదన్వవాదీ ద్భగవా న్నదీజం।మామే వవిధ్యాది పరం పుమాంసం
మము ప్రసాదా త్తవకీర్తి రగ్ర్యా।తుయ్యాభవేత్ మత్పదభక్తిభాజః॥ ౮౬

ఏతే నృపాలా నిఖిలా భవంతి।మన్వానతే ప్రశ్నపరానదీజ
ఏభ్యోహి ధర్మానఖిలా న్విశిష్టా న్ప్రబ్రూహి వృద్ధోహి భవాన్మహాత్మా
తతో మహారేశ్యాసన తస్సలజ్జః।యుధిష్ఠిరః ప్రాప్య పితామహాంతం
వినీత చిత్తః ప్రణనామ భీష్మ। స్తం గాఢ్ధుష్యపా ఘ్రాయన నందభూపం॥

భీష్మాజ్ఞయా తత్రసుఖం నిషణ్ణో
నుమాన్యసర్వా న్పృథివీపతీం స్తాన్
కృష్ణం గురూం శ్చప్రణిపత్యభక్త్యా
యుధిష్ఠిరో పృచ్ఛదశేష ధర్మాన్॥ 88

తతోహి భీష్మః ప్రణిపత్యభక్త్యా।యదూద్వహాయాపి సనాతనాయ
ధర్మస్యవృత్తేరిణ తదాను పృష్టా న్ధర్మానశేషా న్క్రమశోభ్యువాచ॥

శ్రుత్వాచ పాండో స్తనయ స్సమస్తాన్
ధర్మాన్ తమామంత్ర్య పురం ప్రవిష్టః
గతేషు పంచాశదహ స్సుభూయః
దదర్శ నాకం హరిణానదీజం॥ 90

భీష్మ స్త ముత్థాప్య కృతప్రణామ
మం ఘోత్రైః ప్రహృష్టః ధృతరాష్ట్రభూపం
ఆశ్వాస్య చోద్వీక్ష్యహరిం ప్రణమ్య
తుష్టావ వేదాంత వచోనురూపం॥ 91

తతో హ్యనుజ్ఞాప్య మునీ న్సమస్తా న్మనోనివేశ్యాచ్యుత పాదపద్మే
విశల్యగాత్రః ప్రవిభిన్నమూర్ధా।సముత్పపేత త్రిదివం సభీష్మః॥ 92
దివ ముపయతి తస్మి న్పాండవ్రా దుర్మనాస్త్వే
రనుజనిభి రుపేత శ్శాసనా న్నందసూనోః
అత నుతపితృ మేధప్రోక్త సంస్కారమస్మై
దివి భువి విబుధానాం పశ్యతాం విస్మయేన॥ 93
మలయజ ముఖదారు ప్రాస్తృతాయాం చితాయాం
కురుపతి మధిరోప్యహ్యాంతకా శాశిరస్కం

నయన వదన నాసా శ్రోత్ర రంధ్రేషు సాజ్యాన్
సమను కనక ఖండానక్షిప త్సక్షితీశః॥ 94

జ్వలన మురసి తస్యన్యస్య చేలా స్తృతస్య
క్షితిపతి రపసవ్యం చాపికృత్వా సమంత్రం
సహ యువతి భిరన్యైస్సంజయ క్షత్తృముఖ్యైః
తిల జల మథదాతుం జాహ్నవీ మభ్యుపేతః॥ 95

పయసి సపదిదత్తే భీష్మనూనాస్తై స్సుతాయ
ప్రబలతనయ దుఃఖవ్యాకులోత్థాయ నీరాత్
చరిత మతుల మస్య ప్రబ్రువంతీవ్యరోదీత్
నహి జగతితినూజా దస్తిహార్దాస్పదంఽం॥ 9ు

ఆశ్వాసయామాస తదా రుదంతీం
విహావసో స్తస్యవ సోస్తుశాపాత్
పుత్రాత్మనా జన్మనిగద్య గంగాం
కృష్ణోగతిం తేన గతాంచ ముఖ్యాం॥ 97

సా వేదితార్థాన్ ధృతిమాప్య గంగా।జహౌశుచం పుత్రవియోగజన్యాం
రాజాతు సంస్కృత్య పితామహం తం।ద్గుణాన్ స్మరన్ శోకయుతః పపాత॥

వ్యాస స్సకృష్ణ స్త మథా పదాన్తై
ర్నానావిధై స్స్వస్థహృదం చకార
సశాంతచిత్తో నగరం ప్రవిశ్య
పితుర్మతేన ప్రశశాస రాజ్యం॥ 99

స్వం పాపకర్తార ముదీక్ష్య భీష్మ।ద్రోణాదిమానాం నిధనాద్రుదం తం
కుర్వశ్వమేధం సకలాఘశాంత్యా।ఇత్యాహ పాండో స్తనయం మునీంద్రః
వ్యాసం తతో ధర్మసుతోభ్యవాదీత్।సుయోధనేన క్షపితోస్తి।కోశః
అదక్షిణం యజ్ఞముశంతి నష్టం।తదద్యదూయేద్రవిణస్య లోపాత్॥ 101

తతో వ్యాసః

పురాయగ్నిసృష్టం మరుత్తస్య యజ్ఞే
నరేంద్రిస్యవిప్రైర్హిమాద్రౌ స్థితం తత్
సమానీయ తేనాశ్వమేధం విధత్స్వే
త్యుదీర్యావదత్తాం మరుత్త స్యచర్యాం॥ 102

శ్రుత్వా వ్యాసస్యవచనం।స్వస్థాత్మా ధర్మనందనః
కర్తుంనిశ్చిత్య తురగ।మేధం రాజ్యమవర్ధస్థితః॥ 103

హరిశ్చసాకం విజయేన సఖ్యా।పుణ్యేషు తీర్థేషు వనేష్వగేషు
చరన్ పరాంప్రీతి ముపాదదానః।నినాయ కాంశ్చి ద్దివసాన్ పురేస్మిన్॥

తతః పురీం గంతుమనాస్స్వకీయాం।హరి ర్నరేంద్రాయనివేదితుం తత్
శశాస పార్థం సచ తద్వియోగ।దుఃఖాకుల స్తం ప్రణతోభ్యువాచ॥ 105

త్వం గంతాసి పురీం కిలాద్యభగవన్ తత్కాచిదేషావిభో
విజ్ఞప్తిర్మమ యత్పురా రణముఖే జ్ఞానం త్వయోక్తం పరం
బభ్రంశానవధానతా కులహృద స్తన్మే పునఃప్రీతితః
దత్వామామవనహ్యాముత్ర పరమం ప్రాప్యంహరేత్వత్పరం॥ 106

అథ తమాహహరిః కరుణానిధిః।యదుపదిష్ట మభూద్భవతేపురా
తదిహ సంప్రతివక్తు మలంపునః।నతుహి విస్మృతవానసి మోహితః॥

అథాపి సద్గత్యుపసాధకం తే।వక్ష్యామి విజ్ఞానమనాదిసిద్ధం
యద్బ్రాహ్మణో మహ్యమువాచ పృష్టః।కశ్చిత్పురా బ్రహ్మగృహాదుపేతః

ఉక్త్వేత్థ మనుగీతాఖ్యం।ఏకత్రింశద్భిరాతతం
అధ్యాయైః పాండుపుత్రాయ।సమ్యృషిరుపాదిశత్॥ 109

నిశమ్యానుగీతాంసితాశ్వః స్థిరాత్మా
ముదం ప్రాప కృష్ణోప్యథద్రష్టుకామః
పితృభ్రాతృముఖ్యాన్ పురీం ద్వారకాఖ్యాం
వ్రజామీతి పార్థం ప్రయత్నాదువాచ॥ 110

అంగీచకార పార్థోపి।ప్రయాణం నందజన్మనః
సార్జునోథ హరిర్ద్రష్టుం।యుధిష్ఠిర మగాద్ద్రుతం॥ 111

ప్రవిశ్యరాజ్ఞ స్సదనం యదూనాం
పతి స్తముద్వీక్ష్య పృథాతనూజం
ప్రణమ్య హృష్టో ధృతరాష్ట్రభూపం
భీమాది కాంశ్చాప్య వదత్ప్రయాణం॥ 112

అనుమతోథ హరి స్త పృథాభువా।రథవరే వ్యధకోప్య నిజానుజాం
గజపురా న్నిరగాత్సహ సాత్యకిః।పురజనై రనుకీర్తితసద్గుణః॥ 113

తమనుగమ్య హరిం నృపతిర్ముదా।నగరసీమ కథం చిదుపాగమత్
పునరపి స్వగృహం హరిరప్యగాత్।శుభనిమిత్త శతేక్షణహర్షితః॥ 114

మరుభువిపథి వీక్ష్య దంకసంజ్ఞం మహర్షిం
శివ మమల మపృచ్ఛ ద్భక్తిత స్సంపరిపూజ్య
సచ మునిరవదత్తం సమ్యగారాధ్యకృష్ణం
సపది మ్రుదితచిత్తో మాయయా చిత్రశక్త్యా॥ 115

పాండోస్సుతాశ్చ ధృతరాష్ట్ర సుతాశ్చకృష్ణ
కచ్చిత్ప్రశాంతి మగమన్ భవతః ప్రయత్నాత్
మన్యేభవం తమతిమానుష శక్తియుక్తం
తేనైవతే శివముపే యురితీవమన్యే॥ 116

అథ హరిరువాచ మహర్షిం॥

యత్నః కృతో బహువిధోహి మయా ప్రశాంత్యై
తేషాం తథా విదుర భీష్మ ముఖైర్మహర్షే
దుర్యోధనస్య సహజ స్సహసౌబలేన
కర్ణేన చానుగతధీః కురితవాన్నసంధిం॥ 117

యుద్ధంతతో భవదేవ మునేసుభీమం
సర్వేక్షయం సమగమన్ ఖలుధార్తరాష్ట్రాః
పంచైవపాండు తనయాస్సమరే వశిష్టాః
సర్వంతదేత దపితే విదితంప్రభావాత్॥ 118

శ్రుత్వేదం కో దేవకీపుత్రవాచం
రుష్టస్తస్మిన్ ఎవ మూచేమునీంద్రః
నత్రాతాస్తే శక్తియుక్తేన తేయత్
శప్స్యేయంత్వాం రోషితో బంధునిఘ్నం॥ 119

భగవానపి తం సమాచివాన్।నహిశాపం మమదాతు మర్హసి
శృణుశాపివచో మమాధునా।నతపస్సంక్షిప కష్టసంచితం॥ 120

ఇత్యుదీర్య హరిరాగ మాంచవై।బోధితం స్వమమలం సనాతనం
సన్నివేద్యమునయే త్వదర్శయ।ద్దివ్యచక్షురపి సందిశన్ముదా॥ 121

తద్విశ్వరూపం పరితతం జగత్యాం
సంప్రాప్య తస్యార్థన యామహర్షేః

స్వేనైవ రూపేణ చతుర్భుజేన
తం ప్రీణయామాస మునిం ముకుందః॥ 122
తత స్స్వమాహాత్మ్య విదాప్రశాంత
హృదా మునీంద్రేణ వరం వృతోఽసౌ
హరిర్మరా నీరముదే త్వితీతి
యదాంబ్వపేతా స్మరమాముదాచ॥ 123
విదీపియర్ తస్య నతస్సయోగినః
జటానఖేంద్వాం శుభిరంబుజేక్షణః
అనుజ్ఞయా తస్య పురీమగాత్స్వకాం
స్వదర్శనార్థోర్ త్కలికాకుల ప్రజాం॥ 124
ప్రవిశ్యగేహం భగవాన్విభూషితం।ప్రణమ్యపిత్రే కృతపాదశోధనః
ఉవాచపిత్రే సమరప్రవృత్తిం।అశేషతః కర్ణకఠోరరూపాం॥ 125
దుఃఖం సమాభూ త్పితురిత్యువాచ।ద్వధం సుభద్రా తనయస్యశౌరిః
తత స్సుభద్రాం తరగూఢపుత్ర।శోకాగ్రజం తత్కథనే న్యయుంక్త॥
శ్రుత్వాథ దౌహిత్రవధం సశౌరిః।యథావదుక్తం హరిణారుదిత్వా
చిరం తతః శ్రాద్ధమదాత్సపుత్ర।బంధుర్మహాద్రవ్య సమృద్ధియుక్తం॥127
అసాంత్వయత్తం పితరంచ బంధూన్ ।కృష్ణోభిమన్యో ర్నిధనే నదీనాన్
తథైవ పాండో స్తనయాః పురేస్వే।భిమన్యు దుఃఖేన నశాంతిమాపుః॥
తథోత్తరా చాపి విభుక్తి నిద్రా।సంశోచతిస్మ స్మృతవీరభర్త్రా
గర్భోపి కుక్షౌ చిరతోప్య దృష్టో।విలీయతే శోక కరోహితస్యాః॥
వ్యాస స్తదాగత్య విరాటపుత్రీ।మాశ్వాస్య ధర్మస్య సుతం బభాషే
హరేః ప్రభావాద చిరాదయం తే।పౌత్రః ప్రజాయేత కులావతంసః॥
చోదితోథ మునినాసధర్మజః।వాజిమేధకరణాయ భూమిపః
భ్రాతృభి స్సహపురోధసా ద్విజై।రభ్యయా ద్ధిమగిరిం ధనాలయం॥131
ఆరాధ్య తత్ర గిరిశం వరమాల్యగంధైః
తస్యాజ్ఞయాధనమనేకవిధం నరేంద్రః
ఉద్ధృత్య తేన సహితః పురమా జగామ
కర్తుంచ సంప్రియ తతేస్మ తురంగమేధం॥ 132

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవె మహాకావ్యేఉత్తర
భాగభారతవృత్తాంతవర్ణనె శాంతిపర్వవృత్తాంతాను
వర్ణనంనామ సప్తవింశస్సర్గః॥

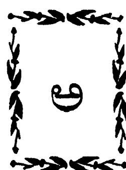
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీ శోభనాద్రీశ వైభవ మహాకావ్యే.

అథాశ్వమేధపర్వవృత్తాంతారంభః

అష్టావింశస్సర్గః.

కారితో ధర్మసుతేన కృష్ణం
సబాంధువర్గః గజసాహ్వయాంతిత్
పురం ప్రవిష్టః ప్రణిపత్య వృద్ధా
నుపాస్తతత్రైవ సుఖేక్షణార్థం॥ 1

అపాండవాస్త్రం యదభూద్విసృష్టం।ద్రోణస్య పుత్రేణ పురోత్తరాయాః
గర్భే తదంతర్భగవాన్ప్రవిష్టః।రరక్ష చక్రేణ విదగ్ధమేతం॥ 2

శిశుస్స శక్తిం మధువైరిణస్తాం।సర్వేషు చ జ్ఞాపయితుం తదానీం
వినిర్గతో భూసుదరాన్నరేంద్ర।పుత్ర్యాశ్శవాకారయుతో విచేష్టః॥ 3

తం వీక్ష్య కుంత్యాదినరేంద్రనార్యో
క్రుశ్యుర్ హరిం సోపి హఠాత్ స్వగేహాత్
వినిర్గతోరిష్టగృహం ప్రవిష్టః
శుశ్రావ సంక్రందనముత్తరాయాః॥ 4

సా వీక్ష్య కృష్ణం విలలాప భూయః।సంజీవనాయాత్మశిశోర్మృతస్య
సంప్రార్థయంతీ నిపపాత తస్య।పదాబ్జయోర్మత్స్యపతేస్తనూజా॥ 5

పాంచాలపుత్రీ చ పృథా తథాన్యా।రాజస్త్రియో దుఃఖవిమూఢచిత్తాః
శిశుర్మృతోయం కృపయాద్య జీవేత్।తవార్థసత్యం చ భవేత్తదుక్తం॥

తతో హరిర్భక్తపరాయణస్తం।శవం పదా కేసమశర్చితేన
పస్పర్శ గర్భేపి స తత్పదాబ్జ।స్పర్శేన కించిచ్చ చచాల రాజన్॥ 7

అథ ఖే భువి చాపి మంగళా।న్యుదభూవన్ బహుధా దినే తదా
స చ కోటివిభావసూపమో।రురుచే కౌరవభూషణశ్శిశుః॥ 8

తస్య ధర్మసుతో రాజా।జాతకర్మాదిసంస్క్రియాః
యథా విధ్యకరోత్ కృష్ణా।నుమతేన ప్రహర్షితః॥ 9

పరీక్షి దితినామాస్య।చక్రే జగతి విశ్రుతం
వవృధే జనయన్ ప్రీతిం।స శిశుః పాండుజన్మనాం॥ 10

కతిపయేషు గతేషు దినేష్వథో।మునిరుపేత్య పరాశరనందనః
తురగమేధ విధానకృతే పృథా।సుతమచోదయదాశు సకేశవః॥ 11

వ్యాసానుమత్యాథ నియుజ్య రాష్ట్ర।సంరక్షణే భీమ మజాతశత్రుః
అశ్వానుసృత్యాం విజయం కుటుంబ।తంత్రేచ మాద్రీతనయాన్యయుజ్త్ర

స చైత్రమాసస్య తు పూర్ణిమాయాం
ప్రవిశ్య దీక్షాం కురువంశనాథః
విధాయ శాంతీశ్చ శివాస్తు రంగం
ముమోచ హృష్టః ఖలు కృష్ణసారం॥ 13

కృష్ణాజినం దండమపి ప్రబిభ్రత్ క్షౌమాంబరో ధర్మసుతో బభాషే
యథా విరించి స్సవనే తథా స్యా।నురూపవేషా స్సకల ద్విజశ్చ॥ 14

వాజీ విసృష్ట స్సతు పూర్వమాగా।దుదగ్దిశం చందనమాల్యదీప్తః
తమన్వగాత్ మధ్యమపాండుసూను।ర్గాండివధన్వా నృపశాసనస్థః॥ 15

స త్రిగర్తానగాత్పూర్వం।వాజీ ధర్మతనూభువః
గృహీతుకామా స్తం వీరాః।త్రైగర్తాః పర్యవారయన్ ॥ 16

అథార్జునస్య త్రైగర్తై।స్సమరో రోమహర్షణః
అభవద్యైపురా తేన।నిర్జితా భారతాహవే॥ 17

సూర్యవర్మాణమాహత్య।త్రైగర్తాధిప ముల్బణం
కేతు ధర్మాహ్వయం తస్యా।వరజంచాప్యపాతయత్॥ 18

అథా తనోత్ మహద్యుద్ధం।ఫాల్గునో ధృతవర్మణా
తస్మి న్నపి జితే తేన।సర్వే తే ప్రేష్యతాం యయుః॥ 19

తతః ప్రాగ్జ్యోతిపపురీ।మభియాయ హయోత్తమః
తనయో భగదత్తస్య।తదీశ స్తమవారయత్॥ 20

స వజ్రదత్తో నాగేంద్ర।మారుహ్యాభ్యాగతో ద్రుతం
త్రిరాత్రం తేన కౌంతేయో।యుయోధ ప్రతిమై శ్శరైః॥ 21

చతుర్థేఽహని బీభత్సుః।కథంచి త్తస్య వారణం
నిపాత్య తంచ జిత్వాగాత్।సింధుదేశం సహార్వతా॥ 22

అథసింధునృపై హాయ్యగ్రహాద్వ్యతిపక్షాత్మభి రద్భుతో రణః
అథవ ద్విజయస్యత్ర తతాన్వ్యాథునో త్వత్రిభి రుగ్రపాతిభిః॥ 23

సతు ధర్మతనూభువాన్నపానహివధ్యా ఇతిచోదితోపిసః
విశిఖైః పరిపీడితోధికంబహుధా సింధుపతీ నమూరయత్॥ 24

స జయద్రధనాశకోపి త్రైగభివృష్టో విజయు శ్శితేషుభిః
ప్రవిధూయ సవాజికుంజరానన యత్రాయమలోకముద్భణం॥ 25

తనయస్తు జయద్రధస్యతంహాయమాకర్ణ్య యమాత్మజేరితం
తమనుద్రుతమర్జునంచవైమ్మృతినూపాశుభయాత్కిరీటినః॥ 26

జననీసురధస్యదుశ్శలాధృతరాష్ట్రస్యసుతాధపాల్గునం
పతిపుత్రశుచా జితాథకంసురధస్యోపనిధాయ చావదీత్॥ 27

కరుణాం కురువీరబాలిశేమమపౌత్రే పితృహీనతాంగతే
తవచాగమనం నిశమ్యమేతనయోభీతమనామ్మృతిం గతః॥ 28

అభివాదయతోస్యపాప్మనానిధిమస్మృత్య శిశోః పితామహం
తవపౌత్రిమివైత్యశత్రుహాపరిపాహ్యేన మదర్థిసౌహృదః॥ 29

ఇతిప్రసాదిత స్తయాముహుర్ముహుః పృథాసుతః
ప్రసన్నమానసోథకేజయద్రథస్య పౌత్రకే
విజిత్య వైరిణోబలాత్ హాయంతమన్వగాద్ద్రుతం
క్రమేణ సంచరన్భువం హాయోపి సవ్యలంఘయత్॥ 30

భేజేమణిపురం నామసహాయః ఫాల్గునాన్వితః
యత్పాలయతి రాజేంద్రఃఫాల్గుని బభ్రువాహనః॥ 31

పితరం స నిశమ్య వాజినాసహసంప్రాప్తపురాంతికం నృపః
ద్విజవర్యపురస్కృతోచిరంతుంగత మభియాయవినీతమానసః॥ 32

తామవిచ్ఛ సుతాత్పరాజాంక్షత్రధర్మాస్థితోర్జునః
యుద్ధాయైవవినిర్యాహీత్యాహ శాపోపపీడితః॥ 33

తత్ శ్రుత్వా చింతయన్ బభ్రువాహనో వాఙ్మఖస్థితః
ఉలూపీ తం సమాసాద్యయుద్ధాయైవహ్యాచోదయత్॥ 34

ఉలూప్యావచనాద్బభ్రువాహనోయుద్ధకౌతుకః
సన్నద్ధవర్మారధమాధ్యారూఢ స్సింహకేతనం॥ 35

అభియాంతో౽ర్జునం యోద్ధు।మార్యయమ్యగ్రాహ యన్నిజైః
తతో౽వదస్థితం పుత్రం।భూమిష్ఠో విజయో౽భ్యయాత్॥ 36

యథా దైవాసురం యుద్ధ।మభూత్తత్ర తయోరణః
జత్రుదేశే జఘానాగ్రే।పితరం బభ్రువాహనః॥ 37

సమూర్ఛాం భూయసీం గత్వా।పునస్సంస్థాప్య చేతనాం
నారాచై రర్జునః పుత్ర।మభ్యవర్షత్సువేగితైః॥ 38

ఛిన్నేషు తేషు నారాచే।ష్వర్జునస్సూనునా ద్రుతం
నిపాత్య కేతుం తురగా।నయ ద్యమసాదనం॥ 39

పదాతినా సుతేనాథ।గాఢమర్పితసాయకః
తుష్టః పుత్రస్య వీర్యేణ।పార్థస్తం భృశమార్దయత్॥ 40

స తేన సుభృశం విద్ధః।సుపుంఖేనేషుణార్జునం
హృద్యవిధ్యద ధక్షోణ్యాం।మోహితః పతితో౽ర్జునః॥ 41

దృష్ట్వా తం పితరం బభ్రు।వాహనః పతితం భువి
ముమోహ పతితః పూర్వం।విద్ధో గాఢం మహేషుభిః॥ 42

చిత్రాంగదాథ తనయం పతితం ప్రియం చ
దృష్ట్వా విముహ్య శుచయాకులితా చిరేణ
భూయః ప్రతీతధిషణా పురతో హ్యులూప్యాః
సఖ్యా విలాపపరమా బహుధా రురోద॥ 43

పశ్య ప్రియం చ తనయం పతితౌ ఫణీంద్ర
కన్యే త్వదర్థ మము కావిహ జీవయస్వ
ధర్మే న చైష తనయేన నిపాత్య నాథం
శోకం జహాసి యదయం సఖి తత్ప్రసీద॥ 44

తదనుభవ ములూపీ ప్రావదత్పాండుసూనో
కిమిహ భువి హి శేషే శోకముద్దీపయన్మే
అయమనుసరణీయ స్నేహయో ధర్మసూనోః
తదిహ మృతిముపేతః ప్రాణదో౽న్యస్య నాథ॥ 45

అథ చిత్రాంగదా పార్థం।మృతకల్పం నిరీక్ష్య తం
విదీర్ణహృదయా తస్య।పాదాంతికగతాపతత్॥ 46

సబభ్రువాహనో వ్యథ ప్రపన్నచేతనః పునః
నిరీక్ష్యమాతరం పతిం మృతం తదావిమూర్ఛితాం
స్వమంతకారిణం పితుర్వ్యిచార్యదుఃఖితో భృశం
బభూవ జీవితే తదా గతస్పృహో నరేశ్వరః॥ 47

పితుర్వధస్యనిష్కృతిం విధాతు మర్జునాత్మజః
క్షితావుపావిశద్వ్రతం విభోజనం సమాశ్రితః
నిరీక్ష్య తం సమాతరం దశాం గతంతు తాదృశీం
వ్యచింతయత్ పరాయణం మణిం ఫణీంద్రకన్యకా॥ 48

అథాబభాషే తనయం హ్యులూపీసంప్రీణయంతీ జనమానసాని
ఉత్తిష్ఠ పుత్రేప్రజిత స్వయాయం। పార్థోఽన దైవై రపి దుర్విలంఘ్యః॥
మాయామయైషారచితాహి పుత్ర।పితుశ్చ తేదర్శయితుం బలిత్వం
ఋషిఃపురాణోయమవేహి రాజన్ ।నధేనదోషోత్ర నశంకనీయః॥ 50

ఇత్యుక్త్వా మణిముద్యంతం।ఉలూపీపార్థవక్షసి
న్యక్షిపద్యేన ఫణినః।మృతా స్సంజీవితాః పురా॥ 51

మణిసంపర్కతః పార్థ।ఉదతిష్ఠ త్ప్రసుప్తవత్
నిరీక్ష్య పితరం బభ్రు।వాహనః ప్రాణమన్ముదా॥ 52

వవృషుః పుష్పవర్షాణి।నేదుర్దుందుభయోదివి
చిత్రాంగదాసహోలూప్యా।ముముదేవీక్ష్య తంపతిం॥ 53

అథార్జునంప్రార్థయదాత్మపుర్యాం
వస్తుంసభార్యం సక్షితిపః ప్రసాద్య
నచాపి నైచ్ఛత్ నగరప్రవేశో
నదీక్షితస్యార్హ ఇతి ప్రబోధ్య॥ 54

తురంగమేధక్షణవీక్షణాయ।యుధిష్ఠిరస్యైహి పురీం తదీయాం
ఇత్యాద్యనుశిష్టో మణిపూర నరేంద్రః।పార్థేనతుష్టోథ తథేత్యువాచ॥55

తదన్వనుజ్ఞాప్య సుతంచ పత్నీ।హయానుసారీ నిరగాత్కిరీటీ
హయోపి దేశాన్ విచర న్ననేకాన్ ।అభ్యాగతో మాగధదేశమృద్ధం

తత్రో మాగధపూర్నాథః।సహదేవతనూభవః
మేఘసంధిరుణద్ధిస్మ।హయం నగర మాగతం॥ 57

ప్రవవృతే ధతయో స్సమరో మహాన్।మగధరాజధనంజయయోః రుషా
వ్యకిరదర్జున మాశుగరాశిభిః।మగధరాట్ బలగర్వసముద్ధతః॥ 58

స విద్ధమూర్తి ర్మగధేశబాణైః।భృశం పలాశ స్సుమితోవరాజన్
ప్రగృహ్యగాండీవమధిజ్యమభ్యా।వర్షీత్ పృషత్కైర్నిశితై ర్ద్విషంతం॥ 59

నీత్వా తురంగాన్ పితృసద్మ తస్య
హృత్వా నియంతు శ్చశిరః క్షురేణ
ఛిత్వా ధనుః కేతనమప్యవన్యా
మపాతయ ద్దర్శితనైజవీర్యః॥ 60

తతో గదాం తేన నియంత్రితాంచ
నిష్కంచుకాహిజ్వలితాం కిరీటీ
నిపాత్య బాణైః స్మృతధర్మవాక్యః
నైచ్ఛ న్నిహంతుం మగధాధిరాజం॥ 61

ఇతి జితో మగధేట్ సకిరీటినా।
తమభిపూజ్య ససామభి రర్చితః
హయమముంచ।దతో విజయః క్రమాత్
అగమదబ్ధిపథావిషయా న్సహయాన్॥ 62

వంగాన్ పుత్రాన్ కోసలాం శ్చాపి జిత్వా
పార్థ స్సాశ్వ శ్చేదిదేశం జగామ
శుక్త్యాఖ్యానాం చేదిపానాం పురీంతాం
ప్రాప్తం సాహంత త్పురేశోన్యవారీత్॥ 63

శరభం శిశుపాలనందనం।విజయ శ్శుక్తిపురస్యనాయకం
సవిజిత్యహయంన్యవర్తయ ద్విషయా నంగ కిరాతటంకణాన్॥ 64

గత్వా దశార్ణా నపి తత్పురేశం।చిత్రాంగదాఖ్యం నృపతిం విజిత్య
నిషాదరాజానము ధైకలవ్య।సుతం సభృత్యం విజిగాయపార్థః॥ 65

అధ దక్షిణసాగరాధ్వనా।ద్రవిడాంధ్రాదిమదేశగో ర్జునః
సహయ స్తదధీశ్వరాన్ జయన్।ససురాష్ట్రాభిముఖో యయౌద్రుతం॥

విలంఘ్య గోకర్ణ మపి ప్రభాసం
హయోగమత్ ద్వారవతీం యదూనాం

పురీం తదాశ్వం యదువీరబాలాః
బలాన్నిగృహ్య ప్రయయుః పురీంస్వాం॥ 67
అ థోగ్రసేనేన విమోచితాశ్వః
దృష్ట్వాచ బంధూన్ వసుదేవముఖ్యాన్
పాశ్చాత్య సింధ్వధ్వ గత స్సవాజీ
గాంధారదేశం విజయో జగామ॥ 68

శకునే రథసూను రుద్ధతో।యయుమేతంతు రురోధ సైనికైః
అభవ చ్చరణ స్తయో ర్మహాన్।బలి జిష్ణోరివపత్రిభి శ్శితైః॥ 69
సభగ్నమౌళి ర్విజయేన యుద్ధే।నిర స్తసైన్య శ్శకునే స్తనూజః
పలాయనార్థీ భయ తోర్జునస్య।నివర్తితో భూ త్పున రేవమాత్రా॥
పురస్కృతం తం ప్రసువా కిరీటీ।శకున్యపత్యం పరిసాంత్వ్య సామ్నా
న్యయుంక్త రాజ్ఞః సుఖవీక్షణాయ।గంతుంప్రగృహ్యార్ఘ్యమనేనక్లప్తం
ఇతి సంచారితాశేష।ధరణి స్తురగోత్తమః
సార్జునో హాస్తినపురం।నిరపాయతయాగతః॥ 72

అథాజ్ఞయా ధర్మతనూభవస్య।భీమో వ్యధత్తాధ్వరవర్యశాలాం
ప్రాసాద హర్మ్యోత్కటజమం దురాభిః।ప్రపాచతు శ్శాలమతై శ్చదీప్తాం॥ 73
విప్ర క్షత్రియా వైశ్య శూద్రపతయః ద్రష్టుం తదాహ్యాధ్వరం
ప్రాపుః కౌరవపట్టణం బహువిధం సత్కృత్య భీమేన తే
భుక్త్వాషడ్రసపూర్ణమన్నమతులం తృప్తిం ప్రయాతాభృశం
పశ్యంతో ధ్వరవైభవం కురుపతేః తస్థు స్సపుత్రాదయః 74
ఆయాతే బల సాంబ సాత్యకి ముఖైః బంధూత్తమైః కేశవే
తస్మిన్ రాజ్ఞచ బభ్రువాహన సమాఖ్యా నేర్జునస్యాత్మజే
అన్యేష్వ ప్యవనీధవేషు నృపతే ర్యజ్ఞోశ్వమేధో మహాన్
ప్రారబ్ధో ద్విజపుంగవై స్స విధినా వ్యాసాజ్ఞ యర్త్విగ్వరైః॥ 75
బైల్వాః పార్ణాః ఖాదిరాశ్చాపి యూపాః
షట్ షట్ క్లప్తా స్త్రయూపా స్సురమ్యాః
ద్వౌ తత్రాస్తాం దేవదారూత్థ దైక
శ్శైలు శ్చైవం చైకవింశాభిధ స్తే॥ 76

సవనత్రితయం ప్రవర్గ్య మప్యనుసుత్యం విదధుర్యథావిధి

శుశుభే క్షితిరిష్టకాచితా।గరుడాకారయుతా మహీపతేః 77

యూపేషు తేషు నియతాం త్రిశతీం పశూనాం
ఆలభ్య తైః హుతభుజం పరితర్పయిత్వా
సంజ్ఞప్య వాహమపి తేన నరేంద్రపత్నీ
మృత్విగ్వరా విధి వదస్సను వేశయన్ తాం॥ 78

అథ విశస్య హయో దరమాదరాత్స విధిన ర్త్విగనుశ్రపితాం వపాం
సమజుహోదన వేపురుషం స్మరన్ ।అఖిలయజ్ఞమయం కమలాసఖం॥ 79

జిఘ్రన్ వపామోదమతిప్రమోదః।ధర్మాత్మజస్సానుజని స్వకీయాం
నునోదపాపం జుహువుస్తతశ్శ్వ।సర్వాంగజాలం విధినర్త్విజస్తే॥ 80

ఉద్దిష్టాయాం దక్షిణాత్వేన పృథ్వ్యాం
రాజా తేషాం దక్షిణామృత్విజాంతాం
దేయత్వేనాజ్ఞాపయత్ స్వర్ణరూపాం
వ్యాసో యోగీ కేశవేనానుయాతః॥ 81

స్వోద్దిష్టభూనిష్క్రయభూతమృద్ధం।ద్రవ్యం దదౌ వ్యాసకరే మహీశః
ఋత్విగ్వరేభ్యస్స చ తే యథార్హం।విభజ్య తన్మోదమవాపురద్ధా॥ 82
వ్యాసస్తుభాగం స్వమదాచ్చ కుంత్యై।సా ప్రీతిదానం జగృహే మునీంద్రాత్
అన్యే ద్విజా బాహుజవైశ్యశూద్రాః।సంమానితా జగ్మురపి స్వదేశాన్॥ 83

హరిశ్చ బభ్రువాహనశ్చ దుశ్శలాసుతాత్మజః
ప్రపూజితా మహీభుజా యథార్హ మీయురాలయాన్
మృదంగ శంఖ కాహలీ మనోజ్ఞనాద మిశ్రితా
దిశశ్చ శాంత నిస్వనాః సమాపితే క్రతూత్తమే॥ 84

మహాశ్వమేధమీక్షితుం సమాగతా దివస్తదా
సదస్సురేంద్ర గాయకాస్సమాప్త గాన నర్తనాః
స నారదాది వంగతాస్తతక్షితీశ కీర్తయ
స్సచావిశత్పురం నృపః కృతాధ్వరోజలాప్లుతః॥ 85

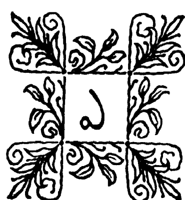
ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యే ఉత్తర
భాగభారతవృత్తాంతవర్ణనే అశ్వమేధపర్వవృత్తాంతాను
వర్ణనం నామ అష్టావింశస్సర్గః॥

శ్రీమతేరామానుజాయనమః
శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీ శోభనాద్రీశ వైభవ మహాకావ్యం.

→ అథ స్వర్గారోహణపర్వవృత్తాంతః ←

ఏకోనత్రింశస్సర్గః.

వ మనుష్ఠితాశ్వమేధే ధర్మనందనే విధూతకల్మషే సమ్యగనురంజితజనే రాజ్య మనుశాసతి రాజా చాంబికేయ స్సభార్యః కౌంతేయశుశ్రూషా పరితోషితోఽపి సంస్మృత నిహతపుత్రశతో దురంత దుస్తర దుఃఖజలధిమగ్నాంతరః తద ప్రకటయ న్నేవ కాల మగమయత్॥ 1

ఏవ వర్తమానో ధృతరాష్ట్రో ధర్మార్జునయమైః ద్రౌపద్యా విదురేణచ సహృదయమారాధితః కించిత్ కించిత్ శాంతవ్యసనోపి సంతత దుర్యోధనాపకారస్మరణవర్ధమానరుషా భీమసేనేన సముదాహృతాః స్వాపారుషప్రకటనీః కర్ణారుంతుదా వాచః శృణ్వన్ పునః పున నవీకృత వ్యసనో నిరస్తాహారాశోపి ధర్మనందనస్య దుఃఖముద్భవేదితి మన్వానో నిచ్ఛన్నప్యష్టమే కాలే కించి దశ్నన్ కృచ్ఛ్రేణ సోఢవ్యసనః కుర్వన్ సత్క్రియాః ధర్మసూనుప్రార్థనయా దానమానాదీః కథం చిద్గమిత పంచదశాబ్దోతః పరం మమాశ్రమవాస ఏవ శ్రేయోనితిపత్న్యాసహ వినిశ్చిత్య త మభిప్రాయం ధర్మరాజాయావేదయత్॥ 2

వృద్ధేన దుఃఖాని బహూని రాజన్ । మయానుభుక్తాని సుఖాని చైవ
అతోద్యగంతుం చకమే వనాంతం । పత్న్యైకయా సాకమనుజ్ఞయా తే॥ 3

ఇతి శ్రుత్వైవ రాజ్ఞో వచనం ధర్మసూను రతివిదీర్ణమనాః తస్యాఖిల మభిప్రాయం భీమసేనస్య చ తస్మిన్ సుదుష్టం భావ మపి విజ్ఞాయ స్వాపరాధం క్షమాపయన్ తస్య పాదయోః ప్రణతః సమక్షం గాంధార్యా స్తమేవ మప్రార్థయత్॥ 4

జ్యేష్ఠోపి తామేహి భవానతస్తే
వనాయ గంతుం నదిశా మ్యనుజ్ఞాం

తిష్ఠ న్నిహ ప్రీణయ మాం మదీయ
శిశ్రూషయాక్షాంత మహాపరాధః॥

ఇత్యాదిభి స్సామభి ర్వచనై ర్బహుశః ప్రార్థితో౽పి ధృతరాష్ట్రో వనమేవగంతుం వినిశ్చితమానస స్సంజయేన విదురేణచ కృచ్ఛ్రా దంగీకృత ప్రస్థానస్తాదాత్వికస్మృతివిషయ పుత్రవ్యసనో విమూలః పాదప ఇవ ధరణ్యాం పతితో గాంధారీమాలింగ్య నిశ్వసన్ ధర్మసూనో ర్మానస మతీవపీడయామాస॥ 6

తతో ధర్మసూనునా పితృవ్యసన పరితప్తేన జలశీతేన కరపంకజేన విమృష్టముఖో విరచిత శీతోపచార ప్రతిపన్నస్వాస్థ్యః కౌంతేయం గాఢమాలింగ్య మూర్ధ్ని కృతాఘ్రాణః స్వీయమంతర్జ్వరం ప్రకటయన్నరణ్యవాసమేవ స్వాభిమత మనుపదానుష్ఠేయ మాచచక్షే॥ 7

తదను ధర్మపుత్రో నిర్బంధతో౽పి పితురననుమతారణ్యవాసః తదానీమాగతేన వ్యాసేన నితరామనుశిష్టం పితు రరణ్యగమనం కృచ్ఛ్రేణానుమేనే॥ 8

గతవతిచ యథాగతం పారాశర్యే కృచ్ఛ్రాదనిచ్ఛతాపి కౌంతేయేనోరరీకృత ప్రస్థానో ధృతరాష్ట్ర స్సహైవ పత్న్యా ససంజయ విదుర శారద్వతః స్వంభవసముపేత స్తత్రవిరచిత దేవార్చనః కృతాహారః ప్రీత్యోపసన్నాయ ధర్మపుత్రాయ సమ్యగుపదిష్టసకల రాజధర్మపద్ధతిః ప్రస్థానాయత్వరమాణః పౌరాన్ జానపదానపిజనాన్ స్వవియోగమసహమానాన్ తైస్తైస్సమయానుగుణై ర్వచనై రనునీయ పాండవేషు సపుత్రేణాత్మనాకృత మపరాధం క్షంతుం తాన్ ప్రార్థ్య తై ర్యథావ న్మాదృతో భీష్మాదీనాం శ్రాద్ధాని దాతుకామో విదురేణ ధర్మపుత్రాయ సందిశ్య తదర్పితేన బహులేన ద్రవ్యేన భీష్మాదిభ్యః శ్రాద్ధాని ప్రదాయచిరాయస్వాశ్రితాన్ వేదవిదః ద్విజపుంగవానప్యభ్యర్చ్య కార్తిక్యాం నిర్వర్తితేష్టి ర్విధృతవల్కలాజిన స్సతీసహిత స్సాగ్నిహోత్రః పాదాభ్యామేవాంతః పురా న్నిరగమత్॥ 9

విదురః సంజయః కుంతీ। తమన్వాయురధీశ్వరం
పాండవా అపి పాంచాల్యా। సప్రజా స్తం సమన్వయుః॥ 10

తదా ధర్మసూను ర్మాతరం నివర్తయితుం విరచిత బహుప్రయత్నో౽పి

తస్యాం తదనుసరణాదనివృత్త వత్యాం కృచ్ఛ్రేణ తామనుమాన్య నివ
ర్త్యచ పౌరాన్ హాస్తినమేవవివేశ॥ 11
ధృతరాష్ట్రో స్త్వేకేనా హ్నేపగత గంగాతీర స్తత్ర పుణ్యత మమా
శ్రమం విరచయ్యాప్రతిష్ఠితాగ్ని ర్విదురాదిభి స్సహ సుఖమువాస
కంచిత్కాలం॥ 12
తతః కురుక్షేత్ర మాశ్రితః కేకయాధిపతేః శతయూపాభిఖ్యస్య రాజ
ర్షేరాశ్రమమాసాద్య తేనసాదరమారాధితః తత్రైవ వాసాయ నిశ్చి
తమానసో ధృతరాష్ట్రః సుఖం తత్ర నివస న్నాత్మానం ద్రష్టు
మాగతైః వ్యాస నారద పర్వత దేవలప్రభృతిభి ర్మహర్షిభిః కదాభి
రనేకాభిరాశ్వాసితః పరమపురుష చరణయుగళ ధ్యాన వినిర్మలమా
నస మాత్మానం కుర్వ న్నవతస్థే॥ 13
ఏవం ధృతరాష్ట్రే వనమేవాధిష్ఠిత వతికాలేచ కతిపయే గతే ధర్మ
సూనూ రాజానం మాతరంచ ద్రష్టుమనాస్సానుజవి స్సపత్నీ కశ్చతు
రంగ యాప్ృతనయా సహప్రస్థితః కురుక్షేత్ర మాసాద్య రాజానం
మాతరం చ దృష్ట్వా ప్రణమ్య త దాశీర్వచన ముపలభ్య తత్ర స్థితై
ర్మహర్షిభి రితరైశ్చ దేశాంతరాదాగతైః వ్యాసాదిభిశ్చ కథితాభిః
బహ్వీభిః కథాభిర్ద్వివర్ష పరిమితం కాలం గమయామాస॥ 14
తస్మి న్నేవకాలేవ్యాసః పరమాశ్చర్య శక్తిః పుత్రశతవియోగత ప్తం
ధృతరాష్ట్రం సంతతదనుధ్యానానుర క్తం విజ్ఞాయస్వ యోగమహి
మ్నా యుధిమృతానఖిలాన్ భీష్మద్రోణాదిమానధిగతపుణ్యస్థానా
త త్తదధికారానుగుణవేషభాషాన్ యథా యథ మదర్శయత్॥ 15
రాజాసచ పాండవస్తాన్ సర్వా నపి స్వర్గస్థాన్ మహీపతీన్ దుర్యో
ధనాదీన్ నిరీక్ష్య విస్మితమానసో వ్యాసస్యైవప్రసాదే నవిగతకామా
దిదోషస్సాక్షాత్కృతి తత్వః పాండవం సభ్రాతృకం పురగమనా
యానుమేనే॥ 16
ఉపగతవతి చ ధర్మపుత్రే నిజపురం ద్విత్రిషుదినేషు గతేషు కదాచిత్
ధృతరాష్ట్రః గంగాముపగతః కృతస్నానః సమాపితజప్యః స్వాశ్రమ
మాగతః తదాహరాదుత్థితేన సర్వసంచారిణా దావాగ్నినా సంస్పృష్ట
గాత్రస్సహైవగాంధారీప్రముఖైః స్వాత్మానం పుణ్యాం పురోడాశమివభ
గవతే జాతవేదసే సమర్పితవాన్॥ 17

సంజయస్త్వథో ధృతరాష్ట్రస్యైవ శాసనేన కథం చిద్దావా ద్వియుక్తో
హిమవంతం మహీధరం జగామ॥ 18

తతో ధర్మసుతో వార్తా।హారిభిః పురుషైః స్వకైః
నిశమ్య ధృతరాష్ట్రం తం।దగ్ధం గందావవహ్నినా। 19

కుంతీం చ మాతరం స్వీయాం।గాంధారీం విదురం తథా
దుఃఖితః శ్రాద్ధకర్మాణి।కృత్వా తేషాం యథావిధి॥ 20

కృచ్ఛ్రేణ పాలయన్ రాజ్య।మవాత్సీద్ధాస్తినేపురే
రాజ్యలాభాది తస్యాత్।శరదాం వింశతి స్తదా॥ 21

యుధిష్ఠిరస్య నృపతేః।పరిపాలయతః ప్రజాః
ధృతరాష్ట్రే దివం ప్రాప్తే।ప్రజా రక్షతి పాండవే॥ 22

షట్త్రింశోబ్ధస్సమాగచ్ఛత్ తేషాం వ్యసనదో భృశం॥
మునికోప సముద్ధేన।ముసలేన యదోః కులం
సకృష్ణం నష్టమశృణో।దర్జున స్తత్ర దారుకాత్॥ 23

గత్వా ద్వారవతీం పార్థః।దృష్ట్వా చానకదుందుభిం
పుత్రవ్యసన సంతప్తం।తమాశ్వాసయదాతురః॥ 24

శ్రావితః కృష్ణవచనం।ప్లావయిష్యతి వారిధిః
ద్వారకామితి తత్రత్యాన్నేతుం మేనే స్వకాంపురీం॥ 25

తస్యామేవ విభావర్యాం।వసుదేవం పరాంగతిం
భావితాత్మానమాపన్నం।సంచస్కారార్జునః క్రమాత్॥ 26

అనిరుద్ధసుతం వజ్రం।కృష్ణస్యైవ గిరార్జునః
ఇంద్రప్రస్థం సమానీయ।యదురాజ్యేభ్యషేచయత్॥ 27

ధర్మస్యతనయో భ్రాతు।రితి వృత్తం సుదుశ్రవం
శ్రుత్వా హరేశ్చ బంధూనాం।న సేహే విరహం చిరాత్॥ 28

అథోత్తరాయా స్తనయం।పరీక్షిత మమిత్రహా
రాజ్యేభిషిచ్య సుగణం।యుయుత్సుం తస్య రక్షకం॥ 29

విధాయ వనమావేష్టుం।మహాప్రస్థాన వర్త్మనా
చకమేనుమతం పత్న్యాః।భ్రాతౄణాం చ తదేవతు॥ 30

తతః పాండుసుతాః పత్న్యా। సాకముత్సృష్టభూషణాః
వల్కలాని సమాహృత్య। ముముచుః జ్వలనాజ్జలే॥ 31

పరిస్థితో భ్రాతృభి ర్దారైః। పంచభిశ్చ శునాన్నృపః
నిర్యయౌ హాస్తినపురా। దనివృత్తివ్రతం శ్రితః॥ 32

పౌరా దూరమనువ్రజ్య। రాజానం చ కృపాదయః
అనివర్తతి తస్మింస్తు। పురమేవ ప్రపేదిరే॥ 33

చిత్రాంగదా మణిపురం। ములూపీ భీష్మసూమపి
వివేశ కృపముఖ్యాస్తే। పరీక్షిత ముపాశ్రయః॥ 34

అగ్రతో ధర్మజో గచ్ఛత్। తను స్వనిలనందనః
తమర్జున స్సగాండీవః। యమౌ తమనుజగ్మతుః॥ 35

కృష్ణాతా వనుపశ్చాత్ శ్వా। గచ్ఛత్పాండుసుతాశ్రితః
అథాభిముఖ మాయాతు। ర్వచనా త్కృష్ణవర్త్మనః॥ 36

గాండీవమిషుధీచాపి। జలే ప్రాక్షిప దర్జునః
దక్షిణాం ప్రథమం గత్వా। పశ్చిమాం దిశమాశ్రితాః॥ 37

ప్లావితాం ద్వారకాం దృష్ట్వా। సింధూనాదిశ ముత్తరాం
ప్రదక్షిణక్రమేణాప్య। హిమవద్గిరిమాగతాః॥ 38

గచ్ఛత్సు తేషు పథి యోగబలాత్పురస్తాత్
పాంచాలసూను రపతద్భువి నష్టయోగా
భీమేనత త్పతన హేతు మథ ప్రపృష్టో
రాజాహ దూషణ తయార్జున పక్షపాతం॥ 39

తతో నిరీక్ష్య వసతీం వినష్టాం। జగామ రాజా సహితస్సగర్భ్యైః
పపాత పశ్చాత్సహదేవనామా। మాద్రీసుతో హేతు మముష్య భీమః

పప్రచ్ఛ రాజా నమయం సదాస్మత్
శుశ్రూషు రేవం పతితో వ్యాకస్మాత్
రాజా నిరీక్ష్య వసతం వినష్టం
వృకోదరం ప్రాహ నిమిత్తమస్య॥ 41

ఆత్మోపమః కశ్చ ననాస్తి విద్వా। నిత్యేవ దుర్గర్వబలేననష్టః
తతోపి గచ్ఛన్ నకులేచ నష్టే। భీమేన పృష్టశ్చనిమిత్తమస్య॥

రూపేణ తుల్యోనమయాస్తికశ్చి|దిత్యేషగర్వాత్ వ్యసురిత్యువాచ 42
పతితేచార్జునే పశ్చాత్|భీమోభ్రాతరమబ్రవీత్
కుతోపతదయావీర|స్తమువాచ యుధిష్ఠిరః॥ 43

ఏకాహాత శ్శత్రుగణా న్నిహన్యా|మిత్యేవమాశ్రుత్య ధనంజయోయం
తథానచక్రే తత ఏవ దోషాత్|ననాశ ధానుష్క వరాభిమానీ॥ 44

కించిద్దూరే తదను పతితో భీమసేనోపి మహ్యాం
ధర్మాపత్యం నిజనిపతనేకారణం పర్యపృచ్ఛత్
రాజాప్యాచేత్యశనపరమో నాస్తి మత్తోబలిష్ఠ
స్త్విత్యేవం త్వం భువినిపతితో దోషతోభీమసేన॥ 45

తమ పశ్యన్ శునైకే నానుగతో ధర్మనందనః
జగామోద ఙ్ముఖోబ్రహ్మా|ధ్యాయ న్నిశ్చలమానసః॥ 46

ఆదాయాథ రథం సురప్రభు రుపాగత్యాంతికం భూభృతః
రాజన్నేనముపాధిరోహసురథం త్విత్యాహ రాజాతతః
తం ప్రోచేసహజాన్ వినాశ్యగృహిణీం స్వర్గం నచాహం వృణే
తేచస్వర్గముపాశ్రయంతు భగవన్ సాకం మయానుగ్రహాత్॥ 47

అథేంద్రవాక్యాత్ ప్రవినష్టదేహాన్|స్వర్గంప్రపన్నాన్ సహజాం సతీంచ
విజ్ఞాయ భక్తస్యశునోనుగంతుః|స్వర్గాప్తిమింద్రంచకమేనరేంద్రః॥ 48

నిహీనజంతోఃశునకస్యరాజన్ |స్వర్గోనచైవానుమతోస్యశాస్త్రైః
ఇతీంద్రవాచం సనిశమ్యరాజా|నత్యక్తుమైచ్ఛత్త మనుద్రుతంస్వం॥ 49

భక్తప్రీత్యాతం వినాస్వర్గమాప్తుం|చానిచ్ఛంతం పితృధర్మః స్వపుత్రం
త్యక్త్వాసద్యః శాకృతిం తస్యధర్మో|నిష్ఠాస్థైర్యాత్ ప్రీతిమాపానివార్యాం
అథేంద్రేణ చ ధర్మేణ| మరుదశ్వి ముఖైస్సురైః
ఆరోపితో రథంరాజా|సశరీరో దివంయయౌ॥ 51

అదృష్ట్వా తత్రభీష్మాదీన్ | సహజాన్ ద్రౌపదీ మపి
సింహాసనస్థముద్యంతం | దుర్యోధన ముదీక్ష్యచ॥ .2

యుధిష్ఠిరః ప్రతప్తాత్మా | శక్రో దివ్యపదాస్థితః
స్థాతుం తత్రనచైవైచ్ఛత్ భ్రాతృదర్శనలాలసః॥ 53

తతో దేవానుశిష్టేన|దేవదూతేన దర్శితం
పంథానమశుభం భేజే|భ్రాతౄన్ ద్రష్టుం యుధిష్ఠిరః॥ 54

సతం తిమిరదుష్ప్రాప్యమం।నరకాధ్వానముల్బణం
సంప్రాప్య నారకాన్నానా।యాతనానుభవాన్ ద్భయాన్॥ 55
దృష్ట్వాచాఘ్రాయ దుర్గంధ।మదృష్టానుజని ర్నృపః
నివర్తనేమతిం చక్రే।దేవదూతేన చోదితః॥ 56
యుధిష్ఠిరాగమప్రాప్త।పుణ్యవాత ప్రచారతః
భీమాద్యాః చుక్రుశు స్తత్ర।స్థితాధర్మస్యనందనం॥ 57
తేషా మాక్రోశ మాకర్ణ్య।దధ్యౌ రాజా యుధిష్ఠిరః
నరకేహీదృశేవాసః।కథమేషామభూదితి॥ 58
తదా శక్రాదయోదేవా। స్తత్రాజగ్ముస్సహర్షయః
తద్దైవాంత ర్దధు స్సర్వే।నరకాలయ పాలయః॥ 59
తదేంద్రో ధర్మరాజాన।మవదత్ ప్రీతమానసః
శుభాశుభఫలే సర్వై।రుపభోజ్యతయాశ్రుతే॥ 60
వ్యాజాద ధర్మోభవతా।నుష్ఠితో యన్న రేశ్వర
వ్యాజేనైవతతస్తేపి।దర్శితో నరకోమయా॥ 61
వ్యాజేనైవచతే సర్వే।గమితానరకం మయా
భ్రాతరోయాజ్ఞసేనీచ।ధృష్టద్యుమ్నాదయోనృపాః॥ 62
నచైవ నరకావాప్తిస్తేషా మహాధృతాత్మనాం
తేహిపుణ్యపదం ప్రాప్య।రాజంతే దేవతా ఇవ॥ 63
ఏహ్యేహిరాజన్ స్వంస్థానం।ప్రాప్నుహ్యక్షయ ముజ్వలం
ఇత్యుక్తో దేవరాజేన।నివృత్తస్త్రిదివం పునః॥ 64
వియద్గంగాజలాప్లావాత్ ।సంత్యక్త్వామానుషీం తనుం
స్థానం పుణ్యంసమాసాద్య రేజేభ్రాతృసతీయుతః॥
యద్దేవతాంశసంభూతా।ధర్మరాజాదయోనృపాః
తదేవలూపం సంప్రాపుః।త్యక్త్వా మానుషవిగ్రహాన్॥ 66
ఇతి పాండుసుతాఖ్యానం।మహాభారతకీర్తితం
గోవిందకీర్తిమిళితం।సర్వపాపహరంస్మృతం॥ 67

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే మహాకావ్యేఉత్తర
భాగభారతవృత్తాంతవర్ణనే స్వర్గారోహణపర్వ వృత్తాంత
కథనంనామఏకోనత్రింశస్సర్గః

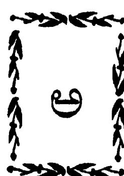
శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీ శోభనాద్రీశవై వెమహాకావ్యే.

అథపరీక్షిచ్చరితవర్ణనప్రారంభః

త్రింశస్సర్గః

అథ పరీక్షి దపి క్షితిపః పితా
మహ వరాహిత రాజ్యధురంధరః
కృప యయుయుత్సుమతే నరరక్షితా
మనవి మాజ్వలకీర్తి రురుశ్రవాః॥ 1

నిజగృహేచకలింహరితాంజయే।ద్విజవరేణ్యా సుశిక్షితచేతనః
వ్యవహ దుత్తరసూను మిరావతీం।సుగుణరంజిత నీవృ దభీష్టదః॥ 2

అజనయ త్తనయాన్ జనమేజయ।ప్రముఖత శ్చతుర స్స్వగుణాకరాన్
గురువరేణకృపేన సమాహర।త్తురగమేధ మఖత్రితయంముదా॥ 3

నిజపితామహకీర్తిసమేధనో।యదువరేణ్యగుణావళిచింతకః
చరణయుగ్మ మముష్యసదా స్మరన్।సవిదధే వివిధ క్షితిరక్షణం॥ 4

అధివసన్ సముదా కురుజాంగలం।కలిముపేతముదీక్ష్యచ లక్షణైః
సమధిరుహ్యరథం మృగరాట్ ధ్వజం।పరగమ ద్విజయాయదిశాం నృపః॥

తదను భారత కింపురుషాదికాన్।అఖిలవర్షగణాన్ సధనుర్ధరః
యుధివిజిత్యకరంచతదాహితదాహితం।నృపతిరాం తత కీర్తిరుపాదదే॥ 6

పదచతుష్టయసంస్థితమా దధౌ।సఖలు ధర్మపరం భగవత్పరః
కలిమపివ్యజయ ద్వృషలాకృతిం।ధరణి ధర్మసుగోయుగఘాతినం॥ 7

అకురు తాచ్యుత బంధుషు వృష్ణిషు।క్షితిపతిః ప్రియతాం సమహీయసీం
స్వమపి చాంగిర సాస్త్రపరీక్షితం।భగవతాహితజీవితకం స్మరన్॥ 8

ప్రథితమస్యసునామజగత్యభూత్।క్షితిప తేహరిరాత ఇతీరితం
యదయమస్త్రవిదగ్ధతను స్తదా।సమభవద్ధరిణా పరిరక్షితః॥ 9

సమృగయారతిరేత్యవనం కదా।చిదనుసృత్యమృగాన్ తృషితోభృశం
పరమదృష్టజలోవిశ దాశ్రమం।త్వభిదదర్శ శమీకమునిం నృపః॥ 10

సురభి బాలిశ వక్త్రవినిర్గతం।విశద ఫేనజలం పరిజక్షుతం
వ్రతనిమిత్తకమౌనముపాశ్రితం।మునివరం చరణాశ్రయిణం హరేః॥ 11

సత ముదీక్ష్య సమాహితచేతసం।పరమపూరుషమంగళవిగ్రహే
జలమపైక్షతశోషితతాలుక।స్సచన చైన మభాషతకించన॥ 12

స్వకులనామవద న్నపి చాత్మనా।హతమదృష్టచరం హరిణం మృగం
కిముమునేత్రవనేపరిదృష్టవా నితి చతంపరిపృష్టమభాద దే॥ 13

కి మపి తత్ర మునిశ్శుభ మేవవా।శుభమపిప్రజగాదనమౌనవాన్
తమవమానకరంవతదాత్మన।స్సమనుచింత్యపరీక్షి దురుక్రుధః॥ 14

అపరిచింత్యమునేస్తపసిస్థితిం।వ్యతనుతేదమహేదురనుష్ఠితం॥
మృతభుజంగతనుం ధనుషా తతః।సనిధధేంసతవేయనోనృపః
అచలమైక్ష్య తథాపిచతం మునిం।నిరగమత్తృషితస్త్వర యాశ్రమాత్॥

సచన కించి దువాచ మహీపతిం।కవిరపిక్షమయానిజధర్మిణం
నృపతిరేవమునించనవేదవై।పరమవైదికధర్మపరాయణం॥ 16

తనుజనిః కిలతస్యచతుర్ముఖ।ప్రణయధోధచశృంగిసమాహ్వయః
అనుదినం విధసన్నిధిగ స్తథా।పితృగృహం గతవాన్ తదనుజ్ఞయా॥ 17

తమవదత్సవయాః శిశులీలయా।పరిజితః ప్రహసన్ కృశనామకః
తవ పితామృతమంసతలేవహ।త్యమహితోనతు గర్వితవాన్ భవేః॥ 18

అథ కృశం పరిపృచ్ఛ్య మునేస్సుతః।కథ మభూదిదమిత్యథ తేనచ
నిగదితం విహితం కురుభూభృతా।సమశృణోదితి శృంగిసమాహ్వయః॥

మునిసు తోథ సుదుఃఖితమానస।స్సలిలమప్యమలం సహసాస్పృశన్
అశపదిత్య ముముర్ఘిత సత్పథం।దశతుసప్తమకేహని తక్షకః॥ 20

పితృ సదేశ ముపేత్య త తోభకః
ప్రకటరోదన త స్తమ బోధయత్
సమునిరాంగిరసః స్ఫుటలోచనః
మృతమహింతు విధూయ నిజాంసతః॥ 21

రుదితహేతు మపృచ్ఛ దథాత్మజం।సతముదంత మవేదయదాతురః
తనయశ స్తముదీక్ష్యచతం నృపం।బహుళదుఃఖ నిపూరిత మానసః॥ 22

తమవద త్తనయం జనకః క్షమీ।నృపతిరేషహి ధర్మపరాయణః
సతతరక్షిత నీవృదుదారధీః।హరిపదాంబుజ సంతతచింతకః॥ 23

కిమశపో నృపమీదృశవైభవం
తనయబాలిశభావ ముపాగతః
సతు తృషా క్షుధయాచ నిపీడితః
రచితవా న్క్షముదుష్కృత మీదృశం॥ 24

నచ పరీక్షి దభీష్టగుణో హరేః
శపన మర్హతి తేహ్యతి దారుణం
విహిత వానసి సాహసమీదృశం
రుషముశంతి హి హేయతమాంబుధాః॥ 25

ఇతి నిశమ్య పితు ర్వచనం సుత స్తమవద త్పునరేవ రుషాన్వితః
నచ భవే దనృతం వచనం కదా।చి దపి మే తపసాం పరభావనాత్॥ 26

నరపతి ర్లభతాం ఫలమాత్మనా।విరచితస్య తదద్యమహైనసః
పితరిదం క్షమతామధునామయా।విరచితం శుభమేవతు వాశుభం॥ 27

అథ శమీకమహర్షి రుదారధీ।స్సముపదిశ్యసుతాయ శమం పరం
సమహితో న్నిజశిష్యవరం కురు।క్షితిపతిం ప్రతిగౌరముఖాభిధం॥ 28

పుర ముపేత్య పరీక్షి దపిద్రుతం।మునివరేస్వకృతం తదఘం స్మరన్
తదపచార విదగ్ధమథాచిరాత్।నిజమమన్యత రాజ్య ముదుప్రజం॥ 29

సపది యోగిసుతాహిత శాపమప్యహ నిశమ్య సగౌరముఖా ద్ద్విజాత్
ఉచితమేవ విచింత్యత వాత్మనో।జగదిదం పరిహేయ తయాస్మరత్॥

అథ తథాపి విర క్తి ముపాగతః।తనయ శాపకృతే ప్రతిసంహృతిం
కురుయథాబల మిత్యనుచోదితో।నరపతి స్సశమీకమహర్షిణా॥ 31

సపదిమంత్రినివేదితతద్వచాః।సహచతై స్స్వహితైః కృతమంత్రణః
సురనదీతటమేత్యపురాద్బహి।స్సపదిహర్మ్య ముదుచ్ఛ్రిత మాతనోత్॥32

తమభితః కృతవాన్ పరిరక్షణం।సభిషజోఖిలమంత్రవిదో ద్విజాన్
వివిధ మౌషధ మానయదాశుకృత్।సచివయుక్తమధిష్ఠితవాన్ తతః॥

తదను భూపతి రుఝ్ఝితభోజనః।కురువరో మునిబాలవచోర్దితః
పదయుగంసమశేత హరేస్స్మరన్।సహిముమూర్షుసమాశ్రయణం పదం॥

తదా॥

భృగు వసిష్ఠ పరాశర గాధిజాః।కవష గౌతమ భార్గవ నారదాః
చ్యవన దేవల సత్యవతీసుతా।త్రిమునిముఖ్య మహర్షివరా ముదా॥

నిఖిలతీర్థ నిషేవణ కైతవాత్।అహహ తీర్థయితుం నిఖిలాః ప్రజాః
కృత మహీచరణాస్సురనిమ్నగా।తటముపేయురథో నృపసంశ్రయా॥ 36

సమమవందత తావిహితార్హణాః।స్వశిరసాతు తదంఘ్రిరజోదధత్
ప్రయతపాణిరధిష్ఠిత సంస్తరాన్।ఇద మువాచ నృపో నిజదుష్కృతం॥

నఖిలు ధన్యతమా భవతాం సమాః
జగతి సంతి యదంఘ్రి విశోధనాత్
నృపకులం శివధామ భవేత్సదా
తదనుజాగ్రతమ య్యపరాధిని॥ 38

విహితమాసమునౌ దురితం మయా।తమనుస్మృత్యచ శాపముపాగతః
తదహ మద్యవిరక్తి మిహాశ్రితం।త్వనశనం సముపైమి గతజ్వరః॥ 39

దశతువాపిచమామిహ తక్షకో।నహిభయం భవతాం మమసేవనాత్
సపదిగాయత విష్ణుకథా శ్శుభా।హరిపదాంబుజభక్తి వివర్ధనీః॥ 40

ఇతి మహర్షివరాన్ సముదీర్యతాన్।నిజసుతే జనమేజయనామని
నిహితరాజ్యభరో ధరణీపతిః।చరణపంకజ మస్మరదాచ్యుతం॥ 41

హరిదిగగ్రకుశా స్తరణేస్థలే।నియతహృత్సత దోత్తరదిఙ్ముఖః
నరపతిస్స్వపతిస్మసురాస్సుమా।వ్యపరితస్యదివః పరిచిక్షిపుః॥ 42

త్రిదశ దుందుభయోప్యనదన్ ముహు।ర్ముదముపేత్య తుతేచమహర్షయః
నృపతనుత్యజనావధితత్తట।స్థితిమమన్వత భాగవతాదరాః॥ 43

శుకమహర్షి రథైత్యపరీక్షితా।ప్రణతిపూర్వకమర్చితపద్యుగః
అతిముదాపరిపృష్ట కథోహరేః।ప్రణి జగావహి భాగవతీః కథాః॥ 44

తదిహ భాగవతాఖ్య పురాణకం।శ్రుతిశిరోర్థ విమర్శన తత్పరం
ప్రథితమాసమహర్షి ముఖోద్గతం।జగతిసంసృతి రోగనివారణం॥ 45

శ్రుత్వా సప్తసువాసరేషు నృపతి ర్వ్యాసాత్మజోక్తాం కథాం
స్కంధై ర్ద్వాదశభి ర్యుతాం భగవతో నానావతారాన్ ముదా
తృప్తాత్మాచ విహాయతక్షకభియం మూర్తిం హరే శ్చింతయన్
బ్రహ్మర్షిం తమపూజయ త్సచముని ర్యాతో యథేష్టం తతః॥ 46

వాచం నియమ్య తదను క్షితిపర్షి రాత్మ
న్యాత్మానమస్త విషయాభిరుచౌ తమీశే
విన్యస్య దర్భశయనం పరమంపదం తత్
ధ్యాయ న్నుదైక్షతశరీరవియోగకాలం॥ 47

సంప్రేరితో ద్విజసుతేన సతక్షకాహి
ర్హంతుంపరీక్షితమగా ద్ద్విజలింగధారీ
మధ్యేయనం విషహరం ద్రవిణాయరాజ్ఞో
గచ్ఛంత మంతిక ముదైక్షతకాశ్యపంతం॥ 48

పప్రచ్ఛ వృద్ధ ద్విజరూపధారీ।తం తక్షకోయాస్యసికుత్రహేతి
సచావ ద త్తక్షక దహ్యమానం।పరీక్షితుం జీవయితుం ప్రయామి॥ 49

తతః.

అహమేవహి తక్షకోమయా। నహిదగ్ధంపరిరక్షితుం నృపం
తవశక్తిరతో నివర్తనం। కురుశీఘ్రమితి తక్షకోబ్రవీత్॥ 50

నకాశ్యపోప్యాహ భవ ద్విదగ్ధం। పరీక్షితం కౌరవవంశనాథం
సంజీవయిష్యామ్యహ మేవవిద్యా। బలాదితీవాస్తినుతః ర్నమేతి॥ 51

అథాహిరాజ్ఞా నిజదివ్యశక్తి। జ్ఞానాయదష్టం ప్రవిదగ్ధశాఖం
వటద్రుమం వీక్ష్యతదీయభస్మ। సర్వంసమాహృత్య సవిప్రవర్యః॥ 52

సంజీవయామ్యేనమితి ప్రతిజ్ఞాం।విధాయవిద్యాబలత స్స్వకీయాత్
అథాంకురం పత్రయుగంచ కృత్వా।క్రమేణవృక్షం విదధేపురేవ॥ 53

అథాన్యశక్తిం పరిదృశ్యనాగః।ప్రశస్యతంచేద మువాచ ధీమాన్
యావద్ధనం ప్రార్థయతే నరేంద్రాత్ తావత్ప్రదాస్యామ్యహమేవ విప్ర॥ 54

నవిప్రశాపేన సమాప్తకాలో। నజీవతిత్వయ్యపిక్లప్తయత్నే
యశశ్చనశ్యే త్తవలోకగీతం।యథాగతం గచ్ఛ తతో ద్విజేంద్ర॥ 55

నిశమ్యవాచం ఫణినో ద్విజేంద్రః।జ్ఞానేన దివ్యేనచ తస్సమీక్ష్య
లబ్ధ్వాధనం తక్షకతో యథేష్టం। జగామనాగోపిచనాగసాహ్వాం॥ 56

తదాభుజంగానిఖిలాస్స్వభర్తు। రాజ్ఞానశాద్బ్రాహ్మణరూపమాప్తాః
సహైవ తేనద్విజవేషభాజా।పరీక్షితస్సన్నిధిమభ్యగచ్ఛన్॥ 57
అభ్యర్చ్యతానాసనపాద్యదానైః॥ ఉపాయన త్వేనసమర్పితాని
సమిత్కుశాపఃప్రసవాదిమాని।స్వీకృత్య రాజావిససర్జవిప్రాన్॥ 58
తతః___
భుంజత్స్వమాత్యేషుఫలానితాని।స్వయంచకించిత్ఫలమాశరాజా
యత్రావిశన్నాగవరస్తదేవ।బభక్షకాలేనగృహీతచేతాః॥ 59
ఫలాచ్చతేస్మాత్పరిభక్ష్యమాణా।దణుఃకిమిస్తామ్రతనుర్బభూవ
సతంగృహీత్వాసచివానువాచ।నమేఘనాభీరిహ తక్షకో హినాస్యాత్॥ 60
అస్తంసముభ్యేతిరవిశ్చసత్య।వాగస్తుయోగీసదశేత్కిమిర్నాం॥
ప్రహాసన్నితి తంక్రిమింనృపో।నిదధేకంఠ తలేవిమూఢధీః
సచతక్షకరూపమాప్తవాన్।నృపమావేష్ట్య యదాత్మభోగతః॥ 61
విషాత్మనాతక్షకపన్నగస్య।సద్యోవిదగ్ధం వపురస్య రాజ్ఞః
హాహాకృతంతత్ర బభూవసర్వం।సురాశ్చఖే విస్మయమీయురేవ॥ 62
సనిర్గతోగ్నిః ప్రముఖాధ్వనాత।త్వరంహరేధామ యయౌనరేంద్రః
తదానదద్దుందుభిరాదితేయా।ప్రసూనవృష్టిశ్చదివఃపపాత॥ 63
తస్యోర్ధ్వదైహిక మధో జనమేజయాఖ్యః
పుత్రోప్రి యథా విధివిధాయ విధానవిజ్ఞః
పిత్రాధురం ధరణిపాలనకర్మణస్తాం
న్యస్తాం నహాన్ జగదిదం పరిరక్షసర్వం॥ 4

జనమేజయచరిత్రప్రారంభః

విచింతయన్ పితుర్మృతిం నృపస్సతక్షకాహినా
జహారసత్రమధ్వరం సహద్విజై రమర్షితః
నిపత్య సర్వపన్నగా స్సమేధితేనవే తదా
వినేశు రగ్రజోదితై ర్మనూత్తమై రుపాహృతాః॥ 65
భియాశరణమేయివాన్ సురపతిం తదాతక్షకః
పపాతనతుపావకేశతముఖేన సంస్తంభితః
నిశమ్య జనమేజయస్తదిహాసంపతే త్తక్షక
స్సహేంద్ర ఇతి దోషతస్సముజుహావ త్స్రుచా జ్యాహుతీః॥ 66

తత స్సహేంద్రం తముతక్షకాహిం।పదాచ్ఛలం తం సముదీక్ష్య భీతం
నివర్తయన్ భూపతిమేవమూచే।బృహస్పతి స్సత్రముపేత్య ధీమాన్॥
రాజ న్నముష్యామృతపాయినో హి। ర్మృత్యుర్నకౢప్తశ్శమమేహి తస్మాత్
సర్వోపి జంతుస్స్వకృతం తు భుఙ్క్తే।తథాపి తా తేపి మృతస్స్వదోషాత్॥ 68
ఆస్తీకనామా పితదైత్యయజ్ఞం।దృష్ట్వా జరత్కారుసుతో స్తువత్తం
మాత్రానుజప్రార్థితయా ప్రణీతః।సంజీవనాయాహిగణస్య రాజన్॥ 69
స్తవేన తుష్టో జనమేజయోపి వరంవృణీష్వేతి తమాహ ధీమాన్
సత్రాధ్వరోయం వినివర్త్యతామిత్యప్రార్థయ త్సో హి కులావనార్థీ॥ 70
నిశమ్య తాం దేవ గురో రుదారాం।దత్వా జరత్కారుసుతాయ కామం
సమ్మానయం స్తౌ నృపతి ర్వివేకీ।తత్సర్పయాగాద్వినివర్తితో భూత్॥ 71
ఉద్వాహ్య కాశ్యాం జనమేజయోయం తస్యాం శతానీక మసూత సూనుం
వ్యాసస్య శిష్యాదశృణోచ్చ త ద్వై।శంపాయనా ద్భారతమైతిహాసం॥ 72
ఉద్వృద్ధకృష్ణాంఘ్రిసరోజభక్తిః।శ్రుత్వా భవిష్యాంచ కలేః ప్రభావం
ఉద్విగ్నచేతా హయమేధమగ్ర్యం।వ్యాసాజ్ఞయా హర్తుమియేష రాజా॥
సకావషేయేన తు రాహ్వాయేన।పురోధసా ధాయ తురంగమేధం
అన్యైరపీజేపురుషం పురాణం।స రాజసూయైః క్రతుభి ర్వరేణ్యైః॥ 74
తస్యాశ్వమేధే గృహిణీం వరాంగీం
సంజ్ఞప్త మావిశ్యహయం సురేంద్రః
భోక్తుం సమైచ్ఛ త్తదుదీక్ష్య బుధ్వా
ధ్వర్యుశ్శశంస క్షితిపోత్తమాయ॥ 75
పారిక్షితః క్రోధవశ స్తత స్తత్।శ్రుత్వాశపత్ శక్రమయుక్తవృత్తం
యక్ష్యంతు నత్వామధునాదివాజి।మేధై ర్విరాజశ్చ పలంధరణ్యాం॥ 76
తానృత్విజశ్చ విషయా న్నిరకాసయత్ స్వాత్
తద్దుర్బలిత్వ చలితం క్రతురాజమైక్ష్య
పత్నీంచ వీక్షితుమనిష్ట మనా మనస్వీ
నిర్యాతనాయ సదనా న్మనుతే స్మ రాజా॥ 77
విశ్వావసు ర్నామ తదైత్యభూపం।గంధర్వరాజేద మువాచ ధీమాన్
నైవత్వయాస్యాం పరిశంకనీయో।దోషో న చాన్యోపమితే యమీశ॥ 78
రంభా భవ త్కాశిపతే స్సుతేయం।త్వమాహరశ్చ త్రిశతాశ్వమేధాన్
అతో సహిష్ణుస్సురరాట్ త్వయీదం।చకార కృత్యం మఖవిఘ్నకామః॥ 79

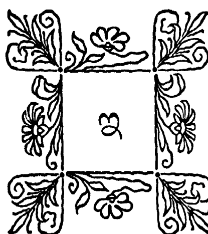
బిభేతి నిత్యం భవత స్సురేంద్రః।మాయాంతదేనామతనోన్మహాత్మా
నైవాత్రిదోష స్తవ ధర్మపత్న్యాః।భుంక్ష్వామలాం శాంతమనాన్యపేమాం
ఇతి గాయకవాక్యసారవిత్।తనయఃస్వస్థమనాః పరీక్షితః
గృహిణీం పరిగృహ్యతాం ముదా।బుభుజేవృద్ధయశా యథాపితా॥ 81
అనుజా జనమేజయస్యవై।శ్రుతసేనోపిచ భీమసేనకః
అభవ న్నథ చోగ్రసేనకః।సహతైరామఇవవ్యభాసత॥ 82
పుత్రో పిత స్యాధిగతోపి హి।యాజ్ఞవల్క్యాత్ త్రయీంసాంగరహస్యశీర్షాం
కృపాదనా ప్తాస్త్రగణోపదేశో।జ్ఞానంపరం ప్రాపచశౌనకర్షేః॥ 83
సుత స్తతస్యోదభవ త్సహస్రానీకాహ్వ యోనుష్ఠిత వాజిమేధః
తస్యాత్మజోజాయత చాశ్వమేధ।దత్తోమితో భూదధి సీముకృష్ణః॥ 84
తస్మా న్నిచక్షు స్తన యోజనిష్ట।యో హా స్తినాఖ్యేనగరే వినష్టే
గంగాజలేనాధిగతో విశేషే।కౌశాంభ్యభిఖ్యాం నగరీ ముదారాం॥ 85
ఉష్ణ స్తస్య సుతోజజ్ఞే।తస్మాత్ చిత్రరథో భవత్
అభూచ్ఛుచిరథ స్తస్మాత్।వృష్ణిమాగ్ తత్సుత స్మృతః॥ 86
సుషేణ స్తస్య తనయః।సునీథ స్త త్తనూజనిః
నృచక్షురపిత త్పుత్రః।తత్సు తోపి సుఖానిలః॥ 87
తస్మా త్పారిప్లవోజజ్ఞే।సునయస్య పితానృపః
మేధావీసునయాం దాసీత్।తస్మా దపి రిపుంజయః॥ 88
దూర్వ స్తతోనిమి స్తస్మాత్।జజ్ఞేతస్మాత్ బృహద్రథః
బృహద్రథా త్సుదాసోభూత్।శతానీక స్తదాత్మజః॥ 89
తస్మాదుదయనోజజ్ఞే।తస్యాపత్యం విహీనరః
దండపాణి రభూ త్తస్మాత్।నిమిత్తాఖ్యశ్చ త త్సుతః॥ 90
క్షేమక స్త త్సుత స్తస్మిన్।సమాప్తం త త్కులం స్మృతం
కల్యాదివర్ష సాహస్రిమేతే భూమిమపాలయన్॥ 91
పూరోరయం మహాన్ వంశ।స్సోమకాం తస్సమీరితః
య త్రాచ్యు తేచలాభ క్తి।రాకరేమణయో యథా॥ 92

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవమహాకావ్యే ఉత్తరభాగే
పరీక్షిచ్చరిత జనమేజయచరితవర్ణనం
నామ త్రింశస్సర్గః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీ శోభనాద్రిశ వైభవ మహాకావ్యం

త్యత్రాఖ్యమహర్షివంశజనుషా
గోపాలకృష్ణార్యతః
సంప్రోక్తావివిధాః యదూత్తమగుణామోదాధి
సంవాసితాః
శ్రుత్వా దివ్యకథాః ప్రమోది హృదయః
ప్రీత్యా ప్రశంసంశ్చతం
శ్రీమాన్ వేంకటరంగభూపతివరః ప్రాహేద
మత్యాదరాత్ ॥ 1

శ్రీమత్ శోభనశైల నిత్యవసతే ర్నాయానృసింహప్రభోః
ప్రాదుర్భావకథోపథామనుకథా నానావిధా స్తేశ్రుతాః
ఆదిస్సృష్టిరథో చతుర్ముఖకృతా రుద్రాదిమానాంజనిః
సృష్టి శ్చాత్రి మరీచిముఖ్యవిహితా నానాపదానాన్వితా ॥ 2

మార్కండేయచరిత్ర మచ్యుతగుణోద్దీప్రం పితౄణాం తథా
వంశోన్మేశ్చమనోఃకథా జనిముఖాస్స్వాయంభువస్యాంతరే
వంశేతస్యమనోః ప్రియవ్రతకథాత త్పుత్రచారిత్ర మ
ప్యాగ్నేభేశ్వరరక్షణం ధ్రువకథాపుణ్యాచ గీతాత్వయా ॥ 3

అంగస్యాపి పృథోశ్చరిత్ర మతులం దక్షోపదానం మహత్
సావర్ణం చరితం చవాసుకిముఖా హీనాంజనిః కాశ్యపీ
రక్షోయక్షగ ణాప్సరో సురవరా గంధర్వ విద్యాధరాః
తిర్యక్కింపురుషాశ్చ కిన్నరగణాః దేవర్షి జన్మాపిచ ॥ 4

దైతేయాన్వయకీర్తనే భగవతః క్రోడావతారోహరేః
పుణ్యాం భూద్ధరణం హిరణ్యనయనప్రధ్వంసనం తత్కృతం
జన్మాద్యం చరితం హిరణ్యకశిపోః ప్రహ్లాదజన్మేహితం
ప్రాదుర్భూతిరథోనృకేసరివిభోః దైత్యార్దనం చశ్రుతం ॥ 5

ప్రహ్లాదేశ్చరితం తతో బలికథా సృష్టిస్తతో మారుతీ
వజ్రాంగస్యచ తారకస్య జననం యుద్ధం సురై స్తారకం
స్కాందం జన్మశివాచరిత్ర సహితం కామస్యదాహాదికం
యుద్ధం తారకకృత్తికా తనయయోః ప్రోక్తోవధ స్తారకః॥ 6

జన్మత్రైపురమస్య రుద్రదహనం పశ్చాదదిత్యన్వయ
ప్రస్తావేతువివస్వత స్సుచరితంప్రోక్తంమనోర్జన్మచ
ఇంద్రస్యాథచ విశ్వరూపశిరసాంఛేదశ్చ వృత్రాసురోత్పత్తిః
గోత్రభిదోథవజ్రగమనం వృత్రస్యనాశోమృధే॥ 7

త త్కాకాసుర దుశ్చరిత్ర మపిమే శక్రస్య శాపోమునేః
సంప త్సంక్షపణం తతో బ్ధిమథనం తత్రా మృతస్యోద్భవః
మోహిన్యాకృతి నామృతస్య హరిణా దానం సురేభ్యః
కలిర్దేవానాం చసురద్విషా మథ హరేర్ధామాధియానం పునః॥ 8

మోహిన్యాకృతి దర్శనా త్పశుపతే ర్వీర్యక్షయః శార్ఙ్గిణః
భూయో భార్గవశక్తితో రథధనుర్వాహాదిలబ్ధి బలేః
త్యాగా దింద్రకృతా ద్దివో బలిభిరా స్వాలోక భోగో బలేః
పుత్రార్త్యాదితియాచనే నచ పున ర్మాయావటో రుద్భవః॥ 9

తస్యాథో బలి యజ్ఞవాటగమనం యాచ్ఞా త్రిపాద్యాభువః
శుక్రేణాథచ త ద్విఘాత వచనం స్థైర్యం బలే భాషితే

దానం చాపి తతో భువో బలికృతం తస్యాథ పాతాళభూ
ప్రాప్తిశ్చాపి కుజస్య జన్మ భవతా ప్రోక్తం మయా చశ్రుతం॥ 10

మాయామీనతనో హరే రథ సముద్భావోత్ర మన్వంతరే
తస్యేక్ష్వాకుముఖాత్మజప్రజననం త త్రాంబరీషేహితం
ఇక్ష్వాకో శ్చరితం తతో నిమికథావృత్తం తత స్సౌభరేః
ప్రసక్తం తదను త్రిశంకుచరితం శక్తిశ్చ సాకాశికీ॥ 11

పుణ్యం తచ్చరితంశ్రుతంచహి హరిశ్చంద్రస్యభూభృత్పతేః
వృత్తం సాగరకం భగీరథకథాకల్మాషపాదేహితం
ఖట్వాంగస్యకథాదిలీపచరితప్రస్తావతో వైష్ణవా
ధర్మాశ్చశ్రుతిసిద్ధవైభవజుషః విష్ణోః ప్రభావోపిచ॥ 12

శక్తిశ్చాపి రఘోః పురందరజయోద్ఘుష్టాజభూపే హితం
చిత్రం పఙ్క్తిరథస్యవృత్తమతులం రామావతార స్తతః
చేష్టా స్తస్యచగాధిజాధ్వరపరిత్రాణేశబాణాసన
ధ్వంసాద్యాదశకంధరాసురవధాం తాశ్చశ్రుతామే హరేః॥ 13
తస్యైవోత్తరకాండగీతమతులం దివ్యం చరిత్రం విభోః
సీతాత్యాగతురంగమేధకరణం రామాయణాకర్ణనం
సీతాయాధరణీప్రవేశన మథోసభ్రాతురస్యప్రభోః
దివ్యస్థానగతిః కుశాదిచరితం పుణ్యం మయా తే శ్రుతం॥ 14
చంద్రస్యాన్వయరాజవంశచరితాన్యత్యద్భుతానిశ్రియః
పత్యుస్తద్వసుదేవనందనతయా విర్భూతమూర్తే ర్హరేః
చేష్టా స్తత్ర మహర్షిగీతవిభవాః పూరోశ్చ వంశక్రమః
వృత్తం భారతగీతమప్యురుకథం సర్వం శ్రుతం తే మయా॥ 15
హృష్టం మే హృదయం హరేః పదతుళస్యామోదసంవాసితాత్
త్వద్వాఙ్నిర్ఝరనిర్గతాదిహకథాపుణ్యాంబుసంక్లేదనాత్
కింతు శ్రోతుమిహోత్సహే శుభగిరీశస్యప్రభోః పావనీం
ప్రాదుర్భావకథామముత్ర ధరణీభృద్వర్యశృంగే కవే॥ 16
నిశమ్య తద్వేంకటరంగభూపవచోఽతిమాన్యస్వయలబ్ధజన్మా
ప్రహర్షితాత్మోత్తరమస్యవాక్యాద్గోపాలకృష్ణః కవిరాచచక్షే॥ 17
యః పూర్వముక్తో నహుషాఖ్యచక్రవర్తీ రజినామహితత్సగర్భ్యః
భ్రాతా యవీయాననవస త్సురాష్ట్రదేశాధిపో హాటకనామపుర్యాం। 18
దైవాసురేతు సమరే యమమర్త్యసంఘై
రభ్యర్థితో సురవధాయ రజిర్నరేంద్రః
ఇంద్రత్వమైచ్ఛ దసురక్షపణావసానే
దేవా స్వకార్యచపలాశ్చ తథేత్యవోచన్॥ 19

అథ రజిరధిష్ఠితరథో విధృతశరాసనస్సురగణపరీవృతః ప్రవిష్టాసురసేనో మౌర్వీరవముఖరీకృత దిగంతరః ప్రభంజన ఇవవారిదాన్ శరవృష్టిభి రశేషా నసురగణాన్ వ్యధూనయత్॥ 20

తదస్వంద్రేణ ప్రముదితహృదయే నాత్మానం పితృత్వేనోప తిష్ఠమానేన శిరసా ధృతస్వ చరణయుగళేన ప్రణిపతనపురస్సరం స్వారాజ్య మర్థితో రజి స్తస్మై పునరపీంద్రత్వం ప్రదాయస్వం నగరమాగతః

ప్రజాః పరిపాలయన్ననుష్ఠితాధ్వరగణః పరమపురుష చరణసరసిజ
ధ్యానార్చన ప్రణామాది భిర్వినీతకాలః పరమపదమాససాద॥ 21
రజేస్తనూజాస్సత్యవ్రతముఖాః పంచశతసంఖ్యాకాః పితరిసంస్థితే
నారదచోదితాశ్శతక్రతుముపేత్య స్వపితృం శం స్వారాజ్యమర్థి
తవంతస్తదప్రదానాదిందేణ విరుధ్యతం జితవంతస్స్వయమేవేంద్ర
త్వమకుర్వంత॥ 22
అథ చిరాయ బృహస్పతిరిందేణాసురసంహారక విధివిధానాయ
బహుశః ప్రార్థితస్తదంగీకృత్య తేషాం బుద్ధిమోహాయ శక్రస్య తే
జోభివృద్ధయేచాభిచారిక మనుదినమన్వతిష్ఠత్॥ 23
తదనుతానాభిచారిక కృతబుద్ధి మోహాననుదినపరిక్షీణ తేజసో
రజిపుత్రాన్ అశేషానధర్మనిరతాన్ శతక్రతు బృహస్పతి నాప్యాయిత
తేజాస్సమరే వినిహత్య పునరపి స్వపదమాక్రమత॥ 24
సత్యవ్రతస్య రజిపుత్రస్య నిరంతర హరిచరణారాధన నిరతస్యభగ
వతః ప్రసాదేన శుభవ్రతోనామ తనయస్సమజని॥ 25

పుత్రే రాజ్యధురంన్యస్య। సత్యవ్రత మహీపతిః
భగవద్భక్తిచపలో। దివ్యం ధామగతో హరేః॥ 26

అథో నషోడశవర్షోఽపి శుభవ్రతోఽధిత నిఖిలవిద్యః పితేవ భగ
వతి నిరంతనియతమనావహన్నేవ రాజ్యభరం దిగ్విజయాయ ప్రవృత్తః
పాండ్య కేరళ వంగ కళింగ సింహళ మాళవ పారశీక వరహాట
విదర్భ కోసల కాంభోజప్రముఖాన్ సకలానపి విషయాన్ విజిత్య
దిగంతర వితతయశాః వైదేహీం శుభాంగీంనామ స్వయంవర ఉద్వా
హ్యానుష్ఠితాశ్వమేధః క్రతుఫలంచ భగవతి పరమపురుష ఎవార్పయా
మాస॥ 27

అథ కదాచిత్ స్వానుగ్రహణాయ స్వలోకాదాగత వతాప్ర
త్యుత్థాన ప్రణామాదిభిరారాధితేన సుఖోపవిష్టేన సనత్కుమారేణ
భగవాన్ వాసుదేవ ఏవపరమకారణంధ్యేయంశ్చ తస్యైవ చరణయు
గళధ్యాన నిర్మలీకృత మనాస్తద్విష్ణోః పదమధిరోహంతి నిర్హేతుక
మేవోపదిష్ట పరమశ్రేయాః శుభవ్రతో రాజర్షిః తేనైవోపదిష్ట
నారసింహమంత్రస్తదేవనిత్యం జపన్ నిఖిలవిషయ వితృష్ణో మంత్రి
ష్వేవ నిక్షిప్త రాజ్యస్తపస్యా పరాయణో నగరాన్నిర్గతో విహిత

మహీంచరణో వరాహతీర్థతట సంస్థితం శుభాచలంనామ మహీధరమ
పశ్యత్ ॥ 28

కృష్ణానద్యాః ప్రాగ్వహంత్యాః పవిత్రే
తీరే వామే యోజనద్వంద్వదూరే
రాజన్నిత్యం రాజతేయం శుభాద్రిః
తీర్థస్యాంతేచాపివారాహనామ్నః ॥ 29

నామాన్యస్య యుగక్రమేణ కథయంత్యార్యాః పురాణార్థవి
జ్ఞాతారోవ పురప్యదభ్రమహిమావిఖ్యాతి మాసేదుషః
కళ్యాణాద్రి రభూత్పురాథ శుభభూభృత్ స్వప్నశైలస్తతః
తిష్యాఖ్యేత్రియుగేతు శోభనగిరిః పుణ్యస్థలీ శోభితః॥ 30

స్వర్ణాకృతిః కృతయుగేథచ రత్నరూపః
త్రేతాయుగే రజతరూపధరః పరస్తాత్
శైలోయమాశ్రిత సమస్తవికర్మహారీ
స్థాలోపలాకృతిరముత్రయుగేచకాస్తి॥ 31

తీర్థం చేదం భూవరాహస్యపాదాఘాతాదంతస్తోయధౌగర్తరూపం
నామ్నాతస్యైవాపి దేవస్యలోకేఖ్యాతిం ప్రాప్తంసర్వదాశోష్యవారి॥
వరప్రదానేన వరాహమూర్తేః స్తుతస్య భూమ్యానిజ ధర్మపత్న్యాః
స్నానాదిభిస్సర్వజగత్పునానం కృతేవరాహాఖ్య మిదంబభూవ॥ 33
త్రేతాయుగేనంతసరస్తులక్ష్మీతీర్థం పరస్తాదిహ దేవతీర్థం
నామాన్యమున్యస్యపురాణసిద్ధా కథానుబంధీని నరేంద్రభాంతి॥ 34

ఏవంభూతమహిమ్నో వారాహతీర్థస్యాంతికస్థితం శుభాచలమీక్ష
మాణ శ్శుభవ్రతో మహీపతిస్తమేవ తపశ్చర్యావసతి మనుచింత్యాత
దేవతీర్థం విగాహమానః క్రమేణఫలపర్ణోదకాహారా నపిపరిత్యజన్ వా
యుమాత్ర భక్షకః వర్షవాతాతపసహః పాదాంగుష్ఠతలనిపీడిత భూత
లఃపరమంపురుషంనృసింహ వపుషం సనత్కుమారోపదిష్టమను నాసం
తతమనుధ్యాయన్నవతస్థే॥ 35

తదేంద్రేణశుభవ్రత తపోనిష్ఠావిభీతహృదయై రమరైశ్చోదితేన తత్త
పోవిఘ్నకరణాయ సంప్రేరితారంభామునిజన మోహనవేషభాషాభి
రామా వీణాపాణిః శుభవ్రతాశ్రమ ముపస్థితా తన్మోహనాయ విర
చిత బహువిధశృంగార విలాసాతస్యాప్రచ్యుతాం భగవతినిష్ఠాంవీక్ష్య

విముఖశక్తిః వ్రీడానతవదనా పునరపీంద్రముపేత్యసర్వం తచ్చరితమ
శంసత్॥ 36

ఇంద్రేణచ స్వపదవిభ్రంశ శంకేనాభగవాన్ తచ్ఛమనాయ సంప్రా
ర్థితస్త మాశ్వాసయామాస॥ 37

అథభగవాన్ పరమపురుష శ్శుభవ్రతతపః ప్రసన్నహృదయస్తమను
గృహ్ణన్ నృసింహప్రాదుర్భావమాపన్నః పంచాయుధ పరిష్కృతక
రో లక్ష్మీసమాలింగితవక్షాస్తార్క్ష్యాధిరూఢః ప్రత్యక్షిత రూపశ్శుభ
వ్రతమాత్మాన మదర్శయత్ ॥ 38

సంసేవ్యతం నరహరిం నృపతిః
ప్రహృష్టస్తుష్టావ వేద శిఖరోదిత పుణ్యసూక్తైః
తేనప్రసన్న మనసా పరిపృష్టకామ స్సాన్ని
ధ్యమేవ వరమత్రగిరా యయాచే॥ 39

తథేతి చాంగీకృత వాన్నివాసం। శైలేత్రనిత్యం నృహరిరమేశః
క్షేత్రం శ్రితానాము ముకంజనానాం।మోక్షోథ వేదిత్య వదన్మృతానాం

ఇత్యుక్త్వార్చాకృతిం ప్రాప్తో।నృకేసరివపుర్హరిః
శుభాచలస్య శిఖరే।సాన్నిధ్యమతనోత్సదా॥ 41

శుభవ్రతోపి రాజర్షిః।మూర్తీభూతం తపఃఫలం।
సంసేవమానో నృహరిం।తేత్రైవచిరమావసత్॥ 42

పక్షమాసాబ్ద నియతా। నుత్సవాన్ తస్యవర్ధయన్
గిరే రధస్తాన్నగరీం। నిర్మమేస్వః పురోపమాం॥
శూరసేన పురంనామ్నా। తదేతదభవత్ శ్రుతం॥ 43

ఔత్సవీం మూర్తిమనఘాం। నిర్మాప్య ముఖ్యశిల్పిభిః
ధ్వజారోహమహంచక్రే। కార్తికేమాసి భూపతిః॥ 44

పూర్ణిమాయా మవభృథం। సంకల్ప్యసశుభవ్రతః
నవాహ్నిక ధ్వజారోహ। మహామద్భుత మాతనోత్॥ 45

ధ్వజారోహ దినేప్రాతః। పుష్పకాధిష్ఠితో హరిః
సేవామదాన్నరేంద్రాయ। మోదయన్ జనతామనః॥ 46

శేషవాహన మాస్థాయ।తన్నిశాయాం వ్యభాసత
పరేద్యుః ప్రాతరాస్థాయ।శిబికాం వ్యలసద్ధరిః॥ 47

అధిష్ఠితో భూత్తదా రాత్రౌ।సింహవాహన ముజ్జ్వలం
తృతీయేచ దినేప్రాత।శ్శిబికామే వసం శ్రితః॥ 48
రాత్రౌ తస్యామధిష్ఠాయ।హంసం దివ్యమరాజత
చతుర్థే పుష్పకం ప్రాత।ర్నిశిమారుతి వాహనం॥ 49
పంచమేహ్ని జగన్మోహి।న్యాకృతిః శిబికాగతః
అమోదయతభక్తానాం।మానసాని నృకేసరీ॥ 50
సుపర్ణవాహనం తస్యాం।రాత్రౌ హరిరధిష్ఠితః
శుభవ్రతమనః శ్రీమాన్।ప్రీణయామాస వత్సలః॥ 51
వసంతోత్సవమాతేనే।షష్ఠేహని నృకేసరీ
గజవాహన మాస్థాయ। రాత్రౌ తస్యాం వ్యరాజత॥ 52
సప్తమేహని రాత్రౌచ।సూర్యచంద్రా వధిష్ఠితః
అష్టమే పుష్పకం ప్రాతః।నిశితుంగ తురంగమం॥ 53
నవమే రథమారూఢః।హరి న్నృపమతోషయత్
మధ్యాహ్నేవ బృథ సత్రే।వాభవ త్ప్రాపయన్ జనాన్॥ 54
ధ్వజావరోహణం కృత్వా।రాత్రౌ తస్యాం శుభవ్రతః
శయనోత్సవమాతేనే।హరేశ్శ్రమ నివారణం॥ 55
శ్రీపుష్పయాగవిధినా।పరేహ్ని సమతోషయత్
శుభవ్రతో మహీపాలో।విష్ణ్వర్పిత నిజధనః॥ 56
బ్రహ్మాద్యా స్సకలాదేవా।నృకేసరి మహోత్సవం
శుభవ్రత కృతం భక్త్యా।సివం తేనుదినంముదా॥ 57
ఆరాధనంచ నృహరే।ర్వైఖానస విధానతః
కల్పయామాస మేధావీ।శుభవ్రత మహీపతిః॥ 58
ఉత్సవార్థంచ నగరీం।నిర్మాప్య శుభలక్షణాం
వీధీరాయత విస్తీర్ణా।నిర్మమే తత్రభూపతిః॥ 59
అర్చకాన్ పాచకాం స్తస్య।తధైవపరిచారకాన్
యధాయధం వినిర్దిశ్య।మోదమాప మహీపతిః॥ 60
తేతుసంశుద్ధమనసో।వైష్ణవా।భగవత్పరాః
ఆజ్ఞాం నృపస్య సిరసా।వహంతో హరిమార్చయన్॥ 61
ఏవం శుభవ్రతక్ష్మేశ।ప్రత్యక్షీ కృతవిగ్రహః
కులదైవత యాభాతి।యుష్మాక మధునా హరిః॥ 62

కించేదమభిధాస్యామి।తీర్థస్యా ముష్య వైభవం
యుగత్రయే యతోఽముష్య।నామత్రయ ముదాహృతం॥ 63
పురా కదాచి న్నిలయం రమాయాః।వైకుంఠలోకే భగవాన్ జగామ
తదా పరాధీన మతిర్న చైనం।దదర్శ దేవీ వినిమీలితాక్షీ॥ 64
నోత్తిష్ఠమానాం సముదీక్ష్య నాథ।మపి స్వపీఠాత్ జననీం త్రిలోక్యాః
దృష్ట్వా హ్యనంతోఽద్భుతమాపచిత్తే।యథాగతం చైవ హరిర్జగామ॥ 65
తతః క్షణాదూర్ధ్వముదీక్ష్య లక్ష్మీ,।సంభ్రాంతచిత్తా సవిధం స్వభర్తుః
అభ్యేత్య చావందత నైజమాగః।క్షమాపయంతీ జగతాం సవిత్రీ॥ 66
నాథోఽపి తస్యా సవిబుధ్య శాపం।ధ్యానాస్పదం మందమసౌ జహాస
పతన్ననంతః పదయోస్తతోఽస్యాః।వ్యజిజ్ఞపధ్యా యసికిం తదేతి॥ 67
సానంతమూచే శుభశైలశృంగే।శుభవ్రత ప్రార్థన యాపతిర్మే
నృసింహరూపీ కృతసన్నిధాన।స్తత్రాహమాసం ప్రవణా తదానీం॥ 68
తతస్త్వనంత శ్శుభశైలసంస్థం। ద్రష్టుం నృసింహం త్వరయాజగామ
దృష్ట్వా సహస్రాక్షిభిరప్యహార్యం। ముమోద వారాహసుతీర్థతీరే॥ 69
కంచి న్మతంగం మృగయాకులాంగం
హంతుం సమైచ్ఛ త్సముదీక్ష్య నీచం
యావద్రిజో వృష్టిరభూత్తదగ్రే
తయాభవన్ముగ్ధమతిః ఫణీంద్రః॥ 70
అథావిరాసీత్ భగవాననంత। మూచేచ నీచోఽపిచ మత్సమోఽయం
మత్క్షేత్రవాసేన తతోఽస్య హత్యా। సంకల్పత స్తే జనితం మహైనః॥ 71
తదత్ర తీర్థేతు వరాహనామ్ని। స్నాత్వా జహీదం దురితం ఫణీంద్ర
నామ్నా తవేదం ప్రథితం భవేద్ధి। యుగాంతరేనంత సమస్తలోకే॥ 72
ఉక్త్వేత్థ మంతర్హిత విగ్రహేస్మిన్। స్నాతోఽజహాత్తద్దురితం ఫణీంద్రః
హృష్టో యయావథా మతోఽస్య జజ్ఞే। హ్యనంతతీర్థం త్వితి నామధేయం॥
అథాస్య ద్వాపరే లక్ష్మీ।తీర్థాఖ్యాన స్య కారణం
పురాణసిద్ధం వక్ష్యామి।శృణు తద్ధరణీపతే॥ 74
మాంధాతా మహీపః పురాజితరిపుః భుక్త్వాచ భోగాన్ బహూన్
సప్తద్వీప పతిర్వినష్ట విభవః కాలేన కేనాపిచ
భూయోలబ్ధుమనాః స్వకాం శ్రియమిదం వారాహతీర్థం శ్రితో
లక్ష్మీ మంత్రవరం పరాశరమునే ర్లబ్ధ్వాజపత్ స్వస్థధీః॥ 75

తుష్టా తత్తపసారమాస్య సరసః పద్మాత్ నృపస్యాగ్రతః
ధ్యాతుః ప్రాదురభూత్ నిరీక్ష్యస నృపోదేవీం జగన్మాతరం
స్తుత్వా సూక్తవరైస్త్రయీశిఖరగైః సంచోదితే వాంఛితే
సర్వం వైఫలమాప్తమేవ భవతీదృష్ట్వేతితా మబ్రవీత్॥ 76
భావం తస్యవిబుధ్య లోకజననీ ప్రీతాపునః ప్రాహతం
తీర్థేస్మిన్ వినిమజ్జనాత్తవమనోభీష్టం ఫలం సిధ్యతి
ఇత్యుక్త్వాంత రధాద్రమాథ నృపతి ర్విశ్వస్తతద్భాషితః
తీర్థే తత్రైవ మమజ్జతత్పదయుగ ధ్యానాచలాత్మాముదా॥ 77
తస్మిన్ మజ్జనవైభవా న్నిరగమద్రాజా సరోగర్భతో
మాంధాతా చతురంగసైన్యసహితో జిత్వా సపత్నాన్ బహూన్
భూయోరాజ్య మవాపతేన చరమా తీర్థాఖ్యమాసీదిదం
యోవాకోపిజనోత్ర మజ్జతిభవే ద్రాజ్యాధిపో భూపతే॥ 78
కలావతీయుగేదేవ।తీర్థాఖ్యానమిదం యతః
హేతుమేతం ప్రవక్ష్యామి।పురాణ పరికీర్తితం॥ 79
తీర్థే దత్తవరేత్ర కోలవపుషా తత్పాదఘాతోద్భవే
పుణ్యే సర్వజగత్ప్రసిద్ధవిభవే దివ్యే శుభాద్ర్యంతగే
స్నానా దేవపరంపదం భగవతో దృష్ట్వా సమారోహతో
మర్త్యాన్ దేవపతిః స్వకీయపదవీ భ్రంశేచ శంకాకులః॥ 80
శ్రుత్వా తద్విభవం బృహస్పతి గిరాశక్రస్సదేవో భువం
గత్వా తీర్థమిదం నిరీక్ష్యకులిశా ఘాతైర్బహూన్ భూధరాన్
కృత్వా ఖండితవిగ్రహానిహ పరిక్షిప్త్వాచ బహ్వీర్స్మదః
చక్రే త్వప్రహతం నిశమ్యతదిదం క్రుద్ధాహరేః కింకరాః॥ 81
రుధ్వా దేవగణై స్సనందనముఖాః శక్రం హరేః కింకరా
తీర్థేచాత్ర నివేశితా న్గిరిశిలా ఖండానథోద్ధారయన్
భూయశ్చక్రురతీవ సర్వజనతా సేవ్యంతదే తత్సరః
ఖ్యాతిం ప్రాపహి దేవతీర్థమితి చక్షేత్రేవరాహ ప్రభోః॥ 82
కించ॥మాళవేషు విదిశాభిదం పురం।కించిదస్తి ఖలునిస్తులప్రభం
తత్రకశ్చన సుశర్మనామకో।భూసురస్సమ భవత్తపోనిధిః॥ 83
విలాసినీ తస్యతు ధర్మపత్నీ।రూపేణ ధన్యాసతియా కదాచిత్
జగామ పుణ్యాస్సరితశ్చ పుణ్యక్షేత్రాణి సంద్రష్టుమనాద్విజేంద్రః॥ 84

సా కామమనున్నా నియమేనయుక్తా।పతిం నిశాయాం పరిరభ్యపత్నీ
స్వపంతమభ్యావయ దుగ్రరూపాత్।వ్రతాత్ బలాత్కారవశంవిధాయ॥

తతః ప్రబుద్ధే నహుషావిసృష్టా।ద్విజేనసాగర్భభరం దధానా
పురీమవాప్తా వసుధాభిధానాం।స్వేచ్ఛారతిం తత్రవిటైశ్చకార॥ 86

సాభ్రష్ట గర్భాసురతాతివేగాత్।బభూవతస్మా ద్యుగళం ప్రజజ్ఞే
పుమానభూత్సువ్రత నామధేయః।సుకన్యకాఖ్యా యువతిశ్చతత్ర। 87

సాత్యక్తపుత్రా పురితత్రమూఢా చచారకామాభిరతి ర్విటౌఘైః
తౌచాపికాలేన వివృద్ధదేహా।బభూవతుర్యౌవనశోభితాంగా॥ 88

సవై యువాసువ్రత నామధేయః।కామీచరన్ తత్రపురేభగిన్యా
సాకం మదాంధో గణికాభిలాషీ।నిస్వోభగిన్యైవ మిమేళమూఢః॥ 89

విలాసినీం తామపిమాతరం స్వాం।దృష్ట్వాయథేచ్ఛా రతిసక్తచిత్తాం
రత్యైయయాచే సవిమూఢచిత్తః।స్త్వన్యం తముద్వీక్ష్య ససారతస్యాః॥

జానంత్యపి స్వంతనయంతముద్యా।త్పయః ప్రపూరేణ విలాసినీసా
కామాభితప్తా వినిపీతమద్యా।శునివరేమే తనయేనసాకం॥ 91

మాత్రాభగిన్యా సహసంగతస్సః।చరన్ యథేచ్ఛం సురతం విమూఢః
క్షుధాపరీతో ద్రవిణేనహీనః।దిశాసుబభ్రామ తృషాచభిన్నః॥ 92

ప్రవిశ్య చండాల నిశాంతవాటీః।ఆహారకామ స్సహసైవతాభ్యాం
త్యక్తం నిషాదైః శునకస్యమాంసం।భుక్త్వోదరం పూరితవాన్ కదాచిత్॥

యదృచ్ఛయాస్మిన్ స్వసృమాతృయుక్తే।గ్రామేశుభాద్రే రుపకంఠసంస్థే
స్థితే తదీయో విపులోఘురాశిః।నిర్ఘాతరూపః పురతోఽస్యతస్థౌ॥ 94

నిర్ఘాతశబ్ద శ్రవణేన మూఢాః।భూమౌ విసంజ్ఞాన్ పతితాన్ జవేన
వ్యాఘ్రో నిరీక్ష్యాటవికావిహారీ।కంఠస్థితాసూన్ విచకర్ష దంతైః॥ 95

వ్యాఘ్రోగ్రదంష్ట్రా వినిపాతనేన।త్యక్తాసవస్తే సహసైవతత్ర
తేషాం మహాపాతకినామభోజ్యం।మత్వాసమాంసంచ ముమోచవన్యః॥

అథాగతాస్తత్ర యమస్యదూతాః।తాన్ పాపినః పాశధరాగ్రహీతుం
తత్క్షేత్రపాలై ర్మధువైరిదూతైః।బద్ధాబహిస్స్వం దితుమక్షమంతే॥ 97

భృగుర్మహర్షి స్సముపాగతస్తత్
క్షేత్రం నిబద్ధాన్ యమకింకరాన్ తాన్

నిరీక్ష్య పప్రచ్ఛ రమేశదూతాన్
కిమేతదిత్యాహు రథాస్య తేతత్॥ 98
తత్రాగతోభూత్ భృగువిష్ణుదూత।సంవాదకాలే సమవర్తి దేవః
ప్రణమ్య దాసాన్ మధుసూదనస్య।భృగుం చ నత్వేద మువాచ ధీమాన్॥
మునే తవాత్రా గమనం కదావే।త్యుదీక్షమాణ స్థితవాన్ దయాళో
భటా మదీయా మధువైరిదూతై।ర్బద్ధా ఇహాజ్ఞాత హరిప్రభావాః॥ 100
క్షేత్రం త్విదం ముక్తిదమాహురత్ర।దేహాత్యజాం విష్ణుపదాశ్రయేణ
ఈదృక్ప్రభావా పరిబోధినో మ।ద్భటా హరేర్దాసవరైర్నిబద్ధాః॥ 101
అహం పునర్మోచయితుం న శక్త।స్త్వామద్య యాతశ్శరణం మహర్షే
తతః స్వయం విష్ణుపదాబ్జయుగ్మ।విమోచయైనాన్ ప్రణిపత్య రక్ష॥ 102
యథా దయాస్యా న్మధుసూదనస్య।తథైష తం ప్రార్థయ లోకనాథం
తథేత్యుదీర్యాథ భృగుర్మహర్షి।శ్శుభాద్రిశృంగం సముపారురోహ॥ 103
ఘనాఘనాభం కమలాయతాక్షం।కరద్వయోద్దీప్త సుదర్శనాబ్జం
లక్ష్మ్యా సమాలింగిత వక్షసంతం।భృగుర్మహర్షిర్నృహరిం దదర్శ॥ 104
నత్వా తదంఘ్ర్యోః ప్రణతో దయాళోః।స్తుత్వా చ వేదాంతవచోభిరిద్ధైః
బద్ధాంజలి స్తత్పురతో నతస్థౌ।తమేవమూచే శుభశైలనాథః॥ 105
సుస్వాగతం తే ఖలు వత్స కిం ను।కార్యం తవాత్రా గమనస్య యోగిన్
విజ్ఞాపయామాస తతః ప్రణమ్య।దేవం భృగుః స్వాగమనస్య హేతుం॥
స్వామిన్ త్వదీయై రిహ దాసవర్యైః।కృతాంతదూతా బహిరేవ బద్ధాః
తిష్ఠంతి తాన్ మోచయ లోకనాథ।క్షుద్రైః కిమేతైః స్తవ వత్సలాత్మన్॥
తమాహ శౌరిః భృగుముత్స్మితాస్యః।క్షేత్రేత్ర దేహం ఖలు యే త్యజంతి
తే పాపినో వా శుభకారిణో వా।యయుః పదం మే పరమం పురాణం॥ 108
నేనేశ నాగోత్తమవైనతేయ।ముఖా మదీయాశ్చరణాబ్జభక్తాః
క్రీడంతి నిత్యం త్విహ మర్త్యతిర్యక్।స్థాస్స్వాకృతీః ప్రాప్య తథైవ చాన్యే॥
ఏవం ప్రభావేత్ర మృతాన్ సుపాపా
నపి ప్రపన్నా మమ ధామ దివ్యం
క్రష్టుం ప్రయాతాహి యమస్య దూతా
బద్ధాస్తతో మోచయితుం న శక్యాః॥ 110

శ్రుత్వేతివాచం శుభశైలభర్తుః।పునః పునస్తస్య పదాబ్జయుగ్మే
నిపత్యతన్మోచన మేవధీమాన్।భృగుర్యయాచే హరికింకరాగ్ర్యః॥ 111
సభక్తవశ్యో భృగుణా ప్రణీతః
తాన్ మోచయామాస యమస్య దూతాన్
యమో భృగుశ్చాపి యయాపదంస్వం
హరేః కటాక్షప్రసరైః ప్రహృష్టః॥ 112
కించాపరం వచ్మిశుభాద్రి భర్తుః।నృశింహమూర్తే ర్వితతం ప్రభావం
ఆకర్ణయైతం నియతేంద్రియస్త్వం।యత్కీర్తనాత్సర్వఫలం ప్రసిద్ధ్యేత్॥
పురాకదాచి ద్ద్రుహిణే సభాయాం।స్థితే తటిన్యోనిఖిలాః వరేణ్యాః
గంగాచ కృష్ణా యమునాచ గోదా।వరీ కవేరస్య సుతాచరేవా॥ 114
అన్యాశ్చముఖ్యా స్సరయూముఖాస్తా
స్సంప్రాప్యతాం బ్రహ్మసభాం సురాణాం
తస్థుస్సమక్షం విహితప్రణామాః
స్తుత్వాతదాతా భగవాన్ విరించిః॥ 115
అపూజయ త్పావనభోగ్యతాది।గుణై ర్వినైకాంకిల కృష్ణవేణీం
తేనావమానేన నిరూఢదుఃఖా।పురస్సురాణాం భువమాససాద॥ 116
కథం భవేయం నిఖిలాపగానాం।మధ్యేగుణైః పావనభాగ్యతాద్యైః
చింతాకులాస్తేతుతదాంతరిక్షే।బభూవవాణీ శుభముద్గృణానా॥ 117
కృష్ణేకిమేతేన విచారణేన।నచైవశోకం కురుచింతితార్థే
ఇతస్థితం యోజనత స్సుతీర్థం।వారాహసంజ్ఞం పరమం పవిత్రం॥ 118
కృత్వాతపః తీర్థవరస్యతీరే।యత్కాంక్షితం ప్రాప్స్యసితత్ జవేన
తదంతికస్థం శుభశైలరాజ।మారుహ్యతస్యాగ్ర కృతాధివాసం॥ 119
దేవం నృసింహం ప్రణిపత్యభక్త్యా।నద్యుత్తమాత్వం భవితాఽచిరేణ
విశ్వాసమత్రాచర సోయమాస్తే।హరిః ప్రపన్నా వనకర్మణేత్ర॥ 120
తతస్సముత్థా యజవేనకృష్ణా।వారాహతీర్థం సముపేత్యరమ్యం
కృత్వాప్లవాతత్ర శుభాద్రినాథం।తుష్టావకష్టం మనసస్తరీతుం॥ 121
తస్యైవతీరే విహితస్థితిస్సా।నిత్యం త్రిసంధ్యంప్రవిగాఢతీర్థా
ఆవర్తయంతీ సతతం నృసింహస్యా।నుష్టుభం మంత్రవరంహ్యువాస॥
అథాచిరాత్ శోభనశైలనాథ।స్తస్యైనృసింహః కృపయాసమేతః
సందర్శయామాస వపుస్స్వకీయం।యదాహురప్రాకృత తత్వసిద్ధం॥ 123

తుష్టావకృష్ణా తముదీర్త్యహృష్టా।పుంసూక్తసూక్తైర్విదితప్రభావైః
సహస్రమూర్ధన్ భగవన్నమస్తే।నమస్సహస్రాక్ష సహస్రపాద॥ 124

వ్యాప్తం త్వయేదం నిఖిలంచరాజా।ధిరాజమాహుర్మునయోభవంతం
త్వదంగజాతా ద్విజరాజవైశ్య।శూద్రాస్తథాన్యేచ సురాదిభూతం॥ 125

ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్।స్థితం పరేవ్యోమ్ని కరీంద్రసేవ్యం
మహాంతమాహుః పురుషం భవంత।మత్రావతీర్ణోఽసి సఏవనాథ॥ 126

ఇతిస్తుతః ప్రీతమనా నృకేసరీ।వరం వృణీష్వేతి నదీముపాచతాం
సాప్యాహకృష్ణా నిఖిలాపగోత్తమా।విభైరాభవేయం భవతః ప్రసాదతః॥

తతోహరిస్తా మవదత్ప్రహృష్టః।నిమజ్జతా మన్యనదీషుపుంసాం
శిష్యేత్త్విపాపం త్వయిమజ్జతాంతు పాపంచ పుణ్యత్వముపైతుకృష్ణే॥

నద్యుత్తమాత్వం భవితాసికృష్ణే।కటాక్షతో మే నహిసంశయోఽత్ర
మహాంతి పాపాని వినశ్వరాణి।త్వయ్యాప్లుతానాం సహసాభవేయుః॥ 129

ఏవం హరౌతం వరముద్గృణానే।హాపర్షం ప్రజగ్ముస్సురసిద్ధయక్షాః
వ్యోమ్నః పపాత ప్రసవాభివృష్టిః।జగుశ్చ గంధర్వగణాః ప్రహృష్టాః॥
అంతర్హితే శోభన శైలనాథే।కృష్ణాచ వారాహ జలాప్లుతాంగా
హృష్టా యథాస్థాన మవాప్యసర్వో।త్తమత్వమాపద్యత జాహ్నవీవ॥
ఇత్యేవం నృపమహిమా శుభాద్రిభర్తుః
బహ్మాండే ఖలుగదితో మహాపురాణె
శ్రుత్వైవ తద్దురితమపాస్య యోపికోవా
నాథస్యైవతు కృపయాలభేతభోగాన్॥ 132

ఏవం ప్రభావస్య వరాహతీర్థ।స్యాముష్యతీరే శుభశైలశృంగే
ప్రత్యక్షితస్తేన శుభవ్రతేన।నృకేసరీ భాత్యధునాపిరాజన్॥ 133

తీర్థంతదేత న్నగరీచసైషా।సచైవశైలోనృహరిశ్చసోయం
శివం ప్రదేయుస్తవనిత్యమృద్ధం।సౌరాజ్యపుత్రాప్తి ముఖం నరేంద్ర॥

ఏవం శుభవ్రత మహీపతి పుణ్యమూర్తిః
శ్రీశోభనాద్రి వసతి ర్నృహరిః పరేశః

ఆరాధితో విరురుచే హితదాదిచైత
ద్దేశాధిపైస్తదభివాంఛిత దానవిత్తః॥ 135

కృష్ణా గోదావరీ మధ్యస్థితా మేతాం వసుంధరాం
అప్పారాయాన్వయే జాతాః।తవపూర్వేన్వ భుంజత॥ 136

శ్రీరామచంద్రనృపతి।స్తేషు తే ప్రపితామహః
నూజివీడుపురే రాజ్యమన్వశాద్ధర్మవత్సలః॥ 137

తస్యైక యోజనే దూరే।స్థితే దక్షిణసీమ ని
క్షేత్రే తభూవరాహస్య।శుభాద్రి శిఖరస్థితం॥ 138

ఆరాధయామాస తదా।నృసింహవపుషం హరిం
వైఖానస విధానేన।శుచిభి ర్వైష్ణవోత్తమైః॥ 139

శంఖచక్రాంకితభుజైః।ఊర్ధ్వపుండ్ర లసన్ముఖైః
సదా నృసి హ మనుని।ధ్యాన సంతతర్తిభిః॥ 140

విమానమండపాన్ వప్ర।గోపురాణి సమంతతః
జీర్ణాన్యుద్ధారయామాస।పత్రానిన రధానిచ
ఉత్సవంచాతి మహతా।వైభవేనస మాతనోత్॥ 141

సౌవర్ణమన్వయామాస।సౌవర్ణంవాహనం హరేః
ధ్వజదండంచ సౌవర్ణవర్మణాచ్ఛాదయన్ముదా॥ 142

రధంచ సూత్నం నిర్మాయ। మహాంతం మహమాతనోత్
యమద్యాపి నృసింహేయం। కార్తిక్యా మధితిష్ఠతి॥ 143

అగ్రహారాన్ సమర్ప్యైత్రీన్। నియతారాధనేచ్ఛయా
ధ్యాయన్నేవాస్య। చరణౌ రామచంద్రో దివం గతః॥ 144

తస్యానుతత్సుతోరాజా। శోభనాద్ర్యప్పరాయకః
నృసింహ భగవత్యస్మిన్।పరాం భక్తిముపాదదే॥ 145

సోయం శుభగిరీశాయ। గ్రామమేకం న్యవేదయత్
పితురప్యధికాం చక్రే। నృహరే రుత్సవశ్రియం॥ 146

రధశాలాంచ పత్రాణాం। నిలయాన్ సవినిర్మమే
మహానసంచవిపుల। మహారాన్నవిపక్తయే॥ 147

శ్రీమద్వల్లభరాజాఖ్యాం । మూర్తించాప్య పరాం హరేః
న్యవేశయత్ శుభగ్రామే । పత్యకాయాం మహౌజసం॥ 148

ఫాల్గునేమాసి పూర్ణాయాం । సంకల్ప్యైవ బృధోత్సవం
నవాహ్నిక ధ్వజారోహ । విధినా స్యోత్సవం వ్యధాత్। 149

వత్సరాన్ పంచపంచాశ । త్సంఖ్యాకాన్ సమహీపతిః
షట్ ఖండ శోభితం రాజ్యం శశాసజిత దుర్హృదః॥ 150

షడస్యోదభవన్పుత్రాః । శోభనాంబోదరే విభోః॥
సనూను రేష శ్రితవాన్ । వియచ్చైలమునిం గురుం॥ 151

తత్కటాక్షేప సంలబ్ధ । పంచసంస్కారభూషితః
శ్రీవైష్ణవ శ్రియారేజే । ధనుర్దాస ఇవాపరః॥ 152

వర్ధయిత్వా శుభాద్రీశో । మహతీ రుత్సవశ్రియః
పరంధామ సమాపేదే।సరాజా తే పితామహః॥ 153

అనంతరం పితుస్తస్య। సుతానామాదిమోగుణీ
శ్రీమాన్ నారయభూపాలః। శశాస పృథివీ మిమాం। 154

జనకాదపి సంవృద్ధ। భక్తిశ్శుభగిరీశ్వరే।
అవ్యాహతాజ్ఞో రాష్ట్రేస్వే।తోషయ న్నృహరిం విభుం॥ 155

ప్రాకారమపరం శ్రీమ। దాలయస్యచనిర్మమే
శిలాభిరాచి నోత్తూర్వా।ప్రాకారాంతర భూతలం॥ 156

సోపానాని శుభాద్రీశ।సన్నిధ్యవధి చాగిరేః।
సుగమాని విశాలాని।సవితర్దీని నిర్మమే॥ 157

సౌవర్ణ మర్పయామాస।కవచంమణిచిత్రితం
డోలాం దంతమయీంక్షౌమ।తల్పాంరాజితరజ్జుకాం॥ 158

పాదుకే చార్పయత్ హైమే।మణిపీఠాధిరోపితే
యయోరామన్వతే శ్రీమచ్ఛఠకోపాభిదాం బుధాః॥ 159

అన్యాని భూషణాన్యస్య।ప్రత్యంగం ససమార్పయత్
వాహనానిచ జీర్ణాని।రథంచోద్ధృతవాన్ పునః॥ 160

అఖానయదిదం తీర్థం।వారాహం నితరాం ఖిలం
పరితశ్శుభశైలస్య ప్రదక్షిణపథం వ్యధాత్॥ 161

మానేన భసిశు క్లైకాదశ్యామారభ్యమధ్వరేః
పవిత్రోత్సవ మాజహ్రే।నూతనం స్వీతవైభవం॥ 152

సర్మమేచ నృపోదివ్యం।పవిత్రోత్సవ మండపం
పుష్పోద్యానంచ నృహరే।ర్వర్ధయామాస భక్తితః॥ 163

గోపురంచాపరం శ్రీమ।దయం నిర్మాతు ముత్సుకః
శిలాభిరతనోత్పంచ వః।యాని మహీపతిః॥ 164

అష్టౌ సంవత్సరానేవ।హరి కైంకర్యతత్పరః
ఉవాసపాలయన్ క్షోణి।నూజవీడు పురేశుభే॥ 165

అసమాప్తేచ కైంకర్యే।తస్మి న్నారయభూపతిః
జగామ పరమంధామ।చరణౌ నృహరే స్మరన్॥ 166

తస్యాను తత్తనూజానాం।బాల్యాత్ తద్రాజ్యమృద్ధిమత్
హూణాద్వీపాధిపాఃపంచ।వత్సరాన్ పర్యపాలయన్॥ 167

యస్తునారయభూపాల।భ్రాతాతుగ్యః పితాతవ
శ్రీవెంకటాద్రినృపతి।స్సతు భ్రాతరిజీవతి॥ 168

త్వామేకమేవతనయం।ప్రసూయ పరమం పదం
గతవాన్ నతసామంతః।యశస్తత దిగంతరః॥ 169

తస్మి న్నారయభూపాలే।జీవత్యేవ జఘన్యజాః
రంగాప్పరాయ ప్రముఖాః।ప్రార్థయన్ రాజ్యమగ్రజం॥ 770

ఏకాధిపత్యతో రాష్ట్ర।మహిమానం విచార్యసః
నవ్యభాంక్షీ త్సగర్భ్యాణాం।రాజ్యం నారయభూపతిః॥ 171

హూణాధికారి సదసితదేత త్తైన్య వేదయన్
తదంతరే దివం ప్రాప్తే।నారయక్షోణినాయకే
షోఢా లేవ్యభజన్ రాజ్యం।నూజీవీడు పురాశ్రయం॥ 172

తేనక్రమేణ భవతా।పితుర్ధనతయాత్విదం
రాజ్యం ప్రాప్తమభూద్రాజన్।ధనధాన్యర్ధి భూషితం॥ 173

త్వమప్యేతదవన్ రాజ్యం।స్వర్పితం శతయాఽగతం
శుభాద్రీశ పదాంభోజ।ధ్యాన విధ్వస్త కల్మషః॥ 174
రాజ్యభాగ క్రమేణాస్య।శుభాచల పతేర్హరేః
వర్ధయన్ సంపద స్సర్వాస్సర్వ కళ్యాణ వర్ధనీః॥
చిరంజీవ చిరంజీవ సుఖీభవ సుఖీభవ॥ 175

ఇతినిగదితముక్తం తత్పురాణే మునీంద్రైః
శుభగిరి నిలయస్య శ్రీపతే ర్భూరిధామ్నః
చరితమమలమేతత్ శృణ్వతా మైహికాము
ష్మిక మపిఫలయుగ్మం సంప్రసిధ్యే దనూనం॥ 176
శ్రవణ ముదితచిత్త శ్శోభనాద్రీశ కీర్తేః
ఇతి నృపతిరముష్మిన్ దేవదేవే ధృతాత్మా
ద్విజవర మిమముద్యద్రాంకవ స్సౌమకర్ణా
భరణవలయ యుగ్మైస్సమర్హయామాస భక్త్యా॥ 177
షోడశోత్తర శతాధికాదశా।తత్సహస్రమపి రూప్యముద్రికాః
మెదినీంచ దశశాలిఖారికా దాయినీం సరిదనూప శోభినీం 178
ఆరాధితో భగవతః పురతోత్రినంశ్చో
గోపాలకృష్ణ విబుధో వసుధేశ్వరేణ
నత్వా నృకేసరి విభుంచ తదీయభక్త్యా
తస్యాశిషో విజయినిరవ దత్రహృష్టః॥ 179
అథ శుభగిరినాథః స్వప్రభావానుకీర్త్యా
ద్విజవరమనుగృహ్ణన్ ఆత్మనః కంఠసంస్థాం
స్రజమపిచ శఠారిం దాపయిత్వార్చకై స్స్వై
రమనుత ఖగరాజా రోహణాం తనిశాయాం॥ 180

గరుడోత్సవ వర్ణనం

ఆదేశతో భగవతోథ సుపర్ణపత్ర
మాస్థాపయన్ ధురివిచిత్రమసౌ ప్రకౢప్తం
ఆవాహ్యతత్రగరుడం విభువః కులేందు
రాగోపయ న్నృహరి మత్రసజానిమేనం॥ 181
దేవ స్సుపర్ణ కరయుగ్మ నివేశితాంఘ్రి
రాక్రాంత తద్భుజశిరోయుగళః ప్రహృష్టః

రత్నోత్తమాంచిత కిరీట విరాజమూర్ధా
వీథీర్నిరీక్షితు మియేష మహోత్సవేన॥ 182
ఛత్రేబ బంధురధ తత్ర సువర్ణవాహో
పూర్ణాశశాంక సదృశేమణి దండరమ్యే
ద్వౌ వైష్ణవౌచ వరవాహన పీఠసంస్థా
పార్శ్వద్వయీ మధిగతౌ సహచామరాభ్యాం॥ 183
స్రగ్భిర్నవీన తులసీకర వీరమల్లీ
చామంతికాది కుసుమగ్రథితాభి రీశః
సన్మాలయాధి గతయోరసి వైజయంత్యా
తారాభి రిందురివ తత్రహరీ రరాజ॥ 184
దాడిమా రసాల కదళీఫల నారికేళ
ఖండాన్ సితాభిరధికం మిళితాన్ సశుంఠీన్
దేవాయతత్రతు నివేద్య ముదార్చకాగ్ర్యః
కర్పూరదీప మదదాత్ తపనీయపాత్ర్యా॥ 185
అథోద్ధరన్ వాహముదగ్రరూపం।సుదుర్ధరం భృత్యగణా బలిష్ఠాః
తమాస్థితో౽సౌ నృహరిః పురస్తాత్।కటాక్షయన్ దక్షిణరాజవీధిం॥ 186
దీపికా హ్యుభయపార్శ్వతో హరేః।రేజురాజ్య రసనిర్ఝరోక్షితాః
భేరికానక మృదంగవేణుభిః।కారితో మధుర నిస్వనోగ్రతః॥ 187
రూపా జీవాః శోభనాద్రీశకీర్తిం
సంగాయంత్యో నర్తనం తత్రచక్రుః
హస్త్యశ్వం చాలంకృతం భవ్యవేషైః
ప్రీతిం చక్రే శ్రీహరే రగ్రయాయి॥ 188
శ్రీవైష్ణవా రుచిరచందన చర్చితాంగాః
దీప్యన్మృణాళ ధవళాంచిత యజ్ఞసూత్రాః
క్షౌమాంచలాంశుక పరిష్కృత భవ్యగాత్రాః
కంఠావలంబి వివిధప్రసవాత్త మాల్యాః॥ 189
దేవస్య తస్య నృహరే స్సుగుణాన్ గృణంతో
జగ్ముః పురోంజలి భృతో విధృతోర్ధ్వపుండ్రాః
అన్యాపి భక్తజనతా నిరగాత్సతాళ
పాణి ర్దశావతరణే హితముద్గృణంతీ॥ 190

పశ్చాద్వ్యయుశ్చకతి చిద్ద్విజరాజ సంఘాః
భక్త్యా త్రయీపఠనఘోష విశుద్ధవక్త్రాః
ధక్కానినాదచ గజోత్తమ పృష్ఠబద్ధా
జగ్ముశ్చ జానపద పౌరజనా యథార్హం॥ 191
ఏవం వివర్ధతి మహామహనీయకీర్త్యా
తం వాహనంతు శనకై ర్నియతావహంతః
జగ్ముర్ముదా నరహరే ర్వహనోచితం స్వం
భాగ్యం విచింత్య నిభృతావయవా నిరీహాః॥ 192
రాజా సబంధుతనయః పరిధాయ కట్యాం
సంవ్యాన మంజలి సరోజ విరాజమాళిః
పశ్చాచ్చ పార్శ్వయుగళే పురతశ్చదేవం
హృష్టో జగామ నృహరిం పరిసేవమానః॥ 193
తత్రోపహారా న్వివిధానపారాననుపాద దత్వోరజనై రుపాత్తాన్
వణిగ్వరేణ్యార్పిత దివ్యరత్నాన్యనైః వ్యనైషీ నృహరి స్సుపర్ణం॥ 194
వీధ్యాంతస్యా దక్షిణస్యాం వసానే విశ్రాంతోసౌ మంటపే వారిసిక్తే
శ్రుత్వా వీణాగాన ముద్యత్ప్రమోదః సంప్రాతిష్ఠ ద్భుక్తభక్ష్యోపహారః॥
అథ పశ్చిమరాజవీధికా మపి పశ్యన్ ద్విజపుంగవాలయాం
శ్రుతతన్ముఖ నిర్గతశ్రుతీ ర్ముదమాపత్ శుభశైలనాయకః॥ 196
వివిధానుపహార సంచయా ననుగృహ్ణన్ ద్విజపుంగవార్పితాన్
అతిలంఘ్యచతం మహాపథం శ్రితవాన్ తచ్చరమస్థితాం ప్రపాం॥ 197
దృష్ట్వా హృష్టస్తత్ర నృత్తం విచిత్రం రూ
పాజీవాభిర్విక్లృప్తం యథావత్ భుక్త్వాదేవోరస్య
నానాఫలాద్యాన్ వీధీం రమ్యా ముత్తరామాస్థితోభూత్॥ 198
దేవశ్రీమాన్ సేవితస్స్వార్చనాయాం సక్తై
ర్నిత్యం తత్రి వైఖానసార్యైః స్వీకృత్యైతైరర్పితా
నూపహారా న్రమ్యం భేజే మంటపం వంజుళానాం॥ 199
శ్రుత్వా వాద్యం తత్ర హృద్యం ప్రహృష్టో భుక్త్వా
శుద్ధాం శర్కరాం మృద్వికాఢ్యాం శాంతిం భక్తైః
కారయిత్వా శ్రుతీనాం ప్రాచీం వీధీమాప భక్తాలయాఢ్యాం॥ 200

స్వీకుర్వాణ స్తత్రినానోపహారాన్।భక్తైర్దత్తాన్
ప్రీణయన్ తాన్ స్వకాంత్యా।వానశ్మాభృద్యోగి
రాజాలయాగ్రే।కంచిత్కాలం తస్థివాన్ ఖస్థసేవ్యః॥ 201

వానశ్శైలముని రేత్యచాలయాత్।సాంజలిః ప్రణిపతన్
సహశ్రితైః। తంసవాహాన మథప్రదక్షిణీ।
కృత్యతస్య పురతస్థితో హరేః॥ 202

అస్తువచ్ఛ శఠకోపయోగిరాట్।భాషితై శ్చరణతావబోధిభిః।
శర్కరామపి సనాగవల్లికా।పత్రపూగఫల సంయుతామదాత్॥ 203

కర్పూరహార్త్యాంచ సమర్పితాయా।మచాలయన్
వాహానమస్యభక్తాః।అథాయమానం దితసర్వపౌర।
జనోయథా స్థానముపాససాద॥ 204

రాజద్వారా జిరముపగత స్తత్ర నృత్తం సవాద్యం।
శ్రుత్వా కంచి త్సమయ మథతా స్ప్రీణయిత్వాచ సమ్యక్।
హార్తిం భణ్యా నరపతి జనై శ్శుద్ధకర్పూర క్లృప్తాః।
స్వీకృత్యాయం శుభగిరిపతిః ప్రాప్తవాన్ మండపం తం॥ 205

అథ తం నృహరిం ప్రదక్షిణీ।కృతవత్యోగణికాస్సవాదకాః।
జయమస్య శశం సురాదరాత్।ప్రణతా మంగళగీతిపూర్వకం॥ 206

కుంభహార్తిమపితాం లసత్ప్రభాం।కాచిదార్పయదముష్యదాసికా।
ధూపదీప ముఖనూపచార సం।పూజితో నరహరి స్తతోర్చకైః॥ 207

స్కంధావరోపిత ఖగాధిపతిః శ్రితానాం
తేభ్యో విమోచ్య నిజకంఠగతా స్రజస్తాః
ప్రీత్యార్పయన్నిహితవాన థపాదుకేస్వే
తేషాం శిరస్సుబహుమానతయా నృసింహః॥ 208

అథావరూఢః ఖగరాజవాహా దారుహ్యరమ్యాం
శిబికాం నృసింహః।ప్రశాంతవాద్యై శ్శనకై స్స్వధామ।
యయౌ దయాలోక సుహృష్టభక్తః॥ 209

ధామ ప్రవిశ్య శిబికాతలతో వరూఢః।
పర్యంకమధ్య మధిరుహ్య విభుర్వధూభిః।భుక్త్వా సుపక్వ
మథపాయసమన్నమీశః।తాంబూల మప్యను బభూవశుభం సుగంధి॥210

తావచ్ఛ్రుతం వేంకటరంగభూపస్సంసేవ్యతే నార్పిత దివ్యమాల్యః
స్వహార్మ్యమాప ద్యతహృష్టచిత్తః తమేవదేవం హృదిచింతయాన్ సః॥
సర్వా ననుజ్ఞాప్యచ భృత్యవర్గాన్ దేవ్యోహరిర్బద్ధ బృహత్కవాటః
గాయత్సుభృత్యేషు కలస్వరేణ నిద్రా ముపాధత్త విచింతితాత్మా॥
భక్తాశ్చతేసార్చక కింకరాద్యాః ప్రవిశ్యగేహాని నిజాని శీఘ్రం
సుప్త్వాచ కించిత్ ప్రతిబుధ్యకల్యే కైంకర్యకృత్యే త్వరితాబభూవుః॥
శ్రీపతే ర్గరుడవాహనోత్సవ ప్రాభవంకథితమేవమాదరాత్
యఃశృణోతిస శుభక్షమాభృతో నాయకస్యకృపయా సుఖీభవేత్ ॥214
ఇత్యాజ్ఞయా వేంకటరంగనామాప్పారాయ భూపస్య శుభాద్రిభర్తుః
గోపాలకృష్ణో తిరుమలసింద్రవంశ్యః శ్శశంస సాపర్ణమహోత్సవంతం॥ 215

ఇతి శ్రీశోభనాద్రీశవైభవే ఉత్తరభాగే
భగవదవతార తీర్థగిరిప్రభావ గరు
డోత్సవ వర్ణనంనామ
త్రింశస్సర్గః॥

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః

శ్రీ శోభనాద్రీశ వైభవ మహాకావ్యే

అథ రథోత్సవ వర్ణనం

ఉషసి విగతనిద్రాస్తత్ర వైఖానసార్యాః
విహిత విహిత కృత్యాః క్లుప్తశుద్ధోర్ధ్వ పుండ్రాః
స్వహరి సదనమేత్యోద్ఘాటయిత్వా కవాటం
సుఖశయన విలోలం బోధయామాసురేనం॥ 1

అజితజాగృహిజాగృహి కేశవ। శ్రితజనావన దీక్షితమాధవ
అనుగృహాణ ముదార్చన మాపసం। రథముపేహి మహోనఘనోద్యతః

అయముపేష్యతి వెంకటరంగరాట్। నరపతి స్తవసన్నిధి మాశువై
అపిచ సన్నిధిగాస్తవ కింకరాః స్వనుచజాగృహి తాన్ మృదువీక్షణైః॥ 3

అయముపస్థితవాన్ ద్విరదోత్తమః। కరధృతామల పంకజకుట్మలః
అమరనాథ వరాహ సరఃపయః। కనకకుంభ పరిష్కృత కుంభకః॥ 4

సుతులసీకర వీరకమల్లికా। కమల చంపక కుందసుమాదిమాః
సుమనసోర్చితు మంఘ్రియుగం తవ। ప్రయతపాణిరహం సముపాదదే॥

సువిహితం దధిమిశ్రితమోదనం। సలవణం పురత స్సముపస్థితం
ఘృతవిపక్వసుసర్షప జీరకార్ద్రికవితు న్నకహింగు పరిష్కృతం॥ 6

పరిగృణంతి గుణాన్ భవతో దశా
వతరణ ప్రహితాన్ జగతీతతాన్
నరహరే వినతా ఇహ వైష్ణవాః
సమనుజా గృహితాన్ కరుణాదృశా॥ 7

గగన శైల మునిస్సహిత శ్రితైః। తవపదాంబుజయుగ్మదిదృక్షయా
అధిగతో మణిమంటపమాదరా। దనుగృహాణ గురుం తమునీక్షణైః॥ 8

ఇతి శుభాద్రిపతిః పరిబోధితః। శ్శయనమాంచతలాదుదగాత్ శనైః
అధిగతో ముఖమండప ముజ్జ్వలం। నిఖిలమర్చన మాపసమాదదే॥ 9

అథ స వేంకటరంగమహీపతిః।కృతవరాహ సరోంబువిగాహనః
విధృతశుద్ధ సుపుండ్రలసన్ముఖో।నరహరిం సముదీక్షితు మాయయౌ॥
అథచ వైష్ణవ విప్రవరాముదా।నరహరే ర్ధురి పేతు రురుస్వనం
సపది విష్ణుపాదాత్మజ నీరితాం।ద్రవిడసూక్తి ముదంచితగీతికాం॥ 11
అథ నివేద్య చతద్దధి మిశ్రితం।సరసమోదన మాసురహారిణే
బలిముదుహ్ఘ్రత దైవికపావకాః।విధునసః కులజా ద్విజపుంగవాః॥ 12
అథ రమాధరణీసహితో హరీ।రుచిరపుష్పక మాస్థితవాన్ ముదా
వివిధవాద్యరవై స్సహచామరో।నిరగమత్సదనాదుదయన్ శ్రియా॥ 13
నృపతిమందిర సన్నిధి సంస్థితం।మణిమయం సముపాహృత మంటపం
నరహరి స్సముపాస్తవరాసనే।వివిధరత్నతతే కనకోజ్వలే॥ 14
రథవరోథపురో నృహరే రభూ।దమరరాజ రథోపమిత ప్రభః
వివిధచిత్ర విచిత్రిత విగ్రహో।గరుడకేతన దీపిత శేఖరః॥ 15
తురగసప్తకరాజి ముఖోజయా।ప్రముఖపాపద విగ్రహభూషితః
సపరితో మృగసింహ గజానన ప్రతికృతిభి రుదంచిత దీధితిః॥ 16
కనకశృంగ సముజ్వల మస్తకః।కుసుమదామ పరిష్కృత పార్శ్వకః
రుచిరసారథి విగ్రహ భూషితః।పృథులరత్న సువర్ణకృతాసనః। 17
ఉదయతి స్మతదా తరుణాతపే।రథవరో నృహరే స్స్ఫురన్నరః
నిఖిలనాగరికాంచిత చక్షుషాం।వ్యతిబభౌ ప్రతిసూర్య ఇవోదితః॥ 18
సతముదీక్ష్య మహారథ ముజ్జ్వలం।నృహరి రేన మధిష్ఠితు ముత్సుకః
స్వవృతనా పతిమూర్ఛయ దర్చ్యకైః।సకలవిఘ్న విఘాతక వైభవం॥ 19
వరుణమంత్ర పవిత్రిత వారిభి।స్సకుసుమాక్షత చందన మిశ్రితైః
రథమిమం నృహరే రనుశాసనాత్।ద్విజవరాః పరితస్సమవోక్షయన్॥
దశదిశాధిపతీన్ అభిపూజ్యతే।ద్విజగణాయచ దాపిత దక్షిణాః
నరహరిం సహపుష్పక మానయ।న్నభిరథం నిగమాంచల పాఠినః॥ 21
ప్రదక్షిణీ కృత్యరథం శుభాద్రిపతిస్సమారోహ దుదారబాహుః
అథ్యాస్తతస్మిన్ మణిచిత్రపీఠం।రరాజభాస్వాని వచోదయాద్రౌ॥ 22
మాలతికాభి రరవిందమాలతీమల్లికాది వివిధప్రసూనకైః
కల్పితాభిరభవ త్సుభూషితః।శోభన క్షితిధరేశ్వర స్తదా॥ 23
నారికేళఫల సంచయాన్ బహూన్ స్యందనాంఘ్రిషుత దావ్యఘాలయన్
దృష్టిదూషణ నివృత్తయే విభోః।పౌరజానపద మానవాముదా॥ 24

అన్నరాశి మపిచం కురాగ్రత।స్తైలదీప సహితం ధరోపమం
చిక్షిపుస్సపది రాజసేవకాః।మంగళాయ శుభశైలవాసినః॥ 25
తత్రసర్పిరభిపూరితం సితా।మిశ్రితం త్రిపుటికాక్షవాసితం
ముద్గసూపసహితం వరౌదనం।నారికేళఫలఖండ సంయుతం॥ 26
ప్రాశ్య శోభనధరాధరే శితా।క్రష్టు ముజ్వలతరం రధోత్తమం
అన్వశాప్త దుపసంగతాః జనాః।అర్పితామల ఫలోపహారకాః॥ 27
దశోత్తర ద్విసంఖ్య కోర్ధ్వపుండ్ర శోభిమూర్తిమాన్
వియద్గిరీంద్ర యోగిరాట్ సమాశ్రితైః కృతాంజలిః
అగచ్ఛ దగ్రతోహరేః త్రిదండ శోభిపాణికోశిఖీ
విశుద్ధ చామరాతపత్ర యుగ్మశోభితః॥ 28

తత్ర వైష్ణవధరామరాహరే।రగ్రతో ధృతశఠారి పాదుకాః
దివ్యసూక్తి మపఠన్ కలిద్విషో।యోగినో మధురగీతి సంయుతం॥ 29
తే సుమాల్య పరిశోభికంధరాః।చందనాంచిత విశాల వక్షసః
బద్ధపాణి యుగళాః పరస్పరం।సంజగుఃకలిహసూక్తిముజ్వలాం॥ 30
పూగఖండ యుతనాగవల్లికా।వీటికా అపిసితాం సమృద్వికాం।
సన్నివేద్య హరయే సుశీలినః ప్రార్పయన్ నిఖిలభక్త సంహతేః॥ 31
వీజతుః కనకదండశోభితే।చామరే రధవరస్య పార్శ్వతః
ఛత్రమప్యురుబభౌ రధాగ్రగం।పూర్ణచంద్ర ఇవనిర్మలోంబరే॥ 32
పృష్ఠతః కతిపయాద్విజోత్తమాః పేఠురారుణ సమాహ్వాయం శుభం
కాండమౌపనిషదంచ సుస్వరం।తత్తదర్థ పరిచింతనే రతాః॥ 33

శంఖడిండిమ మృదంగ ఝుర్ఝరాః।భేరికాడమరు వేణుకానకాః।
అగ్రతో నరహరే ర్వ్యనాదిషుః।వాదితా శ్చతురవాద్య శిక్షితైః॥ 34
పృష్ఠతో గజవరోష్ట్ర పృష్ఠసం।స్థాపితాః కనకకోణ తాడితాః
ఢక్కికాశ్చ మధురం నిసస్వను।ర్మందమంబుదగణా ఇవాంబరే॥ 35
అగ్రితో డమరవోవృషోత్తమా।రోపితా అపితథైవ దధ్వనుః
భూషితా గజవరా స్సుభూషణైః।బృంహితాని విదధుః స్రవన్మదాః॥ 36
వల్లితాని విదధుస్తురంగమాః।సవ్యదక్షిణ సతీ స్ససాదినః
పాణివాదన మధావరేజనాః।చక్రిరేగుణవిఘోషిణో హరేః॥ 37
ఛత్రచామర సువైజయంతికా।జగ్రహురాశ్రితజనా రధాగ్రతః
రక్షణాయచ భటా స్సమంతతః।చేరురన్యవర వేత్రపాణయః॥ 38

ఏవమాది విభవే వివర్ధతి।శ్రీశుభాద్రిపతి రుజ్జ్వలాననః
దక్షిణామభియయా ప్రతోళికాం।వాణిజార్పిత బహూపకారకః॥ 39
రంగభూపతి రముం విలోకయన్।మోదవారినిధి మగ్నమానసః
పృష్ఠతోస్య పురతశ్చ పార్శ్వయో।ర్మందమంచిత పదో జగామహ॥ 40
ఆనందయన్ దక్షిణరాజవీథీ।జనాన్వనానశ్చ కటాక్షపాతైః
ఆవాహయ త్పశ్చిమరాజవీథీ।పథా రథం శోభనగిర్యధీశః॥ 41
తత్రార్పితానాం ధరణీసురేంద్రై।రుపాయనానాం ప్రభరై రసంఖ్యైః
మహారథః పూర్ణతలో జనౌఘా।కృష్టోపి భారాత్ శనకై ర్జగామ॥
శృణ్వన్ గభీరా ధరణీసురేంద్రైః।ప్రగీయమానా నిగమాంత వాణీః
స్వదివ్యమూర్తి ప్రభయా తదీయా।మనాంసి దేవస్సతదాచకర్ష॥ 43
ఉదాహృత స్తత్రసవేదఘోష। స్తిరోదధే మంగళవాద్యఘోషాన్
సురర్షివర్యా ముముచుః ద్విజేంద్రో।పరిప్రసూనాని సురద్రుమాణాం॥
అథోత్తరం రాజపథం ప్రపన్నో రథేన దేవ స్సశుభాద్రినాథః
కథాయథా భూతతమా స్స్వకీయా।శ్శ్రావగీతా భజనప్రధానైః॥ 45
వైఖానసానాం నిజకింకరాణా।ముపాయనాని ప్రణయార్పితాని
కటాక్షపాతై శ్శిశిరై శ్శుభాద్రి।నాథోనుగృహ్ణన్ శనకై ర్జగామ॥ 46
ప్రదక్షిణీకృత్య రథేన దేవ। స్తం మండపం వంజుళవృక్షవీతం
వసాన్ సుభాస్వాని వరాజవీథ్యా।ప్రాచ్యాహరి ర్దక్షిణ దిఙ్ముఖో భూత్॥
శ్రీవైష్ణవై స్తత్ర నిబద్ధ హస్తైః।కటీషుసంబద్ధ సితాంతరీయైః
సంసేవ్యమానో ర్పితసూపహారః।ప్రమోదయన్ తాన్ నృహరి ర్జగామ॥
తత్రోచ్ఛ్రితా వంజుళపాదపా స్తు।మామూలముత్పుష్పిత సర్వశాఖాః
అవాకిరన్ దేవరథం ప్రహృష్టాః।ప్రసూనపుంజై రమరై స్సమంతాత్॥
తతో యథాస్థాన ముపస్థితో భూత్।మహాన్ రథ శ్శ్రీశుభశైల భర్తుః
గభీర చక్రధ్వని భిర్జనానాం।మనాంసి కర్షన్నివవారి వాహః॥ 50
తత్రానయన్ రాజగృహా దుదారాం కర్పూరహార్తిం మణిపాత్రక్లప్తాం
తయాదరో ద్భావికటాక్షపాతో।నీరాజితో భూత్ శుభశైలనాథః॥ 51
నివేదితం భక్తజనై రనర్ఘ్యం।దివ్యోదనం తత్ర ముదానుగృహ్య
రథా దుదారాత్ శుభశైలనాథో।వతారమైచ్ఛత్ ద్యుమణౌ విదీప్తే॥

అకుర్వతాగ్రే పరకాలయోగి।ప్రబంధశాంతిం ద్విజవైష్ణవాగ్ర్యాః
పశ్చాద్వితేను నిగమాంచలానాం।శాంతిం తథాన్యే ద్విజరాజవంశ్యాః॥
తేషాముదారా నిజదివ్యమూర్తి।సంపర్క సౌరభ్య విశేషభాజః

స్రజశ్చతారించ సిరస్సుమోదా।దదావయత్ శోభనశైలనాథః॥ 54
ప్రదక్షిణీకృత్య చ తే ప్రణేముః। రథాధిరూఢం నృహరిం ద్విజాగ్ర్యాః
వేణుధ్మమార్దణంగికః పాణిఘాద్యా।స్సర్వే సవాద్యాశ్చనిరూఢహర్షాః॥
అథావరూఢో నృహరిశ్శతాంగాత్।సహైవనీళా ధరణీరమాభిః
విమానమారుహ్య సమానవేషం।స్వధామ సంప్రాప బుధైః పరీతః॥ 56
ప్రవిశ్యధామాసన మధ్యతిష్ఠత్।మహాభిషేకోత్సవ శీతగాత్రః
దేవస్స కర్పూర సుగంధలిప్తో।మాధ్యాహ్నికారాధన మన్వగృహ్ణాత్॥
భుక్త్వాథకీసూప విభిన్నశాక।సుపూపదుగ్ధాన్న పరీవృతాంతం
మహాదనం తత్రహరిః ప్రమోదా।దాసాయ మాతిష్ఠదశౌ ప్రసాయూం॥
సాయంత నారాధన మప్యుదారం।ముదామగృహ్య ప్రణతావక్ల్ప్తం
సర్పిర్విపక్వాన్ బుభుజే సమాప।పిష్టప్రణీతాన్ సరసాన పూపాన్॥59
అశేత పర్యంకతలే యథావత్।శుభాచలే శోధవధూసమేతః
భక్తాశ్చ తచ్ఛాసనత స్వధామాన్యా।గుర్ముదాతస్యగుణాన్ గృణంతః॥60
ఇతి శుభగిరి భర్తుః బ్రహ్మరుద్రాదిదేవై
రనుదిన ముపక్ల్ప్తారాధనస్యాంఘ్రియుగ్మే
రథ మహామపి భక్త్యా కీర్తయిత్వా త్రివంశ్యాః
ముదమగమద పారాం రంగభూపానుశిష్టః॥ 61

అథ శ్రీపుష్పయాగోత్సవ వర్ణనం.

అథోదితే భాస్వతి భాస్వదంశౌ।వైఖానసాద్యా మధువైరి దాసాః
వారాహతీర్థాంబు విగాహ్యభక్త్యా।పౌర్వాహ్ణికం తత్రవిధిం వితేనుః॥ 1
అథోపగత్వా భగవన్నివేశం।కవాటముద్ఘాట్యచ తోరణస్య
అంతః ప్రవిష్టా స్సుసుఖం శయానం।ప్రబోధయామాసు రతీవహృష్టాః॥
రవిరుదే త్యుదయాద్రిశిరోవరే।వ్యపగతం పరితస్తిమిరం ఘనం
మధుకరంతి సుమానిసుహంతివై।జహి శుభాద్రి పతే శయనం హరే॥
రుచిరవల్లికమాఖ్య మనోహర।ప్రసవసంగమ వాప్య పురోనిలః
తవముదేపవతే శిశిరోద్యవై।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 4
కుసుమతల్ప శయ స్తుహినావృతాః।స్వగరుతో మహతీ రుపరిక్షిపన్
చరతి హంసగణోంబుజషండతో।జహిశుభాద్రి పతే శయనం హరే॥ 5

తరణి దీధితిరాతత దిక్తటా।నిబిడభాశ్చిరపైతి శనైశ్శనైః
శశధరోమలిన ద్యుతిరంబరే।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 6

సుమహిషీపద శృంఖలమోచక।వ్రజప మాధురవేణుగణారవః
ముఖరితాఖిల దిక్పరిశోభతే।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 7

లలిత నిష్కుటి పూగ దళాంతర।ప్రసవ గంధవహ శ్శిశిరోనిలః
పరిధునోతి తవప్రమదావహే।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 8

తరుణ గోపరిరంభణ సోత్సవా।శుగణకంఠ నిబద్ధ సుఘంటికాః
పటురటంతి మహాహ్వావహలం కృతైః।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥

ద్విజగణో నగగో పవనాశ్రితః।రటతిపక్వఫలాదన తర్షితః
సురదిగబ్ధి రుదీర్ణరవోద్యసై।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 10

మధుమరంద నిపూర్ణమహోత్పల।ప్రసవరేణు సుశోణ వపుర్ధరః
కలమభాషు నదత్యళినాం గణో।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 11

మణిరథైర్ద్వివ డర్శ్యమణస్త్విమే।వృషరథై ర్దశ చైకమిమే మృడాః
శిఖిరథో యమియా యషడాననో।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥

వసుమగు న్మఖనిర్జర నాయకాః।తవసమేత్య మహాలయ చత్వరే
సముముశంతి తవానన దర్శనం।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 13

ముదిత మత్తగజేంద్ర మధిష్ఠిత।స్సవనభుక్సుమదామల సత్కరః
శతముఖో యమవాప తవాంగణం।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥

శ్రుతి చతుష్టయము స్సదముచ్చరన్।విశదహంస విశేషమధిష్ఠితః
శతధృతి స్తవచత్వరమాగతో।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 15

దివిసురా మనుజా భువిదర్పణాన్।సుమణి గోతృణముఖ్యసుమంగళాన్
ఉపనిధాయ తవాంగణ మాశ్రితా।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 16

పటహ మర్దలడిండిమ దుందుభి।ప్రవరవేణు సుతాళగణారవః
వితతదిక్స్తుతిభి ర్వరవందినాం।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 17

కృతవిధి ర్విఖనః కులసంభవః।కిటిసరోమృతకుంభ లసచ్ఛిరాః
స్పృహారిరేష తవాంఘ్రి సమర్చకో।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 18

శ్రుతి శిరోయుగతత్త్వవిదుత్తమః।స్వపదపంకజ భక్తజనావృతః
గగనశైలముని స్త్వయమాగతో।జహి శుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 19

సితమృదుజ్వలపుండ్రలసన్ముఖ। స్వపరిషద్వర వేంకటరంగరాట్
తవ పదాంబుజసేవ నమీహతే। జహిశుభాద్రిపతే శయనం హరే॥ 20

ఇది స్తైః పరిబోధితో హరిః। శయనాదుత్థితవాన్ వధూయుతః
కనకాసనమాస్థితో ద్యుదత్ । సతతిత్వానివరత్న సానుని॥ 21

దంతశుద్ధి రసనావిలేఖన ప్రక్రియామథ శుభాద్రినాయకః
ఆతతాన పరిమృష్టపాణిపద్యుగ్మవక్త్రముకులో యథావిధి॥ 22

అష్టోత్తరేణ మణికుంభశతేన పశ్చాద్దేవస్సమైచ్ఛదభిషేకవిధిం విధిజ్ఞైః
ఆజహ్రురంబుతదనుప్రయతా ద్విజేంద్రాః
వారాహపుణ్య సరసస్సహగీతవాద్యైః॥ 23

దేవస్యతస్య పురతో మణిమండపస్య
మధ్యే విచిత్ర కవితానయుతే ప్రపాయాం
ఆమూలకృత్తకదళీ వరనారికేళ
కాండానువేష్టిత మనోహరకంభభాజి॥ 24

స్నానాసనం మరకతోపలరత్నక్లృప్తం
సంస్థాప్య దేవముపవేశ్యవధూభిరత్ర
వేదిం ప్రకల్ప్యధురితస్య తురంగవల్లీ।
స్తత్రాక్షిపన్ విమలభాస్వరపంచవర్ణాః॥ 25

తత్రాఢకద్వయమితం యవధాన్యరాశిం
తన్మధ్యతో మణిమయం కలశం నిధాయ
తస్యాష్టదిక్షుబహిరంతరతశ్చతుర్షు
పార్శ్వేషుచాష్టపరకుంభశతం న్యధుస్తే। 26

తాని ప్రపూర్య కిటితీర్థజలేన చూత
పత్రాణి కూర్చసహితానిచసాక్షతాని
విన్యస్య తేషు సునిశాంచితనారికేళాన్
క్షౌమాంశుకైరపి దధుః పరితో ద్విజేంద్రాః॥ 27

సుత్రామ వహ్ని యమనిర్వృతిపాశివాయు
శ్రీదేశ్వరాన్ సపరివారగణాన్ దిగీశాన్

ఆవాహ్య తేషు బహిరావరణస్థితేషు
ప్రానర్చురర్ఘ్యముఖషోడశకోపచారైః॥ 28
అంతస్థితేషు కలశేషు చ వాసుదేవం
సంకర్షణం చ పరివార గణైస్సమేతం
ప్రద్యుమ్నమూర్తి మనిరుద్ధవిభుం చ సమ్య
గావాహ్య వైదిక వరావిదధుస్సపర్యాం॥ 29
తన్మధ్యతో మణిమయే కలశే ప్రధానాం
దేవస్యమూర్తి మనఘాం కమలాసమేతాం
ఆవాహ్య తాం పురుషసూక్తవరోక్తమంత్రై
రారాధయన్ సపదిపాద్యముఖోపచారైః॥ 30
తస్మిన్ శుభేతు సమయేభవకానివాద్యా
న్యుచ్చైస్సమాహత ముఖానికలంవినేదుః
ఏకత్రచక్రు రపితాస్సహ నృత్తగీతం
వారస్త్రియో విధృతమంగళ రమ్యవేషాః॥ 31
అన్యత్ర చారణక కారకమశ్వమేధ
ప్రశ్నాంశ్చ సోపనిషదో విబుధాః ప్రపేఠుః
శ్రీభట్టనాథ రచితా మపిదివ్యసూక్తి
మేకత్ర వైష్ణవవరా శ్చముదాన్వగాయన్॥ 32
తత్రాంఘ్రిపంకజయుగే కమలా సఖస్య
పాద్యాంబుమూల మనునాథ సమర్ప్యభక్త్యా
అర్ఘ్యం చ దక్షిణకరే వదనారవిందే
భక్త్యాభయేన చ సహాచమనం వ్యధుస్తే॥ 33
స్నానాంశుకం పరిదదు ర్మృదుతంతుక్లృప్తం
పశ్చాత్ శుభాద్రి పతయేథ సుగంధితైలం
విన్యస్యమూర్ధ్ని మమృదుర్వపురస్యపీతా
చూర్ణేనసన్మృగ మదాది విమిశ్రితేన॥ 34
అథ మంగళవాద్యనిస్వనే ప్రథమానేఖిల దిక్షువైదికాః
అభిషేక ముపాక్రమంత తైః కలశై రాగమబోధిత క్రమాత్॥ 35
ప్రతికుంభ మముష్యషోడశా ప్యుపచారాన దదన్ముదాయుతాః
అభిషేక మహోత్సవే విభోర్విఖనో వంశ సముద్భవాద్విజాః॥ 36

సకల కలశతీర్థైరర్పితే ధాభిషేకే
మణికనక రుయంత స్సార్ఘ్యకుంభం ద్విజాగ్ర్యః
వర చందనమార్చయన్ విభోరురశ్శ్రీ ఘనసార మర్దితం
తుళసీసుమమంజరీ లసత్స్రజమప్యస్య సిరస్యుపాదధుః॥ 37
మాల్యేన తేనశుభశైలపతి స్తదానీం
ఆకంఠమాచ చరణాంబుజ దివ్యపీఠాత్
ప్రాలంబినా వివిధపుష్ప విచిత్రితేన
రేజేదివీంద్ర ధనుషేవ నవాంబువాహః॥ 38
శిరసినిహిత వస్త్రప్రావృతేసన్నిధా యా
లయవరమనుపర్యక్రామ తాబద్ధపాణిః॥ 39
కనకరుచిర దండై రాతపత్రై స్సవాల
వ్యజనరజతదండై స్సధ్వజై ర్వీతపార్శ్వః
డమరుపణవభేరీవేణు ముఖ్యైశ్చవాద్యై
ర్నిగమశిఖరవాణీ గాయకై ర్వైష్ణవాగ్ర్యైః॥ 40
అభిముఖ ముపగమ్య శ్రీశుభాద్రీశభర్తుః
కలశ మధవతార్యన్యస్యవామే స్వహస్తే
సిరసి నిహితమాల్యే పాణినా దక్షిణేన
ప్రథమముపదధాన శ్ఛత్రాతపత్రం సకూర్చం॥ 41
మధురతర నినాదం పావమానీశ్చ సూక్తీః
వరుణమను వరాఘుం పౌరుషంచాపి సూక్తం
నరహరి మభిగాయ న్నభ్యషించ త్సుపాత్ర్యా
దశశతసుషిరాత త్కుంభసంస్థైః పయోభిః॥ 42
నీరాజనం తదనుసాజ్య దశావక్లప్తం
కర్పూరదీప సహితం ప్రదదౌ రమేశే
ప్లోతం సమర్ప్య వసనం ప్రితిసీరికామ
ప్యుచ్చైర్బంధ వరవల్కలతంతు క్లప్తాం॥ 43
శుద్ధాంతరీయమపి తత్పరిధాయపీతం
కేశాంశ్చ సమ్యగధివాస్య సుధూపధూమైః
కస్తూరికా తిలకశోభిత ఫాలమధ్యః
శోభాంచ కాంచిదవహ చ్ఛుభశైలనాథః॥ 44

అథోద్ధృతాయాం ప్రతిసీరికాయాం
గోదాప్రబంధం స్వపఠన్ ద్విజేంద్రాః
న్యవేదయ న్నప్యథదాధితాన్నం
సగౌడ ఖండార్ద్రిత ముద్గసూపం॥ 45

లవంగకైలాఫల పూగఖండ జాజీభిరాపాదిత సౌరభాభిః
తాంబూలవల్లీ నవపర్ణ వీటీశ్చ చర్వసర్వోత్తర కీర్తిరీశః॥ 46

సమాపయిత్వా తదనుప్రబంధం।తీర్థం ప్రసాదం మణిపాదుకేచ
స్వీకృత్య తే వైష్ణవవిప్రముఖ్యా।భృత్యాముదం ప్రాపుర దృష్టపారాం॥

అథమధ్య ముపాగతే దివా స్తరణౌ శోభనశైలనాయకః
జగృహే నిజకింకరార్పితం త్వపిమాధ్యం దినమర్చనం ముదా॥ 48

మహాదన్న కురుంబకంచ షాడ్రసయుగ్వ్యంజన సూపమిశ్రితం
పరమాన్న సుపూప మిశ్రితం।బుభుజే సద్ఘృత దధ్యుపాహితం॥ 49

అథ భృత్యగణా శ్చత త్పృథక్।ప్రవిభజ్య ప్రయయుర్గృహాన్ స్వకాన్
అఖనన్నథ హేమకుండ।ముత్కటిదేవస్య పురస్స వేదికం। 50

తదనుజ్వాలనం మహానసాత్।ఉపసంగృహ్య నిధాయతత్ర తే
పరిత స్త రురగ్రశోభితైః।పరితః షోడశభి స్సమైః కుశైః॥ 51

విఘనో మునిసూత్రరీతిత।స్సకలాన్ తత్రవిధీన్ వితేనిరే
జుహువుః పృథగాహుతీస్సమి।చ్చరుసర్పిర్భి రుదారనిస్వనాః॥ 52

మనుభిశ్చష డష్టనేత్ర ఖాక్షరసంఖ్యై స్త్రిపదాచ వైష్ణవైః
అభితస్స చతుస్సహస్రికాహుత యస్తత్ర హుతాశ్శిఖావతి॥ 53

హోమే యథావిధి సమాప్తిమితే పురస్తాత్
దేవస్య చిత్రవివిధ ప్రసవౌఘమిద్ధం
విన్యస్య నవ్యతుళసీదళమిశ్రితం తదాక్షన్
సమూలమనుభిః పవమానమంత్రైః॥ 54

అర్ఘ్యాది దీపాంతవరోపచారై।రభ్యర్చ్య దేవం శుభశైలనాథం
అనర్చురంఘ్ర్యం బుజయుగ్మమస్య।భక్త్యాయుతాస్తైః ప్రసవైస్సుగంధైః॥

అష్టాక్షరంతుస షడక్షరమంత్రరత్నం
సద్వాదశాక్షర మనుప్రవరానుబద్ధం

నారాయణ త్రిపదయాచ సహస్రవార
మావర్త్యతేంఘ్రి యుగళాని సుమాన్యనైషుః॥ 56
శుభజలవిహితం తదార్ఘ్యపాద్యం
ప్రతిశతకార్చన మార్పయన్ ద్విజేంద్రాః
సురభితవర ధూపదీప యుక్తం
సరసమధూత్తర భక్ష్యభోజ్యపేయం॥ 57
శతరిపు మునివర్య గీతగాథాః
ద్వ్యధిక శతోత్తరితా స్సహస్ర సంఖ్యాః
మధురతర రవేణ మంద్రభాజా
స్వపతిషు గగ్రజ వైష్ణవా స్తదానీం॥ 58
అపిచ కతిపయే ద్విజావతంసాః।హరిధురి కృష్ణయజుశ్రుతేశ్చకాండాన్
అపఠిషురపరే పరాయుతంచో।పనిషదరాశిమపి ప్రహృష్టచిత్తాః॥ 59
అపిచరిత మనుష్యరామమూర్తే
రధిగత ధామచ వైష్ణవం పురాణం
మునివర కథితంచ కల్పసూత్రం
స్తుతిమపి యామునయోగి రాజక్లప్తాం॥ 60
మధురిపు శయనావతార రామానుజ యతివర్య
కృతంచ సూత్రభాష్యం
రుచిరవరమునీంద్ర సంప్రణీతా
మపియతి రాజనుతిం నిపేఠురుచ్చైః॥ 61

ఇతి దశశతవార మర్చనాయాం
వివిధ విచిత్ర సుమప్రకల్పితాయాం
అనువిధి సభయం సమాపితాయాం
నరహరి శేషపరాం ముదం ప్రపేదే॥ 62
అథ మధుఘృత నారికేళ ఖండైర్యుతమధివాసిత మేలకాక్షచూర్ణైః
సురభిజ పయసాపి పక్వముద్గా।దనవరమేష హరిస్సదాన్న భుంక్త॥
తదనుచవి ఘునః కులావతంసాః
హుతవహకుండ ముపేత్య సంప్రదీప్తం
విదధురనువిధి పరిక్లృప్త పూర్ణా
హుతి మతిదీర్ఘ హవిస్సుధారయాక్తాం॥ 64

మలయజని లవంగ జాజి పృథ్వీఫల సహితం ఫలితం సునారికేళం
సహశిఖ మమలం దుకూలవస్త్రావృతమధిపానక మాపణయత్ తదానీం
అధచ హుతభుజః ప్రదక్షిణంతే
సమనువిధాయతుసాగ్ని సూక్తపాఠాః
ప్రముదిత మనసోభి పూజ్యపాద్యాది
భిరుపతస్థు రుపాహితప్రణామాః॥ 66
అదిశదతిము దుజ్వలామువా రామధచహీ వెంకటరంగభూపవర్యః
మణికనక దుకూల దక్షిణాంతాం
సిరసిదథౌ నిహితాన్ శుభాక్షతాన్ తైః॥ 67
తదనుచ ఘనసార ఖండం।హారిణం హరిరనుగృహ్య హిరణ్యపాత్రనీతాం
క్రముక ఫల లవంగ నాగవల్లీదళసహితాంముముదేశుభాద్రినాథః ॥68
నిగమ ముఖ మహాప్రబంధ శాంతి స్తదనుయథావిధి తైరకారివిప్రైః
సకలమపిచ విన్యయుజ్యతాన్నం।నరహరి భుక్తమథోస పాద్యవారి॥ 69
అథ శుభగిరినాథః పుష్పకం పుష్పరమ్యం
మణిమయ మధిరూఢః శ్రీరమా శోభిపార్శ్వః
వివిధ చతురవాద్యైః నృత్తగీతైశ్చ రమ్యైః
స్వనిలయ మనుపర్యక్రామ దుద్యత్ప్రదీపః॥ 70
ప్రదక్షిణ ద్వాదశకంతదాసి।మకారయన్ దేవగృహస్యనాథం
ఏకైకశో న ర్తన గీతవాద్యైఃమిశ్రైశ్చ సామర్గ్యజుషాంచ గానైః॥ 71
దివ్యప్రబంధేన చకారయిత్వా
ప్రదక్షిణా న్యష్టతమో యథార్హం
చత్వారిచానీయ వితానదీప్తం
డోలాయుతం మండప మధ్యతిష్ఠన్॥ 72
సపుష్పకస్తా మధిరుహ్యడోలాం
విచాల్యమానాం మృదుగీతభేదైః
శృణ్వన్ ముదాకర్ణన మనోభిరామాన్
కించిద్వ్యనైషీ త్సమయం సనాథః॥ 73
తత్రానుగృహ్య స్వరసాని నానా
ఫలాని భక్ష్యాణ్యపి దర్శితాని
ప్రదాప్యతాన్యాత్మ సమాశ్రయిభ్య
స్తతోయథాస్థాన మవాపదేవః॥ 74

అవరుహ్యాచ పుష్పకాదయం।ప్రవివేశాలయ మంతరావిభుః
శయనం మణిపాద శోభితం।మృదుధౌతాంత నిచోళమండితం॥ 75

చతురశ్ర విదీప్తదీపకం।పరితో వంశక కూర్చికాంచితం
వివిధప్రసవ ప్రగాచితం।మృదుకౌశేయ కృతోపధానకం॥ 76

అధిరుహ్య శుభాద్రినాయక।స్సహాసీళా క్షితిలోక మాతృభిః
శయనా యమునో దధేతదా।సమగాయన్ మధురం కుశీలవాః॥ 77

ఝష కూర్మ వరాహ కేసరి।త్రిదశ షుర్వ్యోత్తమ రాజజన్మ
సుబలకృష్ణ హయానన నోద్భవే। ష్వపదానం మధురం జగుస్తదా॥ 78

జయమీనతనుః పురాభవాన్।నిగమాన్మాధవ సోమకాహృతాన్
పునరుద్ధృతవాన్నిహత్యతం।ససుఖం శేష్వ శుభాద్రినాయక॥ 79

జయకూర్మవపుః పయోదధౌ।త్రిదశైః క్షిప్తమధాస్య పృష్ఠతః
అమృతార్థిభిరీశ మందరం।ససుఖం శేష్వ శుభాద్రినాయక॥ 80

జయసూకరమూర్తి రంబుధే।ర్భువ ముద్ధార్య సితాగ్రదంష్ట్రియా
అవధీశ్చ హిరణ్యలోచనం।ససుఖం శేష్వ శుభాద్రినాయక॥ 81

జయదేవ నృసింహవిగ్రహో।భగవన్ స్తంభముఖా దవాతరః।
హతవాకనకాసురం శ్రితా।వనకామిన్ ఇహశేష్వ మంచకే॥ 82

జయ వామనమూర్తి రుద్భవన్।సురసంప త్పరివృద్ధికామ్యయా
హృతవాన్ హిబలేః పదత్రయం।ససుఖం శేష్వ శుభాద్రినాయక॥. 83

జయ భార్గవసూను రుద్భవన్। స్వపితు ర్నాశకృత క్రుధాజ్వలన్
అవధీర్ద్వి దశైకవారతో।మహివానుగ్ర పరశ్వధాయుధః॥ 84

జయ దాశరథి ర్భవన్ విభో।గృహిణీ హారిణ మాశరాధమం
అవధీర్హి దశాననం సుర।ప్రణయా దాహృతవాశ్చ జానకీం॥ 85

జయ నందసుతాగ్రజో భవన్।బలనామానక దుందుభే స్సుతః
హతవానసురాన్ ప్రలంబకా।దమవేషాన్ ధరణీ భరాత్మనః॥ 86

జయ దేవకపుత్రికోదరాత్।వసుదేవస్యసుతో భవన్ భవాన్
అతనోర్వివిధం విలాసితం।తదనంతం ప్రపిచక్షతే బుధాః॥ 87

జయ వాజిముఖః పురాభవాన్।నిగమాన్నష్ట తరానుపాహరః
వినిహత్య హయాననా సురం।ససుఖం శేష్వ శుభాద్రినాయక॥ 88

జయ కేశవమాధవాచ్యుత।ప్రణతాశేష విపన్నివారక
జయ పంకజనేత్ర మధ్వరే।జయ గోవింద హరే కృపానిధే॥ 89
జయ వామన కైటభద్విషః।జయ దామోదర తార్క్ష్యవాహన
జయ సర్వజగన్నివాసభూః।జయనః పాహి కటాక్షశీకరైః॥ 90

జయ చక్రధరక్షమానిధే।జయ నారాయణ సద్గుణాకర
సుఖమత్రనిశామిమాం విభో।విసయ శ్రీశ శుభాద్రినాయక॥ 91

ఇతి గాయతిగాయినాం గణే।శుభశైలాధిపతిః కృపాం నిధిః
అనుగృహ్య సుపాయసం ముదా।సహ తాంబూల మశేతమంచకే॥ 92

అథ విష్ణుమనో ముసీరితా।దశగీతి ర్మధురం జగుర్ముదా
సచతాశ్చతురాశ్శుభాద్రిరా।డుపశృణ్వన్ ముదమాప భూయసీం॥ 93

అథతు తదుపభుక్తం పాయసాన్నంచ దుగ్ధం
మలయజమపి వీటీ ర్నాగవల్లీ దళానాం
అఖిలహరిజనేభ్య స్సమ్యగే వార్పయిత్వా
శయనగృహ కవాటం రత్నచిత్రం బబంధుః॥ 94

నిఖిలా హరికింకరా స్తతః।విదధానాః పరితః ప్రదక్షిణం
నిలయస్యహరే ర్దిగీశ్వరాన్।అననా యప్రణతాన్ న్యయుంజత॥ 95

హేశక్ర హేపావక హేకృతాంత
హేనిర్ఋతే హేంబుప హేసమీర
హేశ్రీద హేశర్వ శుభాద్రినాథః
స్వపత్యయం జాగ్రత జాగ్రతాద్య॥ 96

ఇతినియమ్య దిశాధిపతీన్ హరే। ర్గుణగణ స్మరణై ర్ముదితాంతరాః
మృదుపదం వ్యతిలంఘిత తోరణాః। స్వనిలయానగమన్ హరికింకరాః॥

ఇత్యాత్రివంశ జనుషా శుభశైల భర్తుః
గోపాలకృష్ణ విబుధేన నతార్తిహర్తుః
శ్రీపుష్పయాగ మహవైభవ మేవముక్తం
సంశృణ్వతాం ప్రభవతాత్ భవుకప్రదాయీ॥ 98

అప్పారాయ నృపాలవంశ సుమణేః క్షాంత్యాది భవ్యాకర
శ్రీమద్వేంకటరంగనామనృపతే రాజ్ఞావచ శ్చోదనాత్

ఆత్రేయాన్వయ రామసోదర గురూత్తం సాత్మజో నిర్మమే
శ్రీమచ్ఛోభన గిర్యధీశ విభవం గోపాలకృష్ణో బుధః॥ 99
జయతు జయతు దేవ శ్రీనివాసో దయాళు
ర్జయతు జయతు నిత్యం శ్రీశుభాద్రీశ నాధః
జయతు జయతు నిత్యం శ్రీశఠారి ర్మునీంద్రః
సచ జయతు మహీయాన్ లక్ష్మణార్యో యతీంద్రః॥ 100
సజయతు నియత శ్రీసౌమ్యజా మాతృయోగీ
సచజయతు మునీంద్రో వానశైలాధివాసీ
సచజయతు గురుర్మే రామసోదర్యనామా
జయతు జయతు నిత్యం ద్రైమదివ్యః ప్రబంధః॥ 101
జయతు జయతు రాజా వేంకటాద్రీశ సూనుః
జయతుచ కనకాంబాగర్భ దుగ్ధాబ్ధిచంద్రః
జయతు జయతు రంగస్వామిభూ దేహోద్యజీయా
త్సహసుత సఖభృత్యై ర్ధర్మపత్నీ సమేతః॥ 102
సదిశతు భవుకంమే సర్వదా శోభనాద్రి
ప్రభురనుదినమారాత్ మానసే నిత్యసంస్థః
మమచభవతు నిత్యం తత్పదాంభోజయుగ్మే
రతిరితర నివృత్తా నిత్యకళ్యాణ హేతుః॥ 103

శ్రీశోభనాద్రినివాసాయ।
శోభితార్థప్రదాయినే।
రాజ్యలక్ష్మీసమేతాయ।
నారసింహాయమంగళం॥

శుద్ధపత్రిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
957	7	త	తి
	11	త	తం
958	11	స	స్న
	12	కృ	వృ
	22	నో	నీ
	24	ప్ర	ప్రా
	25	కాం	కా
959	6	ల	లి
960	23	ష్ట	ష్ఠ
961	6	వృ	హృ
		శర్కగండకాం	శాడకంటకాం
	10	య	ర
	12	భేద	ఖేద
	16	ష్టి	ష్ఠి
962	22	సుదరం	సుందరం
963	9	త్ర	త్రం
964	4	మా	మ
	14	చారః	దారః
965	ఏకపంచాశశ్లోకేతి త్తరార్థః సంపత్కునూరం ప్రదదౌ సుతాయై కన్యాధనత్వేన సమాహితాత్మా		
965	22	పుత్రోర్వ్యాః	పుత్ర్యాః
966	1	సుప్ర	సుత
	4	అర్ఽ	హర
	7	దౌ	దా
	8	నృ	సు
	17	త్ప	త్సు
పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
	20	స్నో	స్యో
967	8	స్త	త్త
968	3	జ్ఞ	జ్ఞే
969	1	ద్ధంతం	ధ్నంతం
	2	ధ్వజ	ధ్వజం
	17	వద్ర	హ్యద్ర
970	7	మవత్	మహత్
	12	లోంచ్య	లోచ్య
	16	బాన	మాన
	18	వదా	వధా
	19	వ	ం
	22	ంన	పున
971	1	ష్ట	ష్ఠ
	17	యో	యె
972	9	తస్నో	తస్యో
	17	స్య	శ్చ
	19	మిథిలా	మైథిలా
973	2	న్యా	హ్యాం
		జభు	బుభు
	7	ధి	ధిః
	10	లేఖి	లేఖే
	17	సురాపాంగీం	సునాపాంగీం
	20	భవృథే	వవృథే
	21	నలనస్తు	నలస్తు
	22	శుశ్రా	శుశ్రావ
974	5	విశంన	విశన్న

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	6	స్థా	స్ధా		20	చి	ఛి
	7	హి	హ్రీ			శై	దేశై
		స	స్స			ప్రజా	ప్రజాం
		నశం	నళం	978	17	క్త్వ	క్త్వా
		క్రీమ	క్రీడా		19	వదిత్వామె	వదత్వాంమె
	8	రాశ	రాజ			సహాం	సహాయం
	9	దమంతీ	దమయంతీ	979	2	జ్య	జ్యా
	15	హెూ	హేూ		4	జా	జ్ఞా
	19	నళ	నళం			సయు	సంయు
		జాిహి	బ్రూహి		‘	ముత్రిం	మూత్రిం
975	1	స్థ్యం	ప్రాస్థ్యం		8	మూధా	మూఢా
	13	చచ	వచ		10	తేన	లేన
	15	కుర	చర			దీవ్యతం	దీవిత్వా
	18	దృష్టా	దృష్టో		13	ద్రిష్టవ్య	ద్రిష్టవ్యం
	19	ర్ది	ర్దీ		14	స్తంవా	స్తద్వా
	21	స్తం	స్త్వం		15	బధ్యా	బధ్వా
	22	యాం	యం		16	కలినా	కలినా
976	1	తి	తిం			రేణ	కేనా
		భ	భి		19	తాల	తాఖల
	3	ప్వకం	ష్వకం	980	2	ఖ్యయ	ఖ్యయా
	×	జితే	జిశే		4	తి	తిః
	11	వైచ్చ	నైచ్ఛ		7	బాలకీ	బాలకా
	13	యహి	యాహి		12	శోభా	శోచా
	15	రః	ర		18	త్స్పా	త్స్నా
	17	మ్యాంతు	మ్యాతు	981	2	ష్ట	ష్ఠ
977	5	ర్వనపి	ర్వానపి		8	కర	కరం
	7	భమి	భైమీ		9	తోః	తోం
	11	అశ్వి	అస్వి		13	సహాణః	పహారిణః
	18	శితే	స్థతే		16	ద్దేన	ద్దైన
		గతిః	గతిం		19	పహారః	పాహారః

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	24	ఛాకు	చాకు
982	14	మం	మాం
	17	గాంచ	కాంచ
	19	స్వభావార్ణ	సుఖావార్ణ
	21	స్థా	స్థాం
		కృపనా	కృపణా
983	3	న్యైహి	న్యోహి
	4	సరి	సర
	5	ద్రి	ద్ర
		సుభా	సుఖా
		ధుసా	ధునా
	10	తిం	తీం
	11	త్నిం	త్నీం
		తిం	తీం
	15	తి	తీ
	17	తి	తీ
	18	ర	రః
	21	ధాతు	దాతు
984	3	త్నె	త్యై
	[illegible]	ణేవ	ణైవ
	6	తి	తీ
	7	నాభైషీత్పతిచింతయా	
	8	తి	తీ
	9	క్వాస్తై	క్వాస్తే
	15	యతు	యతీ
	17	సీదం	సీధ్వం
985	1	తి	తీ
	3	తాప్రిప్రిమె	త్రాపిప్రియో
	12	తే	తేః
	13	త్రిం	త్రీం

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	20	హెహం	హేహం
986	2	శ్వధ్రిను	ధ్వశ్రమ
	8	స్వార్ధ	స్వార్ధో
	17	అస్వ	అప్ప
987	2	జస్తు	జ్ఞప్తు
	15	కోశ	కోశ
988	7	చ	చ్ర
	8	సంగను	సంబాధ
	9	దాహి	ద్యాహి
	15	సర్భా	సద్భా
	16	న్నో	న్న
989	3	స్యాతః	స్నాతః
		చ్పన్న	చ్ఛన్న
	4	ఖ్యాంవై	భ్యాంవై
	8	ప్యాశయెపి	స్యాశయెన
	9	త్రప	త్రచ
	16	ను	స్న
	19	మాత్యై	మాత్రై
990	2	త్వాశ్రి	త్వా
		రద	వద
	3	తద్య	తద్వ
	4	మనగిం	మలినం
	7	వృత్ర	వృత్రి
	8	రెహి	గ్రెహి
	10	స్వన	స్వసా
	15	ష్టి	ష్టి
	18	ర్భాయ	ధ్రాయ
991	6	ర్ర	వ్ర
		య	యం
	8	బ	జ

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	9	ను	ను
	10	ష్ణ	ష్ట
	14	ద	ధ
	17	త్యో	ద్యో
		త్ప్వ	త్స్న
	19	నల	నలా
	20	త్యా	వ్యా
		బ	బా
	22	హి	హీ
992	4	సంఖాం	సంఖ్యాం
	5	శ్మీ	శ్మీ
	6	శాఖాస్థఫల	పత్రాణ్యా
			ధాగణీత్
	10	సంఖా	సంఖ్యా
		కాశ్యలం	కౌశలం
		దశ	దిశ
	16	భవీ	భవి
993	2	న్యదే	న్యతే
	5	రాజా	రాజ్ఞా
	7	వృతం	కృతం
	18	సినం	సీనం
994	4	అహ్యా	అరుహ్యా
	14	దూహితుం	
			ద్గూహితుం
995	2	కరకా	కరకాః
		పూర్వాం	పూర్వ్యాం
	20	నతెన	నలెన
996	7	హా	హాః
	9	సంస్తం	స్తత్సం
	11	దతం	ధతం

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
		పతిం	పతిం
	19	మాసి	మాషి
997	2	ఆలం	అలం
	11	త్తమః	త్తమైః
1000	22	క్షిత	క్షత
1001	1	స్తైనయో	స్తనయా
	2	వురం	పరం
	12	తత్తైజాః	దత్తైజాః
1002	18	చ్ఛాపం	శ్చాపం
	20	సభ్యా	సఖ్యా
	21	గత	గతా
1003	9	శనిం	శనం
	10	హ్ణవ్య	హ్ణవ్వ
	15	హితా	హీతా
1004	3	హిత్వా	హీత్వా
	7	స్వకా	స్వకా
	18	తత్ర	తత్రా
	20	హిణ్యా	హిణ్యాః
	22	దేత్తి	వేత్తి
1005	3	ద్వంశ	ద్వశం
	5	హాణ్యా	హారణ్యా
		నోరంశు	నోంశు
	6	సభాను	స్వభాను
	17	హిత్వా	హీత్వా
1006	13	ధిహా	దేహా
1007	1	పుత్రి	పుత్రం
		స్వరం	స్వారం
	20	భ్యానా	ఖ్యానా
	21	శై	స్తై
1008	7	చ్చై	చ్చై

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	8	ద్గుహె	ద్గుహే
	10	స్యురా	స్సురా
	19	గణ	గణం
		శృణుం	శ్రుణు
1010	8	ద్రయం	శ్రయం
	9	చ్ఛం	చ్ఛం
	10	ఉ	ఊ
	14	ప్రాబావా	ప్రాహాపా
	16	లోలకః	లోలఃకః
		స్థై	స్తై
1011	3	స్య	స్స
	6	ధాతుమా	ధతుమ
		ర్మ్మము	ర్మ్మహు
	11	మృగ	మృగీ
1013	4	కిచ	కించి
	6	పస్ధ	పస్త
	7	నరసి	నరసీ
	11	మూలీ	మాలీ
	12	త్యాం	తాం
	14	షోధ	ష్టోధ
1014	2	గణణుః	గణణాః
	7	రివృతి	ర్వివృతి
	14	జధ	బుధ
1015	4	వచ్చ	పశ్చ
		పంచవైచైతిదంతరే	
	6	భ్యై	ఖ్యై
	7	పష్ట	పష్ఠ
		ధితు	ధీశశ్చాతు
	8	తృరా	త్పురా
	12	కచ్చ	కశ్చ
	14	తా	తాః
1016	11	కత్స	కస్స
	12	ర్వ్యశృ	ర్వ్యశ్రు
	13	వ్యాగో	వ్యాసో
1018	16	శ్రేష్టో	శ్రేష్ఠో
	18	నామ్న	నామ
1019	1	స్త్రి	స్త్రీ
	12	దస్యా	ద్రస్యా
	20	తాం	తా
1021	1	ష్టా	ష్ఠా
	7	స్వి	స్వీ
		త్స	త్య
1022	13	ను	సు
	26	ష్టః	ష్ఠః
1024	14	విశ	విప
	17	యజ	యజు
	18	చాం	ఛాం
	25	క్త్రా	క్త్ర్యా
1025	3	మధ్యా	మద్యా
	19	బురో	జరో
	22	వాస	వాసి
	26	సీ	స
1028	8	రక్షో	రక్ష్ణో
1029	19	రణకా	రణకౌ
	21	తీస్తు	తీప్త
1030	1	తిజె	తిజ్ఞె
	11	త్సన	త్సకాశన
	24	ఎవ	ఎవవ
1031	3	స్త్రై	స్త్రై
	4	శీమా	శమా

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
		అశ్వీ	అశ్వ
		తద్దారుణీ	ఏవారణీ
	6	ధ్య	ధ్యం
	13	తత	తతః
		బ	బః
	14	శ్చైనతి	చేతి
	16	ర్వశ్యైః	ర్వంశ్యైః
	18	పదా	దదా
		వగ్వ్యాః	నళ్వ్యాః
		వక్త్వా	పక్త్వా
	19	ర్వి	ర్ద్వి
1032	1	వర్త్రా	వథర్త్రా
		దె	దెవ
	3	స్వంయం	స్వయం
	14	మను	మః
	16	ద్య	ధ్య
	17	ణీభ	ణీవెభ
	20	చ్చైచ	చ్చైభ
		కెయె	కెయో
	22	దీర్య	వీర్య
		జః	జ్యః
1033	1	యాపః	యాపరః
	7	వరం	వనం
	16	స్వ	స్వా
		త్తే	శ్లో
	22	చ్చ	చ్య
	2	మస్థా	మవస్థా
1034	3	త్రు	తృ
		వద	వధ
	4	యు	యి

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	6	మాతీ	మాతి
	16	స్నాస్య	స్నాస్వ
		శ్చి	శ్ఛి
	20	స్వ	స్య
1035	1	వసుం	వసు
		లణ	లం
		రుసె	రుణ
	9	చం	చీం
	10	స్న	స్త
		దీశాన	దిశా
	12	రు	ము
1036	6	భిదా	భిధా
		ద్ధృతా	ర్ధృతా
	7	నుయాచే	యయాచే
	17	ధన్మ	ధస్య
	19	గాత	గాంత
	25	మర	మమ
1037	8	దార్య	తార్య
	13	ర్మ	స్మ
		దుశ్ఛంద	ధుశ్ఛంద
	15	యయః	యః
1038		మాఖ్యే	మాఖ్యే
1039	18	దర్శనీయ	దర్శనీయత్వా
	20	శ్లోహి	శ్యోహి
1040	2	వ	ప
	14	ష్ట	ష్ఠ
	16	దదీ	తదీ
	25	చ	సను
1041	13	విశ్వ	విశ్య
	20	యమవాప	శుచమావ

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	25	ఖడ్గ	ఖడ్గే
1042	2	తత్వో	పత్వో
	5	మక్త్వా	పక్త్వా
	21	యాః	యాం
1043	1	యా	యాం
	23	రార్త్రాం	రస్త్రాం
1044	7	వక్తుం	పక్తుం
	19	కంట	కంఠ
1046	1	తద్వ్య	తద్వ
	7	సంఖ్యా	సఖ్యా
	20	దెఖా	దెశా
	23	ద్వై	ద్ద్వై
1047	3	ష్టాపి	ష్ట్వాపి
	7	స్న	స
	8	శ్న	శ
	9	సృపా	సృప
1048	1	శర్మా	పర్మా
	2	వాదః	వారః
	6	వ్యత్తా	వ్యాత్తా
1049	1	ద్రష్టు	ద్రష్టుం
	25	విశ	దిశ
1050	7	త్రాబ్జా	త్రోజ్జా
	23	పస్వ	పస్ప
	24	స్వర్వైతి	స్వర్పైతి
	25	స్సర్వ	స్సర్ప
1051	3	వథో	పథో
	10	తుత్రీ	తుత్రి
	16	కృతః	కృత్
	19	ష్ణో	ష్ణోః
1052	4	నృహాదిష్టి	నృపాదిష్ఠి
		హాశ్య	హాత్య
		ష్టా	ష్ఠా
	7	ష్టై	ష్ఠై
		తిష్ట	తిష్ఠ
	7	దదానీం	తదానీం
	19	హాణం	హోణం
	22	స్యా	స్యాం
1053	8	చిరలా	చిరకాలా
	9	స్తానా	స్థానా
	17	స్వాహి	స్వావా
1054	2	శాస్త్రేషుపారంగమిష్యో	
	3	భిలాసై	విలాసైః
	6	వస్య	వశ్య
	9	కృప	కృత
	22	త్తస్యా	త్తమస్యా
		పుత్రౌసమాచతుస్స్రప	
		ణతిభుజంగం	
1055	1	ధత	ధ
	6	శ్రుత్వా	శ్రుత్వా
	8	నిత్యేయాం	నిత్యంనూం
		న్యా	వ్యా
	11	ష్టాతీ	ష్టాత్రీవ
	1	శరి	శరీరి
	13	స్నేత	స్నేన
	14	వలయా	వలయం
		దక్షు	దక్షి
	17	శ్చ	శ్వ
		జ్ఞాన	జ్ఞాల
	19	మదీయతపఃపాలనం	
	24	శేవ	సేవ

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1056	2	మాణవ	దానవ
	6	విద్ధం	విద్ధః
		నరీచ	నారీచ
		తీస్యాం	తస్యాలం
105?	1	శైయం	సైయం
	4	హ్యు	ష్యు
	13	తుశ్మ	తుశ్చ
	19	ద్ధికం	దికం
	24	స్నమి	స్నసమి
	26	ప్రవృ	ప్రహృ
1058	1	ద్వ	ధ్వ
	2	నవా	నరా
	11	ఎనాం	ఎనం
	15	కంత	కంఠ
	23	వివమకు	ఎవాకు
1059	1	చమ్యు	శమ్యు
		కంధా	కంఠా
		ణర్తుః	భర్తుః
	6	మత	మృ
	7	న్మో	న్యో
	9	వరారూ	వరాధిరూ
	15	స్త్రాన్శ	స్త్రన్శ
	18	పుంఖః	పుంభిః
	19	తిరో	తరో
		కినా	కేనా
	20	ర్తున్స్వ	ర్తుంస్వ
	21	త్రుం	త్రం
1060	1	పత్నీచకువలాశ్వస్య	పత్నీకువలయాశ్వస్య
	6	ష్వతి	ష్వతి
	7	సైనైవ	శైనైవ
	8	స్త్రై	స్త్ర
	10	మండత	మంత
	12	శ్వర	శ్వత
	14	భి	ఖ
	15	సనం	నం
	18	పుృవ	పుత్ర
	19	వ్య	ప్య
	20	బా	పా
	21	న	స్న
	22	జత	ఋత
1061	1	సాసాం	సాయాం
	2	వం	వ
	9	స్త్రియో	స్త్రీయో
	17	బత్నీ	పతీ
	19	సాబాహు	సుబాహు
		శుత్ర	శత్రు
	20	స్నం	సం
	21	ప్ర	ప్య
	25	శ్యై	శ్చ
	26	ద్భా	ద్బా
1062	2	రూహా	మాహా
		భ్యాం	ఖ్యాం
	6	ధ్య	ద్య
		భిల	ఖల
	7	రుత	ఋత
	8	ను	మ
	16	ద్రుి	ద్రై
1063	6	స్యాయ	స్వాయ
	10	శశం	వశం

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	12	క్షీణ	క్షీణ
	15	బి	భి
	19	భీ	భ
	23	ధైవ	ద్వైవ
	24	ధీయ	ధారయ
		స్త్రాద్భిజ్య	స్త్రాజ్య
1064	1	జ్యై	జ్యై
	2	దా	ధా
	12	ఛా	బా
	14	జైక్షు	జైక్షువ
	19	హిచ	హైచ
	24	యత్న్యాయబుధ్యా	
1065	19	శి	శ
	9	న్యా	న్యాః
1067	10	ష్ట	ష్ఠ
	11	పత్యా	పత్రాం
1069	22	వ్య	ద్య
1070	10	నారి	వారి
	21	హి	హే
	25	షి	క్షీం
1071	1	షి	క్షీ
	2	తకువ	తమెవ
	9	వ్య	హ్య
	11	గ్నిః	గ్నః
	19	కైక	కైక
	26	విధా	విధాయ
1072	7	ష్ట	ష్ఠ
	16	కే	కేషు
	23	చక్ర	శక్ర
	24	స్తివా	స్తిహి

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
		నెవ	దేవ
1073	5	లంబి	లంబీ
	8	త్ధః	త్రః
		చతుర్థసర్గ.	
1074	5	త్మ	త్మజ
	11	గాభ్యా	గాఖ్యా
	13	వత	వ్రత
	13	చికి	చకి
1075	15	త్ర	తు
	16	త్వి	త్రి
	18	కిం	కం
1076	9	నిష్టా	నిష్ఠా
	12	సి	టి
	18	ష్టస్తు	ష్ఠత్తు
	19	యాం	యాం
		సి	నీం
1077	9	రెంద్రే	రీంద్రే
1079	11	డ్యః	డ్యాః
1080	13	ధ్యతి	ధ్యధి
	15	దృష్ట్యా	ధృష్ట్యా
1081	14	హి	హీ
1083	8	మా	మో
	15	దయా	దయ
1084	4	ష్టస్న	ష్ఠస్న
	18	స్తై	సః
	19	సా	స్త్రా
1085	22	విభా	బభా
	6	తీ	తీ
	12	శతా	శతం
1087	8	పుర్యాం	పుపుర్యాం

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	17	సె	స్తై
1088	1	హాతః	హ్యాతః
1089	8	ఖ్యాం	క్యాం
	12	తా	తాః
	14	ఏవ	ఎవ
1090	3	పల	ఫల్గు
		శ్య	శ్వ
	11	చరా	చార
	16	ర్య	ర్ణ్య
	22	శ్యా	శ్చా
1091	11	తేజ	తేజో
1092	18	ద్యాస్త్వస్య	ద్యాస్తనయోః స్తనస్య
1095	10	జజె	జజ్ఞె
		దు	ధు
	18	తీత	తీతి
		న్తైః	న్త్యైః
	19	యది	యదు
		పంచమసర్గ	
1096	5	భవహి	భవతాహి
	7	డ్వోజా	డ్వోజ
	8	గవ	గప
1097	3	ద్యసు	ద్యదు
	5	సిజ	సిబ
	10	భిన్న	ఖిన్న
	11	క్షి	క్షీ
		రూప	మాప
	20	దె	నె
	23	తాం	తి
	27	ష్టం	ష్ఠం
1098	7	ష్ట	ష్ఠత్
	9	స్త	స్థ
	11	వయ	వతా
	18	భిన్నా	ఖిన్నా
	22	తేషు	వేషు
	25	తేన	జేన
1099	5	నుకా	సుకా
	11	ణా	ణో
		తా	తో
	12	స్త	స్థ
		త	తి
	12	తా	తో
	14	నిద్రం	నిద్రాం
	17	తాతా	తోతా
1100	9	పిష్ణా	విష్ణా
	25	కృతే	కులే
1101	18	స్త్రిస	స్త్రి
	26	ద	ధ
1102	12	నదే	నిదే
1103	8	స్త	స
	26	జి	జీ
1104	6	ఖాండి	భాండీ
1105	8	ణాస్య	ణస్య
	9	యజా	యజ్ఞా
	15	యొతో	యత్తో
	17	త్వాయచ	త్వ్యాయచ
		తతే	తలే
1106	1	రమయర్ణ	విలాస్త్రైః
	9	దృష్టే	దృష్ట్యై
	21	రోవ్యా	ర్వ్యా

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	23	తోర్క	లోర్క
1107	15	మాద్రో	మాద్ర్యో
	18	ద్రై	ధ్రై
1108	10	రుద్రై	రుగ్రై
	14	తఅ	తమ
1109	8	మ్యాచ	మ్యాంచ
	13	నెవ	నైవ
	23	మదా	మధా
	25	తథెవ	తథైవ
1110	9	న్యా	ద్యా
1111	4	సతా	సదా
	17	నూన్యం	మాన్యాం
	19	సా	స్యా
1112	3	న	నః
	6	మాప్యా	మప్యా
	8	విదేశ	దిదేశ
1113	1	నాచె	నచే
	7	కూజరం	కుమారం
	9	పతిసం	పితరం
	11	కాగ	కాఘ
	17	నుత్ప్రియం	నుప్రియం
	22	హెం	హీం
1114	18	ద్రా	ద్రాః
	19	థ	ర
		స్థ	స్థం
1115	7	దభివ్య	ద్భవ్య
	11	రబ్జా	రబ్దా
1117	1	స్యహా	స్వంహా
	10	యోః	యః
	22	తరం	పరం
	25	సత్య	పత్య
1118	8	నమి	గమి
	17	తుణ	క్షీణ
1119	6	హాంగా	హాంజగ
	15	సెనా	సెన
	26	రగ్రా	రాగ్రా
		తుత్వ	ధుత్వ
1120	1	గ్రమ	గ్రామ
	8	హిన్యాః	హింస్యా
	11	భ్యా	ఖ్యా
	12	స్న	స్నం
	14	చలి	చవి
1121	8	వర్యః	వశ్యః
1122	12	దోద్ధా	శోదా
	20		తదామృదంగాదిమావాద్యమండలీ
	26	స్న	స్నం
1123	11	నందం	నందః
		త్యురు	త్కర
	15	దీచా	నచా
	20	జం	జో
	21	తిత	షిత
1124	11	వృత్వా	కృత్వా
	16	సాధ్యః	సాధ్వ్యః
1125	3	నపి	పిన
	7	తేపి	తేలపి
	15	న్తూర్జః	న్యూర్జః
	17	గృహ్యా	ప్రగృహ్యా
1126	5	చక్షు	చక్రు
	7	సుధావతీ	యథావత్

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	25	శ్మ	శ్వ
1127	5	ళాం	శం
	7	మెదా	మోదా
	8	గో	ద్గో
	14	దావయః	నందాదయః
	26	మహే	మహి
1128	8	ఘ్రి	ఘ్రీ
	10	చా	నా
	11	కా	గ
	22	శంకో	శంకా
1129	8	హా	హ్యా
	17	త్స్య	త్స
1130	9	మంజ	మంథ
	26	ద్య	ర్య
1131	26	క్లా	క్లో
1132	12	న్మప	న్మయా
	13	తదా	తథా
	17	భితే	ఖతే
	21	ట్పై	ణ్షై
	24	పీ	లీ
1133	10	ణో	ణ్ణా
1134	11	దా	ద్దా
1136	5	కా	నా
	6	కానా	నాగా
1137	15	పోస్య	గోప్య
	17	త్యా	త్యో
1139	4	ధం	ధః
	14	త్వ	త్య
	16	క్షజి	క్షజ
	18	క్తా	క్త
1140	16	బై	భై
	18	సీ	క్షి
	19	త్రా	త్రా
1141	7	ప్య	స్య
1142	12	త్యా	త్రీ
	15	తాత్ర	తోత్రి
1143	8	ణీం	ణీ
1144	22	నగ్రజ	నాగ్రజ
1147	5	రెవ	రైవ
	6	గ్ర	గ్రం
1148	14	దునా	దూనా
1149	26	సీ	సీం
1151	26	నోద్య	సోద్య
1152	7	మహా	మమా
		మక్షేసరి	
1154	6	తృతీ	ద్వితీ
	16	రత్నమాలా	కళావతీ
1155	1	సమ	కమ
	22	భరం	భనం
		దా	ధా
		భలి	భవి
		త్యాకా	త్యక్తో
		న	నః
	23	ల	వే
1156	4	దా	ధా
	17	ష	క్షి
	19	సాళ్వి	స్వాళీ
	20	ళి	ళీ
		ఘు	గ
	21	ణ్యా	ణ్యేన

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.	పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	22	దే	వే	1168	8	మకు	మాకు
		ళి	ళీ	1170	13	స్థా	స్త్రా
	23	మయి	మై	1171	3	త్ప్ర	తత్ప్ర
1157	2	జాచ	జాంచ	1172	19	ముతా	సుతా
	14	మతు	మాతు	1173	1	గ్భా	గ్భ్యా
	17	మ	మా		16	రామి	రామో
		ద్య	ఘ్యం		19	త్ృ	దృ
	19	తద	తదను		21	మును	మను
	20	నా	నాః	1174	4	సోః	సో
1158	3	కె	కెన	1175	11	ష్టం	ష్ణం
		ధ్రఃచచ	ఘచ		12	వదం	పదం
	5	త్యా	త్మ్యా	1176	4	స్త్రో	త్రో
	26	స్మా	స్థా	1177	3	వికర్ణ	వికీర్ణ
1159	1	రాధా	ధారా			కల	కబ
1161	17	ధార	కార	1178	9	స్యోశ	స్యోశ
	22	న్యాత్కాం	ష్యాత్ర్కాం		19	దృషా	తృషా
1164	8	నూచా	నూంచా	1180	9	రాహవా	రాహతా
	23	రుద్భు	రద్భు		21	ఖెది	ఖేది
	28	తాని	త్రాన	1182	19	గ్నా	గ్నాం
1165	14	ష్టో	ష్ణో	1183	27	వెదా	తేదా
1166	4	గృహా	గుహా	1184	7	తదీ	తుదీ
	10	వ	ప		సప్తమసర్గ		
	13	వద్ధ్రు	దుద్ధ్రు	1187	12	త్రిలోక	త్రైలోక్య
	24	న	ప	1190	20	ష్టన్య	ష్ణ
	28	క్త్రో	క్రా	1191	7	షికె	షిక్తె
1167	1	యాయ	యూయ		18	లివె	విలె
	2	మితి	నితి			త్యాపః	త్యాపః
	25	మువా	ముపా	1192	14	సాః	స్త్రాః
	26	ష్టో	ష్ణో		18	హృదయాశ్చ్రురా	లింగితాని
		దా	ధా				

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1193	2	ధ్య	ద్య
	9	త్తో	త్త్యో
1194	17	తె	త్తై
		మి	ని
1195	5	లా	లాః
	11	వమ	పమ
1196	23	రుదు	రుదు
1197	9	స్యత	సత
	14	న్య	న
	23	తు	తుః
	24	జనివి	బువిని
1198	11	ప్రస్తా	ప్రిస్థా
	24	వద	పడ
1199	20	రంతత	రంజిత
	24	డా	తా
	6	స్కా	ష్కా
1200	16	తి	త
	21	స్త్రాః	స్త్రాః
1201	19	నభా	సఖ
1202	23	రామో	కామో
1203	2	తీ	త్తీ
	7	యా	య
	19	గురో	సురో
	21	థ	ధ
1204	20	పోచ	పోచ
1205	3	వా	వ
	21	యయా	యయా
1206	8	ష్టా	ష్ట్వా
	11	భి	ఖ
	16	స్త్రీ	స్త్రీ
	18	త్తం	త్త్వం
	19	రతిం	గతిం
1207	15	త్వ	త్వ
	22	భ	చ
1208	18	వదృ	వృ
1209	1	స్నచ	స్యచ
	3	ద్దైవ	ద్దైవ
	10	మూాస్సై	మూాంస్సై
	14	పా	పో
1210	5	త్య	త్త్య
	16	త	తవ
1211	11	జ్ఞి	జ్ఞ
1212	1	సారా	సాదా
	8	స్త	స్త్య
	10	లెం	వెం
	12	న్నస	సన్న
	15	దత్తై	ధత్తై
	20	భో	బో
	21	మా	మ
	23	క్తో	క్త
	24	న	న్య
1213	4	విథా	వథా
	16	జ్క్య	జ్క
	16	దంను	దంతి
1214	1	సం	స్నం
	6	ధె	ద్ధె
	7	ష్ణై	ష్ణై
	20	కీ	క్తీ
		తాం	తా
	21	గిరి	గిరః

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	24	నూన్య	మాన్య
1215	19	కం	కీం
	23	స్ధా	ష్ఠా
1216	20	మధ్య	పద్య
	22	రూ	ఝా
		విష్టా	జిష్ణు
	23	నిఁ	ని
	24	హ	హృ
1219	6	యంత	య్యంత
	16	త్రః	త్రం
1220	19	నమి	గమి
	24	స్త్రాఁ	స్ధాం
1221	2	స్మ	స్వ
1222	1	వధాంతర	పథోంతర
	9	సర్వా	సర్పా
	11	రిష్యా	శిష్యా
	17	తత్సద్భ	తద్భ
	20	తా	త్ధా
	8	ప్తన్న	ప్తమన్న
		అష్టమసర్గ	
1225	5	నానా	నా
1226	2	న్మా	స్మా
	8	స్మా	త్మా
	16	త్యాప	త్యాహ
1227	5	రచి	రచిఁ
	6	దాం	దా
	12	ద్యై	ప్యై
	16	హీవా	హీహా
	24	నోయ	నీయ
	10	స్వపది	స్నపది
1229	10	భీండ	భండ
	17	ల్య	శల్య
	21	స్త	స్తదా
1230	19	ధః	దః
	20	స్తె	స్తై
	23	తాచ	తౌచ
	25	ద	ధ
1231	1	రుదం	తదం
	3	హ్వే	హ్వాః
	8	వె	వే
	26	దృష్టా	దుష్టా
1232	4	దృ	దు
	5	శ్య	వ్య
1233	2	స్మె	స్తై
		విశెష	వివేశ
	12	దీవ్య	ద్దీవ్య
	23	ధ్న	ధిఁష
1234	1	త్క	త్క్య
	4	క్తా	క్త్యా
	24	హి	హి
1235	9	పుతా	పుత్రో
	15	నర	విర
	19	దను	ధను
	20	నా	నో
	22	ఖ	ఖ
1236	11	ష్ట	ష్ణ
	12	త్యా	త్యాఁ
	15	త్స	త్సు
	22	త్తా	త్తో

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	23	పాయనం	ప్రాయణం
		ఘుణ	ఘుర్ణ
1237	3	ర	చర
	12	వానం	వాసనం
	23	ననతః	ననంతః
1238	8	ధా	థా
1240	2	హృష్ణో	హృష్టో
	10	గా	గా
1242	5	షమాం	షమం
	14	ద్ధృ	ద్ధ్వ
		ఖద	ఖధ
	22	త్యం	తృం
1243	4	పా	ప్రా
	9	జ్ఞ్య	జ్ఞ
	16	వ్య	న్య
	17	సెషు	శేషు
1244	11	మె	వె
	16	ప్రె	ప్రై
	17	ధృ	ద్రు
	21	రా	ఠా
1245	7	నాద	సాద్య
	10	హాన	వధీ
1246	3	వా	వాః
	14	హు	హా
	25	రాద్యై	వాద్యై
	26	తాి	త్తా
1247	3	తా	తౌ
	6	జ	ద్య
		ణినా	ణిపా
	16	హృన్ని	హృదిని

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1248	1	ఖ్యతి	భ్యతి
		ఋవార	కుమార
	11	త్రైతా	తైతౌ
	19	వధత్	వధీత్
1249	1	మర్	మర్ణ
		ష్ట	ష్ణ
1250	9	దుఃంభి	దుఃందుభ
	25	నోష్మ	నోష్ణ
1251	17	యఃశో	యతౌ
	22	చతు	శ్చతు
1252	13	దె	ధె
	25	నత్థా	సఖా
	26	ష్ట	ష్ఠ
1254	15	శ్వ	శ్య
	16	దా	టా
	20	తః	తం
	26	హిత్యా	యిత్యా
1255	5	తౌ	తో
	14	జా	చా
	15	తద్వ	తత్వ
	18	ష	ష్ణ
	19	స్త	స్వ
	23	త్రాం	స్త్రోం
	26	హా స్తి	హా స్తి
1256	24	బ్ధాం	బ్ధా
	25	తుతే	ఋతే
1257	12	ప్రాసి	ప్రాస్తి
	18	రుష్టై	రుష్టో
1258	16	ధృ	ధ్వ
	17	భోధ	చో

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	23	శాఙ్ఙీ	శాఙ్ఙ
1259	6	ఛా	చా
	20	దైవ	ధైవ
1260	1	చ్ఛి	చ్ఛ
	5	ద్ధి	ద్ధిం
1261	17	కె	కై
1262	7	త్రా	త్రో
	21	నాయం	సోయం
	24	క్ష్ణోఃనా	నాక్ష్ణోః
1263	6	ద్ధార	ద్భార
1265	1	వాం	వార్
		నవమసర్గ	
1267	3	ప్రాప్త	ప్రాప్య
	8	సితః	శితః
	10	హ్య	వ్య
	12	మశ్యా	మస్యా
	17	స్యో	స్వో
	21	ద్ధె	ద్ధా
1268	1	చం	చర్
	6	వృథా	వారే
	7	రుదా	రుణా
	12	గంతుం	నంతుం
		కుర్యంతి	కుర్వంతి
1269	18	దాంత	దాత
	20	క్త్రా	క్త్రా
1270	5	హెప	హేప
	6	గతా	గతో
		ర్భా	ర్భార్
	15	వెన	తేన
	16	ష్ణె	ష్టె
	21	ధ	ధై
	22	ణె	ణై
		రా	రో
	25	రె	రై
1271	9	వ్యచిం	విచిం
	21	చమ్యా	చమ్వా
1272	4	క్మ్ర	క్మ్రీ
		హార్	హే
	6	ష్టం	ష్ణం
	15	స్నచ	సచ
	18	తాద	దాద
	21	దిర్	ద్విర్
	23	వహా	వతోహా
1273	18	పుత్రం	పుత్రీం
		ప్త	ప
1274	3	ధీవవర్ణ	ధీవరేణ
1275	12	గతా	గతో
1276	1	తా	తాం
	7	న్యం	ం
1277	5	హెధ	హేధ
	11	తి	ణి
1278	1	ప్రష్టె	పృష్ఠె
	6	ష్ట	ష్ఠ
	24	నృ	స్పృ
1279	7	పరే	పదే
	12	యుతా	యుతో
1280	4	ధితాం	ధిర్తాం
1281	9	తా	తౌ
	10	ష్టి	ష్ఠి
	12	ష్టా	ష్ఠా

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1282	1	దనం	ధనం
	5	కాంచి	కాంశ్చి
	8	ప్రి	క్రి
	23	సం	స్త్రం
	17	కృ	హృ
1283	26	ప్రసా	ప్రస్థా
1284	23	భుక్త్యా	భక్త్యా
1285	6	పితావత్	పితస్తైః
	8	సీత్	త్రీస్త్
	25	తిష్టా	తిష్ఠా
1286	5	ం	ః
	13	మ్నా	మ్నాశ్రీ
	17	భ్యా	ఖ్యాం
	22	యాతా	యాంశో
	23	తాః	శోః
	24	మది	మధి
1287	3	గ్రోజ	గ్రోజశ్రీ
	24	శతా	శరా
1288	13	జ్యచ్ఛ	జ్యతచ్ఛ
	15	ది	ధి
	16	భవై	భస్తై
	17	కా	కో
	19	యంత	యంశత
	21	రూప	రూరు
	22	త్రైక్య	త్రై
1289	2	కాతి	కోతి
	3	వః	వ
	6	శ్య	వ్య
	13	అగస్త్య	అగస్న
	17	భా	భా
1291	5	తాధ	శోధ
	10	ది	ధి
	14	మా	రూ
	17	సు	షు
	19	తె	వై
	21	యా	యం
1292	2	ఠతా	రిశో
	7	ష్ణై	ష్టే
	18	పాతి	పారి
1293	5	చిత్	జిత్
	8	ధృతఃవసుః	సుతానగ్న జిశోనూత
	10	నామః	సోమః
	14	వింయాః	విందాయాః
	22	తౌ	తా
1294	6	పః	ప
	7	ధ్బనెన	ధ్బలెన
	12	హిత	హాత
	26	క్షి	కు
1295	2	హా	హః
	13	గా	ణ
	21	ప్ర	త్ప్ర
1296	8	శోృపి పతి	శోసీ రతి
	14	ద్ధాం	ద్ధా
	16	ష్ట హ్రి	ష్ఠ హ్రీ
	19	వభ్యా ష్ణ	సఖ్యా ష్ట

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1297	6	లెఖ	లెఖీ
	10	తత్క్యు	తత్క్ను
	13	క్ష్వ్యా	క్త్వ్రి
	19	పత్రిం	పాత్రం
	22	భాగ్యై	భోగ్యై
1299	13	హృతా	హృత్వో
	14	తురా	తుకో
	15	గాః	గాః
	26	వార్తాం	వాహం
1299	6	నఘరం	సమరం
	9	జోః	జః
	11	చతే	బలె
	13	స్పై	స్త్రై
	19	తా	త్వో
1300	6	ర్ద	ద్ద
	19	ర్వః	ర్ష్వ
	21	ప్రలి	ప్రవి
1301	17	ర్యంతం	ర్యంతీం
1302	7	జని	బుని
1303	9	సాదెన	సాలేన
	10	ద	ధ
	13	రైన	లెన
1304	9	క్రా	కా
	13	ఫా	లా
	14	న్యా	ఘ్యా
	24	కా	కో
		ధీం	ధీ
		దిశః	విశః
1305	1	దు	మ
	5	ప్రహిత్యాహా	ప్రాముఖ్యా

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	7	ష్య	స్య
		హె	హే
	11	దృ	ధృ
	13	మాపం	మాప్తం
	17	దృ	ద్ధృ
	18	థి	ది
	22	ద్వై	ధ్వై
		ధర్మః	ధర్మాః
	24	దుః	దుః
		భాః	భాః
		కృచా	క్వచో
1306	8	దై	ధై
	14	గంగ	గంగా
	15	ద్వీత్య్య	ద్వీత్య్యపత్తనం
	16	ణా	ణా
	19	త్యోభ	తాభ
1307	3	మెతా	మెంత్రో
	4	మ	ఘం
	7	హ్నా	హ్నో
	14	ష్ణో	ష్టో
	25	హ్నా	హ్నో
		చాను	చోను
1308	1	వ్రాఘాః	వౌఘాః
	3	వచా	వచో
	8	రగ	రగా
		న్నగా	న్నగ
	14	దై	ధై
1309	12	రోథీ	రోదీ
	22	సిఖ	శిఖ
1310	4	దివ్య	దీవ్య

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	5	ప్రిత్యై	పత్యై
		హె	హే
	12	తృ	శత్రు
	17	యయో	యా
	20	ర్ధితా	ర్దితో
		ద్గతాః	ద్గతః
	26	తం	తః
1311	9	పితో	పిణో
	20	కతా	కతో
	22	జ్యా	జ్య
	24	ష్వా	ష్ట్వా
	26	పోద్య	ప్రోద్య
1312	1	దృగ్వా	దృష్ట్వా
		చిణితా	చిణితో
		త్వశ్వ	త్వశ్వై
	26	శ్యక్త్వా	శ్యక్త్యై
	27	రా	రో
		భుః	భృ
1313	2	తిః	తిం
	8	దీర్ధ	తీర్థ
		కతాహ్నికృ	కృతాహ్నిక
	9	హెమ	హే
	12	రెః	రైః
	17	తా త్ర	తో త్ర
	18	తా	తో
	21	దై	ద్యై
	23	గతా	గతో
	24	తా	తో
1314	2	తెద్వోయు	తేచాయు
	4	విభు	విభో
	7	శ్రి	శ్రీ
		తా	తో
	9	తా	తో
	12	త్వా	త్యా
	10	భూణితా	భూణితో
	24	హె	హే
1315	1	హి	హీ
	20	సఖ్యై	సభ్యై
		పత్ను	పత్న్యై
	25	శా	సా
	27	శ్చ	చ్ఛ
1316	5	వరో	విరో
		ధ్య	ద్య
	8	షూ	భూ
	16	దినా	వినా
	19	తం	త
1317	1	జ్ఞా	జ్ఞాం
	7	భిర	భీర
	11	గలో	గతో
1318	4	తతః	తితః
	5	త్మి	త్మిం
	9	రు	కు
	12	ష్టి	ష్ఠి
	19	ది	ధి
	23	త్ర్యై	త్ర్యై
	24	ధీర	వీర
1319	3	గతా	గతో
	5	హామై	వామై
	7	ఖ్యాం	చ్యాం
	11	ర్ణ	ర్ణలి

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	14	హితా	హితో
		తా	రా
	17	జ౯	జ౯
1320	9	ద్రిత్ర	త్రస్త్రి
1321	6	ప్రె	హే
	13	ద్వ	ద్వశ్రీ
	15	హి	హై
1322	14	న-	వ-
1324	2	హా౯	హా౯
	20	భో	భో
	22	ష్ణా	ష్ణాం
	24	శ్న్య	శ్న్య
1325	5	త్రా	త్రా
	22	ర్వతో	ర్వతా
1326	7	ర్వ్రు	ద్వ్రు
	0	త్రృ	త్రృ
	27	త్వి	త్వి
1327	25	ష్ణ	ష్ణః
1330	24	సు	సు
1331	4	ఖం	ఘం
	16	త్రాం	తాం
	25	భ్యా	ఖ్యా
1332	5	ష్ట్వా	ష్ట్యా
	11	ర్థ్వి	ర్థ్వి
1333	8	దా	దో
	9	సి	ని
1334	6	మానః	మానీః|
	10	రుణ	రుణా
	14	త్రై	త్రైః
1337	6	నందా	నందో
	13	త్మ్రా	త్మ్ర
1340	8	సుతా	సుతో
	16	హామ	హాన
1341	2	వె	తే
	17	పృదు	పృథు
1345	20	ష్ఠా	ష్టా
		తిర్థ౯	తీర్థ౯
1349	17	వీధ్యా	వధ్యా
1350	9	బ్ధి	బ్ధి
	25	ర౯త్రా	ర్యత్రా
		స్వర్ధా	స్వథా౯
1352	17	నృగ	న్వగ
		త్ర	త
1353	7	మారి	మాలి
1356	7	దృవ	ధృవ
	17	త్వా	త్యా
	22	ద్రై	డై
1357	7	ప్ర్య	ప్య
	15	గృహాతుం	గృహీతుం
	17	ధీ	ధీః
	27	జ్ఞ	జ్ఞ
	28	హీను	మహీ
1358	2	త	త్య
	10	తలీ	తలే
	12	తో	తే
	26	త్యుత	శుత
1359	1	థా	ధ్యా
	22	హే	హో
	23	వుర	వురం
1360	12	న్య	న్న

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	19	జుని	జని
1361	19	భ	భి
1362	13	శేస	శేసన
	22	న్నృపః	నృపః
1364	13	సమ	సమా
1365	7	నేవ్యం	సేవ్యం
	12	హే	హూా
	13	న్య	న్స
	18	ముత్థ	రుత్థ
1366	2	కృ	క్వ
	16	ష్టే	ష్మే
	18	ఛ	భ
	27	ది	వి
1367	4	తి	తీ
	13	శాం	శా
	28	హః	హీ
1368	16	కటి	కటు
	17	వా	వ్యా
	22	మనో	మానో
	24	త్ర్యయభి	త్ర్యభి
	25	దత్ర	దకృ
1370	3	స్వ	స్వృ
	13	ణలం	ణతలం
	21	తృ	త్సృ
	24	శ్సు	శ్శు
1371	2	సా	స్థా
	19	క్తా	క్త్రా
	20	త్యై	తే
	21	శ్వ్యరం	స్యరం
	28	ధ్య	ద్య
1372	7	వీరం	వీర్యం
	8	క్త్వం	క్తం
	14	తం	తిం
	23	కౌశ్య	కాశ్య
1373	9	మమాత్మజ త్స్వయ	మమా త్స్వయ
1374	2	తౌ	త్
	9	ప్రేమయ	ప్రైమయత్
	10	న్నారీ	నార్య
	11	పు	పి
1375	8	నాభ్యా	న్యాఖ్యా
1377	15	చ్ఛంతం	చ్ఛంతిం
1378	20	ఝా	ఝ్ఞా
1380	23	తిః	తీః
1381	2	వెధ	లెధ
		హె	హే
	17	స్తక్తా	స్త్యక్తా
	26	స్నవి	స్నలి
1382	10	ధ	దే
	16	ఫృ	నృ
	19	హె	హే
1383	7	ట	టి
		మయ	మయూ
1384	9	వ్రదె	వ్రవె
	14	ప్రతి	ప్రది
	18	శ్ఛ	శ్చ
	23	ముా	మూ
1386	24	ప్రవరే	ప్రతీరే
		శ్చతీ	శ్చక
1387	17	నో	నోః

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1388	4	హెగ	హేగ
	6	బ	బి
	22	భకీ	భవే
	23	కావె	కాలె
1389	2	సాద	సాధ
1390	23	శి	శ్చి
	25	త్క్య	త్క
1392	4	హె	హే
1393	20	మమాజ్ఞాతా	మమాజ్ఞా…
	21	ర్త్రి	ర్త్రా
1394	15	తవ	తన
	26	ని	ను.
1395	10	జ్ఞాం	జ్ఞా
1396	1	న్వె	న్యె
	6	గుణం	గుణందేవీ
	18	స్తై	సె
	19	వా	హి
1398	9	భ్యా	చ్యా
	15	మచీ	మజీ
	16	దెశ	దేచ
	17	శ	ఫ
		హె	హే
		యం	యాం
1399	25	ది	వి
	26	హె	హే
	28	స్య	స
1400	12	ను	సు
1401	16	వా	కా
	20	ష్ట	ష్ఠ
1402	11	శ్లో	ష్నో

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	13	స్తై	స్త్రై
	18	వి	లి
		వే	లే
	20	స	న
1403	4	ధృ	దృ
	15	హె	హే
		స్తం	సం
1404	7	ష్టి	ష్ఠి
	8	ధి	ధీ
	10	న్త్రు	స్త్రు
	15	ష్ఠ	ష్ట
	16	గ్గ	గ్ఫ
	26	ష్టం	ష్టః
1405	8	సం	స్వం
	10	ర్ణః	ర్ణం
	15	పెషు	పెచు
	21	భ్వా	భ్యా
1406	2	ష్ట్రై	స్త్రై
	9	హె	హే
1407	13	త	ద
	24	దా	ద్యా
1408	21	ద్రిదా	ద్రిణా
1409	1	క్రశమెథ	క్రిమెణ
	2	హె	హే
		ద్వాదశౌసర్గె	
1410	4	చవ	గవ
1411	5	సె	సో
	14	హి	హిత
		హె	హే
	25	హె	హే

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1412	8	పి	ఠి
	6	క్వం	క్రం
	10	ర్వ	ర
	19	తతా	తదా
1413	5	ముక్తం	మూచే
	18	సజ్యరు	సఖ్యురు
	20	వధుః	వధూః
1414	1	తస్థా	తష్ఠా
	6	దిం	దిదం
	7	తే	జే
	26	విధిమధిమ	విధిమ
1415	4	హాశా	హారా
	9	హాత	హాతః
1416	19	సర్య	సర్వ
1417	10	పశ్చ	పశ్య
	20	వధ	యుధ
	26	గి	గ
1419	18	మాధీ	మావదీ
	19	సూధ	సూతధ
		వహాథీ	నవధీ
1420	11	ద్రోణా	ద్రోణో
	13	యా	యాం
త్రయోదశసర్గ.			
1421	2	త్రై	ణా
	14	యార్గ	యర్గ
1422	13	మం	మతం
	15	శ్ర	శ్రి
	17	సి	పి
1423	8	జాను	జెమ
	10	విహి	వివా
	11	ధృ	ధ్వ
	12	విశా	వివా
	13	గురూం	గురూ
	15	మస్య	మప్య
		రా	రాః
1424	2	చాక్షి	చోక్షి
	13	ప	పం
		పః	పం
	22	బోధిః	బోధితః
	25	వరణ	చరణ
1425	23	ధ్య	ద్య
1427	16	ద్వ్న	ర్న
	20	హి	హ్రా
1429	3	జాః	జః
	24	వ	విం
	27	ణా	ణో
1430	20	ష్టరం	ష్ఠరః
	22	ద	ధ
1432	18	జ్ఞానా	జ్ఞాతా
చతుర్దశసర్గ			
1433	14	శ్వ్య	శ్వ్య
		హే	హే
		హ్నః	హ్నః
1434	8	నాంధ	నాస్త
	9	చీశ	బీశ
	11	హం	హాం
1435	5	వ్య	స్న
1436	2	వ్య	హ్య
1437	2	ష్ణాని	ష్ణాంని
1438	7	గాత్రె	గోత్రే

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1438	18	ఞా	ణాం
1439	6	హి	వా
	12	క్తు	క్తి
	20	గమె	గతో
	23	హాణ	హీణ
1440	9	ఖరో	భరో
	16	సు	స్సు
	22	పరు	పటె
		త్రా:	త్ర్యా:
	24	హె	హే
	26	హె	హే
		పంచదశసర్గ	
1443	3	వా	హి
	18	హె	హే
	21	చ్యా	చ్యో
	23	దా	ధా
1444	12	ణ్వ	ణ్ణ
	13	ఖ్యాం	భ్యాం
	16	హె	హే
1445	3	దమ్య	గమ్య
	4	వా	హి
	22	నమ	కమ
	23	కె	క్తె
	25	హె	హే
1446	14	ష్టి	ష్ఠి
	15	స్య	శ్య
	20	ష్టీణ	ష్టీణన్
	21	హే	హో
	23	త్యై	త్వై
	26	పి	ని
1447	5	స	స్స
1449	5	స్త	స్తు
	18	మూషు	మీషు
1450	2	తేన	తేనతత్రి
	18	హా	హో
1451	6	బాహ్లా	బాహ్లీ
	26	తస	తస్స
1452	2	హా	హో
	28	నిరంధ్రే	నరేంద్రే
1453	23	వర్న	వర్ణ
1454	3	హిత్వా	హీత్వా
	23	సా	షా
1455	4	క్ష్న	క్ష్ణ
	5	రాఘుయి	రాఘై
	6	న్య	ష్య
	8	జ్యాం	జం
		భి	ఖి
	11	వా	హి
1456	10	టట	తటి
	16	ద్వ్రుతః	ద్రుతః
1457	1	శ్రి:	శీ:
	15	ష్మ	ష్ట
1458	25	వృష్టి	వృష్ణి
1459	5	ఖ్యా	క్యా
	12	శ	శీ
1460	1	శ్యా	శ్చా
	3	విశ	లిశ
	25	త్సు	త్స్య
	27	షం	శం
1461	18	రం	ర
	25	పురా	పురో
	28	సంత	సంద
1462	3	స	స్స
		తో	త
1463	3	ష్ణః	ష్ణ
1464	14	ప్త్య	ప్య
	16	మా	మ్యా
	19	ర్న	ర్ణా
	20	డ	ద
1465	2	పో	ప్యో
1466	1	ర్మతీ	ర్మణ్వతీ
	27	తతం	చతం
	28	ధవిభుస్సగ	విభుస్సభగ
1467	18	ప్రణి	శ్రీణి
	29	తిత్వా	తీత్వా
1468	18	నాగై	రాగై

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	20	హిత	హీత
	28	ఘా	ఘ్యా
1469	2	శా	శాం
	11	సహ	సాహ
	16	య	యు
1470	11	తృవ	తృవ్యవ
	14	ధూ	దూక
	24	హ్మ	హ్మో
	27	వె	రె
	28	స	స్న
1471	3	ష్ట	ష్ట్ర
	4	ష్మ	ష్మో
	22	దద	పద
1472	4	రోన్మ	రోధోన్మ
	15	ఛ	చ్ఛ
		స	శ
	16	ఱ	మ
	24	తృ	త్వ
1473	1	ష్ట్ర	ష్ట్రః
	3	గా	గో
	28	ద్ప	ధృ
1474	17	స్ప	స్వ
1475	6	షూ	షో
	17	ర్త్వ	ర్త్యు
1476	3	పా	పాం
		వా	షూ
	17	జ్ఞ	జ్ఞో
	20	రేత	రేణత
1477	3	బ	చ
	4	ట	టి
	6	ను	శు
	16	నుమ	మ
	17	శో	సో
	24	క్తా	క్త్వ
		ణ్వ	ణ్వం
	28	ద్వే	ద్వ్యే
1478	3	వి	ని
	4	థ్య	ద్య

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	17	ని	న్ని
	18	వి	ర్వి
	26	యా	యాక
1479	13	కిమాసచే	కిమాసకిమాసవాచే
	28	షూ	సో
1480	6	య	యా
	9	తదుత్తరాదార	తదుత్తరంతాంత్య
		ద్యూ	దూ
	11	పితేపి	రితేపి
	12	వాహ	మూహ
	14	గం	రాం
	15	న	నం ।
	17	ష్టో	ష్టః।
	18	ప్వా	ప్వ్యా
		పోపి	పోపి
1481	1	వా	హి
	2	ర్వా	రో్వ
	11	పేమే	రేమె
		వ్యాం	వాం
	15	త్యేవ	త్యహ
	19	మణి	పణి
	23	స్థ	స్న
	26	కై	కై
	27	జాదా	జావా
1482	5	హి	ఖో
	7	ర్త్వ	ర్త్వః
	10	ర్వా	ర్యా
	13	తా	తాం
	23	టో	ట
1483	17	తే	తేన
	18	తారం	తార్గం
		రేవ	ర్ణేవ
1484	5	గా	షూ
		జ	జ్ఞః
	13	శో	శోః
	15	నాసస్న	నాన్న
	16	స్మిత	స్మిత
	23	తి	తిః

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1485	6	మరదత్	మరదత్ రుక్షిలో ధరాతుః
	12	ముంచతేతి	ముంచతేతిధృతరాష్ట్రఉవాచ
	17	థ	దు
	28	జ్యతస	జితస్య
1447	6	కణతాన్	కత్త్రాం
	7	తా	తాం
	12	ఘా	ఘో
	28	ఫా	ఫో
1488	1	లా	లాం
1489	3	పైంత్య్య	మైత్య్య
	4	లిం	లి
	10	స్త్రి	స్త్రీ్వ
	14	నదంతి	నంత్యంతి
	19	కే	క్రై
	27	పష్టదళ	షోడశ
1490	3	తణ	తః
	4	స్త్రా	స్త్రాణ
		విరూాను	విరూాస్తను
	5		తిస్వాను
	8		తీరమా
	8	ప్ర	పు
	14	వేత్తా	వేత్త్రా
1491	12	జ్యే	జ్యై
		పా	పాం
1492	15	సా	పా
	16	పా్య	పా్వ్య
1493	12	ఘ్న	ఘ్న
		హిణ	హి
	13	తం	తః
	14	స్వ	స్థ
	22	స	స్న
	26	నుతేతే	నుత స్తే
	28	స్వ	స్త్వ
1494	5	ద్గ	దణ
	25	యా	యూ
	27		నుతో
	28	టం	టిం
1495	1	య్యార్శ్య	య్యశ్య
	8	విద	విప
	16	దితి	దతి
	18	ద్య	దా్య
	20	స్త్వద్విస్పృష్టః	స్త్వద్వికాస్త్వద్విస్పృష్టః
	21	లీచే	లీకే
1496	7	ఉబంధాత్స	సఖ్యాద్వం
		ఖ్యాభాకాచపిచ	థాదపి
1497	9	వ	వః
1498	3	స	ప
	10	ష్టి	ష్ఠి
	21	న్య	న్యః
1499	2	శ	శృ
		త్రై	త్రైృ
	3	త్ర	ప్ర
		హ	హో
	4	హా	హాం
	9	బ	ర్బ
	14	ద్గం	ధర్గం
	17	రు	మ
	18	శు	కు
	21	కే	ద్రే
	24	ణ	ణి
	27	ణః	ః
		ఘ	కృ
	28	ప్వే	పోృ
1500	1	వో	పో
	5	ఘృ	ఘృ
	8	ణి	ణిం
	11	తే	థే
	17	జ్ఞయాజ్ఞయాస్త్రా	జ్ఞయాస్త్రా
	25	శ	శృ
1501	1	ద్మ	ఛ
		ట	టి
	7	తర్వో	త్వర్తో
	19	పాణ	బాణ
	23	ద్రక	ధక

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	26	ని	వ
1502	7	హే	హో
	16	త్రోతత	తస్తత
	17	ట	టి
	18	హాన	వధీ
1503	1	వసా	వాన్యాః
	5	రా	రాక్
	10	యుక్	యం
	14	స్త్ర	స్త్రీ
	17	తి	తు
	25	గ	గా
1504	6	శాం	గీ
	8	విచరతు	క్యచవతు
	28	తు	తో
1505	1	సరప్రవృతే	మనసానుస్పృతే
	11	ద్ర	ద్రో
	15	దా	ద్యా
1506	2	త్రిసె	త్రైప
	18	త్వ	త్ప
	22	గం	గః
1507	2	ప్రహితే	ప్రీహాతే
		వ	చ
	15	రా	వా
1508	25	మ	మో
1509	9	జ	బు
	17	ః	ం
	23	తౌరా	తౌవ
	24	మో	మ
1510	10	సేషా	శేమో
	15	త	త్తం
	18	తి	ది
	26	హాన	వధీ
		స్త్ర	స్తు
1511	2	ఖ	వ
	3	అపక్యంత స్తదా	అపక్యక్తంతదా
	4	షిక్	ష్టిక్
	15	క్షి	క్టిక్
	22	సభాపర్వ	అరణ్యాపర్వ

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1512	8	భాగ్య	భ్యాగ్
	10	క్షే	కే
1513	5	ధ	ద్ధ
	6	రా	యు
	8	త్యా	త్యో
	21	హ	షా
	23	హి	హి
		ప్యం	స్వం
1514	7	తశ్చం	తచ్చిం
		నత్ర్య	స్నత్ర
	20	వ్య	వ్య
	24	ద్వ	ద్వై
1516	14	ర్వా	ర్యాన్
	16	త	తౌ
	17	జా	జాక్
	21	దా	దః
1517	4	ష్టో	ష్ణో
	11	ది	దితి
	15	దా	డే
	18	వీడా	వ్రీడా
	27	హే	హో
1518	8	హ	హో
	5	చ్ఛయాసః	చ్ఛక్
	10	వ	వ
	20	ని	న్ని
	24	భా	భార
1519	9	ప	వ
	14	చత్య	చింత్య
	15	నిత్ర	న్ని
	21	ర్ర	ర్యా
	26	హే	హో
		త్ర్య	త్స్య
1520	5	మనుస్మ	మస్మ
	7	క్రై	కే
	18	సే	డే
1521	8	ట	టి
	17	ద్రా	ద్దాగ్రి
	24	ః	ని

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	26	త్వా	త్వ్యా
1522	10	వ్యాం	హ్యాం
	19	తు	తు
		వ_క్తి	వ_క్తిత
	23	శాం	వాం
	24	నల	ల
1523	8	గ్నస్య	శ్రేవ
	12	ణ్యాణ్ం	ణ్యాణ్
	18	ష్యత్	స్యత
	24	తు	తు
	27	వ్యాని	వాన్ని
1524	8	తాం	తం
	12	పాతు	పార్థ
	14	తయాం	తయాత
	17	మబ	మమబ
	22	వచించి	వంచి
	27	తో	తేన
1525	2	య	యా
	16	పి	ప్తి
1526	2	క్తో	క్తా
	4	త్వే	త్వే
	7	తేచ	కేచ
	8	త్యై	ప్యై
	26	కృణు	వృణు
	29	వా	వా
		గ్నిం	గ్నిష్ఠం
1527	1	ణ	ణు
	2	పణ్	పోణ్
	11	సభాపర్వ	అరణ్యపర్వ
	12	అష్టదళ	అష్టాదళ
1528	4	గ	క
	14	శరదిం	కుణపం
1529	7	వ్యా	వ్యా
	10	గృత	గృహీత
	12	ప్యా	ప్యా
	15	మా	సమా
	17	చాది	చాతి
	20	శామాయెతచే	త్రత్ర

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	28	జ్ఞా	జ్ఞాశ్య
		త్రైవ	త్రైవ
	29	మా ౽న	మాన
		ధృ	దృ
1530	13	స	సే
	15	త	తో
1531	1	ద	ధే
	3	చ్ఛం	చ్ఛ
	7	శాంవ	శావ
	12	ష్ఠా	ష్ఠా
	20	శా	శాణ్
		ప్రెర	ప్రైర
1532	18	ణా	ణ
	26	మాన	మానా
	27	చాయణ్	చయణ్
1533	4	సః	సం
	7	నశిత్య	నంజ్ఞిశ్య
	9	ధ్రి	ధ్రీ
	12	సుత	స్థాత
	23	హ్రా	హ్రాం
1534	2	మూర్ధ్యా	మూర్ధ్యా
	7	స్వతః	స్తుతః
	11	ధయిన	ధైన
	13	శంబా	సంబా
	14	శాన	సాన
	20	సమంత్య	కుంతిత్య
1535	12	చ్ఛ	క్ష
	14	త్వాం	త్వా
	25	రభి	దభి
1536	6	హ్యాం	హ్యా
	20	ప్రసంఘం	ప్రికాఘం
	26	ద్విః	ద్విః
1537	3	టనా	టినా
	4	ఖ్యాం	ఖ్యో
		తా	తా
	5	త్యవ	వ్యవ
	8	దిత	దితా
	12	తా	తా

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	17	హాక్	హాక్
	20	ధయి	ధై
		సత్రూక్	శత్రూక్
1538	4	మిసె	మిసె
	17	ఫుర	పర
	18	వసు	వాసు
	20	స్వైత	శ్వైత
	25	క్ధ	గ్ధ
1539	8	వాని	తాని
1540	10	ఱగ్ఘ	మర్ఘ
	16	దిక్ష్మో	గాఘ్మో
1541	5	భ్యు	భ్య
	12	శ్ఛ	శ్ఛ
	26	ధ్వతో	ద్వతో
	27	వో మాన్పృత్యె	వ్యోమావృత్య
		షత్య	పత్య
		శారదృతః	శ్వారద్వతః
1542	5	శ్వరవరాక్	శ్వవరాక్
	7	ర్యధ	ర్వధ
	15	స్త్రి	స్త్రీ
	22	యా నాక్	యా సాక్
1543	10	స్త్రం	స్రం
	27	తిస్వాం	తస్యాం
	28	శ్చ	శ్న
		ణా	ణో
1544	15	దూర్ణం	తూర్ణం
		పతాత	పహాత
	25	త్సరు	స్సరు
1545	1	రాన్మా	కోన్మా
	17	రస్వ	రస్య
1546	1	పీప	పీత
	3	స్వచ	స్యచ
		మామసా	యామసా
	4	నోః	తః
	7	దీశం	దీజం
	16	త్స	త్స్య
	17	పయం	జయం
	20	సంహా	సింహా
	26	ధ్రా	థ్వా
1547	1	ద్వంతా	ధ్వంతా
	22	ర్వ్యతయా	ర్వ్యస్థితయా
1548	2	శోణ్టి	శోణి
	4	హావ	హాని
	6	ప్రణితం	ప్రణీతం
		స్వ	స్వం
	11	స్తుతే	స్రుతే
		ఘ్రూ	ఘ్రూణ
	14	కథం స్త్వ	కృత స్త్వ
	15	నయివా	నైవా
		నయిషం	నైషం
	17	పృషః	పృష్టః
	26	స్థంతర	స్థంతం
		చెత్	చిత్
	27	తవాక్	థవాక్
		ష్టె	ష్ఠ
1549	4	హా	హా
	6	సై	స్నై
	7	ద	ధ
	11	త	తః
	14	జ్ఞ శీ	జ్ఞోశీ
	18	స్వి	స్నే
	22	రో స్త	ర స్త
	23	త్సె	త్నై
	27	శౌచ్యా	శైచ్యా
1550	8	రాద్రైః	రాద్రైః
		వింశసర్గ	
1551	1	పరిణమం	పరిణయమం
	12	దక్షి	ధిక్షి
1552	2	ద్వేషా	శ్వేషా
	8	ద్యూ	దూ
		సమా	శమా
1553	7	స్మాత్	స్మృత్
	18	పచ్చా	పశ్చా
	25	తతి	దతి
1554			
	8	సుప	స్నుప

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	28	ప్రాక్తో	ప్రాస్తో
1555	28	ష్టి	ష్ఠి
	25	ద్రా	ద్ర్యా
1556	6	త్స	త్స్య
	14	ప్రవా	ప్రావా
1557	27	సం	స్వం
1558	1	బ్రా	భ్రా
1561	14	ద్విప	ద్విజ
	15	శ	శ
	27	త	తు
1564	5	న్ప్ర	న్వ్ర
	9	వి	స్వి
	17	హే	హా
1565	4	శాంతస్స	శాంతంత
	5	స్స	త్స
	9	ద్ప	దు
	10	స	స్స
1566	4	దాసు	దాసు
	6	సు	స్యు
	20	సం	స్వం
1567	26	సం	స్వం
1568	12	స్త్రి	వ్యి
	15	హ	హ
	16	స్థి	స్త్రి
	22	మో	మె
1569	9	త్రే	త
	12	క్ర	క్ర
1570	8	వర్త	వర్గ
	10	హూ	హు
	11	త్వరి	త్మరి
1571	10	మహా	మహే
	25	పాహా	పాశ్రహా
1572	12	ద్వర్థ	ద్వర్థ
1573	8	క్ష	శ్చ
1574	8	న్రుప	న్వప
	16	ప్యకు	వ్యకు
1576	15	శస్త్రేః	శజస్త్రేః
	16	ర	రః

పుట.	పంక్తి.	తప్పు	ఒప్పు.
1578	8	నమ	సమ
1579	8	త్రో	త్రోప
	8	సమ	స్వమ
	9	క్ష్యం	జ్ఞ్యం
	14	స్త్రై	స్త్రై
	18	దు	రు
	22	మహా	మా
1580	4	సు	స్న
		సు	స్న
	14	నిక్షి	నిక్ష
	20	రెజ్వ	గజ్వే
	21	వగ్ణనం	వర్ణనం శాను
1582	16	షాః	షా
	18	స్తా	స్తాం
	21	అయనిచ	అయశసి
	22	త్యధ	త్వధ
1584	11	త్యా	త్వా
	18	ష్టి	ష్ఠి
1585	17	మైవ	మైగ
	20	భవ	భవే
1586	11	మహో	మహో
	12	వెన	లెవ
	16	లంచ	లంత
1588	16	జైవ	జస్సైవ
1589	8	క్రా	క్త
	9	సత్రా	స్త్రతా
	28	వహ్నిం	వహ్నా
1590	18	పపు	వపు
1591	2	ప్వాం	ప్వాః
	13	క్య	క్ష్య
1592	4	త్వా	త్యా
	27	తా	త
1598	21	హ్మ	హ్మా
		ద్రోణం	ద్రోణంవ్యా
	23	జఘ్న	స్య
		స్తో	త్నో
		త్రి	త్ర
	25	బ	బు

పుట.	పంక్తి	తప్పు.	ఒప్పు.
1594	9	మమఃమా	మమా
	17	వివిథ్యతు	నిజఘ్నుతు
	19	ప్రతష్ఠిరే	మహాబలాః
	23	ష్టి	ష్ఠి
1595	6	ద్రధి	దార్ధి
	11	వృత్త	కృత్త
	19	రవ	భవ
	20	చరై	శరై
1596	10	స్వార్ధ్ధ	స్వార్ధ
	13	స్తదా	స్తధా
	14	స్పాపి	హేపి
	16	థా	థో
	23	స్త్రభి	స్త్వైభి
1597	18	నిహా	సహా
1598	2	సెయు	శెయు
1598	16	తిభిెః	తిభిః
	7	శ్చ	ఛ్ఛ
	97	ల్యేన	లేన
1599	1	భద్య	భిద్య
	14	సఙ	షఙ
		ల్యేల	లేన
	28	శిర	శిత
1600	3	సా	స్నా
	4	శ్చ	శ్ఛ
	11	శ్శ	శ
	21	అర్ధఙ	అర్దఙ
1601	3	చెనన	చెన
	11	పద్ర	పతద్ర
	27	తుమా	ష్యా
1602	4	ష్టఙ	ష్ఠఙ
	5	రాజః	రాజం
	7	గ్ణం	గ్ణః
	18	త్స	త్సు
	25	ఘాఙ	ర్గ
	30	ఖంచి	ఖంచ
1603	4	న్మద్య	న్మథ్య
	11	ధాతే	భాతే
	16	కాః	గాః
		గస్త్రై	స్త్రై
		ర్విధా	ర్వవిధా
	28	జ్వం	ధ్వజం
1604	3	హాఙ	హాఙ
	4	ష్య	స్వ
	8	గద్భి	శద్భి
	25	సం	స్వం
1605	4	య్చ	యచ్ఛె
1608	1	స్త్రీత్తై	స్త్రీత్త్తై
		వశ్రై	శ్రైః
	9	రహిం	రవాం
	19	దుర్భి	భిదుర్
1609	14	జవాం	జానాం
1610	16	స్త్రై	స్త్రైః
	19	సదా	తదా
		త్వ	స్త్వ
	25	జం	జః
	27	కత	కతః
1611	5	విద్దా	విద్ధా
	10	క్రమం	క్రమః
	11	తతా	గతా
	12	తపని	స్తపని
	17	చ	భ
	26	ద్ధలి	ద్ధ
1612	6	వ్నా హ్నా	
	16	శ్చ	శ్శ
	17	ర	గ
1613	9	ర్ష్వ	ర్ష్వ
	22	త్వా	త్వా
	26	కతో	కతు
1614	16	పమా	సమా
	21	ద	థ
	28	అద	అధ
		హాత్సు	హేషు
1615	19	గతు	కతు
	21	తు	త్వ
1616	21	స్వా	స్వ్యా
1617	1	త్వ	త్వ

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	2	శాము	మాప్య
	7	ఘారం	ఘోరం
	28	రోధ	యోధ
1618	8	ద	డ
	25	దా	ధా
	26	హాథై	హారథై
1619	23	నర	స్యర
	27	ఖ్ర	ఖ్రి
1620	15	హా	హే
	27	య్యో	గ్యో
1621	12	ఘూను	నూను
	18	ణాం	నాం
	15	ర్ధ్వ	ర్ద్వ
	17	షౌనాం	సైనాం
	20	స్యై	స్సై
	21	సరై	శరై
	27	మిత	మితి
1622	1	మై:	మె
	6	విద్యుత్సద	విధ్యుత్సచ
	14	చ్చా	చ్ఛా
	22	వృష్ట	వృష్టి
1623	23	ఖ్య	న్య
	28	ఘుయి:	ఘై:
1624	21	స్వాక్	శ్వాక్
1625	5	స	స్న
	9	హా	హే
	12	ద	ధ
1626	3	ధ:	ధ
	11	స	స్త
	18	జా	జా
1629	23	శ	శ్ర
1630	5	యదా	యథా
	8	ద్వా	ధ్వా
	9	చ్చి	చ్ఛి
1631	18	దళమ	డళ
1632	6	సకృ	స్సకృ
	26	మెర	మెవ
1633	1	థై	ఖై
	13	యెస	యైస్త
	14	హా	హే
	15	ద్రో	ద్రౌ
	22	ధాయస్త్రి	ధాస్త్రి
	25	భవా	భువా
	26	భ	బ
1634	1	సుగై:	శుగై:
	11	శ్ర	శ్రై
	12	శుతం	సుతం
	17	గరాం	గదాం
	21	దృ	ద్రు
1635	4	ణ్యా	ణ్యప్యాప
	24	షభె	షభే
1636	17	పురోస్థాప్య	పురోధాయ
	23	భద్ర	భ్యద్ర
	28	తత	తద
1637	3	ల్లెం	ల్లె:
	4	దితం	విదం
	13	నివె	నిలే
1638	6	తం	త:
	21	ఖ్ని	క్ని
	23	తాళ్ప	దాళ్ప
	5	ళని	ళని
	27	గార	కార
1640	6	సెవంత	షెవంత
1641	23	రంవ	రంహి
1643	15	ర్ణ	ర్ణ:
	23	తరణ్య	రణ్య
	26	న్న	న్యై
1646	4	ద్రుతం	ద్రుతం
	15	ధరం	దరం
1647	6	స్తో	స్థో
	21	వధా	విధా
1648	26	స్వర	శ్వర
1649	8	మూర్ధధి	మూర్ధన్యధి
	16	ర్న	ర
	28	నప	సప
	29	జ్గో	జ్గోై

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1650	1	తం	తాం
		న్సు	సు
1653	11	జత్ర	జత్రు
	18	పర	పరా
	20	తురఝు	తురత ఝ
	25	స్వరం	శ్వరం
1654	5	హ	హే
	19	స్యా	స్నా
1655	4	తాదా	తాస్త
	12	ధ్భ	ద్ధి
	13	సూ	స్నూ
		ష్లి	ష్లీ
	18	హం	హః
	26	తిస్తం	తిస్థం
1656	8	దుశ్శా	దాశ్శా
	6	క్రా	క్రా
	7	దక్షశ్వాసని	దాక్షశ్వాసని
	8	రతా	గతా
	24	ష్ట్య	ష్ట్య
1657	4	ధి	ధీ
	15	జస్య	జస్య
	17	తస్యాం	తస్యాల
	20	దావా	దాహి
1658	4	వెప్యని	శెప్యతి
	5	ముతం	ముదం
	26	హె	హే
	28	వకే	వ్యకే
1659	30	శరాని	శతాని
1660	5	త్రోగు	త్రోధగు
	15	జెత	జెతా
	18	మూ	మూం
	27	ముపా	మపా
1661	6	తాప	తాడ
	10	జాణవ	జాణన
	12	ఖై	ఖైశ్య
	28	తవె	తలె

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1662	26	యమత్రో	యత్రో
	30	రః	రం
1663	18	రిణా	రిణా
	21	గ్నిణా	గ్నినా
1664	7	శ్చ	శ్య
	23	దాత	జాత
	24	దారు	వారు
		నశ	నాంశ
1665	19	తుద	తుదక్ష
	26	దూర	ద్దూర
	27	ద్వర్మ	ద్వర్మ
1666	14	ద్వి	ద్వి
	15	ఛిన్వ	ఛిన్న
1667	22	స్త్యర్థ్య	స్త్రర్థ
	24	కతు	రతు
	27	తద	తమ
1668	10	ర్మణాః	ర్మణా
	12	ప్రెరణ	ప్రేణ
		శమ	సమ
	23	హె	హే
1669	22	చ్ఛత్ర	ఛైత్ర
1670	5	సెనా	పెనా
1671	8	భిధః	భిధం
	23	కణ	కణ్య
1672	26	గాం	గాధం
1673	4	ధ్యా	ద్యా
	26	గజ	గజక్ష
1674	14	రీ	రి
	16	నాం	శాం
	25	హెశ్చ	హ్యేశ్ఛ
1675	26	ఛాతి	ఛాది

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1677	4	ద్వి	ర్వి
1678	22	మ్యా	మ్యా
1679	13	టశ్వ	టశ్చ
	19	స్ధన	స్తన
	22	దార్యిః	దార్యి
1680	20	పతిత	పరిత
1681	10	ఖాః	ఖా
	16	హ్పృష్టాం	వృష్టాః
	22	వృత్తాని	వృష్టాని
1683	14	శక్యః	శకః
	17	హ్వా	హా్వ
1684	7	త్రృ	త్పృ
1685	6	నశ్య	నస్య
	13	హ్వారు	హేా్వరు
	16	సక్తాం	శక్తిం
1686	21	స్నుబ	స్నాబ
1687	3	యుద్య	యుధ్య
	6	షైః	షః
	19	త్చ	శ్చ
1688	17	శక్యా	శక్త్యా
1689	1	శైని	సై
	14	శౌ	సైః
	15	శ్వమైః	స్వమైః
1691	14	షశ్చ	షట్చ
	20	స్త్ర	స్త
	28	హే	హే
1693	1	పస్యై	తస్యై
	15	శేనాస్వా	సేనాస్వా
		శృ	శ్వ
	27	న్యస్త్రి	న్యస్త
1694	6	తిష్టే	తిష్ఠే
	7	వన	వనః
	10	మోపి	యోపి
	17	మహ	మహే
	21	హాన్య	హాఃన్య
1695	1	ద్ద్రి	ర్ద్రి
	20	దండా	దదా
1696	2	జ్రం	ఝం
	10	త్యజః	త్యజాః
	22	ధ్యాశ	ధ్వాచ
1697	2	యతం	యుతం
1699	5	సై	సైన
	8	నిద్రా	విద్రా
1700	16	శరై	శర
	18	శ్యావి	స్యాపి
	19	తస్వ	తస్య
1701	10	దుశ్చ	దుచ్చ
	22	ద్రా్య	డ్యా
1702	28	నున	నున్న
1703	12	ద్విషి	ద్విష
	13	వన	లేన
	23	శ్శరై	శరై
1704	2	భిష్య	భిఖ్య
	7	ద్రాి	ర్ద్రి
1705	6	ప్త్వాః	ప్రాః
	18	తట	తటి
1706	1	యుఖా	ముఖా
	3	ద్రాి	ర్ద్రి
	18	జైష	జ్యైష్ఠ
1708	6	స్యాయ	స్నాయ
	15	న్యు	ణ్యు
	16	స్యోవ	స్నోప

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1709	2	దీః	ధీః
	26	హైా	హైాణ్య
1710	4	గ్యా	గ్యాళ
	8	శ్చ	శ్శ
	12	డిస	డిన
	21	స్వారిం	స్వాంరి
1711	17	యదాత్త	యత్త
	21	విస్తా	విస్థా
	23	విస్తో	విస్థో
	25	సాఖ్యా	సాధ్యా
	27	గ్ధా	గ్భా
		లెతా	వెతా
	28	రహో	రహే
1712	3	రజ్జా	రఝ్జా
	9	ద్యిధి	ద్విధి
	15	నెః	నెరి
		ముః	ముహుః
	17	హాయ	హాయా
1713	24	న్మహె	న్మహే
	25	హె	హే
	28	హె	హే
1715	4	శచా	నచా
	6	నః	న
	7	ధరం	ద్ధరం
	12	స్త	న్ధ
	14	నరో	శరో
	20	నః	సః
1716	5	నిష్ట	విష్ట
	7	సధ	నధ
	10	ప్రయ	ప్రయు
	19	ఘున్య	ఘున్న
	25	భిందం	భిందర్
1717	4	దద్మ్యః	దధ్మ్యః
	8	ష్ట్య	ష్య
	10	ష్ట్య	ష్య
	12	సచా	సజా
1718	4	సందె	సంధె
1719	3	బీతః	భీతః
	10	ధతి	దతి
	18	ష్మివ	ష్మితోవ
1720	5	శ్నతై	స్నతై
	28	దిణన	ధణన
1721	4	త్యవీ	త్మవీ
1722	8	శుక్రో	చుక్రో
	18	సహా	స్నహా
1726	14	జావె	జాలె
1727	15	ని	న
	16	కయె	కాయె
1731	26	ఖిద	భిద్య
1732	22	విప్త	లిప్త
1733		నిష	నిచ
		విసె	ర్విసే
	8	యమనో	యనో
	11	ల్గని	ల్గణి
	12	పా	పార్
		త్రా	త్రీ
	20	హి	హీ
	26	పూషి	పూష్ణి
1734	14	వీర	తీర
	14	రహె	రహే
1735	8	హె	హే
	15	విపినీ	విపినే

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	25	గమ్ఞ	కష్ఞ
1736	11	ర్భి	ద్భి
		బ్రతి	ప్రతి
1737	5	మడ్డ్యై	మద్ద్యై
		నిశ్చ	నశ్చ
1738	6	వ్యకుతాం	హ్యకురుతాం
	7	హ్వా	హ్వే
	21	విల	నిల
1739	14	నుంకృత్యా	నుంనికృత్యా
	15	రామో	రామె
	25	ప్రధా	పృధా
1742	3	నందసీ	నందిసీ
	20	రంతే	రంతా
1744	9	నిచా	నచా
1745	5	ఫచ్ఛిభి	నచ్ఛిబి
1747	ః	కావ్యై	కాల్యై
	10	హన	వధ
1748	2	తధ	తద
		ప్యవ్రొ	వ్వవ్రొ
	17	భాగ	భాగీ
1749	3	హెంద	హేంద
	16	శక్యంన	శక్యంహి
	22	శ్యస్మిన్	స్యస్మిన్
1750	1	ర్ణ	ర్ణ
1751	7	ర్ధం	ర్ధః
	9	యాస	యాన
	10	గర	గరా
1752	28	వై	లై
1753	17	తా	త్వా
1754	15	దృన్య	దృశ్య

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	16	నకః	నఖః
	20	సాంత	సాంత్వ
		ధాన	దాన
	23	న్సం	త్సం
1755	8	రోధ	రోద
	16	న్యద	నద
	27	అనంత్య	అవంత్య
1756	1	పస్య	పశ్య
1757	2	ధాన	దాన
	7	ధిష్ట	దిష్ట
	21	వరో	నరో
1758	5	నవి	నవి
	8	కత	గత
	13	హ్వా	హ్వే
	18	వర్త	వర్త్య
1759	14	గహ్ఞ	గహ్ఞ్య
	24	రహె	రహే
1760	5	స్తాయ	స్థాయ
	11	గ్రై	గ్రైస్వ
	14	రోన్మధ	రోన్మద
	17	కిర్య	కీర్య
		కుశు	కుసు
	22	నష్టైః	నభీష్టైః
1761	4	దద	దదహుః
	9	సెన	నెన
	13	నశ్వె	నశ్వై
	22	నహ	నహా
1762	6	నదా	నదో
1763	12	గతా	నతా
1764	6	ణాదుః	ణాముః

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	26	శ్ఛస్వా	శ్వస్వా
	28	భిల	ఖల
1765	1	న్సరు	స్వరు
	4	అగ్ని	అగ్నీ
	5	కాజా	రాజా
	16	హెయం	హేయం
1766	1	ధ్యాది	ద్ధ్యాది
	12	శ్లా	శ్లో
	24	నంద	న్నంద
1767	12	విహా	విభా
	26	యుగ్వ	యద్వ
1768	17	తాశ్చ	తాశ్వ
	27	స్త	స్తు
	28	నిర	న్నిర
1769	9	నుప	నుష
	19	సర్వం వపి	సర్వం దపి
	25	శాపి	చాపి
	26	చవై	చకై
1770	7	పియర్ణ	పయర్ణ
	19	భర్త్రా	భర్త్రీ
1771	1	ష్ణం	ష్ణః
	17	కెసమశచ్ఛి తెన	కెశసముచ్ఛి తెన
1772	26	యోధ	యోధా
1773	2	తన్వల	తాన్వల
	23	మవి	మసి
1774	2	నద	రథ
1775	4	హె	హే
	10	న్వయా	స్త్వయా
	11	కిచి	రచి
	13	వత్స	వత్స
	18	హె	హే
	25	తెన్న	తెన్నల
	28	సంధి	వంధి
1776	3	శోవ	షోన్య
		రాజక	రాజత
	17	పుత్రా	పుండ్రా
	26	దీశ్వ	ధీశ్వ
1777	20	తస్తు	థస్తు
	28	బిభు	బభు
1778	5	వద	విద
	7	హె	హే
	10	అద్ధి	అద్ది
	16	స్పృను	స్వను
1779	7	ఎవ	ఎవం
	14	యోని	యా
	17	వమనాః	మనా
1780	25	హైత్రః	హేత్రః
1781	3	హెన్న	హేన్న
	9	కదా	కథా
	11	తస్తై	తద్ధై
	17	బహ్వాభిః	బహ్వాభిః
1782	22	వశ్రం	శ్రవం
	25	గణం	గుణం
1783	11	పశ్చా	పశ్చా
	12	వర్ష	వర్ష్మ
	15	ధూనా	ఘనా
	21	రైభ	రైభ్య
1784	3	దయా	దయం

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	14	నాశ్య	నాశ్వ
	21	శాక్ర	శ్వాక్ర
1785	17	మహా౯	మహో౯
	24	లూపం	రూపం
1786	10	త్రితి	క్షితి
	14	రాంతత	రాతత
	15	పరం	పదం
1787	11	మహె	మహే
	12	తవె	తలె
		యనో	యమినో
	16	ధోధ	దోధ
	19	త్యమహి	త్యహిమ
1783	22	తవా	తదా
1789	4	సిష్ట	సిష్మ
	7	శ్రయా	శ్రయం
	8	తావి	తార్వి
	14	తమ	తద
1791	8	తైస్మా	తస్మా
	24	పవె	నలె
	29	దోష	రోవ
1792	18	విశ్వ	విశ్య
1794	1	త్రాఖ్య	త్రాక్ష
	21	న్మయ	న్వయ
1795	12	కళి	కలి
1796	13	వ్రోద	మోద
	22	నుర	సుర
1797	26	ధ్యాయుంశ్చ	ధ్యాయశ్చ
1798	17	త్మాన్యః	త్మాన్య
1799	7	ఢి	ధి
	11	స్మా	స్వా
	18	తైత్రిర	తత్రిర

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1800	18	రిష్ప	రిష్వ
	14	సత్రే	స్తత్రే
	28	సిర	శిర
1801	5	త్రిష్ట	త్రిష
	9	సవి	స్వవి
		శాపం	భావం
	28	జమో	జహో
1802	4	దృష్ట్వ	దృష్ట్వా
	16	దివ్వ	దివ్య
1803	2	బ్యా	చ్యా
	16	భిన్నః	ఖిన్నః
	18	దః	దైః
	26	దూతేః	దూతైః
1805	2	యాయె	యాచే
	7	శింహ	సింహ
1806	10	త్రి	ర్థి
	11	ష్టే	ష్ఠే
1807	19	హాయం	హేయం
1808	2	హాజ	హారాజ
1809	2	స్పి	స్ఫి
1810	10	కోధ	క్రోధ
	15	రిఖా	రికా
	23	తని	తన్ని
1811	2	హ	హే
1812	14	నృహ	న్నృహ
1814	2	యాకానః	యాకాసః
	14	త్రింశ	ఏకత్రింశ
1815	6	హ	హే
	7	పెమ్య	పైమ్య
1816	22	వోకు	పాకు
1817	8	శాప్త	శాత్త
	27	పల్లి	వల్గి
1818	8	కృష్టో	కృష్ఠో
	18	ధఇ	దఇ
1818	1	సిర	శిర
	28	హంతి	హాంతి
1820	5	ష్మాటి	ష్మాట
1921	4	తతి	తటి

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	22	ఊతా	ఈతా
	26	ర్వ	ర్ప
	27	్రి	శ్రీ
1822	2	షో	షో
1823	8	శిరసినిహిత వస్త్రప్రావృతేసన్ని ధాయాలయ వరమున పర్యగ్ర ముదాబద్ధపాణిః॥	
	4	రశి	రవి
1823	4	సిర	శిర
1824	14	హెమ	హేమ
	21	హె	హే
1826	9	సిరసి	శిరసి

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	10	డం	డ
1827	4	ప్రగా	స్రగా
	13	ర్భ	ర్భ
	16	తవా	తవాః
	19	కృత	కృతః
	20	శ్చం	శ్చ
	26	ద్వి	ద్వి
1828	7	పాంని	పాని
	9	గీతి	గీతి
	26	దాయీ	దాయి
1829	7	శ్రీసా	శ్రీస్రా